

ACTA
ERVDITORVM

ANNO

M DCC XVII

publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Electoris Saxoniae Privilegiis.*

LIPSIÆ,

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCHII FIL.
THOMAM FRITSCHIUM

&

FRID. GROSCHUE.

Typis VIDUÆ JOH. CASPARI MULLERI.
A. M DCC XVII.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/s1id13206900>

Lectori Benevolo Salutem!

Prodit jam in conspectum tuum L. B. Tomus Actorum Eruditorum, si a primo, quo lucem aspiciere coeperunt, anno computes, trigesimus sextus, idemque, si sex Supplementorum tomos (nuper enim sextus completus est) & tria Indicium Generalium Volumina addas, operis universi quadragesimus quintus. Neque vero quisquam, quod speramus, nos a pristino more nostro hactenus descivisse jure arguet, quandoquidem nec Collectorum studium & ardor refrixit, nec ullis sumptibus pepercimus, ut libros apud exteros excusos & in officinis (quod de Anglicis imprimis & Italicis adseverare possumus) rarissime prostantes consequeremur. Enimvero cum librorum mirus esset his annis proventus, eoque literatorum hominum curiositas indies cresceret, ut non satis haberent, librorum jam editorum recensibus legere, sed mature, quæ hic illis vel parerent eruditi, vel nuper admodum procuderint, resciscere optarent, hinc & annis 1715, 1716 & hoc ipso, quem prope absolvimus, nova Literaria lingua vernacula sub titulo: *Neue Zeitungen von gelehrten Sachen*, singulis hebdomadibus in forma octava in lucem edidimus, idque operam dedimus, ut non modo rerum fere omnium, quæ ad rem literariam Europæ spectant, rationem accurate redderemus, verum & Diaria Gallica, Italica, Belgica,

gica, Anglica, Germanica, pleraque omnia, enotatis
undique censuris, brevi quasi tabula exhiberemus. Quo
cum satis quidem, quod nemo ibi inficias, prospectum
fuerit nostræ gentis hominibus, ut tamen exteris quoque
satis fiat, quibus hætenus, ob librorum recensiones copio-
siores, nova Literaria in his Actis communicare raro li-
cuit, constitutum nobis est, anno proxime instanti bis
singulis Mensibus Latino idiomate *Nova Literaria* evul-
gare, eadem quidem forma, qua vernacula continuabi-
mus, verum ratione adeo diversa, ut qui vernaculis u-
tuntur, Latinis istis carere minime possint. Nam cum illa
nondum omnia capiant, quamvis bis quavis septimana hæ-
tenus prodeuntia, hæc Supplementi quodammodo loco
futura sunt: quo id demum nos impetraturos spera-
mus, ut justos rei literariæ Annales scripturi nihil fere
ad rem tot Eruditorum votis exoptatam desiderare pos-
sint. Præterea Latinis his Novis tum ea, quæ de exteris in
illorum Diariis frustra quærentur, tum quæ Germani po-
tissimum nostri tentant, tum denique observationes
nonnullas novas, sive Physicas Mathematicasque, sive
Criticas ac Philologicas inferemus. Sed de instituto
hoc res ipsa harum deliciarum cupidos plenius edocebit.
Dab. Lipsiæ Cal. Dec. MDCCXVII.

N. I. I
ACTA
ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ
Calendis Januarii, Anno MDCCXVII.*

*HISTORIÆ CONTROVERSIARUM DE DI-
vine gratiæ auxiliis, sub summis Pontificibus, Sixto V, Cle-
mente VIII, Paulo V, ab objectionibus R. P. HYACINTHI
SERRII vindicatae libri tres. Accedunt Dissertationes quæ-
dam, item responsio ad Fr. Henricum a S. Ignatio, & alia
quædam opuscula; Autore P. LIVINO DE MEY-
ER, Societatis Jesu Theologo.*

Bruxellis, typis Antonii Claudinat, 1715, fol.
Alphab. 10.

Certaminis celeberrimi, quod Societatis Jesu Patribus cum Dominicanorum ordini adscriptis super historia controversiarum de auxiliis gratiæ divinæ intercedit, & hætenus non exiguæ molis voluminibus agitatum fuit, non semel a nobis facta est mentio. Longe majori, quam antea, strepitu hocce bellum utrinque gestum, cum P. Hyacinthus Serrius, sub Augustini le Blanc nomine latitans, Dominicanorum causam acturus, *Historiam Congregationum de auxiliis gratiæ divinæ* ederet, a nobis recensitam *Mense Decembri M. DCC p. 337 sqq.* Huic enim præter alia minoris momenti, nec adeo magnæ molis scripta, tandem opposita fuit *Historia controversiarum de divina gratiæ auxiliis sub summis Pontificibus Sixto V, Clemente VIII & Paulo V*, sex Libris comprehensa, Autore Theodoro Eleutherio, quo nomine Reverendum virum Livinum de Meyer tegi, nunc demum ex hocce opere, cujus mox mentionem faciemus, intelleximus, edita Antwerpæ, M. DCC V, cujus summam more nostro exhibuimus *Mense Augusto M. DCCVII p. 366 seqq.* Tum vero rursus pro Do-
mini-

minicanis, abjecto Augusti le Blanc ficto nomine, in aciem prod-
iit Jacobus Hyacinthus Serrius, in nova operis antea memo-
rati editione, in qua quid ad causam suam tuendam denuo præ-
stiterit, vel ipse nos condocere titulus potest: *Historia Congre-
gationum de auxiliis divinæ gratiæ, sub summis Pontificibus Cle-
mente VIII & Paulo V, in quatuor Libros distributa, & sub asciti-
tio nomine Augustini le Blanc, Lovanii primum publicata, nunc
autem magna rerum accessione aucta, insertisque passim pro re
nata, adversus nuperas oppugnationes vindicationibus, asserta,
defensa, illustrata, cui præterea accedit Liber quintus, superiorum
apologeticus, adversus Theodori Eleutherii eodem de argumento
pseudo-historiam, Autore & defensore F. Jacobo Hyacinto Serrio,
ordinis Prædicatorum Doctore Sorbonico, & in Serenissima reipub-
licæ Venetæ Academia Patavina Theologo primario.* Prodiit opus
hocce Antwerpia M DCC IX, sed ad nostras nondum manus
pervenit, quæ ratio est, quod nulla ejus hætenus in Actis nostris
facta fuit mentio. Tantum vero abest, ut Jesuitæ eo ad silen-
tium redacti, aut causam deserere coacti sint, ut non minori po-
tius, quam antea factum, alacritate defensionem ejus in se susce-
perit, qui sub Eleutherii nomine latitaverat, nunc autem palam
omnibus se sistere voluit, Livinus de Meyer, in hocce, cujus an-
tea exhibuimus titulum, & de quo nunc plura nobis dicenda
erunt, opere.

Prius autem, quam ad rem ipsam accedat, quædam gene-
ratim priori Controversiarum de auxiliis gratiæ divinæ Historiæ
a Serrio obiecta paucis repellere operæ duxit esse pretium.
Primo namque questus est Serrius neglectam ab adversario No-
tariarum & tabularum omnium fidem. Respondet autem, ta-
bulas istas jam pridem rejectas reprobatasque esse a Romano
Pontifice, qui non majorem illis exhiberi fidem voluerit, quam
fabulis. Cunque falsa plurima, & inter se pugnantia, immo
in Clementem VIII Pontificem injuria contineant, vitio sibi ver-
ti non posse, iis quod locum non concedat. Altera Serrii querela
fuerat, quod Eleutherius argumenta protulerit, ad rem ipsam
minus spectantia, integrasque subinde operi suo inseruerit dis-
sertationes, quæ totidem verbis coram summis Pontificibus fue-
fue-

fuerunt recitatae, tam pro defensione Molinae, quam pro oppugnatione Bannezii. Respondet Autor, ægre forte Serrium ferre, ea in lucem proferri monumenta, quæ dudum injuria temporis intercidisse speraverat. Advertere nimirum eum, frustra ab eo cani victoriam verbis, quæ factis destruat. Plurimum sane ad historiam quoque referre, omnibus ut innotescat, quibus argumentorum ponderibus causa illa gravissima a Theologis istius ætatis celeberrimis fuerit disceptata. Dum vero Serrius legem velut ponat, ne quis historiam de hisce controversiis scripturus, aliquid argumentorum vel digito moveat, perinde hoc esse ac si quis Trojani belli historiam daturum moneat, ne gesta narret ab Achille & Hectore prælia, fileatque omnino, quid actum ab Ajace fortiter, quid ab Ulysse prudenter. Si cum Serrio regeras, hoc vero nihil aliud esse, quam litem ipsam denuo repetere, causam ipsam novo examini comittere velle, a facto ad jus obliq; divertere, a sancito judicio, tametsi nondum ex formulis promulgato, ad fictitia damnatae partis merita, quasi minus Romanis censoribus innotuerint, provocare; respondet Autor, hæc ita comparata esse, ut longe rectius in adversarium suum retorqueantur, qui primus id fecerit, quod nunc in aliis culpet. Ecce ergo sanciti, inquit Serrium alloquens, judicii promulgationem solemnem seculari tædio non pergis cum silentio expectare, ut Messiam Judæi? cur ab argumentis tuorum enarrandis vaneque ostentandis non abstinuisti manum? cur litem ipsam primus repetis? De historia denique Eleutherii contemptim Serrius pronuciaverat, asserens, ab eo *vitra fracta, rejectas quisquilias, & confutatas jamdudum naniæ in scenam adduci, superboque explicari apparatus.* Quod ut Meyerus retundat, doctorum quorundam, de historia ista præclare sentientium, testimonia profert. Sed missis hisce ad rem ipsam accedimus.

In primo itaque operis hujus Libro, occasione controver- Lib. I.
 liarum de auxiliis, res in Belgio gestæ, prout ab Eleutherio enarratæ erant, denuo comprobantur, & ab objectionibus Serrii vindicantur. Asseruerat Eleutherius, Serrium Historiæ con- Cap. I.
 gregationum de auxiliis gratiæ non solum Autorem esse, cum
 hicce fœtus Jansenistas quoque progenitores agnoscat. *Æger-*

4
 rime hoc ferens Serrius, Eleutherium ideo calumniæ postula-
 verat. Hic ergo ut nihil se, quod non cum veritate consen-
 tiat, dixisse evincat, id quidem suarum duxit esse partium. Ab
 annis itaque viginti & amplius parandæ auxiliorum Historiæ a
 principibus Jansenistarum insudatum, nos conducet. Rude hu-
 jus compendium delineatum primo anno MDCXXXVII,
 Galliceque editum ab Arnaldo. Haud multo post prodiisse tomo-
 los duos, Gallico pariter idiomate scriptos, hoc titulo: *Traditio
 Romanæ Ecclesiæ*, Autore Paschasio Quesnello, sub fictitio P. Gir-
 main nomine latitante. Addidisse Quesnellum operi huic to-
 mum tertium, ac deinde quartum, cui titulum dederit: *Defensio
 Romanæ ecclesiæ contra Leydeckerum Calvinistam*. Autor Ques-
 nellum, insulsum ecclesiæ defensorem, aut proditorem potius
 vocat, quem Roma rejecerit damnaveritque. Tomo ope-
 ris istius secundo inseruisse Quesnellum *Historiam congregati-
 onum de auxiliis*, in qua descriptis ad apicem iis, quæ primus
 historiæ parens Arnaldus rudiori adumbraverat penicillo, mul-
 ta adjecerit fabulosa, collecta ex Coronelli, Pagnæ, Lemosii
 suppellectile curiosa. Cum autem hæc omnia in Latinam Au-
 gustini le Blanc Historiam sint translata, collegit inde Autor,
 Arnaldum & Quesnellum partem eo in opere haud mediocrem
 habere. Nec Arnaldum saltem atque Quesnellum adornandæ
 paulatim historiæ majori prolusisse, sed Jansenistas quoque
 Parisienses operam indefessam contulisse. Id quod productis
 ex epistolis, regia autoritate, cum Quesnellus in carcerem con-
 jiceretur, interceptis, variis locis probare annititur. Sed ipsum
 quoque diffiteri non posse Serrium contendit, opusculorum,
 quæ pro Historiæ defensione in lucem dedit, corrigendorum &
 poliendorum gratia, adjutricem & subsidiariam Quesnelli ope-
 ram fuisse a se impense emendicatam. Quod ut extra dubium
 ponat, loca quædam ex epistolis Serrii ad Quesnellum, quas ipsi-
 us Serrii manu exaratas se habere dicit, in medium profert.
 Non tantum autem historiam Serrii, sed alia quoque Thomista-
 rum scripta, opera & studio Jansenistarum lucem adspexisse
 publicam, Autor ulterius nos conducet. Refert huc Antonii
 Reginaldi, ordinis fratrum Prædicatorum, librum, *de mente*

Cap. II.

concilii Tridentini circa gratiam se ipsa efficacem, qui anno MDCCVI lucem adspexit publicam. Enimvero cum opus hocce Reginaldi annis septem Arnaldi & Quesnelli digitis hæferit, quod allatis testimoniis comprobatur, non aliam quidem ob causam id contigisse censet, quam quod hisce ad corrigendum limandumque fuerit traditum. Et licet P. Massoulie, Dominicanus, ex quo Jansenistæ manuscriptum acceperunt, cavere voluerit, ne quoad doctrinæ substantiam aliquid immutaretur, impedire tamen eum non potuisse, quo minus aliquid doctrinæ Jansenianæ operi huic furtim a Quesnello intruderetur. Mittimus nunc, quæ de *Actis Lemosianis*, itemque de *Panoplia gratiæ*, quæ sub nomine Thomæ de Lemos prodiit, monet, quæve itidem obstetricantibus Jansenistis, & placita sua iis adspergentibus, lucem adspexisse contendit. Inter Jansenistarum fautores promotoresque edendæ *Historiæ de auxiliis gratiæ* Eleutherius etiam retulerat Norbertum d' Elbeque, Dominicanorum ordini adscriptum. Hunc *Dissolutionem schematis Wyekiani* non alium in finem edidisse, quam ut addictum Jansenistis demonstraret animum. Immo Wallono, Jansenianæ factionis in urbe Romana curator, huncce librum discutiendum obtulisse. Improbatur a Wallono ideo hocce scriptum, quod Autor ei inferuisset, Christum etiam pro reprobis mortuum esse. Resistisse initio d' Elbequium, ne istud dogma ex hocce scripto deleteretur; sed instante Wallono, consensisse tandem, ut quæ huc spectabant, ex opere isto deleterentur. Remita se habere, ex epistolis Walloni, aliorumque comprobatur. Exprobrationem hanc cum d' Elbequius ægre ferret, edita anno MDCCIX *Epistola expostulatoria ad Theodorum Eleutherium*, calumniæ eum accusavit. Respondit ei Eleutherius, hoc est Meyerus, *Epistola curiosa ad F. Norbertum d' Elbeque responsoria*, quæ cum operi huic subnexa sit, deinceps a nobis commemorabitur. Autor autem hic refert, d' Elbequium visa hacce Epistola obmutuisse, epistolis quippe partim a se ad Jansenistas scriptis, partim a confederatis suis, ad silentium redactum. Provocasse equidem d' Elbequium, ad ipsam *Dissolutionem schematis Wyekiani*, ex qua appareat, dogma de universali merito mortis Christi ex ea neutiquam

CAP. IV.

tiquam expunctum. Sed insigni eum hic uti fallacia, Autor observat, qui ad librum hunc, non prout a Wallono correctus & emendatus sit, sed prout haud ita pridem ab eo sit editus, provocet. Quanquam ne sic quidem de efficacia mortis Christi ea tradat, quæ doctrinæ Thomistarum sint consentanea, quod copiose admodum, variisque exemplis demonstrat. Ad Serrium dum revertitur, quibus argumentis & quo jure libri de auxiliis famam sibi solus arroget, disquirat. Provocaverat Serrius etiam ad Quesnellum, ejus testimonio evicturus, se solum historiæ istius Autorem esse. Ad quod responsurus Meyerus, pro! superi, inquit, quantum & qualem virum, quam sincerum, quam fraudis omnis osorem, quam restrictionis omnis speculativum hostem, quam germanum ecclesiæ filium! Dum Quesnellum restrictionis omnis speculativum hostem vocat, eum re ipsa a restrictionum usu non alienum esse innuit, idque mox exemplo demonstrat. *Historiam de auxiliis*, non a se, sed a viro altero, eoque doctiori scriptam esse, testaturus Quesnellus, in *Motivo juris* scripserat: *Nec operam contuli, nec pedem movi, nec cum ullo typotheta egi, de hujus operis impressione, quod doctiorem me Autorem habet.* Latitantem hic reservationem detecturus Autor statim addit: *O! frontem hominis! nec pedem movit, nec linguam, quia Secretarii est usus ministerio, cujus membra non reputat sua, cum ipse prodire in apertum, nisi septus caligine, non audeat.* Dum etiam Serrius undecim censorum calculo opus suum omnis nævi expers judicatum fuisse jactitaverat, Autori hinc occasio inquirendi, quantum censorum istorum judicio tribuendum sit, enascitur. Inter censores istos etiam fuit F. Henricus a S. Ignatio, Carmelita, ob *Ethicam amoris seu Theologiam Sanctorum &c.* Leodii anno MDCXCIX editam, satis notus. Hunc vero licentiam & facultatem vulgandi Vicarii Generalis Leodiensis fraudulenter libro huic præfixisse, quæ tamen ab eo nec petita fuerit, nec concessa, unde & ab Episcopo Leodiensi mox prohibitum fuerit, ne liber iste venderetur. Jansenistarum autem eum causam passim in hocce opere agere, Autor ostendit, dum Jansenismum pro phantasmate atque spectro inani habet. Serrio porro Thomistarum cum Jansenistis ininitum fœdus objecerat

Cap. V.

cerat Eleutherius, illo istud inficiente, & quovis modo a se amoliente. At recte id omnino a se factum, hic ostendit Meyerus. Mentio hic etiam celeberrimi istius *Casus conscientiae* injicitur, a Jansenistis, ut creditur, conficti, & facultati Theologicae Parisiensi oblato. De hoc Serrius ad Quesnellam scripserat, Roma sibi relatum, *condemnationem Romanam Resolutionis casus conscientiae non cadere super factum Jansenii &c.* Sed secus se rem habere, tum argumentis, tum prolatis in medium Clementis XI Pontificis ad Noallium Cardinalem, immo ipsum Galliae Regem Ludovicum litteris, demonstrat. Natalis quoque Alexandri, quem virum ceteroquin praclarum ac eruditum vocat, hic injicitur mentio. Hic namque ad Brigodæum, Quesnelli Secretarium, scripserat: *Deum precor, ut det successum bonum P. Hennebel, & omnibus veris S. Augustini discipulis, defensoribus doctrinae sanae; si pollerem autoritate, jucundissimum mihi esset, hanc in illorum obsequium totam impendere &c.* Eximium, quem Alexander hisce verbis erga Jansenistas testatus est, favorem frustra a Serrio excusari, id quidem est quod pluribus Autor ostendit. Hinc praetextus, quos vocat, vanos, quibus Serrius se irritatum dicit, ad scribendam stilo mordaciori historiam, denovo profligat; & quod de parergis, praefationi historiae suae infertis, frustra se excusare Serrius annitatur, ostendit, simulque Philippum Labbeum, pariter ac Rob. Bellarminum Cardinalem, a Serrii accusationibus vindicat. Dum ad codices manuscriptos transit, observat, Serrium ad decretum Innocentii X Pontificis, quo Actis illis & codicibus manuscriptis Lemosii, Pegnae, & aliorum quorumcunque *nullam omnino esse fidem habendam, neque ab alterutra parte, seu a quoquam alio allegari posse,* fancivit, respondisse, hoc unum Pontificem cavisse, ne Acta illa fidem in judicio facere possent, neve Societatis Theologi apud ecclesiasticum tribunal conveniri possent, de defensione doctrinae a Paulo V Pontifice damnata. Regefferat Eleutherius, rem hanc ad tribunal ecclesiasticum sine manifesta insania a nemine vocari potuisse, etiam ante decretum Innocentii, cum Societatis doctrina a Paulo V neutiquam sit damnata. Serrium itaque, ut hinc se expediret, eo tandem se recepisse, ut assereret, non id

Cap. VI, VII.

Cap. VIII.

se

- se voluisse, quod Romani Pontifices Actis illis & codicibus manuscriptis abstulerint fidem judicialem, quippe quam nunquam habuerint, sed declaratum duntaxat voluisse, quod talem in judicio fidem nunquam meruerint Acta illa. Quod frivolum plane Autor noster pronunciat; quasi non unum idemque sit, fidem Actis illis in judicio auferre, & declarare, quod nunquam in judicio fidem facere potuerint. Pari ratione & reliqua, quibus Actis hisce fides conciliari poterat, repellit, & quæ Innocentius X de iis sanciverat, in apricum producit. Objecerat Serrius Societatis Jesu Patribus, a prima statim congregatione eos ab Ignatii, suæ Societatis conditoris, regulis discessisse, dum contra ipsius mentem, alium in Theologicis præter S. Thomam prælegendi Autorem suis fecerint facultatem. Hinc non semel, conatum *accommodatiorem utilioremque Theologiam* introducendi illis objecerat. Ab Eleutherio itaque rectiora licet edoctus, cum nihilo secius mentem non mutaret, variaque regereret, Autor noster demonstrat, in ipso Ignatii autographo nihil mutatum, sed tantum in exemplo originali, quod jussu Ignatii Patres quidam istius Societatis describi curaverant, idque saltem quoad verba quædam, plane ex mente sententiaque Ignatii. Quæ contra Leonhardi Lessii propositiones in Belgio concitatae sunt turbæ, eas ex Lessii ipsius manuscripta ephemeride, tum & ex scriptis Isaaci Haberti, Episcopi Vabrensis & Doctoris Sorbonici, recensuerat Eleutherius; ægre quidem id ferente Serrio, quippe qui utrumque a dicendo ea in re testimonio arcendum existimat; hunc quidem, quod *medullitus Molinianus* esset, illum, quod illius & res ageretur, & causa. Satis quidem inique, judice Autore nostro, cum ipsemet ad Pegnam & Lemosium, manifestos Jesuitarum hostes, provocare non dubitet. At Lessium vero pariter ac Habertum sine omni causa a testimonio hac in re dicendo arceri, id quidem plurimis rationibus demonstrat. Lessii autem vel hoc nomine labefactare autoritatem voluit Serrius, quod Joannis Driedonis & Ruardi Tapperi, Doctorum Lovaniensium, sectator haberi voluerit, quos tamen Semi-pelagiana lue infectos, ac Fausto, damnatae sectæ primipilo, addictissimos fuisse constat. At secus se rem habere, perperamque Lovanien-

Ies hosce Doctores Semi-pelagiani erroris argui, ostendit Meyerus. Nec tantum aliorum honorifice de Tappero sententiarum testimonia profert, sed rationes etiam quibus in erroris illius suspicionem videatur adduci posse, diluit. Suntque sane istæ ita comparatæ, ut haud difficulter dilui queant. Documento vel illa est, dum ex eo, quod Faustum Reiensem *venerabilem Gallie Episcopum* vocavit, concluditur, eum in Semi-pelagianorum militare castris. Ad quod Autor ita respondet, ut ostendat, si ista quicquam probet ratio, multo magis ipsum Serrium hæreseos istius reum esse, quippe qui professus sit, se non Fausti tantum, verum etiam Casiani *sanctitatem in ore fama volitantem, fusa ad sacras illorum aras pia precatio, veneratum esse*. Hac simul occasione Francisci Salesii, quem ecclesia Romana Sanctis annumerat, epistolam ad Leonhardum Lesium genuinam esse ostendit. Vindicata autem Lesianæ narrationis de rebus Belgicis integritate ac fide, frustra Serrium a gravissimis erroribus in Belgicarum censurarum historica narratione commissis, se purgare voluisse, Lovaniensiumque & Duacensium censuram non esse a Sixto V. ejusve Nuntio proscriptam, imbellibus prorsus ab eodem probari argumentis, ostendit. Multa hic occurrunt memoratu digna, sed ita comparata, ut commode in compendium mitti nequeant. Immo nec quæ speciminis loco sint, decerpi possunt, nisi nostri instituti transilire limites velimus: facile tamen tuin ex dictis, tum iis, quæ porro dicentur, cujusmodi ea sint, intelligitur. Lesii propositiones, ut reliqua persequamur, a Sixto V. in brevi ad Nuntium suum, Episcopum Calatinum, dato vocari *sane doctrine articulos*, non tantum asseruerat, sed probaverat etiam Eleutherius, refutatis rationibus, quibus Serrius hoc dubium reddere annis fuerat. Quid ad hæc Serrius? verba dicit, quæ brevi Pontificio intexta sunt, *super quibusdam sane doctrine articulis*, non ab ipso Pontifice ex propria sententia poni, quasi ipsemet sanos doctrine articulos diceret, Lovanii controversos, sed ab eo recitari duntaxat atque narrari, tanquam privatis Nuntii epistolis inserta, quibus Pontificem turbas Lovanienses condocuerat. Hic vero Meyerus Serrium interrogat, an literas Nuntii ad Pontificem viderit, ut tam audacter assereret,

Cap. XII
XIII.

Cap. XIV.

formulam hanc in istis literis extare, a Romano Pontifice saltem repeti. Has vero cum nunquam viderit literas, meram hanc conjecturam esse, eamque parum probabilem. Nec enim ulla ratione verisimile esse, re non examinata, Nuntium ad Pontificem scribentem, anticipare voluisse iudicium sedis Apostolicæ, appellando eos articulos, quos Theologorum ordo censura notaverat, sanæ doctrinæ articulos. Nihil insuper hoc suo commento eum obtinere. Si enim vel maxime ita res se haberet, sequi tamen & tum inde, Pontificem hos articulos, ceu sanæ doctrinæ articulos approbasse. Hinc cuiusmodi & reliquæ Serrii exceptiones, Meyerique ad eas responsiones sint, intelligere licet.

Cap. XV.

Michaelem Brium censurarum Belgicarum contra Jesuitas præcipuum inventorem fuisse, asseruerat Eleutherius. Serrius, si Autori nostro credimus, diverticula quærens, ab Eleutherio postulat, ut probet, Baium nec acquievit tandem, nec lato iudicio stetit, nec a proscriptis sententiis resipuisse; aliaque ejusdem generis addit. Hæc ergo plane ad rem non facere, & eo saltem comparata esse, ut quæstionis statum pervertat, contendit Meyerus, simulque novis argumentis, Baium istarum censurarum præcipuum architectum fuisse confirmat.

Cap. XVI.

Jesuitas turbarum Duaci annis M DLXXXIX & XC excitatarum autores fuisse, asseruerat Serrius, negaverat Eleutherius, prolatis testimoniis omni exceptione majoribus virorum neutri tunc parti addictorum, etiam Dominicanorum, qui omnes uno ore fatentur, a Patribus Societatis, ex quo tempore domicilium Duaci habuerunt, nemini unquam justæ offensionis ansam fuisse oblata. Quæ testimonia cum rejicere ceu conficta non auderet Serrius, fraudem nihilominus non abesse omnino omnem observat, siquidem Eleutherius ea testimonia, tametsi vera & authentica, ad aliam prorsus rem confirmandam detorserit, quam ad eam, pro qua sola petita consignataque a testibus fuerint. Sed productis testimoniorum istorum verbis Meyerus ad oculum demonstrat, non potuisse Jesuitas istis elogiis ornari, si anno MDCLXXXIX & sequenti tranquillitate in Academia turbassent.

Cap. XVII.

Ex binis edictis, quæ Octavius Calatinus Episcopus, Nuntius Apostolicus, ad Academiam Duacensem misit, alterum, quo

utri-

utrique parti injungebatur, ut acriores concertationes intermitterent, donec a Romano Pontifice controversia decideretur, ex juris formula unquam promulgatum fuisse, negaverat Serrius. Eleutherius autem productis in lucem Octavii epistolis ad Rectorem Academiae Duacensis, secus se rem habere demonstraverat. In tertia enim epistola, quam Autor hic iterum exhibet, diserte Octavius jussit, ut sine omni ulteriori tergiversatione edictum istud promulgarent. Immo & eodem die, quo literas istas ad Academiae Duacensis Rectorem dedit, qui erat vigesimus sextus Septembris anni MDXCI, & alteras ad Cameracensem ac Atrebatensem Episcopos (qui itidem secundi istius edicti promulgationem per literas fuerant deprecati,) misit, iisque significavit, eandem utrique parti concedendam libertatem, quamdiu a Pontifice controversia definita non esset, cum ejusmodi concordia, qua pars una plus æquo gravaretur, pax vera & constans obtineri nequeat. Hinc & omnino, quod Nuntius Apostolicus jussit, factum, edictumque ex juris formulis promulgatum fuit. Atque ista quidem cum in apurum produxisset Eleutherius, irretitum se sentiens Serrius, nec ullam rimam, qua elaberetur, inveniens, eoque progressus est, ut Eleutherium palam & citra ambages imposturæ argueret. *Tu, inquit, laxorum moralis disciplinae magistrorum judicio nixus, qui publicas etiam scripturas ementiri licitum putant, eas, quas profers, epistolas confinxisti.* Ad hæc iterum Eleutherius seu Meyerus: *Potestne, qui causa cecidit & falsitatis convictus est, vocem desperatiorem emittere?* luculentis vero deinde rationibus probat, eam minime a se confictam epistolam esse. Edictum vero Nuntii Apostolici ex juris formulis promulgatum, adeoque Jesuitis facultatem doctrinam suam de gratia & libero arbitrio in Academia Duacensi libere proponendi factam, & inde evincit, quod ad hunc usque diem ea libertate nemine contradicente aut prohibente gaudeant. Quod variis Theologorum Duacensium literis, quas hic exhibet, comprobatur. Refutatis hinc Serrii effugiis, quibus causam suam tueri conatus fuit, pari ratione de censuris Belgicis, quas Romæ sub Innocentio XI approbatas fuisse asseruerat Serrius, disputat, ut, quæ ille pro defendenda sententia sua in medium attulerat,

Cap. XIIX-
XX.

Cap. XXI.

omni studio diluat. Ad Innocentii autem XII breve ad Academiam Lovaniensem datum quod attinet, probatas eo a Pontifice censuras Belgicas, inepte prorsus Serrium colligere, contendit, immo hocce breve ipsi nocere potius quam prodesse, demonstrare annititur. In hacce vero disceptatione, cum clausulæ, qua Cœlestinus Romanus Pontifex celebri illi ad Galliæ Episcopos epistolæ, qua litigantium, quid de gratia Dei, fide tenendum sit, auferre dubitationem voluit, finem imposuit, mentio facta est, Auctori hinc occasio enascitur, clausulam illam a detorsionibus, quas vocat, Serrii vindicandi. Nimirum, cum Cœlestinus ea doctrinæ de gratia capita, quæ firmiter tenenda sint, indicasset, in reliquis, occasione hæreseos Pelagianæ incidenter tractatis, catholico disputatori sentiendi libertatem permisit, donec, quid de illis sentiendum esset, successu temporis magis patesceret. *Profundiores vero, inquit, difficiliioresque partes incurrentium questionum, quas latius pertractarunt, qui hereticis restiterunt, sicut non audent contemnere, ita non necesse habemus adstruere &c.* Inter has vero opiniones, quas Cœlestinus liberas relinquens, nec contemnendas, nec adstruendas censuit, etiam eas, quibus de natura gratiæ efficacis, & de modo electionis ad gloriam disputatur, referendas esse, Meyerus variis rationibus, contra Serrium, comprobat, & hunc, istas quæstiones fidei dogmatibus contra communem ecclesiæ sensum annumerantem, Jansenistarum premere vestigia, Cœlestini etiam pessime interpretari epistolam ostendere satagit. Temeritatis simul Serrium arguit, quod quartam Jansenii propositionem, a tot Pontificibus damnatam: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem, ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant heretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare,* non oblique timideque insinuet, sed directe atque audacter, uti vere a Jansenio pronunciatam defendat. Semipelagianos vero prævenientis interioris gratiæ necessitatem nunquam admisisse, peculiari dissertatione evincit Auctor; quæ cum operi huic subnexa sit, ea deinceps quoque a nobis non minus commemorabitur, quam illa, in qua mentem Augustini de natura gratiæ efficacis, modo-

que;

que, quo voluntatem movet, & velle operatur in nobis, edisseruit. Eoque in argumento dum ulterius pergit, Massiliensium de prædestinatione errorem ab Augustino expugnatum, plurimum ab ea Catholicorum sententia, qua electio ad solam gloriam, non nisi post prævisa absolute merita supernaturalia facta statuitur, differre, asserit, & contra Serrium demonstrat. Ceterum quoniam Jesuitæ Lovaniensis & Duacensis Facultatum censuris, quibus doctrina illorum variorum errorum arguebatur, & tantum non ceu hæretica traducebatur, acquiescere noluerunt, contemptarum Academiarum crimen illis a Serrio objectum fuit. At longe rectius hocce Serrio exprobrari, asseruerat Eleutherius, quippe qui Germaniæ Academias, nullo hæctenus Baiano Jansenianoque veneno infectas, Moguntinam, Trevirensis, Ingolstadiensem, contemptim *obscuri nominis Academias* vocaverit, finxeritque in illis, *non triduo, ut de causarum patris ajebat Tullius, sed uno mane Doctores Theologos fabricari*; immo qui *jejuna atque volatica Germaniæ Theologorum judicia* appellitaverit. Quæ dum Meyerus commemorat, Quesnellum cum Serrio committit, cum ille Germaniæ Theologos hodiernos, utpote causæ suæ faventes, Belgis multum præferat. Serrius vero, cum varia ad istam Eleutherii objectionem regereret, eo tandem progressus est, ut assereret, sub nomine Academiarum Germaniæ, quæ Jesuitarum causam probarunt, ipsos latitasse Jesuitas. Id vero est, quod Meyerus studiose hic sibi refellendum putavit. Ut autem denuo ostendat, Dominicanis potiorijure Academiarum contemptum exprobrari posse quam Jesuitis, exemplum Joannis de Montefono, Hispani, ordinis F. F. Prædicatorum Professoris & Theologi Parisiensis, Academiæ Parisiensis ob erroneas quasdam propositiones legitimam condemnationem in minimis ponentis, ex ipso Natali Alexandro ita refert, ut ex Petro de Alliaco nonnulla addat, & hinc quæ Serrius ad istud exemplum regesserat, irrita esse ostendat. Tandem, ut ab omni suspitione violati juris academici Societatis suæ Patres liberaret, censuras istas Belgicas, sæpe licet & instanter id petentibus Lovaniensis Academiæ deputatis, nunquam a Pontificibus approbatas fuisse, demonstraverat Eleutherius; immo

propositiones non paucas ex censuris illis Belgicis summa fide excerptas, cum modestis, ut ipsemet vocat, in eas animadversionibus & notis, in medium protulit, ut iis expensis, vel ipsi Patres Dominicani judicarent, an propositiones ejusmodi vel Thomistica, nedum Apostolica approbatione dignæ censeantur. Quid vero ad hæc Serrius? *Calvinianos Meyerum censuris Belgicis ac Jansenianos errores audacter assingere dicit, satisque modestiæ consultum putare, si conflatas criminationes acerbissimas, modestas in censuras animadversiones appellitet.* Interim Serrius ipsas propositiones, tanquam connexas cum doctrina Thomistica, adoptat, improbat & rejectis animadversionibus. Meyerus vero ut ostendat, quo jure hoc ab eo fiat, ipsas propositiones, una cum animadversionibus repetit, & lectorum oculis subjicit; & ita primo simul Libro finem imponit. De secundo & tertio proximo Mense dicemus.

METHODE POUR ETUDIER LA THEOLOGIE, &c.

i. e.

METHODUS STUDII THEOLOGICI, CUM tabula, exhibente præcipuas questiones in Theologia examinandas, & scripta optima de iis edita.

Parisiis, apud Ant. Urban. Coustellier, 1716, 12.

Alph. 1.

AUtor hujus libri, quem Celeb. Lud. Eliam Dupinium esse accepimus, scripta ante hac de hoc argumento edita recensens, post Jo. Gersonis & Erasmi Roter. labores præcipue Andree Gerh. Hyperii, Prof. Lutherani Marpurgensis, librum de studio Theologico Marpurgi 1562 editum & Jo. Mabillonii Tract. de studiis Monasticis commendat. Horum priorem, sub nomine Laurentii de Villavicentia Doct. Hispani Ord. Augustin. omittis tantum iis, quæ cum doctrina Ecclesiæ Romanæ non congruere videbantur, Antwerpia 1585, ad verbum, non sine insigni plagio, recusum esse, monet. Posterioris vestigia se potissimum secutum esse, profitetur. Caput I de *principiis veræ religionis & mediis veritatibus ejus cognoscendi*, quicquid de revelationi-

lationibus ante Christum factis ad nos pervenit, libris V Test. contineri asserit, rejectis Judæorum traditionibus non scriptis: sed ad cognoscendas veritates a Christi tempore revelatas non modo Scripturam sacram legendam, sed & Ecclesiæ traditionem audiendam censet, in scriptis coævis, conciliorum definitionibus & consensu Patrum quærendam. Cap. II *de methodis tractandi materias religionis*, historiam Systematum Theologicorum ab Origenis libro *περὶ ἀρχῶν* usque ad novissima tempora percenset. Cap. III agit *de Usu & abusu rationis, linguarum, Dialecticæ, Historiæ, Eloquentiæ, aliarumque scientiarum profanarum in Theologia*. Cap. IV *de Autoritate Theologorum scholasticorum, Universitatum, Facultatum & Casuistarum in causa religionis*, non semper majori numero contra minorem credendum esse probat, cum pauciores sæpe possint esse doctiores, quam plures. Quid? quod ne communi quidem omnium unius temporis scholasticorum doctrinæ innitendum esse affirmat; cum non desint exempla errorum certo tempore universalium, quos recte posterior ætas damnavit. Exempli causa provocat ad opinionem de necessitate intentionis internæ ministri ad sacramenti administrationem, a Cajetano demum refutatam, & postea a doctissimis quibusque rejectam, item ad opinionem tempore concilii Florentini adhuc communem, quæ porrectionem instrumentorum sacrorum pro materia ordinum sacrorum venditat; cum tamen hodie plerique omnes eam in manuum impositione quærant. Cap. V *Requisita Studiosi Theologiæ*, Cap. VI & sqq. rationem & subsidia recte addiscendi Theologiam & intelligendi Scripturam pariter ac traditionem exponit: qua occasione diversa genera Commentariorum in Scripturam sacram, ut Paraphrases, Scholia, Glossas, Postillas, Homilias, Catenas &c. recenset, eosque libros dividit in allegoricos, dogmaticos, morales & literales. Hinc ad specialia Theologiæ capita progreditur, & quomodo Articuli de Trinitate, de Incarnatione, de Angelis, de Sanctis, de Imaginibus, de Prædestinatione, de libero Arbitrio & gratia, de sacramentis, reliqui tractandi, & qui libri ad illos accuratius cognoscendos pertineant, Cap. XVII-XX ostendit. Similiter & methodum atque subsidia singulas scientias

tias ac disciplinas, ad Theologiam spectantes, commode addiscendi aperit, atque adeo cap. XXI agit de *disciplina Ecclesiastica*, cap. XXII de *studio Ascetico* & de *re Monastica*, cap. XXIII de *studio morali, vita Christiana* & *casibus Conscientiæ*, cap. XXIV de *studio Historiæ, Chronologiæ* & *Geographiæ Ecclesiasticæ*. Cap. XXV Methodum docendi & audiendi Theologiam præscribit, & cap. XXVI sigillatim ordinem studiorum Theologicorum in Academia Parisiensi receptum, & illorum exercitationes, qui ad gradum Doctoris Theologi in ea adspirant, recenset. C. XXVII agit de *Theologia homiletica* sive de modo verbum Dei pro suggestu tractandi, & libris eo spectantibus, tum cap. XXVIII de *casibus conscientiæ dijudicandis*, cap. XXIX, quod ultimum est, de *studio juris Canonici*. Sub finem annectitur Sylloge quæstionum sive controversiarum partim Theologicarum ordine Locorum Theologiæ, partim Historico-Ecclesiasticarum, secundum ordinem seculorum a Christo nato, singulisque subjiciuntur scriptores nonnulli, maximam partem Gallici, inter quos Tillemontius & Dupinius in quæstionibus H. E. utramque fere paginam faciunt.

HISTOIRE DU COMMERCE ET DE LA NAVIGATION des Anciens.

i. e.

HISTORIA COMMERCII ET NAVIGATIONIS Veterum.

Parisiis, apud Franc. Fournier, 1716, 12.

Plag. 18 $\frac{1}{2}$.

Historiam præsentem jam ante multos annos *Huetius*, tum adhuc juvenis, nunc senex, & inde creatus Episcopus Abrincensium, jussu Colberti Ministri status Galliæ, congestit. Fuit autem, postquam diu neglecta ab Autore suo jacuit, demum multis precibus extorta, ac prolata in lucem, amicorum quorundam cura speciali, omisso tamen Huetii, qui talia nunc ab studiis atque ætate sua alieniora censuit, nomine. Cap. I originem commercii sive cujuscunque bonorum commutationis,

a mun-

amundi ipsius exordio repetit. Cap. II docet, incrementorum, quæ commercia jam ante diluvium ceperunt, documentum manifestum existere posse arcam Noachi, quæ absque multorum ope hominum, multipliciunque machinationum apparatu, extrui haud potuit. Cap. III ostendit, quod secuta diluvium linguarum confusio magis necessarios reddiderit commerciorum usus, effeceritque, ut homines, alias sedes quæsituri, mariaque obvia transfretaturi, naves, præcipua illa commutationum instituendarum instrumenta, conderent. Cap. IV de urbium & societatum amplificationibus, Cap. V & VI de negotiationibus Ismaelitarum, & commerciis frumentariis Josephi cura in Ægypto factis, nec non de argenti usu agit, monetque, Pausaniæ locum, quo testatur, Græcos inter & Indos permutationem tantum sub Polydoro, Lacedæmoniorum Rege, receptam fuisse; de iis etiam solis, minime de aliis, cum quibus tum Græcis intersedebant commercia, capiendum esse. Cap. VIII laudat commerciorum maritimorum antiquissimos cultores Ægyptios ac Phœnices, quorum illi per rubrum mare ad Indos, hi per mediterraneum ad orarum illius incolas excurrerant. Cap. VIII suspicatur, Phœnices, qui præ ipsis Ægyptiis ob negotiationes celebrabantur, quique in plurima loca colonias suas deduxerant forsitan etiam Gaditani freti terminos transgressos, atque ad latera Africæ occidentalia, ipsaque Britannicæ littora delatos fuisse. Pollicetur quoque, se alias ostensurum, quod voce Ophir, generatim totum orientale, Tharsis vero occidentale Africæ littus designetur: & quod jam Salomonis ætate Caput Bonæ Spei cognitum frequentatumque fuerit. Cap. IX & X disquirat de commerciis Indorum, qui jamjam adversus Semiramidem 4000 navium classem ducere poterant; simulque observat, vetustis temporibus frequentissime Indos ad Ægyptios & hos ad illos comisse cum mercibus, imo ex morum sententiarumque itemque linguæ utriusque gentis conformitate, nec non Osiridis suscepta in Indianam expeditione, colligit, Indos five Sineses aut omnes aut plerosque saltem ex Ægypto tanquam ex patria prodiisse: maximeque adeo improbabilem judicat opinionem moderni cujusdam scriptoris, qui scientiarum, quæ ab

Ægyptiis & Phœnicibus colebantur, originem, ad Indos referre haud dubitavit. Cap. XI & XII de Persis, quorum ad exercenda commercia imprimis opportuna erant littora, notat, eos quidem, quorundam sub Regum auspiciis, navigationibus vacasse, sed impeditos cura tuendorum adversus vicinos hostes amplissimi Imperii limitum, tantum cum Indis, Arabibus itemque Armeniis merces suas commutasse. His Cap. XIII & XIV nonnulla addit de Arabum & Æthiopum negotiationibus, quæ ut & aliarum gentium studia non omni æque tempore viguerunt. Cap. XV & XVI tractat de iis, quæ a Carthaginensibus & Græcis ante Alexandrum agitata fuerunt. Cap. XVII & XIX fata mutationesque, quas commercia sub Alexandri & successorum ejusdem imperiis subierunt, recenset. Ille quidem, Tyro deleta, Alexandria condita, Asiaque pene tota sub suam redacta potestatem, eorum tantum non omnium, qui antea mari potentes exstiterant, vires infringebat; successores vero nova, uti eorundem dux jam ante obitum cœperat, negotia stabilire laborabant, quos inter Ptolemæus Philadelphus, Seleucus & Antigonus præcipue inclarescebant. Cap. XIX commemorat Rhodiorum cum vicinis Ægypti Regibus amicitiam prudenti admodum consilio cultam. Cap. XX differitur de commerciis Carthaginensium, in Sicilia, Sardinia & Hispania, (Cap. XXI) Romanorum paulo ante Bellum Punicum, qui partim vicinorum populorum exemplo, partim necessitate ipsa, ad istas artes studiosius, quam antea sub Regibus fecerant, exercendas adducebantur. Quamvis autem hoc instituto rebus suis egregie consulere, (C. XXII) Carthaginensiumque insolentiam prosperrimo aliquoties successu reprimerent, tandem tamen naufragia frequentius passi, bello secundo cum Pœnis diu satis ancipiti fortuna gesto, pacem iis dare cogebantur. Interea Illyriorum, speciatim Istriorum, (C. XXIII) piratarum impetus cohibebant & pacatis post Bell. Pun. II (C. XXIV) rebus, quietius navigationum commodis fruebantur. Donec iterum ipsis (C. XXV) mari pugnandum esset adversus Philippum Macedonum Regem, Annibali foedere junctum; quo feliciter superato, ordo tangebatur Antiochum (Cap. XXVI) qui secutus Philippi exemplum, itidem Romanis

ægre fecerat; verum mox & ipse victas manus dare, magnamque regni sui partem Romanorum potestati concedere cogebatur. Annibal vero, qui ad Antiochum confugerat, cum se apud ipsum non satis tutum videret, (Cap. XXVII) relicto Antiocho, Prusis Bithynis Regis tutelæ semet tradebat, & eum adversus Eumenem, Pergami Regem, defendebat. Dum hæc ita geruntur, Romani Ætlios, qui Antiochum ad bellum contra Romanos suscipiendum incitaverant, (C. XXVIII) & Rhodios, (C. XXIX) qui itidem insolentius se gesserant, in illas redigunt angustias, ut pacem iniquis conditionibus facerent. Simili fortuna Romani utebantur adversus (C. XXX) Perseum Macedonum & gentium Illyris Regem ipsamque postea Carthaginem, (C. XXXI) quam confecto Bello Pun. III totam funditus debant: quo facto etiam (C. XXXII) in Africa commercia aliqua a Romanis instituebantur: quamvis alias, ut bene monet Huetius, vires suas mari, non tam commerciorum, quam dominatus & imperii causa amplificare niterentur. Autor noster, his expositis, de Corinthi, emporii celeberrimi, everfione, (C. XXXIII) de fatis Deli, Apollinis templo superbientis (C. XXXIV) & de bellis Romanorum, adversus Mithridatem, (C. XXXV) societatem piratarum, (Cap. XXXVI) Belgas item ac Britannos (Cap. XXXVII) gestis, agit, & dein (C. XXXVIII) speciatim edisserit, quæ fuerit commerciorum Britannicorum, Gallicanorum, (C. XXXIX) Hispanicorum, (C. XL) Germanicorum, (C. XLI) & eorum, quæ a Scandinaviæ, Poloniæ & Moscoviæ (C. XLII) habitatoribus tractabantur, conditio. Convertitur hinc ad ea, quæ suscipiebantur in Ponto Euxino, Bosphoro Thraciæ & Archipelago, (C. XLIII) inque Palude Mæotide & Taurica Chersoneso. (C. XLIV) Iterum redit ad Italiam, veterumque illius incolarum, (C. XLV) & ipsorum Romanorum (C. XLVI) aliquot observationibus negotia illustrat. Tum memorat, (C. XLVII) Ægyptum, Cyprum, Cyrenen, Ciliciam, in provinciæ formam redactas; & prioris, nempe Ægypti, opportunitatem & negotiationes latius prædicat, notato simul (C. XLVIII) Marshamo, qui asserere non veretur, Ægyptios primum dedisse se commerciis, sub Imperio Ptolemæorum, & ante illud tempus maria saltem, am-

plificandæ dominationis causa, iustrasse. Sequitur explicatio commercii Æthiopum (c. XLIX) cum Ægyptiis, Arabum (c. L) Indorum cum Ægyptiis & Persis, (c. LI) ipsorum denique Romanorum ad Indos, sub Antonino, Constantio & successoribus (c. LII) iter facientium. Ut manifestiora commerciorum diligenter ab Indis agitatorum documenta afferat, laudantur emporia (c. LIII) passim a veteribus & mediæ ævi scriptoribus memorata; & animadvertitur data occasione in Benjaminem Tudelensem Judæum nugacissimum, qui tantum ut gentis suæ gloriam extolleret, nihil non comminisci ausus est. Quæ inter fragmenta numerari merebatur potissimum insula *Nicrokis*, prope Tigridis fluvii ostia ab Apella relata, nunquam ab aliis visa aut accessa. In sequentibus (c. LIV, LV, LVI) Autor Cl. vias, per quas ad Indos itum est, enumerat: primam quidem per mare rubrum, veteribus notissimam: alteram ex Russia per Astracan, Caspium mare, Oxumque fluvium, quam suspicatur etiam olim fuisse cognitam & frequentatam; quibus addit, post alias, eam, quam designat Ammianus Marcellinus L. 23 c. 6, per provinciam Ariorum usque ad mare Caspium. Missis his, Autor iterum de Romanis (c. LVII) commerciis loquitur, quæque eorum fortuna sub Imperatoribus tam ethnicis, quam Christianis, (c. LVIII) speciatim tempore irruptionis Barbarorum, & Saceracorum, fuerit, edocet, & classium celebriorum indicem (c. LIX) nectit. Sub finem vero (c. LX) privilegia & immunitates, Imperatorum decretis mercatoribus, maxime iis, qui maritima exercent negotia, concessas, itemque fora & (c. LXI) nundinas, quibus olim Romæ merces exponebantur venales, commemorat, totique opellæ, multis non inutilibus nec injucundis observationibus illustratæ, finem imponit.

JO. GEORGII LIEBKNECHT IN UNIV.
Gieß. Mathem. P. P. & in Acad. Leop. Carol. Cæs. Coll. de
nonnullis Bracteatis Numis Hassiacis, deque istorum usu in
locis Rheno & Franconia vicinioribus, Dissertatio Epistolica
ad V. S. R. F. A. SCHMIDIUM, Abbatem Mariæ Val-
lensem, cum ejusdem responso.

Helmstadii, typis Hammianis, 1716, 4.

Plag. II.

PRO Germaniæ nostræ antiquitatibus, quæ, ob singularem monumentorum penuriam, tam obscuræ tamque impeditæ sunt, restituendis & illustrandis levia etiam, quæ occurrunt, subsidia curate custodienda sunt: uti, cum alia ratione proficere non liceat, tandem, eundo per partes, Veteris Germaniæ faciem distinctius contueamur. Conferunt nonnullam huc utilitatem numi Germanici, passim eruti, præcipue bracteati, rariores illi & a solis ferme majoribus nostris, ad evitandas, quemadmodum creditur, latentes sub numis spissioribus, metalli vilioris accessione adulteratis, fraudes percussi. Laudanda igitur eo nomine est Cl. Autoris a S. R. D. Schmidio excitata diligentia, quam in Hassiacis bracteatis explicandis utiliter posuit, effecitque, uti paucorum etiam, quæ nancisci potuit, numismatum descriptio curiosorum patriæ historiæ scrutatorum oculis subjiceretur. Post præmissa autem de scripti occasione monita, §. IV Diplomatum quorundam de A. 1230 & 1341 aliorumque testimoniorum documentis probare nititur, jamjam Carolingorum tempore bracteatorum usum in Wetteravia invaluisse. §. VIII observat, Hassos, Francorum imperio subjectos, cum, conversi ad Christianam fidem, Saxonum odia injuriasque pati cogentur, passim varia constituisse castra, & inter ea quoque Francobergam, a Theodorico Francorum Rege circa A. 520 conditam, illam ipsam quidem urbem, in cujus antiquo quodam templo maxima numorum propositorum pars fuerat reperta. Probat hinc ex veteris Chronici Francobergensis scriptore, ædem illam sacram, nominatam *die Heyden-Kirche*, conditorem primum habuisse Carolum M. sed reparatam postea fuisse circa A. 1221 quo tempore & numos illic abditos judicat. Cumque præter ea testetur Chronici Autor, prope urbem laudatam auri fodinas existisse, & penes eandem Caroli M. beneficio etiam jus cudendorum numismatum fuisse, non dubitat Francobergensibus numorum apud eosdem repertorum originem attribuere. Quantum ad ipsos numos XIV hic descriptos attinet, argentei illi omnes & bracteati sunt, uno tantum in

TAB. I.
Fig. 1.
2.

TAB. I.
Fig. 4.

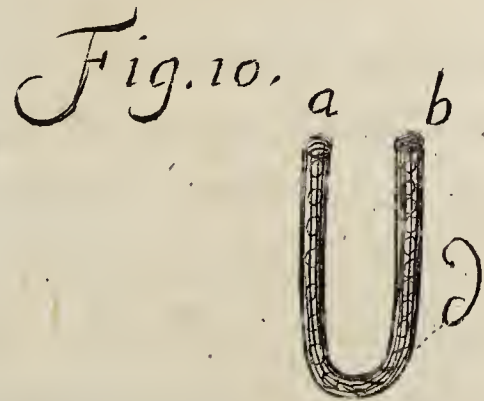
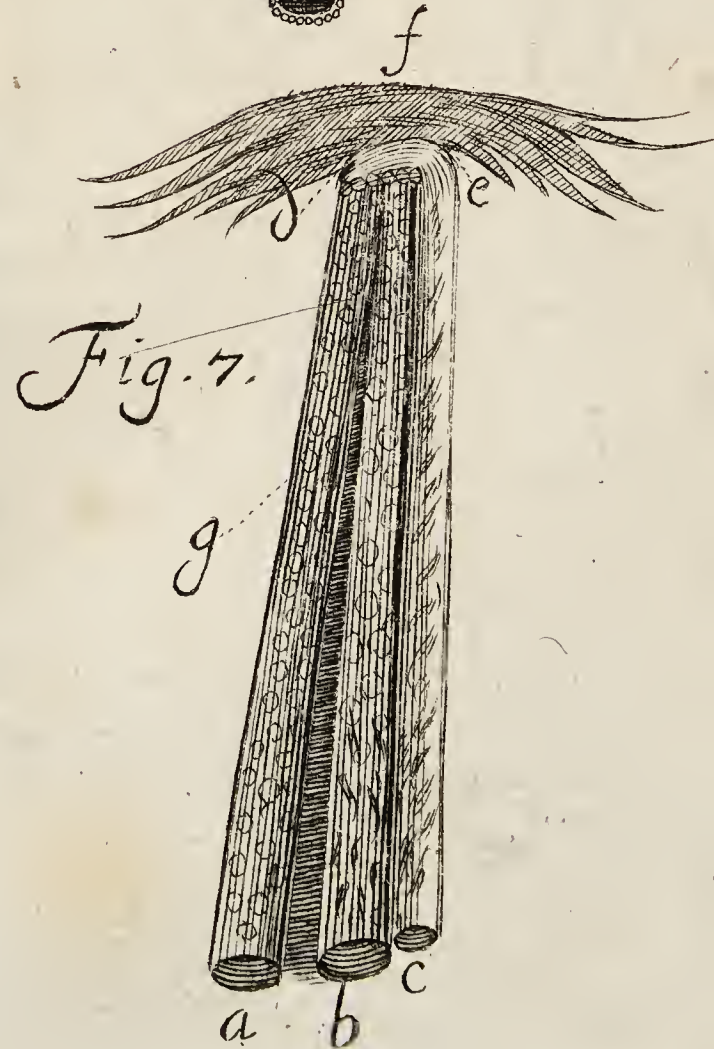
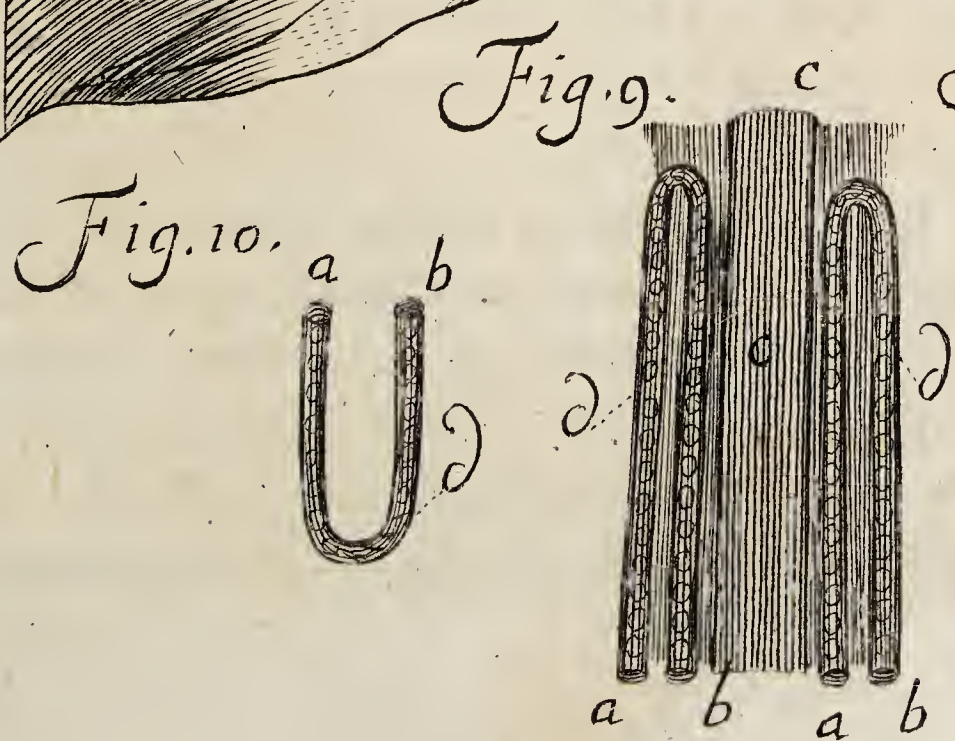
latere signati, quorum nullus determinatum ortus sui annum præ se fert. Videnturque nobis sequentes præ ceteris memorabiles. Primus p. 35 quidem turris vel castri imaginem, cui lili-um infigne Regum Francorum subiectum, exhibet; tertius p. 45 caput Regis vel Imperatoris diademate ornatum refert: & quartus p. 49 leonis coronati imaginem cum litera F monstrat. Quo hæ figuræ spectent, chronici laudati Autor explicat, commemorans, infigne senatus & civium esse aureum castrum, a numo primo ostensum, civium sigillum continere literam F, cui in hoc numo Leo coronatus, infigne alias senatus folius, additus est. Quod vero non omnes numi Francobergæ reperti, ibidem quoque cusi sint, probat numus nonus, p. 62, in quo duorum leonum canumve capita, cum inscripto nomine *Margburg* visuntur. Cetera specialia apud ipsum Autorem legi possunt.

GUILHELMI MUSGRAVE GETA BRITANNICUS. Accedit domus Severianæ Synopsis chronologica, & de icuncula Regis Ælfredi Dissertatio.

Isæ Dunmoniorum, sumtibus Phil. Yeo, 1716, 8.

Constat pl. 17 $\frac{1}{2}$ & tabb. æn. 5.

CL. Musgravius, cujus doctissimum commentarium ad Julii Vitalis Epitaphium in his Actis A. 1713 p. 397 recensuimus, præsentis libro, quicquid notitiæ de Geta, notissimo illo Caracallæ Imp. fratre, in vetustis monumentis superest, colligere in unum & lectoribus hic repræsentare animum induxit. Quare primo statim loco Vitam exhibet Getæ, quam cum plerique fide codicum MSS. Spartiano tribuant, ipse in præmissis Prolegomenis, Dodwellum secutus, eam vindicat Julio Capitolino. Ac Dodwellus quidem hoc usus est argumento, quod, cum hæc Vita Constantino dedicata sit, nemo alius vitarum conditor sub Constantino vixerit præter Capitolinum. Musgravius alterum adjungit argumentum, quod tum vocabula, tum loquendi formulas, tum etiam ipsam materiam vitarum a Capitolino conscriptarum, quod, inquam, hæc omnia communia habeat Vita Getæ, adeoque satis suum prodat Autorem. Addit, iisdem argu-
men-

mentis probari posse, etiam Vitæ Nigri & Caracallæ Autorem esse Capitolinum, istamque sententiam jam Dodwello placuisse affirmat. Ad ipsam Getæ Vitam quod attinet, non diffitetur Cl. Musgravius, *ἀμερόδως* effusam verius eam, quam scriptam, ejusque generis esse, ut sola meliorum scriptorum inopia gratiam ei conciliet. Hac occasione universa veterum loca, quibus Getæ fit mentio, indicat, omisso tamen Zosimi testimonio lib. I Histor. Rom. cap. 9.

Vitæ Getæ Capitolinianæ substratæ sunt non solum Gru-teri, Casauboni, ac Salmasii, sed etiam Cl. Musgravii notæ, ex quibus postremis relatu dignum judicamus, quod *Cap. V p. 38* pro *presentibus* non invita, & videtur, Minerva reposuit *parentibus*.

Progredimur ad Musgravianam de Geta Britannico Dissertationem, cujus *Caput primum* in eo versatur, ut probet, vetustum lapidem, qui aliquot abhinc annis in agro Bathoniensi effossus nudum repræsentat adolescentem, equo insidentem, sinistraque clypeum, dextra hastam tenentem, habere imaginem Getæ. Colligit id doctissimus Autor ex numis, in quibus faciem Getæ prorsus similem esse faciei in ista statua expressæ, sibi persuasit. Alterum suæ sententiæ argumentum ex eo petit, quod eques iste hastam puram gestet & parmam, quæ virtutis præmia communem militum sortem excedant, adeoque personam prodant illustrem. Obstare quidem huic conjecturæ videtur nuditas equitis. At unam tamen alteramque suspicionem profert Musgravius ad tollendam hanc difficultatem, & hac occasione de parma veteri deque ejus magnitudine differit, item de usu frenorum apud priscos equites, denique de statuis in honorem hominum bene meritorum poni solitis. Ad alteram objectionem, quod caput equitis non sit laureatum, nec alio ullo Augustæ dignitatis insigni ornatum, respondet, sæpius in numis capita Impp. occurrere sine lauro. Denique non putat suæ opinioni obstare ipsum sepulcretum, ubi inventa hæc sit statua. Etsi enim Augustorum statuæ fere in foro, in templo, vel alio loco celeberrimo honestissimoque poni consueverint, non tamen semper id factum esse. Hæc sunt Cl. Musgravii argumenta, quæ

TAB. I.
Fig. 5.

quæ sicuti non gravia satis videbuntur, is saltem modestiam laudabit viri, Capite quinto *p. no* se paratum esse scribentis ad repudiandam hancce sententiam, ut primum certiora edoctus fuerit. *Cap. II* de nomine Getæ & ætate agit, eumque anno ætatis vigesimo tertio occisum esse docet. *Cap. III* Inscriptiones octo, Getam exhibentes, ex Grutero, Sponio, Camdeno & Fleetwodo producit easque antiquaria luce perfundit. Pari modo *Cap. IV* 75 numos, memoriam Getæ servantes, recenset & illustrat. Denique *Cap. V* eadem Getæ enarrat & ad eum spectantia reliqua. Subjungit huic Dissertationi Synopsin chronologicam domus Severianæ, totam Severi filiorum ejus historiam per annos digestam exhibentem. Hic *p. 135* eorum errorem coarguit, qui Juliam scribunt novercam Caracallæ, non veram matrem fuisse.

AB. I.
Fig. 6.

Sequitur de icuncula regis Ælfredi, (A. 900 mortui,) ante triginta circiter annos in comitatu Somerset reperta, dominumque nunc habente Palmerum Armigerum, Dissertatio. Icuncula illa est ex auro tota, nisi quod chrysellum habet insertum, circumscriptis hisce verbis: ÆLFRED MEC HEIT GEVVRCAN, id est, Hikesio interprete, *Ælfredus me jussit fabricari*. Cl. Musgravius §. V conjecturam facit, Ælfredo hanc icona fuisse *μνημόσυνον*, ut ea ad spectanda Christi (hujus enim imaginem esse credit eam, quæ chrysello insculpta est,) patientiæ virtutumque reliquarum recordaretur, suamque in Christum fiduciam pia meditatione confirmaret. Neque enim largitur, imaginem hanc ab Ælfredo adornatam fuisse, sed id §. VII diserte refellit. Ceterum hac occasione §. IX docet, imaginum Deorum adorationem in usu olim fuisse ethnicis, idque luculentis testimoniis demonstrat.

Denique annexit quatuor ænearum tabularum, libro huic insertarum, explicationem. Harum ultima (nam ceterarum contenta jam memoravimus,) sistit Septizonium, gentis Severianæ magnificentum sepulcrum a Severo Imp. exstructum, & ex eo appellatum, quod septem columnarum ordinibus sibi invicem superstructis in altitudinem miraculo futuram excedebat.

Julii Bernhards von Rohr compendieuse
Haushaltungs Bibliothec.

h. e.

JULII BERNHARDI DE ROHR BIBLIO-
theca œconomica.

Lipsiæ, apud Joh. Christianum Martini, 1716, in 8.

Alph. I plag. 9.

INstitutum Autoris generosi est recensere Autores recentiores
eosque melioris notæ, qui de œconomia, præsertim rurali,
scripsere, ac præterea utiles observationes hinc inde inspergere:
quod quomodo exequatur, paucis exponere lubet. C. 1 de stu-
dio œconomico in genere agit: ubi œconomiam definit per Sci-
entiam practicam pecuniam parandi, partamque conservandi &
prudenter erogandi ad promovendam felicitatem naturalem.
Dividit eam in œconomiam Principum & œconomiam privato-
rum; hanc in urbicam & ruralem subdividit. Hinc de variis mo-
dis differit, quibus pecunia paratur & quos nemo adhuc pro di-
gnitate exposuerit. Licet enim *Morhofius* in Polyhistore *Ludovi-
cum Septalium*, Medicum Mediolanensem laudet, qui in libro de
re familiari chrematisticam accurate descripserit; Noster tamen
dubitat, librum istum unquam prodiisse, quod vir quidam in di-
gnitate constitutus frustra eum in omnibus bibliothecis Italorum
quæsierit, nec ulli notum acceperit. Progreditur ad pruden-
tiam parta conservandi specialius describendam, & postquam
etiam nonnulla de prudentia pecunias erogandi monuit, studi-
um œconomicum a literatis vulgo negligi dolet, nec probat,
quod a Societatibus & Academiis Scientiarum minime excolatur
& in Academiis de Collegiis œconomicis nemo cogitet. Hujus
neglectus varias allegat causas, & quæ ad culturam studii œcono-
mici promovendam faciant, exponit. C. 2 ad œconomiam Prin-
cipum progreditur, quam in privatam atque publicam distin-
guit. Illa non differt ab œconomia privatorum; hæc prudentiam
subditorum divitias conservandi atque augendi & onera pru-
denter distribuendi complectitur. Consilia Autoris de perfici-
endo hoc œconomix genere non recensemus, nec in scenam

producimus Scriptores, quorum in hoc genere industriam laudat. C. 3 œconomiam privatam, imprimis ruralem, considerat & sua de scriptoribus huc spectantibus judicia exponit. Specialius tamen C. 4 de agricultura, C. 5 de cultura vitis & arte cereviliam coquendi, C. 6 de arte coquendi in genere, C. 7 de horticultura, C. 8 de cultura sylvarum & venatione, C. 9 de re pecuaria, C. 10 de re metallica, C. 11 de commerciis eandem telam ipsi pertexere libuit. Tandem C. 12 scripta quædam commendat, quæ ad œconomiam proprie quidem non spectant, œconomo tamen utilia judicat.

GEORGII FRIEDERICI FRANCI DE FRANKENAU Med. D. & Prof. Reg. in Coll. Consistor. Assess. nec non Acad. Nat. Cur. Coll. Diapedesis restituta.

Hafniæ, typis Reg. Maj. & Universit. Typogr. 1716, 4.

Plag. 3 $\frac{1}{2}$. cum Fig. æn. tabula 1.

OMnes depurationes & separationes fluidorum per ipsa immediate hiantia anastomosis lege in arterias & venas, sequemutuo respicientia tunicarum oscula, diversimode constructa ac figurata, contingere, & ubi tales fiunt, membranas seu tunicas, quamvis subtilissimas, simul adesse, omnesque eadem muniti glandulas & musculos, ex mente clariss. Franci de Frankenau in his Actis Anno 1706 Mense Septembri pag. 399 Anastomosis ejus relectam recensentes, monuimus. Id igitur muneri sibi nunc incumbere putavit Autor, doctrinam hanc per singula corporis humani viscera explanandi, eandem secutus methodum & dogma suum celeberrimorum Medicorum autoritate roborando, & contra sentientium opiniones declinando, aut cum sua hypothese conciliando. In sensu itaque physiologico accepta *διαπρηδύσεως* notio audit clarissimo Autori subtilis illa, rara atque porosa tunicarum in summis vasis sanguiferis dispositio, seu textura, cujus ope fluidissima feri pars roris vel sudoris modo transit, exprimitur, aut expellitur, vel in ductus lymphaticos, vel excretorios summos, proximos, iisdem conjunctos, postquam prius sanguinis globuli purpurei ex summis arteriis in venas continuo impulsu fuerunt delati. Diapedesin

in ventriculo experimento illo probat, quod in Actis etiam nostris Anno 1705 Mense Octobri pag. 456 ex Raymundi Vieussenii Novo Systemate vasorum corporis humani allegavimus, dum scilicet aliquid liquidi post infusam in ventriculum essentiam croci per tubulos ejus lymphatico-nerveos ad venas fuit transcolatum, vel transfudavit, ita ut intra bihorium non modo stomachi parietes, sed & vasa sanguifera tam ventriculi quam omenti cum ductibus adiposis flavo colore fuerint infecta. Hydrophem pariter lacteum oriri cum Dn. Mery credit, quoties hæ aquæ per ventriculi ac intestinorum membranas ad abdominis cavitatem depluant, quemadmodum in Praxi quotidie cernimus, hydropicorum serum, si viscera adhuc valent, remediis purgantibus aut diureticis fortioribus ad viam excretionum ordinariarum rursus quærendam adigi, seu per intestinorum aut renum membranas filtrari atque sic resorberi. Et quanquam hodie comprobatum satis ab Anatomicis sit, nullum chylum a ventriculo immediate per vasa sanguinea ferri, non impossibile tamen judicat, subtiliorem saltem alimentorum partem ibidem per poros & tunicarum rarefactam texturam vasis sanguineis non minus quam nervis communicari. In intestinis pariter eundem non solum a vasorum lacteorum hiantibus osculis excipi, sed & in illa motu illorum peristaltico intrudi, sibi persuadet, si quidem observatum fuit, liquorem in venam mesaraicam ciconiæ injectum, intestinorum cavum subiisse, & parte intestini lacte impleta, ac utrinque pressa portionem ejus in venam mesaraicam commesse. In hepate per ductus cyst-hepaticos, ab extremitatibus vasorum suam trahentes originem, transfudationis modo bilem recipi, & in folliculum fellis deponi, putat, si quidem, si suspensa manu separetur vesicula a reliqua hepatis substantia, innumera vasorum bilem advehentium oscula dissecta fuisse, comprehendit. In pancreate ductus excretorii initia conspiciuntur, ubi ramuli a sinistro arteriæ cœliacæ ramo prodeuntes terminantur, interjecta solummodo subtili quadam membrana, porosa tamen, & lymphatico tantum huic humori largiente transitum, sanguineis particulis non item, quippe quæ arctioris vasorum unionis lege statim ac immediate recipiuntur

p. 113

12.

14.

in venam sociam. Et ne contentus humor istum præterlabatur ductum, subministrata est alia paulo crassior membrana, undique eam cingens, extimæque communi debens ortum. Atque eandem agnoscunt originem vasa lymphatica lienis, hepatis, renum, uteri, testiculorum, &c. quæ miro reptatu extimam dictorum viscerum percurrunt tunicam, atque limpidas ejusmodi particulas ab ostioli summorum vasorum sanguineorum hauriunt. Diapedesin porro collectionem urinæ in vesica, ligatis ureteribus, in cane stabilire, asserit Noster, quam poris ejus foris intro spectantibus tribuendam dicit, indeq; evenire judicat, ut potatores urinam jussu citius reddant. Sic clysmata emollientia, carminantia, oleosa, & anodyna calculosis injecta intestinorum membranas penetrant, atque renibus, ureteribus, imo & vesicæ subtiliorem suam vim communicant; id quod magis adhuc illustrat Baglivi experientia, ubi vir aquam tepidam, sub clysmatis forma receptam, omnem retinuit, & paullo post per urinam penitus reddidit, ita ut ne gutta per alvum redierit. Huc faciunt observationes, ubi ischuria laborantes omnem urinam

18. per alvum excreverunt. Renes quod attinet, habent certe eorum vasa emulgentia summitates porosas, quarum ope lixiviales serosæ a reliquis sanguinis particulis segregantur, & statim papillis seu carunculis inferuntur, dum ceteræ abeunt ad venæ emulgentis ostia; ne autem ulterius, quam par est, urinosa extravasentur particula, præter communem investientem membranam durior alia a pelvi originem trahens, ei est circumdata, introitum quidem concedens, exitum non item. Ex eodem fonte

20. humor amnii serofus derivandus venit; arteriarum scilicet minimarum per totam placentam uterinam incredibiliter dispersarum extremitates seu radices in tunicam illam subtilissimam hiant, sicque gestationis tempore continuo humor talis depluit in membranam valde meabilem, ut in mediis quasi nudis per os

22. deinceps eodem alatur foetus. Transsudare ex vesica foetus urinam per urachum ad tunicam alantoidem, experimento probat clarissimus Autor, ab Hum. Ridley facta, & a nobis etiam in

23. Actis Anno 1705 Mense Martio pag. 122 allato. In pulmonibus vesiculæ membranam habent vasorum oscula cingentem, undi-

undique ac munientem, eamque porosam, per quam inspiratum pabulum aereum tum admittitur, tum exspiratur, halitus excluduntur, & mucus bronchias sæpius inferciens ac obstruens rejicitur. Sic solius *διαπρηδῆσεως* beneficio contingit, ut in pleuride ad suppurationem vergente, tum etiam sanguine vel ejus fero, tum quoque pure extra sua vasa hærente, in empyicis, tum etiam in cavis corporum ac musculorum subinde intervallis tam membrana pleura, quam quæ pulmones succingit, habeat poros ita constitutos, qui humorem in thoracis cavitate contentum prompte admittant. Humoris pericardii natales non tam glandulis per hoc dispersis, quam ipsius cordis vasis coronariis illum continuo de se dimittentibus tribuit Autor. Spirituum animalium secretionem explicaturus, corticalem cerebri substantiam pro minutissimorum vasculorum glomeramine habet, quæ subtilissimum hoc fluidum perpetuo per suos poros transmittant. Circa humorem oculorum aqueum hanc fovet sententiam, portionem lymphæ subtiliorem & maxime aquosam transsudare ex poris arteriarum tunicæ scleroticæ & choroideæ in cavitatem oculi, portionem vero humoris aquei sensim sensimque per poros partim venarum aut vasorum lymphaticorum recipi in vasa, partim vero per subtiles corneæ exhalare poros, atque constantem sic servari naturæ ordinem tam in restituendis quam excernendis variis corporibus humoribus.

p. 24.

25.

26.

28.

Explicatio Figurarum

Anastomofin & Diapedesin exhibentium.

Fig. 7 & 8.

TAB. I.

Fig. 7, 8.

- a. Productio arteriæ alicujus.
- b. vena socia.
- c. e. vas lymphaticum.
- d. membrana, quæ est operculum tam arteriæ quam venæ.
- f. membrana communis exterior.
- g. globuli sanguinis.

Fig. 9 & 10 ex Leuwenhœkio desumpta.

Fig. 9, 10.

- a. arteria.
- b. b. vena.
- c. caudæ ranæ vel pisciculi pinna.
- d. globuli sanguinis.

D 3

D. Joh.

D. Joh. Christiani Lehmanns vollkommene
Beschreibung einiger neu erfundenen Puchwerke.

h. e.

D. JOH. CHRISTIANI LEHMANNI, PHYS.
PP. & Med. Extraord. Acad. Leopold. & Soc. Pruss. Membr.
*utilitatis Physicæ veræ Specimen secundum ad regnum mi-
nerale pertinens, Descriptio accurata aliquot Machi-
narum, quibus ad contundendas terras me-
tallicas uti licet.*

Lipsiæ, sumptibus Autoris, 1716, 4.

Plag. 6 $\frac{1}{2}$ Tab. æn. 1.

Quæ Cl. Autor, Magnus hodie Academiæ nostræ Rector,
de terebra metallo copica meditatus est, in Actis A. 1714 p.
529 recensuimus. Eidem nunc jungit machinam ad contun-
dendas terras metallicas utilem. Primum ejus formam descri-
bit, qua vulgo uti sueverunt, ubi pistilla perinde ac in molis
oleariis elevantur. Deinde eam emendare studet, ut eadem
vi aquæ desuper in rotam delabentis eodem temporis spatio
major terrarum metallicarum quantitas comminui possit, quam
nunc fieri solet. Utitur autem ad elevanda pistilla eodem arti-
ficio, quod in molis chartariis occurrit, idque gemina ratione
applicat, vel ut pistilla longiora, qualia in usu sunt, retineat, vel
ut breviora, qualia in molis chartariis adhibentur, substituât.
Tandem inventionis gloriam sibi vindicat, quam ipsi dubiam
reddere conatus fuerat Christianus Wagnerus, Jur. & Mathem.
in Academia Lipsiensi studiosus.

CONSPECTUS INSIGNIS CODICIS DIPLO-
matico-Historico-Epistolæ Udalrici Babenbergensis, ex
*αὐτογράφῳ, ut quidem videtur, datus ad Actorum Erud.
Lips. Collectores a R. P. BERNARDO PEZ, Benedictino
& Bibliothecario Monasterii Mellicensis in Austria*

Anno 1716.

Non ingratum nos facturos Lectoribus officium judicamus,
cum illis Codicis hujus egregii, qui hætenus per aliquot Sæ-
cula latitans nuper admodum a R. P. Bernardo Pez in Bibliothe-

ca Zwetalensi Ord. Cist. in Austria felici fidere repertus est, con-
spectum paulo pleniorē communicamus. Quantum inde
lucis historiæ imprimis Germaniæ accedere possit, nemo inficia-
bitur. Et promiserat jam olim Cl. Daniel Nesselius integri ope-
ris Udalriciani, cujus ἐρυγαφον in Bibliotheca Cæsarea extat,
editionem, sed aut mors aut alia impedimenta consilium opti-
mum interceperunt. Unde etiam factum, ut ne quidem, quid
in illo opere contineretur, eruditi satis noverint. Nunc cum
Noster in codicem hunc membraneum in folio minori, Sæculo
utique XI, ut sibi ex præmissis versiculis persuadet, exaratum
inciderit, non potuit, quin eum sedula versaret manu, & cun-
ctis, quæ in eo continentur, per modum alphabeti digestis, ad-
notatisque stellula apposita iis, quæ nondum in lucem prodiisse
arbitratur, spem ejus proxime edendi publice eruditis faceret.
Enimvero universæ huic veterum monumentorum collectioni
præmittuntur hi versus, ex quibus nobis tum de illius Autore,
tum de librario constat.

*Gemma Sacerdotum, qui sese dat tibi totum
Pauper Udalricus, hoc parvum dat tibi munus.
Si sum rite memor, Cato dicit, parvulus Autor:
Exiguum munus, cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placide. Tu nunc, Præsul Gebharde,
Quæso digneris solita pietate clientis
Qualiacunque tui munuscula sumere. Quod si
Res mihi magna domi, si par affectibus esset;
Munera digna tibi devotio nostra dedisset.
Do tibi nunc, Domine, quod possum pauper habere,
Cujus non pretium vel parvum vel prope nullum,
Sed magis affectum penset tua gratia nostrum.
Quisquis erit dominus vel Lector codicis hujus,
Sis memor Udalrici, Bauenbergensis alumni,
Qui collegit eum, corpusque rededit in unum
Haut minimo sane pretio, vigilique labore.
Conscripsit Vitus sed eundem scriba peritus,
Cum jam curriculis annorum mille peractis*

Centum viginti cepisset quintus haberi,
 Ex quo dignatus Deus est assumere corpus.
 Dic igitur, Lector dulcissime: qui fuit Autor
 Istius libri, sit propitius Deus illi,
 Scriptori pariter. Sit Lector pax tibi semper,
 Omnibus atque bonis, Domino præstante, fruaris,
 Cui decus, imperium, laus est, honor omne per ævum!

Reliqua monumenta codice contenta, quæ ordine Alphabetico
 non sine Lectorum, ut speramus, commodo, citata ubique illius
 pagina, hic recensentur, hæc sunt:

A. *Aquensis Ecclesie Servi* epistola ad Henricum V Imper. quem
 de Romanorum, & Mediolanensium erga Paschalem I P. M. ani-
 mo, ejusdem dejectione, &c. certum facit, Imperatoremque ro-
 gat, ut quamprimum in Italiam cum copiis veniat. p. 237. * Ejus-
 dem ad F. Præpositum epistola, in qua ei recens indeptum munus
 gratulatur. p. 275. * A. Cancellarii epistola ad Othonem Episco-
 pum Babenbergensem, ut Wormatiam veniat, & Imperatori mo-
 rem gerat. p. 238. * Adalberti I Archiepiscopi Moguntini Episto-
 læ sequentes: I ad Canonicos Wirzburgenses: ne cum excom-
 municatis communicent. p. 260. * II ad Canonicos Babenbergen-
 ses, quos monet, ne a Clemente III Antipapa excommunicatis se
 jungant, & quia huic mandato non obtemperarunt, eos Divini
 officii celebratione interdicit. p. 261. * III ad Othonem Episcop.
 Babenbergensem, quem intentatis pœnis ecclesiasticis ad Syno-
 dum Frideslariæ celebrandam vocat. p. 298. * IV ad eundem de
 miserrimo Ecclesie Wirzburgensis statu, & electione Gebehar-
 di. p. 299. * V ad eundem, de obitu Henrici V Imp. & justis ei-
 dem persolutis. p. 298. * VI ad eund. quem arguit, quod Episco-
 pi Wirzburgensis ordinationi in *Pleifelt* non adfuerit, iterum-
 que, ut Concilio Moguntino a Lamperto Sedis Apostolicæ Lega-
 to indicto intersit, jubet. 305 in fine. * VII ad Eund. Conradum
 Regni invasorem cum consilio Teutonicorum Principum a se
 excommunicatum esse nuntiat, talemque ob Othone haberi ju-
 bet. p. 311 in fin. * VIII ad Eund. Moguntiam invitat ad reducen-
 dam inter Episcopum Halberstadiensem, & quosdam *fratres ejus*
regulares concordiam. p. 330. * IX. ad Eund. Petit, ut quid sibi
 de proximo Bavarie Principum conventu videatur, scribat. p.
 330. * X ad Eund. scribit consilium de abdicandis Episcopali-
 um, Abbatialiumque electionum confirmationibus, Regi Lothario a
 se

se suggestum, ab eodem rejectum fuisse. p. 331. * XI ad Eund. hortatur, ut sociam ad extirpandam Laicorum in sacra potestatem operam sibi adjungat. p. 334. * XII ad Ecclesiam Wirzburgensem, ut concors sit, & mortuo Rugero Episcopum sibi deligat, quem Romana Ecclesia non renuat. p. 301. * XIII ad Honorium II P. M. adversus Gebhardum, quem per ambitionem & Simoniam in sedem Wirzburgensem irrupisse, atque adeo merito a se rejectum scribit. p. 303 & 304. * Alexandri II P. M. Decretum contra Simoniacos in Concilio Lateranensi conditum. p. 91. Anacleti Antipapæ Epistola ad Ecclesias Teutonicas de concordie electione sui in Papam. p. 312 fin. * Ejusd. Epistola ad Lotharium Regem. Rom. se in causa Othonis Episcopi Halberstad. & Adalberti Archiepiscopi Bremensis legatum missurum pollicetur. p. 313 init. * Decretum Romanæ Ecclesiæ de Eiusdem electione in Papam. 311 fin. * Argentinensis Ecclesiæ Epistola ad Paschalem II P. M. ut sibi succurrat, & quid cum Episcopo suo agendum, indicet. p. 231. * Arnolphi Imp. præceptum de Monachorum Laurishamensium libera eligendi Abbatis potestate. p. 25. * Eiusdem præceptum, quo quandam complacitationis chartam inter Tutonem Episc. Ratisbon. & fœminam N. confirmat, & ratam esse jubet. p. 32. * Ejusd. Diploma, quo Monasterio S. Emmeramini totam civitatem Ratisbonensem donat *cum XL vineis in monte, qui est in rupe Danubii juxta eandem civitatem.* p. 32. * B. Abbatis Farfensis Epistola ad Henricum V Imp. qualiter Paschalis II P. M. & reliquæ Italiæ civitates in eum affecti sint. p. 237. * Bambergensis seu Babenberg. Ecclesiæ Epistolæ: I ad Egilbertum Archiep. Trevirens. de excommunicatione Hermanni Episcopi sui. p. 101. 102. & 103. * II ad Guntherum suum Episc. ut amissa prædia restituat. p. 187. * III ad N. Bremensem Episc. ut sibi in perdita fere causa sua adsit. 188 fin. * IV ad Fridericum Archiep. Colonensem, ut bona a milite N. ablata sibi restituenda procurret. p. 198. * V ad Petrum Scholasticum, quem rogat, ut ad *Scholasticam cathedram* Babenbergam redeat. p. 199. * VI ad Ehrlingum Episc. Wirzburgens. de Petro Scholastico, ejusque contumacia, ob quam *præbendam* eidem *suspendit.* p. 200. * VII ad R. Scholasticum, quem ad Scholasticam Babenbergensem Cathedram invitat. p. 201. * VIII ad Episcopum N. Defendit innocentiam Episcopi sui (Othonis puto,) rogatque, ut ejusdem calamitati medeatur. p. 254. * IX ad illustrem Ducem N. ut injuriam Episcopo suo (haud dubie Othoni) Romam tendenti a grassatoribus illatam vindicet. p. 254 med. * X ad Wirzburgensem Ecclesiam in causa Gerhardi designati Episcopi Wirzburgensis,

genfis, cui excommunicato se communicasse negat. p. 302 & 303. * Benedicti VIII P. M. Privilegium de confirmatione Ecclesie Babenbergensis. p. 60. * Ejusd. Confirmatio omnium Privilegiorum eidem Ecclesie a Johanne & Sergio Papis concessorum. p. 61. * Ejusd. & S. Henrici Imp. concambium de tribus curtibus ad Sedem Romanam spectantibus, & quodam Henrici prædio *Ternia* dicto, sito in Ducatu Spoletano. p. 63 & 64. * Ejusd. Privilegium confirmationis omnium bonorum Monasterio Gœssen in Styria collatorum. p. 150. * Berengarii abjuratio hæreseos de Eucharistie Sacramento. p. 275. Bertæ Abbatissæ Monasterii N. Babenbergensis Diocesis charta, qua decimas quasdam & duas præbendas Diacono & Subdiacono constituit, *quorum cooperante ministerio ecclesiastici ordinis decor officii solemnii devotione celebrari possit.* p. 68. * Bituricus Episcopus Ratisbonensis. Charta permutationis quarundam rerum inter Bituricum Ep. Ratisbon. & Maurentium illustrem virum factæ. p. 39. * Charta donationis, qua Abbas N. donat sub eodem Biturico Sancto Emmerammo quandam ecclesiam cum curte & domo. p. 39 & 40. * Brunonis Archiep. Trevirensis Epistola ad Othonem Ep. Babenbergensem, quem Spiram ad consecrandum Episcopum Eistertensem & Spirensensem nomine Papæ vocat. p. 234. * Brunonis Episcopi Argentoratensis Epistola ad Richsam Imperatricem. Gratiæ ei agit pro sedis suæ restitutione. p. 322. * Ejusdem ad Lotharium Regem Rom. de statu munitio in pago Argentoratensi. p. 322. Dolendum sane nomina locorum non nisi litera N exprimi. * Buggonis Episc. Wormatiensis epistola ad Ecclesiam Babenbergensem, quam matrem suam esse gloriatur, eique se pluribus commendat. p. 247 med. * Ejusdem ad Henricum V Imp. epistola, qua falsos de sua defectione rumores refutat, & *omnes a Warmatia usque Argentinam* in fide Imperatoris se retinere nuntiat. p. 248. * Burchardi Episc. Monasteriensis epistola ad Fridericum Archiep. Colonienf. quem de excommunicatione in se injuste lata acerbè incusat. p. 262 & 263. *

C. Episcopi ad Rupertum Ep. Babenberg. epistola. Gratulatur ei res pacatas; gratias agit pro commode constructa domo, ac opem vicissim omnem addicit. p. 190. * C. Sabinensis, & V. Albanensis Episcoporum ad Cardinales Romæ commorantes epistola, qua Calixtum II in Pontificem Max. nuper electum recipere se scribunt. p. 265. * Calixti II P. M. epistola ad Udalicum Episc. Constantiens. ut prædium, a Tutone fratribus Schafhusensibus olim datum, restituat. p. 266. Ejusdem Bulla, qua confirmat omnia bona Monasterii omnium SS. in Schafhusen.

p. 266. Ejusd. Epistola ad omnes fideles. Hortatur ad eleemosynas Raymundo, *Hospitalis pauperum in Jerusalem* curator, transmittendas. p. 225. Clementis Antipapæ, qui & Guibertus dicitur, Epistola ad Rupertum Ep. Babenberg. ut solvat, quæ Ecclesiæ Romanæ debet, & Judæos, qui a fide Christiana defecerunt, corrigat. p. 140. * Ejusd. ad Ruthardum Archiep. Moguntinum epistola: ut in Synodo Vercellensi compareat. p. 140 fin. * Clementis II P. M. Privilegium, quo omnia Ecclesiæ Babenbergensis bona confirmat. p. 147. Conradi Salici Imp. præceptum, quo ancillam H. manumissam esse jubet. p. 163 init. * Ejusd. præceptum, quo *traditionem Ernesti Ducis suscipit, scilicet Wizenburch, pro qua recompensato sibi honore Ducatum Bajoaricum tradidimus*, inquit Conradus. *Data X Kal. Jun. Indict. XII Anno ab incarnat. Dom. M. XXIX, Anno vero Domini Cunradi regni V, imperii autem III, actum Tungirde.* p. 335 * Conradi I Archiep. Salzburgensis Epistolæ: I ad Hartvicum Episc. Ratisbon. quem ad Synodum Moguntinam evocat. p. 255 * II ad Ottonem Episc. Babenberg. de tumultu Ecclesiæ Aquilejensis, in Episcopum suum E. olim Babenbergensis Ecclesiæ Decanum, rebellantis. p. 314. * III ad Canonicos Babenbergenses de eodem. p. 315 * IV ad Otho- nem Ep. Babenberg. ut Moguntiam ad Lotharii Imp. curiam ob regni negotia quantocyus veniat. p. 318. * V ad Lotharium Imp. infirmitate corporis se impediri, quo minus ejus mandatis faciat satis. p. 334. *

D. epistola ad H; quid sentiendum de generali totius regni excommunicatione? Autor hanc ex S. Augustino improbat. p. 298. * D. ad quendam Præpositum epistola de suis apud Parisios studiis. De Wilhelmo Parisiensi sic scribit: *Parisius sum modo in scholis Magistri Gvvilhelmi summi viri, omnium hujus temporis, quos ego noverim, in omni genere doctrinæ. Cujus vocem, cum audimus, non hominem, sed quasi Angelum de cælo loqui putamus. Nam & dulcedo verborum ejus, & profunditas sententiarum quasi humanum modum transcendit. Qui cum esset Archidiaconus, fereque apud Regem primus, omnibus, quæ possidebat, dimissis in præterito Pascha ad quandam pauperrimam ecclesiolam soli Deo serviturus se contulit, ibique postea ab omnibus undique ad eum venientibus gratis, & causa Dei solummodo more magistri Manegaldi beata memoriae devotum ac benignum se præbuit. Jamque tantum studium regit tam in Divinis, quam in humanis scientiis, quantum nec vidi, nec meo tempore usquam terrarum esse audivi & c.* p. 329. *

Eberhardi I Episc. Babenberg. charta donationis, qua *prædia Uraba, & Zenni ad Stipendium fratrum Ecclesiæ Babenberg.*

berg. *terminat*, p. 146 * Ejusd. literæ, quibus prædium N. Comiti N. in precariam concedit. Actum Aterse Anno D. incar. MXX. p. 147. * Ehrlingi ad Othonem Babenberg. Ep. epistola, qua se in Episcopum VVirzburgensem electum nuntiat, & pro impensis beneficiis gratias agit. p. 204 * Egilberti Archiep. Trevirensis Epistola contra Hildebrandum seu Gregorium VII. p. 128 *

Friderici cujusdam charta donationis *allodii Haga ad altare S. Petri majoris monasterii in Babenberg*. p. 67 & 68. Hæc charta notatu digua est ob insertam *Babenbergensium Ministerialium justitiam*. * F. Palatini Comitis epistola, qua quendam hortatur, ut in Ecclesia Christi permaneat. p. 202 * Ejusd. ad Henricum Imp. IV vel V epistola, qua ad vacantes Episcopatus, Abbatias &c. occupanda eundem ad se invitat. p. 203. * Friderici Archiep. Coloniensis epistola ad H. amicum suum, qua ejus erga se sinceritatem & probitatem collaudat. p. 233. * Ejusd. ad Othonem Ep. Babenberg. ampla epistola, qua sacra omnia in Laicorum esse manibus gravissime queritur, & Othonem ad faciendam huic morbo medelam adhortatur, p. 246. * Fuldensium Cœnobitarum ad Othonem Babenb. Ep. epistola adversus quemdam clericum, qui *statutam alimoniam de Suevia iis subtraxerat*. p. 232. * Eorundem ad Henricum Reg. IV, an V? epistola, qua villam quandam sibi reddi postulant. p. 234 *

G. Archiep. Ravennatis ad Norbertum Archiep. Magdeburg. epistola de Schismate inter Petrum Leonem, & Innocentium II P. M. quem posteriorem legitimum esse Pontificem affirmat. p. 315 * Ejusd. ad Othonem Ep. Babenb. ut de Regni pace acturus Wirzburgum ad Lotharii curiam celeriter veniat. p. 318 * Ejusd. ad eund. ut de rebus ad Castrum Nuringer nuper factis *certa sibi nova* rescribat p. 319 * G. Abbatis (forte Salefeldensis) epistola ad Henricum IV de injuriis a suo sibi *Defensore* illatis. p. 178 * Gebhardi Ep. VVirzburgensis, pro se Apologia. p. 307. 308. 309. 310 & 311 * Gelasii II P. M. ad C. Prænestinum Episc. epistola, cui significat, ab Henrico Imp. Burdinum in Sedem Romanam intrusum esse &c. p. 264 * Gerhardi Cardinalis ad Ecclesiam VVirzburgensem epistola, ne Gerhardum in suum Episcopum recipiat, sed alium unanimiter eligat. p. 300. * Gregorii IV P. M. diploma, quo Rabano Mauro, ejusque in Abb. Fuld successoribus perpetuo donat Monasterium *S. Andreae Ap. quod vocatur Exavilum situm Romæ juxta ecclesiam sanctæ Dei Genitricis Mariæ semper virginis, quæ vocatur ad præsepe, cum omnibus mansionibus &c.* Item *concedimus, inquit Papa, etiam tibi, quem bene eruditum, & bene eloquentem virum esse novimus, dulcissime fili, prædicare verbum Dei*

*Dei autoritate S. Petri Ap. & nostra, ejus indigni vicarii, & ut tam vos, quam successores vestri ante omnes Abbates totius Galliae seu Germaniae primatum sedendi in omni loco, conventuque, sive in judiciali conventu sententia, seu in omnibus Conciliis ac ordinibus nostra Apostolica autoritate obtineatis &c. Datum per manum Benedicti notarii ac scriniarii Romanae Ecclesiae, Idibus Maji Indiēt. XIV. p. 25 & 26. * Ejusd. Bulla, qua Ecclesiam Hamaburgensem in Archiepiscopalem erigit. p. 37. Gregorii VII Epistolæ: I ad Henricum IV Imp. in causa Hermanni Episc. Babenberg. p. 97. II ad Eund. de eodem. p. 98. III ad Sigefridum Archiep. Mogunt. de depositione Hermanni Ep. Babenb. p. 99. * IV ad Ecclesiam Babenbergensem de eadem. p. 100. V ad Othonem Ep. Constantiensem, quem ob spreta decreta in Simoniacos & incontinentes Clericos lata objurgat. p. 103. VI ad Ecclesiam Constantiensem de eodem. p. 104. VII ad Teutonicam Ecclesiam, cur Henricum IV excommunicaverit. p. 107. * VIII ad Germanos, de suo ad eosdem adventu. p. 109. IX ad eosd. ejusdem argumenti. p. 110. X ad eosd. quod Henricum Imp. Canusii poenitentem communioni Ecclesiae restituerint. p. 110 & 111. XI ad eosd. ut sibi comitatum præbeant in Germaniam intrandi, judicaturus de Henrici & Rudolphi in Regnum Teutonicum jure. p. 111. XII Oratio ejusdem habita in Concilio Rom. de excommunicatione Henrici IV. p. 112. XIII ad Episcopum Tridentinum, a quo excommunicationem Henrici IV nondum esse promulgatam miratur, & milites sibi mitti postulat. p. 115. * XIV ad omnes Episcopos Galliae, quos ad Synodum medio Novembri celebrandam invitat. p. 116. XV ad Rudolphum Reg. Rom. Eum ad Ecclesiam contra Henricum IV strenue defendendam, & compescendam quorundam in Archiepiscopatu Magdeburgensi ambitionem hortatur. p. 116. XVI ad Hermannum Ep. Metensem de excommunicatione Henrici IV. p. 117 & seqq. XVII ad Mathildem de frequenti sumptione corporis Domini. p. 125. Hæc epistola in editis maximam partem mutila comparet, hic tamen integra extat. XVIII Ejusdem decretum, quo omnes, qui non sunt adeo curiales, excommunicationis anathemate eximit. p. 133. Guntheri Episcopi Babenbergensis Epistolæ: I ad Annonem Archiep. Colonensem, ne recenti cum hostibus paci plus æquo fidat. p. 186. * II ad Sigefridum Archiep. Moguntinum, cui usum pallii, a summis Pontificibus suis majoribus concessum, sibi nunc ambitioni vertat. p. 187. * III ad eund. interrogat, quo apparatu sibi instructo in curia comparendum sit, & an suæ causæ finem ibidem expectet? p. 187. **

Hardovici Episcopi Babenberg. tertii Concambium, quo pro

curte quadam tradit *Ecclesie sue fratribus dominicale* quoddam. p. 163. * Hartvici Episcopi Ratisbon. epistola ad Conradum I Archiep. Salisburg. Recusat in Synodo Moguntina, utpote extra terminos provinciae suae indicta, comparere. p. 256. * Henrici Ep. Wirzburgens. epistola de constitutione Episcopi Babenbergensis. p. 51. * Henrici Ep. Spirensis epistola contra Gregorium VII. p. 129. * Henrici II Regis Rom. Imperatoris I Diplomata & praecepta &c. I Privilegium de institutione Babenbergensis Ecclesiae & Episcopii. p. 52. II Diploma, quo eidem Ecclesiae donat curtem Scherstete &c. p. 53. * III Diploma, quo *Monasterio in honore Sanctae Mariae semper virginis, & S. Petri principis Apostolorum, Sanctorumque Martyrum Georii & Kyliani consecrato confert tale praedium, quale B. Marchio nobis legali traditione dedit &c.* p. 53. * IV Diploma, quo *praedium quoddam juris sui stabili traditione pro concambio imperii concedit* Abbati Laurishamensi. p. 54. * V eidem forestem bannumque sylvarum concedit. p. 55 init. * VI omnia privilegia Monasterii S. Emmerammi Ratisbonae confirmat. p. 55 med. * VII Eberhardo I Babenberg. Episcopo donat praedium Uraha. p. 147. * VIII Privilegium de fundatione, & libera electione Abbatissarum Monasterii Goess. p. 151. * IX Donationem cujusdam praedii Monasterio S. Michaelis in territorio Babenbergensis civitatis factam confirmat. p. 56. * X Ecclesiae Babenbergensi *locum sui juris N.* (forte Chizingam) *qui a quibusdam Abbatia nuncupatur*, donat. p. 56. * XI Eidem donat *locum N. in pago Wedereiba* situm. p. 57. * XII *Abbatiam quandam infra Urbem Radesponam in pago Tunogouve* sitam eidem Babenb. Ecclesiae confert. p. 57. * XIII Eidem dat *praedium, quale N. Comitissae N. filia in villa Slopeize habuit.* p. 57. * XIV Eidem donat *suae proprietatis loca nomine Coroleuniuze & Libroize.* p. 58. * XV Eidem concedit *tale praedium, quale Treverensis Archiep. Papo nobis dedit.* p. 58 ante fin. * XVI Poponi Praeposito Ecclesiae Babenb. & Canonicis donat XXX regales mansos proprietatis suae. p. 59. * XVII Jura & privilegia Ecclesiae Moguntinensis *interventu Willigisi* Archiep. confirmat. p. 74. * XVIII *quandam suae proprietatis villam donat cuidam capelle intus in Urbe N. in curte regia, quam olim veterem vocabant, in honore S. Dei genitricis Mariae a fundamentis in matrem ecclesiam erectae.* p. 59. * XIX Ecclesiae Babenb. donat *praedium, quale Popo Treverensis Archiep. nobis dedit in Hormunze.* p. 59. Henrici III Imp. Diplomata & Privilegia &c. I confirmat omnia bona Ecclesiae Babenbergensis. p. 149. II Eidem *proprietative possidendum confirmat tale praedium, quale antecessor noster Chunradus Imp. cuidam Babenberg. Ecclesiae Canonorum tradi-*

*tum habuit. p. 54. * III Eberhardo I confirmat donationem Abbatia Chizingæ ab Henrico I Imp. factam. p. 147. * IV Ecclesiæ Salzburgensi prædium N. in Foro Julio donat. p. 152. * V prædium quoddam Potonis læsæ majestatis rei concedit Balduino Archiep. Salzburgensi, & ejus ecclesiæ. p. 152 fin. * VI Ecclesiæ in Heimburg prædium donat. 153 * VII Decimum mansum, rectamque fructuum decimationem totius regionis in finibus Ungarorum gladio ab hostibus acquisita, in pago Osterriche ad altare S. Mariæ in Heimburg confert. p. 153. * VIII Argironi concedit, ne quis alius in sepulchro patris sui Ismabelis Babenberc sito sepeliatur. p. 160. * Henrici IV Diplomata, Epistolæ &c. I omnia bona & privilegia Ecclesiæ Babenbergensis confirmat. p. 65. * II cuicumque juri cedit, quod in Ecclesiæ ejusdem comitatus Ratenzgouve, Salegouve, Crapfelt, Voltfelt &c. habuit. p. 66. * III præceptum, quo cujusdam Chorepiscopi donationem S. Emmerammo factam confirmat. p. 69. * IV Episcopo Babenberg. in villa Haderichesbrucca, qua sita est in pago Nortgouve, mercatum habere permittit. p. 153 fin. * V ad Monasterium S. Petri & S. Georgii in Babenberc bannum unum, quod vulgo dicitur Wiltban, tradit. p. 154 med. * VI Quædam Ecclesiæ Babenb. bona confirmat. p. 154 fin. * VII Alia ejusd. Ecclesiæ bona confirmat, & certa onera remittit. p. 161. * VIII Ejusdem Henrici juramentum, quo Gregorio VII obedientiam promittit. p. 117; differt non nihil ab editis. IX. Militi suo R. quatuor regales mansus, quos idem in beneficium habuit, in proprium tradit. p. 162. * X cuidam servienti suo H. nominato, unum regalem mansum dat in proprium. *ibid.* * Ejusdem Henrici Epistolæ. I ad Ecclesiam Babenberg. pro legitima Hermanni Babenberg. Episcopi electione. p. 100. * II ad Annonem Archiep. Colon. de injuriis a Gregorio VII sibi, suisque Legatis irrogatis. p. 105. III ad omnes Germaniæ ordines, ut Gregorio VII publice satisfaciant. p. 106. * IV ad & adversus eundem Papam. p. 131. V ad Matrem, se libertatem transfugarum Episcoporum fidelium suorum precibus dedisse. p. 179. * VII ad Romanos, de suo Romano itinere. p. 179 fin. * VIII ad Adelberonem Ep. Babenb. ut cuidam militi quandam *haranscaram cum vadimonio dimittat.* p. 180. * IX ad Marchiæ Episcopos & Comites; ut suum Legatum honorifice suscipiant. p. 180 med. * X ad H. Magdeburg. Archiep. ut sibi fidelis permaneat. p. 180 fin. * XI ad Rupertum Ep. Babenb. ut in Moguntino colloquio adsit, & de pacanda Ecclesia Metensi cogitet. p. 187. * XII ad eundem, ne se inconsulto de beneficio *V. divitis* promissionem, vel cessionem ulli faciat. p. 181. * XIII ad eund. ut dictum beneficium G. filio V. conferat.*

ferat. p. 182 init. * XIV ad eund. ut sibi faveat, & aliorum de se sententiam cum fide referat. ibid. fin. * XV ad eund. ne Babenbergensis Ecclesiæ Custodem calumniam pati sinat. p. 183 init. * XVI ad eund. ut pacem Ecclesiæ procuret, & res V. Comitis tantisper integras relinquat. ibid. med. * XVII ad eund. ut VVormatiam ad se proficiscatur. p. 183 fin. * XVIII ad A. Ducem, cui ob latas contra Græcos suppeticas gratias agit, eumque rogat, ut fratri eadem studia persuadeat. p. 184 fin. * XIX ad Othonem Ep. Babenb. ejus opem in liberatione castri Nuringere flagitat. p. 191 * XX ad eund. ut in fide erga se persistet, nec ad filii, Henrici V, partes se adjungat. p. 191 fin. * XXI ad eund. *ne primitias bonæ famæ perdat*, & sibi constanter adhæreat. p. 192 med. * XXII ad filium Henricum de illatis ab eo sibi injuriis, quibus ut finem faciat, rogat, obtestaturque. p. 193 XXIII ad Paschalem II P.M. contra rebellionem filii sui. p. 194. XXIV ad Ludewicum Reg. Francorum, ejusdem argumenti. p. 194 fin. & seq. Henrici V Imperatoris Diploma, quo certas villas confert *ad ecclesiam & regalem capellam, quam ad Rotagen a fundamentis construere jussimus, & dedicari fecimus in honore S. Jacobi Apostoli fratris Domini, & S. Pancratii, sanctorumque, quos a Roma in istam patriam nobiscum detulimus &c.* p. 69 * Ejusd. diploma, quo Ecclesiæ S. Petri quandam parochiam donat. p. 157 init. * Ejusdem Epistolæ: I ad Othonem Ep. Babenb. se ad bellum Flandrense pro recuperando Cameraco proficisci, cui expeditioni eum quoque interesse cupit. p. 235. Videtur tamen hæc epistola potius esse Henrici IV, cui rixæ cum Roberto Flandriæ Comite fuerunt. * II ad eund. ut Spiram veniat, de Romanæ ecclesiæ pace tractaturus. p. 236. * III ad M. Reginam Angliæ, pro benevolentia ejusdem erga se gratias agit. p. 236 med. * IV ad Romanos: se Romanum venturum nuntiat, jubetque sibi Legatos obviam mitti. ibid. fin. * V ad Parmenses de Paschalis II privilegio circa investituras Episcoporum &c. sibi concessio. Subjungitur formula juramenti Petri Leonis ex parte Paschalis, & Legatorum Henrici ipsiusq; Henrici super pace & concordia inter regnum & sacerdotium, deniq; conventio inter Paschalem & Henricum de conservatione ejusdem concordie. p. 238, 239 & 241. * VI Ejusdem & Calixti II P.M. conventio de sublatione investiturarum per anulum ab Imperatore conferendarum &c. p. 274. VII ad Paschalem II operam suam in restituenda Romanæ Ecclesiæ pace spondet, & Abbatem Cluniacensem eidem mittit. p. 245 med. * VIII & IX ad Hartwicum Ep. Ratisbon. de rebus inter se & Pontificem Romanum actis, & quomodo Romæ ab omnibus exceptus fuerit. p. 294 & 295: magni

magni momenti sunt. * H. Marchionis charta donationis, qua certorum prædiorum partem confert *ecclesie S. Chyliani Wirzeburg præfidente eidem ecclesie A. venerabili Antistite.* * H. Episcopi incerti loci epistola ad quendam, cui scribit se inchoante Dominico adventu *in Salesfelt* ire decrevisse. p. 177 fin. * H. Agathensis Episcopi epistola de rebus a Rogerio Duce in tractu Beneventano gestis. p. 327 * H. ad C. Episcopum epistola, qua ille se huic penitus addicit. p. 233 * Ejusdem ad Fridericum Archiep. Colon. epistola. *annulum ei in veræ pacis & amicitie signum mittit.* p. 233. * H. Episcopi Luccensis epistola gravis ad N. (forte Norbertum) Archiep. Magdebur. Historiam Schismatis in electione Innocentii II & Petri Leonis enarrat. p. 318 & 319. * Hermanni Episcopi Augustani ad Othonem Episc. Babenberg. epistola, sane pathetica & lectu dignissima de tumultu, cæde, & devastatione Urbis Augustanæ per Lotharium Imp. facta. p. 325. * Hermanni Contracti libri metrici *de Virtutibus* fragmentum. p. 4. * Ejusdem breves versus de Romana Civitate. p. 5. * Hermanni Babenbergensis Episcopi Epistola ad Gregorium VII P. M. Contra æmulorum calumnias suam causam tuetur. p. 97. * Hessonis Scholastici Acta Concilii Remensis sub Calixto II. p. 268 usque ad 273. Hierosolymitanæ Ecclesiæ ad Latinos epistolæ tres de rebus a Francis in oriente gestis Balduino Rege. p. 225 usque ad 229. * Hildorici Reg. Francorum Diploma, quo donationem cujusdam *forestis*, factam Monasterio Stabulensi, a Sigeberto avunculo suo constructo, confirmat. p. 49 * Honorii II P. M. epistola ad Adalbertum Arch. Mogunt. quem in excommunicando Gebehardo, designato Episcopo Herbipol. limites discretionis excessisse arguit. p. 304 * Ejusd. ad eund. ne prædictus Gebehardus in Herbip. Ecclesia episcopatus apicem amplius obtineat. p. 300. *

Innocentii I P. M. Epistola I ad Ecclesias Germanicas de sua electione, & Lotharii Reg. Rom. coronatione. p. 313. * II ad Lotharium Reg. Rom. ut Romam pro suscipienda Corona proficiscatur, confirmatque Gerhardum Card. in Legatione Teutonica. p. 313 fin. * III ad eund. ejusd. argumenti. p. 320. * Johannis XVII P. M. Bulla confirmat privilegia Monasterii Laurishamensis, p. 23. * Johannis XVIII P. M. Privilegium de confirmatione Babenbergensis Episcopatus. p. 62. * Johannis Patriarchæ Aquileiensis ad Henricum Episc. VVirzburg. epistola de fundatione Episcopatus Babenber. Mutila est. p. 64. Hic integrum folium ex codice excisum est. *

Karoli Magni Diplomata, & Præcepta. I confirmat bonæ Monasterio S. Emmerammi concessa. p. 28. * II cuidam fidei suo concedit ad dies vitæ usumfructum cujusdam capellæ, mortuo usufructuario ad Monasterium S. Emmerammi reversurum.

p. 29. * III Ecclesiam unam cum casa & curte &c. donat eidem loco ad procuranda luminaria. p. 29. * IV Diploma de institutione Bremensis Ecclesiae, p. 70. Ejusdem epistola ad Archiepiscopum N. in qua cupit sibi ab eo rationem reddi quarundam ceremoniarum in baptismo adhiberi solitarum &c. p. 28. * Karoli Calvi Præcepta: I vult ab iis, qui quædam Ecclesiae Remensis bona possident, eidem decimas pendi. p. 33. * II Ludovici patris sui præceptum & operariis, & opere ab Ecclesia Remensi Ecclesiae Aquensi præstandis ratum habet. p. 33. * III Ejusdem, vel Karoli Crassi beneficia Ecclesiae Remensis ad tempus a se concessa aliis, eidem restitui jubet. p. 34. *

Lamberti Ep. Ostiensis (postea Honorii II P. M.) epistola ad Othonem Episc. Babenb. ut sibi, reliquisque Legatis Apostolicis, a Calixto II missis, Moguntiae occurrat. p. 273. * Ejusd. ad Archiepiscopos, Episc. & Abbates Galliae epistola, ut in Concilio Generali in nativitate S. Mariae Moguntiae celebrando adsint, acturi de concordia inter regnum & sacerdotium. p. 305 init. * Ejusd. ad Heuricum V Imp. epistola: ut in dicto Concilio comparere dignetur. p. 305 med. * Leonis III P. M. Bulla, qua confirmat translationem sedis Episcopalis Ratisbon. ex Monasterio S. Emmerammi ad ecclesiam S. Stephani, ac liberam electionem Abbatum ejusd. monasterii. p. 27. * Leonis IX P. M. epistola ad V. Abbatem Laurisham, in qua hunc locum Sedi Apostolicae immediate subijcit, & liberam Abbatum electionem &c. confirmat. p. 22. * Ejusdem Bulla: concedit Hardovico Episc. Babenb. usum Pallii. p. 157. Ejusd. Bulla: confirmat omnia bona & privilegia Ecclesiae Babenb. *Data per manus F. diaconi Bibliothecarii, & Cancellarii S. Romanae Catholicae & Apostolicae Ecclesiae vice Domini H. Coloniensis Archiep. & Archicancellarii Anno Dom. inc. M. L. II. anno Pontificatus Domini Leonis noni Papae IV. VIII Id. Nov. Actum Tiburi feliciter amen.* Ex his corrigendus Papebrochius, Vir eruditissimus in paralipom. ad Conat. in Catalogos Pontif. Rom. p. 86. Extat hæc Bulla in Codicis p. 58. Leodiensis Ecclesiae epistola ad Ecclesiam Aquensem in causa excommunicationis Hugonis Decani Aquensis. p. 207. * Ejusdem Ecclesiae epistola adversus Paschalem II P. M. p. 210 & seqq. Lotharii I Imp. Diploma: Archiepiscopo N. restituit Archiepiscopatum Remensem. *Anno reversionis ejus in Franciam primo.* p. 35. * Lotharii II Imp. epistola ad Othonem Ep. Babenberg. in qua *in ea caritate, quam ecclesiae Dei, pro qua semper devote laboravit, debet, Othonem commonet, & quam intime rogat, ut si alio vehiculo propter infirmitatem non possit, navigio saltim ad se, & conventum venerabilium Confratrum & Coepiscoporum Wirzburg venire properet.* p. 318. * Ludovici Pii diploma: Monasterium S. Emmerammi regiae potestatis

statis esse declarat, & ab omni alterius Ducis potestate eximit. p. 42.* Ejusd. diploma: confirmat donationem cujusdam *forestis* Monasterio Stabulensi factam tempore Sigeberti Regis. p. 43.* Ejusd. Privilegium Ecclesiæ Bremensi concessum. p. 71. Ludovici & Lotharii Imp. diploma, quo ablata Sedi Remensi prædia restitui jubent, & *titulum S. Sixti, ac titulum S. Martini* eidem Ecclesiæ donant. p. 35.* Ludovici II Imp. diploma. Concedit Ecclesiæ Remensi *pro ædificio murum omnem cum parte civitatis Remensis &c.* p. 36.* Ludovici IV Germaniæ Regis Diplomata: I quædam bona in jus ac proprietatem S. Emmerammi donat Tutoni Episcopo Ratisbon. p. 37.* II quædam prædia viduæ N. ad dies vitæ concessa, ad cellam S. Emmerammi reduci mandat. p. 38.* III villulam quandam donat S. Emmerammo ad petitionem Tutonis Ep. p. 38.* IV Quædam bona in beneficium ab Ecclesia S. Emmerammi accepta, eidem *perpetualiter in vestituram* restituit. p. 40.* V Concedit fieri quandam traditionem inter Embrichonem Episc. Ratisbon. & Engilmarum diaconum. p. 40 & 42.* VI Medietatem cujusdam filci donat ad mensam Monachorum S. Emmerammi. p. 41.* VII *Canonicis Capellæ B. Mariæ Ratisbonæ quasdam sui juris res perpetualiter donat.* p. 43.* L. Episcopi Novariensis ad Lotharium Regem. Rom. epistola, in qua victoriam de Conrado ei gratulatur, & se pluresque Lombardiæ urbes fideles semper futuros promittit. p. 321 fin.*

M. Meingoti Clerici Traiectensis ad H. Hoïensem, amicum suum egregium opus de causa Ellenhardi fratris sui germani, qui ex Traiectensis ecclesiæ Canonico, in Trevirensi diœcesi factus fuerat canonicus sub regula S. Augustini; postea vero facti pœnitens priorem statum & *præbendam* recipere voluit. pag. 278 usque ad 293.* Huic Meingoti opusculo insertæ sunt epistolæ sequentes: I. Ecclesiæ Monasteriensis ad Traiectensem. p. 287.* II Ecclesiæ Mindensis ad eand. p. 282.* III. Ecclesiæ Leodiensis ad eand. p. ead. med.* IV Ellenhardi ad Traiectenses. Hæ omnes Epistolæ probant, Ellenhardi reditum ad priorem statum esse illicitum.* Moguntinensis Ecclesiæ epistola ad Sigefridum Archiepisc. suum, quem Cluniaco Moguntiam revocat. p. 95.* Ejusd. ad Henricum IV Imp. Hostium adventum nuntiat, & se obsidendam timet, petitque ejusdem auxilium. p. 192.* Moseburgensis (forte legendum: Merseburgensis) Ecclesiæ epistola ad U. suum Præpositum, ut sibi de idoneo Decano provideat. p. 274.* M. Comitis epistola ad Henricum IV Imp. de fœdere inter Vicentinos, & Paduanos inito, & aliis contra eum machinationibus. p. 183 fin.*

Nicolai II P. M. decretum de electione Romani Pontificis. p. 6. multum differt ab editis.

Othonis Episc. Babenberg. Epistolæ: I ad F. Scholasticum. Eum ad *Cathedram Scholasticam* Babenbergam invitat. p. 202.* II ad Paschalem II P. M. a quo se consecrari rogat. p. 203.* III ad Cardinalem N. petit a Metropolita suo, Moguntino Archiep. consecrari. p. 204.* IV ad Ecclesiam suam. Se Anagninæ a Paschale II *sine juramenti obligatione* consecratum fuisse. p. 205.* V ad M. Episcopum Pragensem, cui de Sedis suæ retentione anxio varia consilia, profecto viro Apostolico digna, perscribit. p. 330.* Othonis Episcopi Halberstadensis ad Othonem Babenberg. Ep. epistola: se falso de Simonia, aliisque criminibus a suis accusari &c. p. 306.* Ottonis II Imp. diplomata: I Monasterio S. Emmerammi quoddam prædium donat *interventu Wolfgangi Reganesburchensis Ecclesie Episcopi*. p. 47.* II Eidem loco donat quendam locum *in terra Avarorum versus fluvium Ybisam*. p. 47.* III V Vilhelmi & Heilradi conjugum donationem monachis S. Emmerammi factam, ratam habet. p. 48.* Ottonis III Imp. diplomata: I Monasterium Stabulense *sub perpetua regie defensionis immunitate esse decernit*. p. 45.* II ad preces Odilonis Abbatis Stabulensis eidem loco liberam electionem Abbatum concedit. p. 46.* III Monasterium S. Lamperti in Styria *sub regie mundiburdii defensionem suscipit*. p. 46.* Ottonis Imp. diploma. Nepoti suo Duci Bavariorum civitatem Babenberch *in comitatu Comitum Volcfelt* sitam donat. p. 48.*

P. Patavini Episcopi ad Henricum IV Imp. Scriptum de miraculis ad sepulchrum Clementis, qui & Guibertus, patris. p. 169.* Paschalis II P. M. Epistolæ: I ad Babenbergenses, quibus Othonem Episc. a se consecratum remittit. p. 205. II ad Ruthardum Archiep. Mogunt. ejusd. argumenti. p. 205.* III ad eund. ut suffraganeos suos ad celebrandam citra Alpes Synodum convocet. p. 231.* IV ad Othonem Babenberg. Episc. usum pallii ei, legitimisque successoribus certis diebus concedit. p. 206.* V ad Reinhardum Episc. Halberstad. objurgat eum, quod Ecclesie suæ investituram ex manu laica acceperit. p. 229.* VI ad Episcopos Galliarum de impia V Vernerii cujusdam Teutonici consecratione Romæ facta. p. 229.* VII ad Gebhardum Constantiensem, & Udalricum Pataviensem Episcopos: ne suas sedes relinquunt. p. 230. VIII ad Hartvicum Episc. Ratisbon. minatur diras, ni quantocyus Abbati S. Emmerammi P. Abbatiam restituat. p. 278.* IX ad Argentinenses, quos consolatur, & ut illegitimum suum Episcopum respuant, hortatur. p. 232.* X ad Aretinos, ut suum Episcopum debito honore prosequantur. p. 232.* XI Privilegium circa investituras Episcoporum &c. Henrico V concessum. p. 240. XII aliud Privilegium, quo Henrico V jus fit, regni sui Episcopis & Abbatibus sine violentia & Simonia electis *investituram annuli & virgæ* conferendi. p. 242.* XIII ad Henricum V Imp.

quasdam S. Petri urbes sibi nondum restitutas queritur. p. 243.*
 XIV ad eund. hortatur ad justitiam omnibus administrandam. p.
 243 post med.* XV ad eund. ut Episcopo Aretino sua restituenda
 curet. p. 243 fin.* XVI ad eund. ut Ariminensi Episcopatu ab-
 lata bona reddi jubeat. p. 244.* XVII ad eund. gratias ei agit pro
 bonis Clericis Paduanis restitutis. p. 244 med.* XVIII ob con-
 cessum investiturarum privilegium sibi a suis negotium faceffi
 queritur, petitque, ut dati a se obsides mitius habeantur. ibid. fin.*
 XIX ad T. Cardinalem ad Saxones Legatum. Ei facultatem
 quælibet in bonum Ecclesiæ in illis partibus agendi concedit. p.
 245.* XX ad Ecclesiam Merseburg. Gerhardi electionem in
 Episcopum Merseburg. approbat. p. 245 ad fin.* XXI ad Adal-
 gotum Archiep. Magdeburg. ut Gebhardum prædictum in Se-
 dem Merseburg. restituat. p. 245 fin.* XXII ad Conradum I Ar-
 chiep. Salzburg. ut A. Presbyterum sacerdotali munere fungi per-
 mittat. p. 300.* Ejusd. Paschalis Decretum, *ut Episcopi, qui sub
 sui temporis schismate ordinati sunt, in suis honoribus permaneant,
 nisi sint invasores, aut criminosi.* p. 12. Petri Portuensis Episc.
 ad Cardinales cum Gelasio II in Franciam profectos epistola de
 unanimi electione Calixti II. p. 264.*

Regimundi, seu Raymundi, post Geraldum servi pauperum
 Christi Jerosolymis epistola ad omnes fideles. Gratias agit pro
 eleemosynis in Palæstinam missis. p. 324.* Remensis Concilii
 Decreta sub Innocentio II. p. 10. Romanorum ad Lotharium
 Reg. Rom. epistola. Se in obedientia Honorii II P. M. persiste-
 re, rogantque, ut Romam pro Imperatoria Corona veniat. p.
 319.* Romanæ Ecclesiæ Cardinalium epistola ad Lotharium
 Reg. Rom. de electione Innocentii II & Schismate Petri Leonis.
 p. 319 fin.* Ruperti Episcopi Babenb. epistolæ: I ad Henricum
 IV Imp. rogat, ut cujusdam prædii sui invasorem abigat. p. 184.*
 II ad eund. de variis Germaniæ rebus, maxime de H. Saxonix
 Ducis in Westfaliam pro recuperando prædio *Gredingen* expedi-
 tione. p. 185.* III ad Archiep. Magdeburgensem; quod Comi-
 tem N. Ecclesiæ suæ prædia invadentem excommunicaverit. p.
 190.* Ruthardi Archiep. Mogunt. ad Rupertum Ep. Babenb.
 elegans epistola, in qua hunc rogat; ut quid de Urbani II & Cle-
 mentis Antipapæ in Sedem Romanam juribus sentiat, sibi expo-
 nat. p. 189.*

Senonensis Archiepiscopi N. ad Archiep. Lugdunensem N.
 gravissima & ampla epistola, cur Concilio apud Ansam indicto
 de fide & investituris Laicorum, non possit comparere. a pag.
 248 usque ad 253.* Sigeberti Reg. Franc. diploma. Monasterio
 Stabulensi quandam fisci sui partem donat. p. 44.* Ejusdem. di-
 ploma. Eidem loco dat telonium, *quod ad portum super fluvium
 Ligeris pertinere videtur.* p. 45.* Sigefridi Archiepiscopi Mo-

guntini Epistolæ: I ad Alexandrum P. M. mittit ei acta synodi Moguntiaë a se habitæ p. 75. II ad eund. de depositione Constantiensis Episcopi. p. 81.* III ad eund. petit consilium in negotio uxoris ab Henrico IV Imp. repudiatæ. p. 83. IV ad eund. urget ad priora responsum, mittitque *hominem, qui consanguineum suum occiderat, misericordia Pontificia sanandum.* p. 84.* V ad Hildebrandum Romanæ Eccl. Archidiaconum. commendat ei suorum legatorum preces & negotia. p. 85. VI ad Alexandrum Papam, se Hierosolymam peregrinaturum scribit, rogatque, ut Halberstadenfis Episcopi, pallium sibi arrogantis, fastum reprimat. p. 85.* VII ad eund. commendat ei Henricum IV. p. 86 fin. VIII ad Gregorium VII. gratulatur ei Pontificatum, & Episcopum Pragensem injuste ab Alexandro Papa excommunicatum queritur. p. 88.* IX ad eund. paralyti se impeditum fuisse, quo minus interesset Synodo Romanæ, spondetque se in omnibus ejus mandatis morem gesturum. p. 92; egregia epistola est.* X ad eund. causam dilati in Germania Concilii fuisse bellum Thuringicum. p. 94.* Spirensis Ecclesiæ epistola ad Othonem Babenberg. Episc. quem ad sui Episcopi consecrationem invitat. p. 235.* Ejusd. ad Henricum V Imp. narrat suam calamitatem, ejusque opem implorat. p. 254 fin.* Swidegeri Episc. Babenb. & H. Bavariorum Ducis Conventio, qua hic Ecclesiæ Babenbergensi pro viginti talentis auri probati tradit quædam prædia. p. 163.*

Theodorici Reg. Francorum diploma, quo omnia bona & Privilegia Monasterii Stabulensis ab *avunculo Sigeberto, & fratre Hilderico* Regibus data, confirmataque denuo confirmat. p. 49.* Theodorici Episcopi Verdunensis epistola ad Egilbertum Archiep. Trevirensis. eum a se non posse consecrari scribit, utpote qui *se ob officio suo suspensum* agnoscat. p. 127.* Ejusd. Epistola adversus Hildebrandum seu Gregorium VII. p. 128.* Tolosana Synodi anno 1119 celebratæ Acta vulgata. p. 267. Trajectensis Ecclesiæ ad Fridericum Archiep. Colonienf. Epistola de erroribus & impietate Tanchelini. p. 257 usque ad 260.* T. Osniburgensis Ecclesiæ *puerorum introductoris* Compendium operis de controversia inter Hildebrandum & Imperatorem Henricum, quod *consilio Liemari Bremensis Episcopi, & Pennonis Osniburgensis Episcopi a Widone, qui & postea Episcopus Osniburgæ factus est, collectum fuit.* Compendii Autor ait se opus *in armariolo venerabilium confratrum suorum monachorum reperisse in sine cujusdam voluminis.* pag. 140 & seqq.*

Udalrici Episc. Augustani ad Nicolaum Papam epistola de conjugio & continentia clericorum. p. 17 & seqq. Urbani II P. M. Epistolæ. I. ad Clerum Carnotensem de substitutione Ivonis in locum Gaufredi. p. 171. II ad A. Archiep. Senonensem, ut

Ivonem Carnot. a se consecratum benigne suscipiat. p. 171 fin. III Sententia excommunicationis in Guibertum *Ravennatem Hæresiarum* & ejus auxiliares. p. 172. * IV ad Guichardum Episc. Constantiensem, ut quendam virum, qui *se, suaque omnia super altare Domini Salvatoris & omnium sanctorum in Scahusen obtulerat*, excommunicet, ni votum exsequi velit. p. 174. * V ad eundem ejusdem argumenti. p. 174 fin. * VI ad Ecclesiam Halberstadenf. ut Stephanum Episcopum suum recipiat. p. 175. * VII ad H. Archiep. Magdeburg. & H. Virdunens. Episc. pro receptione Stephani Episc. prædicti. p. 176 med. * VIII ad H. (Henricum vel Hardevvicum) Archiepiscopum Magdeburg. ut sibi a Simonia caveat, admonet. p. 177. * IX Ejusdem Bullas ad S. Abbatem Scahusensem, in qua Monasterium omnium SS. in Scahusen in Sedis Apostolicæ tutelam recipit. p. 172. *

Wiberti, seu Guiberti, & Clementis Antipapæ Decretum de fidelibus a communione & fidelitate Imperatorum non subtrahendis. a pag. 135 usque ad 139. * Wirzburgensis Ecclesiæ ad Ecclesiam Babenb. epistola, ne communicet cum Gerharo Pseudoepiscopo VVirzb. Argentinx excommunicato. p. 301. * VVormatiensis Ecclesiæ ad Babenberg. epistola, qua Buggonis Episcopi sui laudes celebrat. p. 247. * W. Anglorum Regis ad Henricum IV Imp. epistola. Ad perfequendum bellum, & colloquium secum instituendum hortatur. p. 178. * *W. Pataviensis Claustris Decani* ad Othonem Ep. Babenb. epist. Gratias ei pro sui memoria agit, docetque fratrem quemdam e claustro suo merito ejectum esse. p. 256. *

Scripta anonyma Codice contenta.

Brevis historia de fundatione Ecclesiæ Babenberg. a S. Heinrico Imp. p. 50. * Charta donationis, qua N. Comes, Ecclesiæ ejusd. Advocatus, eo confert prædium suum. p. 65. * Episc. quorundam epistola contra Hildebrandum Papam, cui obedientiam renuntiant. p. 130. * Acta Synodi Brixinensis contra Hildebrandum ab Henrico IV coactæ. p. 132. De dictis Hildebrandi Papæ paulo ante obitum. p. 134. Narratio de electione Guiberti Antipapæ. p. 134 fin. * Anonymi epistola ad N. Archiep. Colonienfem. Petit sibi Præposituram N. conferri. p. 202. * Anonymi epistola ad H. cujus se perpetuo memorem testatur. p. 233. init. * Cardinalium Romanorum epistolæ duæ ad Cardinales ultramontanos, quibus sese in electionem Calixti II conspirare scribunt. p. 264 & 265. * Cardinalium Romanorum Diaconorum ad eosdem epistola ejusd. argumenti. p. 265. * Cardinalium Rom. Episcoporum ad Cardd. ultramont. Episcopos de eodem. p. 265. med. * Formula juramenti fidelitatis præstandi Imperatori vel Regi Germaniæ, & idem juramentum recipiendi sæculo XII. p. 275. med. * Formula abjurandæ hæreseos, *quæ ligamenta Ecclesiæ ait esse spernenda*, sub Pa-

schale II ibid. med. * Anonymi gravissima epistola *ad fratres, & consacerdotes per Carinthiam dispersos* contra eorum errorem, qui putant, *potestatem solvendi solos sortitos esse Episcopos, & ab hoc sacerdotes existere alienos.* p. 276, 277 & 278. * Altercatio metrica inter Urbanum II & Clementem Antipapam. p. 1. Incipit: *Clemens. Nomen habes Clemens, sed Clemens non potes esse &c.* Notandum, hoc genus scriptionis esse Dialogum, constantem octoginta duobus versibus hexametris, in quo Urbanus in Clementem, & Clemens in Urbanum non omnino inficete ludit. Vide de his Anonymum Mellicensem de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, editum ad calcem libri II de *Scriptoribus e Congregatione S. Mauri*, cap. 98 & 99. Epigramma in controversiam inter Gregorium VII & Henricum IV Imp. p. 2. * Epitaphium filia Comitis cujusdam. p. 2. * Epigramma in Arnulfum Laudunensem. p. 2. * Epigramma in Ruzelinum Scholasticum *de vocibus.* ib. * Epigramma in Patrem familias & denarium diurnum. p. 3. * Versus aliquot de adhærentibus mundo. ib. * Versus aliquot ad amicam. ibid. * Epitaphium S. Henrici in Babenb. ib. * Epitaphium Chunigundæ Imperatricis in Babenb. ib. * Epitaphium Guntheri Episcopi Babenb. p. 4. * Epitaphium Rudberti Episc. Babenb. ib. * Epitaphium Helpæ uxoris Boetii Romæ. ib. * Formulæ salutationum in epistolis a Papis, Imperatoribus, Regibus, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Ducibus &c. adhibitarum. p. 6 & 7. * Exemplar formatæ epistolæ, quæ in Nicena Synodo a SS. Patribus est formata & collaudata. p. 13. * Formula in manumittendis propriis servis usitata. p. 14. * Decretum, quod Clerus & populus firmare debet de electo Episcopo, sumtum ex Ordine Romano. p. 14. * Formula Epistolæ Notatoriæ. p. 15. * Formula Epistolæ Commendatiæ. p. 15 fin. *

Versus Treveris supra tectum Monasterii B. Symeonis tabulæ lapideæ insculpti, ab incolis fortuitu inventi:

Exul Arimaspes hac Martis in arce quiesco,
Belgica Roma mei, non mea, digna fuit.
Jure, bono meritorum, nobilitate, triumphis.
Di tueantur! ei par nisi Roma, nihil.

Vulneror Eptereo consul primusque Senatus,
Hinc gaudete mei sic meruisse mori.

Versus Treveris intumulo quodam, dum a peregrinis pro quærendæ pecunia rumperetur, lapidi cuidam insculpti, inventi:

Nini Semiramis, quæ tanto conjugæ felix
Plurima possedit &c. edidit Brow. Annal. Trevir. Proparasc. c. 4.

Versus Cluniaci super imaginem S. Petri:

Nullum rete magis nunc diligo, quam Cluniaci;
Nam pisces captos portæ cœli facit aptos.
Quod docui verbis, Cluniaci quærite gestis.

Non melius quisquam mea dogmata repperit usquam.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXVII.

NOVUS THESAURUS ANTIQUITATUM
Romanarum, congestus ab ALBERTO HENRICO DE
SALLENGRE, Ser. Princ. Arausionensis Consil.

Tomus I.

Hagæ Comit. apud Henric. du Sauzet, 1716, f.

Alph. 7 plag. 13.

Thesaurus Antiquitatum Romanarum parentis sui, viri illustris & placidæ eruditionis *Jo. Georgii Grævii* famam comitem sui immortalem trahit. Opus illud, quo tam multa eaque polita monimenta antiquitatis Romanæ continentur, quæ partim ab interitus periculo vindicata, partim e squalore atque tenebris, quibus per seculi nostri majorem partem immersa fuerunt, liberata, in lucem denuo prodierunt, Trajecti editum est duodecim voluminibus. Equidem Cl. Grævius multum laboris & operæ dedit, hujusmodi lucubrationes, quæ hæc antiquitates illustrant, colligere easque redigere in summam; verum tantum abest, ut operi huic plane satisfecerit, ut adhuc aliis quam plurima reliquerit, in quibus suum studium exercere queant. Namque non solum varia generis hujus scripta ejus subterfugerunt industriam, sed & post fata ejus orbis eruditus ferax fuit ingeniorum, quæ mores & ritus veteris Romæ sollicitè interpretari contenderunt. Quibus causis excitatus Cl. de *Sallengre* e re literaria esse duxit, si Grævii erudita vestigia persequeretur, & novum Antiquitatum Romanarum corpus, quod in supplementum illius thesauri cedere possit, conderet. Hortationibus imprimis virorum, quorum nomina meritaque quisque literarum studiosus colit & ob-

servat, fretus ipsum adgressus est opus ejusdemque primam partem in publicam emisit lucem Cl. Editor. Autores doctos & raro obvios conquisivit, quos singulari evoluit industria, ut istos a multis operarum erratis liberaret, & novo variarum annotationum lumine illuminaret. Quidquam immutare, aut refecare, sibi duxit religioni: quam ob rem approbationes, dedicationes & alia parvi interdum momenti integra reliquit. Quumque operarum festinatione, ut fieri solet, in opus Grævii irrepererunt, quæ inde ejici debent aut emendari; laboravit summo studio Dominus de Sallengre, ne & hæc adversa fata suo Thesauro contingerent. In inferendis dissertationibus nullum observavit ordinem, in quo si quid neglectum fuerit, ope indigum religiose conscribendorum restituere pollicetur. Ex figuris, quibus eruditi opera sua ornare in more habent, illas tantum eligere, & accuratius in æs incidendas curare, constituit, quæ necessariae sunt, & ipsos ritus illustriores repræsentare possunt. Addet dissertationes, quæ argumenta antiquitatum explicant, a Cl. Grævio haud pertractata, prout hic sunt *Josephi Mariae Suardi* de Foraminibus lapidum in priscais ædificiis diatriba; *Georgii Greenii* de rusticatione Romanorum commentarius; *Pauli Jovii* de Romanis piscibus libellus; *Eybenii* de ordine equestri veterum Romanorum liber; *Philippi Hannekenii* de cura domestica Romanorum dissertationes quatuor. Proferentur quoque in illis dissertationes ex Italica, Gallica, & Anglica lingua in Latinam nunc primum translatae; item inedita eruditorum opera quædam. Ad hæc spem alit haud mediocrem, fore, ut duæ lucubrationes a *Salmasio* relictae adjiciantur, quarum altera de re vestiaria veterum; altera de ipsorum instrumentis musicis disputet; & ipse commentationem de educatione liberorum apud Romanos subjiciet.

Verum & muneris nostri erit, speciatim de prima Parte Thesauri hujus differere, & opera, quæ complectitur, commemorare. Primas igitur heic obtinent *Junii Minutoli* dissertationes Romanam Antiquitatem illustrantes septem, quæ Romæ 1689, 8° prodierunt, & a nobis Supplement. Tomo II p. 565 Actorum nostrorum jam recensitæ sunt. Prima illarum agit de

de urbis Romæ origine & fundatione; secunda de urbis Romæ incrementis & casu; tertia de urbis Romæ topographia; quarta de Romanorum domibus; quinta de Romanorum templis; sexta de Romanorum sepulcris; & septima de Romanorum ædificiis judicialibus. Has sequuntur II *Lucii Fauni de antiquitatibus urbis Romæ libri quinque*, qui lingua Italica ab Autore conscripti sunt, sed in Latinam versi lucem adspexerunt Venetiis primum 1549 & deinde iteratis editionibus sæpius prodierunt. Primo libro portæ urbis, quæ nunc sunt, quæve fuere, earum nominibus novis priscisque additis continentur; item viæ, quæ per portas exeunt. Secundus liber agit de Capitolio; de valle, quæ est inter Capitolium ac Palatinum; de foro Romano, quod cum hac valle conjungebatur; de Palatino; de aliis præterea quatuor foris, scil. Cæsaris, Augusti, Nervæ, Trajani; tertius de Aventino; de Testaceo; de foro Olitorio, de Velabro, de foro Boario, de Circo Max. de valle, quæ est inter Cœlium ac Palatinum usque ad Amphitheatrum Titi; de omnibus locis, quæ erant usque ad portam Capenam. Quartus collem Exquiliarum describit; mox Viminalem, & disserit de Suburra, de Vico Patritio, de valle Quirinali; de Quirinali, de Alta Semita, de circo Floræ, Hortis Sallustii, de valle Martia, de Mausoleo Augusti; de villa publica; Septis, Pantheo; item de ea parte urbis, quæ fuit prope Olitorium forum inter Flumen ac Capitolium, nec non Campum Martium. Quintus liber continet expositionem Tyberis, pontium insulæ Jovis, regionis Transtyberinæ; omnium partium Vaticani, aquæ ductuum, novem aquarum. Faunum excipit III *Josephi Mar. Suaresii de foraminibus lapidum in priscis ædificiis diatriba*, quæ prodiit Lugduni 1652: de cetero hic Suaresius edidit opus de vestibus literatis, Vasion. 1652, 4, libros duos Prænestes antiquæ, Rom. 1655, 4, de numismatis & numis antiquis dissertationem, Rom. 1668, 4, Arcum Septimii Severi cum ipsius explicationibus Rom. 1676 fol. & alia. IV extat *Andrea Alciati de magistratibus, civilibusque & militaribus officiis Romanorum* brevis dissertatio, quam notitiæ dignitatum utriusque Imperii, Orientis & Occidentis, quæ Tomo septimo Thesauri Græviani continetur,

p. 173.

189.

209.

243.

265.

295.

313.

325.

- P. 333. præmisit. V *Laurentii Jouberti de Gymnasiis & generibus exercitationum apud antiquos celebrium* liber unus, & ejusdem de
373. *balneis antiquorum* liber alter, quos incio Autore, qui a consiliis fuit & medicus ordinarius Henrici III Regis Galliarum, frater ejus Franciscus Joubertus Valentiarum Curiarum Judex major, Regis-que Navarre a supplicibus libellis consiliarius, edidit. Primo de Gymnasiis agit Autor de Gymnasiorum structura, partibus, præfectis; de exercitationum, quas in palæstra instituebant, generibus, de lucta quippe, de pugilatu; de pancratio, de cursu & ecplethrisimo, cetera. Liber alter de balneis a Jouberto haud
387. ad extremum perductus est. VI *Henrici Norisii de duobus numis Diocletiani & Licinii* dissertatio duplex, quorum numorum occasione fastos consulares istius temporis antehac
455. depravatos nitore suo restituit; ejusdem dissertatio Chronologica
497. *de votis decennialibus*. VII *Poggii Florentini de Fortuna varietate urbis Romæ & de ruina ejusdem* descriptio, quæ perbrevis est. VIII *Felicio Contelorii*, Protonotarii Apostolici, de
509. *præfecto urbis* liber, qui Romæ 1631, 4 in lucem exiit, & sex capita continet, quorum primo de Urbanæ præfecturæ origine & antiquitate; secundo de Urbis præfecti indumentis, & ritu, quo creari solet; tertio de præfecti officio; quarto de Urbanæ præfecturæ potestate & jurisdictione; quinto de Urbanæ præfecturæ prærogativis disputat, & sextum denique seriem præfectorum a Romulo Rege usque ad tempora anni 1631 exhibet.
565. IX *Marmoris Patavini inscripti obscuri interpretatio*, triplici commentario *Thomæ Reinesii, Fortunii Liceti, & Luca Holstenii confecta*, cum mantissa pro Viris clarissimis Philologis Patavinis ad Joannem Capellanum, edita Paris. 1667, 4, cura Friderici Brummeri. X *Delineatio Dianæ Arelatensis retractata & emendata a Francisco de Rebatu*, nunc primum ex Gallica lingua in Latinam translata, quæ Gallice prodiit Arelate anno 1659. XI
613. *Geminæ Matris sacrorum titulus sepulcralis explicatus, verus æquiarum ritus una detectus a Joanne Jacobo Chiffletio*; qui libellus Bruxellis typis est mandatus anno 1634, 4. XII *Henrici Thomæ Chiffletii, Joannis Jacobi filii, dissertatio de Othonibus æreis*, edita Antverp. 1656, 4, qua Autor probare nititur, Othones æ-

reos legitimos non exstare. XIII *Claudii Chifletii de antiquo numismate* liber posthumus. XIV *Georgii Greenii de rusticatione Romanorum*, nec non de *villarum antiquarum structura apud eosdem* commentariolus, qui primum Lipsiæ lucem adspexit 1667, 12. XV *Aldi Manutii Pauli F. Aldi N. dissertatiunculæ epistolicae* tredecim, depromptæ ex Quæsitis ipsius per epistolam, Venet. 1577, 8 excusis, de *Reatina urbe, agroque, Sabinaque gente*; de *aquis in urbem Romam olim influentibus*; de *ratione interkalandi*; de *accumbendi & comedendi ratione*; de *convivio tempestivo, seu intempestivo*; de *auspiciis*; de *trabea*; de *subsellis*; de *signo & statua*; de *parma, clypeo, scuto, pelta, ancile*; de *primipilo*; de *drachmis*; de *sestertiis*. XVI *Pauli Jovii, Novocomensis Medici, & Episcopi Nucerini, de Romanis piscibus* libellus, ad Ludovicum Borbonium, Cardinalem, editus Rom. 1554, fol. quo de iis tantum piscibus agit, quos Romani habuerunt in deliciis. XVII *Joannis Baptiste Donii, Patricii Florentini, de restituenda salubritate agri Romani* opus, quod Florentiæ 1667, 4 prodiit; & quamvis non proprie ad Romanas antiquitates pertineat, eo tamen nomine id inferendum putavit Cl. Sallengre, quod multa ibi reperiantur, quæ illas illustrent; prout etiam inscriptiones occurrunt, quas in Gruteri opere frustra quæsieris. XVIII *Gaillardii Guirani, in Nemaufensi Senescallia præsidialique Curia regii Consiliarii & in suprema Arausionensi Senatoris, explicatio duorum vetustorum numismatum Nemaufensium ex ære*, ex editione altera auctiore & emendatiore, Arausion. 1657, 4, qua Autor non duos numos solum, sed etiam antiquitates Nemaufenses, quas merito Romanas dixeris, erudite explicat. Nemaufum enim fuisse coloniam Romanam, notum est. XIX *Jacobi Grasseri Basileensis, de antiquitatibus Nemaufensibus* dissertatio, edita Parisiis 1607, 8, qua multæ inscriptiones Nemaufenses, quædam etiam aliorum locorum recensentur. XX *de ordine equestri veterum Romanorum* dissertatio, ex analectis venerandi sui parentis magnam partem hausta & edita a *Christ. Wilhelmo Eybenio*, Argent. 1684, fol. XXI *Joann. Servilii de mirandis antiquorum operibus, opibus & veteris avi rebus, pace belloque magnifice gestis*

p. 651.
681.

773.

837.

893.

1009.]

1059.

1089.

1125.

P. 1273. libri tres, Lubecæ, 1600, 4. Agmen claudunt *Ph. Lud. Hannekenii de cura domestica Romanorum* dissertationes quatuor, quas Auctor admodum juvenis Gieslæ 1669, 4 edidit. Prima est de ritibus quibusdam nuptiarum & vestibus privatorum; secunda de servis & conviviiis; tertia de liberis eorumque cura & vestitu; quarta denique de bonis & facultatibus, agris, pecunia & censu. Extremo additi sunt indices Auctorum, rerum & verborum copiose & diligenter conscripti.

CASI SILII ITALICI PUNICORUM LIBRI septendecim, cum excerptis notis MODII & BARTHII, DANIELIS HEINSII Crepundiis Silianis, & posthumis notis NICOLAI HEINSII, curante ARNOLDO DRACKENBORCH.

Trai. ad Rhen. apud Guil. Vande Water, 1717, 4.

Alph, 5 plag. 4.

Silius Italicus, Poeta consularis, renovatus & nova eaque elegantissima indutus facie in publicam prodit lucem. Sunt, qui Hispanum fuisse affirmant, ex *Italica* Bæticæ urbe, Trajani patria, oriundum; quamvis Claudius Dausquejus habeat, quæ huic opinioni de Hispanica origine opponat. Namque si ex Hispania *Silii* nomen esset, *Italicensem* potius, quam *Italicum* appellandum Silium fuisse autumat. Quibus de causis ipse cum Ger. Jo. Vossio nomen hoc ex Corfinio, Pelignorum in Italia urbe principe derivat, cui nomen *Italica* impositum voluerit. Italiae populi postulaverant, ut in Romanæ civitatis societatem reciperentur: quod quum sæpius a Romanis abnegatum, a Romæ commercio fecerunt secessionem, & Corfinium, quod caput Italorum, abdicata Roma, esset, elegerunt. Addit Vossius, si Italicus fuisset Hispanus, pronum esset ad fidem, Martialem Hispanum, tot Italico epigrammata inscribentem, non fuisse prætermisurum, quod sibi & patriæ suæ non vulgarem adferre potuisset laudem. Non autem exinde id sequi, observarunt clarissimi Viri, quod existimavit Vossius, Pelignum fuisse Italicum, quia non fuerit Hispanus; cui sententiæ cum brevitatis quoque illius belli socialis, tum appellationis novæ raritas repugnat.

Cel-

Cellarius ita induxit animum, Silium neque in Hispania fuisse natum, neque in Pelignorum urbe Corfinio, sed ex quocunque alio casu potuisse *Italici* nomen habere, ab Italia potius, quam a singulari oppido quodam deductum. Literas oratoriae & poeseos Poeta noster singulari studio coluit, & ductores optimos Ciceronem quippe & Maronem, principes utriusque & solutæ & ligatæ orationis, ita secutus est, ut ope illorum ad solidam eruditionem pervenerit. Honores multos & amplos gessisse Silium, ex hoc colligi potest, quod Consul Romanus fuerit, a qua dignitate non statim in otium literarium secessit, sed Romæ aliquando substitit. Quumque apud Romanos fuerit moris, ut ex magistratu Urbano ad provincias regendas mitterentur, noster Asiæ pro Consule præfuit, id est, Attalicum regnum administravit, quod Romani in formam provinciæ, testamento nacti redegerant. Redux ex Asia videtur petiisse otium, quod in Campania invenit, ubi plures villas possidebat, & in singulis illarum multum librorum, statuarum, imaginum habebat. Inedia vitam finivit, procul dubio ita ex Stoicorum disciplina institutus, quibus dignum sapiente videbatur, sponte sua ex hac vita egredi, nec fatalem horam expectare. Pluribus Poetæ hujus studia, honores & peractam vitam persecutus est Cellarius dissertatione singulari de Silio Italico, quæ inter alias tanti viri disputationes collectas reperitur & huic quoque editioni præmissa est.

Hic Silius Italicus per multa secula non prosperrimo fatuus est, & ex eo tempore, quum barbarorum incursione multa ingeniorum monimenta intercidissent, hæc illius fortuna fuit, ut in angulis, quo dudum rejectus fuerat, latitaret securius. Verum orto musarum amœniore seculo, ejus quoque memoriæ, quæ plane videbatur oblitterata, lumen iterum splendere cœpit. Poggius quippe, cui instauratæ elegantiores literæ non mediocria debent incrementa, tempore concilii Constantiensis, quod habitum est anno post Christum natum MDCXCV & sequentibus, eodem loco, quo Quintilianum, Asconium Pedianum & Valerii Flacci Argonauticon priores libros, hunc quoque Silium invenit. Sic Poggii opera priori luci & vitæ restitutus, Ro-

mæ,

mæ, Parmæ, ac Mediolani publicatus & sæpius repetitus fuit. Qui in castigando illo, aut observationibus illustrando operam dederunt, primi fuerunt *Petrus Montopolita*, *Pomponius*, & *Dominicus de Caldariis*, five ut dici maluit, *Domitius Calderinus*; sed observata eorum lucem vidisse non videntur. His successerunt *Petrus Marsus*, *Martinus Herbipolensis*, qui singulis libris argumenta *Hermanni Bruschi* addidit; *Ambrosius Nicander Toletanus*, *Franciscus Asulanus*, qui ex *Jacobi Constantii* collectaneis Criticis versus quatuor & octoginta libro VIII post v. 143 primus inseruit. Post horum labores Silius iterum clarior certiorque lux affulgere cœpit, quum *Ludovicus Carrion* in codicem manu exaratum venerandæ antiquitatis bibliothecæ *Coloniensis* incidisset. Quo critices auxilio adjutus præter *Carrionem* *Franciscus Modius* Poetam hunc emendare ac castigare instituit, prout ex novantiquis lectionibus ejus patet. Anno MDC Silium ad fidem ejusdem libri *Agrippinatis* ac mentem *Modii* edidit *Daniel Heinsius*, eique adjecit observationes, quas *Crepundia Siliana* inscripsit. Post *Heinsium* *Claudius Dausqueius* de Siliio illustrando cogitavit, quamvis iverit in diversum, in *Modii* *Heinsii*que merita sæpe iniquus, ut vulgarem scripturam putidam & ineptam tueretur. Eodem tempore Poetæ huic criticas admovit manus *Caspar Barthius*, qui ope *Jani Grueteri* excerpta veterum membranarum, quæ *Oxonii* in *Collegii Reginensis* bibliotheca servantur, adeptus *Adversariis* suis multa in illum cogitata insperfit; sed medicina ejus audacior interdum est, quam criticorum ferant leges. Nostra memoria celeberrimus *Christophorus Cellarius* Silium in publicum emisit, & istum cum suis, tum aliorum observationibus dedit explicatum evolutumque. Præfatione *Fridericum Benedictum Carpzovium*, Virum meritis elegantioris literaturæ amplissimum, laudat, quod editionem *Danielis Heinsii*, cui filius *Nicolaus Heinsius* emendationes adscripserat manu sua, voluerit communicare. Verum *Cl. Drackenborchius* monet, & *Carpzovium* & *Cellarium* opinione hac fuisse deceptos, quod adnotamenta ista haud ab ingenio *Nic. Heinsii*, sed *Jos. Scaligeri* profecta fuerint. Hacce igitur fortuna Silius adhuc usus fuit. Quod ad editionem

nem Cl. Drackenborchii attinet, illius non solum exterior facies elegantissima est, sed & ipse in editione hac præstantissima quæque præstitit, adeo ut suavissimos diligentiae suæ fructus mereatur. Cl. *Petrus Burmannus* ei copiam observationum Nicol. Heinsii, quæ ineditæ adhuc fuerunt, fecit pro singulari benevolentia, qua Drackenborchium prosequitur. Adhibuit autem laudatus Heinsius, & studiosius quam priores fecerunt, consuluit excerpta codicis Coloniensis, quo olim Carrion & Modius, & membranarum Oxoniensium, quibus Barthius usi fuerant, item manuscriptum Puteanum, vetustam editionem Parmensem, nonnunquam Romanam editionem antiquissimam, Aldinam aliasque. Præter hæc Drackenborchius adiit quoque Modii Nov-antiquas lectiones & Barthii Adversaria, & ex his collegit, quæ ad Silium ornandum faciebant; etiam curavit, ut Danielis Heinsii Crepundia Siliana purgata hic denuo renovarentur. Annotationum Dausqueji nullam habuit rationem, quod illarum accessione ipsa editio propositam operis magnitudinem facile excedere potuisset; imo istis multa insint, quæ politioris Musæ cultoribus non magnam præsent utilitatem. Excerpta Codicis Oxoniensis iterum consuluit, item editionem Mediolanensem, Martini Herbipolensis, Marci Parisinam, Juntinam, & primam omnium Romanam, quamvis Silius aliquandiu exercere cœpisset typographos, quum istam a Cl. *Perrizonio* accepisset. Quibus haud obscure patet, egregiis adiutum esse auxiliis Drackenborchium, quibus ita usus fuit, ut dignissimus sit laude prudentis & eruditi critici, quippe qui manu exaratis libris haud supersticiosam exhibet pietatem; nec alios clarissimi nominis viros acerbioris & injusta censura lacescit; multo minus solis scripturis discrepantibus pretium aliquod statuit. Ab illorum consuetudine, qui varias notas adhuc collegerunt, maxime abhorruit, nec quævis cogitata aliorum interpretum sine vi iudicii congestit, hac sibi præscripta lege, ut & junioribus philologiæ studiosis, & summis critices præfectis & imperatoribus afferat commodum. Nec est, quod speciminibus quibusdam adnotationum editionem hanc Silii amatoribus magis commendemus.

M. T. CICERONIS AD Q. FRATREM DIA-
logi tres de Oratore; ex MSS. emendavit notisque illustra-
vit ZACHARIAS PEARCE.

Cantabrigiæ, apud Cornel. Crownfield, 1716, 8.

Alph. r plag. 8.

Ciceronis dialogi, quos de *Oratore* inscripsit, omnem antiquo-
 rum & Aristoteleam & Isocrateam rationem oratoriam
 complectuntur, quorum primo de artibus, quibus instructus esse
 debet orator, secundo de inventione ac dispositione & tertio
 de elocutione ornate disputatur. Huncce itaque Tullii fœtum
 & rerum nobilitate, & nitore ac cultu dictionis præstantissi-
 mum, nova forma emendatiorem lucidioremque exhibet Cl.
Pearce. Quid præstitum sit in hac nova editione, paucis per-
 censendum duximus. Ad ornandum opus hoc codicibus ma-
 nu exaratis, & aliis excusis prelo, tam antiquis quam recentiori-
 bus, studiose usus est. Præter editionem Gronovii, quam secu-
 tus fuit, editiones Venetam & Mediolanensem, illam impres-
 sam 1478, hanc vero 1498, in consilium advocavit, quippe
 quas bibliotheca nuperrime Episcopi Eliensis, nunc vero Regis
 beneficio Academiæ Cantabrigiensis ei suppeditavit. Accesserunt
 libri editi a Carolo & Roberto Stephano, Strebæo, Victorio,
 Manutio, Lambino & aliis; nec minus castigations Mureti,
 Ursini, Turnebi, Hotomanni, exque omnes, quas in sex volumi-
 na congeffit Gruterus, ei fuerunt adjumento. Quod ad libros
 scriptos attinet, jam primus tres cum impressis contendit & fide-
 lissime in usum suum enotavit. Quorum primum ei perlegen-
 dum præbuit bibliotheca Cantabrigiensis; secundum biblio-
 theca Regiæ Societatis, quem a dantis nomine *Norfolcensem* vo-
 cant; tertium, quamvis vix tertiam partem totius operis con-
 tinentem, collegium Gonvillo - Cajense. Oxonii extant quin-
 que codices scripti, quos omnes, quum Oxoniensis editor illo-
 rum discrepantes scripturas jam notaverat, non integros Pearce
 perlegit, sed ubicunque medicina critica opus esse crediderit,
 adiit illos, & de industria, nec minori fructu consuluit. Præ-
 cipue inter omnes, quos vidit, ille scriptus liber in collegio S.
 Joannis Oxonii custoditus, ei videtur nobilis & veneranda anti-
 qui-

quitate, & integerrima lectione. Nec ab re esse duxit, ipsum Ciceronem in ceteris de rhetorica operibus, & Quintilianum passim fere Ciceronis præcepta sequentem, interdum etiam explicantem, evolvere. Hisce præfidiis artis critices munitus, Pearce dedit nobis hos Ciceronis dialogos emendatos castigatosque. Vulgatam lectionem nunquam mutavit, nisi consensu veterum editionum, aut manuscriptorum; nec quidquam de suo ingenio, quacunque fretus ratione, in contextam Ciceronis orationem inseruit. Emendationum rationes extremo operis reddidit, & hæc summa ipsarum observationum est, ut variantes scripturas indicent, & novas castigationes probatas & illustratas complectantur. Nec de ipsis rebus, quas tractat Cicero, nec de Latinitate sollicitam adhibuit curam, quod ab instituto ipso, castigatum imprimis & emendatum Autoris sermonem respiciente, abhorruit. Indices adjecit plures, Autorum, rerum nobiliorum, & tandem verborum ac formularum sive Latinitatis, ut hic elegantissimus Scriptor majore cum fructu legi possit.

*LIVINI DE MEYER, SOC. JESU THEOLOGI,
Historia Controversiarum de Divinae Gratiæ
Auxiliis &c.*

Bruxellis, typis Ant. Claudinat, 1715, fol.

Alph. 5.

Postquam superiori Mense priorem hujus operis librum excerptimus, jam ad reliquos Libros duos convertimur. Libro secundo res in Hispania ab anno MDLXXXI ad annum usque MDXCIV occasione controversiarum de auxiliis gestas persequitur, idque ea ratione, ut quæ in priori libro de iis narra-
verat, novis argumentis firmet, oppositasque a Serrio rationes, vel ut ipse vocat, cavillos, diluat. Dominicum Bannesium ex thesibus a Prudentio de Monte-major anno MDLXXXI Salmanticæ defensis, propositiones sedecim collegisse, & ad supremum tribunal Hispanicæ inquisitionis detulisse, notum est. Hæc autem theses falso tributas Prudentio, idque supremum illud tribunal agnovisse, adeoque nulla eas censura notasse

Cap. I.

asseruerat, denuoque hic confirmat Autor. Notaverat hac occasione in Bannesio ejusque sociis æmulationem, qua sola inducti, inique erga Societatem Jesu se gesserint, ejusque doctrinam opprimere, aut omnino ceu hæreticam proscribere, conati fuerint. Quod dum contra Serrium defendit, exempla denuo afferens, inter reliquos Alphonsum Avendanium commemorat, ex Prædicatorum ordine, tanta erga Jesuitas æmulatione inflammatum, ut jactitaverit, se divinitus electum ad destruendam Jesuitarum Societatem; ac quanto frequentius ac studiosius sanctissima quæque sacramenta participaret, tanto se vehementius impelli sentire, ad perseverandum in illo proposito, planeque in hoc studio ac conatu se moriturum. Eundem porro Avendanium, refert, cum Salmanticæ per sacras Adventus ferias concionaretur, palam Jesuitas designando, asseverasse, hypocritas ipsos esse, qui nullo alio fine in Hispaniam venerint, nisi ut eam pessumdarent, traderentque in manus hostiles. Eundem porro cum Cæsaraugustæ verba ad populum faceret, asseruisse, Jesuitarum religionem super paleas fundatam, quæ nova atque perversa doctrina latam hæresibus intromittendis viam sternere; imo Medinæ Campi eosdem veros Anti-Christi satellites, & mali dæmonis ministros appellitasse. Quod Autor dixerat Ludovici Molinæ Librum *de concordia Pelagianismi a Dominico Bannesio accusatum*, priusquam ab eo visus aut lectus esset, hic repetit non tantum, sed ulterius adstruit. Eundem Molinæ librum cum Bartholomæus Ferreira, haud ultimus inter Dominicanæ familiæ theologos, calculo suo approbasset, Serrius in angustias haud exiguas hac ratione se redactum sentiens, eo tandem se recipit, ut Ferreiram parum circumspecte hac in re se gessisse, pronunciet, negligentia cujusdam eum arguens; cumque idem Ferreira altera vice sententiam de hocce libro dicere juberetur, eumque iterum probaret, Serrius quidem, eum velut necessitate quadam adactum, ne prius suffragium revocare videretur, hoc fecisse contendit. Quo ipso quam ordinis sui honori & existimationi consulat, id quidem est, quod Meyerus monstrat. Eundem præterea Molinæ librum, in judicio contradictorio, auditis Bannesii accusationibus, & Molinæ re-

spon-

sponsoribus a supremo Lusitanicæ Inquisitionis Senatu, absolutum, & vulgari permissum, confirmat: Serriumque longe aliter ista narrantem refellit; quem & quæ de variis Molinæ concordia editionibus dicit, ita emollire ostendit, ut retractet. Idemque de nonnullis Serrii in Molinam criminationibus asserit, quippe quas non tam defendat, quam retractet. Vel unicum hujus rei asserre exemplum juvabit. Accusaverat Serrius Molinam, quod Augustinum, quem sexcentis plus minus vicibus in sua concordia appellet, *sancti*, aut *divi* titulo nunquam, aut vix unquam cohonestet. Dicti falsitatem ostendit Eleutherius, indicatis paginis, ubi vigesies ut minimum Augustino *Divi* titulum præponat. Quid ad hoc Serrius? *Ut rem, inquit, simpliciter dicam, nunquam ego Molinæ tuo, uti debiteras, litem movi, quod sacros summo divinæ gratiæ vindici titulos neget, eumque SANCTUM aut DIVUM vix unquam appellet.* Sed quam parum ista responsione proficiat, prolatis ejus ex priori editione verbis, omnium oculis exponit Meyerus. Molinæ autem doctrinam, non tantum religiosorum ordinum, sed Academiarum quoque suffragiis variis comprobatum confirmatumque fuisse; Salmanticensem speciatim ei non repugnasse, favisse etiam Parisiensem, variis historiæ monumentis ita probat, ut removeat etiam, quæ Serrius in contrarium adduxerat. Asseruerat Serrius, a Molinæ sequacibus acclamatum esse Semipelagianis, & insultatum Augustino; quæ cum redarguisset Eleutherius, ille quidem respondit, sed ita, ut iudice Autore, partim dicta retractet, partim infeliciter tueatur, de novo ideo refutandus. Quæ dum in disceptationem veniunt, mentio simul injicitur XXII propositionum ex illorum scriptis excerptarum, qui contra Jansenium pugnando, in ipsum simul Augustinum injurii esse videbantur. Ex his & Joannes Schinckelius fuit; qui, cum nunquam non a Jansenianis Augustini auctoritate premeretur, asserere non dubitavit, *ecclesiam non obligari in omnibus sequi doctrinam S. Augustini; multa in vastis ejus voluminibus obscura esse, quibus in errores suos adducti essent hæretici, aliique etiam hodie facile seduci possent, nisi facem præferret Theologia Scholastica &c.* Hæ itaque propositiones

Cap. III, IV.

V, VI, VII.

IIX, IX.

Romam primum delatæ, ut a Pontifice atro notarentur lapillo; quod cum earum architectis ex voto minime cederet, in Hispaniam se contulerunt, ubi turbas quasdam dederunt, quas copiosius Autor edisserit. Molinæ concordiam a Baronio, Contarino, Berullo, Cardinalibus, ob gravissimam suscitati Pelagianismi suspicionem, statim male habitam, asseruerat Serrius. At hoc neutiquam ab eo ea qua per erat ratione probatum, contendit Meyerus. Sed & quæ occasione controversiarum Bellarmini, operumque suorum recognitionis, Serrius dixerat, quæve pro dictorum defensione iterum in medium attulit, ita comparata esse, ut non pauca hoc ipso retractet, Autor ostendit; qui & reliquas conjecturas ejus, de corruptis in materia gratiæ Bellarmini controversiis, frivolas ac inanes esse demonstrat. Pererium & Herriquezium inter Molinianæ concordia adversarios perperam referri, denuo asserit, atque confirmat; ad censuras autem Herriquezii quod attinet, quæ sibi opponi poterant, priorem in tirocinio Dominicanorum conscriptam, posteriorem supposititiam esse, autumat. Inter reliquos Jesuitas etiam Marianum atque Vasquezium Molinianæ doctrinæ refragatos fuisse Serrius asseruerat: at contra rei veritatem, si credimus Meyero. Atque hic quidem non tantum hosce numero adversariorum Molinæ eximendos esse, denuo docet, sed vice versa Joannem Vincentium, Martium, Basilium, Verda, aliosque ex Dominicanorum ordine, qui prædeterminationem physicam diserte rejecerint, iterum in scenam producit. Speciatim & Thomam Campanellam & Franciscum Aravionem prædeterminationes physicas ad actus etiam bonos & supernaturales, rejicere, Josephum quoque de vita physicas prædeterminationes impugnare, probantibus doctrinam ejus Dominicanis censoribus, condocet. Ex instituto porro de publico Thomæ Turci, ordinis Prædicatorum generalis, contra physicas prædeterminationes testimonio, Valentia & Parisiis dato, verba facit. Cum Vallisoleti Antonius de Padilla Molinæ causam defendendam suscepisset, magni inde in Hispania orti sunt motus. Dominicanis his occasionem præbuisse, contra Serrium probat Meyerus, siquidem illi calumniis falsisque

rumo-

Cap. X, XI,
XII.

Cap. XIII,
XIV, XV.

Cap. XVI.
XVII. XIX.

Cap. XX.
XXI.

rumoribus, ac si brevi Jesuitarum doctrina ceu noxia & hæretica proscribenda esset, Antonio de Padilla velut necessitatem quandam, Molinæ patrociniū in se suscipiendi imposuerint. Agitata ea res est disputationibus variis Vallisoleti institutis non sine strepitu, in quibus cum Antonius de Padilla asseruisset, propositionem hanc: *Cum equali omnino auxilio gratiæ ex parte Dei pro sola libertate arbitrii unus convertitur, non alter, non esse suam, nec Molinæ, vel alterius Doctoris catholici, eamque improbasset, Dominicani hinc occasionem arripuerunt, undique rumorem spargendi, retractasse perperam dicta Jesuitam, & a se propositis rationibus convictum, palinodiam cecinisse. Hoc vero authenticis, quæ vocat, testimoniis Autor refellit. Dominicanos, cum viderent in Hispania res suas ex voto sibi non fluere, controversiam hanc de auxiliis gratiæ Romam evocasse, asseruerat Autor, denuoque comprobat, refutatis, quas in contrarium adduxerat, Serrii rationibus. Qua occasione, dum de scriptis atque censuris a supremo fidei in Hispania quæsitore ad Romanum Pontificem missis inter utrumque disputatur, Meyerus quidem testimonium authenticum Michaelis Garciae de Molina, supremi inquisitionis Senatus Secretarii, in medium protulerat; ad quod paucis Serrius responderat, *spurium illud, ac dolo malo fabricatum, aut certe ab oscitante notario scriptum esse.* At id quidem perperam dici, nec quicquam quo testimonii istius fides labefactari queat, afferri multis ostendit Autor. Ut motus in Hispania exortos Pontifex consopiret, utrique parti silentium imposuerat. Huic vero Pontificis mandato, quo minus obtemperatum fuerit, non penes Jesuitas, sed Dominicanos stetit, id quidem est, quod denuo Autor comprobat, qui & Bannesium una cum fociis eousque progressum demonstrat, ut primum a Philippo Hispaniæ Rege, tum a Romano Pontifice petere auderet, ut Dominicanis a silentii lege exemptis, soli Jesuitæ eadem obstringerentur. Quod cum si non inficiari prorsus, certe ægre concedere voluisset Serrius, rem omnem in apuricum producit, & ut omnem dubitandi rationem adimat, ipsum Bannesium libellum supplicem, Clementi VIII Pontifici pro impetranda Dominicanis immunitate a lege silen-*

Cap. XXII.
XXIII.

Cap. XXIV.
XXV.
XXVI.

silentii oblatum, una cum Bellarmini ad eum responsione, lectorum oculis subjicit.

Lib. III.

Tandem, quæ Romæ, in celeberrima hacce de gratiæ auxiliis controversia ab anno MDXCVII ad annum MDCVII gesta sunt, libro tertio ita repetit, ut quæ jam antea a se dicta sunt, confirmet, & contra Serrii objectiones defendat. Eleutherium hæctenus historicum egisse, pronuciaverat Serrius, at ubi ad Romanum examen ventum est, a factis ad jura divertere, & neglecto historici officio, non jam nudam rei gestæ narrationem adornare, sed satyram scribere, instituta Romæ judicia deprimere, initos congressus despiciari, censores calumniis onerare, spretas damnatasque Molinianorum actorum chartas denuo ingerere, Thomistarum instrumenta sacri confessus judicio probata aut omittere ex integro, aut leviter cavillari, ut de tota demum lite, non ex meditata Apostolicæ sedis sententia, sed ex solis, quæ animo fingat, causæ meritis statuatur. Respondet ad hæc Meyerus, se ex historici officio in meris factis hære, dum non solos rerum controversarum titulos, quemadmodum Serrius faciat, jejuno calamo indicet, sed controversias ipsas, quæ factorum pars nobilissima sint, viris theologis non inamœna deductione exponat; eruditis quippe lectoribus, non sciolis se scribere, neque in solis accidentibus more Serrii se ludere, neglecta substantia. Si Satyram scribere videatur, dum sales salibus quandoque rependat, Serrii, non suam hanc culpam esse, quippe qui materiam suppeditaverit. Ecquis, inquit, jocos & tacetias seria semper oratione refellat? Neque damnatas Molinianorum actorum chartas se ingerere. Nam quis, inquit, risum teneat, dum Serrius falso judicum titulo honorat, quos constat nudos fuisse causæ consultores, sine ulla decidendi auctoritate, quæ penes solum Pontificem stetit? Ab hoc, ita pergit, uno veroque judice non damnatas fuisse Molinianorum actorum chartas, sed spreta consulorum suffragia sententia finalis monstravit. Instrumenta Thomistica ex integro se non retulisse, quia ea non habuerit; imo quæ nec extent, præter Acta Lemosii, quæ cura Jansenistarum in lucem prodierint. Rifu autem dignum judicat, quod Serrius de tota lite ex meditata, ut loqui-

loquitur, Apostolicæ sedis sententia, non ex causæ meritis, statuendum putet. Quis sapiens, inquit, sibi de litis victoria plaudat ex meditata reconditaque judicis sententia, quando ea, quæ lata promulgataque est, votis non respondet? Atque hæc cum ad summam rei spectent, Autor tamen, ad ea etiam, quæ circa accessorios quosdam, qui Romanarum tempore concertationum intervenerunt, eventus Serrius denuo objecit, iterato respondere non intermittit. Prima, quæ Molinæ liber Romæ Cap. I, II, III. subiit examina, Jesuitis non ex voto cessisse constat. Rationem attulerat Eleutherius, quod Pontifex Clemens VIII a Cardinalibus Alexandrino & Asculano persuasus, ejusmodi consultores examinando Molinæ libro designaverat, qui ut a partium studio minime alieni, ita ad ejusmodi controversias, quæ viros scholasticis subtilitatibus innutritos requirebant, rite dijudicandas parum erant idonei. Horum itaque in tribus examinibus, super Molinæ libro institutis, oscitantiam, præcipitantiam, partiumque studium, ut jam antea accusaverat, ita denuo variis rationibus rerumque documentis demonstrat Meyerus. Tertio examine Cap. IV, V. morte Cardinalis Madrutii soluto, cum Coronelli ingens censura in Molinam & Jesuitas in lucem producta esset, & Jesuitæ eam apertæ iniquitatis accusassent, Pontifex eam denuo sub examen revocari jubet. Hinc novæ de viginti propositionibus Molinæ, quarum damnationem a se merito decretam adversus quorumvis objectiones demonstraturos se jactabant consultores, disputationes indictæ, quibus Jesuitæ se non subtraherent, etsi iniquis conditionibus, ut Autor contendit, hoc certamen iis subeundum esset. Coram iis enim causa dicenda erat, quos non tantum partium studio infectos Jesuitæ experti erant, sed qui insuper hoc nomine ab iis accusati, non poterant non pro sua non minus existimatione, quam amore erga amicos pugnare, adeoque in sententia semellata persistere. Eamque ob rem licet Jesuitæ apud Pontificem conquererentur, nihil aliud tamen obtinere potuerunt, quam ut prioribus consultoribus duo novi adjungerentur. Cum in novo hocce examine Dominicanis consultoribus clam scripta quædam traderent, quibus instructi censuras suas contra Jesuitas tueri possent; Je-

- fuitæ hocce mysterium edocti, istorum scriptorum copiam sibi quoque fieri petebant, quod cum iis denegari non posset, duo scripta a Dominicanis parabantur, alterum brevius & fere perfunctorium, alterum multo accuratius atque politius; unum palam Jesuitis, alterum clam consultoribus dabatur. His artibus Dominicanos, cum consultoribus ad perdendos Jesuitas conspirantes, usos, pluribus contra Serrium Autor comprobat; ejusque hallucinationes, quas vocat, jampridem a se observatas, contra ejus novissimas exceptiones confirmat; imo & indiculum præcipuarum difficultatum subjungit, ad quas occasione examinis viginti propositionum, Serrius nihil responderit. Finito viginti propositionum examine, consultores, Dominicanorum quippe partibus addicti, omnibus viribus id agebant, ut Pontificem Clementem VIII ad propositiones hæcæ condemnandas inducerent, eique persuaderent, festinatione hac in re opus esse. Pontifex autem, nondum satis auditos Molinæ defensores, nec causam hanc ad ferendam sententiam maturam judicans, votis illorum non respondit. Hac in re multa a Serrio dicta, quæ cum veritate non consentiant, Meyerus ostendit. Varias cum primis Jesuitarum artes, quibus in impedienda Apostolica definitione usi sunt, commemoraverat Serrius; at eas pro figmentis habet Meyerus, ad repulsam, quam Molinæ æmuli passi sint, utcunque leniendam excogitatis. Eo usque tandem Jesuitas progressos, asseveraverat Serrius, ut propositionem hanc propugnauerint: *de fide non esse, quod Clemens VIII verus Pontifex & Petri Successor sit.* Responderat Meyerus, non ab omnibus Jesuitis hanc thesin propugnatam, sed ab uno quodam, qui præeuntes hac in re sibi habuerit Dominicanos, Turrecrematam, Cajetanum, Bannesium, quorum quippe eadem hæc doctrina fuerit, non esse de fide hunc numero hominem esse summum Pontificem. Quæ Serrius ad defendendam suam hac de re sententiam dixit, denuo operose profligat Meyerus. Ceterum Clemens VIII Pontifex, ut ex difficultatibus, quibus utrinque se circumseptum vidit, se expediret, in disputationibus solennibus, quibus ipsemet interesset, causam hanc disceptari voluit. Quæ in hisce disputationibus gesta sint,
- lon-

longe aliter a Dominicanis narrantur, quam a Jesuitis. Horum causam Meyerus ita agit, ut Serrii objectiones profliget. Inter alia & fabulam, quam vocat, de Gregorio de Valentia, quod locum Augustini præsente Pontifice corrupisset, eamque ob rem reprehensus esset, vertigine seu apoplexia correpto, frustra a Serrio incudi redditam contendit. Sed eundem quoque Serrium ad objectos sibi errores nihil aliud respondere posse, nisi omnia sua se hausisse ex Actis Secretariorum, aliisque allegari vetitis; quo responso tamen nec se, nec Acta illa a nota falsitatis vindicet. Jesuitas omnem navasse operam, ut causæ & cognitionem & decisionem protraherent, moramque, quam possent maximam interponerent, eo quod ex astrologorum prædictionibus scirent, moriturum eo tempore Clementem VIII Pontificem, quo mortuus est, affirmaverat Serrius. At inter atroces calumnias hoc refert Meyerus. Idem & evincit, variisque rationibus comprobat, Perronium Cardinalem ex politica quadam ratione minime favisse Jesuitis, nec celeberrimum ejus, quod circumfertur, dictum, ulla ratione in favorem prædeterminantis physice gratiæ exponi posse &c. Ad electionem autem Pauli V Pontificis, & ea, quæ initio Pontificatus ejus contigerunt, dum progreditur, Serrium objectas sibi in hisce antilogias, irrito diluere conatu laborasse pronunciat; cumque & ejusdem in enarrandis disputationibus coram eodem Pontifice Paulo V institutis, errata profligasset, Pontificem, finitis disputationibus, a consultoribus judiciorum suorum rationes exegisse, oblatasque minime probasse, contra ejusdem Serrii cavillos, quos vocat, ostendit. Nec id prætermittit, Autores censuræ aliquas in Molina propositiones atro calculo notasse, quarum Autor ipse sit Thomas, alias, quæ in Michaele Bajo damnatæ sint, approbasse. Interim Serrium non desinere in gratiam Jansenistarum pugnare pro Bajanis propositionibus condemnatis, contra bullas Pontificias; imo magna temeritate pergere bullam Paulinam, commatis cujusdam transpositione ita interpretari, ut Bajanis propositionibus faveat. In indiculum damnandarum propositionum hæc quoque Molinæ relata fuerat: *Parvuli sine baptismo decedentes, meliorem post diem judicii vitam, vitio*

Cap. XVII,
XIIII, XIX.

Cap. XX.
XXVII.

Cap. XXIIII
ad XXXI.

Cap. XXXII
usque ad fi-
nem.

omni mentis & corporis immunem, in perpetuas eternitates ducent, quam ullus unquam mortalium duxerit. At de ea ex Pontificis præscripto non fuisse disputatum; eademque censura ipsius Thomæ doctrinam perstringi contra Serrium, iterum contendit Meyerus. Reliqua ad modum pertinent, quo Romanis de auxiliis concertationibus finem Paulus V Pontifex imposuerit, & pro qua parte præjudicia graviora steterint; ad palinodiam Ferdinandi de Bastida Jesuitæ, quam Meyerus pro commentitia habet, ad prohibitam librorum de auxiliis impressionem, & a quibus pax inter utrumque ordinem primum fuerit violata; porro ad decretum Claudii Aquavivæ Præpositi generalis Societatis Jesu. ridicule a Thomistis, fatente Serrio, intellectum, quorum tamen sic corrigat errata, ut in nova incidat; & denique ad quadraginta in gratiam scholæ Augustino-Thomisticæ adversus Molinianam a Serrio instituta præjudicia, quæ scholæ Thomisticæ magnam partem nociva potius, quam faventia Meyerus demonstrat; quæ prolixius edisserere non licet, cum jam diutius, quam par est, hisce immorati simus.

Eadem quoque ratio nos prohibet, quo minus de dissertationibus operi huic subjunctis plura dicere queamus. Sufficiat itaque earum vel tribus verbis indicare argumenta. Prima & secunda, de mente concilii Tridentini, circa gratiam physice prædeterminantem, agit, estque Antonio Reginaldo utraque opposita; tertia eidem Reginaldo opposita in mentem Augustini, circa gratiam physice prædeterminantem inquirat, præfationemque præmissam habet, in qua Autori libelli, *Chimere du Jansenisme*, respondetur. Quarta, Pelagianorum & Massilienfium contra fidem errores explicat, ea quidem ratione, ut Jansenii & aliorum dissentientes hac in re opiniones, ceu errata referantur & confutentur. Excipit has dissertationes responsio ad librum F. Henrici a S. Ignatio, cui titulus: *Gratia per se efficax sive Augustino-Thomistica adversum injustam Jansenismi accusationem justa defensio*; ubi & theologiam moralem sanctorum, quos vocat, adversus injustos obrectatores defendit. Tum porro sequitur parallelum antiquæ & præsentis ecclesiæ, in præscribenda & exigenda fidei formula, adversus hæreses exortas,

ortas, & veterum ac recentium Refractoriorum, in eadem formula impugnanda. Agmen denique claudit epistola curiosa ad F. Norbertum d'Elbeque responsoria; nunc recusa, cum seorsim jam anno M. DCCX lucem aspexerit, hinc & a nobis jam commemorata *A. M. DCCXI mense Jul. p. 333 sqq.*

*HADRIANI RELANDI DE SPOLIIS TEM-
pli Hierosolymitani in Arcu Titiano Romæ conspicuis
Liber singularis.*

Traj. ad Rhenum, apud Guil. Brœdelet, 1716, 8.

Plag. 12 & fig. æn. Tab. 6.

CN. Pompejo bellum adversus Tigranem gerente, Judæa, Hyrcani Aristobulique fratrum de regno contentionibus turbata, Romanam in se vim primum concitavit. Sed quod Hierosolyma per deditorem eorum, qui Hyrcani rebus studebant, essent occupata, templumque majori quidem labore & tertio demum mense post, tandem tamen nemine propugnante ob religionem Sabbathi diei expugnatum, a cædibus rapinisque Pompejus abstinuit: Hyrcano Pontificatum in sua gente restituit, ac regnum etiam principatumque, si Dioni & Josepho credimus. Hoc amplius templum jure belli ingressus nihil ex eo attigit *ἡ εὐσέβεια*, religionis Judæorum causa, ut Josephus judicavit & ante eum D. Lælius in actione adversus L. Val. Flaccum, quod ex Cicerone suspicamur, cum illa oratio magno antiquitatis Judaicæ detrimento non exstet. Parciturum autem fuit Judæis temploque, non magis victoris dementia, quam quod in fatis esset, ut nec res gentis nec religio conciderent ante, quam Christus inter eam adfuisset. Sed si Pompejano tumultu *gens ipsa, quam cara Deo immortalis esset, docuit, quod est victa, quod elocata, quod servata*, ut ait Tullius: multo magis, quam cara Numini ejus esset religio, apparuit, cum T. Vespasianus capta urbe disjectaque a fundamentis, quæ ab incendio conflagentis fani erepta erant, in triumpho Romæ duxit temploque Pacis dedicavit. Gravi sane & luculento argumento, ipsam religionem, cujus hæc spolia essent, providentia & voluntate immortalis Dei abolitam fuisse.

Memoria ejus rei in Arcu Triumphali Titi Romæ dedicata ad nostra tempora perduravit.

Ex eo Arcu lychnuchum sibi illustrandum proposuerat Hadrianus Relandus, Vir magnis in omnes totius Orientis antiquitates ac maxime Judaicas meritis. Ob eam causam Justi Fontanini, Abbatis, Pont. Rom. a S. Cubiculo & magni nominis Viri, humanitate, Antoniique Twymanni Britonis benevolentia usus, geminam lychnuchi delineationem Roma impetravit, denuoque a Fontanino cum Arcu collatam edidit, quam sistimus. Sed, quod in Arcu, quem Romæ delineatum ex eodem hic exhibemus, plura spolia Judaicæ religionis conspicerentur, Henricum Brenemannum, Academicum Florentinum, sollicitavit, qui mensam, tubas ceteraque pari diligentia curaret. Quam delineationem cum Relandus impetrasset, de omnibus sacris spoliis in Arcu dedicatis animum, ut ageret, induxit. Qua in commentatione ita est versatus, ut non omnia quæ de iisdem rebus a Patribus Concisis sunt tradita raptim huc conjiceret, sed ea in primis seligeret, quæ ad illustrandum Arcum facerent, non tantum novitate sua & argumenti dignitate grata sed & ingenio scribentis & eruditione conditiora. Insistemus Viri Cl. vestigiis, perque summa capita, quam potest, brevissime res easdem percensebimus.

Principio quod aliqui lychnuchum in Arcu Titi, non sacrificii in Sancto, sed nescio cujus in conclavi aliquo atriorum effigiem præferre autumant, eorum sententiam quantum potest oppugnat. Ac profecto idoneum Autorem habet Josephum, quo constat, in triumpho Titi aureum lychnuchum ereptum ex incendio templi ductum fuisse. Et licet ab eodem sit traditum, Jesum quendam Thebuti Filium duos lychnuchos, illis qui in templo erant similes, Tito prodidisse, hos tamen non opinatur Relandus in triumpho fuisse ductos. Et si ducti sint una cum isto, saltem ubi dedicanda memoria æterno monumento esset, non fit ei verisimile, Titum, cum lychnuchum unum ex spoliis eligeret, alium aliquem maluisse in Arcu exstare quam Sanctissimum, dignum triumpho & simulacro, utpote qui in istum diem visus a profanis per paucis fuisset. Enimvero videtur V. C. in

Faint, illegible text or a title, possibly a name or address, located above the main drawing.

ea sententia esse, Titum ipsum Arcum hunc statuisse cum Bellorius a S. P. Q. R. post mortem Titi erectum fuisse sentiat, confirmetque sententiam suam ex ipsius Arcus fornice, in quo ΑΠΟΘΕΩΣΙΣ seu Consecratio Titi aquilæ insidentis veterique superstitione in cœlum divosque relati conspicitur. Quod si ita est, multa sunt lane quæ expediri facilius possunt.

De mensura lychnuchi nihil a Mose fuisse proditum, etsi ex præscripto Divino non ejus arbitrio omnia sint confecta, post Philonem Relandus annotavit. Judæi tamen, quæ mensura ejus fuerit, meminisse se putant, in quo mirum sit, si non æque fallantur, atque in delineatione lychnuchi, quam pariter ex ספר יוסף (Fig. 2) & באורי מהרן (Fig. 3) affert Relandus, nequicquam TAB. I. conveniunt. Alios lychnuchos ex Amethysto (Fig. 4) & Carnio- Fig. 2. 3. la (Fig. 5) expressos & ad se Roma transmissos subjecit. Quos 4. 5. in sepulcris a Bellorio Fabrettoque notatos meminerat, hos non omnes ad Judæos sed ad Hypsistarios etiam pertinere divinat. Gregorius enim Nazianzenus, cujus pater istorum superstitione infectus aliquandiu fuerat, autor est Hypsistarios τὸ πῦρ καὶ τὰ λύχνα ignem & lychnos coluisse. Quæ cum dicit, non dissimulat modestissimus Autor, se profecisse ex Maturino Veyssiere la Croze, Viro consummata doctrina, qui Hypsistariorum mysteria adversus Harduini audaces conjectationes ex tenebris eruta vindicavit.

Non videtur ei ex solido auro lychnuchus confectus fuisse & חֲשֵׁמֶת notare solummodo, quod ligno inductum non esset, quamquam διάκενον, ut Josephus vocat. Sed ne sic quidem credibile putat, tam crassos ejus ramos fuisse, quam in Arcu sunt. Sane ea crassitudo longe major videtur, quam ut קנין canna & καλαμίσκει in Lege & Philone & denique λεπτοὶ a Josepho vocari queant. Itaque Sculptorem non dubitat spectantium commoditati consuluisse. Magis convenire ligneo alicui lychnucho tantam crassitudinem monet; atque ideo de Chasmonæorum ligneo lychnucho erudite differit. Quod in Arcu rami lychnuchi in æqualem omnes altitudinem surgunt, id in alio ex lucerna sepulcrali a Bellorio edito contrarium obtinere notat, sic, ut quo

quo longius ramus quisque a medio stipite absit, hoc etiam depressior exiliorque sculptus videatur.

Postea orbis, mala, flores & crateres lychnuchi ex Lege, Josepho & Thalmude illustrat. Crateres similes poculis Alexandrinis Maimonides ex Gemara nominat, quem Relandus sequitur, & mala floresque Punicis malis & balauistiis seu malorum floribus, ut utraque in numis se vidisse meminerat, similia æque pronunciat. De basi lychnuchi postremo differens existimat, se in Abarbanele quædam invenisse, & in Raschi, quæ ad eam aliquantum quadrent. Sed multo plura reperit, quæ prohibent existimare eandem basin lychnucho in templo fuisse. Nam quis putet, aquilas ceteraque monstra, quæ Romanum ingenium & profanitatem produnt, in ea Hierosolymis existisse? Sed hæc convincentem Relandum ipsum audire juvabit, qui parum abest, quin hac libertate sculptoris maxime inductus huic monumento veluti magis ex ingenio operarii quam imitatione ejus profecto fidem abroget, dum tantum vult quisque ut illud monumentum faciat, quantum existimantis iudicio cum veritate convenire deprehendatur. Sed si Bellorium sequuti post mortem Titi Arcum a S. P. Q. R. dedicatam opinamur, lychnuchumve cum ceteris in templo Pacis a Tito sepositum fuisse Josepho credimus; videtur basin illam non ex templo Hierosolymitano, nec ex triumpho Titi, sed ex fano Pacis sculptor repetivisse. Quin enim existimemus ejusmodi basin subditam lychnucho a Romanis fuisse? quin eandem, ut in Pacis templo se vidisse meminerat, ita monumento huic aptasse sculptorem credamus? Præsertim cum constet, eum non exacte triumphipompam expressisse, sed magnificentiam ejus, quantum poterat, ingenio & arte fuisse æmulatum.

Mensam ex hoc monumento Cl. Relandus animadvertit nulla corona seu limbo eminentiori, ut visum multis est, cinctam sed planam fuisse. Dein de *קומאטיוס* in sacris vasibus agit, nostrorumque errores convincit, vocem *קומאטיוס* exponit, ostenditque, eo veluti angulo quatuor pedes, de quibus eodem loco agit, colligatos fuisse. Tum annulos veteresque mensæ, quos pullos in Arcu deprehendit & contra, quæ adsunt, acerras thuris

ris aliaque quædam vasa erudite illustrat. Tubæ duæ, de quibus porro agit, occasionem Nostro præbent commentandi tum de tubis tum de gazophylaciis in atrio mulierum. Quibus ultimo capite subnectit quæ horum vasorum fata fuisse constet.

Videlicet, ut hæc diligentius persequamur, vela templi & liber legis Romæ in palatio reposita Josephus memorat, lychnuchum, mensam sacram ceteraque vasa in templo Pacis dedicata fuisse, idem Autor prodidit. Quo templo conflagrante Commodi temporibus erepta ea spolia ex incendio esse creduntur, quia eadem Genfericus Roma potitus in Africam, hocque victo Belisarius CPlin advexisse memorantur. Hinc nescio qua superstitione commotus Imperator ea Hierosolymam misit, ut templis Christianorum ornamento essent. Sed periisse five terra five mari periclitata existimantur, quod de eis post ea tempora nihil inauditum est.

Si denique hæc quæ Cl. Relandus ex Arcu Titi familiarium opera expressa typis edidit, conferamus cum iis quæ a Petro Sancto Bartolo in Admirandis Romanarum Antiquitatum vestigiis Romæ delineata & a Jo. Petro Bellorio illustrata fuerunt, sentimus in aliquibus non convenire duo isthæc exemplaria. Quæ Bellorius & Bartolus plura quam Relandus habent, ea non tangemus, quod videantur ad sacra Judæorum nihil pertinere. Sed qui Relandi lychnuchum inspiciat, eum oportet succenseat Bartolo, qui in eo tam multum ingenio suo permisit. Quin etiam in mensa sacra alterave tuba multo adhuc majori libertate usus est. Nam acerram alteram plane non vidit in monumento. Sed contra circa lychnuchum mensamque plures ministros apud Bellorium videmus, quos Relandus prætermisit. Et maxime prope lychnuchum hic vexillum exhibet, ille tabulam qualem universæ pompæ genio lacus Genesaris, ut Bellorius interpretatur, & mensæ sacræ præferri conspiciamus. Et fallimur? an acutum vidit Bartolus, nam iis tabulis titulos ignotarum rerum & spoliiorum, quæ in Triumpho ducerentur, inscribi moris erat.

בצלל

h. e.

MYSTERIUM CHRISTI ET CHRISTIANISMI
in fasciis typicis Antiquitatum Biblicarum V. T. quo ritus
Ebræorum Ecclesiastici circa loca, personas, tempora & actio-
nes ita explicantur, ut præter usum Hermeneuticum inde re-
dundantem, nucleus Evangelicus seu veritas, quæ in Christo
est, ac in Christianismo vigere debet, evoluta commendetur;
Autore JOACHIMO LANGIO S. Theol. Prof. Ordin. in
Acad. Frider.

Halæ Sax. literis & impensis Orphanotrophii, 1717, 4.

Alph. 2 pl. 18.

CUM S. R. Autor aliquot annis prælectiones exegeticas in Leviticum instituisset, natus illi sub manum fuit foetus hic, quem, quod in *umbra Deum* i. e. in *typis Leviticis Christum* latentem exhibet, בצלל nomine architecti illius Θεοδιδάουτς universæ umbrarum Leviticarum œconomix convenientissimo appellavit. *Biblicas scilicet antiquitates sacras* tantum, (civilibus & œconomicis in alium locum rejectis, vel Ecclesiasticæ historiæ reservatis,) & illud *Archæologiæ Biblicæ corpus, cujus peripheria erat cultus Leviticus, & centrum Christus & Christianismus*, hic nobis sistit. Fundamentum elaborationi suæ ipsam Scripturam sacram constituit, quacum in consilium optima quæque subsidia a multis aliis summa cum laude elaborata, præter diversos codices Gemaricos (quorum tamen controversias, multo minus Judæorum fabulas Talmudicas, haud moratur,) adhibuit, imprimisque Lundii, Ligthfooti ac Braunii præstantissima in hoc doctrinæ genere scripta, ita secutus est, ut Lundianum opus semel atque iterum adhibita epicrifi integrum perlectum, ejusque nucleum cum studio selectum, plurimisque observationibus, quas partim varia lectio partim lectorum dijudicatio subministravit, ordinis ac perspicuitatis præcipue ratione habita, illustratum heic edat. Et hac quidem methodo ipsas antiquitates exposuit. In *typologia*, quæ Christi & Christianismi mysterium complectitur, proprieque *spiritualis οὐρανοειδὴς* est, fundamen-

damentum suum in veritatis ac umbrarum analogia, indicia vero in multis Novi Fœderis locis, præcipue epistolæ ad Hebræos habens, plus aliquando meditationi quam lectioni dedit, missisque minutiis analogiæ fundamento carentibus ac dilutioribus, umbras Leviticæ cum veritate Christi & Christianismi Evangelicæ eo modo contulit, quem utriusque ratio permisit vel postulavit, adeoque eorum, qui in hoc doctrinæ genere elaborarunt, Lundii imprimis & Quenstedii, aliorumque, quos laudat, seque ex iis profecisse porroque profecturum esse gratus profitetur, vestigia ita secutus est, ut tamen solenne sibi suum servaret, methodoque ab iis, qui vel circa solas Antiquitatum Biblicarum fascias occupati, mysterium Christi ac Christianismi seponunt, vel in typologia sacra ita sunt operosi, ut typo prætermisso, saltem non satis evoluto, ejus mentionem identidem paucis inspersam sufficere existimarint, vel denique multas ac integras cultus Levitici materias prætermiserunt, ut in iis mysterium Christi ac Christianismi Evangelicum ne quæsisse quidem videantur, plane diversa sibiq; propria & peculiari uteretur. Quare usu etiam, quo universa Scriptura sacra in doctrina, elencho, epanorthosi, pædia, & paraclesi pollet, 2 Tim. III, 16, apud *χριστογνώσις* cupidum lectorem non destitutum iri hoc scriptum suum, jure sibi suo pollicetur. Ipse quidem usum ejus didascalicum generatim in confirmatione religionis Christianæ ac harmoniæ Veteris ac Novi Testamenti, speciatim in singulis doctrinæ Christianæ partibus, maxime autem in illustratione fundamenti nostræ salutis positi in doctrina de Christo ejusque persona ac officio, nec non dogmatum Ecclesiæ Evangelicæ principalium, de fœditate ac gravitate peccati, de necessitate gratiæ, de satisfactione & justificatione, nec non de necessario gratiæ justificantis ac sanctificantis nexu; in *hermeneutica* autem *sacra* per singulos pandectarum sacrarum libros luculentissimum esse ostendit. Elenchticum adversus Judæos ac Socinianos, omnesque eos, qui primarium Ecclesiæ Evangelicæ dogma de satisfactione seu Christi merito nostraq; justificatione vel plane negatum vel obscuratum eunt, exercere sese docet, unde ipsis etiam Judæis cœciorem esse oporteat, qui dogma de nostri expiatione ac reconcilia-

tione & quod inde dependet, illud de gratuita peccatorum remissione ac iustitiæ Christi imputatione in sensu forensi accepta non agnoscat: cum ipsi, obstante licet ἀπειθείας velamine, quo minus lucem ac veritatem Evangelicam in Jesu filio Davidis admittant, in eo tamen consentiant omnes, quod peccatoribus in foro Dei expiatione & satisfactione opus sit, & quod hæc ipsa totius Levitici nervus ac centrum fuerit; ab ipsis quidem non rite intellectum neque ad genuinum justificandi modum dextre applicatum. De se certe confirmat Autor, ipsum de veritate doctrinæ Evangelicæ in modo dictis primariis ejusdem capitibus e consideratione totius *Oeconomiae Leviticae harmonica* adeo esse confirmatum, ut ne scrupulo quidem ulli locus superesse possit. Quam fidei suæ confirmationem uti omnibus lectoribus a Deo apprecatur; ita pædevtico-epanorthotici juxta ac paracletici usus fructum quemlibet ipso rerum spiritualium sensu experiri, quam verbis pluribus describere mavult.

Ceterum liber omnis ordine, quem res ipsa & natura negotii suppeditat, planissimo dispositus, quatuor omnino partibus, quarum prima de locis sacris, secunda de personis sacris, tertia de temporibus sacris seu festis Hebræorum, quarta denique de actionibus sacris agit, absolvitur: quarum singularum contenta conspectus libri generalis concinna tabula oculis animoque lectorum exhibet: singulis capitibus prolegomena introductionem brevem in rem ipsam complexa cum συνοψει rerum pertractatarum luculenta præmittuntur. Quodlibet caput duobus membris constat, quorum priori typum in se, posteriori antitypi sive mysterii Christi ac Christianorum rationem pluribus paragraphis, sed brevitate exponendi concinnis, dictione perspicua rerumque δεινώσει dextre accomodata exsequitur, primæ parti, quæ sectione prima locum sacrum mutabilem sive tabernaculum, ejus atrium cum contentis, sanctum & sanctum sanctorum, altera sectione locum sacrum fixum sive templum prius atque posterius, cum mysterio Christi & Christianismi repræsentat, appendix de asylyis adjungitur, in quibus & ipsis nominus typi & mysterii Christi ac Christianismi ratio, quam aliarum gentium in erigendis asylyis κακοζηλίας egregie notatur.

Secundæ parti de personis sacris agenti præter Sacerdotium Aaronis, de quo sectione secunda fuse tractatur, inseritur sectione prima ampla multisque pulcherrimis observationibus fecunda sacerdotii Melchisedeciani illustratio, ubi de binis dissertationibus Academicis, in quarum una typum, altera antitypum olim proposuerat Autor, retenta hic earundem aphoristica methodo, quicquid olim & hodie inter eruditos de illustrissima illa materia actum fuit, accurata iudicii lance exhibitum & ad Evangelii mysterium, epistola imprimis *ad Hebræos* traditum, applicatum videas. Alteri hujus capituli sectioni Leviticum sacerdotium examinanti prolegomena de primo genitorum, in quorum locum surrogati Sacerdotes ac Levitæ fuerunt, denominatione, prærogativa triplici, exauctoratione, & inauguratione, vestitu, consecratione, permutatione cum Levitis, hujusque translationis causa, pluribus agentia præmittuntur. Appendicis autem loco uberior de Naziræis & Rechabitis tractatio subjuncta invenitur. Tertia parte festorum Judaicorum omnium eæ ferie, qua se per annum exceperunt, ut scil. sabbatum singularem hebdomadam excipiat novilunium singulorum mensium, ac deinceps festum Paschatos, Pentecostes, buccinarum seu novi anni, expiationis & tabernaculorum ac tandem annus Sabbaticus & Jubilæus sequantur, expositorum iste scopus fuisse declaratur, ut mysterium Christi & Christianismi adumbrarent. Cui tractationi ut descriptio cultus quotidiani præposita est; ita festa a Judæis post captivitatem Babyloniam instituta, e quibus festum פורים & festum Encæniorum præcipua sunt, huc non pertinere, utpote mysterio typico destituta, perhibetur.

Quarta denique parte, quæcunque in Antiquitatum sacrarum systemate supersunt, scopo antitypico idonea sub generali actionum sacrarum nomine comprehensa proponuntur: quæ eo quidem brevior pars est, quo sæpius rerum & actionum sacrarum mentio jam in præcedentibus archæologiæ Biblicæ partibus fuerat facienda, duo habet capita; quorum priori de sacrificiis omnibusque iis momentis, quæ per cognationem huc pertinent, diversis membris; posteriori de variis immunditiei & mundationis Leviticæ generibus agitur, additurque appendicis

loco pulcherrima Cl. Theologi Batavi Campeji Vitringæ de Angelo sacerdote ejusque mysterio dissertatio: cujus *priori* membro duæ notabiles & animadversione dignissimæ historiæ, quæ in libro Judicum c. VI, 18, 19 & XIII v. 20 leguntur, de Angelo sacerdote, qualis apparuit duobus illustribus viris, Gideoni & Manox, recensentur & illustrantur, eque illis omnino probandum suscipitur, tum vere angelum Jehovæ in duobus illis casibus sacrificium fecisse Deo & in flamma sacrificii oblatis in cælos eventum esse, tum etiam angelum illum Jehovæ fuisse verum Jehovam filium Dei, hoc nomine *אֱלֹהִים* insignitum in Historia populi Hebræi: *posteriori* mysterium, quod latet sub duobus illis notabilibus casibus victimarum ab ipso angelo Jehovæ oblatarum explicatum datur ac evincitur, duo hæc sacrificia figuram gessisse illius sacrificii perfecti, quod filius Dei olim inter homines appariturus Deo patri suo vere offerat pro salute humani generis; ipse in flamma hujus hostiæ h. e. virtute sacrificii sui Deo placituri ascensurus in cælum ad occupandam gloriam sibi a Patre decretam. Hæc de ipso libro hoc pauca ad gustum sufficiant: sed nec illud tacito nobis pede est prætereundum, quod summe reverendus Autor duplicis eruditi fœtus brevi ab se, si DEUS voluerit, expectandi spem in hoc libro fecerit orbi erudito: quorum alter quidem illius *historiæ Ecclesiasticæ meletemeta* typis præxime subjicienda; alterum, *Isagogen pleniorum in notitiam subsidiorum seu scriptorum, quæ de Antiquitatibus Biblicis extant in Hodegetico studii Theologici literario* suo tempore exhibendam nobis pollicetur.

CHRISTIANI STOCKII, ADJUNCTI FAC.
Philos. Jenens. Clavis Linguae Sanctæ aditus
aperiens.

Jenæ, apud Jo. Felic. Bielckium, 1717, in 8 maj.

Alph. 4.

Non existimandus est Iliada post Homerum scripsisse Præclarissimus Autor, quod hoc Lexicon Ebraicum adornaverit. Quamvis enim varii reperiantur, qui successive laboribus ejusmodi studia sua consecrarunt, quos inter numerandi sunt

Reuch-

Reuchlinus, Pagninus, Mercerus, Cevallerius, Bertramus, Fœrsterus, Avenarius, Brixianus, Buxtorffius, Coccejus, Robertson, Guffetius, Opitius, Schindlerus & Hottingerus, ab Autore prolixius in Præfatione recensiti; omnium tamen lucubrationes ita sunt comparatæ, ut aliquid Autori nostro reliquerint, quo suum ab eorum operibus distinctum sistere potuerit. Siquidem Clavis hæc admodum concinne fabrefacta, & omnia accurato ordine, facili atque delecto disposita se præbent. In Radicibus nempe vocum exhibendis Autor seriem Alphabeticam observavit, & quæ deperditæ visæ erant, ex Linguis cognatis, Chaldaica, Syriaca, Samaritana, Arabica & Æthiopica restituit, eaque præter in singulis vocibus excutiendis ita versatus est, ut statim præmiserit earum Analyfin, more Lexicographis consueto, deinde subjecerit significationum evolutionem, quoad significatus generales, speciales, proprios & improprios, eosque sæpissime multos atque varios, quos agminibus velut locorum Scripturæ passim confirmavit. Singulos autem Literarum Sacrarum locos, quibus aliqua vocis significatio sedem quasi patriam fixit, non solum ipse discussit, sed etiam aliorum Virorum Celeberrimorum commentationes & operas in consilium adhibuit, ut Flacii, Glassii, Seb. Schmidii, Drusii, Guffetii, Cocceji, Maji, Robertsoni, Danzii, prout in præfatione fatetur. Usus igitur ex Opere hoc multus & prolixus tam Tironibus, quam Exegeleos cultoribus expectandus est, quem etiam suo loco Homiletices studiosi experientur, cum Lexicon hoc etiam Concordantiarum Ebraicarum vicem supplere possit. Sub finem instructum est Indice Latinorum interpretamentorum, cui tandem Dictionarium breve Chaldæo-Rabbinicum accedit, exhibens tum voces, quæ in Daniele & Esra & Targumim occurrunt, tum vocabula, quibus Rabbinii utantur.

*PETRI FRIDER. ARPE DE PRODIGIOSIS
nature & artis operibus, Talismanes & amuleta dictis,
cum recensione Scriptorum hujus argumenti, Liber
singularis.*

Hamburgi, apud Christian. Liebzeit, 1717, 8.

Plag. 12.

Cl. Autor C. I de ortu, progressu & antiquitate artis Talismanicæ differit. Intelligit autem *Talismanum* nomine, *imagines, characteres & literas certo sub cæli positu, variis modis, ad varios mirabiles effectus, compositas*. Ortum ad tempora postdiluviana refert, & in primis accusat Ægyptios in omnem superstitionem maxime proclives: itemque Chaldæos & Babylonios, quibus Astrologiæ studium multiplicem Talismanum condendorum materiam occasionemque præbuisse creditur: cujus rei in exemplum memorantur *Teraphim* Labani, *Tephillim* Judæorum, primum quidem in legis divinæ memoriam composita, sed versa deinceps in superstitionem, vel potius, quod addendum erat, ὑπόκρισιν. Addit his p. 14 idola alia Judæis culta, Moloch, Astaroth, & porro Dianæ Ephesiæ imaginem, in cujus corona, cingulo & pedibus literæ erant exaratae, quibus singularis virtus tribuebatur: nec non Gygis anulum, signum Minervæ Phrygiorum; Indorum ferrum pro turbinibus avertendis, ex Ctesiae Indicis, & post alia Romanorum Ancile, scutum, quod Numæ cælo donatum & imperii pignus ferebant. Pag. 36 enumerat privata quorundam Telesmata, imagunculam Apollinis a Sylla, Veneris armatae a Jul. Cæsare circumlatam. Pag. 43 monet, ex gentilismo ad Christianos quoque translata fuisse fœdæ superstitionis adminicula, a Chrysofostomo & Basilio passim gravissime damnata. P. 47 Arabum aliqua telesmata, & p. 48 alia populorum septentrionalium enarrat. Cap. II antiquissimos recenset scriptores Talismanicos, ubi, rejectis pseudepigraphis, Adamo, Abeli, Henoch, Chamo, Abrahamo, Salomoni tributis, primas iterum defert Ægyptiis, & speciatim *Hermeti* illi *ter maximo*, de cujus libris multa erudite congeffit. Conversus ad Chaldæos, *Zoroastris* libros, totiusque *Magorum* scholæ instituta allegat: & postea apud Græcos aperta Messeniorum Sacra, autoresque aliorum similium arcanorum subjungit, Orpheum, Eumolpum, Pythagoram, Empedoclem, Democritum, & libellos quosdam nugaces, Platoni, Aristoteli, Alexandro M. & Alexandro Aphrodisæo falso tributos. Nec reticet horribilem

lem Christiani nominis hostium quorundam impudentiam, qua Christo optimo maximo, nostro Sospitatori, libros, ad Petrum & Paulum scriptos, magicos attribuere non fuerunt veriti, quorum retudit jam olim insaniam Augustinus. Tum medicorum aliquot curatationibus Telesmanicis faventium, Galeni nimirum, Sexti Jul. Africani, Scammonici Sereni, Alexandri Tral-liani & Theodori Prisciani, mentionem injicit, & tandem addit Jamblichum, & *Philoponi* a Photio conservatum, libri adversus Jamblichi simulacra scripti, argumentum. Cap. III obscurorum & incertæ ætatis scriptorum notitiam complectitur, quos omnes huc ut referamus, opus non est. C. IV medii & recentioris ævi scriptorum Talismanicorum memoriam complexus est. Ubi obvii sunt Leopoldus Episc. Frisingensis, Albertus M. Th. Aquinas, Rogerius Baco, Arnoldus de Villa Nova, Marfil. Ficinus, Jo. Gerson, Hier. Torellas, Jo. Trithemius, H. C. Agrippa, Theophr. Paracelsus, Jo. Faustus, Fluddius, Gassarellus, & alii, quos inter multi, non ut probent, sed ut manifestius confutent & rejiciant vanitates istas & nugas, de iisdem nonnulla in libros retulerunt. Cap. V referuntur alii Autores, qui de materia Talismanica, metallis nimirum, lapidibus, herbis aliqua tradiderunt. Et tandem subjunguntur Cap. VIij, qui Talismanibus affinia tradunt. Pertinere autem huc illos existimat, qui de imaginibus mirabilibus, de nominibus barbaris & characteribus imperscrutabilibus, de literarum & numerorum mysteriis, denique de harmonia macrocosmi & microcosmi atque universi sympathia, multa crepant, multasque in illis omnibus virtutes arcanas residere arbitrantur. Nostro judicio, laudem meretur Autor doctissimus, quod in vanis superstitionum hominum terriculamentis, quæ ipse serio detestatur, eo fine, ut etiam apud alios vilescant, atque omne pretium amittant, in lucem omniumque conspectum producendis, curatiorem ex instituto industriam collocare non dubitavit.

A CRITICAL ESSAY ON FEVERS &c.

i. e.

CRITICON FEBRIUM; AUTORE EDUARDO STROTHER, Med. Doct. & Societ. Regiæ Londinens. Collega.

Londini, apud Carolum Rivington, 1716, 8.

Plag. 14.

Postquam Autor Clarissimus in introductione huic tractatui præmissa de usu & abusu Matheſeos in Medicina, de basi indicationum, & de *evodiæ* Medicorum quædam commentatus fuerat, febrium theoriam & curam in ipſo opere ante oculos ponit, & in therapia rei cardinem in eo verti docet, ut consideret Medicus, quale evacuationum genus in hac vel illa febre locum obtineat, & in quantum ægrorum vires permittant, easdem vel continuare, vel repetere. Febris igitur, cujus præsentiam calor quidem extraordinarius cum pulſu frequenti & celeri manifestat, ex Autoris mente a sanguinis vitio dependet, qui vel in quantitate vel qualitate vel motu alteratur. Communicantur enim massæ sanguinæ, ab aere quandoque, particulæ quædam heterogenæ, motum ejus turbantes, donec iterum ex ejus confortio fuerint proſcriptæ. Quæ si salinæ aut sulphuræ sint, aut utrasque obtineant qualitates, magnus accenditur æstus cum pulſu validiori, unde mixtura sanguinis dissolvitur, nec ulla heterogenei ab homogeneo secretio sperari potest. E contrario si multo crassiores vel viscidiores fuerint istæ particulæ, quam quæ emunctorium aliquod penetrare & transire queant, æstus non adeo ardens erit, & pulſus debilis. Si quis igitur febre corripitur, cujus vires validæ sunt, & ubi calor debitum nactus est gradum, particulæ morbificæ sensim attenuantur, in debitis emunctoriis & colatoriis debito tempore secernuntur, febrisque modo citius, modo tardius cessabit. Quod si vero sanguis motum justo celeriore vel tardiore adeptus est, tunc vel febris ardens vel hectica orietur. Atque hæc generalis febrium divisio est, sola quæ Symptomata rite explicat, & cynosuræ loco Medicis Praxin exercituris inservire potest, an & quomodo evacuandum, quæque alterantia conducant, quæve obsint. Evacuationum species enim a conditione sanguinis, quam symptoma-

ptomata demonstrant, quantitas vero a viribus ægri determinatur. Pulsus debilis in principio febrium raro a spirituum animalium defectu, plerumque ab eorundem suppressione oritur. Hinc evacuationes omnino indicantur, magisque necessariae sunt in nimia humorum quantitate; in primo vero principio febrium malignarum instituendæ veniunt. Ubi æstus magnus & pulsus vehemens, aut calor non adeo magnus, pulsus vero oppressus est, ægroque vires constant, conducunt clysmata, venæ sectiones, scarificationes, hirudinum applicationes, diluentia, papaverina, & acida. Venæ sectio necessaria est, in affectibus inflammatoriis, in plethora, in hæmorrhagiis, in respiratione difficili, imprimis ægris junioribus existentibus & vini usui addictis. Alexipharmaca leniora, qualia pulveres testacei sunt, locum obtinent in calore non adeo insigni cum pulsu debili, quanquam celeri, in febribus senum, in nimis evacuationibus, in ventriculi affectibus, in materia morbifica critice hæctenus in cutem protrusa, nunc vero regressa, in epilepsia febrium exanthematicarum, in salivatione suppressa, aut ubi criticus quidam motus fuit impeditus. Ubi æstus vix ac ne vix quidem percipi potest, extrema interim frigent, calidiora Alexipharmaca in usum sunt vocanda, ut radix Serpentariæ Virginianæ, spiritus volatiles cornu cervi, salis ammoniaci, & cordialia spirituosa, una cum vesicatoriis & suppedaneis attrahentibus, ac circa morbi statum vinum concedendum est; quod etiam tenendum in constitutione pestilentiali, ac ubi pustulæ variolosæ, bubones ac carbunculi retrocesserunt. Vesicatoria certe magni sunt usus in principio ac statu febrium, pro comate ac deliriis avertendis, quando pulsus debilis & caput multo sanguinis fero est repletum. Cortex Peruvianus in quavis vel remittente vel intermittente febre egregie conducit, in aliis vero cum efflorescentiis cutaneis conjunctis non secure satis datur, nisi omnia jam exanthemata eruperint. Reliqua, quæ præter hunc extant, febrifuga ante paroxysmum sunt propinanda. Circa statum febrium id, quod crisin innuit, sedulo est promovendum. In declinatione morbi evacuantia, purgantia puta oppropriata, vel venæ sectiones indicantur, modo caveamus, ne, quod critice expulsum est,

repellatur. Emetica profunt, ubi nausea, vomitus, vel alius ventriculi affectus molestiam creat, sin illa contraindicentur, lenientia, per vices data, iis substitui debent, aut clysmata in ægris tenerioris constitutionis. Lenientia certe talia necessario requiruntur in humorum turgescencia, in saburra intestinorum, ante febris invasionem, in alvi constipatione, in comatosi affectibus, & post signa coctionis. Diaphoretica in peste & malignis febribus utramque faciunt paginam, in ardentibus quidem antimonialia fixa, & falso-acida, in heceticis volatilia magis profunt. Et quemadmodum singulis febribus calor & pulsus nec nimis exaltati nec infra debitum gradum depressi esse debent, ita in priori casu frigidiora, in posteriori calidiora requiruntur medicamenta. Opiata quidem in omnibus evacuationibus enormioribus, in commotione spirituum insigni, in doloribus atrocioribus, in phrenitide, & in anxietatibus maxime conducere videntur, cavendum tamen sedulo est, ne ante crisin exhibeantur. Revulsiones instituendæ veniunt, quoties nobile aliquod viscus, sive cerebrum, sive pulmo, sive quodvis aliud illud fuerit, a morbi ferocia impetatur. In quavis febre materiæ morbificæ quantitas est evacuanda per remedia diversæ ejus conditioni accommodata; hinc modo vena secanda, modo lochia promovenda, modo sudor concitandus, modo menses ciendi sunt. In crisibus agonisticis evacuationes nec agenda, nec turbanda sunt, sed naturæ totum opus committendum, quod si enim modum excefferint, tum non pro criticis sed symptomaticis motibus habenda sunt. Symptomata quævis ut mitigari debeant, ipsa indicant. Ne igitur Autor Clarissimus in aliqua re defecisse videatur, quibus remediis ea perdomuerit, sincere indicat.

Versuch der Universal-Vermehrung ꝛc.

hoc est

GEORGII ANDREÆ AGRICOLÆ, PHIL. ET
Med. Doct. & Phys. Ord. Ratisbonens. Tentamen mul-
tiplicationis universalis omnium arborum, fruti-
cum & florum.

Ratisbonæ, sumptibus Autoris, 1716, in fol.
Prostat Lipsiæ apud Joh. Theod. Boetium.

Alph. 2 plag. 13 Tab. æn. 16.

CUm anno superiori Cl. Autor inventum quoddam suum circa vegetationem arborum pro certa pecuniæ vi curiosis offerret; omnium fere oculos in se convertit animosque in admirationem rapuit. Pollicebatur nimirum methodum certam, qua ope ignis & mumix (quam appellabat) vegetabilis a se inventæ ex singulis foliis, gemmis, ramulis stirpis atque ramis arbores perfectæ exiguo temporis intervallo producere liceat, ita ut sexaginta arbores laborem nonnisi unius horæ deposcant. Immo addebat, diurno labore 315 arbores fructiferas altitudinis 5, 6 & 9 pedum, sylvestres altitudinis 10, 15 & 17 pedum numero 1126 obtineri posse. Arcanum hoc nonnisi 160 personis revelare constituerat, soluto a singulis pretio 25 florenorum, earum tamen animas gravissimo juramenti vinculo obligans, ne idem se invito propalarent. Non defuere, qui sub hac conditione inventum cõemerunt: plerorumque tamen expectationem fefellit eventus, qui celerem arborum vegetationem somniaverant, cum Autor nonnisi doceret, quod radicibus arborum perinde ac truncis (quod hæcenus in usu fuit) ramulos inferere liceat. Equidem animus ipsi erat non ante publicare meditationes suas, quam eas experimentis sufficienter comprobasset: quoniam tamen non nemo sacramenti religionem insuper habens ipso invito in publicum emiserat quæ in scripto secreto cum curiosis communicaverat, mentem mutavit & partum antedem in lucem edidit, rogans Lectores, ne, si forte quispiam quædam minus succedere experiatur, ipsum publice refellat: ait enim, se ipsum errorem, si quis admissus fuerit, animadversurum & correcturum, ubi ad experimenta descendet. Antequam vero sua de multiplicandis arboribus consilia in medium profert; multa alia ad doctrinam de vegetatione spectantia præmittit. Scilicet Sect. I c. 1 de principio movente vegetabili arboris in ovo seu semine differit. Vocat idem magnale magnum, spiritum mundi seu catholicum, spiritum architectonicum. Immaterialiale esse suspicatur & rationale; quod tamen certe definire

non audet. Mavult defendere, quod materiale sit & ex materia lucida æthereo aerea constet. Probat, quia radix in plures partes divisa producit arbores multas singulique furculi truncis aliarum immissi in arbores degenerant. C. 2. fitum embryonis arboris in ovo seu femine considerat, exempli loco amygdalam sumens. Ubi simul disputat de discrimine utriusque sexus in femine plantarum, de accelerandis incrementis plantarum, de feminis duratione. C. 3. ad exitum & productionem partium similarium & dissimilarium arboris ex ovo & introductione in ovum digreditur. Prolixe defendit, omnem plantam suam habere radicem, etiam muscum, fungos, lenticulam palustrem & malabatum, provocans ad observationes microscopicas easque domesticas. Radiculam primo omnium ex femine progerminare, experimento didicit. Eam a trunco sub initium divisam reperit, non nisi successu temporis cum eodem coalescentem. Tot esse radículas suspicatur, quot sunt in ramis folia atque gemmæ. Nec parum incrementum arboris promoveri, si semen terræ ita committatur, ut radícula deorsum vergat. De truncis observationes Malpighii proprio Marte repetit & Schematibus illustrat. Usus medullæ esse credit, ne truncus nimium exsiccet, nec ventorum vi frangatur. C. 4. de humoribus, succo nutritio & augmentatione arboris in ovo & extra ovum tractat. Succum nutritium heterogenum esse docet, constantem ex particulis aqueis, salinis, sulphureis, balsamicis & terreis. Varietatem in diversis plantis pendere a varietate proportionis. Nutritionem fieri a spiritu architectonico juxta rationem a Deo in prima creatione ipsi præscriptam. Sub finem disquirat, cur arbores hieme folia deponant & cur succus nutritius ascendat. C. 5. de morbis & morte arboris intra & extra ovum agit & hanc in separatione animæ a corpore consistere putat. Inter morbos refert rubiginem, nimiam vaporationem, uredinem cum externam, tum internam (quam posteriorem oriri arbitratur ex læsione radicum in transplantatione, improbaus scilicet morem communem hortulanorum) carbunculationem, vermiculationem, defluvium, marasimum, sterilitatem, icterum album, scabiem, muscum, vulnerationem &c.

&c. C. 6 palingenesiam seu resuscitationem arboris in ovo & extra ovum impugnat.

Sect. 2 c. 1 inscribit de multiplicatione naturali universali omnium fruticum & florum a Deo & natura in natura ordinata: ubi motorem universalem agnoscit lucem primævam, quam ex substantia spiritali & elementari una componi statuit. Promittit etiam, se in posterum ope salis sui Mercurialis celerem vegetationem tentaturum. C. 2 docet modum antiquum multiplicationis arborum & fruticum Adamo & Patriarchis usitatum, nempe per semina. C. 3 ex variis Autoribus colligit varias vias & modos hodiernos multiplicationis arborum & fruticum, nempe 1 ex seminibus, 2 ex foliis, 3 ex surculis & gemmis, 4 ex radicibus in partes plures discerptis. Monet, *Fridericum* quendam, hortulanum Augustanum, primum arborem educasse ex folio cum gemma terræ commisso, aqua assidue adspersa. Singulare autem experimentum est Viri generosi de *Münchhausen*, qui ex folio citrino (Itali *Limon a Rivo* vocant) arbusculum produxit pomum gravidum, etsi gemma careret.

Sect. 3 tandem ad sua inventa progreditur. C. 1 præliminaria quædam præmittit, quæ parum aut nihil ad rem faciunt. C. 2 enarrat, qua occasione ad sua pervenerit: ubi surculorum & gemmarum insitionem declarat, hancque rationem reddit, quod inventum suum vendiderit, ne deessent sumtus in editionem operis præsentis faciendi. C. 3 varias vias & modos artificialis multiplicationis universalis cum omnibus requisitis & adminiculis describit. In omni planta fieri jubet, quod hætenus particulariter in nonnullis tentatum. Ostendit itaque tentamine primo, quomodo per divisionem radicum arbores multiplicandæ, cum experientia doceat a radicibus stolones emitti. Tentamine secundo ex foliis & ramulis ope ignis & Mumia, quam vocat, arbores educari jubet, cum in foliis pariter ac ramulis lateant radices, quarum stigmata ubique evidenter eluceant. Tentamine tertio peculiarem methodum tradit radices istas prompte eliciendi. Tandem tentamine quarto & quinto de surculis arborum radicibus immittendis agit, & compositionem Mumia, quam vocat, vegetabilis describit, quæ est
ceræ

ceræ quædam præparatio, arbores contra humores defensuræ. Capite ultimo usum hujus multiplicationis arborum in viridariis, prædiis rusticis & sylvis commendat.

Mathematisches Lexicon,

h. e.

LEXICON MATHEMATICUM, IN QUO termini Matheseos universæ perspicue explicantur, & ad historiam mathematicam spectantia sparsim traduntur, doctrinarumque sedes indicantur; Autore, CHRISTIANO VVOLFIO, P. R. B. Cons. aul. & P. P. O. S. R. B. & B. S.

Lipsiæ, apud J. F. Gleditschii Filium, 1716, in 8. reg.

Alph. 2 plag. 6.

Licet Cl. Autor Mathesi ab initio non alium in finem operam dederit, quam ut methodum mathematicam intimius perspiceret, eamque ad disciplinas philosophicas, moralia præsertim & metaphysica, transferret; ad docendam tamen Mathesin admotus, postquam luculentum Matheseos usum perspexisset, elementa Matheseos universæ tum vernaculo, tum Latino idiomate edidit (de quibus dictum est in Actis A. 1710 p. 486, A. 1714 p. 249 & A. 1716 p. 49) ut ad divina hæc studia plerisque inaccessa viam planam sterneret. Enimvero deesse adhuc videbantur incitamenta, quibus incauta studiosorum cohors ad mathemata tractanda commoveretur. Quare cum B. Editor operam Autoris in Lexico Mathematico conscribendo requireret, eam licet sibi valde molestam, subterfugere tamen noluit, quod hanc occasionem maxime commodam judicaret, qua animos multorum ad studia Mathematica inflammaret. Eum itaque in finem non modo terminos in quavis Matheseos parte obvios clare ac distincte explicavit, & figuris ligno affabre incisus illustravit, ut rerum in Mathesi pertractatarum varietas hominibus de divina hac scientia alias parum sollicitis innotesceret; verum etiam earundem utilitatem passim commonstravit. Utque pluribus inferviret, sedes quoque doctrinarum fideliter indica-

vit,

vit & ad historiam mathematicam spectantia liberali manu ad-
jecit. Ceterum circa usum hujus Lexici sub finem præfationis
ostendit, quomodo eodem in venandis notionibus distinctis &
adæquatis uti possimus, ut prima intellectui eaque non infimæ
notæ perfectio acquiratur. Nos nonnulla speciminis loco inde
proferemus.

Refert itaque Noster, *Johannem Regionum* primum usum
esse Arithmetica decimali in condendo Canone Sinuum. Lon-
go intervallo post *Simonem Stevinum* edidisse Tractatum exi-
guum de Logistica decimali, in quo eandem Astronomis, agri-
menforibus, pithometris, mercatoribus &c. commendat, hanc-
que Arithmeticæ speciem in Geometriam practicam introdu-
xisse, quam mox *Johannes Harmannus Beyerus*, Medicus Fran-
cofurti ad Mœnum A. 1619 in peculiari Tractatu magis exco-
luerit. Arithmeticæ practicæ demonstrationes in primis com-
mendat, quas dedit *Maurolycus* in libris Arithmeti-
corum. Alias in formalibus Syllogismis exhibuisse *Georgium Henischium*
in Arithmetica perfecta. Logisticæ sexagenariæ demonstratio-
nes dedisse *Barlaamum* monachum, cujus Logisticam ex Græco
in Latinum transtulit *Joan. Chambers* & notis instructam A.
1609 edidit. Arithmeti-
cam surdorum mire facilitari ait, si
more *Leibnitiano* & *Newtoniano* ad formam rationalium redu-
cantur: quo artificio ipse usus in suis Analyseos elementis.
Veteris Astronomiæ studiosis inservire censet Epitomen Alma-
gesti *Ptolemæi*, quam *Georgius Purbachius* inchoavit, *Johannes*
Regiomontanus discipulus ejus perfecit. Institutionibus Astro-
nomicis *Tacqueti* & *Gregorii* vera deesse exempla, quibus præ-
cepta illustrantur & una elementa Tabularum stabiliuntur, do-
let. Ceterum Astronomiæ utilitatem cum in comprehendenda
perfectionum divinarum infinitate, tum intellectus humani
perfectione prædicat. Stellarum in asteriscos distributionem
in China usitatam reperiri in R. P. *Noellii* observationibus Ma-
thematicis & Physicis c. 5. Axiomata vera non esse nisi propo-
sitiones identicas, si rigoro-
se loqui volueris: quoniam hæ solæ
indemonstrabiles. Variationem altitudinis Mercurii in tubo

Torricelliano primum observasse *Ottonem de Guericke*, antliæ pneumaticæ inventorem. Camerae obscuræ inventionem debere *Job. Baptista Porta*, qui ope speculorum concavorum imaginibus invertendis situm erectum conciliarit. Circini proportionum verum inventorem esse *Iustum Byrgium*, quem ante A. 1603 talia instrumenta confecisse & vendidisse ex dedicatione *Levini Hulsi*, quam Tractatui tertio de instrumentis mathematicis præmisit, constat. Anno demum 1605 *Philippum Hercherum* & A. 1607 *Gallileum* suos de hoc instrumento tractatus edidisse, ut adeo *Gallileus* & *Balthasar Capra* de inventionis gloria frustra inter se disceptarint. Circuli divisionem in 360 gradus & scrupula sexagesima ex *Ptolemæi* *Almagesto* mutuata esse: divisionem in fractiones decimales suasisse *Stevinum* in præfatione ad *Logisticam* decimalem, approbasse *Oughredum* & *Wallisium*, eadem usos esse *Henricum Briggsium*, *Johannem Newtonum* & *Nicolaum Mercatorem*: quo minus in Astronomiam admittatur, obstare necessitatem observationum hactenus a tot Astronomis celebratarum. Cochleæ perpetuæ usum insignem esse in vincenda resistantia paulo majore & in motu retardando. Exempla prioris occurrere apud *Augustinum de Ramellis* in theatro Machinarum; posterioris vero apud *Hugenium* in posthumis p. 431 & seqq. Problemata de Cometæ magnitudine, longitudine, distantia ac loco inveniendis primum proposita fuisse a *Regiomontano* & cum aliis ejus scriptis A. 1544 lucem adspexisse; eadem vero exemplis veris illustrasse *Tychonem* *Progymnasm. Tom. 2* & *Hevelium* in *Cometographia*. Conchoidis usum in construendis æquationibus cubicis & biquadraticis monstrasse *Newtonum* in *Elementis Algebrae*; in contrahendis columnarum scapis *Blondellum* in *Cursu Architectonico*. Usum curvarum in genere elucere in construendis problematibus, in figuris eligendis ad aliquid præstandum aptissimis, in abditis rationibus investigandis & Naturæ ac Artis arcanis detegendis. *Gallileum* primum transtulisse curvas ad Naturæ mysteria explicanda. Triplicem nimirum cognitionem rerum naturalium & artificialium statuit Autor. Primam

vulgarem vocat, qua scilicet per experientiam constat rei possibilitas: secundam *philosophicam* appellat, quæ rationes possibilitatis superaddit: tertiam denique *mathematicam* dicit, quæ quantitates virium atque effectuum metitur, atque hanc ultimam curvarum opem sæpius implorare asserit. Demonstrationem esse ait concatenationem plurium syllogismorum, ita quidem inter se connexorum, ut conclusiones antecedentium sint præmissæ sequentium. Quasdam tamen præmissas omitti solere, vel quia per citationem, vel quia per terminum, quem cum alia præsentem communem habet, lectori attento in memoriam revocatur: unde non infrequens fit, ut duæ conclusiones immediate se mutuo excipiant. In Geometria quidem plerumque minorem primi syllogismi per intuitum figuræ agnosci, majorem vero ex antea cognitæ ope termini communis in memoriam revocari: unde combinando terminos diversos in præmissis occurrentes eliciatur conclusio, qua pro præmissa assumpta, ratiocinatio facile continetur, quamvis subinde plurium syllogismorum minores ex figuræ conspectu deriventur. Eandem vero ratiocinandi formam, quam Geometræ veteres in demonstrando rigoroſe observant, in omnibus vitæ humanæ negotiis locum habere, & inde rationem derivari multarum cogitationum, cur mentem nostram subeant: id quod evidenti exemplo declarat Noster. Atque hinc sub initium studiorum commendat Mathesin, antequam intellectus per inordinata ratiocinia in aliis disciplinis corrumpatur. Pueris commendat mechanicum quoddam demonstrandi genus, circini applicatione absolvendum, ea tamen cautione instituendum, ut oculis spectanda exhibeantur, quæ in vera demonstratione intellectui præsentia fistenda: ita nempe transitum ab imaginatione ad intellectum fieri faciliorem expertus est. Ex *Plutarcho* refert, Athenienses *Protagoram* in exilium expulisse & *Anaxagoram* in carcerem coniecisse, quod Lunam ab umbra terræ eclipsari docerent. Eclipsium solarium veram causam primum detexisse *Thaletem*. Quod optima dentium figura sit epicycloidica, repertum esse a *Rœmero*, postea demonstratum a *Philippo de la Hire*. Univer-

falem regulam extrahendi ex numeris radices quascunque desideratas jam dedisse *Stifelium* in *Arithmetica perfecta*. Iridis explicationem, quam dedit *Cartesius*, descriptam esse ex *Antonii de Dominis* libro de Radiis visus & lucis a *Bartolo A. 1611* Venetiis publicato. Logarithmorum indolem perspicue exposuisse *Stifelium* modo laudatum loc. cit. ad Trigonometriam primum privatim applicasse *Justum Byrgium*, mox publice *Neperum*. Lumen secundarium Lunæ esse lumen Solis a terra reflexum, primum docuisse *Mæstlinum*. Numerum in genere definit, quod sit ad unitatem ut recta ad rectam. Perpetuum mobile *Orffyreii*, de quo dictum est in Actis A. 1715 p. 46, pure mechanicum nec ad molendina animanda suffecturum censet; ejus tamen structuram internam dignam omnino judicat, quæ Philosophis & Mathematicis innotescat.

*MAG. PETRI HORREBOWII MATH. SUPER.
in Universitate Havniensi Prof. Ord. determinatio ap-
parentis diametri Solaris.*

CUM proxime cogitationes meas de restituendis motibus Solaribus proposuerim, nihil autem satis limitate de apparente Solis diametro statuerim; volui & hac in parte curiositati Orbis eruditi pro virili satisfacere. Per hos ergo viginti quatuor annos, ab anno nimirum 1692 ad annum 1716, in quibus peractæ fere continua serie observationes cœlestes in promptu sunt, transitus diametri Solaris per meridianum constanter fuit $2'. 9''. 15'''$. quando scilicet Sol fuit in media sua a Tellure distantia, quod interea contigit, & præcipue anno 1706, \vee & \sphericalangle $7^\circ. 30'$. nam in hoc negotio ultima non requiritur accuratio. Ergo iisdem temporibus declinatio Solis fuit $2^\circ. 58'. 56''$. neque enim hoc negotium turbat in declinatione paucorum secundorum error. Resolvuntur itaque $2'. 9''. 15'''$ temporis in $32'. 18''. 45'''$ arcus; seu $116325'''$. Porro ut radius 10000000, ad $116325'''$; sic cosinus declinationis 9986457, ad $116467'''$. id est $32'. 16''. 7'''$.

quæ

quæ est apparens diameter Solis in media distantia. Ex declinationibus superioris & inferioris limbi Solaris in meridie iisdem temporibus sumptis, concluditur diameter Solis in media distantia $32'. 14''$. In ea autem altitudine deprehenditur refractionis inferioris limbi $2''$ major, quam superioris, quibus adjectis, fit diameter Solis $32'. 16''$. ut antea.

Quando Sol est in distantia apogea, invenitur ejus diameter ex declinationibus limborum $31'. 43''$. vel $44''$, sumendo inter omnia medium. Transitus diametri iisdem temporibus per meridianum interdum $2'. 18''$. temporis, interdum $2'. 18''$. $15''$. Assumo inter utrumque medium $2'. 18''. 8''$. temporis, quod in arcu dat $34'. 32''$. seu $2072''$. Iisdem temporibus declinatio Solis est $23°. 16'. 34''$. ergo ut radius 100000 , ad $2072''$; sic cosinus declinationis 91863 , ad $1903\frac{1}{2}''$. id est $31'. 43\frac{1}{2}''$. ut antea.

Quando Sol est in distantia perigea, varia & inconstans est diameter ex declinationibus limborum deducta, forsan ob inconstantiam refractionum in tam parva altitudine; frequentissime tamen occurrit $32'. 35''$. In ea autem altitudine refractionis inferioris limbi superat refractionem superioris quasi $14''$, quibus adjectis, nascitur diameter Solis perigei $32'. 49''$. Transitus diametri Solis per meridianum maxime probabilis iisdem temporibus est sæpe $2'. 22''. 45'''$. sæpe $2'. 23''$. sæpius minor, sed & non raro major; hinc ergo assumo medium $2'. 22''. 52'''$. quod in arcu æquatoris dat $35'. 43''$. seu $2143''$. dico ergo: Ut radius 100000 , ad $2143''$; sic cosinus declinationis 91863 , ad $1969''$. seu $32'. 49''$. ut antea.

Tabulam per hanc festinationem pertexere non licet, sed hanc facile adornaverit quicumque in hisce studiis non plane hospes.

Quæ prolixiora nobiscum communicavit Cl. Autor sub titulo α' λεξυλα Kepleriana εν λεξυλο, in Suppl. T. VI Sect. 8 p. 366 exhibuimus.

VITA CLARISSIMI VIRI GEORGII FABRI-
CII Chemnicensis, & monumentis ipsius literariis episto-

lisque MS&is, nec non aliorum, qui ejusdem cum Fabricio ætatis fuerunt, doctorum Virorum literis eruta & Commentatione peculiari descripta, studio M. JO. DAVIDIS SCHREBERI Provincialis Scholæ, quæ Misenæ est, Con-R.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschii B. fil. 1717, 8.

Alph, 1 pl. 1.

NON omnium, qui Virorum in literis præstantissimorum merita & famam ad posteritatis memoriam propagare studuerunt, pares conatus, multo minus pares & æquales labores fuisse novimus. Rara enim ea temporum est felicitas, ubi Viri doctiores Gaslendi & Camerarii exemplo animum variis doctrinæ præsiidiis instructum ad scribendum vitas afferunt, & idoneis ad id collectis monumentis debitum pietatis officium clarissimis Viris post fata persolvunt. Sua proinde laude nequaquam fraudandus est Cl. Schreberus, qui celebrium hujusmodi Virorum vestigiis insistens id sibi potissimum negotii datum existimavit, ut sui non tantum Georgii Fabricii memoriam solícite renovaret, sed & aliorum, qui ea simul ætate vixerant, nomen ab interitu & oblivione vindicaret. Plurima enim, quæ hic leguntur, ex ipsius Fabricii scriptis epistolis nondum editis, aliisque ejusdem seculi monumentis literariis deprompta exhibentur. Uti autem ex præfatione patet, debuit hic libellus, in quo conficiendo tria integra lustra Cl. Autor consumsit, incunabula sua cuidam sermoni, quem sub examinis solennioris auspiciis de vita meritisque Fabricii in illustri Misensium schola olim recitaverat, cum vero postea accidisset, ut Professor quidam Academiæ celebrioris, quem, si recte meminimus, I. A. P. fuisse arbitramur, in itinere scholam illam ingressus explicari alumnis Fabricii historias sacras audiret, & nihil de Viro isto sibi constare profiteretur, indignum oblivione tanti Viri nomen obliterari existimavit, & protinus uberiores de vita Fabricii telam contexere aggressus est. Natus autem est vir celebris Chemnicii urbe Misniæ haud ignobili IX Calend. Maji,

an. 1516, qui quoniam Georgio in fastis sacer erat, nomen Georgii Fabricio nostro imposuit. Patrem nactus est Georgium Goldschmid, fabrum aurarium, matrem Margaretham, fratres vero habuit Blasium, Jacobum, & Andream, quorum unusquisque literarum studiis haud leviter imbutus fuit. Georgium autem in pueritia paternæ arti destinatum binis vicibus exinde a Sculteto liberatum in patria schola primum instituit Valent. Hertelius, tum Annebergæ & Freibergæ Jo. Rivius, donec Lipsiam ad optimam bonarum artium mercaturam missus Casp. Borerum imprimis diligenter audiret. Ut autem in studiorum curriculo feliciter pergeret, & moribus istius seculi faceret satis, cum Wolfgango ex nobilissima & perantiqua Wertherorum prosapia oriundo A. 1530 in Italiam peregre abiit, & Lazarum Bonamicum Patavii, Paul. Manutium Venetiis, Petr. Victorium Florentiæ, Barth. Marlianum Romæ, & Hadrianum Guilelmum Neapoli sibi amicos conciliavit. Nec vacuum profus hoc iter fuit suis periculis, inter quæ fere maximum numeratur, quod Misam Umbriæ fluvium trajiciens pene aqua suffocatus interiit, de qua re ipse:

Vix ope sum Misa servatus in undis

Vectors, quia me torta vertigine cœcum

Jam vortex celeri raptabat in æquora cursu.

Quibus & accedit, quod omnis discriminis, cui tum Wertherus exponebatur, ob arctissimum, quo mutuo inter se complectebantur, amoris vinculum, individuus socius & comes fuerit. His autem feliciter superatis in patriam rediit, & Philippi Antoniique Wertherorum fratrum studia Argentorati moderatus est. Quo officio rite defunctus Freybergæ & Chemnicii adolescentibus quibusdam instituendis suam navavit operam, donec A. 1516, adnitente pro ipso potissimum Rivio, Misenam evocaretur, ut scholam illustrem Saxonum Electoris auspicio haud ita pridem conditam & instauratam doctrina & industria ornaret. Cujus perardui muneris, ut aliquo modo levaret molestias, in conjugii societatem Magdalenam, Jo. Faustii, Oeconomi

p. 1. 3.

19.

31.

42.

45.

52.

63.

64.

68.

78.

nomi

- p. 97. nomi Electoralis scholæ filiam adscivit, ex qua octo filiorum, & trium filiarum Parens factus est, Ceterum pietatis & emendationis doctrinæ maxime omnium tenax fuit, adeo, ut pro suspecto profanoque haberet, quicquid non amicissime cum divinis oraculis conspiraret. Hinc stili ethnicismum vehementer animo detestatus est, & ne suis quidem versibus spurca paganæ Religionis Numina nominare voluit. Hac itaque insigni pietate adductus Fabricius muneri suo semper egregie præfuit, & non docendo tantum, sed & scribendo partes suas strenue explevit.
105. Reliquum temporis, si quod forte ipsi suppetebat, scrutandis naturæ arcanis, numerisque musicis tractandis laudabili profusus ratione impendit. Inter virtutes, quibus maxime conspicuus fuit, singularis modestia præ ceteris elucet, quippe honores Professoris Wittebergenfis ultro sibi oblatos deprecatus est,
125. rixas autem & contentiones tam procul semper habuit, ut ne illo quidem tempore, quo Flacianæ controversiæ exardescere cœperant, ad dissidentium castra se abstrahi pateretur. Scripta hujus perquam industris *Βιβλιογραφία* omnia longo ordine a Cl. Autore recensentur. Illa vero eximia scribendi docendique dexteritate factum est, ut non plures amicos modo & Patronos sibi conciliaret, optimos, verum & magnorum Principum gratiam iniret. Inprimis apud Jo. Albertum Ducem Megapolitanum, Georgium Principem Anhaltinum, Augustum Saxonæ Electorem, Christianum Daniæ Regem, & qui primo loco nominandus erat, Maximilianum II Rom. Imperatorem, gratia perinultum valuit, qui & ipsum laurea Poetica, & nobilitatis insignibus decoravit. Tandem vero, cum communem omnium mortalium sortem explevisset III. Idus Jul. A. 1571 apoplexia mortuus ad beatiores mentes emigravit. Ossa illius in Afraneo Misenenfium templo sepulta jacent, memoria autem ejus apud posteros, qui suum literis pretium statuunt, perpetuo perennabit. Hæc brevissima est vitæ Fabricianæ descriptio, quam amplius diductam, variisque observationibus illustratam in ipsa Cl. Autoris commentatione
- deprehendes.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCC XVII.

*CLEMENTIS ALEXANDRINI OPERA
quæ extant, Græcè & Latine, recognita & illustrata per JO.
POTTERUM Episcopum Oxoniensem.*

Oxonii, e Theatro Sheldoniano,

Sumtibus Georgii Mortlock Bibliop. Lond. 1715, fol. maj.

Alph. 14 pl. 12.

QUæ jam denuo in lucem prodierunt Clementis Presbyteri Alexandrini Opera, studio & cura Joh. Potteri Episcopi Oxoniensis ita elimata sunt, & exposita, ut sive textus integritatem, sive typi nitorem spectemus, nihil fere amplius eisdem ad ornatum deesse videatur. Neque forte alius quispiam huic operi emendando & illustrando manus feliciores admovere potuit, quandoquidem præter accuratam Græcæ linguæ cognitionem cum pari rerum antiquarum notitia conjunctam ejusmodi subsidiis Rev. Episcopus instructus fuit, quæ rem haud vulgarem, suisque, ut dicitur, numeris absolutam erudito orbi polliceri potuerunt. Nam, ut ipse in Præfatione commemorat, non impressos solum codices, quotquot forte illorum reperire potuit, diligenter consuluit, sed etiam manu exaratos, quos Bibliothecæ Oxonienses, & aliæ, quarum Anglia præcipue fertilis est, undique conquirit, & non sine insigni fructu adhibuit. Totius autem operis σύστημα duobus Tomis absolvitur, quorum prior Λόγον Προτρεπτικόν, Παιδαγωγόν, & quatuor priores ἑρωματέων libros comprehendit. Protreptici novam Latinam versionem Rev. Editor adornavit, quem etiam, uti reliquos Clementis libros Cl. W. Lowthius Ecclesiæ Cathedralis Wintoniensis Præbendarius

darius sæpiuscule a Pottero laudatus in certa capita digessit. In Pædagogi & Stromatum libris Gentiani Herveti Canonici Rhemensis versio Latina adhuc conspicitur, quæ tamen, quoniam ubivis hiulca, & tenebris toties involuta erat, ut Clementem Latinum e Græco sæpius explicare deberes, ab Editore jam in concinniorem ordinem redacta est, & novo quasi induta habitu apparet. Quæ olim ad calcem operis exhibebantur Sylburgii & Heinsii notæ, jam textui Autoris subjunctæ leguntur, quibus haut parum lucis decorisque affundunt, quæ Græbius, Lowthius & ipse doctissimus Potterus, e suo quilibet locupletissimo penore ad illustrandum Clementem eleganter & copiose attulerunt. Cum enim hic Presbyter Philosophiæ Pythagorico-Platonice mirifice delectetur, hominesque Θεοποιηθέντας, Ψυχὴν, quæ Θεὸς εἶναι μελετᾷ aliaque hujusmodi plura introducat, operæ omnino Cl. Viri fecerunt pretium, quod Pythagoræ, Platonis, imo interdum Epicuri, Zenonis aliorumque plurium dogmata penitus excusserint. Salivam ut tantummodo moveamus legentibus, pauca more nostro e Potteri observationibus delibabimus. Initio statim cum Heinsio Clementem Πυθαγόρειον ἢ μυστηριώδη fuisse animadvertit, & Protrepticum ἀποκάθαρσιν esse dicit, quo futuri Christiani purgentur, Pædagogum μύησιν τε ἢ Κανήχησιν, ubi facti jam initientur, libros vero Stromatum esse ἐποπτικόν τι, quo ad sacra maxima, supremam Dei notionem, & æternam contemplationem admittantur. P. 11 Clemens existimat, homines Orgia celebrantes, & furoris æstro percitos Ἐυάν ingeminare, & quidem, uti inquit, Ἐυάν ἐκείνην δι' ἣν ἡ πλάνη παρεηκολέθησεν. Sed recte observat ad hæc Rev. Episcopus, vix fieri posse, ut hæc sententia se doctioribus probet, siquidem Evæ nomen non solum adspirationem sibi apud Græcos deposcat, sed etiam Hefychio teste Ἐυάν sit ὁ Κισσὸς ὑπὸ Ἰνδῶν, qua herba, ut est in fabulis, Bacchus coronatus fuit. P. 54 veteres Christianos non omnibus omnino picturis, & imaginibus abstinuisse memorat, utpote qui calicibus sacris Christum Pastoris habitu unacum ove insculpere solebant. P. 128 recens baptifatis mel, & lac ei mistum datum fuisse existimat, propterea quod, uti ex

Callimachi hymno in Jovem patet, teneri infantes olim lacte & melle nutriebantur, hinc quoniam baptismus altera quasi esset nativitas, baptizatis post lavacrum quasi tenellis infantibus mel cum lacte degustandum porrectum. P. 174 plures ex antiquis Patribus recensentur, qui virtutibus pariter ac vitiis τῶν Δαιμόνων nomen imposuerunt. Sic Hermas calumniam ἀκανάστατον δαίμονα, Eusebius voluptatem αἰσχροὺν ἢ ἀκόλαστον δαίμονα, Chrysostomus ebrietatem αὐθάριετον δαίμονα appellavit. Imo singulis virtutibus ac vitiis singulos dæmonas tanquam præfides attribuerunt. Pag. 288, ubi Clemens Christianos hortatur, ut piscem in annulis gestent, vel quod memoriam baptismi, in quo tanquam pisces vitam acceperint, studiose recolunt, vel quod ἰχθῦς, uti cuilibet notum, sit symbolum nominis Christi, hic sane multa de annulis veterum jucunde dicta inveniuntur. P. 366 nonnullos fuisse asseritur, qui diabolum pro autore Philosophiæ habuerint, decepti eorum male sana opinione, qui malos Genios sceminarum amore captos hominibus artium & disciplinarum arcana tradidisse crediderunt. P. 652 illiteratos a sapientum scholis certa quadam ad id composita scriptione abactos fuisse docet. Hinc Platonis scholæ inscriptum: ἀγεωμέτρηλος εἰσὶτω. Et scholæ Pythagoræ foribus hæc insculpta legebantur: Ἀείσω συνετόισι, Δύρας δὲ ἐπίθεσθε βέβηλοι. Atque hac ratione non prior tantum Tomus, sed & alter egregie illustratur. Continet autem hic præter reliquos quatuor ἑξαματέων libros λόγον, τις ὁ σοζόμενος πλάσι, seu ut barbare loquar, de salvabilitate divitis, qui per plurima olim secula interciderat, opera vero Mich. Geisleri (Ghislerum Cl. Fabricius vocat) in lucem protractus, sub Origenis nomine editus, ejusque in Prophetam Jeremiam Commentario adjectus fuit; postmodo a Francisco Combesio Patrum Auctario insertus est, & tandem cum Joh. Felli Episcopi Oxoniensis scholiis excusus, quibus etiam adhuc ornatus conspicitur. Succedunt ex Theodoro, & scripturis Prophetis Εὐλογαί, quarum priores stilum quidem Clementis, uti docti observant, referre videntur, in dogmatibus vero ab ejus doctrina longissime recedunt, quippe Basilidis & Valentini Hæreses luculen-

culentis & manifestis indiciis produnt. Hæc porro præter alia Clementis fragmenta excipiunt variantes lectiones, quæ libros Stromatum complectuntur, & ex codice Parisiensi a Bernh. Montfauconio descriptæ paulo serius ad Potteri manus pervenerunt, ideoque ad finem operis collocantur. Sequuntur jam quæ de Clemente ejusque scriptis collegit Cl. Joh. Albert. Fabricius, una cum Autorum, quos Clemens laudavit, indice, cui Potterus alterum adjecit, qui Scripturæ ab eo adductas sententias ostendit. Et ne quid eorum, quæ reliquæ editiones exhibent, in hac nostra desideretur, Herveti Commentarius quoque apponitur, quem indices duo prolixiores excipiunt, & agmen sic justo ordine claudunt. Nos vicem, quam Rev. Episcopus laboribus suis exoptat, jam merito & lubenter ipsi exsolvimus, Deumque precamur, ut oculorum aciem continuis lubricationibus vigiliisque sine dubio imminutam vel ipsi clementer restituere, vel alio quovis commodo hanc jacturam erudito inprimis miserabilem refarcire velit.

*ACTA APOSTOLORUM GRÆCO LATINE,
literis majusculis. E codice Laudiano characteribus uncialibus exarato, & in bibliotheca Bodleiana asservato, descripsit ediditque THOMAS HEARNIUS A.M. Oxoniensis,
qui & Symbolum Apostolorum ex eodem Codice
subjunxit.*

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1715, 8.

Pl. 20.

CRiticiis, maxime iis, quibus non contingit adire & inspicere veterum librorum thesauros, gratissima haud dubie futura est opera, quam in præsentibus navavit Cl. Hearnius. Dum enim codicem Actorum Apostolicorum, cujus ætatem mille annis non esse minoram, ex aliquot numis Byzantinis colligit, eaque in opinione Usserium assentientem habet, typis excubavit ea ipsa forma, qua in Bodlejana bibliotheca asservatur, idem profecto præstitit, ac si ipsum illum manu exaratum codicem Criticorum oculis exposuisset perlustrandamque permisisset. Certe profitetur in Præfatione, se in textu ipso ex-

primendo, itemque in repræsentanda versione, summam adhibuisse diligentiam, nec latum quidem unguem a codice MS. recessisse. Ceterum cum typi, qui codicis MS. literas ad amissim referrent, non suppetent, usus quidem est characteribus vulgaribus majusculis: sed tamen compendia scripturæ, quas abbreviaturas vocant, eodem plane modo, quo in codice videntur, exprimenda curavit. Quid? ut curiositati plane satisfaceret, non solum totum alphabetum sui codicis æri incisum exhibuit, verum etiam specimen ipsius codicis: id quod & factum meminimus a Cl. Nurrio, cum Lactantii de mortibus persecutorum libellum denuo ederet. (Vid. Acta nostra A. 1711 p. 470.) Caret autem Oxoniensis ille codex accentibus, vocesque inter se cohærent omnes, nec aut commatum aut alia apparet distinctio. Quo magis dolendum, Cl. Hearnii cura tantum centum & viginti exemplaria excusa fuisse, ut adeo paucissima in exterorum manus perventura videantur. Quod ad Symbolum Apostolicum in extrema pagina æri incisum attinet, jam olim quidem id Usserius minusculis repræsentarat literis, sed hic demum apparet vera sua & ipsissima forma.

Videri ita poteramus officio nostro defuncti, sed exemplarium excusorum paucitas nos admonet, ut Criticorum in gratiam istum librum rursus evolvamus, uberioresque de eo notitiam explicemus. Quinque igitur sunt, quæ curiosi talium lectores doceri cupient, (1) an nulla plane textus appareat divisio, (2) qualis sit versio Latina, (3) qualis orthographia, (4) an lectio a vulgata sit diversa, (5) an librarius in scribendo sæpius peccaverit. De singulis judicari poterit ex eo, quod jam daturi sumus, specimine. Scilicet etsi voces arctissime cohærent, nullæque sententiarum apparent distinctiones, quas *συνμας* vocant Grammatici; tamen ille Actorum liber & in capita præfixa litera T (quæ *Titulum* significare videtur,) dividitur, & (primo excepto Titulo,) in versus, quorum litera prima ceteris major est. Tituli in universum sunt quinquaginta octo: quorum primus priores undecim primi capituli versus (secundum hodiernam divisionem loquimur,) continet, secundus tres sequentes tertius reliquos hujus capituli omnes. Quartus priores tredecim

cim Capitis secundi versus complectitur, qui plane respondet hodiernis versibus, nisi quod versus septimus una cum quatuor subsequenteribus unicum in MS. codice versum constituit.

Quod ad Latinam attinet interpretationem, verbum verbo expressum est, docetque collatio, eam a Vulgata, quam vocamus, diversam esse. En *Actor. XVII, 22. Stans autem Paulus in medio Ario pago dixit: Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiosos vos video. Perambulans enim & circumspiciens culturas vestras inveni & aram, super quam scriptum: IGNOTO DEO. Quem ergo ignorantes colitis, hunc ego annuntio vobis.* Imo tam accurate versio Græcæ orationi respondet, ut nec Græcissimi evitentur. Sic *Actor. IV, 12: Καὶ ἔτι ἔστιν ἐν ἄλλῳ θεῷ ἡ σωτηρία*, ita redditum est: *Et non est in alio nullo salus.* Et *Cap. XV, 18: γνωστὰ ἀπὸ αἰῶνός ἐστι τῷ Θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ*, sic interpretes convertit: *Nota a sæculo est Deo omnia opera ejus.*

Orthographiæ ejus ævi, quo exaratus fuit hic codex, exempla sunt sequentia: *adprehendo, adnuntio, scribitum, ceteri, cottidie, conpleverunt, calum, AE, non Æ, inplebantur, penitentia, quattuor, inposuerunt, expecto, sæculum, Paulus.*

Ad variantes quod attinet lectiones, omnino sæpius a vulgata scriptura abit præfens codex: ac jam Millius diversas lectiones ex hoc codice exhibere in animum induxit: sed non eam, qua opus erat, diligentiam adhibuit, uti videre est ex notulis, quas Hearnius in extremis paginis addidit, quibus loca a Millio prætermissa fideliter indicavit. Ut hic quoque lectoris sitim uno alteroque reprimamus exemplo, *Act. I, 15 pro καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις* legitur: *ἐν δὲ ταῖς κ. τ. λ. in diebus autem illis.* *Cap. II, 21 pro ὃς ἀν* Casaubonus jam olim maluit rescribere ὃς ἐάν. Ac sane hæc ipsa lectio a codice nostro MS. exhibetur diferte.

Denique & librarium fuisse hominem, vel primum folium doceat, quod nondum totos quinque versus capitis primi exhibens totidem in solo Græco textu continet ἀμαρτήματα γραφικά. Nam v. 2 pro ἐντειλόμενος & ἀνελήφθη exstat ἐντειλόμενος & ἀνελήμφθη, v. 3 ὀπιανόμενος pro ὀπιανόμενος, v. 4 μένιν & ἠκίσσεται pro μένιν atque ἠκίσσατε. Eodem in folio in Latina

versione scriptum legimus *ne sciderent* pro *ne discederent*, *audistis me* pro *audistis a me*, *baptizabit* pro *baptizavit*. Sæpius etiam scriptum est *Istrabel* & *Istrabelita* pro *Israel*: quod idem in Græco pariter observatur. Sed hæc talia omnium codicum communia nostri codicis pretium nequaquam minuunt, nec nos impediunt, quo minus operam Cl. Hearnii magnis effera-
mus laudibus, eumque de melioris notæ literatis edendo isto codice præclarissime meritum esse pronuntiemus.

JOANNIS LELANDI DE REBUS BRITANNICIS Collectanea. Ex autographis descripsit ediditque THO. HEARNIUS, A. M. Oxoniensis; qui & Appendicem subjecit, totumque opus in sex Volumina distributum notis & Indice adornavit.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1715, 8.

Alph. 5 pl. 19 $\frac{1}{2}$.

POSTEAquam A. 1709 Antonio Hallio obstetricias præbente manus in lucem editi sunt Lelandi de scriptoribus Britannicis commentarii, nobis quoque A. 1710 p. 149 recensiti; atque ex eo tempore Cl. Hearnius Anglica lingua Itinerarium Lelandi novem Tomis publicavit; nunc idem Hearnius Lelandini nominis gloriam ad colophonem, ut ita loquamur, perducturus, Collectanea Lelandi, in Bodlejana bibliotheca hucusque asservata quatuor Tomis, uti loc. cit. p. 151 indicavimus, typis vulgare laudabiliter in animum induxit. Scilicet Lelandus, magna Britannicæ parte peragrata, perlustratisque bibliothecis, inde excerpserat, quæcunque usui sibi fore in componenda patria historia visa fuerant. Ista excerpta hic exhibet Hearnius, præmissa longiori Præfatione, in qua antiquitates quasdam Anglicanas docte explicat, simul §. 19, 20 & 21 in Burneti Historiam Reformationis acerrime invectus, eamque *fabularum* vocans *farraginem*: cujus quidem iudicii fides penes autorem esto. Præfationem excipiunt varia Lelandi vitam & institutum illustrantia, quæ prætermittimus, ad ipsumque Tomum primum, duas divisum in Partes, accedimus. Neque vero brevitatis nostræ erimus immemores, sed, cum mera hic
sistan-

sistantur Collectanea ex Anglicanis scriptoribus maximam partem ineditis deprompta, quædam hinc excerpemus ad historiam pertinentia literariam. Primo igitur isto Tomo *p. 115* legimus, Lanfrancum, Cantuariensem Archiepiscopum, obiisse A. 1088: contra *p. 263* ejus mors in anni 1089 Calendas Apriles refertur. *P. 115* Godefridus Wintoniensis literatura & religione insignis fuisse scribitur. *Literaturam* (ita pergitur,) *protestantur plures libri, plures & epistolæ familiari illo & dulci stylo editæ, maximeque epigrammata, quæ satyrico modo absolvit.* *P. 259* Joannes Scottus a pueris, quos Westmonasterii (huic voci inscriptum est *Malmesburia*,) docebat, graphiis interfectus dicitur. *P. 265* Stephanus Langeton, Archiepiscopus Cantuariensis, obiisse A. 1228 legitur. *P. 370* Beda natus esse traditur A. 677. *P. 392 sqq.* excerpta exhibentur ex Flacci Albini sive Alcuini epistolis.

Tomii secundi p. 16 Sylvester Giraldus regnante Henrico II viginti annos natus fuisse scribitur. *P. 17* Lelandus Autor est, Galfredum Monumetensem libro suo de Vita Merlini, vatis Anglici, versibus Latinis composito vanissimas nugas inseruisse. *P. 181* Joannes Scottus circiter A. 882 ex Francia in Angliam revertisse, Meldunique resedisse, ibique post aliquot annos a pueris, quos docebat, graphiis foratum animam exuisse tormento gravi & acerbo legitur: idque *p. 238* repetitur. *P. 208* legitimus, Magistrum Joannem Saresbiriensem, qui *p. 230* Joannes Severianus (conf. *p. 232*) vocatur, A. 1177 Episcopum factum esse Carnotensem. *P. 236* Beda mortuus esse traditur A. 734, ætatis suæ quinquagesimo nono. Marianum Scotum A. 1050 natum, & A. 1074 monachum factum esse, docemur *p. 286*. *P. 304* Gilebertus, cognominatus *universalis*, Episcopus Londoniensis, artibus eruditissimus, Theorica singularis prædicatur. *Quapropter*, (ita pergitur,) *cum scholas regeret Nivernis in Gallia, ad summum Londoniæ sacerdotium vocatus est.* *P. 311* Galielmus Parvus, Canonicus Novoburgensis cœnobii, (quem usque ad A. 1197 historiam suam perduxisse, *p. 314* legimus, conf. Tom. III *p. 37*) de Galfredo ita scribit: *Liquet, a mendacibus esse conficta, quæcunque de Arturo & Merlino ad pascendam minus præ-*

*prudentium curiositatem homo ille (Galfredus) scribendo vulgavit. P. 318 Florentium, monachum Wigorniensem, nonis Julii A. 1118 diem obiisse supremum, legimus. At antea p. 289 A. 1140 mortuus esse traditur. De eodem p. 277 in nota paginæ subjecta scribit Cl. Hearnus, eum pleraque sua a Mariano Scotto surripuisse. P. 319 Joannes Saresbiriensis electus & consecratus esse dicitur A. 1176 in ecclesiæ Carnotensis Episcopum. Idem p. 324 vocatur Joannes, cognominatus de Saresbiria, natione Anglus: & p. 326 obiisse traditur A. 1181. P. 325 legimus, Stephanum Langton, cum antea Parisiis Theologiam docuisset, A. 1206 factum esse Archiepiscopum Cantuariensem. Idem p. 327 sub Rege Henrico II super tota Biblia scribitur fecisse Postillas, & eam per capitula, quibus nunc utuntur moderni, distinxisse. Meminimus, idem de eo in Censura Autorum p. 403 referre Popebluntium. Eadem p. 327 legimus, Joannem de S. Egidio & Alexandrum de Hales, Doctores Theologiæ & natione Anglicos fuisse: ac Robertum Baconem, fratrem Prædicatorem, legisse in scholis Oxoniæ. Ibidem hæc exstant ex historia Nicolai Tripodis: *Robertus Grostest excellentis vir sapientiæ fuit, ac lucidissima doctrinæ, totiusque exemplar virtutis. Qui licet de Sudfolchia Norwicensis diœcesis originem traxerit, tamen bonam naturæ indolem præceptis Scripturarum exercens produxit animum generosum. Qui cum esset Magister in Artibus, super libros Posteriorum compendiose scripsit, tractatus etiam de Sphæra, & de arte computi, multa que alia in Philosophia utilia edidit: Doctus vero in Theologia, in triplici lingua eruditus, multa de glossis Hebræorum extraxit, & de Græco multum transferrifecit, ut puta Testamenta duodecim prophetarum, & libros Dionysii, quorum novam translationem perlucide commentavit. P. 329 idem memorata Testamenta A. 1242 in Latinum sermonem transtulisse dicitur, & A. 1253 apud Bukedene obiisse. Eadem pag. Innocentius IV Papa laudati Roberti ossa legitur extumulare & extra ecclesiam projicere voluisse, sed somno monitus mentem mutasse. De eodem vid. p. 334, 335, 339, 340, 343. Pagina eadem 329 docet, A. 1248 obiisse Robertum Baconem & Robertum Fizaker, fratres Prædicatores & Clericos, in**

fini-

finibus Christianorum non habentes pares. *P. 331* Thomas Bredwardine, magnus Theologus, oriundus ex parochia de Hertfeld, Cicestrensis diœcesis, electus esse scribitur in Cantuariensem Archiepiscopum. Ibidem Flacci Albinus scripta recensentur. *P. 333* ac duabus subsequentibus de Rogero Bacone differitur. *P. 337* Stephanus, Cantuariensis Archiepiscopus, A. 1228, & *p. 401* A. 1217 obiisse legitur. Robertum Grosfest A. 1235 in Episcopum Licolnensem electum esse, docet *p. 338*: eundemque A. 1253 vita excessisse, *p. 341*, ubi *Papæ & Regis redargutor manifestus* appellatur. *P. 373* Aldhelmi scripta recensentur. De Joanne Wiclefo videatur *p. 379, 380, 381, 382, 406, 409*. A. 1457 (ita traditur *p. 409*.) Reginaldus Pecok, natione Wallicus, Doctor Theologiæ, & Episcopus Cicestrensis, ingenio & literatura pollens, veteres hæreses renovavit. Male sensit de Eucharistia, & de Sanctionibus Ecclesiæ. Damnatus fuit a Thoma Cantuariensi Episcopo & clero. Recantavit errores suos. Ejus libri combusti sunt.

Ad tertium Tomum progredimur, in quo creberrime proponuntur tituli librorum MSS. quos in bibliothecis Angliæ reperit Lelandus. Hinc cognoscere est, quinam antiquorum (ex quibus maxime Terentii plures vetusti codices memorantur,) ac mediæ ætatis scriptorum libri & ubi lateant. Suntque mediis imprimis ævi Autorum libri hic adducti maximam partem inediti. Memorantur itaque *p. 16* Roberti Grosfest epistolæ numero CXXVII, (conf. *p. 48, 49, 57, 58*.) & *p. 17* ejus Summa Philosophiæ. *P. 19* Alkindius de judiciis astrorum, & Alkindus de radiis. *P. 22* Rogeri Baconi varii libri. *P. 24* Alchindus de impressionibus, Thebith de motu octavæ Sphæræ, Alchindus de umbris & adspectibus. *P. 35* Commentum Tebith, filii Chori, super Almagestum Ptolemæi. *P. 50* scripta Occami. (conf. *p. 51, 53*.) *P. 53* scripta Roberti Grosfest. *P. 55* Suinished subtilis Logicus & Philosophus vocatur, librosque subtilissimos in Philosophia fecisse scribitur. Idem Suinished *p. 66* Quæstionista appellatur. *P. 59* memoratur Algazel de Logicalibus. *P. 64* citatur Petrus de Auriola, quem vulgo Aureolum vocant. *P. 59 60, 64, 66* Rog. Baconi scripta. *P. 66* memoratur

MS. Q. Curtius de vita Alexandri Magni, sed additur, eum ex hac bibliotheca furto sublatum esse. P. 77 -- 80 exstat Cuthvini, qui Bedæ discipulus fuit, relatio de morte Bedæ. P. 117 scribitur, Thomam Bradwardine, Archiepiscopum Cantuariensem, d. 26 Augusti A. 1349 obiisse. P. 148 hæc leguntur: *Alexander Necham, Canonicus Cirencestræ, scripsit librum de laude sapientie, heroico carmine, qui sic incipit: Gloria majestas: in quo subinde assurgit tantum non ad justam eloquentiam.* De eodem Nechamo p. 158 legimus, eum A. 1215 fuisse Abbatem, & floruisse regnantibus Richardo & Joanne.

Appendicis Parte priori continetur (1) Lelandi Codrus sive laus & defensio Gallofridi Arturii Monumetensis contra Polydorum Vergilium, p. 2--10. Hic simul defenditur, Arturium Regem Britanniae omnino in rerum natura fuisse. (2) Assertio Arturii, Regis Britanniae, Lelando Autore. Liber hic jam p. 17-63. impressus fuit A. 1544, in quo pariter contra memoratum modo Vergilium existentia Arturii propugnatur, simulque tota Arturii historia ex antiquis monumentis exponitur. (3) Laudatio pacis, carmen heroicum, primum A. 1546 editum. (4) Principum ac illustrium aliquot & eruditorum in Anglia virorum Encomia, Trophæa, Genethliaca, & Epithalamia. Etiam hic liber jam editus fuit A. 1589. Duo ex eo repetere libet epigrammata. P. 85 in Linacrum:

Deseret ante suos modulos philomela canoros,

Nullus & in vitreo flumine piscis erit:

Nullus ager verno producet tempore flores,

Quam pereat nomen, docte Linacre, tuum.

P. 126 de Hectore Boethio:

Hectoris Historici tot, quot mendacia scripsit,

Si vis, ut numerem, Lector amice, tibi;

Me jubeas etiam fluctus numerare marinos,

Et liquidi stellas connumerare poli.

(5) Illustrium aliquot Anglorum Encomia a Thoma Newtono 169-184 exarata, & olim A. 1589 edita una cum præcedenti Lelandi libello.

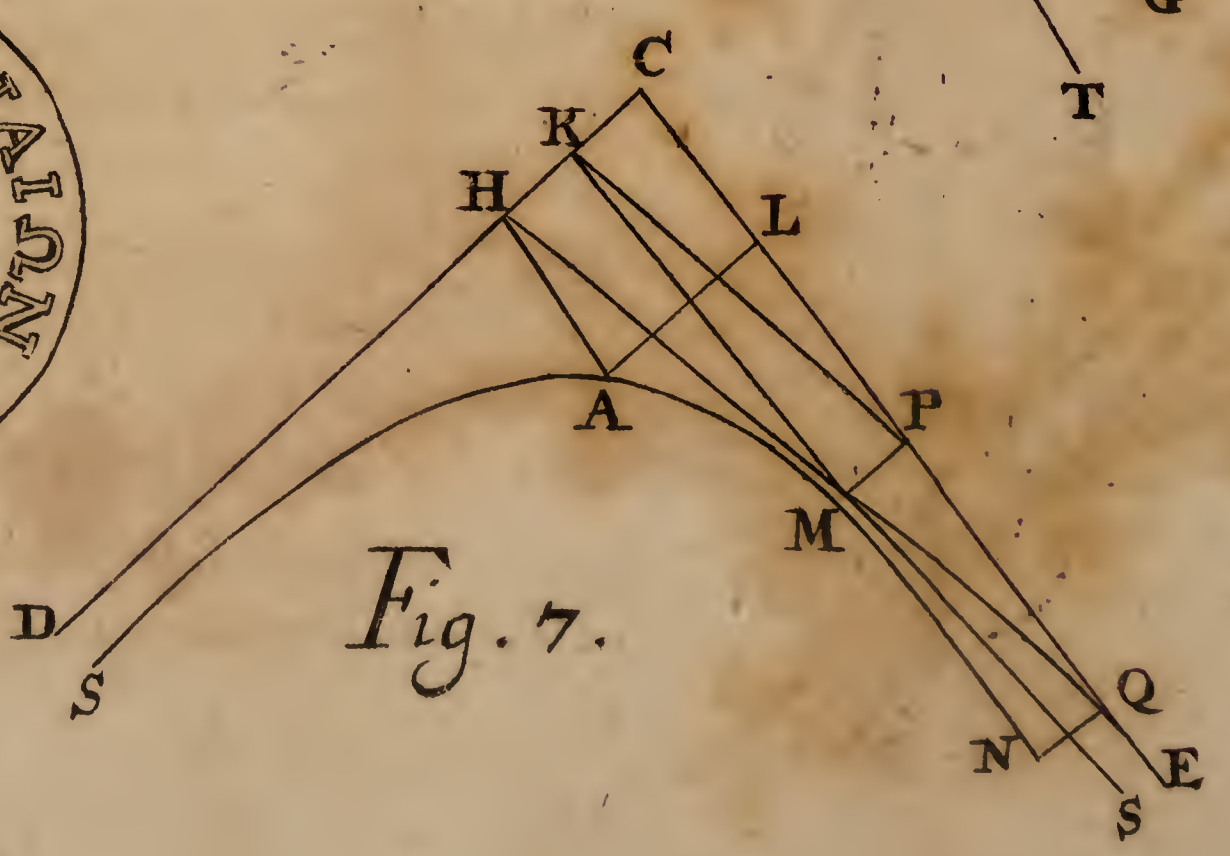
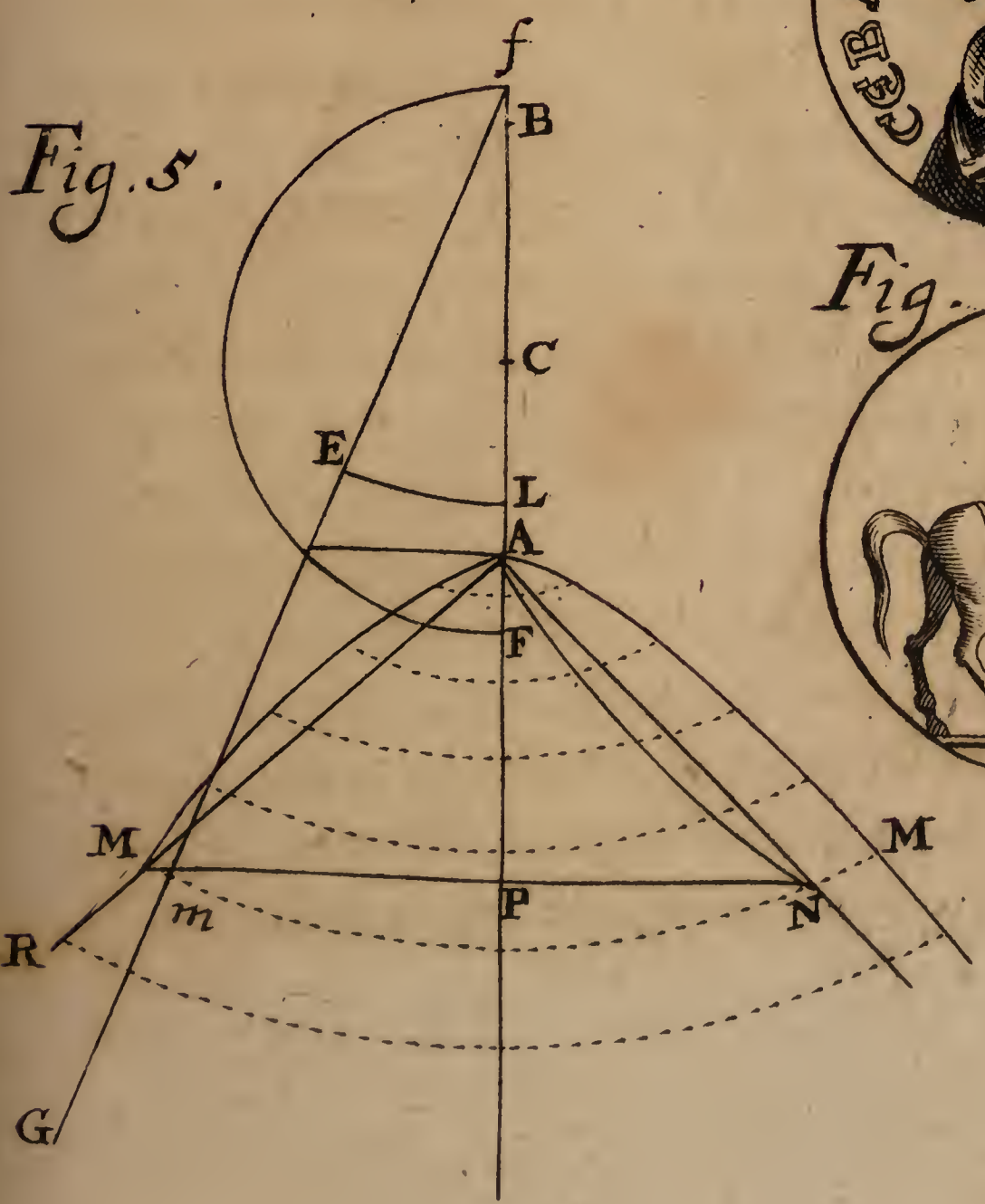
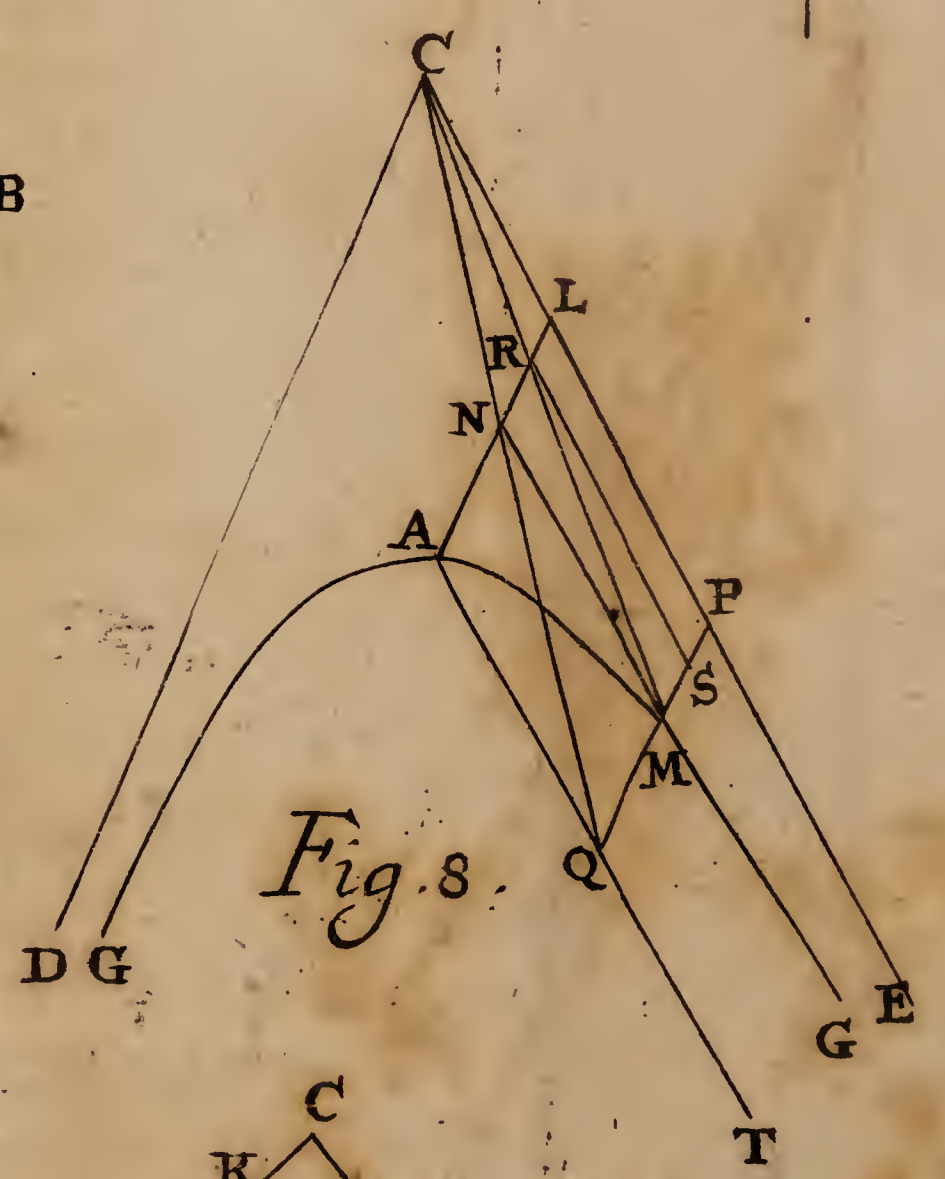
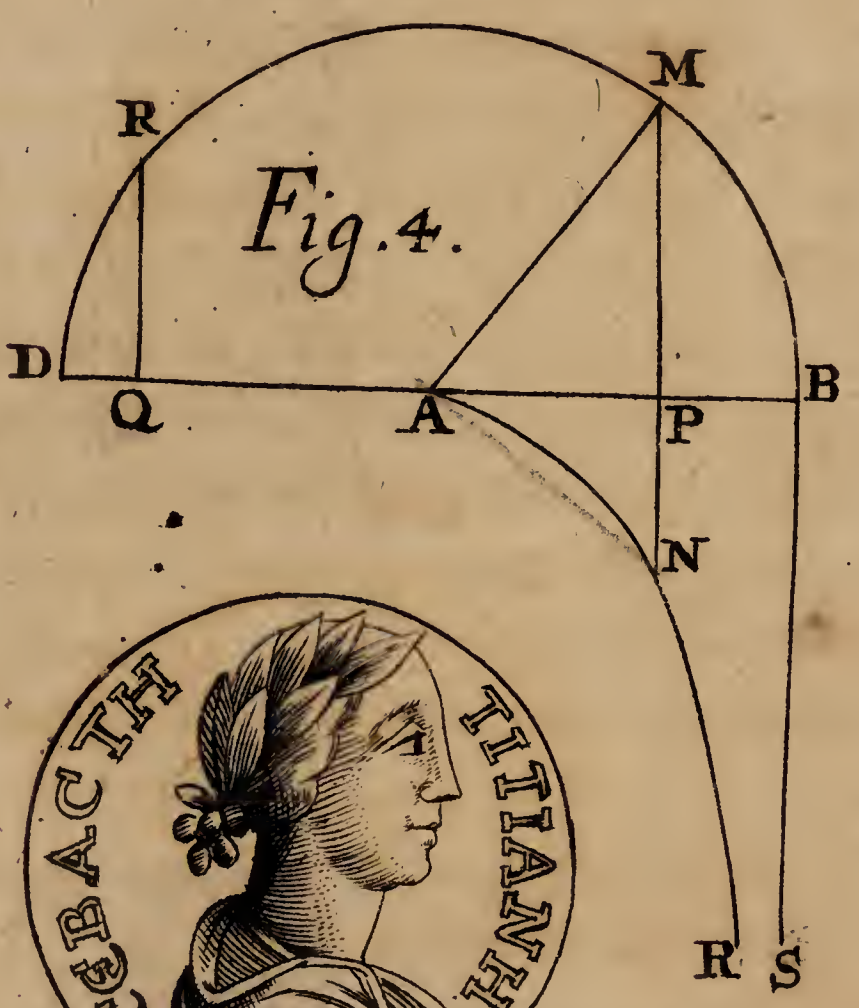
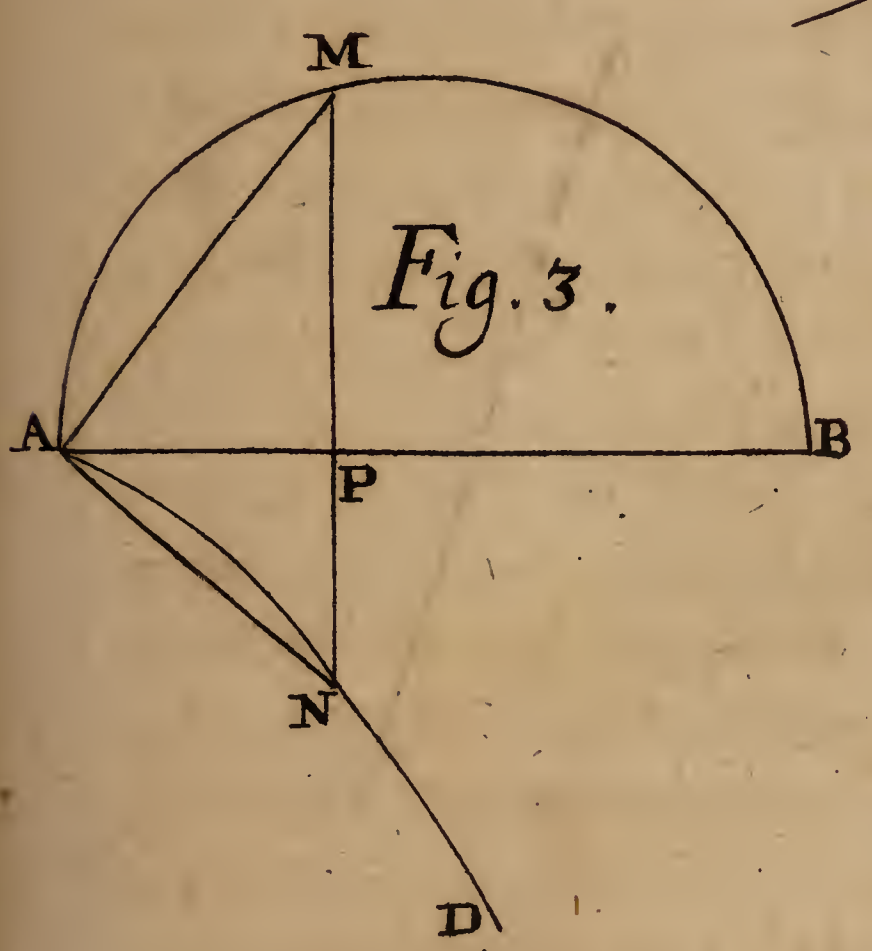
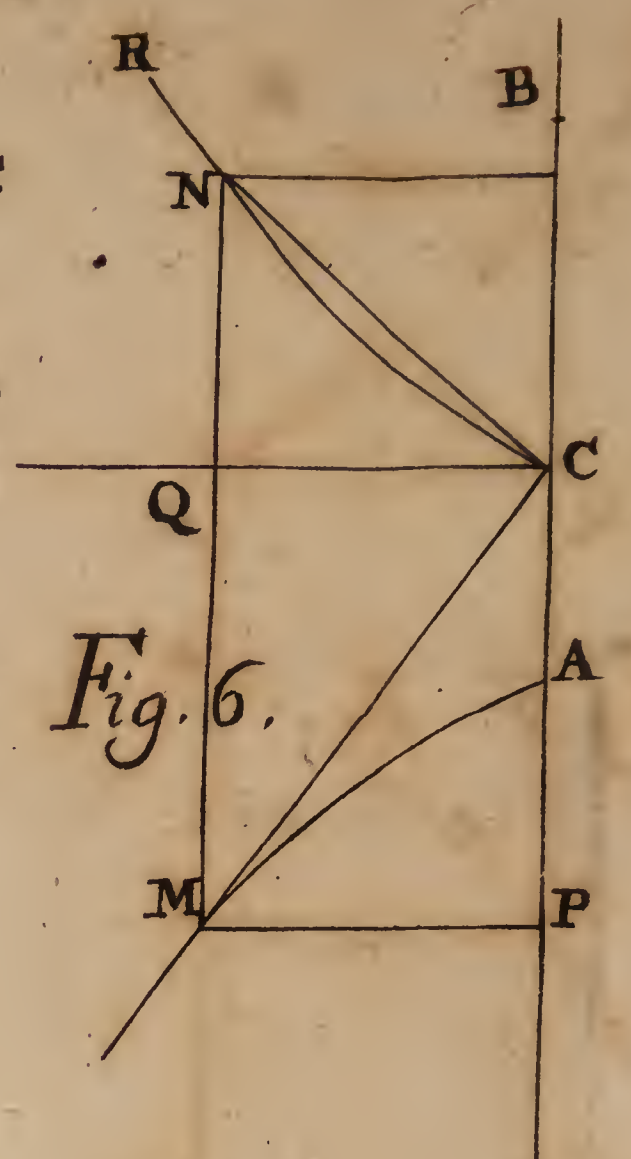
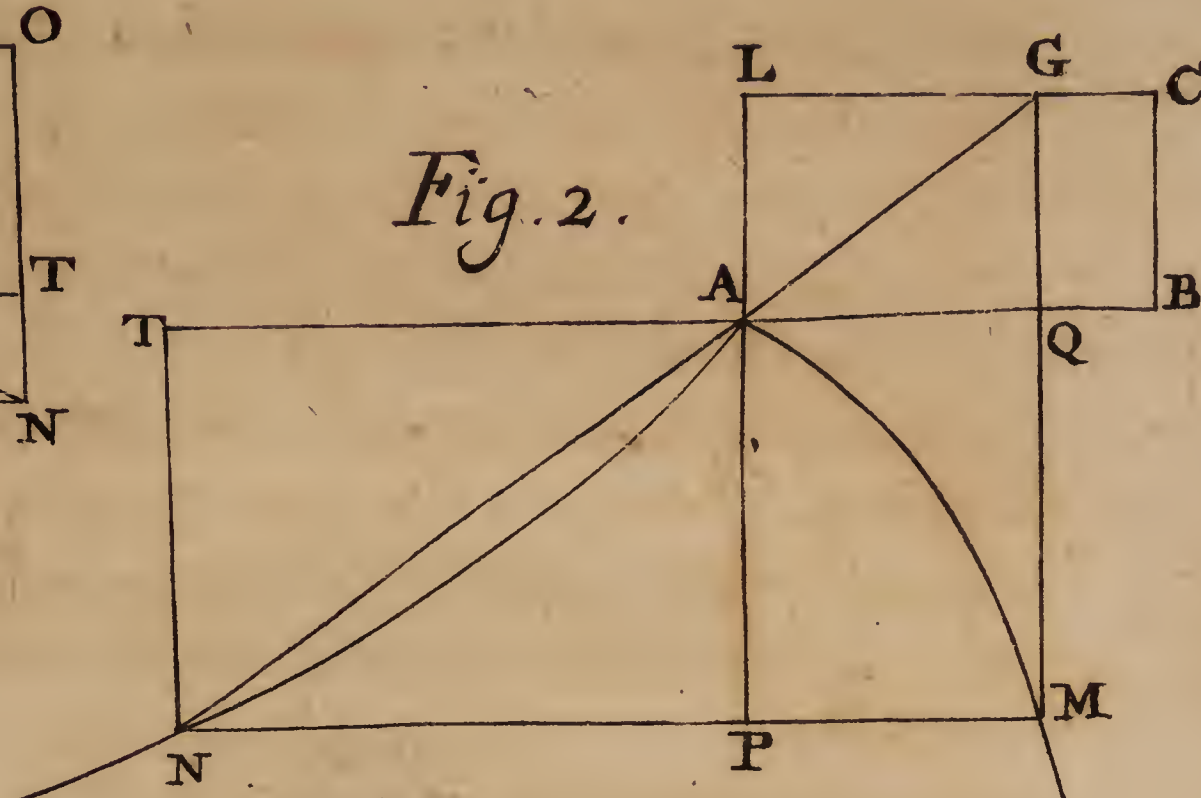
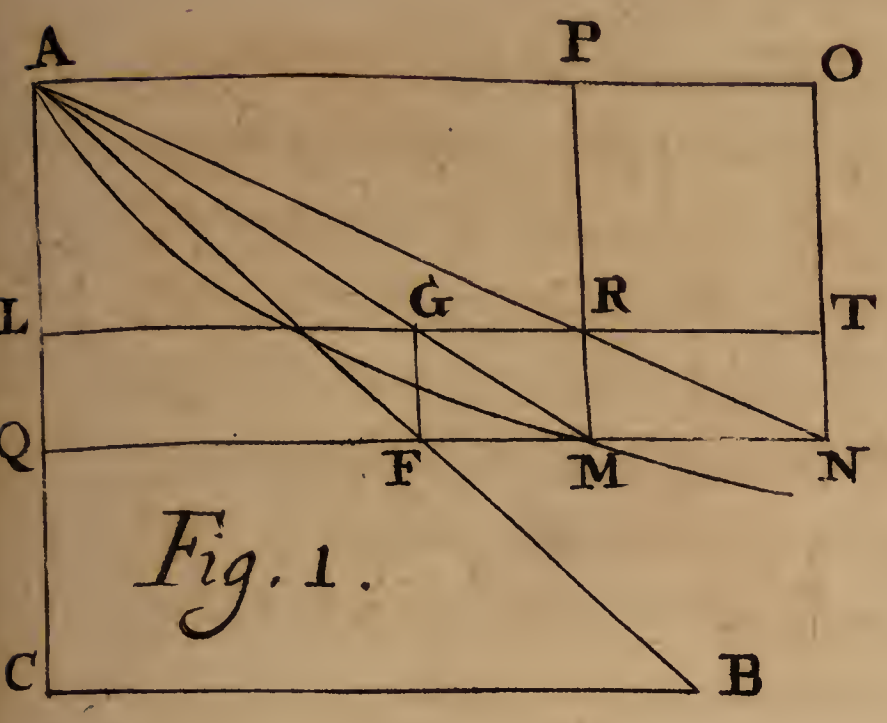
(6) Richardi Parkeri Σκέλετος Cantabrigiensis, sive Collegiorum Delineatio cum suis fundatoribus & benefactoribus 185-257

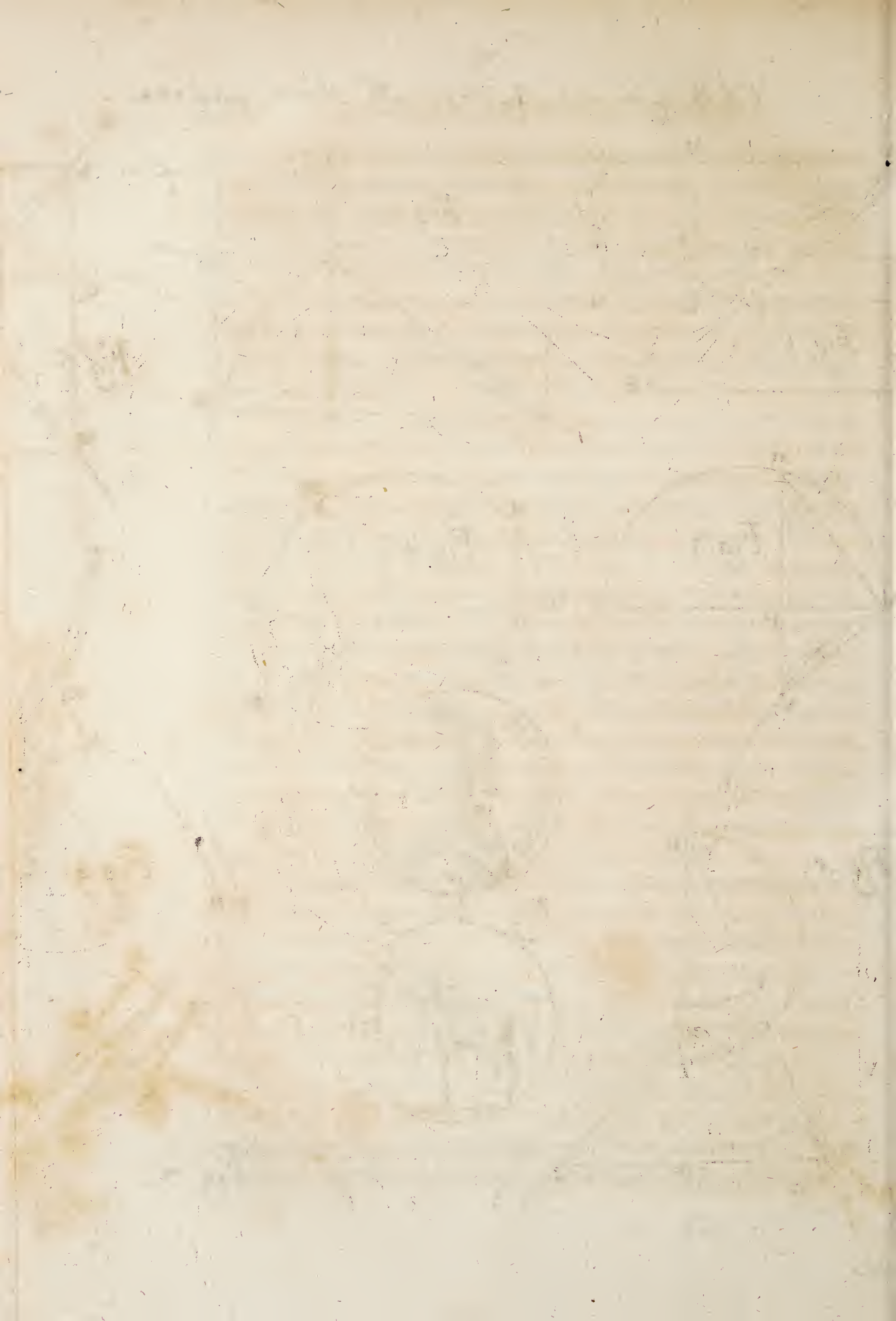
bus. Addita sunt nomina Episcoporum, qui ex hac Academia intra centum annos prodierunt. Hic liber jam A. 1622 con-
 p. 259--268 fectus nunc demum in lucem editus est. (7) Vita Guilielmi Chappellii, in Hibernia Episcopi Carcagiensis & Rossensis, 269--282. A. 1649 mortui, ab ipso conscripta versibus Jambicis. (8) Ludovici Savoti, Galliarum Regis Medici, de raris & communibus Impp. Rom. numis iudicium, interprete & abbreviatore Patricio Junio. Qui libellus nunc primum editur, subiectis aliquot epistolis Langbainii historicis & antiquariis.

Posteriori Appendicis Parte p. 2—34 exhibetur descriptio magnificentiae, in Archiepiscopo Eboracensi Nevillio, item in Wilhelmo Warhamo, Cantuariensi Archiepiscopo, inthronifando adhibitae. P. 97—264 exhibetur Brownii Willisii, Equitis, Anglico sermone scriptus Conspectus Abbatiarum Britannicarum, adiecta Abbatum recensione, & praemissis p. 53—95 Hearnii nostri Observationibus praelimiribus, ubi p. 68 & 69 fragmentum Graecum exhibet Actorum Theclae, omissum a Grabio in primo Volumine Spicilegii Patrum. P. 267—272 sibi. tur Lelandi Bononia Gallo-Mastix, carmen in laudem victoris Henrici VIII jam editum A. 1545. P. 277—312 Cl. Editor notas in haecce sex volumina exhibet, ex quibus duas duntaxat delibare libet. Scilicet p. 299 docet, librum, qui Philobiblia titulo exstat, praescripto nomine Richardi de Bury, revera compositum esse a Roberto Holcot. Et p. 310 exhibet rarissimum numum Titianae, uxoris Pertinacis Imp. quem vide in Tabula.

TAB. IV.
 Fig. 9.

Tandem locupletissimus subjungitur Index, annexo Catalogo scriptorum ab Hearnio vel compositorum vel editorum pariter atque illustratorum. Scilicet cum annotationibus edidit Plinii existolas A. 1703; eodemque anno Eutropium; Justinii Historiam A. 1705; Livium A. 1708; & nuper Lelandi Itinerarium novem Tomis, variis a se illustratum dissertationibus. Quibus accessere Acta Apostolorum Graece & Latine e Codice Laudiano descripta, de quibus paulo ante, & pseudonymi Autoris Titi Livii Vita Henrici V R. Angl. cum sylloge Epistolarum, quam proximo Mense recensuimus. Ceterum id hac occasione monemus, paucissima plerumque librorum ab Hearnio

curatorum exempla excudi, ex quo fit, ut immani plerumque pretio veniant: siquidem & hæc ipsa Collectanea, quæ non ad eo magnæ molis sunt, septendecim fere Joachimicis in ipsa Anglia venduntur.

*C. WOLFII THEOREMATA GEOMETRICA
nova, quibus omnium Parabolæ, Hyperbolæ & Cif-
soidum in infinitum, aliarumque innumerarum Curva-
rum novarum descriptiones simplicissima
continentur.*

THEOREMA 1. Si in triangulo æquicruo ACB ducatur Q TAB. IV.
basi BC parallela & assumta constante AL compleatur rectan- Fig. 1.
gulum FGL Q , tandemque per A & G ducatur recta AM; erit
punctum M in Parabola Apollonii, cuius axis AP, vertex A &
parameter AL.

DEMONSTRATIO. Ob parallelismum rectarum LG &
QM est $AL : LG = AQ : QM$, hoc est, quia $GL = FQ = AQ$ per
hypoth. $AL : AQ = AQ : QM$. Sed ob parallelismum rectarum
AQ & PM, itemque AP & QM, est $AP = QM$ & $PM = AQ$.
Quare $AL : PM = PM : AP$. Cum itaque $AL \cdot AP = PM^2$; erit
punctum M in Parabola Apollonii, quæ habet axem AP, verti-
cem in A & parametrum AL. *Q. e. d.*

THEOREMA 2. Si ad axem AP Parabolæ cujuscunque ex
carum numero, ad quas, posita parametro = 1, $PM^m = AP$, eriga-
tur normalis AC in vertice A, fiatque AL parametro & LR ipsi
 Q parallela & æqualis; recta per A & R ducta designabit pun-
ctum N, quod est in parabola proxime superiori quam AM, e. gr.
in Parabola secundi generis, si AM fuerit primi generis.

DEMONSTRATIO. Ob parallelismum rectarum LR &
QN est $AL : LR = AQ : QN$, hoc est, quia $LR = QM$ per hypoth.
 $AL : QM = AQ : QN$. Sed, posita parametro $AL = 1$, ex natura
Parabolæ $QM = AQ^m$; quare $1 : AQ^m = AQ : QN$. Quoni-
am itaque ob parallelismum rectarum AO & QN, itemque AQ
& ON, est $AQ = ON$ & $QN = AO$; erit $1 : ON^m = ON : AO$,
consequenter $AO = ON^{m+1}$. Est itaque punctum N in Parabola
proxime superiore quam AM. *Q. e. d.*

TAB. IV.

THEOREMA 3. Si in parallelogrammo rectangulo $ALCB$ ducatur GQ ipsi AL parallela & ad diagonalem AG rectanguli $ALGQ$ excitetur normalis AM recte GQ continuata in M occurrens; erit punctum M in Parabola Apollonii, cujus parameter AL .

DEMONSTRATIO. Est enim ob angulum GAM rectum $GQ:QA=QA:QM$. Quare cum sit ob parallelismum rectarum GM & LP , itemque LG , AQ , & PM , $AL=GQ$, $AQ=PM$ & $QM=AP$; erit etiam $AL:PM=PM:AP$, consequenter $AL \cdot AP=PM^2$. Est adeo punctum M in Parabola Apollonii, cujus parameter AL . *Q. e. d.*

THEOREMA 4. Si ad chordam AM in parabola quacunque AMH ex illarum numero, ad quas $AL \cdot AP^m = AP^{m+1}$ excitetur normalis AN semior dinata & PM continuata in N occurrens; erit punctum N in Parabola proxime superiore quam AMH . E. gr. Si M fuerit in Parabola primi generis; erit N in ea, quæ secundi generis; si S Parabola tertii, V in Parabola quarti generis &c.

DEMONSTRATIO. Cum enim sit ob angulum MAN rectum $PM:AP=AP:PN$; erit etiam $PM^m:AP^m=AP^m:PN^m$. Sed $PM^m=AL \cdot AP^{m-1}$ ex natura Parabolarum. Ergo $AL:AP=AP^m:PN^m$. Quoniam vero ob parallelismum rectarum AP & TN , itemque AT & PN , $AP=TN$ & $AT=PN$; erit $AL:TN=TN^m:AT^m$, consequenter $AL \cdot AT^m=TN^{m+1}$. Est itaque punctum N in parabola proxime superiori quam AMH . *Q. e. d.*

THEOREMA 5. Si ad chordam arcus circuli AM erigatur normalis AN semior dinata & PM continuata in N occurrens; punctum N est in Cissoide Dioclis.

DEMONSTRATIO. Quoniam ob angulum NAM rectum $PM:PA=PA:PN$; erit etiam $PM^2:PA^2=PA^2:PN^2$. Sed $PM^2=AP \cdot PB$ ex natura circuli. Ergo $AP \cdot PB:PA^2=PA^2:PN^2$, consequenter $PB:PA=PA^2:PN^2$. Quare si $AB=a$, $AP=x$, $PN=y$; habetur æquatio curvæ AND naturam definiens $x^2:(a-x)=y^2$. Unde patet, esse Cissoidem Dioclis. *Q. e. d.*

THEOREMA 6. Si AMB fuerit circulus superioris generis, punctum N eodem modo determinatum est in Cissoide generis

pro-

proxime superioris. E. gr. si AMB circulus secundi generis, dico Cissoidem AND fore tertii generis.

DEMONSTRATIO. Cum sit $PM^{m+1} : AP^{m+1} = AP^{m+1} : PN^{m+1}$ & $PM^{m+1} = AP^m \cdot PB$ ex natura circuloꝝ superiorum; erit $PB : AP = AP^{m+1} : PN^{m+1}$. Quare si ut ante sit $AB = a$, $AP = x$, $PN = y$; erit æquatio curvas AND in infinitum definiens $X^{m+2} : (a-x) = Y^{m+1}$. Unde intelligitur, in quolibet casu AND esse Cissoidem aliquam & genus ejus uno gradu superare genus circuli genitoris AND. *Q. e. d.*

SCHOLION. Si curva genetrix sit ellipsis; genita habet semiordinatas ad semiordinatas Cissoidis ejusdem generis in ratione constante. Sunt nempe potentiaẽ Semiordinatarum illius curvæ ad potentias Cissoidis ut parameter ellipsis ad ejus axem, qui idem est diameter circuli genitoris.

THEOREMA 7. Si recta AN ad radium AM circuli DMB TAB. IV. normalis semiordinata PM continuata in N occurrat, punctum Fig. 4. N erit in curva, cujus hæc singularis est proprietas, ut facta AQ = PM, trilineum APN sit segmento semicirculi DQR æquale.

DEMONSTRATIO. Sit $AP = x$, $AM = a$; erit $PM = \sqrt{a^2 - x^2}$, & hinc ob $PM : AP = AP : PN$ reperitur $PN = x^2 : \sqrt{a^2 - x^2}$; Est adeo vi calculi summatorii Leibnitiani trilineum

$$APN = \int \frac{x^2 dx}{\sqrt{a^2 - x^2}}. \text{ Sit } DQ = v; \text{ erit } QR = \sqrt{2av - v^2}$$

& hinc segmentum semicirculi $\int dv \sqrt{2av - v^2}$. Est vero per hypoth. $QA = PM$, hoc est, $a - v = \sqrt{a^2 - x^2}$. Unde facta reductione reperitur $x = \sqrt{2av - v^2}$, facta vero differentiatione

$$x dx : \sqrt{a^2 - x^2} = dv. \text{ Ergo } \int dv \sqrt{2av - v^2} = \int \frac{x^2 dx}{\sqrt{a^2 - x^2}},$$

hoc est, $DQR = APN$. *Q. e. d.*

SCHOLION. Quoniam $x = \sqrt{2av - v^2}$; patet hinc insignis aliqua circuli proprietas hæctenus non animadverta. Nempe si fiat $AQ = PM$, fore $QR = AP$. Obiter noto, BC ad diametrum circuli PB normalem esse curvæ ANR asymptotum.

THEOREMA 8. Si ad chordam AM hyperbolæ æquilatæ Fig. 5. re AMR perpendicularis AN excitetur semiordinata PM in N

occur-

occurrentes, punctum N est in curva Cissoïdi agnata, in qua nempe, posito axe transverso hyperbolæ AB , $BP:AP=AP^2:PN^2$.

DEMONSTRATIO. Cum enim sit $PM^2:AP^2=AP^2:PN^2$ & ex natura hyperbolæ æquilateræ $PM^2=AB.BP$; erit $AP.BP:AP^2=AP^2:PN^2$ consequenter $BP:AP=AP^2:PN^2$. Quod vero hæc curva agnata sit Cissoïdi, ex æquatione patet. Sit enim $AB=a$, $AP=x$, $PN=y$; erit $y^2=x^3:(a+x)$. At Cissoïdis æquatio est $y^2=x^3:(a-x)$.

SCHOLIUM. Superiorum generum hyperbolæ æquilateræ gignunt curvas superiorum generum Cissoïdibus agnatas, quæ proprio nomine adhuc destituuntur, quia hæctenus a Geometris non fuerunt consideratæ. Hyperbolæ scalenæ generant curvas, in quibus potentiæ ordinatarum ad potentias similes in prioribus rationem constantem habent parametri genericis ad ejus axem transversum.

TAB. IV.

Fig. 6.

THEOREMA 9. Si ex centro C hyperbolæ æquilateræ ad quodcunque punctum M ducatur recta CM & in C excitetur ad eam normalis CN ; CQ vero perpendicularis ad axem AB , tandemque ex M ducatur MN ipsi BP parallela occurrens normali CN in puncto N ; erit hoc punctum in curva CNR , cujus hæc singularis est proprietas, ut trilineum mixtilineum CQN sit segmento hyperbolico APM æquale.

DEMONSTRATIO. Sit $AC=a$, $CQ=x$; erit ex natura hyperbolæ æquilateræ $MQ=\sqrt{x^2+a^2}$. Unde ob $MQ:QC=QC:QN$ reperitur $QN=x^2:\sqrt{x^2+a^2}$ quare vi calculi summatorii Leibnitiani $\int x^2 dx:\sqrt{x^2+a^2}$ est spatium trilineum CNQ . Sit $AP=v$; erit $PM=\sqrt{2av+v^2}$ per naturam hyperbolæ æquilateræ, & hinc segmentum hyperbolicum $AMP=\int dv \sqrt{2av+v^2}$. Est vero ob $CQ=PM$ $x=\sqrt{2av+v^2}$ & ob $CP=QM$ vi calculi Leibnitiani $x dx:\sqrt{x^2+a^2}=\int dv \sqrt{2av+v^2}$ hoc est, $CQN=AMP$. q. e. d.

COROLLARIUM. Quia $QN=y=x^2:\sqrt{x^2+a^2}$; erit $y^2=x^4:(x^2+a^2)$ Est itaque curva tertii generis.

Fig. 7.

THEOREMA 10. Si DC & CE fuerint asymptoti alicujus Hyperbolæ AMS ex earum numero, ad quas spectat æquatio

$a^{m+1} = x y^m$ (positis nempe $CL = a$, $CP = x$ & PM ipsi CD parallela $= y$) & ducta per M ipsi CE parallela KN , factaque $CH = CL$, ex H ducatur HQ ipsi KP & ex Q asymptoto CD parallela QN ; erit punctum N in Hyperbola proxime superiori, quam est generatrix AML .

DEMONSTRATIO. Ob parallelismum rectarum KL & $H'Q$ est $CK : CH = CP : CQ$. Sed $CK = PM = y$ & $CH = CL = a$. Est itaque $PM : CL = CP : CQ$. Et quoniam ex natura hyperbolæ $CP = a^{m+1} : y^m$; reperitur $CQ = a^{m+2} : y^{m+1}$. Unde si $CQ = X$; erit $a^{m+2} = xy^{m+1}$. *q.e.d.*

THEOREMA II. Si CD & CE fuerint asymptoti & CL latus potentie hyperbolæ ductisque $AL = CL$ & PQ asymptoto CE & AT alteri CD parallelis jungantur puncta C & Q recta CQ atque ex N demittatur perpendicularis NM ; erit punctum M in Hyperbola Apollonii.

TAB. IV.
Fig. 8.

DEMONSTRATIO. Etenim ob parallelismum rectarum LN & PQ est $CL : CP = LN : PQ$. Sed $PQ = CL$. Ergo $CL : CP = LN : CL$, consequenter $CL^2 = CP \cdot PN$. Est adeo N in hyperbola Apollonii. *q.e.d.*

THEOREMA 12. Si AMG fuerit Hyperbola ex earum numero, quæ sub æquatione $a^{m+1} = x^m y$ continentur & $CL = AL$ latus potentie hyperbolæ, EC vero & CD ejus asymptoti, ductaque ex C ad quodvis hyperbolæ punctum M recta CM per R agatur ipsi CE parallela RS ; erit punctum S in hyperbola proxime superiori, quam AMG .

DEMONSTRATIO. Est enim $CP : PM = CL : LR$. Sed $LR = PS$. Ergo $CP : PM = CL : PS$. Sit $CL = a$, $PC = x$; erit $PM = a^{m+1} : x^m$, consequenter $PS = a^{m+2} : x^{m+1}$ & hinc æquatio pro curva, in qua punctum S , $a^{m+2} = x^{m+1} y$. *q.e.d.*

SCHOLION. Me non monente apparet, similibus artificiiis innumeras alias curvas describi posse. Nostra vero theoremata in lucem publicam proferre libuit, non modo quod hætenus desideratæ fuerint parabolæ & hyperbolæ superiorum descriptiones commodæ, verum etiam quod nostræ curvarum descriptiones mihi utiles visæ fuerint ad theoremata condenda. Ceterum cum huc usque in construendis æquatio-

TAB. IV.
Fig. 5.

nibus cubicis & biquadraticis parabola ceteris nfectioibus conicis prælata fuerit ob simplicitatem constructionis, hyperbolæ autem sæpius suppeditet constructiones concinniores & ab ipsa quasi natura ad solutionem quorundam problematum præ aliis lineis destinetur; epilogi loco adjicere libet hyperbolæ constructionem adeo simplicem, ut hyperbolam in posterum facilius, quam parabolam construere liceat. Sit nimirum AB axis transversus, AD ad AB normalis semiaxis conjugatus. Ex centro hyperbolæ C describatur semicirculus FDf radio CD; erunt f & F foci hyperbolarum oppositarum. Ex F per D (aut quomodocunque libuerit) ducatur recta FG & ex F radio FE, qui axi transverso æqualis describatur arcus LE, mox alii complures concentrici MM infra verticem hyperbolæ A. Tandem ex foco F intervallo Em determinantur puncta M & M.

C. G. TEMPERAMENTUM MUSICUM UNIVERSALE.

Sit data proportio intervalli in numeris c : d
Numerus partium in quas dividi debet intervallum
datum sit a.

Erit earum quælibet $C^a : a : d^a : a$

Quæ in se ducta datis vicibus b

Exhibebit intervallum quæsitum $C^{b:a} : d^{b:a}$

In octava ratio c:d constans est 2 : 1 & pro genere Diatonico-Chromatice $a = 12$ (quoniam octava dividenda est in duodecim hemitonia tanquam partes minimas.) Præterea cum numerus b determinetur ex denominatione intervalli quæfiti, erit canon universalis pro intervallis generis Diatonico-Chromatice

$2^{b:12} : 1 : b:12$

Quare Hemitonium $C : Cis = \sqrt[12]{2} : 1.$

Tonus . . . $C : D = \sqrt[6]{2} : 1.$

Tertia minor $C : Dis = \sqrt[4]{2} : 1.$

Tertia major $C : E = \sqrt[3]{2} : 1.$

Quarta . . . $C : F = \sqrt[12]{32} : 1.$

Quarta abund. $C : Fis = \sqrt[12]{2} : 1.$

Quinta . . . $C : G = \sqrt[12]{128} : 1.$

Sexta

Sexta minor def. C: Gis = $\sqrt[3]{4} : 1$.

Sexta major . . . C: A = $\sqrt[4]{8} : 1$.

Septima min. C: B = $\sqrt[6]{32} : 1$.

Septima maj. C: H = $\sqrt[12]{2048} : 1$.

Octava . . . C: c = 2 : 1.

Eadem methodo absolvitur temperamentum generis Enharmonici, quod hic tædii vitandi causa omittimus. In praxi numeris surdis substitui possunt rationales per appropinquationem continuam, donec excessus vel defectus, aurium iudicio, nihilo æquetur.

D. GEORGII FRANCI DE FRANKENAU, S. R. I. Equitis aurati, Consilarii atque Archiatri Regii, de Palingenesia, sive Resuscitatione artificiali plantarum, hominum & animalium e suis cineribus, Liber singularis, jam revisus, emendatus, nec non commentario & variorum suisque experimentis quamplurimis illustratus a JOHANNE CHRISTIANO NEHRINGIO, Pastore Ecclesiæ Morlensi.

Halæ, apud Felicem du Serre, 1717, 4.

Alph. 2 plag. 19.

SEPTem lustra cum duobus annis præterlapsa sunt, cum illustris Francus de Frankenau, publice Medicinam Heidelbergæ docens, in Programmate quodam palingenesiam ex natura plantarum, animalium & hominum illustrasset, novisque curis sub Dissertationis forma elimasset & auxisset. Hancque palingenesiam, cum nemo manum ei admovere & curiose inventis ulteriora addere voluerit, rarissimam latere in tenebris diutius ferre non potuit plurimum Reverendus Nehringius, sed emendavit, quædam omissa a typographis restituit, in vernaculam vertit, & omnium oculis non ita pridem exposuit, nunc que quæ apud alios & ex sua experientia de hoc mysterio invenit, una cum ipso illustris Autoris egregio Latino libro publici uris fecit. Quemadmodum igitur in hoc ingens farrago Autorum allegatorum reperitur, ita in commentario isto non solum cum

gere licet. Cui operi elogium Franci, a Vindiciano, hoc est, a D. Godofredo Thomasio, Norimbergenfis Reipublicæ Medico celeberrimo, conscriptum, præfixum est, ne quid, quo pientissimi ac illustris nominis Autoris generosissimi in eruditorum virorum animis, piorumque omniumque cogitationibus memoria & palingenesia renovari possit, deesse videatur.

Plantarum scilicet combustarum e suis cineribus artificiali manu resurrectionem dari posse, qui a seculo abhinc asseveraverint Autores, copiose non solum allegantur ab illustri Franco, sed & experientia eorum adducitur, qui vel ipsi manum operi adhibuerunt, vel ei ut testes adstiterunt. Sali certe in cineribus latitanti omnis vis adscribitur, quoties ex eis plantæ cujusdam figura repræsentatur; siquidem per combustionem non plane emoritur insita plantæ vis, quin ipsa depuratur per ignem a terrestribus partibus. Diversimode autem tentari resurrectionem plantarum artificialem, probatur, passim tamen vapulare ejusdem assertores ab aliis, docetur; quanquam sint, qui sanum illud ἀπέχων usurpare, hocque arcanum experientia & ulteriori scrutinio indagandum relinquere maluerint. Cum igitur non nuda verba sint, quæ Autores tradiderunt, sed historia veræ, verbis quidem traditæ, rem in tanta exemplorum copia, autorumque non levi testimonio sufficienti, sine impudentiæ macula vix negari posse, credit Francus; quanquam enim quidam processum tentarint, sed semper frustra πολυθρύλλητον illud: duo cum faciunt idem, non est idem, etiam hic locum habere adstruit. Et licet nihil solidi ejusmodi plantæ resuscitatæ subsit, sufficere tamen putat, quævisse Autores τὸ δύνατον aliquale, ut e mortuis quasi plantis subtiliorem quandam earundem resurrectionem, futuræ nostræ perfectissimæ per Dei omnipotentiam prodromum, repræsentare valuerint.

De cetero multum impendit operæ plurimum Reverendus Nehringius in illustrandis locis a Frankio allegatis, spatiosiusque data occasione divagatur, dum e. gr. pag. 58 de spiritu mundi, pag. 156 de arbore philosophica, pag. 165 de aliis arboribus metallicis, pag. 247 de terra Adamica prolixius edisserit, locupleteinque indicem demum libro adjunxit, MUSE.

MUSEUM DILUVIANUM, QUOD POSSI-
det JOH. JACOBUS SCHEUCHZER, Med. D. Math. Prof.
Acad. Leopoldino-Carolin. Soc. Reg. Anglic.
& Boruss. Soc.

Tiguri, sumtibus Possessoris, 1716, 8.

Plag. 8.

Recenset celeb. Autor fossilia figurata numero 1513, quæ so-
lerti industria collegit & quæ reliquias esse suspicatur plan-
tarum & animantium in diluvio Noachico submersorum. Hu-
jus recensiois mentionem ideo injicimus, quia rerum natura-
lium curiosis volupè erit cognoscere, in quasnam classes com-
modè distribuuntur & qualia ac ubi terrarum reperiantur. Cete-
rum promittit Autor *Lexicon diluvianum*, in quo horum fossi-
lium nomina & synonyma explicabit. Helveticorum, quæ
sunt numero 528, descriptionem & icones in *Historia Natu-
rali Helvetiæ* tradit, quæ sub prelo sudat. In præfatione *Au-
gustinum Scillam* & *Nicolaum Stenonem* laudat, quorum ille in
libro, cui titulus *La vana Speculazione disingannata dal senso*,
hic in Prodomo dissertationis de Solido intra Solidum, illorum
originem ad diluvium jam retulerit. Immo idem sensisse *Pbi-
lonem* & *Tertullianum*, adductis ipsis met ante præfationem ipso-
rum horum Autorum verbis probat.

NOVA METHODUS INVENIENDI ÆTA-
tem mundi seu status præsentis Telluris, ab EDMUN-
DO HALLEJ in *Transactionibus Anglicanis*
A. 1715 Num. 344 p. 290 & seqq. publicata.

Salsedinem in oceano atque lacubus continuo augeri arbitra-
tur celeberrimus *Hallejus*. Cum enim fluvii continuo aquas
advehant, nullas vero inde revehant, nec tamen eorum quan-
titas in oceano augeatur; ut affluentes quotidie in vapores re-
solvantur, extra omne dubium positum est. Sed dum aqua in
vapores abit, particulae salinæ, quas terras alluendo attraxerat in
itinere, secernuntur: salis adeo quantitas continuo augetur.
Quoniam tamen incrementa quotidiana, immo forte & annua,
insensibilia sunt, cum aqua fluvialis sensibili salsedine careat;

ut incrementi falsedinis quantitas sine periculo nimium a vero aberrandi definiri possit, notabile annorum intervallum requiritur. Suadet itaque Vir ingeniosus, ut falsedinis quantitas nostro ævo experimentis accurate institutis definiatur & in eruditorum annalibus ad posterorum memoriam transmittatur, qui ubi eandem denuo ad examen revocaverint, incrementum dato tempore respondens determinabunt & inde per regulam trium mundi ætatem calculo probabili elicient. Quod si supponas, ab initio rerum aquas oceani jam fuisse falsas; tellurem multo juniorem esse, quam prodiderat calculus, constabit.

M. FRANCISCI WOCKENII MEDITATIONES private Theologico-Philologico-Philosophico-Critice.

Lipsiæ & Lubbenæ, apud Georg. Vossium, 1716, 4.
Plag. 21.

Eπευὸν a Sospitatore optimo Joh. V, 39 inculcatum, sibi dictum in primis, quod vivimus, Seculum credit, omni quippe studio & contentione in loca divini Codicis difficiliora inquirens. Viris itaque in hoc studiorum genere claris doctissimus quoque Wockenius, Juventuti scholasticæ alioqui litans, linguarum & Accentuationis minime ignarus, puriorisque doctrinæ, quod passim hic testatum fecit, amans, merito accensetur, cui pia scilicet veritas, veraque pietas, libris symbolicis artissime inhærenti, pro scopo est. Potiora, quæ sibi excutienda sumsit, loca sequentia sunt, Es. XLI, 1 seqq. Job. XXVII, 7, Ps. CXXXIX, 14, Deut. VI, 5, Job. XIX, 25 seqq. Es. XLV, 23, 24, Act. XVII, 18, 1 Cor. XV, 29, Ez. XVI, 19, Hof. II, 10, Matth. XXIV, 15, Dan. IX, 13, Ps. LIII, 47 &c. quæ, dum pensat, recessusque scrutatur, Cl. Ulmannum crebrius emendat, subsidio Accentuationis in primis nixus. Cum Brentio Job. XXXVII, 7 ἔῃ exponit per *opus, ministerium*, quo, velut sigillo quodam imposito, Deus suam confirmet Deitatem; Ellipses vero, nimio quorundam nisu Sacris literis obtrusas, severe improbat, nec lusui Cabbalistico, in expositione præcepti maximi & summi,

p. 13 seq.
17.

mi, cui Anonymus quidam in *Essais de traduction &c.* favere videbatur, multum tribuit. In *Κηφᾶ ἀνεφάλω* plura se dixisse quondam, innuit, deque nova Paulum atque Jacobum in capite de Justificatione consiliandi quorundam ratione, & Autore Ephemeridum Gallicarum magnifice adeo non sentit, qui causas suæ hujus opinionis eloquitur, & Trillerum postea, prout meruit, castigat, imo in sententiam ejusdem, num spiritus vitalis Christi, quem cum reliquis creaturis communem habet, pars sit essentialis baptismi? accurate inquirat, strictimque eandem rejicit. Quæ de anima Christi in V. T. corpore spirituum, domo spirituum, Planetarum incolis, Copernicano systemate, die Jolux longissima aliisque hic proferuntur, Scripturæ oracula haud pauca illustrant, attentumque lectorem minime frustrantur; perinde uti & Jobi dictum c. XIX, 25 sollicitè perve-
stigatur, ac Goel non de illo, qui dona defuncti redimebat, utpote qui num ante politiam Israeliticam fuerit, in dubio sit, sed de vindice sanguinis, Jobi temporibus convenientiore, exponitur. Locus I Cor. XV, 29 Cl. Autori hoc notat: baptizatis piis, in persecutione necatis, subinde alios successisse, illorum quasi in locum surrogatos, qui illis occisis, baptismum a vide perinde expetivissent. Quæ sibi reliqua vidit Cl. Autor, Tomis subsecuturis (primum namque hic saltim absolvit) cum Deo & die absolvet.

p. 22 seqq.
26.

29.

35.

39.

41.

48.

52. 55. 46.
68 seqq.

89.

123.

BIBLIOTHECA BENEDICTINO-MAURIANA, seu de Ortu, Vitis, & Scriptis Patrum Benedictinorum e celeberrima congregatione S. Mauri in Francia. Libri II; Autore R. D. P. BERNARDO PEZ, Benedictino, & Bibliothecario Mellicensi.

Augustæ Vindel. & Græcii, sumptibus Phil. Jo. & Martinii

Veith, 1716, 8.

Alph. I. pl. 7.

Bibliothecæ huic Benedictino-Maurianæ R. Autor, jam alibi nobis commendatus, eruditam præmisit dissertationem, qua de ortu & progressu Benedictinæ Congregationis S. Mauri in Fran-

Francia agit. Originem illa debet Desiderio a Curia (*Dom Didier de la Cour*) qui Manzevillæ in agro Viridunensi A. 1550 natus est, parentibus Bertrando a Curia & Johanna Boucart, nobili genere conspicuis illis quidem, sed fortuna adeo tenui, ut ex agricultura vivere, gnatumque optimo ingenio præditum ruri aliquandiu detinere cogerentur, donec A. 1567 Viridunum missus est, ubi templum quotidie frequentans, monasticæ vitæ studio abripi paulatim cepit, utq; in Laicorum gregem reciperetur, rogavit. Erat id temporis Abbas Monasterii illius Episcopus Viridunensis Nicolaus Psalme, Desiderio ex Matre propinquus, qui adolescentem in cœnobio S. Vitoni iis adgregari voluit, quos divina Psalmodia & sacrorum officiorum concelebratio Choro addixit. Quod cœnobitas male habuit, qui illum nullis literis institutum & illiberaliter educatum suo consortio adjungi ægerime tulerunt, quare Desiderio prima tyrocinii sui ætate ea preferenda fuerunt, quæ ab hominibus male affectis expectari possunt. Hinc itaque Anselinum Priorem & Cœnobitam, cui nomen Boncampanio, permovit, ut se primis Latinæ linguæ rudimentis imbuerent. Quibus ita jactis, ut S. Benedicti regulam Latine conscriptam expedite legeret intelligeretque, Anselmus, Christophorum a Valle, celeberrimum ea ætate literarum humanarum Doctorem, postea Episcopum Tullensem, ad S. Vitoni Cœnobium ad erudiendum Desiderium evocavit, cujus præceptionibus hic ita usus est, ut cum studiorum socio Claudio le Francois in Academiam Mussipontensem non multo post tempore ablegari potuerit. Quo in loco, cum pestis postea fureret, ad Remorum urbem se contulit, mox tamen depulsa lue Mussipontem reversus, Theologiæ curriculum ingressus est, quo cum laude emenso, Viridunum in suum se Monasterium recepit, ubi mores tam suos, quam sodalium ad S. Benedicti regulam componere conatus est, monachi autem, ut importunum censorem ab oculis amoverent, Romanum ei iter persuaserunt, ex quo redux cum reducendæ sanctioris disciplinæ spes omnis decollasset, Desiderius in Oratorium S. Christophori prope *Rarecourt*, locum octo circiter milliaribus Viriduno remotum, secesit, & ordini Minimorum nomen dare voluit, quod tamen factum non est. A. 1596

Desi-

Desiderius S. Vitoni Prior factus, omnem omnino lapidem movit, quo pridem animo conceptum corrigendi cœnobii sui propositum perficeret, quod cum variis rebus impeditus non posset, quandoquidem & Torontii S. J. qui idem sibi proposuerat, conamina irrita fuerant, octo ex veteranis monachis ab Episcopo S. Pontificis literis munito, A. 1598 in medium S. Hidulfi monasterium conclusi fuerunt. Desiderius novos tyrones substituit, & maximis difficultatibus superatis, reformationem infirmis & tenuibus at felicibus initiis suscepit cujus exemplum Claudius le Francois secutus, reformationem mediæ monasteriæ aggressus est, eoque ambo societatem, 1604 VII Id. Aprilis Clementis VIII literis confirmatam, condiderunt. Recepti postea Congregationis Casinensis ritus & habitus, ac plurima paulatim in Francia & Belgio Cœnobia eadem methodo reformata fuerunt. Quare necesse videbatur, novam in Francia iisdem tamen legibus viventem congregationem instituire, quæ a suis & sibi propriis Superioribus regeretur, quod A. 1618 Ludovicus XIII his quidem conditionibus probavit, primo, ne congregatio alio, quam urbis cujusdam aut Monasterii, intra fines regni constructi, nomine insigniretur; secundo, ne ultra Franciæ limites pateret; tertio, ne ejus Superior aut Præses Generalis alius natione esset, quam Francus. Ad quod diploma regium etiam A. 1621 accessit approbatio Gregorii XV P. M. qui voluit, ut novum hoc Benedictinum in Francia Sodalitium *Congregatio S. Mauri* diceretur. A. 1623 Desiderius noster diem obiit supremum, neque minus tamen Congregatio S. Mauri continuata est, & ab ea plura in ecclesiam remque literariam commoda profecta sunt, quo nomine imprimis splendidissimæ emendatissimæque SS. Patrum editiones, societatis jussu editæ, merito laudantur, uti pluribus hac de re Rev. Autor in Dissertationis fine agit.

Opus ipsum duobus libris absolvitur. L. I. XLI vitæ continentur: Nicolai Hugonis Menardi, Lud. Thomæ du Four, Joannis Firmini Rainfant, Claudii Chantelou, Jo. Roberti Quatremaires, Lud. Gabriel. Bugnoti, Simonis Germani Millet, Francisci Delfau, Guillelmi Hugonis Vaillant, Natalis Philiberti Jameti, Jo. Bernhardi Planchette, Renati Ambrosii Janvier, Fran-

cifici Anselmi Thevart, Joannis Lucæ D'Achery, Ludovici Gabriellis Brosle, Jo. Francisci Pommeraye, Jacobi Langelé, Philippi Bastide, Hieronymi Joachimi le Contat, Antonii Josephi Mege, Ludovici Bulteau, Jacobi du Frische, Christophori Tachon, Jacobi Lopin, Juliani Gatiani Morillon, Michaelis Germani, Dav. Placidi Porcheron, Claudii Bretagne, Jo. Garet, Antonii Pauli le Gallois, Claudii Martini, Ludovici Seroux, Andreæ Roze, Claudii Hugonis Mothoud, Jo. Mabillonii, Antonii Beaugendre, Antonii Pouget, Theodorici Ruinarti, Thomæ Blampin, Gabrielis Gerberon & Francisci Lamy.

Libro II. exhibentur Simon Bougis, Robertus Guerard, Michael Gourdin, Leonardus de Masfior, Claudius David, Nicolaus le Nourry, Jo. Paulus du Sault, Jo. Martianay, Dionysius de Sainte Marthe, Jo. Stephanus Badier, Claudius Guenié, Petrus Coustant, Edmundus Martene, Guillelmus Bessin, Bernardus de Montfaucon, Guillelmus Roussel, Renatus Massuet, Michael Felibien, Guido Alexius Lobineau, Julianus Garnier, Antonius Augustinus Toutté, Franciscus le Texier & Prudentius Maran. In quorum vitis exponendis & scriptis recensendis oppido diligentem operam navavit R. Autor, & præterea non exiguam persæpe partem Præfationum, quas eruditissimi Benedictini S. Mauri suis operibus præfigere consueverunt, illorum vitis intertexuit, tum propterea, quod selecta ejusmodi ex præfationibus loca plurima plerumq; continent, quæ ad vitas scriptorum, occasiones & fata operum spectant; tum ut, iis præsertim, qui tam vasta tantorumque sumptuum opera vix ad manus habent, nonnullam eorum saltim epitomen exhiberet, stilique simul specimen, quo Scriptores illi usi sunt, daret.

Ad calcem doctissimi hujus Operis Anonymi de *Scriptoribus ecclesiasticis* scriptum nunc primum ex bibliotheca Mellicensi in lucem edidit Autor, quod Seculo XII exaratum fuisse ex eo verisimile putat, quod capite XCI Hermannum Contractum, qui anno MLIV obiit, *in musica pene modernis omnibus subtiliorem* extitisse narrat, tum quod c. CV Manegoldum, Gregorio VII P. M. æqualem, tanquam *modernorum Magistrum Magistrorum* celebrat; & Rupertum, cap. ult. recensitum, c. LXXI

beate

beatæ memoriæ Abbatem Tuitiensem vocat; qui mortuus est A. MCXXXV. Immo videtur eodem tempore scriptor opus suum adornasse, quo Honorius Augustodunensis & Sigebertus Gemblacensis de scriptoribus Ecclesiasticis commentati sunt, quorum ille circa A. MCXXX, hic A. MXCIII e vita excessit. Cum vero in referendis scriptoribus Anonymus hic non ubique temporis rationem habuerit, R. Editor eum notulis chronologicis subinde emendavit.

Ceterum fidem facit Noster, se brevi ostensurum esse, Benedictinos in Germania Cœnobitis Francicis ejusdem ordinis alumni nec numero Autorum, nec librorum editorum multitudine inferiores esse. Quod ut mox exsequatur & cetera quoque, quæ parit, opera feliciter absolvat doctissimus Autor, Reipubl. literariæ bono precamur.

JO. ULRICI PREGIZERI U. J. D. & c. SUEVIA
& Wirtenbergia Sacra, opus posthumum & plane novum
editum a B. Autoris Filio M. GEORGIO CONRADO
PREGIZERO, Ecclesiæ Tubingensis
Diacono.

Tubingæ, apud Johann. Georg. Cotta, 1716, 4.

Alph. 3 pl. 5.

Autor operis Jo. Ulicus Pregizerus, Anno ciro 1347
natus, Patre Jo. Ulicio Theol. Licent. & Philosophiæ Pra-
cticæ P.P. & avo Jo. Ulicio Theol. P.P. & Tubingensis Acade-
miæ Cancellario, eodem, quo in lucem editus fuit die, 11 Fe-
bruarii ciro 1661 defunctus est. Reliquit is *Sueviam Sa-
cræ*, quam Filius ejus plurimum Reverendus multis locis au-
ctam emendatamque publici nunc juris fecit. Initio Autor de
tristissimo statu religionis in Suevia ante instituta Christiana
Sacra quædam præfatus, Sec. post Christum natum I, II & III
quosdam Suevorum ad veram fidem conversioni operam dedif-
se memorat. In quibus *Lucius Cyrenæus* Pauli Apostoli cogna-
tus, *Maternus Eucherius* & *Valerius*, a S. Petro Apostolo emissi
perhibentur. Tum *S. Lucius* Rex Britanniæ, quem A. CLXXVII
recepta Christi religione, dimissoque regno in Germaniam ve-

nisse, ibique interfectum fuisse, conjiciunt, & *Eleutherus*, quem A. CCCX Laureacensi Ecclesiæ præfuisse dicunt, memorantur, quibus in rebus, quæ accuratiori inquisitione indigent, imprimis *Crusii*, *Stumpfii*, aliorumque recentioris ætatis scriptorum fidem Noster sequitur, quibus & in reliquis majorem, quam par erat, auctoritatem tribuit. Sec. IV Augustæ Vindellicorum S. *Narcissum* Episcopatus fundamenta jecisse, *Bruschii* fide affirmat. At aliquoties in designandis annis contra Chronologiæ fidem peccasse videtur, cujus rei exempla quædam adducemus. Concilium Nicænum, *Funcii* auctoritate nixus, ad annum CCCXXVIII refert, quod A. CCCXXV celebratum fuit, si *Socrati* credendum. Is enim anno Seleucidarum Alexandræo DCXXXVI convocatum fuisse L. I c. 13 autor est, qui annus A. Christi CCCXXIV inchoatus fuit, quocum & *Eusebius* conspirat, qui Concilio ipse interfuit. P. 10 de conversione *Clodovæi* Regis ad Christi fidem agens celebre ad *Tolbiacum* prælium, quo victi subjugatique *Alemanni*, describit, quod A. CCCXCIX accidisse putat. Verum anno XV regni *Clodovæi* ad *Tolbiacum* pugnatum fuisse, *Gregorius Tur.* L. II c. XXX, *Gesta Francorum epitom.* c. XV, *Hincmarus in vita S. Remigii* c. XXXIV, p. 195 apud *Surium* d. XIII Jan. testantur. Diem autem is supremum A. DCXI obiit, postquam XXX annis imperavit, ut *Turonensis* L. II cap. XLIII, *Gesta Franc. epitomata* c. XVIII, *Aimoinus* L. I cap. XXV, *Chron. Francor.* ap. *Labbeum* T. I Biblioth. MS. p. 330, perhibent: unde evincitur prælium istud in A. CCCXCVI incidisse. *Clodoveum* anno quingentesimo baptizatum fuisse, *Pregizerus* tradit. Enimvero ex *Aviti Viennensis* Episcopi epistola ad *Clodoveum* apparet, die Christo natali id accidisse, & *Anastafius* Pontifex in literis a *Dacherio* Tom. V Spicilegii editis in *Exordio Pontificatus sui* id contigisse, autor est, qui A. CCCXCVI Mens. Novembri Pontifex electus fuit, & A. CCCXCVIII eodem mense obiit, unde patet *Clodoveum* A. CCCXCVI die Christi natalitio baptizatum fuisse. Sed majori cum diligentia Cl. Autor ea collegit, quæ ultimis seculis adnotanda fuerunt. Etenim secundum seriem seculorum, quæ circa res sacras in Suevia gesta fue-

fuerunt, recenset, ubi multa quidem notatu digna occurrunt, quæ quidem referre per compendium non licet. Accesserunt Suevia Gentilis a M. Georgio Mellino conscripta, & Anonymi alte heydnische Schrifften und Bilder, so iezo unter dem grossen Lust-Hause zu Stuttgard zu sehen sind. P. 213 sequens inscriptio occurrit:

IN. H. D. D.
 BIVIIS. TRIVIIS. ^{Qv.}
 ADRIVIIS, SATTO
 NIUS. JUVENILIS
 B. F. COS. PRO. SA
 LUTE SUA ET SUO
 RUM POSUIT. V. S.
 LLMI D DEC. CRR.

Quæ ita explicatur: *In honorem Deorum Dearumque Biviis Triviis, Quadriviis, Sattonius Juvenilis Beneficiarius Consulis. Pro salute sua & suorum posuit. Voto soluto libens lubens merito. Quid autem reliqua sibi velint, non additur. Pag. 216:*

IN. H. D. D. JOVI.
 ET. JUNONI. REG.
 GENIO. LOCI.
 ET. D. D. OMNIB.
 P. SEDULIUS.
 JULIANUS. MI.
 LEG. VIII. AUG. A
 TONINIANE BF. COS.
 PRO SAL. SUA. ET. SUOR.
 STAT ITERATO POSUIT IMP.
 DIVI ANTONINI AUG. P. F. V. R.

Sequuntur pag. 252 Georgii Pregizeri oratio de origine, progressu & celebritate stipendii Theologici Tubingensis, Monasterii quondam Augustiniani; pag. 260 Nicolai Frischlini Carmen de Illustri Tubingensi stipendio & pag. 314 ejusdem Monasteria Ducatus Wirtenbergici, ubi simul Abbates Evangelici omnium cœnobiorum Wirtenbergicorum recensentur. Tan-

dem Cl. Editoris Bibliotheca Suevo-Wirtembergica, cujus prior pars libros a Theologis Suevis & Wirtembergicis editos, posterior scriptores rerum Suevicarum & Wirtembergicarum complectitur. Hæc ejusdem series Episcoporum Constantiensium, & Augustani Episcopatus descriptio excipiunt, demumque origines Christianæ Religionis in Germania, Gallia, Suecia, Dania, Polonia, Hungaria, Italia, Hispania & Anglia recensentur, & supplementa quædam adduntur.

*BURCARDI GOTTHELFFII STRUVII SYNTAGMA
Historiæ Germanicæ a prima gentis origine ad annum usque
MDCCLXVI, ex genuinis historiarum documentis &
coævorum Scriptorum monumentis
illustratum.*

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielckium, 1716, 4.

Alph. 12 pl. 4.

EGregie de civibus suis meritus est Autor scriptis plurimis celeberrimus, quod Historiæ Germanicæ, quam vix quisquam antehac cum laude aggressus erat, syntagma, tot veterum monumentis prudenter excussis, in lucem edidit. Absolvit opus triginta octo dissertationibus, quas (si paucas excipias) succinctis thesibus distinctas, more in Academiis consueto, e cathedra publica defendit. Præmissis itaque Disp. I, quæ ad Germanorum originem, nomen & fines pertinent, in quibus dijudicandis variorum scriptorum sententias erudite examinat, tum Diss. II & III antiquitatibus ecclesiasticis, civilibus, militaribus & æconomicis diligenter excussis, in reliquis historiam ipsam a Carolingis ad nostra tempora accurate tradit, ut tamen in his quæ inde a temporibus Friderici III gesta sunt, paulo prolixior sit, nec ea prætermittit, quæ gentes alias, maxime eas quibuscum Germanis aliquid negotii intercessit, ut Belgas, Danos, Ungaros, concernunt. Ita vero versatur in historia Imperatorum, ut parentes, nativitatem, mores, bella, eaque secundum temporum seriem, gesta civilia, leges imprimis & constitutiones, concessas dignitates, mortem denique & familiam, exponat, nec minus eorum rationem habeat, quæ ad vicissitudines Principum

& familiarum, ad controversias, quæ Statibus vel cum Imperatore vel inter ipsos intercedunt, prærogativas legatorum, successiones illustres, & quævis alia publici juris momenta pertinent; ut viam adeo paratam illis aperiat, qui ad publica Germaniæ nostræ jura animum convertere cupiant. Ceterum id præcipue dedit operam, ut cuncta cævorum ac præstantissimorum scriptorum fide confirmaret, quorum ut loca integra in subjectis notis apposuit, ita subinde in ipsis thesibus aliorum verbis loquitur, quippe de styli concinnitate non æque ac de rebus ipsis sollicitus. Præterea numos quoque, diplomata & quicquid est Actorum publicorum diligenter in consilium adhibuit, nec in novissima historia diaria historica menstrua, Gallorum præsertim, insuper habuit. Denique, ne quid operi desit, locupletissimum rerum & verborum Indicem addi sub finem curavit.

Friedrich Gladovs Versuch einer vollständigen und accuraten Reichs-Historie von
Teutschland &c.

i. e.

FRIDERICI GLADOVII TENTAMEN PLENE
atque accurate Historiæ Imperii Germanici.

Lipsiæ & Halæ, apud Felicem du Serre, 1717, 4.

Alph. 7 pl. 3.

CL. Autor, qui libellum Germanicum sub tit. *erbauliches Zeit Vertreiber*, stylo acerbiorè compositum anno 1710, ac deinde Naudæi Bibliographiam Politicam cum notis suis edidit, plura alia publicæ luci expositurus erat, nisi die 24 Martii anno 1715 obiisset Halæ Magdeburgicæ, ubi & in illustri Reformatæ religionis Gymnasio Regio docuit, & lectionibus in Fridericiana Academia habendis vacavit. Non oblitit tamen propeera mors, quo minus anno proxime elapso ejus Introductio vernacula in novissimam Geographiam Europæ binis editionibus eodem tempore in lucem prodiret, quarum altera *Speran-*
dri

dri nomen mentitur, altera, Supplemento de Asia, Africa, & America ab alio aucta, *Gladovii* nostri nomen præfert. Sequitur nunc præcipuum ejus opus, Historia Germaniæ, quæ quamquam ultima Autoris lima destituta, attamen eo ab ipso jam provecta fuit, ut vivus Bibliopolam ei quæreret, ac moriens luce publica dignissimam reliquerit. Quippe in ea elaboranda Autor leges scribendi optimas ac lectoribus utilissimas & animo præcepit, & feliciter executus est. Nimirum pro scopo habuit præcipue historicum, non raro Jctum, aliquando etiam Philosophum & litteratorem agere, adeoque res gestas Germanorum a primis, quantum ex litterarum monumentis constat, incanabulis, seposito partium studio, breviter quidem sed plene ea ratione tradere, ut cum de historiæ veritate in factis potissimum controversis constaret, tum utilitas doctrinæ in studio Politico aliisque eruditionis partibus, & inprimis Jurisprudencia publica Germanorum appareret. Itaque positionibus brevissimis rem totam nervose narrare, notisque perpetuis uberius illustrare, & optimis auctoribus tam coævis, quam recentioribus magno numero adductis probare studuit. Ex utrisque ipsa verba, quoties opus videbatur, allegat, atque dissidentium sententias breviter examinat. Quoque magis appareret, quantam quisque fidem mereatur, plerumque primo, quo quemvis nominat, lecco brevem Autoris historiam, addita illius censura, inspergit. In primis vicissitudines, quibus forma regiminis vel in toto imperio, vel notabili ejus parte mutata est, diligenter annotandas statuit, nec quicquam eorum, quæ ad successiones, controversias, ac prætensiones Germanorum intelligendas necessaria credidit, omittendum putavit, eoque Genealogias illustrium subinde inseruit. Ceterum princeps historici officium ratus ingenue scribere, nihil cujusquam favori dedit, sed ubique sententiam ex animo dixit, nec ulli aut imperanti, aut scriptori pepercit, verum potius nævos cujusq; fideliter annotavit, cavens tamen ne cui per calumniam notam inureret. Enimvero aliquando tanta libertate, quæ senserat, expresserat, ut, qui post Autoris obitum operis recognoscendi curam suscepit, passim nimiam censuræ acerbicatem temperandam putaverit. De-

nique

nique promiscuas observationes per occasionem inferere, & argutas de rebus gestis, quas enarrat, cum Poetarum tum aliorum sententias referre non dubitavit. Hoc ergo institutum ne illotis, quod ajunt, manibus aggredi videretur, Prolegomena de Historia in genere, ad miniculis Historiæ Germanicæ necessariis, & speciali ejusdem divisione præmisit. Historici officium difficile, bonum historicum, maxime in Germania, rarum ait, tum per genuinam Germaniæ historiam nihil aliud, quam veram, cohærentem, plerumque pragmaticam, styloque puro & perspicuo scriptam de iis, quibus status totius Germaniæ nititur, relationem intelligi ostendit, indeque ejus utilitatem in Jure publico & Politica, differentiamque a Memoriis, *Memoires* & fabulis, quas vocant, Romanensibus derivat. Hinc genuina subsidia a Geographia, Chronologia, Diplomatum, coævis aliisque fide dignis scriptoribus, numismatibus, inscriptionibus, sigillis, arte Heraldica, Genealogia, prætensionibus & juribus petenda docet, & quid judicium ac memoria Historico præstent, declarat, denique opus in VII Periodos dispescit, quarum singulas singulis libris complectitur. Etenim per singulos ire prolixum foret, id tantum notamus, Librum VII, qui ceteris multo diffusior dimidiam operis universi partem constituit, Austriacorum res inde ab Alberto II ad pacem nuperam Badensem complecti. Hic ergo Imperatorum horum familiæ, potentia, comitia, leges, habitus ad Pontificem, obitus, ingenia, mores, status Ecclesiasticus & Politicus, scriptoresque, qui de iis commentati sunt, diligentius referuntur: simulque notabiliora de Statibus Imperii, Concilia, nova inventa & Academia, pacificationes, totum imprimis Reformationis negotium, aliaque memorabilia recensentur. Usus operis adjuvant bini Indices locupletissimi, quorum prior scriptorum, unde sua hausit Gladovius, plenum catalogum exhibet, ad ea potissimum historiæ loca, quibus Autor de singulorum vitis ac meritis non nihil attulit, lectorem remittens. Posterior res ipsas hoc volumine comprehensas serie Alphabetica plenissime recenset, & quæ de Imperantibus dicta sunt, non modo sub eorum, sed & sub regionum, quibus præfuerunt, & ad quas res gestæ pertinent, nominibus refert.

Proleg.

§ 1--3.

4-31.

32-34

35.

DEFENSE DE LA MONARCHIE DE SICILE CONTRE
les Entreprises de la Cour de Rome.

i. e.

DEFENSIO MONARCHIÆ SICULÆ ADVERSUS
usurpationes Aule Romanæ.

Amstelodami, apud Steph. Lucam, 1716, 8.

Pl. 15.

Libelli hujus Autor nominis fama Cel. du Pin jura Siculorum molitionibus Pontificis huc usque impetita egregie defendit, eorum origines a tempore fidei Christianæ a Siculis receptæ ducens. Hinc c. 1 statum Siciliæ, antequam a Rogerio fuisset occupata, & c. 2 primordia Christianismi, atque Ecclesiarum, quas fundaverat Rogerius, brevibus describit. C. 3 Bullam Urbani II exhibet, qua Rogerio, hæredibus & successoribus (conf. c. 6) dignitas ac potestas legati sedis Apostolicæ tribuitur, seu ut verius loquamur, jura confirmantur, quibus jam ante usus fuerat. Deinde contra frivolas Baronii objectiones hujus Bullæ veritatem fidemque c. 4, 5, 7, 15, 17 usu omnium Siciliæ Regum (ut ex historia subnexa patet, c. 9) occasione data firmatam a summis Pontificibus & subinde renovatam, c. 10, & perpetua possessione continuatam c. 11 adstruit. C. 12 fusius demonstrat, non solum justum, necessarium & maxime proficuum fore, ut jus suum Monarchia Sicula retineat, sed omnium omnino Regum interesse, ut Siciliæ Regis causam tueantur, ne eadem fors a Pontifice ipsis sit subeunda, c. 13, maxime cum similia jura summis plerisque Principibus competant. C. 14 supremum quoque Dominium in Siciliam, & inde dependentem Investituram Pontifici plane negat c. 16. Causas tandem barbarum recentiorum c. 18 proponit, unde conjici potest, quam levi sæpe momento lites atrocissimæ a Pontificibus motæ constant. Episcopus Liparenis vendenda cuidam pisa dederat, qui Dominum illorum reticens, tributum ab exactoribus solvere coactus est. Ast isti, comperto, cujus essent, non solum omnia reddiderunt, sed Magistratus etiam, Episcopum adeuntes, ut se excusatos haberet, submisere sunt precati. Con-

tra Præful, ira exæstuans, fulmina adversus exactores emisit, qui causa ad Tribunal Siculum delata plene sunt absoluti. Inde Pontifex litem ad se delatam suam fecit, rem istam ad reservata Pontificia pertinere causatus. Paulo post decretum ad Siculos missum, quod cum noxium libertati Ecclesiasticæ videretur, Vicarius Regius promulgari prohibuit: at Episcopi Catanæ & Agrigenti, interdicto insuper habito nihilominus promulgabant, unde regno excedere jussi sunt, quo facto suis sacris interdixerunt. Horum quoque causam in se suscepit Papa, atque judicem Monarchiæ Siculæ excommunicavit, & occasionem Rege mutato opportunam ratus, omni transactione spreta jura Regni penitus abrogare conatus est. C. ult. Autor ostendit, qua ratione Siculi antiqua jura sint tutati, quandoquidem mediante præsertim legato Gallorum Tremolio, haud post habita interim reverentia sedi Pontificiæ debita, appellationem a Pontifice male informato ad Pontificem melius informandum interposuerint. Sequitur uberior narratio omnium Actorum inter Aulam Romanam & Siculam ob forum Monarchiæ litigiosum, ex Italico idiomate in Gallicum translata, subjunctis scriptis publicis, aliisque quæ pertinere eodem visa sunt.

p. 204.

p. 188.

VOYAGE AUTOUR DU MONDE.

h. e.

*ITER CIRCUM TERRÆ ORBEM, COEPTUM
MDCCVIII & finitum MDCCXI a WOODES ROGERS;
ex Anglico Gallice versum.*

Tomi II.

Amstelodami, apud viduam Pauli Marret, 1716, 8.

Alph. I plag. 20

Commercia in mari Austrino inter Americam & Asiam Hispani fere usque ad finem sec. XVII ut propria sibi vindicarunt. Post pacem Rysvicensem demum Galli duas naves mercibus suis onustas eo miserunt, & invitante successu, earum numerum ita brevi auxerunt, ut uno anno centum amplius Myriades (Thalerorum) in Galliam referrent, non mini-

R 2.

mum

mum certe belli contra tot Europæ populos sustinendi præfi-
 dium. Tandem & Anglis aditus eo patefactus est, per ulti-
 mum bellum de successione Hispanica gestum, & per fœdus, quo
 inter Imperatorem Leopoldum & Guilielmum III M. Britan-
 niæ Regem convenit, ut quæcunque Angli in Americanis pro-
 vinciiis jure belli ceperint, sibi servarent. Hac occasione Ro-
 gerius noster cum duabus navibus, Anglorum quorundam sum-
 ptibus instructis, quarum alteri ipse præfuit, eo contendit, præ-
 monstratore Guilielmo Dampier, qui jam antea mare illud plus
 vice simplici ingressus, bis terrarum orbem circumnavigarat.
 Solverunt Bristolio die 2 Aug. 1708, multisque difficultatibus
 superatis, & aliquot hostium navibus in potestatem redactis,
 præda onusti per Asiæ & Africæ littora die 2 Octob. 1711 in
 Angliam reverterunt. Quæ igitur in itinere isto memoratu
 digna occurrerunt, Rogerius e Diario suo ita in lucem profert,
 ut simul singularum, quas vidit, terrarum, præcipue America-
 narum, descriptionem addat, & eam quidem plerumq; ex Neu-
 hofio aliisque itinerariorum scriptoribus petitam, sed novis ta-
 men testimoniis confirmatam. Eo pertinent, quæ memorat
 de genere serpentum in Brasilia, Liboya dicto, XXX pedes lon-
 go & integrum capreolum uno rictu deglutiente, p. 91, de divi-
 tiis fodinarum aurearum & argentearum indies crescentibus,
 p. 92, de causis, ob quas Belgæ fœderati provincias tam opimas,
 A. 1637 occupatas, A. 1643 vicissim amiserint, p. 95, de Brasili-
 ensium moribus & institutis, vestitu, habitu corporum & diver-
 sis nationibus, p. 96. Ineunte A. 1709 Rogerius cum sociis
 Brasiliam prætervectus, & superato Horni promontorio in
 mare Austrinum ingressus, viam hanc longe commodiorem
 esse, p. 171 ostendit, quam per fretum Magellanicum, A. 1519
 a Ferdinando Magellano auspicio Caroli V detectum. De-
 prehendantur circa fretum istud gigantes tantæ magnitudinis,
 ut Europæi mediocris staturæ vix cingulum illorum capite suo
 contingant. Mense Februario ad reparandas naves aliquandiu
 substiterunt in insula Jo. Ferdinandi, ubi præter plurimos canes
 marinos, & leones marinos inusitatae magnitudinis, non nisi
 unum hominem, Selkirchium, natione Scotum, invenerunt, qui
 a præ-

T. I.

p. 173.

a præfecto navis relictus per quatuor annos vitam solitariam egerat, hoc Anglorum adventu demum exilio liberatus, p. 193 sqq. Postea *Guiaquil* insulam & urbem deprædati, aliquot naves Hispanicas interceperunt, & inter eas unam Manillæ insulæ, quæ quotannis mercaturæ causa in Mexici portum & civitatem Acapulco commeare solet. Hoc enim commercium Mexici maritimum in littore occidentali præcipuum est, cum Europæi plerique omnes recta via in portibus lateris Orientalis negotientur. Veteres Mexici incolas ingenio non impolito præditos fuisse, præter alia ostendunt signa Hieroglyphica, quibus rerum apud se gestarum memoriam conservarunt. Eorum explicationem, Mexicana lingua conscriptam, præses Hispanicus ducentis fere abhinc annis Hispanice versam misit ad Imp. Carolum V, sed nave a Gallis intercepta, pervenit illa Lutetiam in manus Andr. Thevet, cujus heredes illam vendiderunt Hackluytio Anglo, unde Anglice versa prodiit cum figuris, Principes aliasque personas Mexicanas repræsentantibus cura Henr. Spelmani æri incis. Hujus historiæ Mexicanæ ab anno Christi 1324 usque ad med. sec. XVI deductæ partem tertiam, quæ ritus & disciplinas Mexicanorum continet, Rogerius p. 22 seqq. in compendio sistit, deinde p. 26 seq. in origines Americanorum inquirat, & verisimillimum judicat, illos ex Tartaria huc demigrasse, quia hodiernum naves ex insulis Philippinis in Mexicum quotannis venientes, cursum maxime septentrionalem tenere coguntur, ut vento secundo uti possint, & ad 42 gradum latitudinis septentrionalis provectæ, subinde vada in Oceano reperiunt, indicia terrarum, nobis licet incognitarum, & fortasse cum California & Japonia cohærentium. Neutrius enim extremitas septentrionalis adhuc detecta est. Ceterum itineraria ultimorum & probatissimorum Scriptorum, nominatim Gemelli, qui 1697 Mexicum perlustravit, P. Ovale natione Americani, & aliorum hic quoque Noster illustrat & confirmat, sigillatim illud, quod posterior refert de regionibus a Blanco promontorio sub gr. 4 lat. meridionalis, usque ad Coquimbo, sub gr. 30, pluvias æque ac tonitrua ignorantibus, ac nihilominus largo rore ita rigatis, ut sat uberes fructus proferant, p. 43

T. II.

Rebus in littore Americano feliciter gestis, naves Anglicæ 1710 die 10 Jan. ex California per mare pacificum, in Asiam, & speciatiim ad Latronum insulas cursum direxerunt, & die 11 Mart. Guam insulam primum conspexerunt, cujus præses, Hispanus licet, resistere non ausus, annonam & comeatum, cujus inopia hucdum laboraverant, petentibus concessit, p. 75 seq. Mense Junio attigerunt Bataviam, urbem Javæ insulæ imo omnium, quas Belgæ fœderati in Asia tenent, facile principem, e qua præfecti in reliquas illorum provincias mittuntur. Urbis hujus situm, & splendorem, præsidis Batavici, qui tertio quoque anno ex senatu Indico, XXIV senatoribus constante, eligitur, magnificentiam prorsus regiam, apparatus bellicum, & rationem commerciorum cum Chinensibus, qui ipsi merces suas in hanc insulam important, & tutum in portu Bataviæ, nunquam paucioribus quam XX navibus bene armatis munito, refugium habent, Rogerius p. 127 seq. copiose describit, & similem portum in Societatis Anglicanæ provinciis Indicis desiderat, multo plus profuturum, quam navigationes in ipsam Chinam institutas. Navibus hic, Hollandorum sociorum & amicorum, concessione relictis, Angli nostri ad Caput bonæ spei perrexerunt, idque ultimo anni mense assequuti sunt. Sequenti anno 1711 cum classe Belgica, ibi expectata, reliquam itineris partem feliciter confecerunt. Promontorii illius Africani incolas, imprimis Hottentotos propter barbariem vix hominum nomine & societate dignos, loci naturam, & præcipue Euri ex monte Tasselberg ruentis, violentiam navigantibus perniciosam, Hollandorum in illo sedes, nosocomium & reliquum apparatus, ut et modum & cautionem, qua classis illorum in Belgium deducitur, perspicue Noster p. 147sq. exponit. Supplementi loco addit descriptionem littorum, portuum, rupium, vadorum, insularum, promonteriorum &c. ab *Acapulco* sub gr. 17 lat. septentrionalis usque ad Insulam *Chiloë* sub gr. 44 lat. meridionalis, ex MSSis Hispanicis navium in hoc itinere captarum, non tam jucundam lectu, quam utilem eo navigaturis, & Christophori d'Acugna dissertationem de fluvio Amazonum jam A. 1682 Parisiis Gallice editam.

MEMOIRES ET REFLEXIONS SUR LE RE-
gne de Louis XIV.

i. e.

COMMENTARII HISTORICI ET MEDITA-
tiones de his quæ regnante Ludovico XIV evenerunt, uti
& de iis, qui rebus gerendis præfuerunt; Autore
M. L. M. D. L. F.

Roterodami, apud Casp. Frizsch, 1716, 8.

Pl. 17.

Hosce Commentarios Vir ab omni adulatione fervili plane
alienus composuerat, quem Marchionem *de la Fare* fuisse
dictum perhibent, uti etiam ex literis initialibus apparet. Con-
stituerat Autor eosdem ad finem belli ob Hispanicam successio-
nem moti continuare, sed morte forsan præventus saltem ad
pacem Rysvicensem opusculum perduxit. Veritatis studium
cum ex iisdem undique elucescat, operæ pretium erit, vel brevi-
ter illis immorari. Ludovicus XIV secundum opinionem Auto- P. 30.
ris nostri fuit natura timidus, vivoque Mazarino ex illius tan-
tum arbitrio pependit, donec consilio ejusdem, ne famili-
arius cum Gallis viveret, post Cardinalis obitum autoritatis
suz tenacissimus existeret. Attamen quos in aulam coopta-
verat, omnia pro lubitu agebant, semotis illis, qui Regem vera
edocere potuissent; & cum Primores Regi obsequiis plurimis
blandirentur, ipse una cum suis potestate abuti cœpit. Hinc 40.
Gallia, dum aliis terrorem incutere visa, ipsamet languescens
viros nec Arte nec Marte magnos produxit, Rege optime mé-
ritos præmiis haud afficiente. Denique Regina Matre mor- 59.
tua, Ludovicus severo ingenio indulgens, in villis plerumque
degit, urbanitate civium ab aula pene sumnota, & dum paucis &
adeo scæminis omnia credit, a Luvoyo, Colberto semper in- 181. 185.
fento, ad capeffenda consilia duriora concitatur. Cum Anglo. 81.
rum Regem Carolum II in suas partes trahere Galli cuperent,
mediante Aurelianensi, arcanum primus detexit Turennius
amore captus Coaquinæ, cujus rei se prorsus indignæ eum
postea puduit. Turennius hiberna simulans A. 1674 celeriter 143.
coacto

- p. 144. coacto exercitu Germanos eo adegerat, ut trajecto Rheno salutem quærent, inde Lotharingus dixisse fertur : unum Principem Gratia Regis 5 Principes Dei Gratia fugasse. Eques Rohanus obærat, dum fœdere clandestino cum Belgis inito seditionem in Normannia commovere conaretur, captus & a Juce Besonio spe vana veniæ lactatus, cum omnia fateretur, capite est truncatus. Quantum Galliæ damnum ex violenta Reformatorem conversione sit enatum, vel inde constat, quod plus 800000 hominum commerciis deditorum e Gallia emigrarint, ingentem divitiarum cumulum secum asportantes. Luvoyum jam diu ob severitatem & crudelitatem Regi exosum morte subita extinctum, quod Medicus Seron a Sabaudo corruptus venenum ipsi propinasset, Noster existimat. Culpani claudis ad Steenquercam A. 1692 a fœderatis acceptæ plerique in proditionem Scribæ Bavarici Milleroix conferunt, sed Luxemburgicum potius ab isto deceptum, Autor tradit.
- 184.
- 248.
- 257.

LA VIE DE LA REINE ANNE, &c.

i. e.

VITA ANNÆ STUARTÆ, REGINÆ MAGNÆ BRITANNIÆ, GALLIÆ & HIBERNIÆ, ex Anglica in Gallicam linguam conversa.

Amstelodami, apud Petr. Humbertum, 1716, 8.

Alph. 1 pl. 8 cum icon. 3.

Vitam Annæ Reginæ, & res tota fere Europa gestas annis duodecim, quibus ista Britanniam imperio rexit, paucis describere Anglus quidam sibi induxit in animum, ita tamen ut illis, quæ extra fines Regnorum Britannicorum evenerunt, leviter tactis, Anglica præsertim sub examen revocaret. Sed optandum esset, ut causas tot mutationum & clandestina consilia, quorum haud ignarus Autor fuisse videtur, curatius tradidisset, cum paucissima illorum ad nos pervenerint, reliquis autem, quæ in vulgaribus quibusvis libellis circumferuntur, facili negotio carere potuissemus. Supervacaneum ergo foret, satis aliunde nota ad nauseam usque hic repetere, potius sufficiet, pauca licet haud

haud ubivis obvia, inde notasse. Anna, Jacobi II Eboracensium Ducis & Annæ Hyde filia, n. 1665, 6 Febr. a teneris annis jussu patris Caroli II invito Patre sacris Protestantium est imbuta, fato quodam singulari, ut facilius ipsi aditus ad Britanniae Regna pateret, quibus etiam anno 1702 est potita. Cladis prope Spierbachium A. 1703 acceptæ culpa confertur in Germanos, diem S. Leopoldo sacrum festive transigentes, quos Galli subito adorti fuerint, atque fugarint. Pugna ad Ramillas pugnata maximum vitæ periculum subiit Marlboroughius strenui Ducis officio functus, cum ex equo in terram dejectus, alterum conscenderet, & globulus tormenti forte emissus equisonis fulcra pedum tenentis caput auferret. Diuturna isto tempore controversia est exorta inter Anglos, quorum Legibus sancitum erat, ne ullus ab Ecclesia Anglicana dissentiens muneri publico admo- veretur, unde quidam ex Non-conformistis, quos vocant, ut officiorum honorumque essent participes, semel quovis anno cultui divino interesse, & S. Synaxi cum reliquis uti solebant. Ad inhibendam istam fraudem, quam *Conformitatem occasionalem* vocabant, detulerunt ad Parliamentum, ut gravis poena statueretur in fraudatores, quam inferior Curia mox probavit, adversa tamen superiori Curia nihil actum est. Acriores inde lites Parliamentum agitarunt, quibusdam Ecclesiam Anglicanam in periculo esse dictitantibus, quod post mutuas altercationes negare placuit. Negotia quoque circa Unionem Anglos inter Scotosque, Societatem mercatorum Australem, & Pacem Ultrajectensem gesta uberius hic commemorantur. Tandem discordiis Comitum Oxoniensis & Bollingbrokii nimium divexata Regina diem obiit supremum, die 1 Aug. A. 1714, pene quinquagenaria. Fuit ista pietate & clementia insignis, accessu facilis, dolorum, quibus a morbis crebroangebatur, haud impatiens, populi sui amantissima, injustitiæ nescia, & ut brevibus dicamus, sexus seculique sui ornamentum.

p. 2.

70.

149.

80. 81. 112.

137.

174.

330 sq.

477.

CORRECTORUM IN TYPOGRAPHIIS ERU-
ditorum centuria, speciminis loco collecta a JO. CON-
RADO ZELTNERO.

Norimbergæ, sumtibus Adami Conath Felseckeri, 1716, 8.

Alph. 1 plag. 16.

PRæfamen, quod operi huic præmisit doctissimus Autor, de fatis typographiæ disputat; quibus traditis, salubriora commendat media, morbis typographiarum accommodanda. Ex ipsis eruditis correctoribus hosce collegit: Albinium, Alcyonium, Amerbachios, Andreæ, Apin, Atanagum, Badium, Bergelianum, Beer, Bergler, Bootium, Bruschium, Campanum, Casaubonum, Castellatum, Christiani, Cano, Couerdale, Cruciger, Crenium, Curcellæum, Deglerum, Demetrium Chalcondylam, Dilherrum, Dodo, Desiderium Erasmus, Guilhelnum Fabricium, Felbinger, Finek, Flacium, Flittnerum, Francisci, Jo. Frobenium, Freigium, Gelenium, Gemusæum, Gerbelium, Geseelinum, Gheesdaliu, Golzium, Harduinum, Marc. Heiland, Heroldum, Hornschuch, Hohburgium, R. Jacob. Ben-Chaim, Juntinum, Jungermannum, Corn. Kilianum, Jo. Kislingium, Knouf, Kusterum, Jo. Lascarem, Loniceros, Paul. Manutium, Jo. Gabr. Maier, Melanchthonem, Milangium, Modium, Musculum, Musurum, Oecolampadium, Oporinum, Opsopæum, Orthuinum, Pantaleonem, Guid. Patinum, Pellicanum, Perierium, Pistorium, Chr. Plantinum, Portam, Pulmannum, Putschium, Ranconnetum, Raphelengium, Rhenanum, Roccam a Camerino, Rorarium, Ruscellum, Sandium, Scapulam, Jo. Schmidium, Servetum, Jo. Sextum, Henr. Stephanum, Stratandrum, Strebæum, Sylburgium, Trecium, Tulichium, Vultejum, Waltherum, a Zesen, Theod. Zwingerum. Horum vitam & ingenii monumenta brevibus persequitur Autor, variaque affert, quæ lectoribus & historiæ litterariæ studiosis afferunt suavitatem jucunditatemque. Quod ad Isaacum Casaubonum attinet, ipse in exerc. in annal. Baron. fatetur, se juventutem suam in corrigendis chartis typographicis haud transegisse; alii tamen communi consensione affirmant, vixisse eum in familia Henrici Stephani, cujus Filiam Florentiam in matrimonium duxerat, eidemque operam per aliquot annos in emendandis libris præstitisse. Thomam Crenium defendit Autor contra Severinum a Clamoribus, qui 1706 epistolam ad amicum quendam Baronem

p. 108.

137.

nem

nem de studiis, vita & moribus Crenii Latinam edidit, & in describendo ingenii illius & animi charactere fuit diligens. De Kusteri Aristophane notat, quod Spanhemii notæ non fuerint nisi in priores tres Comœdias excusa, quoniam dolo quodam malo factum, ut reliquis Kusterus carere necesse habuerit. Paulus Manutius Venetiis Romam a Pio IV Pontifice Maximo vocatus est, ut emendationi typographicæ præfesset, quod munus & per multos annos egregie ornavit. Sed quum spem fefellerit eventus, & perpeti sæpe sit coactus indecora profus, indignaque studiis suis, in patriam reversus, rediit ad præclara litterarum studia. Philippus Melanchthon typographicæ officinæ Anselmi Tubingæ præfuit. Petrus Trecius Italus Sæculo XV gloriatus est, triginta voluminum millia a se revisa & recognita ex prelis exisse, quam Thraſonicam jactationem fuisse sibi persuadeat Autor. Ceterum optandum erat, opus hoc de claris Typographis, quod singulari cura elucubravit Autor, paulo correctius atque emendatius in lucem prodiisse.

p. 312.

335.

354.

Vollständiges Haushaltungs-Recht, &c.

i. e.

JULII BERNHARDI DE ROHR JUS OECONOMICUM absolutissimum, in quo jura ad culturam agrorum & hortorum, rem pecuariam, venationes, sylvas, piscationes, molendina, vineta, rem cerevisiariam, metallicam, commercia & alia œconomica spectantia, secundum sanæ rationis ductum, legesque Romanas & Germanicas tractantur.

Lipsiæ, apud Jo. Christianum Martini, 1716, 4.

Alphab. 9 plag. 12.

Autor generosissimus scriptis variis vernaculo hæctenus sermone editis clarissimus in Præfatione, & titulum vindicat, absoluti quid promittentem, & crambem, a Leifero in Jure Georgico & ab aliis in libellis œconomicis coctam & recoctam, se hic apponere negat, tandemque ingenue declarat, qua constantia & æquitate diversa invidorum judicia sit laturus. Libro I de Contractibus in genere, eorundemque cautelis, de Emtione & Venditione, Retrovenditione, Locatione & Conductione prædiorum, hujusque diversis generibus agit, cautelasque utiles &

observatu necessarias commemorat. Hinc Libro II personas ad statum Oeconomicum pertinentes considerat, singulisque capitibus seorsim ostendit, quænam sint jura Patrisfamilias, Statuum Provincialium, quorum alios Landsassiorum, alios Amt-vel Schrifftsassiorum nomine in foro nostro compellamus: quibus accedunt jura judiciorum ruralium directoribus, scultetis & scabinis paganis, quæstoribus, rei que familiaris administratoribus, famulitio, rusticis & hominibus propriis competentia. Libro III. jura exhibet prædiorum rusticorum, in sensu latiori talium, quorum alia sunt allodia, alia feudalia, nobilia, ecclesiastica, precaria, emphyteutica, censitica, rustica, quæ omnia uno capite percensentur. Reliqua vero præsentis libri capita enucleando juri pagorum, operarum a subditis præstandarum, finium, prædiorum nobilium, librorum in quibus tributa & steuræ, uti vocamus, describuntur, servitutum rusticarum & jurisdictionis patrimonialis sunt destinata. Agriculturam & frumenta Lib. IV. expendit, proponitque novem capitibus prioribus jus agrorum, agriculturæ, jugerum incultorum, præstationum rusticarum, quas dicimus *die Zusen Gelder*, & novalium i. e. agrorum de novo cultorum, seminandi, metendi, cannabum linumque gignendi & horum fabricandorum usum communem docet. Quæ supersunt hujus libri capita, id quod justum est circa Dardanarios, molendina & furnos evolvunt. Transit Libro V ad hortos, describitque jus tam arbores, quam alia arboribus affinia plantandi. Et quum res pecuaria inter rusticos fere sit præcipua, hinc Libro VI. jura eo spectantia declarat, & demonstrat, quid juris circa prata, pascua & compascua, pignorationem, equos, boves, vaccas, oves earumque pastores seu opiliones, capras, porcos, canes, columbas, gallinas & passeres, tandemque apes obtineat. Expositis juribus animalium circulatorum, pergit Libro VII. ad ea, quæ degunt in sylvis, agiturque de rebus forestalibus & venatoriis: unde juris forestalis, lignandi, venandi, convenandi, & quidem interdum precario tantum, lupos capiendi, feras fovendi vel bannum ferarum habendi, easque displosis sclopetis enecandi, alterum in venando præveniendi, feras ex vivario & custodia nostra elapas vindicandi, fures ferarum puniendi, aucupandi, venatores & sylva-

rum custodes constituendi, tandemque porcos in sylvis glandibus pascendi & faginandi additur descriptio. Librum VIII destinat rei aquaticæ, quandoquidem de eo, quod legibus est consentaneum circa fontes, litorum vallationes & munimenta inundationibus objicienda, flumina, in quibus ligna interdum transvehuntur, quod jus gratiæ appellant, piscationes, canales, trajectiones fluminis navigio (*Die Fähre*) factas, pontes, navigationes & alluviones, agit. Utilissima pariter ac cum primis necessaria res est vinum & potus ex frumento, hordeo imprimis, coctus, quem cerevisiam salutamus. Utriusque jura perscrutatur A. G. Libro IX indeque de vineis, torcularibus, vini venditionibus, ejusque adulterationibus, ut & de vino sublimato luculenter commentatur, nec non in jus coquendi vendendique cerevisias, simulque in facultatem cauponas habendi atque hospites recipiendi diligentius inquirat. Ipsum vero rerum gerendarum nervum attingit Libro X, ubi res metallicas pertractat, & metallifodinarum thesaurorumque jura declarat: quibus adjicit lapidicinas, salinas, calcem, lateresque coquendi potestatem, ut & judicem atque forum, in quo lites de rebus metallicis subortæ deciduntur. Florem denique ipsamque vitam non solum Oeconomix sed totius Reipubl. commercia nempe, Libro XI contuetur, eoque jura eminentium atque vendentium, vectigalium, viarum publicarum, aurigarum, cursus publici sive postarum, monetæ, cambii & nundinarum considerat, tandemque justum rerum Indicem subjicit. Ipsam tractandi rationem quod attinet, utitur A. G. recepta hæcenus apud juris legumque Doctores methodo, procedendo per causas, sive per definitionem, divisionem, differentias, subjectum, objectum, formam, finem & effectum, prout simplicitas vel difficultas rei exigat, singulas capitum materias declarando, quibus nonnunquam origines tam ex jure, quam ex historia & antiquitate petitas præmittit, & affinia subjungit. Imprimis placuit, quod in contractibus, quos hic pertractare consultum existimavit, *substantialia a naturalibus* bene sejuncta deprehenderimus. Principia hic proposita confirmata videas, non operosa equidem & quæ nauseam movere queat, sufficiente tamen legum Romanarum cumulatione, quibus vel plane tacentibus, vel ad accominodandum haud idoneis,

substituit jura patria, eaque vel publica, quæ in Recessibus Imp. extant, vel Provincialia & statutoria. Nec sibi religioni ducit A. G. quæstiones nonnullas domesticis i. e. ex proprio ingenio defuuntis argumentis decidere, Doctorum opiniones excitare, & subinde præjudicia atque Juratorum responsa inspergere, & ubique justitiam æquitate & pietate temperatam repræsentare. Nec subsistit in sola, quam vocant, theoria, praxin insuper ad partes vocat, & præter actionum genera & libellos, ubi commodum est visum, subjectos, modum procedendi in judicio litibus imprimis metallicis dijudicandis præstituto, ut & processum cambialem lib. 10 c. 6 & lib. 11 c. 7 accurate delineavit. Ceterum ad calcem cujusque capitis & argumenti fontes, unde aliquid in hoc opus derivaverit, digito quasi indice demonstrat fidelissime. Ne tamen alienas tantum meditationes secutus existimetur, nonnulla veluti speciminis loco delibabimus. Pag. 1502 ob causas gravissimas, usum virgæ mercurialis seu divinatoriæ non esse adeo innocentem, ut communiter credunt, asseverat, & p. 290 textum juris Provincialis lib. 3 art. 42 dubium ex collatione cum lib. 3 art. 32 feliciter excutit & prudenter applicat: & p. 702 sqq. principia circa molendinorum ædificationem (*von Fachbäumen und Sicherpfählen*) non contemnenda, & procul dubio ex proprio ingenio deprompta invenies. Ostendit ibidem A. G. usum imprimis Matheseos, quam optime callet & enixe amat, omnibusque rei familiaris studiosis iterum iterumque & hic & alibi commendat. Pag. 1000 prolixè & eleganter de origine juris venandi, & quatenus Princeps istud sibi vindicare queat, disputat; tum p. 1261 sqq. ostendit, quantopere intersit navigationem in fluviis canalibus adjuvare, & quæ canalium construendorum sit ratio; & p. 1510 sqq. salinas Halensium uberius describit; ut taceamus operosam quæstionem, utrum navigium, quo flumina trajiciuntur (*die Sähre*) pertineat ad res mobiles, an vero ad immobiles? quam etiam non decidit, ingeniose tamen in utramque partem ventilat. In officia quoque famulitii & aliorum officialium curiose admodum inquirit & fraudes eorundem dexterrime detegit cujus rei exempla de tritulantibus p. 612, opilionibus p. 935, Metallifossoribus p. 1474, venatoribus aliisque addi possent, nisi id

prolixum, nimis foret. Nec minus lectu jucundi sunt articuli ordinis trituratorum p. 612 exhibiti, & utilis cognitio vitiorum, quibus equi sæpenumero sunt obnoxii, quorum p. 877 triginta tria enumerat, ob eaque actioni redhibitoriae, si Saxoniam exceperis, locum esse putat; & quæ sunt alia, quæ brevitatis causa omittimus.

JO. CASP. LOESCHERI, S. THEOL. DOCT.

Superint. & Past. Prim. Rochlit. Parergorum Sacrorum Exercit. I, II & III.

Altenburgi, apud J. L. Richterum, 1716, 4.

Plag. 8.

Visum est Autori S. R. horis subcisivis selecta quædam sacri argumenti themata curatius evolvere, cujus quidem instituti primitias tribus his Exercitationibus offert. In *prima* exercitatione de incommodis disserit, quæ ex errore, *S. Trinitatem ex lumine rationis demonstrari posse*, proficiscuntur, & commoda contra hæc mala remedia subministrat, ubi Jacobus simul Altingius & alii refelluntur. In *secunda* Socinianum *Anonymum*, qui abhinc aliquot annis in Anglia vindicias unitariorum scripsit, arguit, hujusque figmentum, *præter unum Verum Deum, tres etiam Sub-Deos dari*, examinat, examinatumque explodit. Ultima tandem exercitatione de neutiquam bis facta Filii Dei generatione, quam Hermannus Deusingius duplicem fingit, disquiritur, idemque idoneis argumentis confutatur. Non defunt in singulis singularia quædam, notatu quidem haud indigna, quæ tamen brevitatis studio ducti tacito pede præterimus. Continuationem laboris, simul ac nobis de hac constabit, B. L. indicare non gravabimur.

F. CONRADI PHILOSOPHI ORD. D. BENEDICTI. *Chronicon Schirense, sæculo XIII conscriptum, item*

JO. AVENTINI *Chronicon Schirense, nova hac editione ad præsens usque tempus per ductum, accurante GEORGIO CHRISTIANO JOANNIS.*

Argentorati, sumtu Jo. Rainoldi Dulfheckeri, 1716, 4.

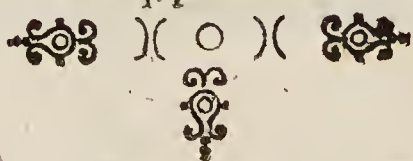
Alph. I ph. 12.

Bene utique de Schirensi Cœnobio meritis est utriusque hujus Chronici Editor doctissimus. Etenim *Conradus*, qui, quod

quod rerum Philosophicarum satis pro ea ætate (vixit enim Sæculo XIII) peritus esset, *Philosophi* cognomen sortitus est, ejusque cœnobii Prior & Custos fuit, a Stephano Abbate Schirenfi jam tum A. 1623 editus in lucem fuerat. Aventini vero Chronicon a primis initiis ad ejus fere tempora h. e. ad A. 1517 deductum, non tantum Biponte 1600, verum & rursus 1623 cura Stephani cum Conradi Chronico prodierat. Verum cum tanta utriusque libri esset raritas, ut aliqui dubitarent, num edita unquam fuerint hæc Chronica, consilium cepit Cl. Editor ea recudendi, quod adeo probavit, qui nunc Schiræ suæ jurat, Abbas *Benedictus II*, cognomento *Meiding*, ut illi tum hæc ipsa Chronica, tum nomina Antecessorum suorum benevole communicaret. Itaque Noster non modo illa ad Ingolstadiensem editionem accurate recudit, verum & Abbates inde ab obitu Johannis Chrysoctomi, qui in A. 1558 incidit, ad hæc nostra tempora nova Appendice subjecit, demumque quatuor Indices, Geographicum nempe, tum Principum & virorum illustrium, Autorum item a Stephano Abbate in subjunctis notis allegatorum, & rerum memorabilium addidit.

LECTORI

PRodiere Supplementorum Tomi VI Sectiones VII, VIII & IX, quas brevi excipiet Sect. X. Notamus vero, per errorem in titulo Sectionis VII positum fuisse *Tom. VII Sect. VII*, cum legendum sit *Tom. VI Sect. VII*. Corrigenda etiam sunt superiori Mense Martio p. 70 & 71 pauca in margine, & pro *TAB. I* legendum *TAB. II* pariterque pro *TAB. II* leg. *TAB. III*. Significandum denique hac occasione duximus, Novellas Literarias vernaculas, de quibus superiori Anno Mense Julio p. 333 sq. & alibi diximus, quæque sub tit. *Neue Zeitungen von Gelehrten Sachen* inde ab initio Anni MDCCXV *in forma octava* prostant, hoc anno bis quavis septimana prodire cœpisse, quo futurum speramus, ut Diariorum & Novorum Litterariorum, quæ continuo ad nos transmittuntur, omnem deinceps farragine[m] capiant, eoque Historiam Literariam nostri temporis scripturis larga messis suppetat.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsia

Calendis Aprilis Anno MDCC XVII.

ŒUVRES DE MR. MARIOTTE DE L'ACADEMIE Royale des Sciences.

hoc est,

OPERA MARIOTTI, SOCII ACADEMIÆ
Regiæ Scientiarum.

Lugduni Batavorum, apud Petrum Van der Aa, 1717, 4.

Alph. 4 plag. 2 Tabb. æn. 25.

Opera viri celeberrimi & de Scientia naturali optime meriti, quæ a Phycis in pretio habentur, in duos Tomos distribuit Editor. In Tomo primo comparent Tractatus de percussione seu conflictu corporum & quatuor Tentamina physica, 1 de vegetatione plantarum, 2 de natura aeris, 3 de calore & frigore, 4 de natura colorum. In secundo continentur Tractatus de motu aquarum & aliorum corporum fluidorum; Regulæ de aquis salientibus; Novum inventum circa visionem; Tractatus de libellatione, alius de motu pendulorum; Experimenta de coloribus & congelatione aquarum; Tentamen denique Logicæ.

Tractatus de conflictu corporum typis descriptus est juxta editionem Parisinam Anni 1679, prioribus multo auctiorem & correctiorem. In eo celeberrimus Autor præcipuas motuum regulas experimentis pendulorum confirmat, quod idem ante coram Societate regia Londinensi præstitisse *Christophorum Wrennum*, in Principiis Philosophiæ naturalis mathematicis p. 19 *Newtonus* testatur. Stupendos fulguris effectus per regulas de mutuo corporum solidorum & fluidorum conflictu explicat.

Tentamina physica de plantis, aere, frigore atque calore impressa sunt juxta editionem Parisinam annorum 1676 & 1679. Primum de plantis scriptum est sub forma epistolæ ad Dn. *Lantimum*, in supremo tribunali, quod in Burgundia est, Consiliarium. Triplex habet argumentum: tractat enim in eo Autor 1. de elementis seu principiis, 2. de vegetatione, 3. de causis virtutum plantarum. Inter principia crassa plantarum refert aquam, sulphur aut oleum, sal commune, nitrum, sal volatile seu armoniacum & aliquas terras. Crassa vocat hæc principia, quia eadem ex aliis simplicioribus componi statuit. Vegetationem plantarum a prima seminis germinatione orditur, ubi plumulam per vasa capillaria ex lobis primum nutrimentum capere probat, donec radix aquam pluvialem imbibere apta fit. Circulationem succi nutritii in plantis variis experimentis ac observationibus firmat & perinde ac in corpore animali duplicis generis vasa in corpore plantarum agnoscit, quorum alia venis, alia arteriis comparat. In semine totam plantam præexistere negat; præcipuas tamen partes in eo contineri largitur, vi quarum ex succo nutritio reliquæ elaborentur. De virtutibus plantarum per solas experientias statuendum esse censet: nec quicquam huc facere inspectionem structuræ, coloris, odorem, saporem atque chymicas operationes concedit. Sane per chymicas operationes plantarum virtutes immutari, ita ut earum ope cognoscere minime detur, quales sint in ipsarum statu naturali. Suadet igitur, ut, quæ cum veteres, tum recentiores de plantarum virtutibus prodiderunt, novis experimentis confirmentur.

In Tentamine de aere experimentis probat ejus gravitatem atque elasticitatem, & quod in ratione ponderum comprimatur: ubi inter alia phænomena nonnulla Tubi Torricelliani recenset. Aeri adscribit lachrymarum vitrearum phænomena, experimentisque confirmat, aerem in aqua aliisque fluidis dissolvi atque in ejus poros sese insinuare. Agit etiam de rarefactione & condensatione aeris. Negat denique, aerem salia dissolvere tempestate humida; negat, esse causam corruptionis, nec evidens esse largitur, quod in pulmonibus sanguini permisceatur.

In Discursu de frigore & calore id agit, ut ostendat, frigus non esse nisi privationem seu imminutionem caloris & maximam partem cellarum esse æstate calidiorum quam hieme, quicquid in contrarium afferat vulgus. Præjudicium vulgi inde, quod tactu gradus caloris distinguere velint, thermometrorum adeo fide fretus idem oppugnavit.

Tractatus de coloribus recens est juxta ed. Parisinam A. 1686, & in duas partes dividitur. Prioris argumentum sunt colores per refractionem producti; posterioris vero colores corporum luminosorum, colores variabiles refractioni debiti atq; fixi & permanentes corporum illuminatorum. De coloribus per refractionem in prismatico trigono vitreo genitis hypotheses *Cartesii*, *Newtoni* atque *Grimaldi* rejicit, ob rationes, quæ attentionem merentur. Ipsemet missis hypothefibus experientias quasdam claras assumit & inde rationes ceterorum phænomenorum reddit: quæ sane optima & tutissima de naturalibus philosophandi methodus. Inter ista phænomena iris etiam cum coronis & parheliis locum habet. Iridem primariam explicat per duplicem refractionem & simplicem reflexionem in eadem gutta; secundariam per duas refractiones & duas itidem reflexiones in eadem gutta. Licet autem in generali explicatione conveniat cum *Antonio de Dominis* & *Cartesio*, quorum ille iridis primariæ, hic secundariæ veram causam primus detexit, in specialibus tamen nonnullis ab iisdem dissentit. Observat etiam, se aliquoties in nebula conspexisse irides colorum expertes ad præsentiam Solis, ter etiam in eadem nocte ad præsentiam Lunæ. Quoniam vero refractiones in vaporibus istis imperceptibilibus sub iisdem angulis contingere didicit, sub quibus in guttis pluviae fiunt; vaporum figuram esse sphericam concludit, minime autem eos, quod *Cartesio* placuit, in filamenta exigua extendi. Eadem methodo utitur in explicandis coloribus permanentibus, qua in emphaticis usus, ne hypothefibus indulgens incertitudinis labem adspargat dogmatibus suis.

Tractatus de motu aquarum post obitum Autoris primum prodiit cura *Philippi de la Hire* A. 1690, & in his Actis Tomo I Supplementorum abunde de eo dictum est. Regulæ de aquis

salientibus descriptæ sunt ex operibus Mathematicis & Physicis sociorum Academiæ Regiæ scientiarum A. 1693 editis & in Actis A. 1696 p. 130 indicantur. Epistolæ de novo invento circa visionem, quod scilicet choroides sit præcipuum visus organum, ex collectione plurium tractatum Mathematicorum a sociis Academiæ Regiæ scientiarum conscriptorum & Parisiis 1679 editorum desumptæ leguntur in Actis A. 1683 p. 67. Prima earum scripta est ad *Pecquetum*: altera responsoria est ad epistolam *Perralti* cum *Keplero* defendentis, visionem in retina fieri, quæ etiam ad istam rectius intelligendam hic integra inferitur. Tractatus de libellatione ex eadem collectione desumptus, ubi multo auctior & exactior existat editione priorè. Libellam describit constructionis admodum simplicis & vulgari-um libellarum, chorobatis præsertim *Vitruviani*, defectus notat. Casus etiam singulos sigillatim persequitur, ubi libellatione opus est.

Tractatus de motu pendulorum nunc primum in lucem prodit ex MSC. Autoris originali, quod ad *Hugenium* misit, *Hugenius* vero post obitum cum aliis MSC. raris Bibliothecæ Lugdunensi legavit. Præmittitur epistola d. 1 Febr. 1668 ad *Hugenium* scripta, cum tractatum mitteret: in qua fatetur, propositiones esse easdem, quas dedit *Gallileus* de pendulorum & corporum gravium motu, alio tamen longe modo demonstrari alioque ordine concatenari. Inprimis veram accelerationis motus gravium causam prop. 1 dare prætendit, quam *Gallileus* supposuit, & nonnulla superaddit *Gallileo* indicata.

Experimentum de coloribus unicum est, quod sc. olei Tartari per deliquium guttæ duæ vel tres turbent vinum rubrum vitro infusum & rubedine privent; totidem vero guttæ Spiritus sulphuris claritatem pristinam cum rubedine restituant. Experimenta de congelatione aquarum sunt sex & hodie pervulgata, ut de iis dicere supervacaneum iudicemus. Id unice notamus, quod, cum glacies ordinarie innumeris bullulis repleta sit, quæ pelluciditatem impediunt, ad conficiendas lentes causticas glaciales non sine successu usus fuerit glacie, in quam abierat aqua decocta.

Tentamen Logicæ sine Autoris nomine prodiit Parisiis A. 1678, sed Autor ipsemet foetum hunc suum agnoscit in Tractatu de motu aquarum. Licet nomen commune habeat cum aliis Tractatibus, qui Logicæ inscribuntur; facies tamen ejus prorsus diversa. Autori nempe propositum est recensere principia scientiarum & ostendere, quomodo ex iis firmiter sit concludendum. Pars itaque prima agit tum de principiis & propositionibus fundamentalibus ratiocinatorum in genere, tum iis in specie, quibus in Physica, scientia morali & ad conclusiones probabiles opus est. Altera multo prolixior in quatuor discursibus dispescitur. In primo disquiritur, quanam re opus sit, ut alii ex asse mentem nostram assequantur, ubi adeo definitionum doctrina pertractatur. In secundo agitur de inventionem principiorum cum intellectualium in Geometria, Arithmetica & Algebra, tum eorum, quibus ad res sensibiles cognoscendas opus est in Physicis, tum denique propositionum moralium. In tertio forma argumentandi exponitur, ubi tanquam inutilia rejiciuntur, quæ de figuris & modis syllogismorum vulgo præcipiuntur. Tandem in discursu quarto de falsis apparentiis & Sophismatibus, tanquam errorum causis differitur.

EPHEMERIDES DES MOUVEMENS CELESTES,

pour les Annees 1715 jusqu'en 1725 &c.

hoc est,

EPHEMERIDES MOTUUM COELESTIUM AB A.
1715 usque ad 1725, Autore Dn. DESPLACES.

Parisiis, apud Jacobum Collombat, 1716, 4.

Alph. 2.

Autor in præfatione laudat Astronomos, per quos Astronomia profecerit, *Ptolemaum, Copernicum, Tychonem, Ricciolum* & Academiae Regiae Scientiarum Astronomos, silentio præteriens *Regiomontani, Kepleri, Hevelii, Flamstædi* aliorumque in Scientiam merita. Ceterum Ephemerides suas computatas esse ait secundum Tabulas nondum editas & observationibus atque hypothefibus Astronomorum Academiae Scientiarum

superstructas. Promittit earundem continuationem, & in decennium proxime sequens prælo jam paratas esse affirmat. Præter planetarum longitudes, latitudes, aspectus & mediationes, in iisdem comparent occultationes fixarum a planetis, præsertim Luna factæ, ortus & occasus siderum, immersiones & emersiones primi Satellitis Jovis. Quod attinet eclipses Solares memoratu dignas, quæ A. 1722 d. 8. Dec. h. 2 pom. 23" accidet, erit 5 digit. 26 min. in parte australi; quæ vero A. 1724 d. 22 Maj. h. 6 pom. 3' continget, erit 10 dig. 17'. Lunaris A. 1718 est totalis cum mora. Initium h. 9 3' d. 9, Sept. immersio h. 7 9', medium 8 h. 5', emersio h. 9 finis h. 10. 6'. Similiter lunaris A. 1722 est totalis cum mora. Initium d. 28 Jun. h. 12. 1', immersio h. 13 11', medium h. 13 43', emersio h. 14 16', finis h. 15 25'. Præmittitur Introductio de usu Ephemeridum luculenta.

*M. JOANNIS GAUPPII, LINDAV. ECCLES.
Min. Ephemeris motuum cœlestium prima ad Annum a nativitate D. N. J. C. MDCCXVII ex Astronomicis Tabulis recentissimis Dn. PHIL. DE LA HIRE computata, sed ad meridianum Uranoburgicum directa.*

Augustæ Vindelic. apud. Casp. Brechenmacherum, 1716, 4.
Pl. 8 Tabb. æn. 3.

CUM clarissimus Autor, per annos complures in construendis Ephemeridibus occupatus, ad annum C completum 1730 pervenisset, & tandem de illarum editione cogitare cœpisset, constituit secum nundinis singulis, vel unam, vel binas cum publico communicare. Prodit igitur hæc omnium prima, complexa faciem cœli in annum præsentem, & computata ad Tabulas Cel. *de la Hire*, (ad meridianum tamen Uranoburgicum) excepto Solis motu, quem e Rudolphinis desumpsit, adhibitis tamen æquationibus Cassinianis. In æquandis diebus naturalibus eodem Autore utitur, tum alibi, tum in Eclipsibus primi Satellitum Jovis, ad regulas Jovialium Tabularum. Sunt autem mensium cuivis quatuor paginæ tributæ. In prima ponuntur loca planetarum e longitudine & latitudine, ad singulos dies

filii veteris & novi, definita, una cum motu correcto nodorum Lunæ in antecedentia. Altera exhibet aspectus tam Lunæ & reliquorum Planetarum, quam horum inter se. Tertia complectitur Declinationes & Culminationes Planetarum, quas ortui Planetarum & occasui ideo prætulisse se dicit Autor, quod culminationes observandis altitudinibus meridianis aptissimæ sint, & sub eodem meridiano omnibus convenient elevationibus Poli. Ultima continet Phænomena cœli, id est, tempora conjunctionum & ad fixas appulsuum, addita quantitate arcus inter Planetas, vel Planetam & fixas interjecti, quo tempore ad eundem circulum Latitudinis pervenerunt: accedunt ad hæc & tempora culminationis initialis puncti arietis, & æquationes temporum Cassinianæ. In fine præterea cujusvis paginæ Solis & Veneris ortus & occasus in brevi tabula ad altitudinem poli 49 gr. 30 m. cum diametro Solis apparente, per intervalla singulorum quinque dierum, referuntur. Mercurii ortus & occasus ad eandem poli altitudinem cum duratione apparitionis singulari tabula exhibetur, quæ prima est mensuris subjunctarum, & in fine, ejus ad fixas appulsus, qui in Phænomenis cœli prætermitti fuerant, determinat. Hanc enim & Tabula ortus & occasus Lunæ, ad eandem poli altitudinem; & alia pro ortibus & occasibus reliquorum planetarum continens arcus semidiurnos pro elevationibus poli a 37° ad 60°, ac declinationibus Planetarum quibusvis; & diversæ adhuc pro immerfionibus emerfionibusque intimi seu primi satellitum Jovis, eo, quo dictum est, ordine sequuntur. His denique subjiciuntur Eclipses Solis ac Lunæ, per præcipua calculi momenta, & delineationes additas repræsentatæ. In solaribus enim transitus centri penumbræ, quando via ejus terræ discum ingreditur, vel parallelorum, quando extra cadit, per loca optice projecta, in plano comparent. Lunares ratione consueta expediuntur.

A. M. SCHMIDII DEDUCTIO ULTERIOR INVENTIONIS suæ de vero Planetico-Solari Systemate palpabili modo demonstrando, per globos verticaliter explosos, ad longissimam distantiam versus occidentalem plagam relapsuros.

Luneburgi, literis Sternianis, 1715, 4.

Plag. 1 $\frac{1}{2}$.

EJUSDEM TENTAMEN III NOVÆ INVENTIONIS &c.

Luneburgi, literis Sternianis, 1716, 4.

Plag. 2 $\frac{1}{2}$.

AUtor propositionem suam, in Actis 1715 M. Julii p. 328 expositam, hic ulterius deducit, & objectionibus quibusdam occurrit, præcipue *de motu a Terra mota globo Orientem versus simul impresso*, quem suppositum motum impressum §. IV breviter novem rationibus refutat. Provocat deinde ad experimenta a Merfennio aliisque jam facta, methodumque exponit, quomodo experimentum hoc vel sclopetis, vel potius tormentis majoribus rite iterari queat; ubi globi solidi relapsum versus Occidentem, secundum recentiorum Astron. motus terræ annui calculum ad 150 fere milliaria Germ. expectandum fore, §. IX computat; quæ tamen distantia longe minor futura sit, si globi, ad vestigia eorum facilius detegenda, excavati, pulvere pyrio aliisque ignium artificialium idoneis requisitis replerentur.

Tentamine III Autor præcipuam illam quæstionem: *Num motus puræ vectiois motum continuatum imprimat?* uberius expendit, & ad experimenta pro hac hypothesi statumina obiecta respondet, vel ficta & falsa talia esse, vel ambigua, vel vehiculum aeris deferentis, & proportionem graduum hic intercedentem, non satis accurate considerata fuisse. Sex deinde novis argumentis motum a terra impressum uberius impugnat, & ad instantias regei solitas respondet. Denique veritatem experimenti fundamentalis Merfenniani confirmat, & ad illud rite iterandum provocat; quod licet apparatus non privati sit, alias tamen facillimum, ejusque usum ac momentum non contemnendum fore sperat.

HIPPOCRATIS DE MORBIS POPULARIBUS
Liber Primus & Tertius Græco-Latinus. His accommodavit novem de Febris Commentarios JOANNES
FRIEND, M. D. Coll. Med. Londin. & Soc.

Reg. Socius.

Londini, impensis Guil. Innys, 1717, 4.

Alph. 1 pl. 18.

AUtor clarissimus hujus Opusculi, quod quidem caractere nitidissimo editum est, hoc in animo habuit, ut primum & tertium Epidemiorum librum *Hippocratis*, qui ex septem soli pro germanis habentur, publico daret. Hos simul jungi voluit, non modo quod pulchre unoque styli acumine scripti sint, sed quod in eodem argumento versati, unum quoddam idque perfectum opus conficiant. Siquidem in *Febribus* enarrandis toti sunt, & quod in aliis *Hippocratis* scriptis minime factum est, singulares ægrotantium Historias persequuntur. Itaque id egit Cl. Editor, ut, quod a ceteris Hippocratis interpretibus præteritum videt, ostendat ex hoc ipso fonte hauriri posse, & quæ desiderantur adeo in febribus acutis, medendi indicia demonstret. Quippe *quadraginta duas Febre* acuta laborantium Historias describit Hippocrates; ex his mortui sunt *viginti quinque*: ex reliquis, qui salvi evaserunt, nemo nisi evacuatione aliqua interveniente ad sanitatem perductus est. Perspicue hinc liquere Autor haut perperam judicat, quid in hisce morbis depellendis moliatur natura, & qua demum via ars, quæ ad naturæ regulam dirigenda est, debeat incedere. Igitur instituit Evacuationes illas, quibus hæ Febres solutæ sunt, percurrere; & deinceps de præcipuis *evacuandi* generibus, quæ vel a natura indicata vel ab arte exculta sunt, pauca differere: neque enim sui instituti esse ait, de Medicina integrum Volumen conscribere, sed ea tantum, quæ apud alios aut intacta, aut non satis explicata reperit, perstringere. Quare, quæ de præsidiis in hoc Febrium genere maxime illustribus exponenda arbitratur, in *novem Commentarios* dispescit, quorum 1 de ratione scribendi, quam in Epidemiorum libris tenuit Hippocrates, in 2 de Sanguinis Missione, præsertim de Venarum Jugularium Sectione, in 3 de Sudoribus, in 4 de Vomitione, in 5 de Excreatione purulenta, de Pleuritide item, & Peripnevmonia, in 6 de Abscessu, deque Coli & Vesicæ Ulcere, in 7 de Purgatione, quam vim habeat in Febre putrida, quæ Variolis confluentibus supervenit,

U

inque

inque capitis Erysipelate & de Excretionem Intestinali, in 8 de Urinæ Profluvio, & in 9 de Vesicantibus, quæ Cantharides recipiunt, agit.

Commentariis hisce multa inserit Autor Clariss. quæ ad Historiam Medicam pertinent; quædam ad Anatomem spectantia attingit; præcipue vero hunc de Evacuantibus Sermonem, quatenus ad curandi Artem referantur, cautionibus observationibusque propriis & nonnunquam ægrotantium Historiis illustrat. De *Purgatione* in Febre putrida, quæ *Variolis* supervenit, quia illa medendi ratio fere nova est & a paucis in usum ducta, paulo longior existit; eaque, quæ de istiusmodi curatione differit, sententiis illustrium Medicorum, *Frewin, Levett, Cade, Mead, Gibbons* confirmat; eorumque Epistolas ad se de hac re missas adjungit.

In *Prefatione*, quid in hac Editione præstitum sit, & in quo ceteræ *Hippocratis* Editiones defecerint, breviter Lectorem monet; & quædam obiter de *Dialecto Jonica* notat.

Librum hunc tanquam munusculum aliquod mittit amico suo, *Richardo Frewin*, Medico Oxoniensi: cumque eo quasi collocutus, de Veterum Medicorum in scribendo præstantia multa memorat, eosque in morborum Historiis describendis signisque explicandis fuisse accuratissimos, dicit. Horum maxime illustrium, *Celsi, Cæli Aureliani, Alexandri Tralliani, Galeni, Aretæi, Hippocratis* modum, quem quisque in scribendo tenuit, & in quo quisque maxime excellit, brevi perstringit: deinde ostendit, quam procul ab hac scribendi laude absint, qui idem argumentum tractaverunt, Recentiores.

GERARDI GORIS, MED. DOCT. EXAMIN.
Chirurg. & obstetric. ac Inspect. Cadav. v. o. in Rhenoland.
Mercurius Triumphator, continens Argenti vivi Historiam, Indolem, Prærogativam & Noxas in morborum chronicorum, præsertim Luis Venereæ curatione. | Annectitur de Curationibus Sympatheticis
Tractatus.

Lugduni Batavorum, apud Theodorum Haack, 1717, 8.

Plag. 18 cum dimid.

INtegram hic Argenti vivi Historiam reperiet Lector curiosus, a clarissimo Gerardo Goris traditam, ex qua potiora excerpemus. Cum miraculorum plena sint omnia in rerum natura, vix ullum mirabilius inter ea reperire licet, quod mirifica sua textura, atque haud omnibus satis conspicua efficacia & viribus considerantis animum magis suspensum & attonitum reddat, quam stupendum illud autoris naturæ miraculum, æternique liquoris vomica, uti Nostro audit, Argentum vivum. Dubium enim sane est, majorine damno quam emolumento mortalibus primo innotuerit; nam si myriades malorum respicias, quæ humanum genus misere prægravarunt, postquam infidum hunc hospitem tam in mechanicis quam medicis tractare cœperint, haud gravate penitus ejus usum semper & in omnibus damnabis, præsertim e foro medico relegabis ac proscribes, tanquam truculentissimum, ubique locorum maximas impune strages edentem, grassatorem atque nocentissimum, semperque deleterium. Vix latere potest hydrargyrum in imis montium penetrabilibus, quin se prodat; lapidibus enim albis sed valde levibus instar calcis circumdatum vulgo reperitur. Cap. I. Herbæ, quæ in montibus his crescunt, ceteris magis vernant, & majores videntur, arbores vero rarissime flores vel fructus ferunt, eorumque folia tardius proveniunt. Ejus profluvia norunt metallurgi, qui mense Majo vel Aprili sereno mane nebulas in vertice montium emergentes & instar lanæ gossypii, cum crassus hic vapor ultra terræ superficiem ob gravitatem suam vix assurgat, supra herbosum cespitem pendulas reperiunt, argenti vivi venas subesse conjicientes. In hisce locis tum hydrargyrum investigant, præsertim in illis montis plagis, quæ septentrionem spectant, quia venas ibidem ditiores judicant. Haud raro quoque multum aquæ circa has fodinas offendunt, & ipsum argentum vivum in suis latibulis & fodinis vel currens & fluidum vel frustillatim & solidum in forma cinnabaris reperiunt; quod tamen haud sæpe fit, quia mira & perniciosissima sua fluiditate in cavernas, cryptas, rimas & fissuras terræ & lapidum reptat. In-

terim non plectuntur solum, qui ei effodiendo suam collocant operam, & vel morti traduntur, vel omnium partium debilitati & tremori, paralyfi, convulsionibus & asthmatis obnoxii redduntur; sed & qui illud in igne tractant, aurifabri, specularii, chymistæ, pictores, & qui aurum & argentum ab admixtis recrementis mineralibus mediante mercurio separant atque repurgant. Nec melius se exhibet, si improvide in medicamentum vertitur. Alios enim horrenda atque lethali mulctat salivatione, alios dentium vacillatione, & lapsu, orisque ardore atque foeda exulceratione faucium afficit, alios alopecia foedat, haud paucos subito præfocat, alios catarrhis obnoxios facit, ac ossa friabilia & cariota reddit. Est autem mercurius liquor mineralis & metallicus volatilis, omnibus metallis cognatus, præcipue auro, sed minime ferro, ponderosus, densissimus, colore argenteo similis, ignem fugiens. Mercurius dicitur triplex, nativus, artificialis & e metallis ac semimetallis extractus. Nativus etsi per se natura operatrice separatus inveniatur, quem virgineum vocant, plerumque tamen ex terra minerali, quam cinnabarinam nuncupant, vi ignis evocatur. Vena enim ejus in ollis excoquitur. Inferiores scilicet ollæ usque ad margines defodiuntur, in superiores vena in particulas fracta injicitur, eaque repletæ obturantur musco, & inversæ in ora inferiorum imponuntur, ac undique mistura, quæ constat ex pulvere terræ comminutæ & a carbonibus resoluta circumfunduntur, ut ex ea superiores palmam modo extent; ad utrumque foci latus saxa prius structa sunt, eisque superimposita tigna, quibus operarii longa ligna injiciunt transversa. Etsi vero ligna non attingant ollas, acris tamen ignis ardor eas calefaciens argentum vivum per muscum in ollas interiores defluere cogit; si contra in inferioribus excoquitur, fertur in superiores: si olla quædam vitium contraxerit, cum fumo aufugit. Dantur & aliæ venæ mercurii excoquendæ rationes, tam per ascensum, quam descensum, & ad latus per exhalationem in conclave concameratum sub specie sublimationis, cum mercurius recidit in arenam vel cinerem intermedium. Quoniam tamen vivus & currens propter fluiditatem suam difficulter transportari potest, magna ejus pars in for-

ma cinnabaris relinquatur, vel in cinnabarin, addendo sulphuris vulgaris p. i. tribus partibus mercurii, mediante sublimatione, reducitur: postea suo tempore & loco, absorpto per addita alia sulphuris acido, iterum revicturus. Qui mercurium sulphureis & nitrosis particulis conflare statuunt, minus extra oleas vagari videntur, quanquam nec sic intimior ejus textura satis pateat, a posteritate forsan in apricum ponenda. Ex adunatis interim ejus minutissimis globulis haud difficulter ejus in igne volatilitatem, quamvis alias gravissimus sit, concipere possumus; quia scilicet figura rotunda minus apta est pro particulis inter se invicem uniendis. Sub hac forma per os sumtus nil nocet, sed in quibusdam morbis, ut in iliaca passione, insigniter prodest. Ejus vero fluiditatem impediunt salia acida, eique vim corrodentem & deleteriam conciliant. Metalla potissimum ingreditur mercurius, utpote quæ nihil aliud sunt quam concreta ex succo mercuriali, sulphure & sale; vapor enim viscosus mercurialis ignibus subterraneis sublevatus resolvit salia in fodinis seu venis, quæ resoluta & confluentia corpus mixtum metallicum constituunt, quod tum pro majore vel minore salis & sulphuris admittione modo in hoc, modo in aliud metallum concrevit. Metalla enim æque ac lapides hodiernum adhuc nascuntur. Distinguunt tamen magis curiosi mercurium ab argento vivo, seu hydrargyro, illum metallorum proximam ponentes materiam, hoc mineralem vocantes liquorem, & veluti recrementum, aut incompletum partum, vel abortum deficientis naturæ, atque ille idem est, qui etiam ex metallis arte potest elici. Somnia interim sunt, quæ Astrologi de planetis cœlestibus metallificis perhibent, dum non solum gignere illa astra sed & gubernare metalla, influereque viribus suis in proprium metallum, mordicus asserunt. Atque ex eodem fonte, nec non ex Arabum officinis & commentis prodiit auri foliacei in pharmacis usus, qui an magis vanus sit an insanus, dubium manet. Inter præparata mercurii primo depuratio ejus a sordibus adhærentibus commemoranda venit; quæ in finem exprimitur vulgo per corium; quæ tamen enchiresis non semper sufficit, quia metalla intimius ei conjuncta simul transeunt. Alias infunditur aliquoties

Cap. 4.

5.

6.

7.

in spiritum vini & agitur; optimus tamen modus est, si mercurius præcipitatus aut cinnabaris cum ana tartari vel calcis vivæ destillatur, vel saltem simpliciter per se per retortam propulsus nihil recrementi relinquit. Sic enim purissimus mercurius se manifestat in receptaculo affusa aqua frigida. Depuratur adhuc alio modo, nec ita vulgari, per salia quædam mineralia ac singulares quasdam enchireses ad separandum ab eo noxium sulphur corrosivum a Gebro, Arabe, descriptas. Nota puritatis est, quod carbonibus impositus totus effumet & sine strepitu, vel in cochleari argenteo evaporationi super prunis expositus maculam relinquat flavam aut albicantem, non nigram aut fuscam. Vulgo censetur optimus, qui eruitur e mineris auro vel lunæ vicinis, & hinc præfertur Hungaricus aliis. In Medicina luis venereæ verum & specificum ejus antidotum creditur, quale tamen, prout communiter adhibetur, non est, quatenus ptyalissimum excitando utiles pariter ac inutiles humores, eosque subtilifatos & fluidiores redditos per glandulas salivales exterminat. Hæc vis seu potius virus hoc in mercurio vulgari solum residet, siquidem ex metallis extractus salivationem inducit nullam, atque ita præstantissimum & securissimum simul evadit medicamentum in morbis chronicis, præsertim venereis, polychrestum & ferme catholicum. Usitatiores magisque vulgares mercurii præparationes medicinales sunt præter depurationem præcipitatio seu potius calcinatio, sublimatio, destillatio, extractio, liquatio, & salificatio, quibus accedit crystallisatio, unde arbor Dianæ seu philosophica emergit. Pro impostoribus vero habendi sunt, qui ex mercurio per se aquam, spiritum, oleum & sal elicere volunt. Nec magis æstimandi veniunt, qui ex mercurio & viridi æris, lapide calaminari, ochra vel radice curcumæ aurum conficiunt sophisticum. Præparatio ejus cum anatica sulphuris communis portione, quæ æthiops mineralis audit, omnium ineptissima est, cum nihil aliud sit quam mera calx inutilis acido saturata. Omnium primus, qui ad luis venereæ curationem unguentum mercuriale ordinavit, Jacobus Carpenfis vulgo creditur. Huic tamen alii volunt facem prætulisse Judæum quendam Ulissiponensem, qui lue hoc affectus in opere quo-

quodam mechanico mercurium imprudentius tractaverat, & per insequentem mox ptyalismum curatus fuit. Eum empirici quidam audaciores & sagacissimi remediorum exploratores secuti, per analogiam quandam hoc remedium transtulerunt a curatione mentagræ & pudendagræ, ad quos affectus jam ante secula usurpatum fuerat ab Arabibus, in luis venereæ curationem, tanto successu & commodo, ut deinceps pro alexiterio & fœdæ hujus luis antidoto sit habitum; quod tamen nisi optime tractetur, debite castigetur, opportune detur, & prudenter atque circumspicte adhibeatur, non satis tutum datur. Dolendum interim est, latere nos non minus mercurii in corpore humano operationes, veraque effecta, quam vires plurimorum simplicium, quas nemo a priori explicare audebit. Luem veneream quod attinet, non hæc demum sua incunabula ætate Caroli VIII Gallicæ Regis, anno 1493 & 1494 ad Neapolin cum Alphonso Rege bellum gerente, habuit, licet plurimum tum temporis sævierit; siquidem Guilielmus Salicetus & Valescus Tarantanus, durante hoc tempus viventes, plurima ejus commemoraverint symptomata. Certum interim est, hanc luem nulli jam adulto supervenire, nisi contagio qui se polluerit. Posthabitis autem omnibus aliis medicamentis, quæ ægri tales non sine summo tædio nec absque periculo vel deglutiunt, vel sibi illiniri permittunt, invenisse se dicit Autor novum modum mercurium præparandi, unde hic ingenita sua virulentia exutus absque ulla salivatione omnia acidi maligni spicula & cuspides diffringit, & comminuit, atque ex corpore per sudores, urinam, insensibilem transpirationem &c. modo adeo placido eliminat, ut ejus operationes, etiam si valde sint efficaces, vix ab assumptibus sentiantur. Notum est in vulgus, quod mercurius salia acida alliciat, a quibus fluiditate sua exuitur, & vim corrodentem & deleteriam acquirit. Cum autem lues venerea sua primordia ab acido volatili, viscido quodam involucre occultato, capiat, necessario mercurius cum eo combinatus reviviscit, passim vulnerat, os faucesque lædit, corrodit & excoriat, nec raro ventriculum & intestina stimulat, eorumque vasa sanguinea dilacerat, & aperit, unde diarrhoea vel dysenteria oritur. Salivatio, quam pro-

Cap. 9. 10.

11.

12.

13.

Cap. 14.

vocat, tam diu durat, donec virus venereum vel ipsum argentum vivum assumptum foras fuerit eliminatum. Si e contrario non satis salium acidorum offendat, tunc per poros cutis transpirat, secum rapiens obvium virosum acidum venereum, qua ratione nonnulli admodum feliciter sine salivatione in sanitatem restitui possunt. Per intervalla vero si mercurialibus bene præparatis utamur, obstructions referandi, massamque sanguineam depurandi causa, tum per raro salivationem, purgationem ut plurimum, urinam vero & sudores rarius, nisi quispiam peculiarem mercurium præparandi modum calleat, cedere solent. Cum autem in duas partes abeant, qui lue veneream curandam suscipiunt, & vel per salivationem, vel per decocta lignorum eandem debellare annituntur; Autor noster lites has compositurus, salivationem non penitus rejicit, sed illam quoque haud temere instituendam esse, & nisi cum morbus jam nimis inveteratus, & pertinax aliis remediis non amplius cedat, locum invenire existimat.

In tractatu de cura Sympathetica id agit Autor clarissimus, ut ex sympathiis & antipathiis, quæ in rerum natura occurrunt, probet, dari etiam curationem magneticam vel sympatheticam, ex variorum Autorum autoritate & propria experientia convictus, etiamsi veræ & adæquatæ causæ ejusdem etiamnum nos lateant. Coronidis loco appositæ sunt quædam literæ ad Autorem datæ, methodum ejus lue veneream curandi concernentes & confirmantes.

*BIBLIOTHECA SCRIPTORUM HISTORIÆ
Naturali omnium terræ regionum inservientium. Historiæ naturalis Helvetiæ Prodrömus. Accessit Celeb. Viri
JACOBI LE LONG, Bibliothecarii Oratoriani, de scriptoribus Historiæ Naturalis Galliæ. Collegit JOH. JACOB
SCHEUCHZER, Med. D. Math. Prof. Societ. Leopoldino-
Carolinæ, Regiæ Angl. & Boruss.*

Tiguri typis Henr. Bodmeri, 1716, 8.

Plag. 16.

Celeberrimus Autor, qui id saltem egit, ut indicaret Autores, qui hujus vel illius provinciæ naturalia, ut sunt lapides, gem-

gemmæ, mineralia, aquæ, plantæ, herbæ, & id genus alia, delinearunt. Prodromum appellat hoc opusculum Historiæ Naturalis Helvetiæ: siquidem ejus generis libellum a se confectum sub prelo jam sudare subinde indigitat, de quo quid sperandum sit, Lectori in Præfatione uberius declarat. Methodo procedit Geographica, ostenditque, quinam scriptores faciant ad notitiam rerum naturalium in orbe universo occurrentium. Singuli scriptores, singularum provinciarum naturalia adumbrantes, secundum ordinem alphabeticum recensentur, nominibus Autorum nonnunquam ea, quæ ad tempus natiuitatis & mortis, tum & dignitates, quibus insigniti fuerunt, spectant, adduntur, tum & argumentum, editionis locus, annus & forma, interdum etiam nova impressio & augmentatio, rarissime tamen, subjicitur. Abiolutis cujusque provinciæ Autoribus, qui suis nominibus inclaruere, annectuntur Anonymi, in quorum cumulatione adeo diligens fuit Scheuchzerus noster, ut etiam cantilenas, quas de prodigiis confingere, & quarum decantatione misellæ plebi metum incutere solent circumforanei, addere operæ pretium putaverit. Ferax admodum harum fabularum Germania nostra, idcirco prolixum valde catalogum de iis videas contextum p. 66-ad 82, cujus furfuris novella etiam extat p. 116, ubi de prodigio, quod A. 1571 d. 29 Sept. in cælo apparuisse fertur, legimus. Selecta admodum sunt, quæ Autori, pro insigni sua in historia literaria cognitione, de scriptoribus Historiæ Naturalis Galliæ communicavit Cl. leLong, quæque hic appendicis loco opusculo Scheuchzeriano subjecta deprehendimus; cujus Viri diligentiam si aliarum quoque regionum eruditi æmulari velint, tum demum de integra Bibliotheca horum scriptorum gratulari sibi posset orbis eruditus. Enimvero diligentissimo Scheuchzero neutiquam propositum videtur, ut omnes recenseret Auctores, verum ut, quos in promptu habuit, indicaret, simulque, quænam via insistenda sit ei, qui opus historiæ naturalis cujusdam provinciæ molitur, doceret.

ARNOLDI CORVINI A BELDEREN, JC.
Jus Canonicum methodo Institutionum per Aphorismos str.

*etiam explicatum. Cui accesserunt JO. FAC. WISSENBA-
CHII, JC. Contradictiones Juris Canonici, ut & Differentie
Juris Civilis & Canonici, cum indice materialium & titu-
lorum atque Prefatione SAM. STRYKII JC. Denuo illud
edidit, notisque succinctis illustravit JUSTUS HENNIN-
GUS BOEHMER, JC. Comes Palat. Cæs. Potentiss.
Regi Boruss. a Cons. aul. & Prof. Jur.
Ord. in Regia Fridericana.*

Halæ, sumtibus Orphanotrophei, 1717, 8.

Alph. 2 pl. 12.

JUS Pontificium non eadem hæcenus apud omnes, siue Ro-
manenses spectes, siue Protestantes, tractandi ratio obtinuit.
Nonnulli enim altius ascendentes, cunctaque a primis inde
Christianæ Ecclesiæ incunabulis repetentes, diversitatem, quæ
inter hujus instituta & recentiorum Canonum placita Pontifi-
cumque Romanorum sanctiones intercedat, exposuerunt; qua
in re Galli cum primis scriptores, dum secundum libertatem Ec-
clesiæ suæ vindicias agunt, operam collocarunt & profecerunt
plurimum. Alii vero intra Decreti & Decretalium, quatenus
Juris Canonici Corpore continentur, metas subsistentes, præter
Concilii Tridentini & novas Pontificum Decisiones nihil adjici-
endum esse crediderunt. Tertium genus post renatam Evan-
gelii lucem & disciplinam veterem Ecclesiæ restitutam enatum
est, eorum, qui cum obtrusa semel majoribus Juris illius volumi-
na, a Reformatoribus nostris, qua publici status dignitas & tran-
quillitas doctrinæque integritas paterentur, tolerari, Ordinati-
onibusque, quas in suis Principes Protestantes territoriis, post-
liminio velut recuperata potestate circa Sacra, condiderunt,
corrigi vel suppleri etiam animadverterent, officii sui esse arbi-
trati sunt, si partem hanc prudentiæ Juris ita informarent, ut iis,
quæ ex Pontificum rivulis haurienda essent, leges Ecclesiasticas
cum totius Imperii, tum suæ quisque Provinciæ adderent; unde
mixta species juris Pontificio-Ecclesiastici prodiit. Perfectis-
simus tamen haud dubie illorum labor haberi debet, qui tripar-
tium fecerunt, sic ut in singulis materiis primo quidem senten-

tiam

tiam primitivæ Ecclesiæ explorarent, deinde innovationes & deviationes Ecclesiæ Romanæ earundemque causas detegerent; denique quid in abusibus his tollendis Reformatorem industria præstiterit, ostenderent: quam viam inivisse meminimus magni nominis Jctum *Joannem Schilterum*, & majori adhuc apparatu Virum in hac palæstra exercitatissimum, *Justum Henningum Bæbmerum*, in elaboratissimo Opere, quod *Jus Ecclesiasticum Protestantium* inscripsit, cujus continuationem avide expectant justis studiorum horum æstimatores. Ad secundam classem merito suo referendus est præsens libellus *Arnoldi Corvini*, utilissimus eis, qui Jus Pontificium, ut in Decreto & Decretalibus literis exhibetur, nosse desiderant, quæ prima, ut arbitramur, cura esse debet illis, qui sine offensa in eo ediscendo progressus facere cupiunt. Enimvero, uti genuinis Theologiæ, Politicæ Historiæque adminiculis instructo arduum esse nequit nævos illius agnoscere, ita si rudis adhuc animus juris illius præceptis undique obloquentes audiat, repugnantium sibi invicem opinionum mole oppressus difficulter capiet, quæ juris Pontificii proprie habenda sunt. Lucem primum adspexit fœtus hic Amstelod. 1648, eo nimirum tempore, quo Reformatorem adhuc sacris Autor addictus esset, qui postea ad Pontificiorum castra transiens, & ab Electore Moguntino ad Consilarii munus & Professionem Juris ordinariam evocatus, eundem denuo typis describi fecit Moguntix 1662. Secuta fuit tertia Editio Halæ Saxonum 1704 curante celebri Jcto, *Samuele Strykio*, qui *Contradictiones Juris Canonici* a *Wissenbachio* observatas, nec non *differentias Juris Civilis & Canonici* a *Jochimo Hassio*, Rostochiensis, in Academia Basileensi quondam congestas, junxit. Retinuit accessiones easdem in hac, quam præ manibus habemus, Editione celeberrimus *Bæbmerus*, eamque præterea succinctis, sed perdoctis, notis textui Corviniano subjectis auxit, quibus mens Autoris explanatur, origines sacrorum investigantur, fontes errorum aperiuntur, & praxis Ecclesiarum Protestantium indicatur, ut in compendio præstitisse videatur, quæ in ante laudato opere pleniore manu dedit aut adhuc est daturus. Sed ut salivam moveamus Lectori, juvat unum alterumve producere.

cere. Pag. 76 originem *Canonicorum*, quam plerique omnes ad *Augustini* tempora rejiciunt, ex instituto *Chrodograndi*, Episcopi Metensis sub *Pipino*, accersit, qui ut Clericos in ordinem redigeret, monasticam eis vitam imposuisse fertur, nimirum ut communi dormitorio, refectorio & claustro uterentur, & secundum Canones in Aquisgranensi Concilio A. 816 specialius determinatos, sed absque Votis, agerent. At cum Sec. XI singuli seorsum habitare inciperent, inde factum, ut quidam Canonicos ad vitam communem reducerent, & quo melius in obsequio detinerent, Paupertatis Voto abstringerent; hosque *Regulares* dictos, ceteris laxiorem disciplinam professis *Secularium* nomine relicto. Porro inter Regulares & Monachos id interesse putat, quod hi *Benedicti* vel alterius religioni adscripti sint, illi solam *Augustini* regulam amplectantur, ac clericorum quoque munia obeant. Ceterum ab illa cognatione plura in Capitulis hodiernum superare monasticam indolem spirantia, quo officia Decanorum, Præpositorum, annum probatorium aliaque refert. P. 95 reprehendit divisionem rerum in *spirituales* & *temporales*, & ab objecto in *ecclesiasticas* & *seculares* potius dispertiendas esse animadvertit, ita ut illæ absolvantur rebus in patrimonio Ecclesiæ, qua universitas est, existentibus, & negotiis ecclesiasticis, quatenus jure externo definiuntur. P. 102 Exorcismum a Veteri Ecclesia in Energumenis saltem, non etiam in Baptismo infantum adhibitum, ideoque rectius omitti asserit. P. 114 observat, neminem priscis temporibus ab Eucharistiæ usu, quam singulis diebus dispensare solenne erat, arceri potuisse, quam fraternitatis, sive communionis, jure per excommunicationem exutum. hanc autem non in Episcopi aut Pastoris solius, sed totius Ecclesiæ arbitrio fuisse. Utilis in primis p. 142 seqq. observatio occurrit de divisione Sponsaliorum in ea, quæ *de presenti* & *de futuro* matrimonio contrahi dicuntur. Cum enim nostrates appellationes istas in alienum plane sensum convertant, *pura* cum sponsalibus *de presenti* miscendo ac illis, quæ *de futuro* sunt, opponendo, male eos Juris Pontificii Decisiones ad nuda verba applicare judicat. Sic perperam credi sponsalia *pura* mutuo dissensu dissolvi non posse ob c. 31 X de Sponsal. cum

textus hic de sponsalibus *de presenti* agat. Similiter non recte defendi absolutam coactionem ad sponsalia *de presenti* consummanda, ex eo, quod *c. 17 X eod.* de Sponsalibus *de futuro* saltem accipi debeat; cum quæ a Pontificiis *de futuro* vocentur, nobis sint *de presenti*, quæ autem illi *de presenti* dicant, apud nos ferme ignorentur. Tandem p. 153 monet Sponsalia *de presenti* & matrimonium juxta mentem Juris Canonici non differre intuitu *vinculi*, bene tamen intuitu *effectuum jurium externorum*. P. 189 *c. 1 X de clandest. despons.* depravatum credit & emendat: *Si quis clam desponsaverit aliquam, & mulier negat hujusmodi desponsationem, viro incumbit probatio*, quippe qui tunc actoris vices sustinet. P. 263 ostendit *Institutionis* actum in fraudem Patronorum Laicorum inventum esse, ne hi munus Sacrum cum beneficio contulisse videri queant, etsi jure antiquo Collatores ejus omnino fuerint. Displicet quoque ei p. 264 nostrorum sententia, institutionem realem, seu *investituram*, ut vocant, a nemine, nisi Episcopo vel ejus jure gaudente fieri, nullaque præscriptione a Magistratu inferiori acquiri posse, existimantium, eamque ex erroneo principio de Jure Episcopali Principum Evangelicorum fluere arbitratur. Sed hæc speciminis loco commemorasse sufficiet.

JOANNIS ERNESTI OLYMPII, EQVITIS
DE HEIN, Jus Publicum Imperii Rom. Germ. in VI
Libros divisum.

Francof. & Lips. sumtibus Autoris, 1717, 4.

Alph. 6 pl. 10.

QUAMVIS scriptorum copia jam pridem labore Imperii nostri notitia, non tamen abs re penitus fore existimavit Autor Gen. si opus hocce juxta Capitulationes novissimas Josephi & Caroli VI concinnaret, eo præsertim intentus, ut quæ in hujus alteriusve Religionis in Imperio toleratæ vergunt præjudicium, ab omni partium studio alienus in medium proferret. Nec in eo quidem debitis laudibus defraudandus est, majorem gratiam initurus, si ipsi placuisset, argumentis adversariorum succincte propositis suam quoque superaddere decisionem. Ac-

- cedit quod termini Metaphysici, Syllogismi, & casus ex Jure
 p. 567 199. Civ. petiti minus gratiæ ac suavitatis afferre legentibus vide-
 antur. Quantum in ipso opere sit præstitum, peculiaria
 24. quædam exinde consignata commonstrabunt. Imperium no-
 strum recte quartam Monarchiam vocari, 1 ob Prophetiam Da-
 nielis, 2 ob Dominium in Romanos retentum, statuit Autor
 25. Ill. Occidentalia Regna a nostro pendere affirmat, cum nec
 67. olim, nec hodiernum ipsorum suprematui illud obfit. Augusto
 Romanos non absolutum detulisse Imperium autumat, cum
 72. speciem libertatis S. P. Q. R. retinuerint. Capitulationes electo
 Conrado I putat exortas, licet solennes a Carolo V demum ori-
 90. ginem ducant; has vero Legibus imperii Fundamentalibus mi-
 nime accensendas, quod Principes in Protestando contra eas-
 92. dem persistant; nec illas ex re esse Imperii, si externos maxime
 respicias, cum tarda belli consilia inde proveniant; imo
 urgente necessitate Imperatorem ad tutandam Imperii sa-
 lutem a Capitulatione recedere posse. Carolum Calvum
 195. & Ludovicum Balbum inter Imperatores connumerat, qui jure
 209. suo, non ex coronatione Pontificis, Imperium sint adepti. Du-
 358. bravio, Sigismundum semet ipsum elegisse dicenti, & fabulæ de
 Ottonis III uxore lasciva fidem adstruere non dubitat. Electo-
 ribus in eligendo Imperatore discordibus, decisionem ad Prin-
 210. cipes pertinere tradit. Soli Cæsari Jus condendæ civitatis vin-
 282. 312. dicat, & absque ejus consensu Status non posse munimenta con-
 dere sibi persuadet. Præterea Pontifici Romano ex traditis Ju-
 328. ris Canonici præcedentiam tribuere videtur. Omnia Wences-
 349. lai privilegia valere censet, nisi defectu aut falsitate laborent.
 390. Vicarii Saxonici jura nimium imminuit, & Advocatiam Qued-
 432. linburgensem, olim Capituli Halberstadiensis, a Saxonibus de-
 inde per spoliium fuisse retentam, sibi fingit. Numerum Ele-
 454. ctoralis Collegii septenarium a ficta numeri sanctitate deducit.
 754. Comitum tantum in loco, in quo lingua Germanica & Imperii
 892. Jurisdictio obtineat, celebrari posse; Statui quoque, neutris par-
 tibus addicto, licitum existimat, militi Cæsareo transitum con-
 928. cedere. Causas Principum Protestantium matrimoniales coram
 Arbitris, vel Consiliariis propriis juramento fidei solutis, vel si
 alte-

altera pars renuat, coram Illustribus Commissariis ejusdem Religionis ab Imperatore nominatis esse decidendas, egregie ostendit. Circulum Austriacum & Burgundicum non jure Circuli, sed ex singulari tantum privilegio Assessoris Camerae praesentare, eodemque nunc jure Electores Bohemum & Brunsvico-Luneburgensem gaudere refert. Formam Imperii nostri minime quidem cum regulis Aristotelicis convenire dicit, esse tamen propriam, prout legibus suis est definita, quae respectu habito ad alias Resp. plane est anomala; Imperium vero Electionis jure deferri. Quam denique subjunxit, Rationem Status, L. B. dijudicandam merito relinquimus.

288.

1101.

1102.

TITI LIVII FORO JULIENSIS VITA HENRICI V Angliae Regis. Accedit Sylloge Epistolarum a variis Angliae Principibus scriptarum: e manuscriptis edente THOMA HEARNIO A. M.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1716, 8.

Plag. 16.

DUæ sunt partes hujus libri, ut ex ipso titulo apparet, quarum prima continetur vita Henrici V, Angliae Regis celeberrimi, scripta ad filium ejus Henricum VI, cujus fragmenta cum aliquam multa apud Historiae Anglicanae scriptores extarent, integrum exemplar e bibliotheca Cottoniana descriptum, & cum codice Cantabrigiensi in Collegio corporis Christi adservato collatum jam tandem edere, hortatu summorum virorum, in animum induxit Clar. Hearnius. Titi vero Livii nomen, quod scriptori huic tribuitur, fictitium esse, editori videtur indubium; iade autem deductum, quod fidem Titi Livii Patavini fuerit imitatus, cujus tamen elegantiam non est assecutus, quod seculo, quo floruit, facile condonandum. Italus autem fuit, qui patria relicta in Angliam ad Humfredum Glocestriae Ducem, Henrici V fratrem, profectus, hortatu ejus vitam illustrissimi hujus Regis filio ejusdem (cui ipse a secretiori conclavi fuit) dicatam scripsit, ea industria (judice Hearnio) ut plerique omnes eum pressis vestigiis sint secuti; quamvis Matth. Parkerus ipsum multa ab hoc inclito Principe divinitus facta prætermisisse arguat, solum id-

co ne videretur vestigia alterius cujusdam scriptoris anonymi exiguique pretii legere; quod iudicium Hearnius reprehendit tanquam nullo fundamento nixum.

Ceterum cum hujus nobilissimi Regis acta in obscuro non versentur, non opus esse censemus in succincta hujus operis recensione quicquam afferre, præter singularia quædam. Ut cum refertur, antequam Gallicam expeditionem susciperet, eum prius ad eliminandos hæreticos quosdam, quorum capita erant Oldecastle alias Cobhamii dominus & Johannes Acton, in agro Londinensi novas opiniones spargentes, armisque se tuentes, animum adjecisse, eosque magna celeritate oppressisse, quin & Oldcastellum vi proclamationis publicæ (quæ in fine hujus tractatus habetur) in potestatem suam redactum, una cum aliis supplicio affecisse. Pariter cum Autor narrat, Sigismundum Imperatorem, qui conciliandæ inter duas nationes Gallicam & Anglicam pacis ergo iter in Galliam prius, deinde in Angliam ad Regem Henricum, (quamvis ob pertinaciam Gallorum irritum successu) susceperat, in fraternitatem militum Garterii adscriptum esse. Item cum pacis conditionum, quæ inter Carolum, Galliarum regnum tunc obtinentem, & Henricum tandem convenerat, præcipuæ fuisse memorantur: ut Caroli filius, Delphinum se vocans, ob cædem Burgundiæ Ducis successione Franciæ excluderetur, quam habiturus esset Henricus, intereaque omnia administraturus titulo *Regentis* Regni Gallici, dum Carolus valetudinarius existens nomen Regis haberet; utque pax ea connubio Catharinæ Caroli filix cum Henrico inito firmaretur. Ex quo conjugio postea ortus est Henricus VI.

Altera hujus operis pars exhibet Regum aliquot & Principum Anglicorum utriusque sexus epistolas, maximam partem ex autographis descriptas, quarum collectionem Thomas Smithus S. T. P. moriens Editori legaverat. Præter quas se adhuc alias, sed perpaucas, possidere innuit Cl. Hearnius ab Henrico VIII ad Annam Bolenam scriptas. Quas ideo se suppressisse ait, quod verba aliquot contineant obscœna, quæ lectoribus modestiæ virginalis (Annæ Bolenæ scilicet similibus, cujus pudicitiam illecebris ac blanditiis suis ab Henrico non expugnatam

contendit Hearnius) displicituræ essent. Quamvis easdem ab alio editas notet. Ceterum hac sylloge eo majorem gratiam apud omnes iniisse celeb. Editor sibi spondere potest, quo sunt scriptores harum epistolarum illustriores, præsertim cum non tantum familiares quasdam, sed majoris momenti res attingant. Nec minus rem gratam nos Lectoribus facturos speramus, si specimina rerum iis contentarum delibemus; hoc saltem notamus, quod optandum fuisset, ut in omnibus, quod tantum in aliquibus factum, dies annusque, quo exaratæ sunt, fuissent annotati.

Occurrit adeo p. 103 epistola Henrici VIII Regis Angliæ ad Episcopum Durhamensem, in qua respondet literis ejusdem, unaque Episcopi Eboracensis & Wincestrienfis, quibus auricularem confessionem defendere nitebantur. Miraturque adeo obstinatum animum eorum, quo eadem argumenta, quæ nuper in plenissimo confesso curiæ regni sive Parliamenti ab Archi-Episcopo Cantuariensi, a que se ipso penitus fuerint excussa, recouere nitantur. Nihilominus tamen ipse de novo ad allatum ab iis locum Chrysofomi, inquentis: *QUOD SOLUS PUDOR SUFFICIAT PRO POENA*, respondet: vocabulum *SOLUS* facere potius contra auricularem confessionem, quam pro ea. Adducitque alium ex eodem Patre, ubi ait: *non hominibus peccata tua detegere cogo*. Porroque notat, auctoritatem Bedæ & Poli non inuenere, quod a Deo sit mandata confessio, sed simpliciter, quod ipsi eam non subterfugissent facere. Quantum ad dictum Origenis, ex eo probari posse non minus: *quod teneamur lavare stratum lacrimis*, ac tenemur: *dicere sacerdoti*. Atqui prius neminem pro necessario venditare, adeoque nec posterius magis urgendum. Scripturæ dictum, quo Origenes utatur ad confirmandam sententiam suam, non dicere: *quod pronuntiabo injustitiam meam sacerdoti*, sed: *Domino*. Jacobi assertum quadrare potius in extremam unctionem, quam confessionem. Cyprianum de lapsis laudare quidem eos, qui confiteantur sacerdoti, sed nequaquam pro præcepto illud injungere. Dicta Esaia c. 43, secundum versionem septuagintaviralem, & Prov. 18 loqui non de auriculari sed cordis interna confessione, de qua etiam agit Pl. 51. Quin tandem verbis ab Episcopis ultimo allatis: *circa*

Y

per-

personas vero ministrorum, Ecclesiam aperte innuere, confessionem non esse Dei ordinationem, imprimis cum ipsa sibi sumferit de tempore & modo confitendi diversimode pro ratione diversarum regionum statuere.

Amplius p. 103 extant Catharinæ Arragoniæ, tum adhuc Reginæ & uxoris Henrici VIII literæ, quibus ei nunciat victoriam per duces ejus a Scotis reportatam, occiso Rege ipsorum & armis vestibusque ejus captis. Sequenti epistola ab aliquo ex ministris regiis petit, ut apud Regem intercedat, quo filiæ suæ morbo laboranti venia daretur, non tantum propius ad se accedendi & in vicino loco commorandi, quod Henricus non abnuerat, sed etiam ipsam videndi, de securitate ejus pignore corporis sui cavens. Aliis literis eadem Elisabetham, tum juvenulam, humanissimis verbis hortatur, ut opus Erasmi in Johannem, quod transtulerat, non dissimulato nomine suo edat.

P. 109 & sq. offerunt se literæ Annæ Boleniæ nondum Reginæ, ad Cardinalem Wolseum, quibus pro munere submitto & prolixo ejus favore gratias agit. P. 111 vero literæ ejusdem jam in carcere detentæ, quibus Henricum inter alia rogat, ne juratos sibi inimicos judices & accusatores suos ferat, sed legitimum judicium instruat; quo factò se vel innocentiam suam omnibus patefacturam, vel culpam suam publice confessuram. Quod si vero apud Regem jam aliter decretum fuerit, Deum orat, ne crudele ejus & principali fastigio indignum factum, in summo judicio, coram quo innocentia sua clarissime pateat, severius puniat. Et in fine hujus epistolæ narratur, cum Rex nuncio eam hortaretur, ut verum fateretur, eam respondisse: *nihil amplius se posse confiteri, quam quod jam dixisset. Ceterum Regi summas se gratias debere, non solum quod ex mediocri femina Marchionem & plane Reginam fecisset, sed etiam quod, cum nullum dignitatis augmentum in terris sibi adjicere haud posset, nunc in animo habeat, se Martyrem & Sanctam in cælis efficere.*

Eduardi Principis tum regii, quæ sequuntur p. 115 sq. ad novercam Catharinam, Henrici viduam, stylo latino nitidissimo sunt concinnatæ. Edictum ejus jam Regis extat p. 117, de motibus Kettii cujusdam, qui in Norfolcia & Suffolcia pro Rege se gesse

gesserat, quorum oppressio Duci Somersettenfi demandatur. P. 111 Episcopus Wincestrensis ob insolentiam verborum & actuum graviter increpatur, & missis 4 ex ministris regis ipsi 4 articuli subscribendi proponuntur. Extant & literæ Janæ Grayæ, quæ regium titulum assumerat, ad sedandam plebem quosdam ex nobilibus ablegantis. In literis Mariæ Henrici filia plurimis sunt aliquot, quibus culpam & offensam apud patrem deprecatur verbis humillimis. Quænam illa culpa fuerit, apparet ex epistola præcipue p. 137, in qua Cromwel- lius Regi ab intimis consiliis eam duriter objurgat, quod articulos quosdam subscribere recusaverit. Erant hi numero tres p. 143 expressi, quorum primo supremam Regis potestatem in temporalibus sine limitatione agnoscit, ejusque legibus omnibus & singulis se submittit. *Altero* agnoscit Regem tanquam caput Ecclesiæ Anglicanæ post Christum summum, & Episcopi Romani affectatam, & hæcenus in regno Anglicano exercitam & usurpatam potestatem non aliter abominatur, ac ceteri ejus fideles subditi. Præterea omnibus commodis & juribus, quæ ex sententiis & dicta potestate Romani Præfulis in se redundare possent, renunciat. *Tertio* libere & nullius rei respectu quam officii sui erga Deum & Regem habito agnoscit matrimonium, inter Regem & matrem Mariæ pridem initum, fuisse incestuosum & illegitimum. Et his omnibus articulis tandem etiam subscribit. Reliquæ Mariæ epistolæ continent iteratas gratiarum actiones ob veniam ejus offensæ impetratam, insuper etiam quædam domestica. Ex interjectis p. 149 Wriothlesleji literis apparet, Mariæ nomine Regis aliquam matrimonii conditionem propositam, in quarum fine miratur idem Elisabethæ tum juvenulæ gravitatem & maturum judicium, eamque in sermone cum ipso habito non aliter se gessisse ac matronam 40 annorum testatur. P. 154 exstat epistola Mariæ jam Reginae ad Elisabetham, qua eam sub prætextu majoris securitatis ad se accersit. Est & alia p. 157 Philippi & Mariæ ad Papam Marcellum II, qua D. Nicolaus Hethe commendatur ad munus Archiepiscopi Eboracensis. Inde Mariæ Emanuelis Portugalliæ Regis filia binæ epistolæ ad Mariam Anglicam latino idiomate, Annæ Clivensis ad

eandem Mariam una, insuper adhuc una Elisabethæ ad Catharinam novercam se offerunt; quarum postrema oratio illa, ut transmissum libellum versibus Gallicis primo scriptum, a qua ipsa in prosam Anglicam conversum, cujus titulus: *Speculum anime peccatricis*, poliat atque emendet, adjecta præfatione opusculo illi præmittenda. Precatio Elisabethæ p. 164 extans in publico precationum libello, *Supplicatione sanctorum* dicto, sæpius recusa est.

Hinc sequuntur literæ Elisabethæ latinæ, ad Eduardum fratrem, tum temporis Regem, eleganti stylo & humanissimo, quarum binis p. 168 & 171 excusat se, quod non consuetum munusculum literarium ob valetudinem paulo imbecilliolem aut temporis angustias obtulisset. Picturæ suæ eidem transmissæ addit epistolam Anglico idiomate scriptam delicatissimi & suavissimi styli. Succedunt dein aliquot monumenta Elisabethæ jam Reginæ, quorum primo p. 176 interdicitur omnibus membris & rectoribus Collegiorum Academicorum cum uxoribus & liberis suis intra prædictum eorundem habitare. P. 178 Archiepiscopo Parkero in reformandis ritibus occupato post discessum Episcopi Eliensis adjunguntur operis adjutores Episcopi Londinensis & Sarumensis. In epistola p. 183 eadem Jacobo Scotiæ Regi ob egregiam indolem & virtutum amorem gratulatur, eumque, ut in professione veræ religionis persistat, hortatur.

In cujus epistolis, quæ p. 185 incipiunt, est aliqua ad eandem Elisabetham, qua ei insidias Falklandiorum, quas vix evaserat, exponit, annuamque pecuniam sibi promissam mitti petit. Reliquarum pleræque sunt ad Daniæ Regem socerum, ejusque familiam missæ. Una est directæ ad *pios verbi Dei Pastores, Doctores & Ministros evangelicæ veritatis præcones* ubique terrarum existentes, qua rogat, ut legato suo Patricio, quid ad emendationem doctrinæ & disciplinæ in suo regno necessarium videretur, communicarent. In epistola alia p. 197 ad amicum aliquem data exponit, quantas contentiones ipse cum Presbyterianis habuerit, quorum argumenta dicitur non ineleganti exceperit, dicens; *non æquum esse, ut, qui signum crucis æreum post bap-*

ptismum recusarent, haberent in crumena cruces solidioris & magis propriae substantiae. Exhibentur hic etiam duæ ejus inscriptiones dedicatoriæ, una ad Oxoniensem, altera ad Cantabrigiensem Academiam missæ, Operibusque ejus præfixæ, cum Oratione præfecti Bodlejanæ bibliothecæ, habita tunc cum Opera illa in Archivo bibliothecæ reponerentur, & epistola Academiæ Oxoniensis gratias agentis pro illo δῶρα βασιλικῶ. In illa oratione memoratur tanquam notabile, quod Bodlejus fundator peculiare aliquod armarium, quo conderentur scripta a Regia Majestate profecta, instruendum mandaverit, antequam vel somniasset a Jacobo edendum aliquod literarium opus. Literæ Caroli, Jacobi filii, & Gustavi Adolphi Sueciæ Regis mutua agmen hoc claudunt. Quibus accedit auctarium ex MStis musei Thoresbyani, continens præcipue literas Catharinæ Parricæ, postremæ ex uxoribus Henrici VIII, ad classis præfectum, quem pridem amaverat, & Eduardi Regis ad ipsam, agentes de controversiis quibusdam inter illam & maritum ejus posteriorem; item aliquot epistolas Elisabethæ Jacobi filia, quæ Electori Palatino nupsit, Praga scriptæ, ubi tum commorabatur cum conjugate a Bohemis in Regem electo, quibus rogat Murreum, ut per fratrem ejus educationi commissum pro auxilio ipsis præstando apud patrem intercedat.

Appendix tandem operis exhibet verba postrema Jacobi Angliæ Regis, ex dictis potissimum Scripturæ desumpta & fiduciam in Deum Christique meritum spirantia, quæ, ut testatur subjuncta Guilielmi Paddi notula, ipsi agonizanti ab Episcopis præsentibus prælecta fuerunt.

DANIELIS PAREI HISTORIA BAVARICO-Palatina: GEORGIUS CHRISTIANUS JOHANNES recognovit, adnotationibus illustravit, & duplici appendice auxit.

Francofurti ad Moenum, sumptibus Frid. Wilh. Forsteri, 1717, 4.

Alph. 4².

NOvæ huic editioni quid Editor adjecerit, a nobis commemorandum est. Primo loco præfatio occurrit, qua descri-

ptoribus ad historiam, remque Palatinam noscendam, spectantibus agit, & typis non solum exscriptos, sed manu etiam exaratos recenset. Attulit minorum etiam Voluminum & levioris momenti Autores, nec locum inter illos denegavit illis, qui vel versibus modo luserunt, vel panegyricos conscripserunt, vel in pompis describendis occupati fuerunt, quandoquidem & hos nonnunquam historiæ rebusque gestis lucis aliquid affundere palam est.

Palatinatus Rhenensis τὸ τοῦ Θεοδώρου Freherus in Originibus, Zeilerus in Topographia, quam in multis mancam esse, in multis vulgi stare opinionibus, falsa veris miscere, nec distincte semper procedere, notatur, Jacobus Beyerlein in Antiquitatibus Palatinis ex Jo. Agricola viridario & aliis MSstis collectis, vernacula lingua exaratis, & a Miegio in Collectan. Palatinis p. I editis, describunt. Ad specialiora pertinent, quæ de Greichewa, tractu Sueviæ contermino, Chytræus in Oratione, & Herzog in descriptione vernacula, quæ inter alia MSpta ἀνέκδοτα latet in bibliotheca Francofurtensi ad Mœnum, tradiderunt. De Heidelberga Autor Chron. MSpti ab Autore Germ. Principis allegatus, Heroldus, Hubertus Thomas Leodius, Paulus Melissus, Marquardus Freherus P. II Origin. Johannes Seobaldus Fabricius & Melchior Adami; de Lupuduno, hodie Ladenburgo, Freherus & alii memoriæ prodiderunt. Sequuntur scriptores chorographici Manhemenses, Oppenheimenses, Neohusini, Bipontini & Lichtenbergenses. Scriptores genealogici alii universum stemma Palatinorum Rheni exhibent, ut Jo. Sabelloine in Genealogia Palatina, quæ MSsta latet in Bibliothecis, Autor des Berichts oder Erleuterung der Geburts-Tafel 2c. Basileæ 1565 4 editus, Jo. Herold in Exegefi, Pantaleon Candidus & Jacobus Ludovicus Beutherus, qui familiam Comitum Palatinorum Rheni a Carolo M. descendere statuunt, Anonymi nonnulli, & Tolnerus. Alii certos intra limites sese continent; ita Comites Palatinos a Ruperto Imp. profatos Vitus Polantus, & Principes Bipontinos Beutherus collegit. Sequuntur scriptores historici.

Hic Cl. Editor primum eos produxit in medium, qui de antiquissimis Rheni Palatinis egerunt; deinde qui veterum re-

centiorumque historiam simul complexi sunt; tum illos, qui in recentiorum rebus solum fuere occupati; sequuntur, qui sigillatim perscribendis quorundam gestis operam dederunt, immo qui aliquorum tantum laudes prosequuti sunt. Speciminis loco quædam ex iis quæ Cl. Autori observata fuerunt, delibabimus.

P. 23 *Narrationem de venerabilibus Palatinis Rheni Ebrenfrido seu Ezone & Mathilde, eorumque filia B. Richeza Regina Poloniae, a monacho Brunwillerensi conscriptam, diu in Bibliotheca cœnobii Brunwillerensi latuisse docet, quam postea Actis Sanctorum ad d. XXI Maji & Tom. I Scriptor. Rer. Brunsw. Ill. Leibnitii infertam fuisse constat. Autorem a rebus, quas scripsit, non multum abfuisse conjicitur, cum quædam a vetula sibi narrata referat, quæ Mathildem, Ezoneis Palatini conjugem, juvencula viderat.*

P. 25 *Autores MSpti recensentur, qui recentiorum Comitum Palatinorum Rheni facta illustrarunt. MStum de Rheni Palatinis, additis antiquissimorum Palatinorum Rheni armis eisque variis coloribus distinctis illustratum, Herbornæ extitisse, Tolnerus autor est, qui Joannis I Ducis Bipontini opera concinnatum id fuisse, suspicatur. Anonymi chronicon Ducum Bavariæ & Palatinorum Rheni, rhythmis Germanicis maxima ex parte Sec. XVI compositum, in Bibliotheca Friderici Benedicti Carpzovii extitit. Chronicon Palatinum, MStum ex Bibliotheca Marquardi Freheri, nunc Jo. Petrus Ludewig possidet. Calendarium historicum de Comitibus Rheni Palatinis in bibliotheca Ducali Bipontina, quæ anno c1010c lxxvii Gallis in prædam cessit, extitit. Hermanni Witechindi historia de Palatinis, sive Kurze Historische Beschreibung der hochtöblichen Churfürsten bey Rhein, Herkommen, Geburt und Folge nacheinander, brevis & vix quinque plagularum libellus est, ab Ottone Wittelsbachio incipiens & in Jo. Casimiro desinens. Autor primum Heidelbergæ in collegio, cui a Sapientia nomen est, docuit: post in Academia linguæ Græcæ & deinde Mathematicum Professor, A. c1010 lxxix Rectoris functus est munere & d. VII Febr. c1010c lxxi obiit. Georgii Tolmida historia Comitum Palatinorum Rheni, molis pariter exiguæ libellus, habet tamen, quæ frustra apud alios quæsieris. Incipit a Liutpoldo, Arnulfi patre, ac de-*

finit.

finis in *Joanne*, Duce Bipontino, *Friderici V* tutore. P. 27 *Gottfriedi Ferdinandi Buckisch* Historia genealogica Palatino-Neoburgico-Bavarica, vernacula lingua conscripta, fusius describitur, quum illa nec *Ludwigio*, nec *Struvio*, nec *Nevio* nec ipsi etiam *Gryphio* cognita fuerit. P. 56 *Pauli Hachenbergii* historiae de rebus gestis ac vita *Friderici Palatini Electoris*, vulgo victoriosi, ex variis scriptoribus collectae & in octo libros digestae, quae nondum lucem publicam vidit, editionem se procuraturum *Cl. Editor* promittit. P. 58 docet, *Leodii* vitam *Friderici II Palatini* in linguam Germanicam conversam & sub titulo *Spiegel des Humors grosser Potentaten, oder Leben Friderici II &c.* ab *Hartmanno Myriciano Sleusingæ* A. MDCCXXVII editam fuisse.

Sequuntur, qui de prerogativis, item de litibus ac controversiis publicis, ut de hereditate Palatina, extincta cum *Othone Henrico* linea Electorali, ab *Ludovico Barbato* profata; de tutela electorali; de jure Vicariatus & *Wildfangiatus*; de jure successionis in terras Electorales extincta linea *Simerensi*; de controversia cum *Duce Aurelianensi*, &c. publicis scriptis egerunt: tum scriptores Consiliorum in controversiis Palatinis, item jurium municipalium ac statutariorum. A scriptoribus civilis historiae ad eos, qui ad historiam Palatinatus Rhenani ecclesiasticam a tempore sacrorum instauratorum illustrandam faciunt, Autor transit, hisque addit illos, qui de Academia *Heidelbergensi*, scholisque in Palatinatu Rhenensi celebrioribus aliquid litteris mandarunt. Tandem illi, qui de bellis in Palatinatu gestis rebusque aliis scitu dignis egerunt, recensentur, & ultimo loco de *Parei* historia fusius agitur.

Daniel Pareus, ab *Hartnaccio* perperam sub *Davidis* adductus nomine, *Jo. Philippi* fuit filius, *Davidis* celebris olim Theologi nepos, natus *Neohusii* uno ab urbe *Vangionum* lapide, ubi tum pater in *Gymnasio* bonas docebat literas. Anno ætatis XXI *Neapoli Nemetum* in illustri *gymnasio Casimirano*, litterarum gratia versatus est. Post cum alibi, tum *Hanoviæ* apud patrem, ibi tum humanitatis in *gymnasio* studia profitentem, vixit, librisque variis prelo committendis impendit operam. Quod ad mortis genus attinet, alii a latronibus in via publica, alii

in expugnatione Lutreæ Cæsareæ, una cum non paucis ecclesiarum ministris, trucidatum scribunt. Prelo Pareus dedit: I *Musæi poema de amoribus Herus & Leandri*, Franc. 1627, 4; II *Mellificium Atticum* seu collectionem variarum sententiarum ex Autoribus Græcis depromptarum, ibid. 1627, 4; III *Quintiliani institutiones oratorias*, ibid. 1629, & Londini. 1641, 8; IV *Herodianum*, Francof. 1630 & Londini 1639, 8; V *Medullam historiae universalis profanae*, Francof. 1631; VI *Lucretium cum notis*, Francof. 1631, 8; VII *Lexicon Lucretianum*, ibid eod. anno, 8; VIII *Heliodori Æthiopica*, ex versione latina *Stanislai Warschewizii*, additis annotationibus, ibid. 1631, 8; IX) *Rhetoricam*, 1632, 12; X) *Medullam historiae eccl.* 1633, 12; XI) *Historiam Palatinam* 1633, 12, jam denuo recusam. Præterea notas etiam concinnavit in *C. Sallustii Crispi historiam*, Francof. 1649 post ejus obitum editas, & in *Nonio Marcellino Grammatico* nonnihil elaboravit. Laudatur Historia hæc Palatina a Gryphio, Ludwigio aliisque, sed Hachenbergii judicio paucis probata fuit, quod humili stylo perscripta, plena rursus esset & infictiarum. Nec diffitetur Cl. Editor, quod in recensendis antiquioribus Rheni Palatinis non minus modo sit, sed in recentiorum etiam rebus sæpius deficiat, ordinis etiam non semper servet rationem, & cum de Comitibus Palatinis se acturum promiserit, primis duobus libris de Ducibus Bojariæ verba faciat, ac præterea sæpius a scopo recedat, quum v. g. de Caroli M. studiis, moribus, conjugiiis, agit, Heidelbergæ & Manheimii obsidionem describit, & in recensendis illarum urbium originibus, quas ex Freheri Originibus Palatinis deprompsit, proluxior est, quam res postulat. Quibus accedit, quod non pauca ex aliorum libris Pareus decerpit, plagiique reus habeatur. Editor Clarissimus, cum hunc laborem in se suscepit, opusculum primo in partes, easque tum majores, quæ libri vocantur, tum minores, sectionum nomine appellatas, tum minimas, paragraphos dictas, divisit, loca Autorum, quibus sua Pareus debet, sedulo annotavit, notasque addidit, quibus Autoris errores, maxime qui historiam spectant Bavarico - Palatinam, correxit, aut obscura explicavit; tandem duos appendices,

quarum prior Comites Palatinos Rheni veteres ab Hermanno I ad Othonem usque illustrem, posterior historiam Bavarico-Palatinam ab anno superioris sæculi 32, quo Pareus finivit, ad præsens usque tempus complectitur, nec non indices tres locupletissimos adjecit.

HISTOIRE DU REGNE DE LOUIS XIII ROY
de France.

i. e.

*HISTORIA REGNI LUDOVICI XIII, REGIS GAL-
liarum, rerumque præcipuarum, quæ in universo orbe eo re-
gnante gesta sunt; accessit Collectio monumentorum ad
res Ludovici XIII spectantium.*

Tomus I, II & III.

Paris. apud Franc. Montalant, 1716, 8.

Alph. 8.

ET si in historia Regis Ludovici XIII alii quoque laborave-
rint, adhuc tamen integrum sibi esse existimavit elegantis-
simi operis hujus Autor, quem celeberrimum Dupinium vulgo
ferunt, in eodem stadio decurrere. Neque enim desunt, quæ in
horum temporum Historicis desideret: fuerunt, qui tempori
inservientes venalem suam fecerunt operam, affectibusque ac
præmiorum aviditate pleni, Historici vero officii plane imme-
mores, elogia Patronorum potius quam Historiam scripserunt:
fuerunt & e diversa parte, qui invidia aut vindictæ studio ad
consignandos temporis sui fastos accesserunt. Etenim cum his
morbis laborent plerumque scriptores, qui rerum, quarum ipsi
fuerunt spectatores, memoriam ad posteros transmittunt, multo
majorem fidem promittere sibi poterunt Lectores a Nostro, qui
multum ab illis temporibus, quæ describit, abest. Ceterum ni-
hil se neglexisse, quod ad augendam historiæ suæ dignitatem fa-
cere quicquam possit, nihil in veritate inquirenda laboris & curæ
subterfugisse, nihil e his quæ proferenda reticuisse, Noster glor-
iatur. Itaque & testes diligentes adhibet in libri margine, & pecu-
liaribus Actorum tomis (quorum duos tribus his historiæ Tomis

sub-

subjecit) cuncta monumentis optimis firmat. In Vassorem vero, qui idem argumentum paucis abhinc annis pertractavit, vehementissime invehitur. Ut de primo Tomo, qui historiam quinquennii a nece Henrici IV ad annum superioris seculi decimum quintum complectitur, dicamus primo, non in Galliae modo rebus subsistit Autor, sed ulterius progreditur & in exterarum gentium historiam longius exspatiatur, quam affinem Gallicis rebus esse sibi persuadet. Hinc & Germaniae & Hispaniae & Angliae & vicinarum Rerum publicarum acta repetit, & ad remotiores nationes Polonos, Russos, Persas, Tartaros, Mauros aliasque saepius excurrit. Neque in recensione rerum, quae ad profanum & civilem statum spectant, acquiescit, verum & Ecclesiarum fata sigillatim expendit, atque adeo & monasteriorum & collegiorum fundationes diligenter excutit, & in aedificiorum publicorum atque illustrium origines inquirit. Denique virorum pacis vel belli studiis inclarescentium vitas, veluti coronidis loco, cuius libro adnectit. Inter monumenta, quae seorsim addita fuere, legi merentur quaestiones Regicide Francisco Ravalliaco propositae, quas si cum responsionibus componas, facile patet, quousque superstitio & malignus ac audax animus procedant. Ingens imprimis hic apparatus arrestorum, quae vocant, declarationum, sententiarum, orationum, literarumque, quae Galliarum negotia concernunt. Neque defunt tractatum & conventionum instrumenta, quae exteros propius concernunt: quo spectant pacta dotalia inter Ludovicum XIII & Philippi III Hispaniarum Regis filiam Annam A. 1612, foedus inter Galliae Regem & Tigurense A. 1614 d. 20 Jan. & pacificatio inter Sabaudiae & Mantuae Duces ac Hispaniarum Regem d. 1615 d. 25 Jun. constituta.

Secundus operis hujus Tomus historiam rerum praecipuarum, quae triennio integro post susceptum a Ludovico regimen gestae sunt, eodem plane, quo prior, ordine recenset. Nec minor hic monumentorum copia accessit, in quibus, quantum ad ea quae extra Galliam gesta, notari imprimis merentur, quae Vallem Tellinam, cui Rex Hispaniae infidiabatur, controversias inter Angliam & Franciam A. 1629 compositas, foedus, inter Batavos & Gallos, 1630, nec non Suecos & Gallos, 1631 factum, respiciunt.

Tom. I.

pag. 31.

418.

425.

2.

26.

40.

282.

T. II.

T. III.

Tomus III unicus anni 1618 historiam exhibet. Sensit in eo Germania primos motus infelicis belli tricennalis; in Belgio vero Arminianorum & Gomaristarum dissensiones illo tempore coortæ sunt. Itaque multa de his in eo Tomo occurrunt non ubivis obvia, quæ Autore Commentariis secretioribus hausit; ut omnino optandum sit, ut pro incredibili, qua pollet, industria Historiæ hujus, vel ipsa rerum varietate commendabilis, Tomos reliquos (& quartum jam prodiisse accepimus) mox ad finem feliciter perducatur: quos cum primum ad nos pervenerint, paullo quidem accuratius percensere constituimus, instituti tantum rationem hac vice exposuisse contenti.

*JOANNIS GEORGII GRÆVII ORATIONES, QUAS
Ultrajecti habuit.*

Lugd. Batav. apud Jo. du Vivie, 1717, 8.

Alph. I plag. 17.

Tanta utique cura, tantoque studio in literis antiqui Latini versatus est celeberrimus Grævius, ut omnem loquendivim Ciceronis in lucem revocasse videatur: Et proinde illi, qui politiores, & Romanas imprimis literas amant & colunt, Cl. Burmanno multum debeant gratiæ, quod has summi Grævii orationes, in summam redactas, in lucem publico usui emisserit. Prima illarum *de literis*, habita 1661, confutat illorum argumenta, qui existimant, nihil præclari in humaniori literaturâ positum esse, nec quidquam momenti ad rerum publicarum tutelam & stabilitatem. Quumque hi, quibus dignitas hujus rei literariæ odio est, videant, magistros harum doctrinarum nunquam fere gubernaculis reipublicæ admoveri, sed domi in literis & otio innocentem peragere vitam; & hinc eo prolapsi sint dementiæ, ut artibus his plane nihil reliquerint loci; facunde demonstrat Grævius, tantam esse harum musarum præstantiam, ut hujusmodi argumentis iis quicquam deteri nullo modo queat. Secunda in funere viri illustrissimi *Rabodi Hermani Schelii* recitata est 1662, quippe qui memoriam nominis edito opere *Hygini & Polybii de castris Romanorum* propagavit ad posteritatem, quod non observationibus solum illustravit, sed variis

variis quoque dissertationibus de præda, de sacramentis, de die stipendii, de stipendio duætorum, de stipendio equestri, de stipendio militari, de telis legionum, de tributo & ærario, de victu militari, quas & Grævius Tomo X thesauri antiquitatum adjecit, aliisque auxit. Tertia de *fide & veritate religionis christiæ*, dicta 1664, argumenta eorum, qui christianorum sacram disciplinam condemnant stultitiæ, commemorat, eorundemque pestilentissimos refellit errores, fidemque ac veritatem sanctissimæ nostræ religionis stabilitate sua firmare laborat. Quarta de *cometis* contra vulgi opinionem cometas esse malorum nuntios, habita est 1665. Rationes, quibus munitus hanc tuetur sententiam Grævius, in eo positæ sunt, quod in stellarum censu & numero sit Cometa; & quamvis in varietate & dissensione sint Philosophorum præcepta de cometarum natura & origine, Diogenes tamen brevissime dixit, cometam esse stellam, quæ & Pythagoræ fuit sententia, quam a Chaldæis, antiquissima sapientum natione, acceperat, & cui viri quoque præstantissimi, qui nostra tempestate in indagandis siderum motibus multum studii & temporis posuerunt, accesserunt. Si & sit vapor, inanis imago, lumen sideris densa nube collectum, nullam tamen habebit futurorum significationem, præcipue quum sequitur motum ac ordinem necessarium, servat leges illas, quas illis Deus præscripsit, quas migrare nullo pacto potest, nec unquam potuisset, etsi tenuissemus dignitatem illam, qua floruit omnium mortalium parens Adamus. Ad hæc tot bella geruntur, tot principes funguntur fati, & aliis plurimis calamitatum malis premuntur homines, quæ nullum habent nuntium cometam. Quinta disserit de *Victoria navali*, ab Anglis mense Julio 1666 reportata. Sexta est funebris in obitum viri amplissimi *Henrici Moreelsii*, olim in academia Trajectina Antecessoris, deinde Curie provincialis Senatoris & urbis patriæ Consulis multisque aliis functi dignitatibus, habita 1666. Hic Moreelsius in lucem editus est d. 17 Decembr. anni quinti decimi supra millesimum sexcentesimo; in academia Harderviciana feliciter consummavit, quæ præclare cœperat; quumque in Athenæo patrio studiorum academicorum spatia confecisset, in Lugdunensem

academiam concessit, ibi Salmasium, Heinsium, Vinnium adoravit, & in Gallias suscepit iter, ubi Hannibalem Fabrottum Lutetiæ, Emundum Merillium Avarici Biturigum, & Jacobum Gothofredum juniorem Genevæ sibi conciliavit suavitate ingenii. Septima iterum funebris est in obitum viri Clarissimi *Regneri Mansveldii*, Doctoris & Professoris in academia Trajectina, habita 1671, quippe qui libellum de legitima ratiocinandi ratione, & multas disputationes de variis argumentis edidit, aliaque scripta edenda in scriniis reliquit, præcipue commentarium in Epicteti enchiridion & eruditissimas lucubrationes in librum, qui inscribitur *Discursus theologico-politicus*. Octava est panegyrica Serenissimo Principi, *Guilielmo Henrico*, Principi Arausionensi, Hollandiæ, Zelandiæ ac Ultrajecti Gubernatori hæreditario, fœderatæ Belgicæ terra marique imperatori summo, inter solennes gratulationes ob desideratissimum ejus post excessum Gallorum in urbem Trajectinam adventum, auctoritate senatus Academici dicta 1674. Nona funebris in exequiis *V. Cl. Isbrandi Diemerbrækii*, reipublicæ Ultrajectinæ Poliatri, ac in inclyta ejusdem academia Medicinæ Practicæ & Anatomes Professoris ordinarii, habita 1674. Hic edidit commentarium de pestilentia; anatonem corporis humani, in quam quicquid & antiqui noverunt, & nostrorum temporum felicitas invenit & tandem ipse rimatus est & perspectum habuit, magno contulit studio; item dissertationes de morbis capitis & thoracis; & præter hæc monimenta reliquit librum de variolis ac morbillis, ut & historias rarissimorum morborum ac vulnerum, quas collegit in primis Noviomagi, quum illuc quotidie mitterentur ex obsidione castelli Schenckii, quæ tum fervebat, fauciorum militum magnus numerus. Decima de *Palladio Trajectinorum* habita 1675, quam excipit undecima funebris in obitum *V. Cl. Joannis de Bruyn*, Physices & Matheseos Professoris in academia Trajectina, 1675, & duodecima in obitum viri celeberrimi, *Francisci Burmanni*, S.S. Theol. Doctoris, & ejusdem in academia Trajectina Professoris ordin. ac ibidem eccles. Pastoris 1679, decima tertia *in natalem quinquagesimum academiae Trajectinæ* dicta est, cui indicem illorum adjecit eorumque scripto-

rum, quos urbs Trajectina tulit, antequam Academia constitueretur. Inter istos Guilielmus & Theodorus Canteri, Joannes & Otto Heurnii, Joannes & Antonius Cauchii, Gybertus Longolius, Henricus Agylæus, Lambertus Velthufius, Martinus Schoockius, singularem inprimis nominis famam consecuti sunt. Decima quarta disserit de auspiciatissima *expeditione Britannica*, cum potentissimus Guilielmus Arausionensis Princeps, Britanniae, Galliae, & Hiberniae Rex inauguraretur d. XI Aprilis, autoritate illustrium ordinum Trajectinae dioceseos 1689 habita. Decima quinta de *Guilielmo III* magnae Britanniae Rege, habita XVII Mart. 1691, cum Magisterio collegii academici abiret; decima sexta *Maria Stuartæ* magnae Britanniae Reginae iusta persoluta sunt, quæ habita est die V Martii, qua Londini efferebatur, 1695, & decima septima in obitum *Guilielmi III* Britanniae Regis 1702 recitata fuit. Extremo accessit *Petri Burmanni* oratio funebris manibus Cl. Grævii 1703 dicata.

C. PLINII PANEGYRICUS TRAJANO DICTUS;
interpretatione & notis illustravit **JACOBUS DE LA**
BAUNE, ad usum Serenissimi Delphini.

Londini, impensis Henr. Clements, 1716, 8.

Plag. 19.

Iterata editione renovataque panegyricum sermonem C. Plinii, imperatori Trajano dictum, videmus. Oratio hæc elegantissimum antiquioris eloquentiæ Romanæ exemplar est, ita ut tam rebus sua concinnitas, quam verbis nativa vis insideat, quam evolvi ab illis decet, qui ad genuinam facultatem dicendi pervenire cupiunt. Fuerunt eo nomine summi & eloquentiæ verioris scholasticæque rei amantissimi viri, quibus commodum & e re literarum esse visum fuit, foetum hunc Plinii nova induere facie, castigare, additamentis augere atque illustrare, ut publicæ consulerent utilitati. Inter monumenta illa veterum autorum, quæ erudita Galliarum ingenia in usum Serenissimi Delphini paraphrasi & adnotationibus explicata dederunt, hoc quoque Plinii est, cui illustrando *Jacobus de la Baune*

Baune suam operam studiumque consecraverat. Non est, quod lectorem edoceamus, quid de la Baune præstiterit, numque suo officio, quod eruditi ac prudentis interpretis est, fecerit satis, quum editionem ipsius usu multi temporis cultoribus Latinæ eruditionis satis cognitam esse constet. Sed tamen editionis hujus ab Anglis repetitæ paucis facere mentionem, non ab re esse putamus. Eadem se exhibet facie, qua Parisiensis: Londinensis Editor nullum præmisit præfamen, quamvis ipsi operi vita M. Ulpii Trajani sit præfixa. Observationes retinuit integras, nec quidquam in illis immutavit; quæ & ipsi textui ita subjectæ sunt, ut in oculos lectorum facile incurrant. Huic vero editioni quædam notæ selectiores Lipsii, Livinei, Catanæi, Rayani, Baudii, Rittershusii accesserunt, sed Editor talem illarum delectum instituit, ut junioribus philologiæ studiosis, & simplici grammaticæ eruditioni tantum inservire queant. Reconditæ latinitatis & critices momenta haud attingunt; sed locutiones formulasque Plinii, quæ videbantur difficiliores, aliis vocibus communi loquendi consuetudine frequentioribus explicant. Fuisset omnino rei scholasticæ consultum, opus hoc Plinii ejusmodi illustrare adnotationibus, quæ ex Græcis aliisque Latinis scriptoribus depromtæ, & ex quibus videant adolescentes, unde vera eloquentia tam materiam, quam pulcritudinem suam expetat. Ceterum additæ observationes non tanti momenti sunt, ut specimina earum quædam colligere, habeamus necesse. Extremo apparet quoque Index vocabulorum omnium, quæ in Plinii Panegyrico leguntur.

*CHRISTIANI GOTTHULFF BLUMBERGI,
S. S. Theol. D. & Superint. Cygn. Fundamenta Linguae Copticae, in gratiam eorum conscripta, qui linguam Coptico Aegyptiacam brevi facilique methodo exoptant.*

Lipsiæ, sumtibus Friderici Groschuffii, 1716, 8.

Plag. 7.

Summe Rev. Autor, cujus scripta, *Mysterium Papali Coronæ* adscriptum vindicantia, in Actis A. 1702 p. 490 & 1711 p.

279 recensuimus, in Præfatione libelli hujus historiam potissimum linguæ Copticæ, usum, & institutirationem exponit. Itaque de lingua veterum Ægyptiorum eorundemque literis nonnulla præmittit, eamque post Ebraicam antiquissimam esse, probare conatur. Literarum natales Hermeti, qui & Mercurio dictus, tribui refert. Duos autem Hermetes Ægyptios extitisse, unum literarum inventorem, alterum scientiæ restauratorem, & per illum Mosen, per hunc Josephum significatum fuisse, autumat, quamvis ea sententia cum Chronologia minus convenire videatur. Taxat porro Kircherum, qui primas literas in orbe terrarum fuisse Ægyptiacas, quas Cadmus in Græciam invexerit, in *Oedipo Ægypt.* tradit, & quatuor characterum Ægyptiacorum genera ex Arabico quodam scriptore in *Obelisco Pampb.* recenset, imo & tria illa Ægyptiorum scribendi genera, quæ a Porphyrio & Clemente Alexandrino exponuntur, in *Prodromo Copto* magnopere conturbat. Ipse autem idem illud triplex Ægyptiorum scribendi genus, hieroglyphicum, ἱερογλυφικὸν & epistolographicum de eo, quod in columnis & Deorum figuris sese obtulerit; quo sacrorum scribæ usi sint; quodque Clementis ævo, quo lingua Græca eruditis familiaris erat, in usu fuerit, interpretatur. Additis quoque nonnullis de hieroglyphici ortu, reliquiis & interpretibus recentioribus, nec dubitat, veteres Ægyptios duos hieroglyphica a vulgo occultandi modos, sive per fabulas & allegorias, sive per figuras aut certa symbola, habuisse. Et hinc assentitur illis, qui veterum Sinenfium scripturæ genus cum Ægyptiorum hieroglyphico scribendi modo convenire asserunt. Post Hieroglyphicam vero illam scribendi rationem sacerdotes Ægyptiorum animi sensa per certas literas expressisse, docet; at, quales illæ fuerint, haud satis constare fatetur. Neque id mirum ulli videri posse, arbitratur ex eo, quod lingua Ægyptiorum sub Persis, Græcis, Romanis, Saraccnis, Turcis variis mutationibus fuerit obnoxia. Atque inde etiam colligi posse putat, quid de hodierna lingua Coptico-Ægyptiaca statuendum sit. Nempe, cum sub Ptolemæis præ patrio Ægyptiorum sermone lingua Græca prævaluerit, linguam Ægyptiacam non tantum propriarum literarum jacturam subiisse, sed etiam Græcorum literas & voces adoptasse; atque adeo suf-

p. 1.

2.

3 sq.

7.

8.

9.

10.

12.

13.

14.

15.

16.

fragium mereri Becmannum, asserentem, quod hodierna lingua Coptica ex Ægyptiaca antiqua & Græca conflata sit. Hac autem lingua uti hodiernum Coptitas, a Copto Thebaidos metropoli denominatos, & Christianæ religioni addictos, eorumque non paucos Alexandriæ & in Abyssinia habitare, unum Patriarcham in Cairo urbe commorantem venerantes, memorat.

p. 17. Observat præterea, illos Scripturam in suum idioma transtulisse, in Vaticana obviam. Alios etiam Codices in Bibliotheca Bodlejana, & Parisiis in Regia, Coisliniana & Montfauconii extare.

18 sqq. Ceterum multas eorum voces cum Ebraicis convenire, & vocabula etiam Latina & Græca corrupta linguæ illorum admixta esse, ostendit. Quantum ad usum hujus linguæ, illam explicandis quibusdam peregrinis Scripturæ vocibus, & ritibus antiquis illustrandis inservire posse, exemplis nonnullis ex Kirchero, Pfeiffero, & Andrea Mullero petitis declarare studet. Dum inter alia ibi Pharaonis nomen cum Kirchero & Pfeiffero e lingua Coptica *Rex meus* exponit, & Vitringæ & Jaquelotio aliter de illo sentientibus respondet, dicere etiam aliquid potuisset de Cl. Perizonii conjectura, qua in Orig. Ægypt. c. 21 p. 394 nomen Pharaon seu Pharo ejusdem esse originis & significationis cum vocabulo *πίρωμις* apud Herodotum suspicatur, quamque uberius postea probare allaboravit Cl. Oldermannus in peculiari scripto, cui titulus: *Pharaon Herodoto πίρωμις h. e. Optimus*, Helmstad. 1712, 8. An vero satis feliciter, dubitabunt illi, qui viderint, ex Herodoto II, 143 saltem apparere, quod Pontifices Ægyptiorum nomine *πίρωμις* fuerint insigniti, & ex Herodoto c. 142, Diodoro Siculo Lib. I p. 64 ed. Rhodom. & aliis meminerint, Pontifices Ægyptiorum a Regibus eorundem fuisse distinctos. Nobis autem hac occasione observare liceat, quod vox *πίρωμις* Herodoto *καλὸς καὶ γαθὸς bonus & probus* exposita, si deinta terminatione *is*, paulo mollius breviusque pronuncietur, cum Germanorum *fromm*, pariter *probum* notante, magnam cognationem habeat. Sed ut ad Maxime Rev. Auctorem nostrum revertamur, ille rationem instituti exponens declarat, inter fructus orientalis literaturæ, cui juvenilibus annis fuerit deditus, hæc esse linguæ Copticæ Fundamenta, eaque se ideo edenda in lucem putasse, quod Kircherus in linguæ Copticæ

cæ Prodromo ejusdem præcepta ex scriptoribus Arabicis suppe-
ditans, sæpe erraverit. Spem quoque facit, fore, ut & Dictionarium Coptico-Latinum, & Latino-Copticum prelo submit-
tat. In ipsis Fundamentis de Literarum constitutione & lectio-
ne, vocis analogia, Nomine, Pronomine, Verbo, Particulis, Syn-
taxi septem membris breviter & dilucide præcipit, orationem
Dominicam, lingua Coptica exhibitam, brevi analysi juxta
præcepta sua diluit, & ut constet, quænam Poeseos apud Copti-
tas sit ratio, Hexastichon Copticum, quo Serenissimum Saxonix
Electorem, JOHANNEM GEORGIUM II b. m. B. Pfeifferus die
natali excepit, in fine subjungit.

29.

32.

Kurze Abhandlung von Verstand des Menschen &c.

i. e.

BREVIS COMMENTATIO DE INTELLECTU HU-
mano ante & post lapsum humani generis; Autore JO. CHR.
KUNDMANNO, Med. D. & Pract. Uratislaviensi.

Budissæ, apud Dav. Richter, 1716, 8.

Plag. 15.

TRadit Experientiss. Autor ea *duobus libris*, quæ de fa-
cultatibus & operationibus intellectus nostri ab aliquo
tempore meditatus est. Sicque *L. I. c. 1* brevibus creationem
macro- & micro-cosmi, & *Cap. 2* præstantiam intellectus Pro-
toplastorum in Paradiso viventium exponit, simulque de impo-
sitione nominum animalibus brutis datorum aliqua observat.
Cap. 3 agit de lapsu generis humani, de arbore vitæ & necis, de-
que metamorphosi hominis post comestionem exitialem &
aliis. Capite 4 vero inquirat in corruptas aliquot intellectus
corrupti ideas, quales sunt plurimi conceptus de Deitate spiri-
tuumque essentia nimis crassi & corporei. Qua occasione quo-
que nonnulla de vi animæ præfagiendi, de ominibus mortem
hominis antecedentibus, nec non similibus animæ sibi relictæ
operationibus miris afferuntur. Ex multis unicum exemplum
adduxisse operæ pretium erit Dn. Christoph. Rhumbaumii Med.
D. & Pract. Uratislav. qui de statu ægroti non extra periculum
constituti admodum sollicitus, demum in mediis curis obdor-
miscens visus est sibi in somno librum accipere, in quo omnis
curationis methodus pariter ac ipsa, quibus utendum erat, re-
media clare satis descripta erant. Qua re ille commotus atque

77.

expergefactus talem unquam librum sibi obvenisse non recordatur; notat nihilominus Titulum scripti & paginæ numerum; ipsamque methodum præscriptam, cujus recordabatur, in sanando homine misero felici successu adhibet. Quid fit? post aliquot demum annos prodit liber simili plane Titulo insignis, quem cum Rhumbaumius avidissime evolveret, cum stupore & methodum illam, & in eadem quidem, quam notaverat, pagina reperit. In *Libro secundo* pergit Cl. Autor ad operationes Animæ in corpus humanum: in quo efformando, movendo & conservando tota, quanta est, occupata est. Percenset ergo *Cap. 1* brevem historiam conceptionis humanæ, formationis in utero, generationis, educationis etiam, alimentationis, digestionis, secretionis & reliquarum, quæ ad nostri conservationem necessario requiruntur, actionum vitalium. Cum autem, quicquid contra moliatur anima, ob diversissimas tamen rationes corpus nostrum in conceptionem adeo pronum sit, ut non possit non sæpenuero in statum turbatum & morbosum labi: hinc *Cap. 2* laudantur operationes mentis Therapeuticæ, quibus illa corpori afflicto prospicit, vitiosa emendat, confusa digerit & quæ nullo modo correctionem patiuntur, ejicit atque exterminat. Ultimo denique capite, quantæ sint Pathematum animi in corpus etiam robustissimum vires, tum rationibus tum exemplis probat notatu dignis, & cautelas simul non contemnendas circa regimen ægrotorum diversaque medicamentorum genera subministrat.

Ceterum multa ubique curiosa & lectu jucunda in notis ad paginarum oras rejectis obveniunt, quæ sive propria experientia, sive prolatorum scriptorum lectio Cl. Autori suggestit. Dolendum saltem, tot fœdos in libellum Typographi errores absente Autore irrepisse: quod ipsum calcaris instar esse potest Cl. Dn. Kundinanno, ut proxime secundam emendatiorem & altera Parte de *intellectuum differentia* (cujus in præfatione spem facit), auctiorem editionem lectori exhibeat, cui si capitum quoque & librorum synopsin addere non gravaretur, singularem apud lectorem gratiam initurus esset.

DESCRIPTION DE L'ACADEMIE ROYALE DES ARTS
de Peinture & de Sculpture par M. Guerin, Secr. &c.

i. e.

*DESCRIPTIO ACADEMIÆ REGIÆ ARTIUM, PI-
cturæ & Sculpturæ; Autore Dn. GUERIN Acad. Secr. perp.*

Parisiis, apud Jac. Collombat, 1715, 12.

Plag. 11 fig. æn. Tabb. 7.

AUtor nonnulla de incrementis, quæ sub Ludovici XIV au-
spiciis, scientiæ artesque in Galliis ceperunt, præfatus, p. 12
refert nomina XII Professorum, qui post A. 1648 d. 1 Feb. quo
primum Academici coierunt, provinciam illam primi admini-
strarunt. P. 24 sq. fodalium classes enumerat: atque hic memo-
rantur 1 Director, qui concionibus præest, quique post trienni-
um provincia illa decedit; 2 Cancellarius perpetuus, sigilli cu-
stos; 3 quatuor Rectores, quorum tres perpetui, qui, absente
directore, ejus partes obeunt; 4 Rectoribus additi duo Adjun-
cti, itidem priorum absentium munia occupaturi; 5 Professo-
res XII, quorum quilibet menstruo spatio præceptiones illarum
inculcat artium, discipulorumque studiis providet; 6 octo
Professoribus Adjuncti; 7 duo alii Professores Anatomix, Geo-
metrix & Perspectivæ; 8 Thesaurarius, custos academicorum
operum ac monumentorum, qui & stipendia Regia cuivis sol-
vit; 9 Consilarii, vel honorarii & ob artium istarum cultum at-
que amorem admissi, in deliberationibus sua quoque Acta con-
ferunt, quamvis ipsi Academiae sodales non existant, vel, Aca-
demici sex, qui ceteris virtute & artis scientia antecellunt. 10
Secretarius, qui observationes gestaque describit & conservat.
Reliqua pars opusculi artificiosis operibus, eorundemque con-
ditoribus, nec non conclavibus, in quibus congregantur, & in
quibus opera sua disponunt Academici, describendis, destinata
est, quo de non est ut hoc loco multa commemorentur.

ELOGIUM JACOBI GRONOVII.

AMisit clarissima Lugdunensium apud Batavos Academia
præterito anno Jacobum Gronovium, Virum, qui dum vixit,
assiduam dedit operam, ut bonas literas ornaret, & quicquid in-
genio & doctrina poterat, ad communem omnium utilitatem
conferret. Natus est Vir celebris Daventriæ oppido Belgii fœ-
derati nobilissimo, patremque habuit Virum itidem præclare do-
ctum, qui Daventria relicta Lugdunum abiens hunc filium arti-
bus, quæ in puerilem ætatem cadunt, satis excultum eo secum

duxit, & nihil eorum, quæ ad formandum poliendumque ejus ingenium pertinere videbantur, prætermisit. Inprimis cum singulari naturæ instinctu literarum Græcarum & Latinarum amore eum, flagrare animadverteret, non retraxit ab hoc laudabili instituto, imo acriores ei admovit stimulos, & ut in egregio proposito perseveraret, & amœniora literarum studia cum Juris scientia conjungeret, vehementer hortatus est. Quo factum, ut accepta peregrinandi potestate in Angliam optimam literarum sedem primum excurreret, & in Academia Oxoniensi, & Cantabrigiensi e codicibus manu exaratis sedulo colligeret, quicquid futuro tempore usibus suis proficuum existimabat. Hic in complurium doctorum virorum amicitiam admissus est, & cum Pocockio, Pearsonio, præcipue autem Merico Casaubono, tam familiariter vixit, ut & postremus morti proximus inter mutuos ejus complexus exspiraret. Ex Anglia redux, fructus, quos ex ista peregrinatione tulerat, illico cum eruditis communicavit, & Polybium Historicum Græcum suis & Casaubonorum observationibus illustratum edidit. Qua & re proceres urbis patriæ, quibus Gronovii ingenium mirifice placebat, adducti, provinciam, quam Hogerius olim tenuerat, ei decreverunt, quam tamen exteris invisendis regionibus intentus modeste abnuit, & sequenti anno in eorum societatem, qui illustrem Paatium ordinum Belgicorum legatum in Hispaniam comitabantur, adsumtus est. Inde Italiam petiit, ubi tantum gratia apud magnum Hetruriæ Ducem valuit, ut Magliabecchio & purpurato Patre Mediceo pro ipso potissimum adnitentibus, in locum Chimentelli Professoris Pisani sufficeretur. Neque tamen diutius ibi commoratus est, sed elapso duorum annorum spatio Venetias, Pataviumque evolavit. Cum vero accidisset, ut morte propinqui cujusdam opimam hereditatis portionem ad se devolutam cerne-
ret, retulit iterum pedem in Germaniam, & sibi ac Musis suis deinceps vivere decrevit. Sed non diu admodum hoc literato otio frui potuit, quando quidem A. 1679 Lugdunum evocatus, & Professoris officio admotus est, ubi primo statim in Academiam introitu tam egregie se commendavit Patribus, ut pensionem huic muneri attributam quadringentorum florenorum accessione auferent. Ad exteros aliquoties invitatus est, nihilominus tamen Lugdunum suum Patavio, Kilonio, aliisque locis, quo

vocabatur, perpetuo prætulit. A. 1702 titulo Geographi Lugdunensis & lautiore iterum stipendio ornatus est. In eo jam ejus industria versabatur, ut Tacitum scriptorem gravissimum variis adnotationibus auctum in lucem emitteret, cum fatum interveniret cœptis, & filiam ejus natu minimam, quam eximio amore diligebat, inopinata morte extingueret. Qua domestica clade ita parens perculsus, & quasi extra se positus fuit, ut die XXI Octobr. præteriti anni, postquam undecim dies lectulo fatali adfixus decubuerat, simili modo ex hac vita emigraret. Alter filiorum, quos reliquit, arti medicæ, natu vero minimus juris scientiæ & elegantioribus literis studium suum addixit. Ceterum Gronovius non admodum placido, sed paululum acerbioris ingenio fuit, quod inprimis controversiæ, quæ ipsi cum Fellerio, Perizonio, H. Vossio, Fabretto, Blancardo, Clerico, Kuffero aliisque intercesserunt, satis superque testantur. Scriptorum, quibus inclaruit, larga messis est, quoniam vero maximam partem in his Actis nostris recensentur, illa saltem hic indicasse sufficiet. Edidit autem 1) Macrobiium cum suis, Pontani, & Meursii observationibus, Lugduni 1670 in 8. & Londini 1694, 8. 2) Polybium cum suis & ineditis Casauboni utriusque, Valesiique, & Palmerii notis, Amst. 1670, III vol. in 8. 3) Cornel. Tacitum cum variorum Commentariis, Amst. 1673 & de novo 1685, II volum. 4) Supplementa Lacunarum in Ænea Tactico, Dione, & Arriano, Lugd. Bat. 1675 in 8. 5) Tit. Livium Amst. 1679, 8. 6) Stephani Byzantini Fragmentum de Dodone exercitationibus Academicis illustratum, Lugd. Bat. 1681, 4. 7) Henrici Valesii Notas in Harpocracionem Lugd. Bat. 1682, 4. 8) Senecam Tragicum Amst. 1682, 8. 9) Exercitationes Academicas de Pernicie & casu Judæ, Lugd. Bat. 1683, 4. 10) Epictetum, Delph. 1683, 8. 11) Pomp. Melam cum Excerptis ex Julio Honorio, & Æthici Cosmographia, Lugd. Bat. 1685, 8. 12) Dissertationes de Origine Romuli, Lugd. Bat. 1684, 8. 13) Responsionem ad Cavillationes Fabretti, Lugd. Bat. 1684, 8. quibus Fabretti ficto Jasithæi nomine Apologema ad Grunnovium, in ejusdemque Titivilitia seu somnia de T. Livio opposuit. 14) Leonardi Augustini Gemmas & Sculpturas antiquas, Franegu. 1685 & 1694, in 4. 15) Aulum Gellium, Lugd. Bat. 1687 in 8 & 1706, in 4. 16) Lu-

Lucianum Gr. & Lat. II Vol. Amst. 1687, 8. 17) Stephani Byzantini editionem Berckelianam, Lugd. Bat. 1688, fol. 18) Cebe-
tis Tabulam Gr. & Lat. cum notis suis, Lugd. Bat. 1687, 8. 19) Jo.
Fred. Gronovii de Sestertiis, seu subcesivorum pecuniæ veteris
Græcæ & Romanæ Libr. IV, Lugd. Bat. 1691, 4. 20) Ciceronis
opera cum notis, Lugd. Bat. 1692, 4. II Vol. & 12. V Vol. 21)
Ammianum Marcellinum cum Lindenbrogii, Valesiorum &
Gronovii notis, Lugd. B. 1693 in fol. & 8. 22) De Icuncula Sme-
tiana, qua Harpocratem indigitarunt, Lugd. Bat. 1693 in 4. 23)
Harpocratonis Lexicon Græce cum suis & Valesii Maussiacique
notis, Lugd. Bat. 1696 in 4. 24) Gortæi Dactyliotheam, Lugd.
Bat. 1695, 4. II Vol. 25) De duobus lapidibus in agro Duyven-
voordienfi repertis, L. B. 1696, 4. 26) Rycquium de Capitolio
Romano cum Not. Gronovii, L. B. 1696, 8. 27) Q. Curtium cum
ipfius & variorum notis, Amst. 1696, 8. 28) Thesaurum anti-
quitatum Græcarum, L. B. 1697-1702 fol. XII Vol. 29) Geogra-
phiam antiquam, hoc est, Scylacis Periplum maris mediterranei,
Anonymi Periplum Paludis Mæoticæ, Agathemeris Hypotypo-
fin, cum notis Vossii, Palmerii, Tennulii, & Gronovii, L. B. 1697,
4 & 1700, 4. 30) Manethonis Apotelesmatica cum versione
Latina & notis, L. B. 1698, 4. 31) Suetonium a Salmasio recenfi-
tum cum emendationibus Gronovii, L. B. 1698, 12. 32) Ani-
madverfiones in Scylacis Oxoniensem editionem, & dissertatio-
nes Dodvvellianæ de Scylacis ætate examen, cum Ephori fra-
gmento ex Cosmæ Topographia, L. B. 1699, 4. 33) Memoriam Cos-
sonianam, adjecta nova Editione monumenti Ancyrani cum
not. Gronovii, L. B. 1695, 4. 34) Phædrum cum Joh. Frid. & Jac.
Gronovii notis, & Nic. Dispontini Collectaneis. L. B. 1703, 8. 37)
Arrianum de expeditione Alexandri cum ejus Indicis, addita
Vulcanii versione interpolata, & suis animadverfionibus L. B.
1704, fol. 36) Minutium Felicem cum not. varior. & suis, addito
Cypriano, & Firmico, L. B. 1709, 8. 37) Fragmentum Josephi,
quod continet decreta Romana & Asiatica pro Judæis, cui additæ
sunt notæ ac emendationes variæ in Suidam, L. B. 1712, 8. 38)
Herodotum Gr. & Lat. cum not. L. B. 1715. De ceteris, quæ adfe-
cta habuit Gronovius, spes adhuc superest, fore, ut a filiis
suo tempore edantur.

In Act. M. Mart. p. 98 l. 13 post *Platonica* insere *plactis*; l. 22
pro *κατήχησι* lege *κατήχησι*; p. 99 l. 7 pro *ἀκατάστατον* lege
ἀκατάστατον; p. 141 l. 6 pro *Jus gratia* lege *Jus grutia*.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCC XVII.

GERARDI NOODT, J.C. ET ANTECESSORIS
Commentarius in D. JUSTINIANI Digesta sive Pan-
dectas Juris enucleati, ex omni vetere Jure collecti;
quorum prima Pars in quatuor Libros distributa hoc
volumine exponitur.

Lugduni Batavorum, apud Jo. van der Linden, 1716, 4.

Alph. 2 plag. 5.

INter tot alia decora celeberrimi J.Cti Gerardi Noodt hoc etiam referendum putamus, quod cum integra ætate per-
petim deprecaretur ad Pandectas justum commentarium
scribere, nunc flexa illa, prope ultro tantum opus in se su-
sceperit. Non is sane hic ingressus est vulgare iter, nec aliena
demum vestigia sequitur, sed multum vindicat suæ industriæ.
Præfationis loco haberi postulat duas Dissertationes, de Civili
prudencia, & de causis corruptæ Jurisprudenciæ. Deinde præ-
cipuam se habuisse curam ait Edicti perpetui, & exemplo Jacobi
Gothofredi tentavit textus ex eodem libro prisca alicujus J.Cti
sumptos, sed distantissimis titulis dispersos, suo auctori restituere,
eosque iterum veluti combinare. Idem illud consilium Ja-
cobi persecutus erat ex Nostratibus illustris D. Georgius Gui-
lielmus Leibnitius, doluitq; paucis ante obitum diebus, laboribus
istis suis ultimam manum imponi neque a se, neque ab Amico-
rum aliquo, (promptum enim se profitebatur ad MSc. commu-
nicationem) non potuisse. In quascunque nunc operas inci-
dant schedæ istæ, certum est, posse nos præsentibus tantisper
frui: in quibus plurima etiam noviter inventa detectave & ante
non animadversa deprehenduntur. Occupavit autem Vir sui
nominis famæque, Jo. Clericus, Libri I titulos priores tres To-

mo V Bibl. A. & M. p. 181 partis primæ, voluitque, a Theologo & Polyhistore etiam, Jcti nostri magna in omnem rem literariam merita prædicari. *Il n'y a point ici, inquit, de paroles perdues.* Spargit autem is subinde etiam suas observationes, & ad Lib. I. L. I §. 1 *merito nos quis sacerdotes justitia appellet*, annotat p. Tit. I. 186: *C'est en effet la fin des bonnes Lois, & il faut rendre cette justice aux anciens Jctes Romains; que de reconnoître, qu'ils ont conservé en Occident & en Orient les idées du juste & de l'injuste, à l'égard d'une infinité de cas; que les Barbares, qui envahirent l'Empire Romain, auroient entièrement effacées sans eux; à quoi la Jurisprudence Canonique n'auroit pas peu contribué. Les dissensions des Chrétiens, & la Domination Ecclesiastique introduisirent bien des Maximes entièrement contraires au Droit Naturel, auquel l'ancien Droit Romain n'avoit donné que peu, ou point d'attente; sur tout si l'on considère, que les Chrétiens auroient du être, par la religion qu'ils professoient, infiniment plus équitables, que les Romains. Statim Ulpianus: justitiam colimus; & præterea boni & æqui notitiam profiteamur: bonos non solum metu pœnarum, sed præmiorum quoque exhortatione efficere cupientes. Mox L. 10 §. 1 juris præcepta sunt tria. Sensus horum, ait D. Noodt loquens de justitia interna & externa simul, velut duplici objecto artis, fugit plerosque. Et comprobat hanc interiorem D. Clericus iterum p. 191, quæ sane videbatur superare captum Ulpiani, Jcti Gentilis, & plane pertinere non tam ad Stoicorum philosophiam, quam multo adhuc sublimiorem. Totus propemodum in eo est D. Clericus, ut integram Commentationem nostri ad Lib. I Tit. 1 totidem verbis, (adeo in ipsis complacuit sibi) repetat ac describat: quod nobis sentimus non esse similiter integrum. Illud etiam caput egregium de Lege Regia, quod a nostro pridem Lib. I Obs. c. 3 pertractatum denuo post dissertationem de eodem argumento, quam 1699 publice primum recitaverat, ita tangit D. Clericus p. 208: *il n'est pas vrai, que le peuple s'en fut privé lui-même, en mettant l'Empereur en sa place.* Omisit tamen non immerito expositionem L. 2 §. 16 *ne quid in loc. publ. ceu Jctis propriam.* Turbant ibi, inquit D. Noodt, postrema verba vehementer & per conjectu-*

tam ea ita reddit: *nisi forte quis hoc impetraverit causa cognita
 & aequitatis ratione.* Omittit etiam *D. Clericus*, quod circa Re-
 sponſa prudentum expreſſit Noſter: ante Auguſtum, & ſtatim
 poſt LL. XII Tabb. licuiſſe omnibus, fiduciam ſtudiorum ha-
 bentibus, inde vero paucis tantum, de jure reſpondere. Per
 Theodoſium autem demum juriſcripto annumerata eſſe quo-
 rundam reſponſa, ac tunc accepit auctoritatem lectionis &
 juris conditi. Titulum II diligentiae & eruditioni Viri illuſtris,
 Corn. van Bynckershoek, ſpe proxima commendans, verba XII
 Tabb. *privilegia ne irroganto*, ad Tit. III exponenda ait Noſter
 in malam partem: ut, ſi nova infligatur poena aut vetus
 gravetur. Fuiſſe eam prohibitionem ubique neceſſariam libe-
 ra republica, ob nimiam potentiam tribunorum: mutata ta-
 men etiam rep. adhuc obtinuiſſe, *L. 1 §. 2 de Conſtit. princ.* mi-
 nore licet periculo, & nulla cauſa odii principalis in privatos
 infra principem conſtitutos. Quae ita tranſtulit *D. Clericus* p.
 214: *mais la Republique etant changée, lors que le Prince étant au
 deſſus de tous n'avoit pas de ſujet de hair les particuliers, on crut,
 qu'il n'y avoit pas de danger, à lui accorder ce Droit.* Copioſior
 eſt Noſter in eruenda mente Ulpiani, *L. 31* & remittit nos ad
 laudatam Diſſertationem de jure ſummi Imperii, atque ad Lib.
 I Obſ. c. 3, 4. Ab Ulpiano non diſputari, an ſit Princeps ſolutus
 legibus omnibus, ſed an habeat privilegium a Lege Julia & Pa-
 pia? Textum enim hunc depromptum ex ejus Libro XIII ad le-
 gem illam Juliam & Papiam. Etiam una vero qui ſolutus ſit lege,
 legibus ſolutum illum dici, ex uſu Latini ſermonis. Reſpicere
 Ulpianum ad id, quod Caligula primus per Senatum hac lege
 ſit ſolutus, cum ei neceſſe eſſet, ne caducaria illa teneretur. Au-
 guſtum & Tiberium eadem nondum ſolutum fuiſſe: Auguſtum
 tamen lege Cincia, Conſulatu demum ejus decimo, deinde aliis
 etiam, ſcilicet nominatim: ceteris æque, atque alios cives obliga-
 tum. Ne hic quidem *D. Clericus* deſeruit Noſtrum p. 218: *C'eſt
 une matiere importante & ſur laquelle bien des gens ſ'etoient
 trompez: en ſ'imaginant, que le Senat avoit declaré que l'Empe-
 reur n'etoit obligé d'observer aucune loi: ce qui eſt abſurde.* Tex-
 tum Ulpiani *L. 34 b.* ita legit *D. Noodt*, *an etiam contradicte
 aliquando, judicio firmata ſit conſuetudo: obſervaiſſe hanc lecti-*

T. 2.

T. 3.

T. 4.

onem. Leunclavium Lib. 2 notator. c. 3. ex sententia versionis Græcæ, *quum aliquando in dubium vocata, judicio firmata fuit.* Jam vero mentem Constantini in *L. 2 C. qua sit long. consvet.* ex historia Ecclesiastica illustrat. Proconsulem Africæ Proculum, Gentilem forte, quæsisse ab Imperatore, an autoritas consuetudinis ususque longævi contraria lege queat infringi in causa religionis? Respondisse Constantinum: si consuetudo ratione & veritate nitatur, non debere; sin mala sit, magis errorem videri, nec minus lege quam ratione vinci. In quam rem præsto sunt loca Lactantii & Symmachi. De suo addit his D. Clericus p. 222 textum Constantini ejusdem, *L. 2 C. Theod. de malef. & mathem.* ubi religio Gentilium propria vocis acceptione vocetur consuetudo: *& consuetudinis vestra celebrate solennia.* In textu Florentini, libertas est naturalis facultas, *nisi si quid vi aut jure prohibetur, L. 4. h. t.* Verba hæc ultima pro iisdem posita videntur D. Noodt, quo modo tutela dicatur vis, ac potestas.

T. 5.

T. 6. Jus patriæ potestatis contendit adhuc obtinuisse tempore Papiniani, eaque occasione lucem dat obscuro illius loco, *Tit. IV Collat. leg. Mosaic. & Rom.* Neque obstare textum Hadriani in verbis Marciani *L. 5. de lege Pomp. de parricid.* Non est, inquit, hoc vulgatæ eruditionis. Nam ab Hadriano non ademptum est ibi patri jus vitæ & necis in filium per constitutionem aliquam generalem, sed jure singulari & per rescriptum personale deportatus erat in Insulam, quod filium necasset in sylva & venatione per insidias, latronis magis quam patris jure, nec cognita causa delicti, quod novercam adulteraret. Id vero rescribere licuisse Principi extra ordinem, suadente ratione etiam adversus legem communem. Inflexum deinde fuisse jus illud patrum rescripto demum Imp. Alexandri ad libellum Artemidori, patris, *L. 3 C. de patr. pot.* jubentis, Præsidi provinciæ offerri filium, in contumacia perseverantem. Et hic iterum non extare Constitutionem quidem generalem: sed usum mox arreptum istud rescriptum a Jctis, & in jus novum transisse, ceu plenum humanitatis. Huc enim respicere Ulpianum *L. 2 ad L. Corn. de Sicar.* ipsumque Paulum: qui eo nomine supplendus sit in *L. 11 de Lib. & posth. quos & occidere licebat:* ante rescriptum scilicet Alexan-

dri.

dri. Pœnam autem cum patri occidenti simul non constituis-
 set ille, eam a Constantino primum & palam sanciri. *L.un. C. de
 his, qui par. vellib.* Bene recensuit hoc caput, quia est histori-
 cum quasi, etiam Autor des Nouvelles de la Rep. des lettres, qui
 operas D. Clerici persequitur *art. 7 p. 413: L'Empereur Alexandre
 fut le premier qui donna atteinte a ce Droit-mais il ne fixa pour-
 tant point de peine contre celui, qui n'obeiroit pas a ce rescript.
 Ce fut l'Empereur. Supple, Constantin.* Transiliit autem emen-
 dationes textuum omnes, hic quidem frequentissimas; suffice-
 re existimans, si universim de iis diceret, *on trouve a chaque page
 des remarques nouvelles sur des textes corrompus, sur d'autres
 tronquez ou interpolez, auxquels il faut faire des additions, ou
 des retranchemens, sur l'origine & les progres des Loix, & sur
 quantité d'autres matieres curieuses & utiles, p. 414, 415.*
 Nostrium autem fuerit, præcipua specimina illius medicinæ in-
 gratiam Jctorum hic exhibere. Et prompte adest nobis locus
 Pauli, *Lib. 4 Sent. tit. 9 §. 5*, collatus cum *L. 12 de stat. hom.* Levis
 ei menda nocuit *d. §. 5*, altera vocula aut, qua bis utitur, mutante
 locum. Legit, *ut aut septimo*, aut *pleno decimo mense partus
 maturior videatur pro, ut aut septimo pleno, aut decimo.* In *L.
 34 de Adopt.* supplet verbum, *Legis*: an Legis actio ulla fit?
 pro, *an actio nulla sit.* Labeo putat, nullam esse Legis actio-
 nem. Adoptio enim est Legis actio. Cespitat autem circa
L. 8 h. & fatetur, se nondum potuisse ad liquidum deducere,
 quemadmodum lucem ibi faceret Modestino. *Doceant*, inquit
 D. Noodt, *eruditiores: habebo gratiam.* Recte constitutum est
 a D. Claudio, ut curatoris autoritas intercederet in arrogatione,
 & mutatum adeo, quod ante obtinuerat, ut illa non intercede-
 ret. Nihil hic de fœminis. De his autem sermonem esse reba-
 tur Cujacius, & eo textum sic exponebat; in arrogatione fœmi-
 narum ante D. Claudium non suffecisse autoritatem Curatoris,
 sed tutoris fuisse necessariam. Id vero sub ipso recte mutatum
 esse, ut curatoris autoritas sufficeret. *Lex Claudia*, inquit, *su-
 stulit fœminarum tutelâs legitimas*, ut Ulpianus scribit *titulo XI
 de tutelis.* Ex illa lege fœminæ adultæ non sunt amplius in per-
 petua tutela, sed agunt sub curatoribus, perinde, atque mares.

Hæc mens Cujacii. D. Noodt cum vidisset, omnino non sustulisse Claudium legitimam illam fœminarum tutelam; sed apud Ulpianum legendum, *lex Claudia sustinet* eam, per deducta Jac. Gothofredi, quem laudat, credidit, textui Modestini jam amplius succurri aliunde non posse. Atqui is de fœminis non loquitur, (quod quidem fecit alibi Gajus, *l. 21. b.*) Id porro ait tantum Modestinus: Curatoris auctoritatem olim non fuisse adhibitam. Hoc cum sub Claudio recte mutatum sit, tenendum est, auctoritatem curatoris suffecisse. *L. 7 de tut. & Curat. dat. L. 61 pr. de jur. dot.* De perpetua autem illa tutela muliebri perperam intellexit Cujacius verba Ulpiani Tit. XI, dum legit, *sustulit*, pro, *sustinet*. Loquuntur enim de cessione tutelæ legitimæ muliebris. Cessionem illius Claudius sustulit, tutelam ipsam etiam hæctenus sustinuit. Recteque adeo vindicavit J. Gothofredus verba Ulpiani, sed salva veritate in reliquis. Nam & in *L. 5 C. de auct. prest.* quam Noster attulit, & tutorum & curatorum consensus in arrogationem requiritur. Decepit Cujacium *l. 3 C. de legit. tut.* ubi, lege Claudia sublata per Constantinum, ad pupillarum fœminarum tutelam vocari patruos etiam consanguineos Leo voluit, quod caput legis Claudiæ multum differt ab altero illo, de non cedenda tutela muliebri. Lex autem illa Constantini est in C. Theod. ubi Jac. Gothofredum laudat Noster. Porro circa cautionem arrogatoris monet ille, in *l. 19 pr. b.* abundare verbum, *SERVO*; delet igitur ac scribit *& multo magis substituto, item legatariis*. Jam enim antecedit, *& libertatibus prospectum esse*. Et per servum publicum in *L. 18 b.* intelligit ministrum vel tabellarium publicum. Jam comparat *L. 7. de div. temp. prescript.* Marciani cum ejusdem *L. 6 de div. rer.* (sunt enim ex eodem libro) comparat porro cum Papiniano, *L. 45 de usurp. & usucap.* Et in hanc arbitratur irrepsisse verba quædam adventitia, quæ pro glossemate ad oram libri releganda sint. Sic enim scribendum existimat: si quis ædificio funditus diruto, quod in litore posuerat, * *alterius postea eodem loco exstructo, occupantis datam exceptionem opponat*. Hic omittit, *aut dereliquerat ædificium, & pro, occupantis, scribit, occupanti, quod sit etiam in aliis libris*. Noverat ille,

Flo.

Florentiæ etiam extare ista, quæ expunxit. Non tamen tractari dicit a Papiniano illum simul casum, si a priori ædificatore pro derelicto habitum sit integrum ejus ædificium, sed hunc tantum: si a priori ædificatore funditus dirutum sit ædificium, deinde alius locum istum occupaverit, novumque ibi ædificium posuerit. Interpretem quemcunque per glossema illud de suo præterea indigitare, si derelictum a priori sit ædificium, non ei prodesse præscriptionem longæ possessionis adversus sequentem ædificatorem alterius postea eodem loco ædificii. Tria sunt ad tuendam Jurisdictionem a Prætore proposita edicta. Verba primi de albo corrupto ita videntur ab Ulpiano fuisse concepta, *L. 7 pr. de Jurisdic.* Si quis id, quod jurisdictionis perpetuæ causa in albo propositum erit, dolo malo corruperit, in eum, si quis eo nomine agere volet, 500 aureorum judicium dabo. Hic iterum ab interprete quodam adjecta credidit verba, *non quod prout res incidit, & in charta vel alia materia.* Vicissim adjecit Noster, *si quis eo nomine agere velit, loco illorum, quod populare est.* Secundum Edictum de coercendo novo atque iniquo jure tria habet capita: primum & secundum extant *L. 1 §. 1 quod quisque jur. in alt.* Reliqua, scilicet *patiatur*, mavult similiter veteri cuidam interpreti tribui, quam ab ipso Ulpiano statim repeti. Tertium caput ait continere exceptionem, quæ sit a Cujacio expressa, *l. 4 h. præterquam-fecisset.* Ubi mirum est, Nostrum non laudare iterum Antonium Vaccam, vel reprehendere ad h. l. ceu supra p. 40 fecerat. Verba Antonii, *hæc exceptio non inelegans modo, sed prorsus inepta esset, si doli verbum in Edicto vel adjectum vel subintellectum esset.* Tertium Edictum ita concepit Noster: *Si quis jus dicenti non obtemperaverit, quanti ea res est, intra annum adversus eum judicium dabo.* Colligit ista ex rubrica, & *L. un. §. 4 h.* Plura verba prætoris fuisse non dubitat, sed ea ex hoc titulo non apparere. Quid sit *extremum in jurisdictione*, τὸ τέλει, ex Cicerone de finibus, quia intactum aliis, recitat. Ellipsin etiam vidisse Cujacium in §. 1 & post, *passus est*, subaudiendum, *is jus dicenti obtemperasse videtur.* Satisdare dicimur, *cui ita cavimus*, non, *cavit.* *L. 1 h. t.* Ad Tit. *de Edendo* laudat lectionem

Lib. II.
Tit. I.

T. 2.

T. 3.

T. 8.
T. 13.

T. 14.

Græcorum in *l. 1 C. de alienat. jud. mut.* cum in rem actioni possessio pariat adversarium, i. e. cum possessio ad alium devenit, parit domino, cujus est rei vindicatio, adversarium. Edictum de pactis nudis, ne petatur, quæque in jus vocationem prævenire aut finire possunt, illustravit Noster pridem speciali libro. *Opp. p. 645.* Ex eoque juvat notasse, in *l. 17 §. 3 h.* ejicienda verba, *sed ut ab herede petatur*, cap. 4 d. l. Similiter in *l. 22 h. a fidejussore petatur*, quæ hæctenus semicircellis adhuc inclusa tolerantur. Pauli mentem in *l. 27 §. 2 h.* declarat c. 8, pactum esse juris naturalis, stipulationem juris civilis. Sic eundem dicere *l. 48 §. 1 de A.R.D.* usucapionem esse juris civilis, *pr. J. de usucap. fructuum capionem juris naturalis. §. 35 J. d. R.D.* Et Modestinum, *l. 10 de cap. minut.* tale legatum non juris civilis, sed naturalis esse. Properandum nobis est: addamus ergo ex c. 28 & ultimo lectionem *l. 27 pr. de pact.* Si unus ex argentariis cum debitore pactus sit; vel: si unus ex argentariis duobus, cum debitore pactus sit. Fidem conjecturæ huic videntur facere verba ultima, *idemque in duobus reis stipulandi dicendum est.* Nulla hic mentio *sociorum.* Sub titulo de transactionibus non est Edictum: sed sufficit proximum de pactis. Et verisimile est, unum olim fuisse titulum. Ex eodem illo libro singulari c. 3 iterum observamus expositionem *l. 1 de transact.* Si enim vere ita scripsit Ulpianus, vix potest sine rubore excusari ab ineptia ejusdem rei repetitione, *donationis causa, & liberalitate remittit.* Prudenter exaudiendum eum, quasi scribat: qui paciscitur donationis causa (ex Duareni sententia) *etiam* rem certam & indubitatam liberalitate remittit. Sic Paulus *l. 1 fin. reg. actio finium regg. etiam* in personam est, quia mixta. Iterum *l. 2 §. 3 de reb. cred.* Creditum consistit *etiam extra eas res, &c.* Et *l. 31 §. 1 de usurpat. & usuc.* in usucapionibus, *etiam* mobilium, tempus continuum numeratur. Duæ ergo sunt pacti formæ: Una fit donationis causa, quæ dicitur pactum in specie, & fit *etiam* de re certa & indubitata: altera est transactio, quæ tantum fit in re dubia. Scævola in *l. 14 de transact.* non servasse gloriam integræ veritatis, fatetur c. 22 se opinatum olim juvenem, *Probabil. l. 2 c. 2. Nunc flexa etate, alia quis expectet.* Sæpe etiam

T. 15.

&

& multum quæſiſſe ſe aliquam mutandæ ſententiæ cauſam, ſed nondum inveniſſe vel probabilem. Nec exiſtimariſſe priſcos, ab officio viri boni eſſe omnino alienum, in reſponſo juris dare aliquid amico: docente Gellio l. 2 c. 3. Totum colorem latere in *incerto ſucceſſionis*, plane imaginario & ficto. Ad l. 2 Lib. III. §. 5 de his qui not. infam. quærit, an recte ſit notatus infamia in T. 2. Edicto Prætoris, qui artis ludicræ, pronuntiandive cauſa in ſcenam prodierit; quum ludi tales fierent in honorem Deorum, ideoque turpes illi haberi non deberent. Sed hunc ſcrupulum exemiſſe Auguſtinum lib. 2 de Civit. Dei c. 12. Romani quamvis voluerunt. Autor des Nouvelles p. 418 repetit ſimiliter locum hunc, *comm'un bon paſſage de S. Auguſtin*. Sed neuter vidit, dialogum ibi quaſi eſſe inter Scipionem, e libris Ciceronis de Republica, & Auguſtinum. Verba hic allata ſunt Scipionis. Reſpondet ei Auguſtinus, *præclara ſane & Romanis laudibus annumeranda prudentia. Sed vellem ſe ipſa ſequeretur, ſe imitaretur.* - *Theatrica illius turpitudinis qua fronte notatur actor, ſi adoratur exactor?* Concludit, non poſſe infames eſſe actores ſcenicos, ſi ludi ſcenici ſiunt in honorem & juffu adeo, præceptoque Deorum: aut ſi iſti ſint omnino infames, nullo modo Deos tales colendos eſſe. Ergo iſtum ſcrupulum non exemit Auguſtinus, ſed retorſit: dummodo totam ſeriem quis inſpiciat, non unam particulam. In textu Ulpiani l. 6 §. ult. b. cum illuſtri Viro, C. van Bynckershoeck emendatius mavult: *non de perfidia agitur, ſed de calculo, qui fere indicio ſolet dirui, pro, judicio.* Infamiam autem binorum ſponſaliorum binarumque nuptiarum l. 13 §. 1, 2, 3, 4 b. tranſmiſit ſilendo, quod caput tamen ad jura religioſa pertinet, ſed gentilibus etiam quodammodo cognita, eoque Prætoris edicto cum nota captum ipſius ſuperante inſerta. Siglorum geminantium beneficio ſanat Noſter l. 35 pr. b. & liberti, Patronus §. 1 Patronus libertum. T. 3. Sane cum in liberto hoc placeat Prætori, non eſt cauſa, cur in patrono improbaverit. Id vero monuerat jam *Obſerv. l. 2 c. 16.* Nec tamen definit, an legi debeat, & liberti Patronus, an diviſim, & liberti, & Patronus. Nam ſigla non innuunt, et geminandum, ſed geminant tantum mentionem Patroni. Edictum pro-

- curatoris pro actore *l. 33 §. 3* supplevit ex *l. 43 §. 4 h.* & ex fragmento Pauli *sentent. Lib. I c. 10 §. ult.* tum ex *l. un. C. de satisd.* atque ex *l. 5, 6, 7, 65 D. h.* Magno laboris felicissimi augmento & frequentissimo. Incidenter ope sigli in *l. 21 h.* scribit denuo, ratam rem haberi libello *Prætori dato, pro, Principi.* Labeo & Sabinus dissentiunt in *l. 43 §. ult.* & *l. 45 h.* an possit cogi defensor, ut iudicium suscipiat? Recitata sententia utriusque, finit Noster, *inanem esse laborem ejus, qui studeat conciliare eos, qui conciliari nolint.* In ejusdem Labeonis textu *l. 6 §. 3 de neg. gest.* errorem scripturæ detegit: ipse tamen si quid impendit, *non in id, quod ei abest, actionem, sed, in quod ego locupletior factus sum, habet contra me exceptionem.* Atque sic conjectaverat jam *lib. 3 Probab. c. 9.* Pomponium & Proculum in *l. 11 h.* circa casum etiam interdum præstandum, illustrat ex *l. 22 C. h.* Novum enim negotium, quod non solitus erat absens facere, habere vim specialis *FAC TI*, in quo præstandus sit utique casus fortuitus. Et ista correctio *facti, pro, pacti,* debetur rursus Dn. van Bynckershoeck, *Lib. I obs. c. 7.* Difficilem textum *l. 1 §. 3 de calumniat.* an cesset constitutio Antonini Caracallæ ad Cassium Sabinum, si adversarius non per calumniam sed transigendi animo pecuniam accepit, multo minus per fordidam concussionem, gaudet se explicuisse feliciter in *Diss. peculiari ad l. 18 C. de Transact.* Ait autem c. 14 *Opp. p. 393,* in illis causis, ubi unicuique licet transigere, non esse interdictum transactionibus bona fide factis, sed sordidis concussionibus. At vero licere unicuique transigere in publicis vel privatis vel fiscalibus causis, non expressit constitutio Antonini. Et videntur Autores discordantium textuum hic quoque nolle conciliari. Græcum etiam scholium de eo, qui dat *προσφάτως* & transigendi animo, rem non exhaurit. Celsi verba in *l. 3 §. 1 de minor.* ita reddit D. Noodt, non solum extremo iudicii die deceptum minorem sed totum iudicium ei videri fuisse obstructum. Similem occurrere locutionem apud Justinum & Ovidium de obstructa via & orbe terrarum. Ex eodem Ulpiani libro XI ad Edictum de promptam *l. 16 pr. h.* & *l. 25 de fidejuss.* imo utramque olim cohesisse. Ac laudat lectionem Ant. Contii in *l. 25* ut *bis* non fab-

subveniatur, quoniam *ei* mandati actio non competit. Alias enim nullum hic esse sensum. Acutior est medela *l. 1 §. 8 ad SC. Tertull.* quam attulit occasione *l. ult. de cap. minut.* Nullo iterum sensu legi haecenus, *capitis minutio salvo statu Contingens, liberis nihil nocet.* Nullam contingere posse salvo statu. Scribit igitur vi figli: *capitis minutio salvo statu C. contingens.* Civitatis inquam: quæ est minutio minor. Sic in *l. 2 h. deminutiones, quæ salva Civitate contingunt.* Iterum *l. 5 §. 2 h. quæ salva Civitate accidit.* Fusius *lib. 2 obs. c. 21* dixerat, librarium imperitum aut non attentum reputasse, literam C abundare; quod ab ea videret incipere *contingens*, eamque adeo neglexisse. Verba Edicti in *l. 2 §. 1 h.* habet pro mutilis. Neque enim exprimi tempus anni utilis, vel cognitionem causæ. Supplet ergo, *perinde quasi id factum non sit intra annum - causa cognita iudicium dabo.* Præter actionem in factum, quæ contra alienantem iudicii mutandi causa datur possessori pristino, ad restitutionem in integrum, *l. 1 de alienat. judic. mut.* competit etiam actio directa adversus novum possessorem. *l. un. C. h.* Sed vitiose ait extare textum. Ex MSC. quibusdam Accursianis & auxilio Græcorum scribit, *cum in rem actioni possessio pariat adversarium.* Fecerat id jam *libro de pactis & Transact. c. 13 Opp. p. 697.* Nunc ipsam rubricam restituit, *de receptis arbitrals, & qui arbitrium receperunt.* Siglum est in I longo, & fit, *arbitriis.* Javolenus autem in *l. 39 h.* a spuriiis aliquot verbis integris purgandus erat, & totus declarandus. Prima verba ait esse Cassii: *non ex omnibus pertinent.* Sequi verba Javoleni: *siquidem & contumaciam poterit.* Scriptum fuerat: *idem.* Reliqua sunt spuria, *pecuniam eum adversario dari jubendo.* Non posse arbitrum directo & palam indicta pœna punire absentem, qui non præbuit operam suam arbitro præsens; facit autem, ut apud prætorem, petente altero litigatore, puniatur ex compromisso. Si testium nomina absens ille non exhibeat, non opus esse pœna, sed procedere arbitrum ulterius in ipsa causa & posse condemnare eum, qui intentionem suam per testes non probavit. Explicit pars prima Pandectarum intra septimum mensem, Deumque rogamus, ut ceteri quoque libri mox, & citra inter-

T. 5.

T. 7.

T. 8.

ventum mortalitatis, suo ordine prodeant. Desiderant sane & isti eruditionem D. Noodt copiosam, tum iudicium par materiae, lectionem amplissimam, & profundæ meditationis usum: ad commodum non aliquorum, ceu ipse ait per verecundiam suam, sed omnium.

DE ECCLESIASTICI INTERDICTI SENTENTIA nec ullum ob metum violanda, nec subditorum iudicio expendenda, ex occasione Sicularum Censurarum, Dissertatio.

Superiorum permissu, Anno 1715, 4 maj.

Alph. I plag. 9.

JAM supra, Martio Mense p. 130, cum *Dupinii, V. C. Defensio-
nem Monarchiæ Siculæ* recenseremus, tenuia maximarum discordiarum initia tetigimus, quæ Sacerdotium inter & Imperium in Sicilia Regno ingenti animorum contentione hodie exercentur. Nihil addendum narrationi ducimus, nisi quod hæc, quam manibus versamus, tractatio facti circumstantias aliter paulo exponat, ac a Defensore traditas accepimus. Negat
p. 375 seq. nimirum Liparenfis in Sicilia Antistes *Tedeschius* [is enim factum hunc Romæ exclusit] vectigalis exactionem ab ignorantibus officialibus factam esse: negat eos ad restitutionem paratos fuisse, quin potius contumaciter renuisse; conscium denique & autorem facinoris, eoque læsæ immunitatis Ecclesiasticæ, facit Judicem Monarchiæ Siculæ. Caterum Pontifex, quod Interdictis suis, quibus *Cataneensem & Agrigentinam* Civitates cum Diocæsesibus suis subjecerat, parum se proficere intelligeret, Præsulibus Cleroque omni mandatorum tenacioribus a civili potestate aut carceri mancipatis, aut solum jussis vertere, pinguis-
simis redditibus Fisco interim applicatis, reliquis autem pœnarum metu subactis Sacra publice restaurantibus, ne segnior in officio videri posset, novum ex Gandulphi arce d. VI. Nov. 1714 edictum emisit, quod die nona ejusdem mensis in urbe promulgatum est, quo & fulmina ante evibrata renovaret, ac inobsequentem & contumacem Clerum, omni timoris excusatione præcisa, ad strictissimam observationem compelleret.

Hi tamen non omnino cedere certi eodem anno vertente Apo-
 logeticum ediderunt : *Risposta di sette Teologi & Canonisti al* P. 5.
Voto stampato in Colonia Agrippina, il cui titolo: Votum sex in
Sacra Theologia Magistrorum; quo iustitiam metus sui adversus
 Censuras a Pontifice inflictas defenderunt, easque iniquitatis &
 nullitatis arguerunt libere. Ausibus his objicere se statuit *Lipa-*
rensis, ipse etiam ob turbas illas a Diocesi sua exul, Defensor cau-
 sæ hujus non utique malus, cui cum Theologis istis Siculis tanto
 facilius fuit congregari, quo minus hi Interdicti usum non omnino
 tollere auderent, quod Sectæ suæ infelicitas, & infixus alte men-
 tibus error, ipsis non permittebant, sed quod in re saltem præ-
 senti locum ei haud concederent, id unum agentes, ut Decreta-
 lium, quibus premi se credebant, rigorem mitigarent, & distin-
 ctionum subtilitate adhibita a se averterent. Universa tractatio
 in tres partes dispescitur, quarum *prima* interdicti antiquitatem,
 necessitatem & obligandi vim explicat : *secunda* illud nullum
 ob metum violari debere docet, & ad argumenta pro adversa
 opinione allata respondet : *tertia* subditis omnem iudicii liber-
 tatem de sententiis Prælatorum, jure an injuria decernantur,
 adimit. De natalibus Interdicti divisa sunt doctorum Virorum
 suffragia. *Sarpus* ad *Alexandrum III* Friderico *Ænobarbo*
coævum; *M. Antonius de Dominis* ad *Gregorium VII*; alii ad Sy- 10 seqq.
nodum Lemovicensem II A. 1031 habitam, quos inter est Juris
 Canonici peritissimus Vir *Zegerus Bernardus Espenius*, retule-
 runt; *Alexander Natalis* denique ad Annum usque 994 ascen- 18.
 dit, motus *Ademari* sancti Eparchii Engolismensis Monachi,
 auctoritate, qui in Chronico suo ad d. a. ab *Alduino*, Lemovicensi
 Episcopo, Censuræ id genus in vectum putavit, *novamque obser-*
vantiam dixit. Nulla ex his sententiis Nostro se probat, cui
 certum est, vestigia Interdicti longe vetustiora superare. Nos
 omittis, quæ ad interdictum *Speciale loci vel personæ* pertinent,
 ea saltem adducemus, quæ antiquitatem *Generalis*, de quo po-
 tissimum controversatur, asserendam faciunt. Conunemorand- 20.
 um hic Interdictum, quod *Cenomane* Ecclesia sub *Guntherio*,
 Episcopo, qui regendam eam circa A. 884 acceperat, ex-
 perta est ob *Rotgarii* cujusdam rapinas. Querela *Guntherii*
 . Cc 3 . apud

apud *Mabilonium Analect.* T. III inter alia hæc habet : ipsa etiam Civitas tota & omnes Ecclesiæ ob ipsius irrevocabilem perfidiam tandiu ab Episcopis generaliter a Missarum solenniis & officio divino excommunicatæ manserunt quandiu ipse sacrilegus, & sui in eadem pertinacitate & feritate steterunt. Eodem Se-
 p. 21. culo A. 870 regnante in Galliis Carolo Calvo, Hincmarus Laudunensis Episcopus toti Parochiæ suæ sacris interdixit, cujus rei locupletem habemus testem *Hincmarum* in Opere LV Capitulorum. Leudowaldus etiam Bojocassinus Episcopus, ob cædem
 33. *Prætextati*, Rotomagensis Antistitis, A. 586 factam, *Epistolas*, ut Autor est *Gregorius Turonensis*, per omnes sacerdotes direxit, & accepto Consilio, Ecclesias Rotomagenses clausit, ut hic Populus solennia divina non spectaret. Apud eundem legitur Interdictum a Pictaviensi Episcopo Annum circiter 590 *Chrodiildi*
 34. intentatum. Neque forte sextum Seculum, etsi aliter visum sit Nostro, Interdictum origine sua antevertit : nam quod is eo trahere conetur, si Populus vel motu proprio a Præsule suo secessionem fecerit, aut Summæ potestatis jussu ab eo abstinuerit, quale quid *Nestorio*, itemque *Eunomio* accidisse fertur, excommunicationi propiora sunt, & per accidens saltem Interdicti speciem quandam præ se ferunt. Neque Interdictum Christianismo *σύγχρονον* facile sibi persuaderi patietur, aut primis Se-
 culis ortum, qui *nervum* illum *Disciplina Ecclesiastica*, ut audit in C. 5 X de *Consuetud.* instrumentum esse credit impotentis fastus Clericalis in perniciem Laicorum, cum primis Principum, comparatum. Si enim quæras ex Nostro, quot quibusque casibus vis ejus se exerat ? ille haud cunctanter quatuor numerabit. 1 Si civitas homines impietatis reos, Clero nimirum exosos, intra tempus definitum non ejiciat, & ad satisfaciendum compellat ; vel si 2 excommunicationis sententiam adversus se latam contemnat. 3 Si Princeps anathemate percussus non resipiscat, quo detestatione & convicio Populi (verba sunt *Cromeri* de Interdicto quo *Boleslao* Rege *Stanislaus* Poloniæ Regnum irretiverat) qui sacris arcebatur, ad sanio-
 54. rem revocaretur. 4 Si excommunicatio minus proficua, & in opportunius tempus differenda. Sed num hæc prægnantes satis causæ censeri possint, alii viderint. In

In *secunda* parte Dissertationis id potissimum molitur *Liparen-*
sis, ut inanem ostendat Adversariorum suorum distinctionem
metus in *formalem* & *materialem*, quorum illum quidem, non
 etiam hunc dignum Interdicti vindicta contenderant. Scilicet
formalis ipsis est, cum quis eo *sine legis aut Censuræ violationem* p. 73. 74.
per minas metumque incussum nititur extorquere, ut ostendat,
se potestatem Ecclesiasticam nihil facere; *Materialis* autem, si
quis sine ulla schismatis aut hæreseos labe, fidei aut religionis de-
trimentum minime intendens, legem aut censuram Ecclesiasticam
prohibet observari. Vindicatur hac occasione *c. fin. X de his, quæ*
vi metusque causa, quod illi suæ sententiæ conciliare studue-
 rant. Ex *tertia* parte, quæ cœcum obsequium exigit, nihil ma-
 gnopere observandum venit. Id tamen monendum est, reperiri
 ad calcem *Gregorii IX* Decretalem nondum editam integram
 ad *Archi-Episcopum Bracharensem* adversus Interdictum sive
 sponte sive ex metu violantes, unde defuntum est *c. 18. X de ex-*
cess. Prælat.

JOH. JACOBI MANGETI, MEDICINÆ DO-
 ctoris, Serenissimi & Potentissimi Regis Prussiæ Archiatri,
 Theatrum Anatomicum &c. cum Indicibus
 necessariis.

Genevæ, sumptibus Cramer & Perachon, 1716, in fol. Chart.
 August.

Alph. 10 plag. 16 Figur. Tabul. 137.

Splendidum hic sistimus *Theatrum Anatomicum*, ex quam
 plurimis recentiorum Anatomicorum scriptis ab eo magna
 cum cura concinnatum, qui sexagesimum quartum ætatis an-
 num nunc excedens *Bibliotheca anatomica* (a nobis in *Act. mense*
Julio A. 1685 p. 296 recensita,) *medico practica, pharmaceu-*
tico-medica, & chemica curiosa, nec non *Observationibus Notis-*
que in universa Barbette Opera editis, Medicos inter dudum in-
 claruit. Cum laudatus namque Autor Anatomix incremen-
 ta continua optime nosset, haud temere credidit publico per-
 gratum fore, si recens observata anatomica omnia, quæ *Ruy-*
schio, Bidloo, Chirac, Cowpero, Verheyen, Fantono, Baglivo, Pac-
chio-

cbiono, Valsalva, Morgagno, Bianchi, Vercellono, Terraneo, Litre, Mery, Brunnero, Reverborstio, Hovio, &c. debentur, in unum colligeret corpus, cui commode alia posthac invenienda possent inferi. Quo integra tamen corporis humani conformatio exactior patefieret, ex *Glissonio, Malpighio, Willisio, Haverro, Gagliardo, Kerckringio, Swammerdamio, Grassio, Drelincurtio, Nuckio, Vieussens, Riedley, Peyero, &c.* varia pariter, quæ *Bibliothecæ jam anatomica Editioni posteriori A. 1699* divulgatæ deprehenduntur intertextæ, æque repetere habuit necesse, ac tot celeberrimorum Professorum Opusculis, vel integris, vel excerptis, innumeras Figuras nitide exsculptas adjicere. Quemadmodum vero totum istud opus in *duos* distributum voluit Tomos, *libros quatuor* involventes, ita in horum *Libro I* eas ante omnia pertractans partes quæ nunc similes, nunc generales audiunt, ac in toto corpore, potissimum extrinsecus in artubus ac trunco, prostant, *Fibras videlicet, Cuticulam, Cutem, Panniculum adiposum & carnosum, Musculos, Ossa, Nervos, Arterias, Venas, Vasa lymphatica, Glandulas, Membranas & Ligamenta, Myologiam imprimis ex Johanne Brown atque Cowpero, Osteologiam ex Bidloo, Cowpero, Ruyschio & Kerckringio, atque Neurologiam ex Raymundo Vieussens* figuris illustrat. Hinc in *parte prima libri II* post Peritonæum ac *Poupartii* Ligamenta rotunda validissima, hernias in inguinibus præcaventia, partes in abdomine contentas, speciatim *Omentum, Oesophagum & Ventriculum, Intestina, Mesenterium, Lienem, Hepar hujusque Vesiculam & ductum biliarium, Glandulas renales, Renes, Ureteres & Vesicam urinariam*, industrius eruit, dum in *secunda istius libri Parte*, a qua *Tomum II* auspiciatur, *Organa generationis*, prout in utroque sexu sese habent, perlustrat, *foetusque conceptionem in testiculis sive ovariiis muliebribus per historias embryonum, modo in ipsis ovariiis, modo in abdominis cavo, modo in tubis uterinis efformatorum, demonstrat.* *Liber porro III* Thoraci destinatus, ubi structuram *Mammarum, Pleuræ & Mediastini, Thymi ac Glandularum Oesophagi, Pericardii, Cordis atque Pulmonum* exhibuit, non neglectis iis, quæ *lactis analysin & sanguinis circulum* concernunt; in *IV*

tandem Parte, nunc intra cranium tres Meninges ac Cerebrum, nunc extra illud Oculi partes exteriores, Oculi proprie dicti, Aures, Nasus, Lingua, Genæ, Tonsillæ, Uvula & Tunica pituitaria ita describuntur, ut tam hic, quam alibi, tum Autorum sententiæ, tum controversiæ, de causa v. g. motus muscularis, de chylicatione, de existentia spirituum animalium, de glandularum textura &c. inter Anatomicos hodie agitari solitæ, cum *Nostris* Epicrisi sedulo indigentur, ac nova itidem Opuscula, quæ seorsim typis exscripta nondum videre licuit, aliquando interponantur. Qualia inter, præter *Lancisii de Lineis cutis chiro-manticis ac metoscopis*, nec non *de sede anime sensitivæ, Dissertationes ad Fantonum, Bianchi Dissertationes epistolice de ingenti Aortæ aneurysmate ex hujus polypo, de Ileii in Colon ingressu, de Mechanismo, quo urina in vesica continetur, ac de duræ meningis sinibus, in basi Calvarie obviis, ad circularem Ridley sinum expungendum, tanto magis eminent, quanto accuratius singula laudati Bianchi Observata Figuris una dilucidantur, quæ quinque Tabulis extra ordinem comprehensæ, inter innumeros solæ merentur novæ salutari.*

Ceterum sicuti *Tomo I Elenchus Caputum & Tomo II Tabularum Elenchus* præmittuntur, ita postremo *Bartholomæi Eustachii Tabula Anatomica a Lancisio Romæ A. 1714* in lucem protractæ, ac in *Actis nostris Mense Junio A. 1715 p. 329* excerptæ, ea subjunguntur facie, qua Tabularum quadraginta septem Figuræ in viginti & una Tabulis apparent repræsentatæ earumque non nisi paucissimis literæ vel numeri adscripti.

*MICHAELIS FRIDERICI LOCHNERI, ARCHIATRI
Cæs. Nerium sive Rhododaphne veterum & recentiorum,
qua Nerei & Nereidum mythologia, Amyci laurus, Saccharum
Al-haschar, & ventus ac planta Badsamur aliæque ex-
plicantur, ac diversis S. Scripturæ locis lux affunditur;
accedit Dafne Constantiniana.*

Norimbergæ, apud hæc. Jo. Hoffmanni, 1716, 4.

Pl. 15 cum fig. æn. pl. 1½.

DE Nerio planta acturus, laudata pluribus industria, celeberrimus Autor, nominis rationem primo loco excutendam fumsit, male vero aliquibus vertit, quod a Græco ἐρῶμαι & negativa ἢ idem derivent, cum potius Grajæ Nerii origines ex orientalibus fontibus scaturiant, & ἡρόν Græcum, quod humidum notat, a נר ac נרה descendat, quo Hebræi, Aramei & Arabes fluvium appellant, cum quibus & Pœnis convenit: unde Græcis lexicographis ἡρόν, ἡρόν aquam, atque ἡρόν locum indicat, aquis irriguum; & derivata aquæ semper notionem involvunt, sicut ἡρόν, & Latinorum Nar, fluvii notionem habent, & Nares apud Vitruvium pro fossis, quibus aqua educitur, Narica vero piscis genus est, & quæ sunt alia copiose & industrie a Cl. Autore collecta, qui & data occasione lexicographorum loca non pauca emendanda suscepit, quæ prætermittimus. In secundo capite illos laudat Autor, qui a Nereo & Nereidibus propius derivant Nerium, cum æque eorum, ut hujus origo nominis, ad Hebræos Chaldæosque referenda sit. Egregia sunt imprimis, quæ p. 10 seq. de Nerei marini Dei, & Nereidum origine ex antiquitate attulit. Et quia tanta est cognatio inter marina numina & plantam Nerium, non dubitat Autor doctissimus, plurimos plantarum ramos, quos Dii marini Deæque manu tenent, & quæ in gemmis, numisque & aliis antiquitatis monumentis exhibentur, non veræ laurus esse, sed αἰχίαις δάφνης vel Rhododaphnes, quæ est Nerium. Maximam nominis celebritatem Nerio sive Rhododendro dedit Amycus Bebryciorum Rex, qui cum Polluce congressus, occubuit & e tumulo plantam emisisse fertur, quæ insanix ejus diviniorem notam prodit, quam humana mens assequitur; siquidem plantæ hujus ramus, si in convivium infertur, a ratione turbare homines creditur. Equidem laurum plantam hanc fuisse plerique asserunt, sed probat Cl. Lochnerus, non aliam esse, quam Rhododaphnen nostram, movendæ mentis veneno jam diu infamem. De Nerii forma, variis speciebus, & usu salutari & noxio variæ veterum & recentiorum adferuntur sententiæ cap. 4, quas longum foret hic repetere. Ex Nerio planta præparatum est saccharum *Alhaschar* veteribus cognitum, nostris igno-

tum & capite V heic reparatum. Alii id pruinæ in modum plantæ *Al ofchar* innasci tradunt, uti manna, alii idem ex Arabia felici, forma mastiches afferri tradunt, quod vero diversum ab illo vero Autor monet, & simul notat J. C. Scaligerum, qui id ex Tigala planta sudare asseruit, cum nihil sit aliud, quam succus adhærens insecti reticulo, quo se abscondit bombycino artificio, & in contorto a se plantæ folio requiescit, quia plerisque dicitur *Al ofcher*, & vera est Nerei species. Hoc saccharum *Al haschar* Ebn Sina cum lacte *Al-Luffab* miscendum esse docuit, quod nonnulli esse Dudaim Hebræorum putent, quorum mentio fit Genes. XXX; quibus tamen contradicit Autor, monens potius cum Persarum *Destambaje* & Arabum *Schemamab* convenire, quamvis nonnulli mali medici speciem faciant. Etenim Ludolfus per *Musam*, sive *Mauz*, ficum nempe Indicum, longissimo latissimoque folio, fructu longissimo, *Dudaim* interpretatus est, cui ob validas rationes Autor non ausus est refragari; at quidam tamen uvam illam ex terra promissa benedicta allatam fuisse *Musam* autumant. Data opportunitate hic Autor explicat, quæ portentosa narrantur de vento *Badsamur* a Persis dicto a flore plantæ *Gul Badsamur*: hic autem ventus ab austro flans tanto ardore exhaurit corpus hominis, ut præclusis spiritibus suffocari necesse sit iis, qui madido linteo obtekti, introitum in os non impediunt. Hinc *Gul Badsamur* esse Nerium, Noster judicat, quod toxico suo venenato vento nomen indidit, præcipue cum ex ea plaga spiret ventus, ubi larga *Gul Badsamur* seges est, ex qua tamen omne venenum ventum tollere, nec Autori persuaderi potuit. Potissimam vero tractationis partem ponit in explicatione S. Scripturæ locorum aliquot, in quæ ex contemplatione diligentiore Rhododaphnes suæ incidit. Primus est Exod. XII, 8, ubi *Merorim* Judæi comedere jubentur cum Azymis in cœna paschali. Proprio vero significato *Merorim* notant amaritudines, & inde ad amaras herbas transferuntur propius, inter quas Plinius tanquam præcipuum cum exprobratione amaritudinis refert *πικρίδα*. Quæ igitur herbarum ex nostris fuerint, variæ sunt doctorum sententiæ. Sed Noster ex Gemaristarum traditione, verum se invenisse vo-

cis sensum putat; hi namque Hirdophnin esse tradunt speciem herbæ amaræ, cujus usus sit in esu Paschatis, quæ bestiis venenum sit, & homini usu innoxia. Ex quo ipse colligit, *Hirdophnin* veram, sed voce corrupta, esse Rhododaphnen. Verum ne Autori a se ipso capite quarto de Nerii usu interno homini vix non pernicioso dicta opponamus, saltem monemus, inter edulia forte locum nunquam reperisse Rhododaphnen, nec Gemaristarum opinionem ullo jure Judæis reliquis præferendam, qui vel raphanum, vel armoraciam, vel chærefolium interpretantur: nec literarum in voce aliqua convenientia tutum argumentum præbet. Exod. XV, 25, de aquis amaris dicitur, quas immissione ligni Moses dulces, & ad bibendum gratas fecerit; quod vero hoc lignum fuerit, varia nugantur Rabbini, nec certa doctores christiani conjiciunt. At omnibus verisimiliora futura fuisse, si, quæ de saccharo *Al Aschar* adduxit, fuissent cognita, Noster autumat: quanquam nec ipse certi quippiam hic pronunciare audet. Expenditur inde locus Num. V, 11, ubi de aquis amaris, uxori adulterii suspectæ exhibitis, agitur, quibus doctores Judæi varias herbas immerfas esse asserunt, quod, si cum S. Scripturæ verbis consisteret, nullam licere aptiorem rei plantam comminisci, quam Rhododaphnen, Vir doctus conjicit; attamen cum id a Spiritu S. dictis repugnet, ab assensu se continet. Exercitationi de Daphne Constantiniana occasionem præbuit numus, cum epigraphe: *CONSTANTINIANA DAFNE*, & infra: *CONS.* Hunc Oedipo indigere Patinus asseruit, verum post adductas variorum divinationes, Autor pronunciat, numum hunc fuisse cusum, cum Gothi a Constantino repressi essent, & in captivitatem, impetrata pace, redacti, Daphnes nempe ope, quæ arx est a Constantino exstructa & Transmarinæ opposita, a Procopio descripta, ubi Constantinus balistarios Dafnenses armis exercuit, quorum ope & arcis munimine barbaros repressit; eoque numus pertinere putatur. Verum Constantinopoli cusus, quod Patinus supponit, victoriam Constantini quamcunque, per Victoriæ imaginem, manu laurum tenentem, captivum pedibus subjectum & tropæum appositum indicare, & Dafnen adeo vel laurum Constantini victoriam

Imperatoris notare, quid vetat? Ceterum de Autoris *Commentatione de Ananasa*, eodem fere tempore vulgata, diximus Suppl. T. VI Sect. IX p. 436.

HISTOIRE DE LA MUSIQUE ET DE SES EFFETS,
depuis son origine jusqu' a present.

i. e.

*HISTORIA MUSICES, EJUSDEMQUE EFFECTUUM
a prima artificii origine, usque ad presentem ætatem
deducta.*

Parisiis, apud Jo. Cochart & rel. 1715, 12.

Plag. 22.

Bonnetus, præsentis Autor opusculi, cum manuscriptas ab Abate Bourdelotio, patruo suo, & alias a fratre, Medico ordinario Regio, collectas, atque argumento proposito illustrando destinatas observationes, accepisset, appulit animum ad illud literatæ historiæ caput ex instituto explicandum, quod hucusque inter desiderata a doctis viris fuit relatam. Cap. I tradit historiam tetrachordi, ab *Apolline*, qui Musices inventor perhibetur, compositi, quod Musices systema, ex Autoris nostri sententia, circiter 1500 annis perstitit, donec *Pythagoras* mathematicam de proportionibus doctrinam accommodaret sonis, monochordumque construeret, pro definiendis exactius sonorum differentiis. Quæ quidem observatio diu apud Græcos magni fuit æstimata & exulta, quamvis paulo post *Simonides* septem chordis, a Pythagora assumtis, adderet octavam, & *Aristoxenus* Philosophus Aristotelicus contenderet, in musicis parum valere mathematicas speculationes, sed ipso sensu adhibito omnia melius discerni sonosque harmonicos definiiri, quam ob causam idem etiam tetrachordum reducebat. Post hos *Olympus*, circa A.M. 3600, cum nimis cito octo tonos se consequi animadvertisset, interpolavit *ἡμιτόνια*, genusque densum excogitavit. His ita factis, de characteribus cuiusvis sono designando idoneis cogitabatur. Latini igitur, Italiæ gens, antequam Romanorum imperium in Italia cœpisset, circa A.M. 3714 artium studiosi, quindecim alphabeti literas adhibebant: omissis aliis indicibus, antea apud Græcos usitatis. Hinc ad sequiora tempora Autor de-

labitur, & *Boëtium* ac *Gregorium M.* Papam laudat, quorum posterior 7 primas alphabeti literas usibus destinavit musicis: iussitque, uti in cathedralibus templis musica sonaret, atque a selecto artificum numero studiosius excoleretur. Notat etiam, *Guidonem Aretinum* musicam comtiorem, atque vocibus aptiorem reddidisse, inventis modorum brevibus nominibus, syllabis nimirum notissimis sex, ut, re, mi, fa, sol, la, accommodatis literis alphabeti prioribus, jam tum usitatis. Cum vero pro varietatibus motuum, durationibus, cessationibus & similibus accidentibus, nondum recepti essent characteres idonei, eos supplavit circa A. 1553 *Jos. Desmurs* Paris. Doct. Sorbon. & Franciscanus quidam monachus, cujus nomen non exprimit, aut alius, circa A. 1675, quem appellat *Metru*, sublata nota septima *F* aliam *f* substituens. Commendat deinde *Jos. Zarlini*, Itali, opera *Musica*, circa A. 1590 composita, & *Mersenni* editam Paris. 1640 *Harmoniam mundi*. His expositis, tandem *Ebræorum*, quos primo tamen loco commemorare, quibusque præcipuam culturæ *Musices* gloriam relinquere debebat, recordatur, & credibile tantum existimat, ante *Græcos* habuisse illos artificiosum systema *Musices*, quamvis negare videatur, *Græcis* ceterisque nationibus ab *Ebræis* quædam communicata fuisse. In fine capitis instrumentorum, enchordorum, pneumaticorum, pulsatilium discrimina enarrat. Cap. II agit de quatuor modis cantionum principalibus, qui apud veteres ad affectus excitandos & compefcendos adhibebantur, & quidem 1 de *Dorio*, gravibus religiosisque rebus decantandis accommodato, 2 *Phrygio*, ad furorem impellente, 3 *Lydio*, elegiis apto, & 4 *Æolio*, amœniori, amoris & lætitiæ affectum commovente, horum & inventores & mutationes recenset, & effectuum a modis istis profectorum exempla quædam addit. Cap. III exponit *Philosophorum* & *Poetarum* quorundam de usu *Musices* sententias: quod nempe a providentia ad sanandos animi corporisque morbos data sit. Declarat simul *Musices* discrimina, & exempla quædam affert singularium, qui *Musicæ* debentur, affectuum. Cap. IV enumerat effectus quosdam *Musices* artificialis auxilio productos: agitque simul de nonnullis automatis musicis.

ficus : Cap. V sententias Ebræorum de origine Musices, & usu ejusdem tradit. Cap. VI cultum æstimationemque, quæ Græci Musicam profecuti sunt, nec non usum illius in spectaculis, conviviiis, saltationibus, &c. describit. Cap. VII de Ludis Olympicis & præmiis, quæ ibi Musicæ arte ceteros superantibus proponebantur, Cap. VIII de Chinensium arte musica, & ejus in solennibus lætitiæ significationibus usu differitur: idem que variis ex historia illa collectis exemplis illustratur. Eundem explicationis observat ordinem in Cap. IX, in quo prolixè musica Romanorum describitur. Nec non Cap. X, ubi historiam Musices apud Gallos illustrat, & exponit non solum initia publicarum, in quibus Musica ars tradebatur, scholarum a Bardo, quinto Gallorum Rege, circa A. M. 2140 institutarum, verum etiam artis illius progressum, & Reges, qui Musices incrementis prospexerunt, latius paulo enumerat. Cap. XI affert exempla solennium quorundam festorum & ludorum, variis in Principum aulis, veteri recentiorique ævo, adhibita musica celebratorum. Cap. XII inseruit dissertationem epistolicam de pretio itemque discrimine Musices Italicæ & Gallicæ, ubi hanc priori non solum æquiparari, sed & in quibusdam præferri posse, judicat. Caput XIII curiosis refertur est relationibus, de virtute musices, qua bruta animalia commovet: memorat autem elephantès saltandi artificium doctos, aves ad tibiæ cantum advolantes, mures atque araneas, artificem testudine canentem obsidentès, glires in funibus saltantes, apes cymbalis revocatas & tranquillatas, equos buccinis tympanisque alacriores redditos &c. Tandem Cap. XIV laudem Musices paucis repetit, totique historiæ finem imponit.

MISCELLANEA LIPSIENSIA, AD INCREMENTUM rei litterariæ edita.

Tomus III & IV.

Lipsiæ, sumtu Hæred. Lanckisianorum, 1716, 8.

Alph. 2 plag. 4.

Quum superioribus de prima ac secunda parte Miscellaneorum Lipsiensium, quæ curæ ac industriæ Cl. Pezoldi commodi

modi rei literariæ studiosi debemus, differere instituiimus, non ab re esse videtur, si eandem in recensendis reliquis Tomis, qui adhuc prodierunt, navamus operam. Fruitur negotium hoc literarium feliciori successu, ita ut jam pars tertia ac quarta in eruditorum versentur conspectu, quarum summam exhibere nobis est in animo. Observationes, quod ad numeros attinet, cum prioribus junguntur, quibus de causis Tomo tertio observatio LIV prima apparet, quippe quæ de *fabula societatis Abbreviatorum Romanæ* disputat, Autore doctissimo *Heumanno*. Qui quum in libro, quem de Anonymis & Pseudonymis inscripsit, societatem hanc fabulam esse pronuntiaverat, in qua nec veræ, nec verisimiles contineantur res, sententiam istam hac observatione aliis argumentis corroborare annititur. Inter alia observat, non esse verisimile, doctos illos Viros, quorum patroni historiæ hujus faciunt mentionem, sibi sumsisse barbarum *Abbreviatoris* nomen, quum superstitionem castæ linguæ Latinæ dederint operam. Ad hæc monet, quod certus fuerit ordo & dignitas Abbreviatorum; societatem autem hujusmodi haud vocare *ordinem* soleamus, quod nomen publicis collegiis tribuatur; quibus ipsorum Italorum testimonium adjicit. Observ. LV Cl. *Feuerlini*, Professor. Aildorfini, de *Cebete* agit, & disquirat, num Autor tabulæ, quæ *Cebetis* nomen præ se fert, alius sit, quam *Cebes Socraticus*; quam opinionem quum foveat *Hieronimus Wolfius*, fretus his rationibus, quod *Plato, junior Cebete Socratico* in *Pinace* occurrat, & capite XI tabulæ hujus inter amatores falsæ eruditionis *Διαλεκτικοί, Ηδονικοί, Περιπατητικοί, Κριτικοί* referantur; nomen autem *Dialecticorum Socratici* quidem *Cebetis* tempore nondum fuerit in contemptu, & *Ηδονικοί*, sive *Aristippeii* atque *Epicurei*, item *Peripatetici* ac *Critici*, multo videantur *Socraticis* temporibus inferiores; inquirat in hæc argumenta, & quæ illis objici possint, copiose profert. Quibus expositis, diligenter examinat sententias *Berkeii* notis ad *Cebetem*; *Clerici Silv. Philol.* c. 8; *Wolfii* not. ad *Cebet.* *Mascardi* diff. moral. ad *Cebet.* quorum illi *Platonium*, iste *Stoicum*, hic utrumque fuisse autorem *Pinacis* putarunt; & probat, scriptorem tabulæ ad eos pertinere, qui *Socratis*

doctri-

doctrinæ fuerunt addicti. Obs. LVI, *M. Reime*, ostendit, vocem הָלֹם esse notam, sive scripturæ compendium, ita ut singulæ literæ singulas voces exprimant sequentes: לָנוּ (ל) הָלֹם (ס) הַשֵּׁם (ה) *Juva nos Deus*; vel pro ratione contextæ orationis הַשֵּׁם לִי הָלֹם *Juva me Deus!* Obs. LVII, *Gottl. Stollii*, differit de *Timone Misanthropo*, qui Colyttensis, Echekratidisque filius a Luciano dicitur: vixit tempore belli Peloponnefiaci & Socratis æqualis fuit. Timonem hunc moribus *μισάνθρωπον* tradunt plures scriptores, ex quibus Autor nominat Plutarchum imprimis vit. parallel. t. 2 p. 158, ejusque testimonium explicat: de Luciano vero, qui copiosum de Timone composuit dialogum, observat, multa admisisse, quæ repugnent veritati. Observ. LVIII, *M. Richteri*, de *argumentis Mathematicorum, queis contra atomos pugnant*, disputat. Observ. LIX, *Bunemanni*, *Lactantii Firmiani ex LX amplius MSS. & editionibus illustrati exhibet specimina*. Primum Autor libros tam scriptos, quam impressos, quorum auxiliis in castigando Lactantio usus est, commemorat; deinde vero multa profert exempla emendationum interpretationumque, ut pateat, omnino ipsi ab aliis Lactantii interpretibus quædam fuisse relicta, in quibus suum adhuc ingenium studiumque critices posset exercere. Obs. LX, *Wenzelii*, differit de *periculo ex partu supposititio familiis ordinumque dignitatibus metuendo*. Observ. LXI, *M. Fani*, de *vini usu feminis Romanorum interdicto*, deducit originem legis hujus, ut nulla femina, five sit nobilis, five aliunde orta, biberet vinum, ab Hercule, ita, ut istam Romulus in suis ditionibus pœnis adnexis instauraverit. Quæ de usu vini ideo sanxerunt, ut non solum integritas innocentiaque mentis, sed castitas quoque in primis facta tectaque conservaretur, mulierque exemplar esset virtutis, ac verum rei domesticæ ornamentum; quanquam frena hæc incensam quarundam cupiditatem vini non plane restringere poterant ac comprimere. Obs. LXII, *M. Dopperti*, agit de *solenni lingue Romanæ in curia quondam observatione, & promiscuo inter plebem, distincto a Quiritium nitore, exerci-*

tio, ad illustrandum caput 2 lib. 2 Valerii. Doctissimus Autor observat, quod linguæ Romanæ exercitium in curia & provinciis florente Quiritium statu tantum fuerit usitatum; prout Actus legitimi, qui & solennibus verbis peragebantur, nempe *emancipatio* aut *acceptilatio*, *hereditatis aditio*, *servi optio*, *datio tutoris*, *servi liberatio*, Latinis verbis præscriptisque formulis exprimebantur; etiam translata imperii sede Byzantium Constantinus M. nihilominus in nova Roma, aula ac doctorum collegiis Latinæ linguæ usum retinuit, eumque cum Græcorum temperavit deliciis. Alio genere loquendi non utebatur plebs, quod Doppertus Comicorum, legum & S. C. monumentorumque fide confirmat, & testimonii loco monumentum Duillianum & tabulam æneam apud Genuates adducit. Obs. LXIII, M. Gellii, de *Societate Charitatis & Scientiarum*, tradit illius originem, finem, leges, beneficia, sociorumque munera. Quæ societas, cujus fundamenta jam 1709 poni cœperunt, eo respicit, ut præter bonarum artium ac scientiarum incrementum, eruditorum vita defunctorum relictis feminis ac liberis prospiciatur; eorum scripta, liberi, numismata, instrumenta mathematica, aliaque rariora conserventur, ac denique vitæ ipsorum laudabiliter peractæ memoria literis publicis ad posteros propagetur. Obs. LXIV exhibet responsionem M. Egenolfsi ad dubia M. Lyseri contra ipsius historiam patriæ linguæ, quæ tom. 2 p. 541 Miscell. Lipsiensium leguntur. Hanc sequitur Obs. LXV Viri Cl. Jo. FridERICI Weidleri, Mathes. in Academia Vitembergensi Professoris, Collegæ nostri in primis industrii, de *aurora boreali*, d. 17 Mart. anni superioris vesperi conspecta; & observat. LXVI sistit celeberrimi Felleri *flores pietatis erga Deum*, ex literis ipsius ad B. Daumium olim scriptis collectos a Cl. Vinhol-do, Rectore Cygnensi. Obs. LXVII, M. Weinrichii, de *prima Tyri origine*, de nominis causa sollicita est; qua declarata, ipsius urbis fata attingit; quumque varia fuerint oppida & quatuor Tyri nomine celebrata indicet Bochartus, missis aliis, Tyrum insulam tantum intuetur, ejusque eruit originem. Extremo observationis Autor promittit historiam Regum Tyriorum & universæ reipublicæ. Obs. LXVIII, Geamæni, de *voluptate sensuum interno-*

rum e rerum varietate perceptibili agitur, qua inter alia *alamoda-*
litatem vestiariam, ut lingua ejus Latina utamur, explicat Autor.
 Obs. LXIX disputat de *Lollo, veteri Franconiae deastro*, cujus vesti-
 gia in agro Suinfurtenfi occurrunt, cujusq; figuram principium
 tomi hujus exhibet, Autore *Bocrisio*. Ajunt, fuisse statuam æne-
 am adolescentis, crinibus flavis, pollice & indice dextræ manus
 linguam apprehendentis, reliquis digitis in altum porrectis:
 sinistra autem manu poculum vini, spicis triticeis immistis,
 præferentis & de collo appensa papaverum capita gestantis. Obs.
 LXX continet *Cl. Hilscheri* de veteri monumento in templo
 nostro Paulino ante reformationem religionis posito conjectu-
 ras; quam Obs. LXXI excipit, Autore *Cl. Lysero*, qua consilium
 de novis ephemeridibus literatis, iisque universalibus conscri-
 bendis exhibet, cui paralipomena de actis literariis universa-
 lioribus subjecta sunt. Obs. LXXII superiori Bunemanni de
 Lactantio castigando opposita est a *Cl. Jo. Georgio Walchio*,
 & antequam ejus repellat censuras, tradit varia de *Scepticismo*
critico, ex quibus colligi potest, quam utilitatem scientia Logi-
 ca, in primis doctrina de probabilitate arti criticæ afferat.

Pergamus ad Tomum quartum, cui clariss. Editor eruditum
 præfamen de fati instituti hujus literarii præmifit. Obs. LXXIV
 de *horis passionis Christi*, conscripta est a summe reverendo *D.*
Kettnero, & ostendit, quod horarum nomen valde sit antiquum;
 quod Ægyptii vel Chaldæi horas sive duodecim diei partes in-
 venerint; a quibus istas acceperint Græci, ab his vero horolo-
 giorum prima vel elegantior structura ad Judæos pervenerit:
 item quod Judæi citius vicinos Babylonios in arte Gnomonica
 sint secuti, quam Romani remotiores, bellis tantum occupati:
 quod horæ Romanorum tempore Christi nondum a media no-
 cte, sed ab ortu Solis inceperint: quod Romani variis horolo-
 giis fuerint instructi: quod horologia antiqua tempore Christi
 & ante Christum nocte dieque fuerint hydraulica: quod videa-
 tur probabile, Judæos tempore Christi majores & minores ho-
 ras numerasse, sive 24 sesquihoras, tanquam 12 plenas, pecu-
 liari tuba & signo distinxisse; quod conciliatio Marci & Johan-
 nis variis involuta sit difficultatibus; quod sit verisimile, diem

Parasceves tribus horis vulgarem diem præcessisse, signoque dato publico ab aliis diebus esse distinctum, ut adeo hæc observatio singulari eruditione sit conspicua. Observ. LXXV. *Bocrisii* differit de *musica, præexercitamento Ebræorum*, quo ad sapientiam diviniorem se præparabant. Obs. LXXVI, *Hafsi*, exhibet solutionem Problematis Algebraici, quod superioribus annis in diario Viennensi A. R. P. Augustinus Thomas a S. Josepho his verbis proposuerat: *Datam rectam secare in 4 partes rationales inæquales, ita ut summa quatuor cuborum, manente proportione Imæ ad IIam, & IIIæ ad IVam, sit omnium minima.* Num. LXXVII extat programma *Jo. Hubneri* accessionibus auctum & emendatum de duobus scholarum pestibus, *Pædantismo & Galantismo*; quo ad pædantismi species studium rerum inutilium; insanum antiquitatis amorem; affectatæ obscuritatis libidinem, & mores a vita communi abhorrentes refert. Obs. LXXIIX, *Pylis*, disputat de *eruditis, de quorum morte falsus rumor*, Josepho quippe, Jacobi patriarchæ filio, Alexandro M. Cicerone; Claudio Tiberio Druso, Aureliano Lucinio Valeriano, Arsenio, lectore quondam Athanasii, dein Episcopo civitatis Hypselitarum & societatis Meletianæ, Desiderio Erasino, Martino Luthero, Tilemanno Stella, Luca Lossio. Obs. LXXIX, *D. Schmiederi*, de *equo fictili* locum *Hipp. l. 4 Epidem.* corruptum pristinae valetudini restituit. Obs. LXXX ejusdem *Schmiederi* est de vera herbe *Verbenæ* denominatione Germanica, quæ *Eisenkraut* appellatur. Obs. LXXXI, *Thryllitii*, de *Ælianorum*, quorum monumenta supersunt, historia quippe animalium, historia varia, epistolæ, *Tactica, et atibus*; & Obs. LXXXII, *Benckeri*, de *intellektu puro* agunt. Obs. LXXXIII, Autore *Heumanno*, tollit quatuor mendas ex primo Horatianarum Odarum libro Odæ quippe XXIX; ubi pro *montibus* scribit *fontibus*, ita ut *relabi* fontibus idem sit, ac *relabi ad fontes*, Græca loquendi ratione: Od. XXXII, qua pro: *mibi cunq; salve*, ponit: *mibi nunc resolve*, o mea lyra; iterum Græca dicendi consuetudine, qua *lò resolve* ponatur sensu passivo vel reciproco pro *resolvet te*, vel *resolvaris* queso: Odæ XXXV, ubi pro: *ferre jugum pariter dolosi* legit: *perosi*, & vocem hanc sensu activo per: *aversans* explicat: & Od. XXXVII

pro vulgari scriptura: *dum Capitolio Regina dementes ruinas funus & imperio parabat*; ponit: *dum Capitolio Regina demens & ruinas funus & imperio parabat.* Obs. LXXXIV, *Wagneri*, sistit historiam de morte magni *Panis*, apud *Plutarchum* de oraculorum defectu sub examen revocatam. Obs. LXXXV, *M. Weinrichii*, agit de *abstinentia carnis Pythagorica.* Obs. LXXXVI, Autore *Cl. Kochio*, examinat quæstionem: *num S. Cæna possit vocari medicina corporis?* eamque variis nixus argumentis negat *Kochius.* Obs. LXXXVII, *M. Eckhardi*, disputat de *scholis a Juliano Apostata Christianis occlusis.* Obs. LXXXVIII, *M. Jani*, de odio veterum *Germanorum in causarum patronos*, cujus rei certum argumentum ex *Floro* lib. 4. cap. ultimo petitur. Alii *causarum patronos* *viperas*, *canes*, *togatos vultures*; alii *vilissima capita*, *forensia pecora*; *omnis nequitiae exempla*; eorumque *eloquentiam* *verba canina* nominarunt, id quod ex *Ammiano Marcellino*, *Apulejo*, *Sallustio*, *Horatio*, *Columella* aliisque ejusdem generis *Autoribus* satis perspicuum est. Obs. LXXXIX, *Egenolfsi*, exhibet *considerationem animæ Longolianæ.* Obs. XC, *Martini*, est in locum *Jud. XV v. 4*, de *Vulpibus Simsonis*, in *manipulos straminis* *transmutatis*, *formæ avitæ* *nunc iterum restitutis*, adversus *Tom. IIX* Obs. *Halerf. n. 14.* Obs. XCI, *Hassii*, exhibet *solutionem alterius problematis algebraici* a *R. P. August. Thoma a S. Josepho* hinc propositi: *Datam rectam secare in quatuor partes racionales inæquales, ut summa 4 solidorum a tribus quibusvis partibus productorum (manente proportione Ima ad IIam, & IIIæ ad IVam) sit omnium maxima.* Obs. XCII, ex literis *Schameliz* ad *Cl. Pezoldum*, tradit quædam *observatione digna* de *Lutheri versione sacri codicis Latina.* Extremo cum *tertiæ*, tum *quartæ* *partis*, *doctissimi Grundmanni* *urnæ defunctorum* in *republica* *in primis literaria* per annum *MDCCXIV* *collectæ*, *additæ* sunt. Optamus, ut opus hoc *incrementis Musarum amplificandis* *saluberrimum* *prosperissimo* *semper fruatur* *successu.*

CONSTITUTIO REI SCHOLASTICÆ ILfeldensis, complectens cum *lectionum*, tum *legum*, *discipline* *atque emendationis rationem*, cui inserta *commen-*

atio Parergica de ratione studiorum humaniorum
Autore GE. NICOLAO KRIEGK.

Northusæ, in officina Cœleriana, sumtu Cœnobii, 1716, 4.

Alph. 2 plag. 2.

CL. Autor, qui variis ingenii monumentis suavissimæ castæque Latinæ linguæ non vulgarem consecutus est famam, bono quidem salutis, incolumitatis & studiorum juventutis suæ scholasticæ Ilfeldensis inprimis publicavit hanc constitutionem. Verum ejusmodi ingressus est viam, ut multa cura fideque tradiderit consilia & præcepta, quæ politioris literaturæ candidatos ad veram cognoscendi istam viam perducere possunt. Præfatione inter alia commemorat meliores cœnobialium potissimum quorundam Prytaneorum, descriptiones, quas in exaranda hac commentatione intuitus, & ex quibus, quæ bona & comoda subinde visa, liberaliter mutuatus est. Incipit ab ipsa schola *Ilfeldensi*, quam Neander ita fundavit, ut ejus conformatio ac disciplina conciliaverit aliis officinis literaris, inprimis *Hirtzhainensi* & *Ilfenburgicæ*, magnam celebritatem; & pergit ad *Walckenredensem*, *Gotttingensem*, *Gandersheimensem*; *Goltpergenssem*, quam Friedericus II Princeps Lignicensis, dum se in castra Augustanæ Confessionis addictorum conjecit, excitavit, submotis fessoribus prioribus monachis; *Portensem*, *Misnensem*, & *Grimmenssem*, quæ antea monasteria Mauritius, gloriosissimus Saxoniarum Elector, in bonæ mentis palæstras, regiis prope vectigalibus dotatas, convertit; *Leuinganam*, quam instruxit iisdem doctrinis, regulis, legibus Jo. Sturmii, quibus Argentinensem munivit; *Hailsbrunnensem*, sive Gymnasium ad fontem salutis, ædificatum a Marchione Ge. Friderico, A. 1582; *Schleusingensem*, quæ suam refert originem ad Georgium Ernestum Comitem ac Principem Hennebergiæ; & *Gothanam*, fundatam ab Electore Joanne Friderico, amplificatam a Joanne Casimiro, sustentatam munificentia Ernesti Pii. Præfationem hanc sequitur prolusio de rei scholasticæ Ilfeldensis origine & autoribus. Monasterium Ilfeldense, quum verteretur annus 1190, cœptum fundari, perstitit ad annum 1550, quumque

discuf-

discussis longorum errorum & superstitionum tenebris, in Gymnasium, bonæ mentis palæstram, mutaretur, evocatus est Michael Neander ex ludo Northusano. Ipsum opus in duodecim capita divisum est. Primum agit de accedentibus ad lyceum Ilfeldense; secundum de exercitiis pietatis per dies dominicos & festos, de moribus & officiis in templo cum ante, tum post meridiem; tertium de quotidianis pietatis exercitiis, precibus ordinariis in auditorio majore matutinis, sub primordia finemque lectionum, ac vespertinis; quartum de classium & ordinum distributione, & lectionibus secundum catalogos. Capite vero quinto catalogus lectionum classis secundæ, ejusque ordines distincti illustrantur per modum commentationis parergicæ de ratione studiorum colendorum. Hinc varia erudita monet de editionibus, stilo Ciceronis epistolarum ad diversos, Cornelii Nepotis, Phædri; mire commendat Neandri syllogen locutionum ac formularum Latino-Germanicarum, & aliorum hoc literarum genere clarissimorum virorum opera. Eadem ratione ostendit, pro ingeniorum viribus culturam Græcæ linguæ, historiæ, matheseos & artis poeticæ, cum fructu instituendam. Capite sexto catalogus lectionum classis superioris sive primæ illustratur, & distinguuntur ordines, ita ut sectione prima superior ordo classis primæ, secunda vero inferior ejusdem classis tradatur. Hac occasione doctissimus Autor exhibet modos stili comparandi, & facunde differit de auditione, lectione & interpretatione, exercitatione, meditatione, imitatione, emendatione, locutione, ac excerpenti ratione distincta per septem regulas. Sive Romanam, sive Græcam linguam respiciamus, deprehenduntur ibi, quæ cultoribus harum doctrinarum utilia sunt, & ad historiam Grammaticarum, Lexicorum, Autorum classicorum spectant. Nec minus de arte oratoria aliisque scientiis, quibus studiosa formatur juventus, salubria commendat præcepta, monita instrumentaque prudentiæ discendi. Capite septimo tractat de studiis quotidianis, repetitionibus, examibus, exercitiis memoriæ, recitationibus, disputationibus, dialogis, disquisitionibus, collationibus: octavo de moribus ad mensam, cibique & potus temperantiam pertinentibus: nono

de

de exercitationibus corporis, ludis & animi relaxationibus: decimo de legibus: undecimo de disciplina & moribus: duodecimo de abituris a lyceo Ilfeldensi. Liber itaque est rerum optimarum plenissimus, qui plura continet, quam prima istius facies promittit. Unice vero scholasticæ utilitati, quæ in probis & rectis moribus, in bonæ mentis literis veræque sapientiæ doctrinis conspicua esse debet, destinata est.

*PETRI ANTONII CORSIGNANI J. C. DE
Viris illustribus Marforum liber singularis, cui etiam San-
ctorum, ac venerabilium vitæ, nec non Marsicanæ
Inscriptiones accesserunt.*

Romæ, sumtibus Antonii de Rubeis, 1712, 4.

Alph. I pl. 18.

Historiam Marforum Mutius Phœbonius jam A. 1688 collegit, & in Catalogo Episcoporum Marforum peculiarem de *Viris Marforum illustribus* librum promisit, sed mors intervenit destinatis, & spem, quam eruditis dederat, prorsus extinxit. Hanc igitur jacturam ut aliquo modo refarciret Petr. Ant. Corsignanus, & illibatam civium suorum memoriam propagaret ad posteros, isthunc librum de *Viris illustribus Marforum* concinnavit, quo, ut ipse loquitur, *Marsos excellentes homines, tanquam Phœnices e cineribus evocare* adgressus est. Omnis libri (quem hoc anno denuo Romæ typis subjiciendum accepimus) compages e duodecim capitibus contexitur, quorum primum præfationis causa confectum est, & instituti rationem exponit. C. II Marforum nomen eruit, regionis fines adducit, & quædam antiquarum urbium nomina recenset. Nomen Marforum alii a Marsya Phrygum Rege; alii a duce Lydorum ejusdem nominis; alii a Marsya comite Liberi Patris derivant. Servius Marsos a Circe prognatos, & Marrubios, quasi ad mare vitam degentes, dictos existimat. His vero omnibus Autor sententiam præfert, quæ Marronem primum Marforum ducem huic populo nomen dedisse asserit. Græci Marsos communi aliquo nomine Tuscos, interdum & ὀφίχες propter eximiam Serpentum multitudinem, qua eorum regio horruit, vocaverunt.

Hiac

Hinc &, uti Autor memorat, vipera apud Marfos vulgo Maras-
sum adpellatur. Quod si tamen Plinio, Gellio, Solino aliisque
credendum, immunis a pestifero serpentum morfu Marforum
natio fuit, utpote quæ non nisi salivam ejuscemodi vulneribus
adhibuit, quam ingenitam virtutem Autor medicis herbis, qui-
bus Marfi vescebantur, & ea regio inprimis abundabat, adscri-
bit. Omnis autem Marforum Provincia ab oriente a Pelignis
& Vestinis, ab his Alterno fluvio, ab illis linea ad Appenninum
quasi producta distinguitur; a Septentrione Sabini vicini sunt;
ab occidente ab iisdem Sabinis separatur; a meridie autem tra-
ctu, qui paulo infra Liris fontes procedit, a Latio dirimitur. In-
ter antiquas Marfiæ urbes Aquila, Corfinium, & præcipue Sul-
mo Ovidii Nasonis patria celebratur, de qua etiam Hercules
Ciofani opusculum, quod una cum effigie & vita Ovidii Aquilæ
An. 1587 prodiit, allegatur. C. III Viros illustres ante Christi
adventum enumerat, inter quos Marro, qui A. U. C. 346 vixit,
primum locum obtinet, quem deinde alii excipiunt, quorum in
agmine Domitius Poeta, Ovidio & Horatio æqualis, qui bellum
Herculis seu Amazoniden scripsisse perhibetur, & Valeria, fœmi-
na illustris ac fortis, apparet. C. IV de Viris Illustribus P. N. C.
agit, quo nomine Bonifacius IV Pontifex, Petr. Raynaldutius
Pseudo-Papa, & Cœlestinus V intelliguntur. C. V de aliis san-
ctis Viris, & C. VI de Viris sanctis, qui in Marfis morati sunt,
& obierunt, inscribitur. Ubi Autor more Viris doctis, qui Pon-
tificiæ religioni addicti sunt, consueto plurima miracula insper-
git. Sic p. 55 Thomæ a Celano animam multos ex filiis a Pur-
gatorii ergastulo tunc dimissos sibi associasse scribit; p. 66 M.
Vestrium Barbianum vitrum confractum precando iterum re-
stituisse narrat; p. 97 in oppido Scurculæ scamnum, ubi S. Ber-
nardinus Senensis quievit, ad servari memorat, in quo dolori-
bus cruciati statim convalescere putantur. C. VII Cardinales
Marfos recenset, inter quos Cæsar Baronius, qui in spiritu ma-
tris animam ad superos evolantem vidisse creditur, & Julius
Mazzarinus eminent, de quo postremo notatu dignum, quod
haud nudus, ut ceteri homines, sed tunica quadam, quasi veste
circumdatus, & cum duobus dentibus in vitam introiverit. C.

VIII de Episcopis in Marfis natis agit, qui cum Marficanam, tum alias Ecclesias gubernarunt. C. IX sistit Episcopos urbis Celani, quæ caput est Marforum urbium. C. X Viros Celanenses militia ac titulis illustres enarrat. C. XI Viros Celanenses doctrina insignes recenset. C. XII alios viros Marfos doctrina & militia claros adducit, e quibus Leander Galganettus Jctus, Marc. Antonius Coccius Sabellicus, Andreas Argolus Mathematicus, Joh. Argolus, Philippus Guadagnolus, qui jussu Pontificis Scripturam S. Arabice vertit, & Mutius Phœbonius, scriptor Historiæ Marforum, celebriores sunt; reliqui scriptores non adeo multum nominis inter eruditos adepti videntur.

NUOVO METODO GEOMETRICO PER TROVARE
fra due linee rette date infinite medie continue
proporzionali, &c.

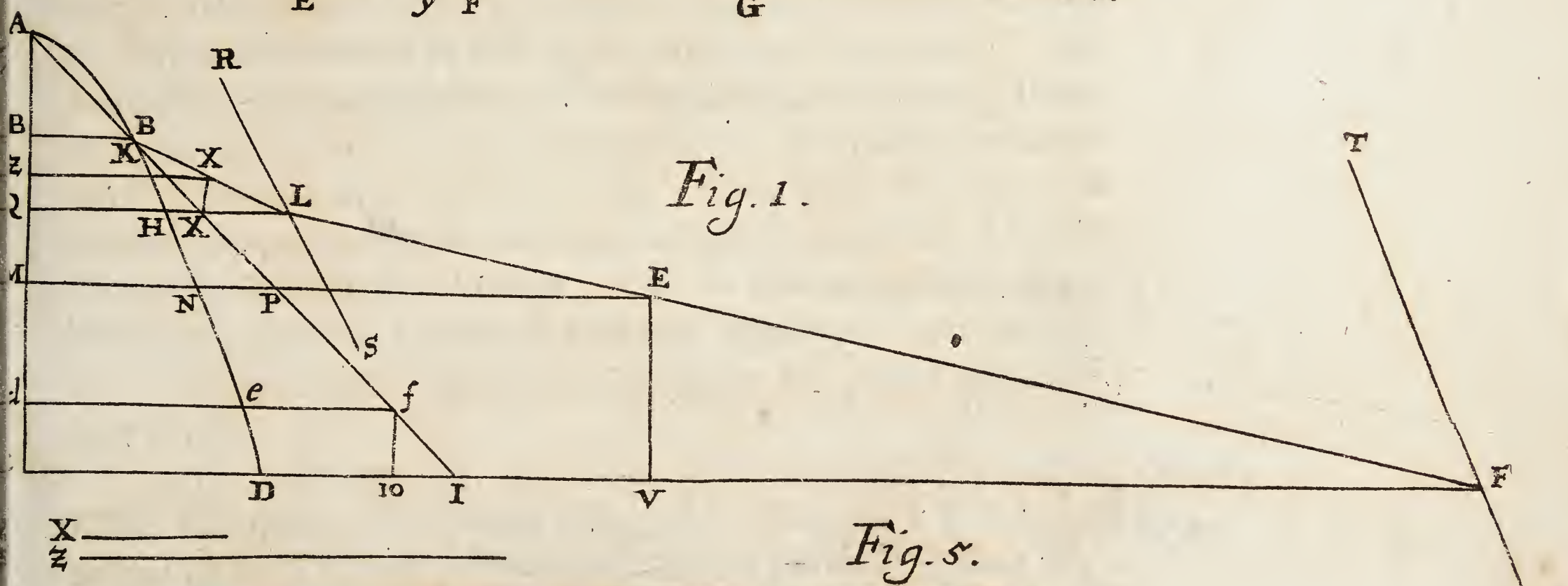
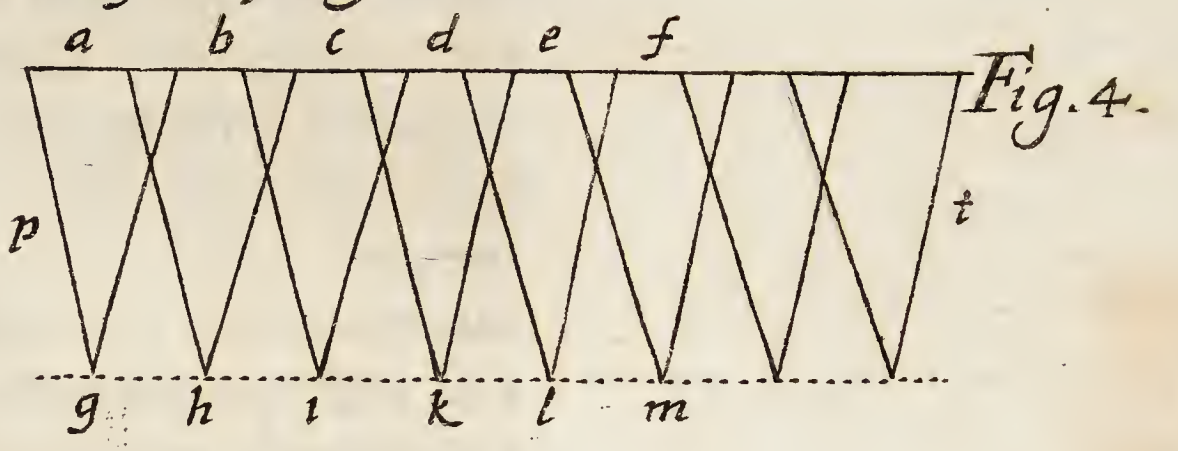
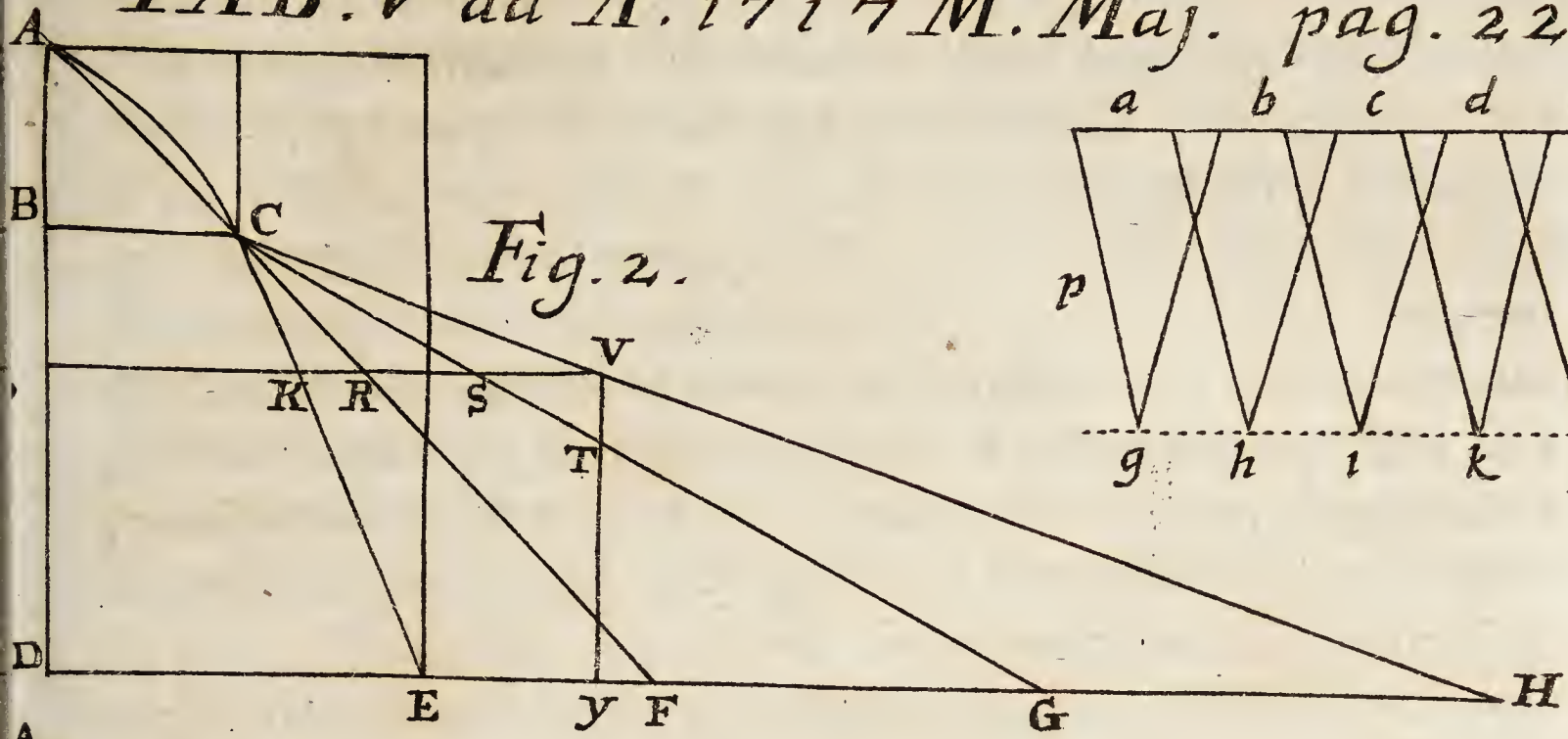
i. e.

NOVA METHODUS GEOMETRICA PRO
inveniendis mediis continuo proportionalibus infinitis, in-
ter duas rectas datas; Autore PAULO MATTHIA
DORIA.

Antverpiæ, apud Christophorum Plantinum, 1715, 4.
Plag. 13 cum fig.

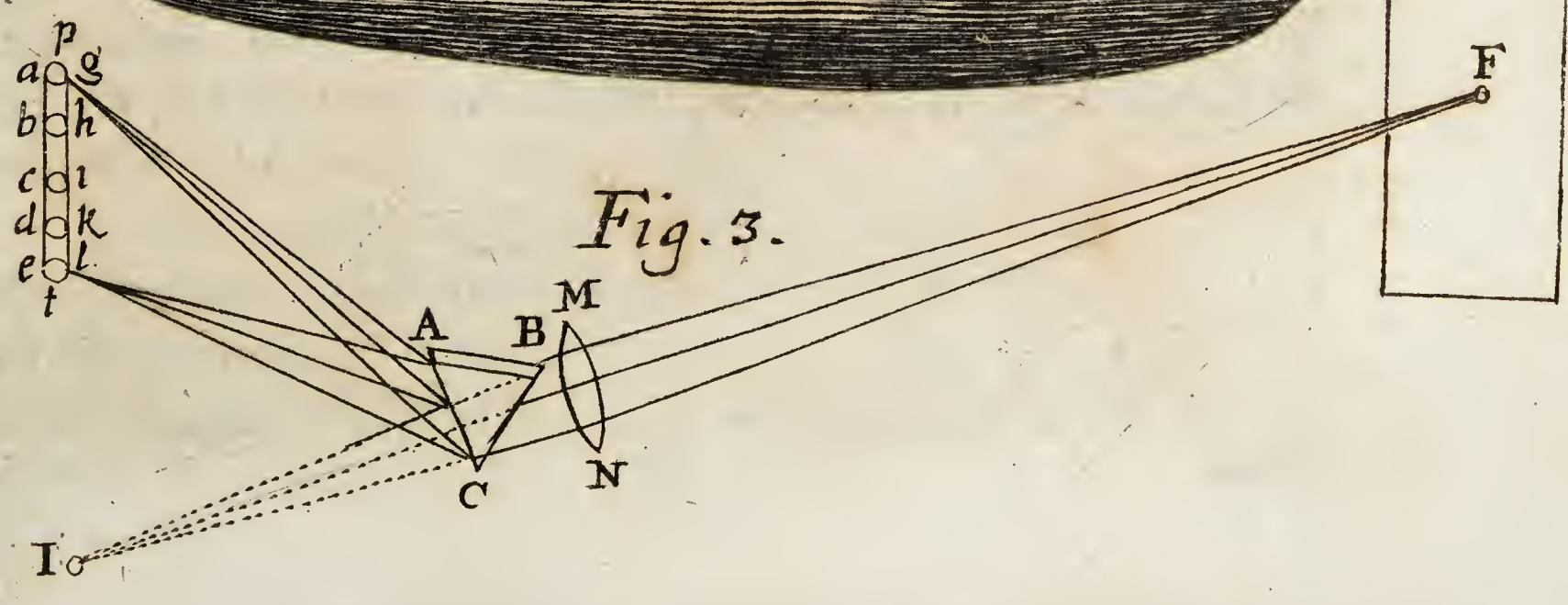
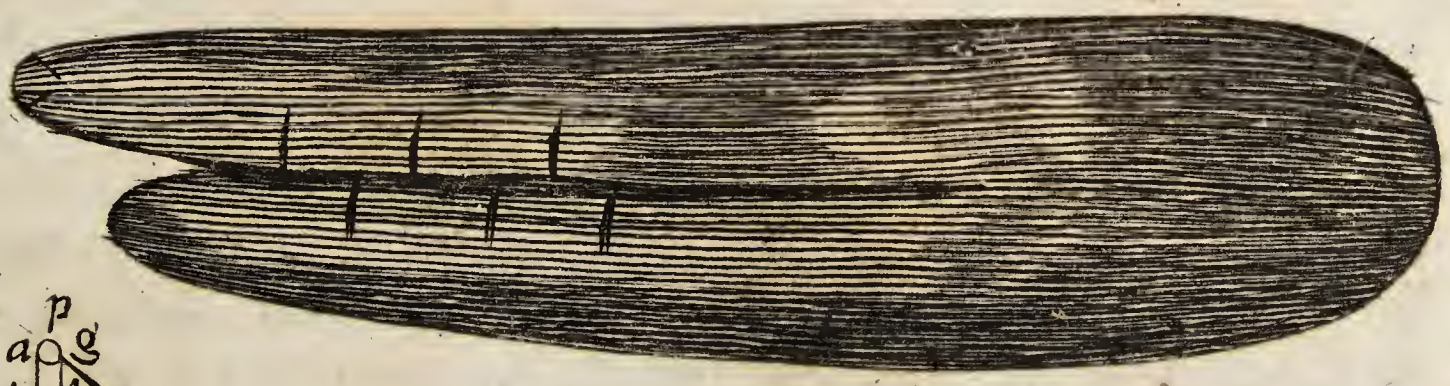
QUI inde ab aliquo tempore inter Italiæ Geometras quosdam turbas excitavit liber, jam secundum editus, & sero tamen ad nos pervenit. Primum enim Augustæ apud Danielelem Hopper prodiit A. 1714 alio & ordine propositionum, & stilo. Quæ enim succincte ibi tradita erunt, ea in hac editione, quam non Antverpiæ quidem, sed in ipsa Italia prodiisse persuasi sumus, uberius explicantur, mutata etiam interdum propositionum forma & numero corollariorum. Reliqua diversitas omnis sub finem præfationis satis prolixè ab Autore exponitur. Initium enim illius præfationis fontes errorum aperit, quos persuasum ipsi est, & omnes committere, qui novis se inventis opponunt, & nuper illos Mathematicos commisisse, qui varia novæ huic solutioni problematis mediarum objecerunt. Indicat
autem

TAB. V ad A. 1717 M. Maj. pag. 227.

X ———
Z ———

Fig. 5.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, which is mostly illegible due to fading and bleed-through.

autem præcipue sequentes, impetus phantasiæ, animum præventum, & tumultum commotarum passionum. Remedium hisce assignat studium Geometriæ. Vitio tamen methodorum evenire, ut tam pauci fructum e Geometria, qua remedio, capiant. Nihil enim primo tam usitatum esse, quam a solvendis problematibus abhorrere, quo fit, ut inveniendi & inventa aliorum examinandi facultatem paucissimi consequantur. Secundo complures Analyfi sic abuti, ut Syntheticam meditationem prorsus fugientes, in calculi facilem & expeditam praxin sese præcipites dent, & malint in examinandis aliorum inventis calculo agere, quam iis, quæ singulorum præconcepta præstat meditatio. Tertio novas methodos magno numero adoptari non modo idem, quod Algebra, vitii habentes, sed & alienas a rigore demonstrationum & sola approximatione contentas. Deinde postquam methodum indivisibilium satis laudavit, Italos reprehendit, quod Cavalerio invideant sua, & in *aliarum nationum* methodos tam perditæ ferantur. Quæ & hic & in sequentibus de adversariis præsentis inventi, deque conatibus Autoris dicuntur, ea & in illos duriora, & de se ipso magnifice magis dicta videri possint, quam scriptorem Mathematicum decet: sed dandum aliquid rati cothurno linguæ rei potius aggredimur caput.

Inventi summa hæc est. Descripta concipiatur Parabola TAB. V. ABD, Parametro AB, sitque $BQ = 3AB$, adeoque e Parabolæ Fig. I. natura $QH = 2$, si loco AB scribatur unitas; porro fit $QC = 5AB$, adeoque $AC = 9$, & ergo $CD = 3$. Fiat $QL = 8$, qui cubus est QH , & $CF = 27$, qui cubus est rectæ CD, & hoc modo producta parabola versus D, quantum lubet, capiantur cubi ordinarum intermediarum omnium in ipsis productis, & connectatur terminatio rectilinea BLF &c. quo facto, cubos omnium ad lineas BL, LF &c. terminari Autori persuasum est, huncque habet pro genuino cuborum loco. v. Prop. 5. 12.

Eodem modo construendo loca quadrato - quadratorum, & reliquarum potentiarum, facile sibi iter paratum putat, ad constructionem problematis generalem, quam pro unica media sic expedit. Si inter X & Z quærat media unica, descri-

batur Parabola parametro $X = AB$, axeque producto versus C , donec AC excefferit Z , construatur ACI triangulum æquicrum, unde erit & $BB = AB$, & $MP = MA$, &c. atque adeo ad BI terminabuntur quadrata respondentium ordinatarum BB , MN , CD &c. in ipsarum productionibus sumta, uti explicatur propositione 2. Fiat $CIO = Z$ ductisque iof & df cum AC & CD respective parallelis, erit *de* media quæsitæ, quæ est materia propos. 3. Atque hoc idem plane est, ac sumere $Ad = Z$, erigereque *de*, neque adeo quicquam novi. At nimis nova sunt, quæ nunc sequuntur. Inter X & Z desiderantur mediæ duæ, id est, habetur Z pro cubo, X pro unitate. Producatu parabola ABD cum BI , BL , EI &c. locis potentiarum, donec cubus CF , cujusdam ex assumtis ordinatæ CD , evaserit major quam Z . Fiat $CV = Z$, ductisque ut ante VE & EM , erunt MN & MP , ut radix & quadratum, id est, lineæ quæsitæ, quod quidem e figuræ inspectione satis manifestum est, modo BL , EF &c. fuerit genuinus cuborum locus; si Z fuerit minor quam GL , faciendum $GX = Z$, reliquis ut ante manentibus.

TAB. V.
Fig. 2.

Porro requiruntur mediæ tres, id est, sit Z quadrato quadratum, & X unitas, quæruntur radix, quadratum & cubus. Factis iisdem, quibus ante, sit CVH locus quadrato quadratorum, fiatque $DY = Z$, & ductis YV & QV ad AD & DE parallelis, erunt quæsitæ QK , QR , QS , modo CVH verus quadrato quadratorum CQ cuborum fuerit locus. Et hoc modo progrediendo in infinitum, constructio eadem infinitas medias supeditabit, modo loca potentiarum genuina in rectilineis Autoris habeantur.

Et hic quidem, si quorundam talis est novitas, ut tam parum valeant ad vetera evertenda, ut tuto operoso ipsorum examine supersedere quis possit: hoc ex eorum fortasse numero est dicendum. Examen susceperunt tamen Augustinus Arrianus, publicus in Regio Neapoleos studio Lector, & Nicolaus Galizia, Professor Matheseos Neapolitanus; porro Anonymus quidam, & pariter sine nomine Bartholomæus Intieri, proditus vero ab Autore p. 88, quorum omnium objectiones cum responsionibus Autoris operi subjunguntur. Hyacinthi enim de Christophoro impu-

impugnationes ideo omiffas ait, quod cum reliquis coincide-
rent. Omnes autem in oppugnando cuborum loco versan-
tur. Et Augustinus quidem Arianus, Nicolausque Galizia prima
objectione negant præcipuum momentum indirectæ demon-
strationis allatæ pro loco cuborum ad propos. 5. Summa de-
monstrationis hæc est: CF, QL, BB sunt cubi per constructio-
nem; si ergo intermediarum ordinarum cubi respectivi non ad
BL & LF terminantur, intra vel extra cadent; quod sane certif-
simum est. At si extra cadere dicantur, qui inter QL & CF v.
c. interfunt, quum major sequens continuo sit præcedente, ob
ordinatas versus CD majores; ea, quæ proxime præcedit CF,
ipsam CF excedet: & eodem modo, si intus cadere dicantur
regrediendo a CF ad QL, sequi putat Autor, eam, quæ proxima
est ipsi QL, hac utique esse minorem. Opponentes utrumque
negant instando, quæ ad KL & TF terminantur ordinarum
productiones, & extra BL, LF, cadere, & eas quæ ipsis QL, CF,
proximæ sunt, non facere majores ipsis QL, CF, respective, nec
secundo casu ultimas earum, quæ ad LS & FO terminantur, &
intra angulos CFO, QLS, cadunt, minores esse ipsis CF, QL &c.
Cui addi poterat, differentias productarum ordinarum extra
vel intra BL & LF cubos terminantium, posse decrescere, neque
illa incommoda sequi, nisi supponatur differentiarum æquali-
tas, quod idem est, ac supponere id, quod probari oportebat.
Secunda objectio eorundem ad incommodum ducit. Idem
agit tertia Anonymi, quanquam ratione aliquantum diversa.
Bartolemæus Intieri calculo generali ostendit, locum cuborum
non rectam esse, sed parabolam cubicam. Quibus omnibus
idem fere obtigit responfi. Nam præter distinctionem inter id,
quod rectis convenit qua talibus & qua cubis, & novas satisque
longas demonstrationes loci cuborum rectilinei ad I & III ob-
jectiones allatas, sola excusatio restat, opponentes considerare
Parabolam in alia geneseos hypothesi, quam qua utitur Autor.
Qui ipso affirmat, pro generationum diversitate contrarias Pa-
rabolæ esse posse proprietates, seu potius, quod juxta unam ge-
nerationem certissimum est, id in incommoda ducere, si juxta
aliam exigatur: quod quantum conveniat cum uniformi non

TAB. V.

Fig. I.

extensorum tantum, sed & rei cujusvis natura, alii judicaverint.

Quibus de cetero volupe fuerit ideam formare totius inventionis, & generationem Parabolæ perspicere, ad quam ubique provocat Autor: ii consilium ejus omne percipient e sequentibus, quibus innotuit nobis, per schedam ex Italia una cum libro transmissum. Deprehendit scilicet, parabolæ genesin, qualem exhibuit Galilæus, Apollonianæ multum præstare, in qua quippe unitas seu parameter non tantum per lineam sed & per numerum exponitur, perinde ac ordinatæ integris 2, 3, 4 &c. designatæ, quæ ad determinata axis puncta ducuntur, & a vertice distantias habent sequentibus 1, 4, 9, 16 &c. exprimendas. Quibus quidem commodis omnino carere Autori videtur Apolloniana constructio, quæ quippe ad numeros non attendit. Existimavit igitur Autor, uti duæ mediæ quantitates in numeris ideo habentur, quod habeatur expressa numero unitas, sic ope descriptæ hac methodo parabolæ, in qua & unitas & ordinatæ linea & numero explicantur, haberi posse medias duas & infinitas. Tandem inter commoda istius geneseos haud ultimum esse invenit, quod linea numeri loco possit adhiberi, & quod ordinatæ interceptæ infinitæ haberi possint ope methodi indivisibilium, inter illas, quæ numero exponuntur. Arte rem peragit sequente. Principio in prima propositione genesin istam parabolæ docet, & interceptas inter illas ordinatas, quæ numero exprinuntur, numero explicari eadem servata parametro non posse, in prima consideratione subjuncta propositioni ostendit, quanquam mutata parametro per facile exponantur. Deinde unitate & ordinatis, quæ numero exponuntur, tanquam limitibus utitur intermediarum, eave re quadrata in numeris obtinet 1, 4, 9 &c. ad hypotenusam trianguli æquicruri terminata, & limites constituentia quadratorum interceptorum & irrationalium, uti e prop. secunda patet, mediamq; unam his positis invenit, ut supra commemoratum est, propositione tertia. Porro ordinatis numero sic expressis utitur ad parabolam planam inveniendam, quæ respectu ordinatæ datæ, non autem cujusvis, officium cubicæ faciat, ut adeo nova parabola opus sit ad

habendum cubum ordinatæ cujusvis, ut patet e propos. quarta, & ad construendos cubos 1, 8, 27, &c. qui limites sunt interceptorum, horumq; integrum locum determinandum, quod suo modo exequitur Autor prop. quinta. Ex iisdem tandem cubis ad hypotenusam æquicruri terminatis & limitum instar assumtis infinitos ad eandem cubos terminari ostendere suscipit, quo positive demonstrat prop. 12, quod in quinta negative tentaverat. Ut adeo in universum quatuor in locis propositionis primariæ demonstrationem tentaverit Autor, prop. 5, 12 & cor. 2 hujus: item in responsionibus ad objectiones p. 72, 73, 74, 75.

Ceterum quæ propositionibus subjungitur epistola ad Antonium Monforte meditata quædam continet circa differentias potentiarum superiorum, at numerice, id est, particulariter expedita. Alia est sub finem operis addita epistola Antonii Monforte ad Autorem, quæ in probanda & extollenda inventione Dorianæ occupatur. Quæ vero ab Autore seorsim edita est epistola, scripta 11 Aprilis 1716 ad Paulum Franconem Marchionem de Salcito, id agit, ut confectaria quædam explicet, quæ e *Nova Methodo* deducuntur, circa parabolas generum superiorum. Cum enim Cl. Autori persuasum sit, potentias ordinatarum terminari ad rectas, aliter existimare non poterat, quam Parabolas altiores, quas omnes hæctenus Geometræ pro curvis habuere, curvas non esse, sed particulas aut frustra hypotenusarum diversorum triangulorum rectangulorum. Uti igitur in consideratione ad prop. undecimam novæ methodi, parabolam vulgarem curvam ait esse, ex indefinito rectarum numero compositam, quas rectas pro hypotenusis habet indefinitorum numero truncorum triangularium: sic prima propositione & iis quibus absolvitur epistola omnibus, altiores omnes eo modo ex hypotenusis componi, satagit ostendere, quo in construendis rectilineis supra explicatis fuerat usus. Qui horum omnium accuratius examen instituent, quod nobis jam permissum non est, si aliunde non innotuit ipsis, deprehendent veritatem eorum quæ A. 1686 p. 298 horum Actorum leguntur, *Sed Geometria Indivisibilium Cavalieri Scientiæ renascentis non nisi infantia fuit; multumque ex methodis aliarum nationum subsidii esse petendum, nisi quis velit a via aberrare.*

NOTANDA CIRCA THEORIAM COLORUM

Newtonianam.

IN Actis A. 1713 p. 447 monuimus, multos optare, ut Vir summus, *Newtonus* mentem suam aperire dignetur de difficultate ab ingeniosissimo *Mariotto* ejus colorum theoriæ objecta. *Mariottus* scilicet contendit, lumen coloratum per refractionem in prismatico trigono factam productum iterata refractione in alios colores ex parte mutari, quod tamen vi theoriæ *Newtonianæ* immutabile esse debebat. Cum hæc legeret *Newtonus*, difficultatem e medio sublaturus experimenta, quibus theoria ipsius confirmatur, juxta methodum suam per *J. T. Desaguliers*, Societatis Regiæ Sodalem, coram illustri hac Societate iterari curavit, qui eadem postea coram *Monmortio* aliisque Academia Regiæ Scientiarum Sociis felici cum successu repetiit. Inde apparet, radios luminis esse omnino heterogeneos & pro diversitate coloris diversos admittere refrangibilitatis atque reflexibilitatis gradus, & colores vere primitivos per refractionem in alios minime mutari posse. Ratio vero, cur *Mariotto* non successerit experimentum, hæc redditur, quod colores per refractionem in prismatico factam productos falso habuerit pro primitivis, cum per eam radii heterogenei non prorsus a se invicem separentur, atque methodum ignoraverit eos sufficienter a se invicem separandi. Primum nimirum eandem publicavit *Newtonus* in Optica prop. 4 lib. & *Desaguliers* testatur, descriptionem ibi traditam sibi suffecisse ad experimenta cum successu capienda. Successus experimentorum claret ex Transactionibus Anglicanis Anni 1716, ubi Num. 348 p. 435 & seqq. singula distincte describuntur, quæ coram Societate Regia ad nutum *Newtoni* iteravit. Nos operæ pretium judicamus, ut me-

TAB. V. thodum separandi a se invicem heterogeneos luminis compositi radios ex Optica *Newtoniana* huc transcribamus. In Solis radio per parvum rotundumque foramen in cubiculum tenebricosum immisso lens *M N* intervallo circiter decem duodecimorum pedum a fenestra erigatur, qua foraminis imago *I* super chartæ albæ plagulam ultra lentem collocatam distincta depingatur. Deinde proxime post lentem *M N* prisma vitreum

ABC

ABC interponatur, quo lumen trajectum refringatur ab I ad aliam chartam pt, ibique rotunda imago I convertatur in oblongam pt. Movenda autem est charta ultro citroque usque eo, donec charta & prisma justo inter se spatio distent, quo rectilinea imaginis latera quam maxime distincta appareant, sine ulla penumbra. Ea imago pt constat ex circulis ag, bh, ci, dk, el, in una eademque recta ordine continuo dispositis, qui singuli æquales sunt circulo I & consequenter foramini F magnitudine respondent. Quamobrem minuendo id foramen hi circuli, iisdem adhuc manentibus centrorum intervallis, in quam libuerit parvitate contrahi poterunt, indeque obtinebitur radiorum mixtura in imagine pt tam parva, quam ipsi cupimus. Loco rotundi foraminis F melius adhibetur oblongum, forma oblongi parallelogrammi, cujus longitudo parallela fit prismati ABC & uncia unius aut duarum, latitudo solummodo $\frac{1}{10}$ aut $\frac{1}{8}$ uncia. Potest etiam adhiberi foramen triangulum, binis lateribus inter se æqualibus, cujus basis e. gr. circiter $\frac{1}{10}$ uncia, altitudo uncia una aut plus eo. Etenim hoc pacto, si prismatis axis sit parallelus ad trianguli perpendicularem, imago pt jam composita erit ex triangulis æquicruris ag, bh, ci, dk, el, fm &c. aliisque innumeris intermediis triangulis, foramini triangulari forma & magnitudine respondentibus & inter duas lineas parallelas af & gm ordine continuo dispositis. Quare lumen a latere obscuriori gm erit plane simplicissimum, a clariori af aliquantum compositum, ut adeo in utroque varia experimenta una capere liceat. In hujusmodi experimentis cubiculum esse debet maxime tenebricosum, lens bona, qualis in tubis adhiberi solet, prisma angulo longiori, puta 70 graduum, beneque factum ex vitro bullis venulisque immuni, & faciebus accurate planis, summa item cum cura perpolitum, quo modo lentes tuborum poliuntur. Prismatis præterea acies angulatæ lentisque extremitates, quatenus irregularem aliquam refractionem efficere possint, charta nigra agglutinata obtegi debent, radiique solaris in cubiculum transmissi lumen id omne, quod ad experimentum erit inutile, charta nigra aliove aliquo ni-

TAB. V.

Fig. 4.

gro objecto corpore omnino intercipiendum est. Denique quia prismata apta difficillime comparantur, utendum est vasis ex speculorum confractorum partibus in formam prismatum, conclusa intus aqua pluvia, compactis, & ad augendam refractionem aqua Sacharo Saturni copiose imbui potest.

Bericht von Egyptischen Mumien etc.

h. e.

MUMIOGRAPHIA MEDICA, SEU NARRATIO de Mumiis Ægyptiacis, speciatim de Mumia in officina pharmaceutica Gothana aulica prostante, variisque in illis repertis idolis & icunculis hieroglyphicis; Autore CHRISTIANO HERZOG, Pharmacopola aulico Gothano.

Gothæ, typis Reyherianis, 1717, 8.

Plag. 10 & Tab. æn. I.

AD Serenissimum Ducem Saxo - Gothanum scriptus est hic libellus, quem rei medicæ constituendæ & a Ludoviciana accusatione vindicandæ autorem, & vicinis exemplo fuisse significat in limine; utpote cujus statuta medica Gothana cum adjectis pharmacorum pretiis aliis talium legum publicandarum occasio fuerint, & pene norma. Nec dissimulatur, tanti Principis clementiam causam extitisse Autori ornandi diligentius corpus suum pharmaceuticum, providendique, ne quid medico usui fervientium rerum desit; atque eo consilio comparatum esse Ægyptiacum cadaver humanum, quod vulgo *mumia* appellatur, idque notæ melioris: quod hoc libello ostenditur. Caput I generatim Ægyptiacarum mumiarum notitiam aperit, pollincturæ in sacris literis vestigia notat, sepeliendi apud Ægyptios ritum ab Herodoto & Diodoro Siculo, aliisque Græcis, & Latinis scriptoribus commemoratum, recenset; observatque, primos Christianos pollincturæ Ægyptiacæ quosdam ritus imitatos esse: pollinctorum autem corporum usum medicum introduxisse Arabes, & cum arte medica Europæis nationi-

enibus tradidisse. Ibidem integrorum cadaverum, cum omni apparatu & ornatu sepulchrali, ex Ægypto in Europam translatorum occasio notatur; & memorantur exempla scriptis illustrata Struppil, Kircheri, Gryphii, Kettneri, qui ex instituto de Mumiis commentati sunt; nec non aliorum scriptorum, qui passim mumiarum rationem habuerunt. Caput II describit mumiã Gothanam, & curatioris illi impensæ pollincturæ signa indubitata. Hic diversitas pollincturæ ab Herodoto & Diodoro Siculo inculcata probatur comparatione materiæ mumiæ Gothanæ cum fragmentis vulgaribus, & confirmatur autoritate D. Caspari Ratzebergeri, qui in Herbario vivo, insigni opere manuscripto bibliothecæ Irenopetreæ, illam differentiam observavit: ostenditurque, nec vulgaribus fragmentis deesse virtutem, nec corrumpendi ea, vel permutandi cum alio mumiarum genere, quod fieri contendunt hujus medicamenti osores, cuiquam esse causam in tanta genuinarum mumiarum copia, & vilitate; harumque fragmenta vulgaria, quæ in officinis pharmaceuticis prostant, non temere esse contemnenda, propter pissasphaltam, singulari medicandi facultate præditum bitumen, quod vilioris etiam pollincturæ materia fuit; fieri etiam posse, ut, quæ vulgo prostant, fragmenta curatius conditorum corporum particulas habeant, & integra corpora vilioris minusque sumtuosæ pollincturæ opus sint. Optimæ notæ mumiã esse Gothanam, postquam hujus magnitudo & facies externa colorque descripta sunt, probatur ex ejus odore, auro inductis unguibus, gemmis pluribus, idolorum & mysteriorum Ægyptiacorum hieroglyphicis simulacris sub brachiis manibusque in pectore percusso repertis, maxime autem ex instrumento singulari, in abdomine cum siliqua & massa adhuc tractabili gravis odoris invento. Hujus generis & notæ mumiã nondum observatam, atque in uno corpore tot, & tam pretiosæ materiæ simulacra, resque rarissimas, ac ipsum, quod Autor suspicatur, ab Herodoto descriptum lapidem Æthiopicum, aperientis cadaveribus, forsan etiam in ipsa pollinctura vincientis, & ligandis adhibitum, a nullo adhuc scriptore de hujus generis

TAB. V.
Fig. 5.

antiquitatibus notatum, documento esse contenditur, curatissimæ pollincturæ cadaveris nobilis, ac sacræ originis : siliquam acaciæ fructum, vulgo *Sant*, vel *Caehia*, aut *Sesban*, vel *Sophira* fuisse, ex Prosperi Alpini descriptione harum plantarum in *Tractatu de plantis Ægypti* colligitur : cuius & autoritate probatur, non defuisse Ægyptiis opobalsamum ipsum, quod ad perficiendam pollincturam sumtuosiores potuerint adhibere, & hic adhibuisse videantur. Refelluntur his documentis Nardius, & Grew : qui solo asphaltu imbuendis coquendisque cadaveribus totam pollincturam peractam fuisse affirmarunt ; atque huic Gothanæ insignis vetustas, ultra Cambyfis tempora excurrens, asseritur. Caput III expendit significationem in Gothana mumiæ repertorum hieroglyphicorum simulacrorum. Negatur literarum instar significare notas istas hieroglyphicas, vel tempus, nomen, ortum, dignitatemve defunctorum prodere ; atque recentioris ævi fuisse representata a Della Valle literata mumiæ inscriptio arguitur, ex quo contra ritum veterum Ægyptiorum a sinistra ad dextram ducta literatura Coptica invaluit, quam illa refert inscriptio. Quid autem sibi velint sepulcris & sepulcralibus fasciis inscripti, expressique gemmis, vel ære, vel opere figulino characteres, ignoratum fuisse demonstratur per plura secula, & falso explicatum ab Hermapione apud Ammianum Marcellinum, libro XVI cap. 4 Rameffensem obeliscum describentem, ex parte investigatum conjectumque ab Horo Apolline, Clemente Alexandrino, Diodoro Siculo, Epiphanio, Symposio, Pierio Valerio, clarius explanatum tandem ab Athanasio Kirchero : e cuius sententia vota precesque pro defunctis contineant feralia illa signa hieroglyphica, atque, ut rata illa sint, efficiant, maxime si consistant ex materia vel lapidibus, quibus insita credatur vis & facultas trahendi ad vota numen divinum. Delectari hoc errore mortales, monetur, ferrique sua sponte ad præstigias theurgicas. Insitum humano ingenio vitium esse, malle numen facere, quam verum colere, ut suis possit aptum fingere cupiditatibus, fictoque abuti ad libidinem, invenisse primos gentium patres docendi subsidia, rerum cœlesti-

um signa illa hieroglyphica; his posteros divini Numinis nomen atq; vim tribuisse, pro fingendi vanitate & mentiendi libidine, idq; initio sub specie non mala, & propter causam ipsis probabilem, sed paulo post donata religione licentia ad omnem superstitionis turpitudinem provectorum esse. Hoc pacto deceptos Israelitas, nec præsentissimi Numinis veri documentis clarissimis ab illa infania theurgica potuisse revocari: ac ideo Mosaico interdicto sublatum omnem simulacrorum usum; atque Ezechielem VIII, 6 seqq. tantum non nomine Ægyptiorum accusare hieroglyphica. Ostenso superstitionis & corruptæ veterum sapientiæ fonte & origine, transitur ad **explicationem** in Gothana mumia repertorum LXXII hieroglyphicorum amuletorum, & quid horum singula significant, eruitur ex obeliscis & inscriptionibus hieroglyphicis Kircherianis, notaturque, ubi Gothana explicata inveniantur. Quid autem universa, tanquam in contextu, significant, conjicere posse affirmatur, quotquot versati sint in noscendis placitis Ægyptiorum, Chaldæorum, Cabbalistarum, Pythagoræ & Platonicorum; atque his consentanea conjectura de horum contextu, ac sensu, ad salutem animæ defuncti cadaveris pertinente, proponitur, & eruditis excutienda commendatur. Caput IV singulorum lapidum hieroglyphice effictorum naturam explicat, indicatque speciatim eorum genera, figuram, & pondus. Nimirum ex lapide Lazuli orientalis in Gothana mumia repertas esse imagines Isidis tres, Apidis unam, Osiridis unum, vas Niloticum unum, columnas Isiacas duas, rhombum unum, vas Niloticum rotundum unum, Hori baculos minores duos, sphæras duas: ex Jaspide Harpocratis imagines duas, Apidis unam, columnam Isiacam unam, vasa Nilotica rotunda duo, baculos minores duos, sphæras duas: ex Achate subviridi imagines Apidis tres, ranæ unam, Osiridis unam, vas Niloticum unum, baculos duos: ex nigro imaginem Canopi unam, Apidis duas, Osiridis duas, amuletum pisci simile unum, ligonem cum cruce unum, altaria duo, pyramida unam, baculos minores tres, sphæras duas: ex variegato lucidiore imagines Apidis duas: ex obscuriore imaginem Apidis unam, tabulas nu-

TAB. V.
Fig. 5.

das duas, amuletum pisci simile unum, mensam unam, vas Niloticum unum, columnam Isiacam unam, baculum majorem unum, rhombum unum: ex alabastro imaginem Hori unam, Apidis duas, ranam unam, Osiridis imaginem unam, tabulam nudam unam, amuleta piscibus similia duo, vas Niloticum unum, rhombos duos, vas Niloticum rotundum unum: ex lapide durissimo nigro, forsan Herodoti Æthiopico, singulare illud supra memoratum in Schemate n. 73 signatum instrumentum. Caput V materiæ medicæ, quæ ex Ægyptiorum sepulcris petitur, naturam excutit, contenditq; veram esse D. Gabr. Clauderi sententiam, qui in Methodo balsamandi c. 4 scripserat: *Corpora hæc mumisata aliter fere estimare non valeo, quam pro thecis & capsulis mixturarum balsamicarum egregiarum in locis suis natalibus curiose compositarum transportatoriis*: adeo ut materiam hanc medicam non magis ingratiorem efficere debeat, quod in ea de homine superest, quam vina exotica, quibus deferantur pelles bestiarum rite præparatæ. Id confirmatur autoritate Struppil, & etymologia vocis mumix genuina, ex Kæmpfferi Amœnitatibus exoticis p. 316 depromta: qui cum Struppio rebus ex minerali regno petitis, ille nempe persico bitumini, hic Germanorum osteocollæ, Mumix nomen tribuit. Junckenium etiam in Chimia experimentalis p. 74 ed. 1702 non obscure statuisse, Ægyptiorum pollincturam non humanam carnem conditam; sed cutem & ossa in thecas & receptacula aromatum, resinæ & bituminis nobilioris fuisse præparata. Hinc vel propter hæc, si illa etiam, aromata videlicet defuerint (quæ quomodo in Ægypto deesse potuerint, non appareat) non contemnendas esse Mumias demonstratur, redditurque ratio, cur hæc Asphalti magis, quam aromatum referant odorem. Refelluntur, qui ideo negant, alio, quam asphalto, medicamine ulla corpora fuisse condita, vel particulas, quæ vulgo prostant, aliud quid esse, quam tale bitumen; idque vel exemplo mumix Gothanæ, & rationibus pluribus: quibus contrariæ descriptiones & sententiæ de mumiis Myrepsi, Martinii, Matthioli, Cordi, Fuchsi & horum autoritatem secutorum scriptorum pharmaceuticorum notantur &

excu-

excutiuntur. Expenduntur & consilia Matthioli, Fuchsi & Schroëderi, nec non Paracelsi, de nova ratione mumiarum præparandarum, & quicquid Lucius & sectatores de mumialibus medicamentis & effectibus tradunt, commemoratur. Caput VI exponit verarum & Ægyptiacarum mumiarum facultates medicas, propter quas Struppius illas medicamentum *diacatholicon* appellat, & Fuchsius, qui in Paradoxis illas valde improbaverat, ipse in praxi medica præscribit; atque harum facultatum rationes investigat, memoratque veterum Ægyptiorum panaceam a Kirchero ex Arabico Autore, Ebn Rhodam, descriptam. Caput VII usum mumiaæ Ægyptiacæ repræsentat, olim Regi Galliarum Francisco maxime commendatum, deinde improbatum a Galenicis, sed retentum tamen in praxi: quod plurium formularum exemplis ostenditur, ab illis ipsis præscriptarum, qui hoc medicamentum damnant. His opponitur Schroëckii & Wedelii autoritas. Cur autem apud ipsos Ægyptios hodie non habeat usum medicum eorum mumia, ex Prosperi Alpini de medicina Ægyptiorum libris Lectori expendendum relinquitur. Ceterum integrum libellum, qui eruditae animadversionibus passim refertus est, perlegisse neminem pœnitebit.

HISTOIRE ET REGLES DE LA POESIE FRANCOISE.

i. e.

HISTORIA ET REGULÆ POESEOS Gallicæ.

Amstelodami, apud Steph. Roger, 1717, 12.

Plag. II.

AUtor opusculi, *Mervefin*, post præmissam brevem Poeseos Græcæ Romanæque historiam, p. 30 suæ gentis in carminibus componendis studia enarrat. Monet igitur, Bardos, a Bar-do V Rege Gallorum appellatos, primos panxisse poemata, quos secuti Druides, universam sui juris & cultus religiosi scientiam carminibus comprehendebant. Sequioribus autem temporibus

bus Gothi, quorum Runæ celebratissimæ sunt, facta in Gallias irruptione, secum rythmos concinnandi artificium inferebant. Attamen fatetur Autor, non adeo insignes sub Merovingis progressus Poesin fecisse: soli fere *Fatista*, qui carmina pro concione in saltationum gratiam decantabant, studium Poeseos colebant, & a Regibus ipsis lubenter audiebantur. Ad Carolingorum itaque tempora progreditur, quibus non eadem semper fortuna Poesis usa est. Artifices inter laudat *Elinandum de Beauboisis* sub Ludovico VIII, *Thibaut Campaniæ Gallicæ Comitem*, *Pœtam* & *Poëtarum patronum*, & alios. Scriptorum, quæ Romana vocantur, originem porro p. 49 exponit, refertque, hoc nomine olim in Gallia poemata Romano sermone facta fuisse appellata; in quibus cum fisiones & allegoriæ dominarentur, tandem non poemata solum similia, sed & prosaica scripta, historias, multis symbolis & fisionibus involutas, complexa, ita fuerunt cognominata. Hinc ordine explicat, quinam subsequentibus temporibus Poetæ claruerint, & in quo præcipue genere præ reliquis excelluerint. Suntque *Alanus*, Carolo VII a secretis, quem aliquando secure dormientem Margaretha Regis filia, laudans oris & poematum suavitatem, osculata est, *Franciscus Villon* sub Lud. XI, *Octavianus a S. Gelasio*, *Margaretha Valefia*; soror Francisci Regis & Poetis, tum *Clemens Marot*, *Du Belay*, *Michael Pourré*, omnes coævi sub Francisco I, *Petrus Ronsardus*, a *S. Gelasio*, *Frenaye*, qui primus Idyllia in Gallia scripsit, *Pasquier*, *Beleau*, *Stephanus Jodellus*, *Doratus* sub Henrico II, *Desportes*, *Balsac*, *Bartas*, *Passeratus*, *Beraud* sub Carolo XI, Denique recentiores, qui sub Ludovico XIV celebritatem nominis adepti sunt, quorum plerorumque nec nobis ignota sunt nomina, addit, & p. 219 brevem Poeseos Gallicæ regularum explicationem affert; in qua de syllabarum numero, nexu, rythmis, carminumque diversitate agitur.

ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ
Calendis Junii, Anno MDCCXVII.*

Der Königl. Dänischen Missionarien aus
Ost-Indien eingesandte ausführl. Berichte etc.

i. e.

MISSIONARIORUM REGIS DANIÆ RELATIONES octo, de rebus a se inter Indos Christianæ religionis stabiliendæ causa gestis.

Halæ, typis Orphanotrophii, 1715, 8.

CONTINUATIO RELATIONUM HARUM NONA & DECIMA.

Ibidem, 1716, 8.

CONTINUATIO RELATIONUM HARUM UNDECIMA.

Ibidem, 1717, 8.

Alph. 5 pl. 9.

TRanquebarem in Coromandelino littore auspiciis
CHRISTIANI Regis A. cl. lxx a Tanschurenfi Prin-
cipe commerciorum causa Dani obtinuerant. Chri-
stianæ vero rei stabiliendæ causa nihil usque ab
isto tempore geri & suscipi in iis regionibus potuerat.
Quæ res *FRIDERICUM* Regem, qui nunc magna consummatissi-
mi Principis gloria Danos & Norvagos regit, etiamnum juvenem
ad misericordiam commovit, ut sæpius consilium iniret, quibus
modis afflictæ gravissimis tenebris gentilitati opem ferre pos-
set. Postquam igitur salutarem multis & optabilem principatum
auspicatus est, in eam cogitationem totus incubuit, & communi-
cata re cum Francisco Julio Ludekenio beatissimo viro, Bartho-
lomæum Zigenbaltium & Henricum Plutschovium A. cl. lccv
Tranquebarem misit, qui Indorum animos tentarent. Hæc
fuerunt initia salutaris expeditionis, post quæ, quanta sollicitu-
dine, quo zelo eam adjutam sapientissimus Princeps voluerit, ex

his relationibus manifestum esse potest. Nos tamen hæc non prædicare, quoniam augustiora sunt multo, quam ut id fieri hoc loco possit, sed tantum recensere tam insigne & memorabile sanctissimæ cogitationis exemplum constituimus. Pro hoc facto dabit Deus Regi felicitatem, diurnitatem & quæ votis subditorum & bonorum omnium posci solent, ut quæ juvenis in causa Dei exorsus est, ea multum aucta senex videat, tuendaque ad omnem posteritatem transmittat.

Hafnia profecti Missionarii Tranquebarem A. clo lō ccvi tenuerunt. A quo tempore literis ad amicos scriptis, quæ a se gesta aut animadversa notataque fuerant, exposuerunt; quarum aliquæ Berolini, ceteræ Halæ prodierunt singulis fere annis. Quia autem multa sane continent, ex quibus cum Christianæ rei incrementa & Indorum superstitionem cognoscimus, tum ipsam etiam eruditionem nostrorum hominum augeri videmus, tria hæc capita speciatim ordine pertractabimus. A Lusitanica lingua exorsi in itinere fuerant, sed Malabaricam, nullis ante id tempus nostrorum præceptis emollitam ac ne notam quidem Europæis, qui tum Tranquebare agebant, ab ipsis Indis, nec gnaris nostrorum compendiorum, nec satis in Christianos æquis, multo difficilius cognoverunt. Cum tamen studio pervicissent, advertendos libros Europæos animum appulerunt. Itaque primum Euchiridion B. Lutheri interpretati Malabarice, Indis, quos Christo obsequentes habebant, exposuerunt. Primitias A. clo lō ccvii fausto & salutari omine baptizarunt, eodemque anno templum exstruxerunt & nomine Hierosolymorum XIX. Cal. Sept. magna Christianorum, Mahumetanorum & Indorum frequentia inaugurarunt. Sed quod in institutione puerorum cum primis magnam spem collocatam esse viderent, idcirco hoc major erat cura scholarum, in quibus Indi ad nostrorum mores & consuetudines ipsamque religionem veluti mansuescerent. Missionarii igitur non Christianorum solum Europæorum, qui Tranquebare agunt, liberis consuluerunt, sed maxime etiam Neophytorum liberos in disciplinam & curam suam susceperunt, ut hi pie adolescerent ecclesiæque aliquando adjumento esse possent. De institutis suis & omni discipuli

disciplina amicos per literas sedulo edocuerunt. Cum deinde intimius Malabaricam linguam Zigenbaltius pernovisset, vertendis S. Libris nostris se dedit & A. cl. lcccviii xvii Cal. Nov. exorsus est, die ob salutare consilium æterna digno memoria. Nam cum obtinentem aliquando in Indis religionem Christi id maxime evertit, quod sanctissimis Libris nostris careret, igitur ab eo nova lux denuo oriri videtur, in quo dudum occiderat. Ita sane sexto Seculo Cosmas Ægyptius a navigatione in Indiam Indicopleustes dictus, homo non magno judicio, sed maxima religione & in notandis rebus industria, animadvertens multos locis religionem Christi periclitari, quod libri sanctissimi negligenter. Afferemus ipsius verba ex Topographia Christiana f. 342: πολλὰς μὲν εὐρήσεις Ἕλληνας πεπιστευκότας ἢ βαπτισθέντας, ἀπισθύντας δὲ ἢ ἀγνοῦντας τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην, τῶν ἐστὶ τὴν Θεϊὰν Γραφήν, ὡς μὴ ἔχοντας ἔκπαλαι εἰς βάθος ρίζαν θεοσεβείας ἢ θεμέλιον πίστεως. Idcirco Pamphilum suum ita adhortatur f. 308: Διὸ παρακαλῶ φιλόχρῆστε διὰ σὲ ἢ τῶν ἐντυγχάνοντάς ταύτη ἡμῶν τῇ γραφῇ, συνεχῶς ἀναγινώσκειν τὴν Θεϊὰν Γραφήν, ἢ τὸ ἐκ ταύτης κέρδος καρπῶσαι, ὠφελεῖν δυνάμενον πάντα ἄνθρωπον τὰ θεῖα ἢ ἀνθρώπινα πράγματα. Erat utique ea res tum Christianis tum ipsis Indis miraculo, cum tandem prodirent, legerenturque libri nostri, & multo nunc erit magis, cum typis aucti per omnem Indiam veluti sanctissimum semen dispergi possunt. Quam difficile autem id opus fuerit, tum obvertendi constantem laborem, tum hoc etiam magis ob ipsius linguæ & gentis genium, ad nostros sensus, cogitationes & mores aliquanto contumacius, arbitrium esto judicare. Feliciter tamen, Deo gratia, A. cl. lcccxi pridie Calend. Maji integrum N. T. conversum Malabarice extabat & dein typis editum est Europæis, cujus recensio mox his Actis inferetur. Interea & alii libri scripti & multum aucta fuerant instituta, quibus videbatur res Christiana adjuvari posse. Advenerant Joannes Ernestus Grundler, Joannes Georgius Bœvingus & Polycarpus Jordanus, cum quibus etiam subsidia ex Dania & Germania submittebantur & libri aliqui ad bibliothecam iis locis collocandam. Ipse Zigenbaltius in itinere, quod Madras

sufceperat, non sine fructu cum Indis sæpius fuerat collocutus, cum Brachimanibus commercium literarum instituerat, multaque de Christianis S. Thomæ, de Pontificiis & Armenis, quæ Europæorum interfit cognoscere, annotaverat.

Omni illo tempore non tantum multa laboraverant viri integerrimi, sed & perpeffi fuerant, ut non parum in sanctissimo ministerio impedirentur. Sed cum in Europares eorum innotescerent, in maxima erga Missionarios studia complurium animi commovebantur. Ne quid de Germanis dicamus, A. V. Boehmius, Georgio Daniæ Principi a sacris, de instituto Danicorum Missionariorum relationes ediderat dedicatas Societati de propaganda fide in partibus transmarinis, cui tum præerat Thomas Tennison Archiepiscopus Cantuariensis. Quæ Societas tametsi communibus consiliis Malabarensem rem curare non posset, quod solius Americæ curam commendatam ex instituto haberet, tamen privatis studiis adjuvit. Sed Societas de propaganda Christi cognitione nullis legibus ad unum aliquod institutum devincta, rem hanc veluti suam suscepit & ab eo tempore multum promovit, cui non consilio solum, sed etiam re & opibus suppetias venerunt complures, in quibus magna nomina, Archiepiscopus Cantuariensis, Academia Cantabrigiensis, Chamberlaynius, alii. Idcirco Missionarios Danicos in Societatem suam acceperunt Angli, & inter eos Anglosque, qui in India degunt, conjunctionem amicitiamque conciliarunt. Inprimis quod describendis libris multa impenderent Missionarii, quos compendio possent per typos explicare, eo Societas & typos Tranquebarem misit & Jonam Finckium arte excudendi institutum. Sed cum in Brasiliam classis Anglica vento compulsa ibique a Gallis obsessa, deditione in manus hostium venisset, multa perpeffus Finckius, & liberatus denique, cum in Indiam pergeret, diem supremum obiit. Quo infortunio animi Anglorum nihilo magis debilitati, paulo post libros, instrumenta Mathematica & argenti aliquid Tranquebarem miserunt. Quæ cum, ut alia multa, pro Christi Deique causa Societas suscepit, obsequitur sane laudabili gentis suæ genio, quod in Societate mercatorum Indorum etiam perspectum est, quorum magna fuerunt in hanc rem beneficia.

Cum hæc ita in Anglia fierent, in ipsa sede sanctissimorum consiliorum Dania Augustissimus Princeps omni operam cœlestem adjuvabat. Non tantum quod subsidio argentum cum tota Augusta Domo liberaliter mitteret, sed quod maxime salutaribus institutis tantam rem fundaret & stabiliret omniaque obstacula aboleret. Typographiam ex Germania submittebam & typographos in Indiam tutissime avehendo curavit, & cum navis non sine magna jactura rerum periret naufragio, non omisit quicquam, quod interciderat una, quin iterum in Indiam sedulo transmitteret. Eodem tempore libertatem concessit Missionariis sine aliorum censura libros evulgandi, quod nihil aliquo errore infectum scripturos aut edituros esse sciret. Imo ipse ad Missionarios manu sua scripsit, eosque clementissime excitavit, qua gratia in Rege nihil potest esse augustius. Atque jam antea Christianus Princeps juventutis, Daniæ spes & orbis deliciæ, ad eos scripserat literas magnam pietatem & cœlestem animum spirantes. Utræque in his relationibus extant.

Antequam Missionarii hæc & multa alia Europæ in se merita & studia cognoscerent, multis tempestatibus jactabantur, ut R. Plutschovius, Madra navibus Anglicis A. cl. lcccxi profectus, res sanctæ expeditionis in Dania ipse curaturus iret. Is deinde reversus in Indiam non est, quo adjumento & consilio in Europa nostris esset. Nec pervincere tamen potuit, donec ipse Zigenbalgius ejus rei causa in Europam venit. Anno igitur cl. lcccxiv cum Polycarpo Jordano & Neophyto juvene profectus, proximo anno Cal. Junii Bergam in Norvagia tenuit. Hic primum cognovit, ab Augustissimo Rege ante paucos menses institutum fuisse Collegium de propagando cursu Evangelii, quod jam tum de consiliis & curis suis Ecclesiam monuerat. Rebus in Dania & Germania ex sententia compositis, R. Zigenbalgius, Præpositus Tranquebarensis factus, eodem anno in Belgium & Angliam itinere ob hiemis injurias periculoso profectus, a Societatibus & amicis omnibus amanter acceptus est. Nec minus Augustissimum Regem totamq; Augustam Domum clementem expertus, mense Februario solvit. Interea Johannes Ernestus Grundler, qui rem Christianam in India curabat, literas in Europam

miserat, ex quibus multa cognovimus. Præcipue spem esse, ut aliquando in aulam Tanschurensis reguli admittantur, obtineantque libertatem rem Christianam in regno ejus stabi-
liendi.

Ceterum quanto animo, qua cura, qua integritate & prudentia rem cœlestem agant Reverendi Viri, ex his Relationibus constare potest. Nec minus ex iisdem consilia adjuvanda ejus rei multa experientia probata peti possunt. Jucundum autem est maxime cognoscere, gentem omnibus institutis, moribus, opinionibus a nobis mirum in modum alienam Christo tamen obsequi. Nec mirari debemus adeo, quod principia multis laboribus & calamitatibus plena exigua ad hunc diem, si universam gentem censeas, messe consecrata sunt. Ea enim firma & diuturna esse solent maxime, quæ non tumultuarie congesta, sed consilio & multa arte composita a parvis initiis ad summam altitudinem adscendunt. Veluti ipsam religionem Christianam ad hanc dignitatem a minimis initiis profectam esse meminimus.

Impedimento rei Christianæ multa esse cognoscimus. Alieni adhuc fuerant a religione Christiana Malabares ob calumniam morum nostrorum. His obstaculis summotis partim, aut imminutis, duo invenerunt, antiqua sane & insidiosa adversus sanctissimam religionem nostram munimenta. Jactant enim, Missionarios, profectos ex gente stolidi, omnem sapientiam ex libris & monumentis suis suffuratos esse: tum vero existimant, sanctissimam quidem esse doctrinam & disciplinam Christianam, sed suam tamen non aliquanto pejorem, eam sane, quæ sibi, ut ista Christianis, salutaris esse queat. Utrumque vetustum convitium. De altero satis luculenter constat inter omnes, & alterius in mentem venit Joannem Laurentium, Philadelphia Lydum a Photio Cod. C. LXXX argui. Τὴν θρησκείαν, inquit Photius, ὁ ἀνὴρ ἔοικε δεισιδαίμων εἶναι. σέβεται μὲν τὰ Ἑλλήνων καὶ θειάζει. θειάζει δὲ καὶ τὰ ἡμέτερα, μὴ διδὼς τοῖς ἀναγνώσκουσιν ἐκ τῆς χάριτος συμβαλεῖν, πότερον ἐτῶνομιζων θειάζει, ἢ ὡς σκηνῆς. Id in aliis etiam scriptoribus eorum temporum nostri annotarunt.

Quæ ad superstitionem & sapientiam Indorum pertinent, ex ipsis Brachmanum epistolis & sermonibus accepta sunt. Ipse etiam Zigenbalgius de idolis & superstitione Indorum librum scripsit, quem simulacris Deorum affabre exornatum Halæ MStum extare accepimus. Ubi etiam librum Malabaricum Nidi Wunpa de moribus, ante annos septingentos versibus scriptum, & a Zigenbalgio Germanice conversum, asservari cognovimus, cujus sola præfatio in his Relationibus edita est. Sed ex epistolis apparet, gentem non adeo sapientem esse, ut Luciano in Fugitivis ὄλβιον γένος ideo dici debuerit, attamen nec stolidam, ut vulgo aliquibus rerum humanarum parum curiosis habita est. De Deo & recte & perverse sentiunt. Quod de Brachmanum religione olim scholasticus Thebæus observaverat & a Palladio Galata perscriptum est, id videmus etiam hodie obtinere. Σεβόμενοι, inquit f. 8, τὸν Θεὸν καὶ γνῶσιν μὲν ἔχοντες ἔχ' ἕτως δὲ λεπτήν, μήτε δὲ διευκρίνειν ἕτω τῆς προνοίας λόγους δυνάμενοι. ὁμῶς εὐχόμενοι ἀδιαλείπτως. εὐχόμενοι κ. τ. λ. Et sane cum Clearchus Solensis memoriæ prodidit, Gymnosophistas ἀπογόνους εἶναι τῶν Μάγων, id ex multis quæ Persæ veteres & Indi etiam adhuc communia habent, confirmari potest. Utrique etiam unius Dei aliquem sensum habuerunt. Nam ut iis monumentis, ex quibus id de Persis Thomas Hyde probavit, majorem fidem habeamus quam scriptoribus Græcis atque Latinis, quorum auctoritatem Philippus a Turre & Bernhardus Montfaucon, quos honoris causa nominamus, obtendunt, ipsi illi auctores Græci nobis imperant, quorum aliqui, qui penitus disciplinam Magorum cognoverant, Herodotum multa ex ingenio de Persis confinxisse arguerunt, apud Diogenem Laertium. Quid dicamus de vaccarum religione, de principio malo & bono, & ceteris, quæ, quod cum Persis communia habent, ab his aliquando accepisse, merito existimantur. Præter hanc superstitionem etiam Mahumetana in India obtinet. Sed videntur dubitare Missionarii, utrius superstitionis difficilior sit futura expugnatio. Altera nullis legibus Christianæ infesta religioni, sed fastuosa est & præ suis omnia multum spernit: altera ob leges multo est impeditiore, sed imbecillior etiam ingenio gentis ad meliora obsequen-

tioris

tioris. Si quis utique conferat duo utriusque gentis exempla in principe viro Malabare p. 80 & in aliis; tum in Sancto quodam Muhametano p. 622 mirum, quanto major in istis humanitas, in Mahumetanis autem fastus apparet, in hoc certe sanctitatem propudiosam & pestilentem professo Muhametano, totius Mahumetanæ gentis impotentia veluti expressa & dedicata fuisse videtur. Sed hæc malumus ex ipsis Relationibus lectores curiosos cognoscere. Igitur de iis agemus breviter, quæ ad nostram eruditionem adjuvandam pertinere diximus. De Christianis S. Thomæ p. 145, 106, 611, alibi, multa tradidit Zigenbalgius, unum tamen, quod de ipsius S. Thomæ in Indiam expeditione in libro aliquo apud Armenum legerat, & p. 198 breviter exponit, mirum in modum cupidos harum rerum excitare potest. Ipsa V. R. verba interpretabimur Latine: „ Cum Armenis hujus loci (sub monte S. Thomæ) quibus innotui, familiariter ago, & de fide eorum ex ipsis libris, quos habent, edoctus sum. - - - - Historiam de S. Gregorio prolixè ex libris enarrarunt, nec minus, quæ de conciliis noverant, similia nostris. In Historicis eorum veteribus multa inveni, quæ fortassis in Europa cognitu jucunda & utilia forent. Sed ea Germanice vertere & ad vos mittere, per tempus non licuit. Inter cetera in libro quodam, quem ante annos mille & amplius scriptum dicebant, historiam S. Apostoli Thomæ inveni, in qua prolixè exstabat, eum in India fuisse, degisse Maliapure & ad religionem Christi complures perduxisse. Utinam hæc descripta aliquando in Europam transmittat V. R. ne, quod metuendum est, totus hic liber & ipsa rei memoria in India intercidat. Inter Malabares tres præcipue linguæ obtinent, primam Kerendum, alteram Damul, tertiam Wardagu vocant, ut ipse Zigenbalgius p. 116 autor est. De lingua Kerendum primus Athanasius Kircherus a Rothio edoctus in China illustrata egit, in qua etiam orationem Dominicam Latinam Brachmanicis literis expressam evulgavit, quæ postea etiam ab A. Müllero Greiffenbaggio & nuper a D. Wilkinsio edita est. Eam linguam multum celari accepimus, verum, cum perquam antiqua esse videatur, res foret non ingrata eruditis, si quando per Missio-

narios rectius edocerentur. Damulicæ linguæ Grammaticam V.R. cum Halæ esset, edidit, de qua paulo infra. Lingua hæc vulgaris est, & quod p. 126 scribit, literarum officio jam a multis annis servatur. Nobis quidem non tantum Malabaricæ literæ, sed & Tanguticæ Bengalicæque, (quæ eædem sunt) & Ceylanenses ex Brachmanicis originem videntur ducere. A Samaritanis etiam has Eduardus Bernhardus in Tabula literaturæ orbis eruditi deducere voluit, sed pinguiori Minerva, quam ut solebat alias vir mirifici ingenii, in omni illa re versatus est. Ex Persia autem Brachmanicas literas & Persicas ex Ægypto denique repetendas esse, Vir in his rebus maxime perspicax, ut in ceteris magni ingenii multæque eruditionis nobis persuasit.

Libros habent complures, quos Zigenbaltus in Bibliotheca sua Malabarica, nondum edita, recensuit, quæ, vel maxime eruditorum interest, ut aliquando prodeat. Excerpta de Lexicis Malabaricis & alia quædam p. 312 in his Relationibus extant. Historicos de rebus suis Malabares in manibus habent, qui non videntur putidi adeo esse, quod Persæ aliqui Indis autoribus in historiis suis usi sunt. Medicos libros diligenter legit Zigenbaltus & ex iis de medicina Indorum Germanice commentatus est. Qui hæc & multa alia plenius cognoscere velint, ipsas Relationes Missionariorum adeant. Deum autem immortalæ communibus votis veneramur, ut hanc surgentis in India ecclesiæ spem perpetuam esse velit, ipsosque Missionarios cœlitus incendat, ut Indis omni integritate & studio religionem hanc nostram unicæ salutarem, expulsa abolitaque superstitione, imperiantur.

NOVUM TESTAMENTUM DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, ex originali textu in linguam Damulicam versum, in usum gentis Malabaricæ, opera & studio BARTHOLOMÆI ZIGENBALG & JOH. ERN. GRUNDLERI, Serenissimi Danicæ Regis FRIDERICI IV ad Indos Orientales Missionariorum.

Tomii II.

Tranquebaræ in littore Coromandelino, typis Malabaricis
impressit G. Adler, 1714, 1715, 4.

Alph. 3 plag. 16.

AUro quidem ac gemmis, rerumque pretiosarum abundan-
tia felix India æstimatur: sed unum illud κειμήλιον, quod
valore suo thesauros omnes longo post se intervallo relinquit,
adhuc ipsi defuit, videlicet salutaris cognitio Jesu Christi. Quam-
vis enim negari nequeat amplissimæ regioni illuminationis gra-
tiam jam olim oblatam, radiosque veritatis in eam sparsos fuisse;
tamen, quamdiu caruit verbo Dei scripto, quod lingua & cha-
racteribus suis expressum legere posset, cognitio veritatis in solo
Indico non potuit firmas agere radices: potius superstitio ac
spissa ignorantia caligo adhuc prævaluit, neglectoque vero Deo,
nefariis India adhæsit Deastris. Sed Deus omnium spirituum,
qui non frustra creavit gentes, licet eas justissimo supplicio in
concupiscentiis cordium suorum ad impuritatem tradiderit,
singulari misericordia Indos nostro tempore prosequutus est,
cum animum Serenissimi Daniæ Regis, feliciter hodie regnan-
tis, FRIDERICI IV, divinis instinctibus inflammavit, ut intra
annos abhinc fere duodecim, ut paulo ante diximus, semel ite-
rumque miserit, qui Tranquebaræ & in universo littore Coro-
mandelino Indis Evangelium Christi adnunciarent. Quod
quibus progressibus per Dei gratiam hucusque factum fuerit, de
eo quidem ipsorum *Missionariorum relationes* vernacula lingua
scriptæ, ac successive ab Halensibus editæ, prostant. Certe Se-
renissimus Daniæ Rex successibus missionis Indicæ excitior fa-
ctus, sub finem anni 1714 non solum (quod jam pridem in ani-
mo habuerat) novam in extremos borealium regionum suarum
fines instituit missionem, ad Finmarkios atque Lappos, ethnica
caligine adhuc circumfusus, luce veritatis collustrandos; sed et-
iam singulare *Collegium, a Cursu Evangelii promovendo* denomi-
natum, constituit, quod utriusque missionis negotia (ut laudabi-
liter jam facit) dirigeret: qua de re plura dicere nihil attinet,
cum ipsius jam dicti Collegii illustris programma, supra memo-
ratis *Relationibus* insertum, publice exstet. Potius ad Indicos
Missionarios revertimur, qui cum necessarias instituto suo lin-
guas

guas, Lusitanicam & Malabaricam addidicissent, non contenti, viva, quod ajunt, voce docuisse Indos, scriptis quoque commissum sibi opus promovere studuerunt, variosque de religionis Christianæ capitibus libellos partim ipsi composuerunt, partim ex Europæis linguis in Damulicum, h. e. Malabaricum idioma transfuderunt. Ex quibus (ut Lusitanice scriptos jam transeamus) Malabarice prodierunt, 1 *Epistola ad Malabares, de damnabili illorum idololatria & ethnicismo*, 2 *Catechismus*, 3 *Cantionale pro Ecclesia recens plantata*, 4 *Summarium doctrinæ Christianæ, in usum Catechumenorum*, & 5 *Theologia Christiana in usum profectiorum*, omnes Tranquebaræ, sed annis diversis 1713 - 1716 editi. Cum primis vero hic commemoranda est *Versio Novi Testamenti Malabarica*, opus ut plane novum, sic si usum spectaveris, prorsus eximium, idque duobus comprehensum tomis, quorum prior, IV Evangelia & Actus Apostolorum continens, Tranquebaræ anno 1714, posterior vero, Epistolas Apostolicas sanctamque complexus Apocalypsin, anno sequenti, uterque in forma quarta, ille majusculo Halensi, hic vero minore Tranquebarensi caractere, expressi sunt. Ipsum N. Testamenti vertendi laborem non prius aggressi sunt Missionarii, quam donec Damulicæ linguæ sufficientes sibi comparassent opes; quo quidem effectum est, ut stilus Versionis non adscititius sit, sed natus, accuratus ac Malabaricæ genti ad intelligendum facilis. Desudavit autem in ea concinnanda præcipue *Zigenbalgius*, perfecitque auxilio Dei opus die 31 Mart. 1711, quod d. 17 Oct. 1708 occæperat. Fundamenti loco posuit textum Græcum, fontes ipsos potius quam rivis confectatus. Ne tamen suo tantum ingenio fideret, in subsidium simul usus est versionibus Europæis, Germanica B. Lutheri, Belgica, Danica, Latina & Lusitanica: consuluit & præstantiores, quos ad manum habuit, commentarios; in primis, si qua in vertendo textu difficultas ipsi objecta esset. Prius autem, quam Versio ad imprimendum typographo commissa fuit, non solum *Zigenbalgius* eam diligenter revidit atque polivit, sed (quod oculos plus videre judicaret, quam oculum) etiam *Grundlero* ad percensendum commendavit, ut communicatis invicem consiliis

& observationibus, tanti res momenti conficeretur. Laudat Methaphrasta idiomatis Malabarici aptitudinem, qua reddendo textui N. Testamenti authentico tam accommodatum sit, quam vix ulla Europæarum linguarum: hoc uno tamen contumax fuisse dicitur, quod numeris versiculorum Græcorum non ubique voluerit adstringi, adeoque interpretem subinde coegerit, versiculos illos, qui Europæis linguis per comma, semicolon, aut colon tantummodo discreti sunt, vel in unum compingere, vel saltim transponere. Cujus rei causam allegat, quod genius linguæ Damulicæ ferat, ut quæ Europæis in principio periodi ponuntur, ea ad finem fere rejiciantur. Præmissa est operi dedicatoria epistola ad Serenissimum Daniæ Regem. Gratulamur merito Missionariis, quod per Dei gratiam, & sub auspiciis tanti Regis, ipsorum industria effecerit, ut Indi Novum Testamentum jam legere, indeque ad salutem suam informari possint: nec dubitamus, quin adducendæ ad fidem Christianam genti versio illa sit magno usui futura. Optamus autem, ut & Veteris Testamenti versionem Malabaricam, quam, ut & Lusitanicam, itidem ab eis ad impressionem parari cognovimus, non minus feliciter conficiant, totamque Indiam luce veritatis, Deo adistente, impleant! Hoc unum superest, quod referamus, quia ad historiam impressæ illius Versionis pertinet. Per opportune & ex avidissimo Missionariorum voto accidit, ut sicut anno 1712 ex beneficio Anglorum, curante illustri *Societate Anglica*, quæ a *propaganda cognitione Christi* nomen habet, Lusitanicam, sic anno 1713 Malabaricis instructam typis, ac Germanorum sumtu adornatam Halaque transmissam, typographiam acceperint. Hujus enim usus in imprimendo in primis tomo prioris N. Testamenti fuit. Accedit vero singulari providentiæ divinæ documento, ut inter typographiæ Malabaricæ ministros ex Lipsia nostra nacti fuerint quendam *Adlerum* nomine, qui artem simul calleret fusoriam, seu peritiam ipsas characterum formas, quas matrices vocant, ex ære conficiendi, ac typos fundendi. Hic enim in Tranquebarensi oppido typis Malabaricis, quos Germanorum beneficentia submiserat, superaddidit duplicem typorum, mediæ ac minoris formæ, eumque nitidissimum apparatus. Quod quam commodum Missionariis ac-

ciderit, vel exinde cognosci potest, quod cum post impressam Halensi typo priorem N. Testamenti partem, chartæ ex Anglia missæ apparatus haud suffecturus fuisset ad exscribendam eodem typo alteram quoque ejus partem, medianus ille typus, ab Adlero in India confectus, admodum fuerit ad difficultatem illam levandam accommodatus.

GRAMMATICA DAMULICA, QUÆ PER varia paradigmata, regulas & necessarium vocabulorum apparatus viam brevissimam monstrat, qua lingua Damulica seu Malabarica, quæ inter Indos Orientales in usu est, & hucusque in Europa incognita fuit, facile disci possit: in usum eorum, qui hoc tempore gentes illas ab idololatria ad cultum veri Dei, salutemque æternam Evangelio Christi perducere cupiunt, in itinere Europæo, seu in nave Danica, concinnata a BARTHOLOMÆO ZIGENBALG, Serenissimi Regis Danicæ Missionario inter Indos orientales, & ecclesiæ ex Indis collectæ Præposito.

Halæ Saxonum, literis & impensis Orphanotrophii, 1716, 4. Plag. 18.

CL. Zigenbalgius & Collega ejus ad Indos delati, statim intellexerunt, id sibi negotii datum esse, ut primo quoque tempore ipsorum linguam addicerent, sibi que redderent quam familiarissimam. Sed hoc opus, hic labor fuit, eo plus difficultatis objiciens, quo minus subsidiorum in sermone, ab Europæis vix unquam recte excullo, suppeditatum fuit. Non enim Europæi Indorum linguam curare solent, tantum abest, ut discant, eademque utantur, cum ad commercia in oris maritimis Indiæ tractanda fere sufficiat sermo Lusitanicus. Hoc unicum discendi cupidis medium initio supererat, ut qualicumque interpretis opera uterentur: qua re effectum est, ut Zigenbalgius octo mensium spatio non solum barbaros loquentes eorumque scripta intelligeret, sed etiam fari inciperet labio Indico. Posito hoc peregrini sermonis fundamento perrexit in ejus indolem, proprietates dotesque penitus inquirere, eo quidem fine, ut eadem opera simul superstitionum Indicarum origines, late-

bras ac consuetudines sibi recluderet, aditumque ad refutationem patefaceret. Quamobrem quidquid Damulicorum codicum haberi potuit, diurna nocturnaue versavit manu, legit, excerpfit, habita & rerum & phraseologiæ ratione. Quod negotium ut eo expeditius esset, per aliquot annos domi suæ interpretes aluit, qui hæsitantem instruerent. Hac ratione & voces & phrasas præstantiores notavit, & in certos commentarios digessit, ex iisque Lexicon conscripsit non exiguum. Sed fuit hæc sylva invia, & veluti labyrinthus, filum requirens Ariadnæum, h. e. artem grammaticam, in eorum gratiam, qui sine tædio & anfractibus in linguæ hujus notitiam vellent perducere. Quare tentavit linguam istam ad præcepta grammatica revocare, & hoc pacto indolem ejus denuo experiri accuratius. Conscripsit ergo primum Grammaticam Malabaricam, sed intermixto sermone Germanico interprete, eamque misit in Daniam, ut apud Germanos Malabaricis typis ex ære fundendis exprimeretur. Verum id institutum tunc temporis successum non habuit. Igitur cum anno 1715 propter Missionis Indicæ negotia iter in Daniam necessario conficiendum haberet, hanc ipsam, quam recensemus, idiomatis Damulici Grammaticam concinnavit lingua quidem Latina, ut & reliquis Europæ nationibus usui esse posset, iis tamen, quæ Malabaricis literis exprimenda erant, Malabarice expressis. Impressio ejus proximo post anno facta est Halæ Saxonum, ubi characterum Indicorum adhuc quædam est copia. Quod ad linguæ illius usum, is in propagando Evangelio Christi per Indiam (ubi Damulismus longe lateque usurpatur) maxime conspicuus est; copia vero illius tanta, ut cum locupletissimis linguis certare possit. Nec minor est ejus elegantia, venustas ac gravitas, uti & *dehwois*, utpote quæ, quæ emphasin habent, singulari verborum pondere exprimi possunt. Inter alia hoc etiam ipsi est proprium, quod nullis utatur interpunctionibus, immo ne spatiis quidem, quibus voces aliæ ab aliis distinguantur, & tamen facilitati & perspicuitati nihil decedat, sed ordo verborum rerumque legenti sit planissimus. Grammatica tota octo capitibus absolvitur, quorum I est de Literis, II de lectione ac pronunciatione hujus linguæ, III de Nominibus substan-

stantivis, eorumque declinatione, IV de Adjectivis, eorumque formatione, V de Pronominibus, VI de Verbis, VII de reliquis orationis Particulis, ac denique VIII de Syntaxi. Ceterum dedicatum est opusculum Illustri Collegio Danico *de Cursu Evangelii promovendo.*

LA CRITIQUE ABREGEE DES OUVRAGES
des Auteurs ecclesiastiques,

hoc est,

BREVIARIUM CRITICUM DE SCRIPTORIBUS ecclesiasticis, Autore I. G. Theologiae Doctore in Facultate Parisiensi.

Tomii II.

Parisiis, apud Laurentium le Conte, 1716, 12 maj.

Alph. 3 plag. 8 $\frac{1}{2}$.

Post tot libros de scriptoribus ecclesiasticis editos Theologus quoque noster suum publicare sustinuit Breviarium, in quo, ut ipse ait, constituit, omissis digressionibus breviter repræsentare cujusvis Autoris ecclesiastici genuinos libros, ab iisque supposititios discernere, adjectis causis, cur quisque pro libro genuino vel subditio sit habendus. Verum in progressu libri videtur scopi sui oblitus esse, dum ad recentiora delatus tempora sine ulla *κρίσει* merum exhibet, eumque satis indiligenter compositum, Catalogum scriptorum ecclesiasticorum ad nostra usque tempora. Ceterum Autorum ecclesiasticorum appellatione etiam eos comprehendit, quorum monumenta sacro ac *Ἱεροπνεύτω* continentur codice. Præmissa itaque tractatione de canone Veteris Testamenti, quem in concilio Carthaginiensi A. 397 aliquot libris auctum esse, eamque auctorem a pluribus Papis, etiam a concilio Tridentino, confirmatam esse docet; de Autore Pentateuchi pluribus differit, nec solum, cur Moses merito pro vero ejus Autore habeatur, ostendit, verum etiam, quæ contrariam in sententiam afferuntur, succincte diluit, fassus, Esdram Pentateucho nonnulla adjecisse. Hinc reliquos V. T. libros paucis persequitur. Josuæ librum non ab ipso,

ipso, sed tamen ejus jussu scriptum esse putat. Librum Judicum, item libellum Ruth, ex antiquis commentariis ab Esdra confectum esse credit. Libros Samuelis, Regum, & Paralipomena, partim a Prophetis scriptos, partim ex ipsorum commentariis compositos fuisse, arbitratur. Psalterium ait continere cantica non solum Davidis, sed aliorum quoque, ab Esdra unum in volumen redacta. Canticum canticorum scribit esse Epithalamium, quod Patres Ecclesiæ crediderint mystice interpretandum esse. Ad libros N. T. proventus statuit, canonem librorum N. T. non esse constitutum a concilio quodam, vel ab uno quopiam ecclesiæ doctore, sed niti unanimi consensu omnium ecclesiarum, quæ per traditionem certum habuerint, libros hosce conscriptos esse a viris Θεωπνεύσοις. Evangelium a Matthæo primitus Hebraica scriptum lingua fuisse, Patribus accredit. Nazæorum autem Hebraicum Evangelium a Matthæi Evangelio diversum & ab hæreticis confectum fuisse judicat. Absoluta librorum N. T. recensione etiam apocryphos & pseudepigraphos N. T. libros persequitur, *Symbolum* quoque, quod *Apostolicum* vulgo appellatur, eorum in numerum referens. Disputat etiam de celebri illo testimonio de Christo, quod in Josephi *Antiq. Jud.* legitur, idque ab ipso Josepho profectum esse contendit. Libros Sibyllinos, quos habemus, a Christiano quopiam confectos vel potius confictos esse statuit intra annum Christi 136 & 150. Canones Apostolicos, item Constitutiones Apostolorum, pro supposititiis repudiat, eandemque, quanquam obscurius, fert sententiam de libris Dionysii Areopagitæ nomine præscriptis. Hinc scriptores ecclesiasticos veteres, cum deperditos, tum superstites, recenset serie chronologica, eorumque genuinis recensitis operibus, etiam subditia commemorat, eorumque *νοθεύων* coarguit. Extantium etiam varias adducit editiones: quanquam nec perfecta nec satis accurata est hæc editionum recensio. Concilia quoque recenset, eorumque Acta, quæ quidem adhuc existant. Postquam ad ea pervenit tempora, ubi supposititii libri haud occurrunt, meram, uti jam diximus, exhibet recensione scriptorum ecclesiasticorum, & quo propius accedit ad nostra tempora, eo minus diligentia adhibet.

p. 85.
92 sqq.

97 sqq.

hibet. Sic T. II p. 384 de *Nicephoro Callisto*, quem *Calixtum* vocat, nihil aliud profert, quam quod monachus fuerit Constantinopolitanus, & A. 1335 scripserit *Historiam ecclesiasticam*, editam Basileæ A. 1553, Antverpiæ A. 1560, Parisiis A. 1562, 1648 & 1630. Qua occasione præterire nolumus typographicum sphalma, quod in Tomum secundum *Bibliotheca scriptorum ecclesiasticorum* Olearianæ irrepsit p. 8, ubi Nicephorus iste scripsisse inter alia legitur *Catalogum Meretricum* (pro *metricum*) *Imperatorum Constantinopolitanorum*. Est etiam, ubi errores committit Autor noster. Sic T. II p. 437 nominat *Henricum de Kaltefein* pro *Kalteisen*. P. 462 Rudolphum Agricolam vocat *natif de Pise*, *Pise in Italia natum*, quem in Frisia haud procul Groninga editum esse certum est: nisi forte scribere voluit *natif de Frise*, uti pagina subsequenti vocat Jo. Weselum. P. 476 Joannem Geilerum Kayfersbergium nominat *Joannem Galerum de Keiservert*. Fallitur etiam, cum p. 476 scribit, *Reuchlinum* cognominatum fuisse *Capnionem*, cum utrumque sit plane idem nomen, alterum Germanice, alterum Græce expressum. Nec minus falsum, cum p. 490 tradit, *Joanni Aventino* fuisse cognomen *Turmarii*, cum nomen *Thurnmaieri* (ita enim scribendum est,) sit nomen historici illius gentilitium, *Aventinus* autem pro illius ætatis consuetudine dictus sit a patria. Tacemus, quod p. 500 scribit, Laurentium Surium accuratam edidisse *historiam Lutheranismi*: item, quod p. 507 & 509 Alciatum & Cujacium inter ecclesiasticos scriptores refert, nec tamen ullum eorum librum argumenti ecclesiastici nominat. Seculi XVI & XVII scriptores duntaxat Catholicos exhibet, idque tam perfunctorie, ut nec nativitatis nec mortis annum annotet, neque eorum scripta accurate percenseat. Occurrunt tamen nonnulla notatu digna, ut, cum p. 424 controversiam commemorat de Autore libri *de imitatione Christi*, sententiæque Benedictinorum, Thomæ Kempensi eum abjudicantium, ac Gersoni cuidam, Abbati Vercellensi, vindicantium favet: item, cum p. 338 docet, falli eos, qui putent, Thomam Aquinatem *Summam suam Theologiæ* plagio quodam desumpsisse ex Vincentio Bellovacensi, cum *Speculum morale* non Vin-

centium illum habeat Autorem, sed juniorem alium. Denique lectu digna sunt, quæ sub finem operis exhibet viginti quatuor capita Concilii Tridentini, quæ adversari videntur juribus Regis Galliæ & libertati Ecclesiæ Gallicanæ.

*I. THOMASII PHILIPS DISSERTATIONES
varii argumenti.*

Londini, apud Jo. Baker & Jos. Archer, 1715, 8.

Const. pl. 17 dimidiatis.

P*rima* hujus voluminis dissertatio politici argumenti est, & quod noster Pufendorfius itidem docuit quondam singulari eodemque luculento libro, ostendit, Papatum esse ædificium tanta arte constructum, nullis ut humanis consiliis quicquam concinnius elegantiusve confici possit: unde & concludit Autor, qui in omnibus ejus technis ac deceptricibus circumveniendi rationibus bene sit versatus, eum in quavis rep. sine ulla exceptione loci vel temporis summum evasurum esse politicum. *Alteræ* utilitates persequitur, quas Theologiæ cultor ex peregrinatione potest percipere. Scilicet primo tales homines deponunt mores rixatorios, nec, quod vulgo Theologi soleant, turbas movent ob leves in religione dissensiones. Deinde ecclesiæ Romanæ idololatriam, piis sacerdotum fraudibus corroboratam, sibi perspectam reddunt. Hac occasione Noster refert, Romæ quotannis comicam celebrari tragædiam (cui A. 1711 se interfuisse fatetur,) in honorem sanctarum reliquiarum: ibi multos produci dæmoniacos, fictos videlicet & mercede conductos, ex iisque dæmonia expelli. Porro peregrinanti Theologiæ cultori optimi offeruntur concionatores, ex quorum auditu multum potest in arte oratoria proficere. Tum discuntur hac ratione linguæ Italica, Anglica, Gallica, Belgica, Germanica, Hispanica: quo facto inter se comparari possunt præstantissimæ Bibliorum versiones: quæ collatio ad interpretandam sacram Scripturam longe utilior Nostro videtur lectione centum interpretum criticorum. Denique peregrinanti Theologo bibliothecas, monumenta vetusta, viros doctissimos, ac rariora naturæ opera curioso licet perlustrare oculo. *Tertia* dissertatione

bre-

breviter delineatur ecclesiarum Santgallensis & Abbatiscellanæ in Helvetia regimen. Dissertit initio de S. Gallo, ejusque cultu: hinc describit præcipuos Abbates usque ad hodiernum, *Leodigarium*, quem ait familia valde humili oriundum, contentiosum & inquietum, antecessori suo Sfondrato eruditione & moribus longe dissimillimum esse: tum attingit proximum in Helvetia cum Abbate Gallensi bellum, pacisque factæ articulos recitat: postea historiam reformationis in hujus Abbatiaë terris exponit: ac denique præsentem ecclesiae illius reformatæ statum describit. Hinc pari modo Abbatiscellanæ ecclesiae, quatenus Reformata est, præsentem statum & instituta lectoribus ob oculos ponit. Memoratu dignum, quod ex bibliotheca S. Gallensi profert, testimonium MStum Michaelis Hummelburgii, A. 1525 scribentis, quod Rex Angliæ fassus sit, eum libellum, qui ipsius nomine præscripto contra Lutherum circumferebatur, non suum esse, quanquam passus sit, eum suo nomine inscribi, persuadentibus Theologis Pontificiis. Agmen claudit Hieromonachi Maximi Peloponnensis, qui Seculo decimo septimo Episcopus fuit in Pathmo insula, Dissertatio vulgari sermone Græco composita *de sacramento eucharistiae*, una cum Philipsii nostri Latina interpretatione. Constat ea tribus partibus. *Prima* contendit Maximus ille, fermentatum panem in sacra cœna adhibendum esse, quia, eundem a Christo adhibitum fuisse, & constans sit primitivæ ecclesiae traditio, & ipsum tempus, quo Christus cœnam illam celebravit, id evincat. Invehitur igitur in Latinam ecclesiam, ejusque arrogantiam in mutando antiquissimo isto ritu castigat. Pariter *secunda* parte Latinorum novitatem reprehendit, sub una specie hoc sacramentum laicis exhibentium: simul Pontificiorum, quos hæreticos appellat, exceptiones satis argute retundit, Tridentinique concilii fulgura multo sale excipit. Eosdem erroris arguit, quod non infantes quoque ut baptismi, sic & sacrae cœnæ, participes faciant. *Tertia* parte docet, cum Latini transubstantiationem tum fieri credant, cum sacerdos pronuntiat verba Christi: *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum*; Græcos statuere, priscis motis liturgiis, illam *μετεσώωσι* eo tempore fieri, quo sacerdos hæc

verba recitat: *Fac, ut hic panis fiat corpus pretiosissimum Christi tui.* Conferat Lector, quæ hac de re diximus A. 1711 p. 532 seqq.

USTAW WOINSKY,

h. e.

CONSTITUTIONES BELLICÆ, DE OFFICIO belli Ducum eorumque Vicariorum, rei tormentariæ, machinariæ, annonæ, justitiæ bellicæ, vigiliis Præfeclorum, aliorumque, militiam exercentium vel consilio aliave opera promoventium; Ruthenice & Germanice exaratae.

Petropoli, 1717, 8.

Alph. I cum figg. æn.

CUM de *Articulis militaribus* Russico idiomate consignatis & militibus imprimis gregariis abhinc biennio cum processu ordinario judiciali propositis dictum sit nuper Suppl. T. VI Sect. X p. 453 seqv. non minus e re existimamus, ut hoc loco nonnihil de *Constitutionibus* his, quæ ad ipsos potissimum belli Duces spectant, memoremus. In edicto, quod Serenissimus Russorum Avtocrator PETRUS I præfationis loco præfixit, fuse tradit, ex quo Cæsar Alexius Michaelides, Parens gloriosæ memoriæ anno 1647 militiam emendaverit, Russosque ad leges ab ipso sancitas & ad præscriptas regulas ordinatim bellare docuerit, felici Marte eodem tempore tam contra Polonos quam Svecos dimicatum, ac Poloniam quidem tantum non omnem devictam fuisse. At cum ordinata ista belli gerendi ratio, incuria belli ducum, in desuetudinem iterum apud populares suos abiisset, non diffitetur Legislator, Ruthenos nec ipsis barbaris, multo minus cultioribus ac secundum artis regulas bellantibus gentibus fuisse pares: uti bella Russorum minus prospere gesta contra Tartaros Precopenfes, primaque oblidio Asofiensis (*Tanais*) 1706 contra Turcas, & Narvensis 1700 contra Svecos suscepta satis evincant. Postquam vero Russorum militia denuo in meliorem ordinem disposita fuerit, eos de bellicoso

ac fortissimo hoste tot victorias reportasse feliciter tot urbes expugnasse, tot provincias sibi iterum subjecisse &c. Addit, se utrumque, ordinatum æque ac tumultuarium pugnandi modum spectasse atque exitum utriusque hujus militiæ expertum tam in propriis quam aliorum exercitibus fuisse. Ideoque se amore bellicæ *ἀντιβελος* commotum, & ut sui magis magisque cultiorum gentium institutis militaribus adsuefiant, plura collectanea ipsam praxin bellicam concernentia, in chartam conjectasse, deinde horis subcisivis in ordinem redegit, & nunc systema hoc typis divulgari ac inter primicerios militumque magistros distribui, jussisse: ut hoc pacto cuivis pateat, quid officii ratio postulet, neve quis peccans ignorantia prætextu se tueri possit. Subscripsit edicto: *Gedani*, ubi ultimam labori manum admovisse se testatur *d. 30 Mart. 1716*, nimirum in ipso itinere de suorum commodis maxime sollicitus.

Lubet nunc quædam, quæ singularia videri possint, delibare & excerpere. P. 78 Campi ductori injungitur, ne suos, vel in hostium terris prædari aut domos diripere & destruere patiatur: qua quippe licentia ipse exercitus damnum sibi inferat, annonæque caritatem & aeris injurias contrahat. P. 111 morbi chirurgis & medicis promiscue omnes injunguntur sine peculiari præmio curandi, excepta lue venerea, qua scilicet infectos militiæ magistros oporteat e peculio satisfacere Æsculapio: gregarii tamen milites & hoc, flebili licet, beneficio gratis fruuntur in Nosocomiis. P. 129 Fiscales dolo malitiave in accusando usi pœnam luere jubentur, accusatis reis debitam. P. 164 Judicibus conniventibus pœna non coercitorum delictorum dictatur. P. 165 injungitur, ut Præses Judicii criminalis album bacillum & gladium vagina vacuum in sententia capitis ferenda adhibeat, addita explicatione, quod hic justitiam, ille vero intemeratam justitiam denotet. P. 209 circa ortum in castris & alibi incendium singulares cautelæ suppeditantur, imitatu omnino dignæ & tali calamitati apprime utiles. P. 210 docetur, quo honore quibusve ceremoniis ipse Autocrator, & exteri Principes, ipsorumque legati in castris & fortalitiis excipiendi sint. P. 275 preces injunguntur ternæ de die, hoc addito, ut & alii.

Græcorum sacra non sequentes legem hanc ex amussi observent, suæ tamen Ecclesiæ ritibus & formulis adhibitis. Subjungitur demum index singulorum capitum satis accuratus & prolixus.

*WYERI GULIELMI MUYS, MED. DOCT. ET
hujus atque Math. Prof. Ord. nec non Reg. Berol. Scient.
Soc. Membri, Dissertatio & Observationes, de Salis Ammo-
niaci præclaro ad febres intermittentes usu, ad Regiam
Societatem Londinensem missæ.*

Franequeræ, typis Francisci Halinæ, 1716, 4.

Plag. 12.

ARti Medicæ nihil æque ac hæc duo deesse dudum visum fuit Auctori Clarissimo; accuratam nimirum medicaminum usitatorum & præsertim simplicium notitiam, tam respectu virium, quibus pollent, quam dosis eorundem, tum minimæ, quæ ad usum interdum sufficere, tum maximæ, quæ sine noxa, cum res postulat, adhiberi potest: & deinde ejusmodi remediorum cognitionem, quæ morbo alicui depellendo paria spem tam Medici quam ægroti rarissime fallant; quorum alterum ad Praxin Medicam, nova accessione augendam & locupletandam, alterum ad eandem illis, quibus nunc habemus, limitibus circumscriptam multo magis perficiendam pertinet. Scire scilicet de singulorum medicamentorum viribus interest, 1 in quam morbi specie unumquodq; remedium vel prodesse vel obesse compertum sit, sedulo cavendo, ne confundantur morbi diversi ob unius aut plurium effectuum convenientiam vel pro uno eodemque vulgo habiti, vel saltem communi nomine appellati; 2 qua saltem ejus dosi & quoties iterata opus sit, ut inde optatus aliquis prodeat in dato morbo successus, & quousque hæc innoxie augeri possit; 3 quo morbi tempore, qua methodo & quibuscumque victus ratione præceptis ejusmodi medicamentum ægrotando dandum, & quibus in casibus ab illius usu abstinendum; 4 quantum & quale hinc inde observatum fuerit ejusmodi morbo afferri decrementum & quousque vel solus illius usus, satis diu continuatus, vel aliis subsidiis necessariis adjutus, morbo mendo

dendo sufficere visus; & utrum constans ut plurimum, an vero varius & incertus sit prosper ejusmodi medicaminis eventus, & qualis fere inter eas, quibus successum habuerit, illove caruerit, vices proportio obtineat? & an hæc omnia per observationes justo debitoque numero factas & fide relatas sint demonstrata, atque ita Lectori constet, quo dictis fundamento fides haberi possit. Interim probe simul advertendum est, sedulo ad diversam morbi aut ægri conditionem, vel differentem victus rationem, aut anni tempestatem, aeris temperiem, ventorum constitutionem, aut regionum discrimen, quæ quandoq; in causa sunt, quo minus exploratæ cæteroquin remedii virtuti eventus interdum respondeat. Quam ob rem ab eo, quo ad Praxin Medicam accessit, tempore in id omni studio, cura & industria incumbere cœpit Autor clarissimus, ut ex observationibus accuratis, sæpe repetitis, fide notatis ac denique inter se comparatis certas ac definitas medicaminis virtutes cognosceret, atque ita sibi provecta magis ætate altiorem praxeos notitiam non infirmo sed stabili & certo fundamento subnixam compararet. Impræsentiarum ex hoc ipso apparatu offert Salis Ammoniaci vires, quas secundum methodi modo commemoratæ leges accurate determinavit, nec contemnendo observationum numero demonstravit. Quæ igitur de Sale Ammoniaci in hac dissertatione commemoret, ex sequentibus patebit.

Sal Ammoniacum Veteribus neutiquam innotuit; Andreas quidem Cæsalpinus ejus parandi modum publicavit, solum autem chymicum ejus in metallis usum tradidit, medicum ne quidem attigit; nec reliqui Medici illo ævo viventes internam ejus in arte Medica, saltem in febribus, efficaciam agnoverunt, nisi quod Platerus sal hoc in asthmatis curatione commemoraverit. Successu temporis febrifega ejus vis innotescere cœpit, vera tamen ejus virtus & dosis legitima incognita fuit. Sub qua dosi Autor hoc medicamentum dederit, sequens tabula docet.

Salis Ammoniaci Dosis.

In Ætate	Minima	Maxima
adultæ	drachm. j.	dr. j. & Scr. ij. vel dr. ij.
15 vel 16 annorum	drachm. j.	drachm. j β.
		ii. vel

11 vel 12 annorum	dr. j.	dr. j. & Scr. j.
8 annorum	dr. j.	dr. j. & Scr. β.
3 annorum	Scr. ij.	Scr. ijβ.
1 anni aut paulo grandiori	Scr. β.	gr. XIV.

Medicamenti hujus dos in æger in uncia circiter una aquæ five coctæ five destillatæ vel cerevisiæ dissolutam haurit semihora, vel etiam breviori ante accessionis initium intervallo, si scilicet febris vel stata hora vel certa saltem periodo constanter recurrat; sin secus sese res habuerit, sine mora assumit, simulatque prima vel ingruentis vel jam invadentis paroxysmi indicia persentire cœperit. Ut primum autem eam potavit, confestim aliquid potus, ut cerevisiæ, vel Theæ, vel Caffee superbibere, atque ita falsum ex ore saporem eluendo molestiam inde natam tollere, atque nauseam avertere convenit. Etsi autem unica sæpe dosi febrem depelli, neque postmodum reverti contingat, non tamen constans, aut certus semper hic effectus est; hinc majoris securitatis ergo ægrotanti idem hujus medicaminis usus sub alterius paroxysmi adventum simili plane ratione repetendus est. His peractis, etiamsi, quod raro equidem evenire solet, hac altera accessione morbi vires nondum fractæ vel admodum debilitatæ videantur, nihilominus absque ulteriore medicaminis usu tertiam accessionem expectandam esse, censet Autor, utpote quem comperit passim, vel neutiquam reverti, vel levissime tantum afficere, atque deinceps sponte sua ægrum derelinquere. Quod si tamen inopinatus ejusmodi casus extiterit, ut febris pervicacior duplici salis dosi non cesserit, sed tertia etiam accessione vegetum adhuc morbi vigorem ostenderit, quarto paroxysmo recurrente tertiam ejusdem dosi eadem plane ratione iterandam jubet. In duplicibus tertianis, si non necessarium, saltem utile ducit, ad singulas has, quæ morbum hunc componunt, febres non tantum singulas falsas doses adhibere, sed & easdem proxima quaque accessione iterare. Toto interim curationis tempore, imo menstruo post hanc intervallo, carnem suillam, aut lardum, & pisces marinos, imprimis passerem seu rhombum, apuam cobitem, asellum

minorem majoremque prohibet, & ab aquarum fluentium ac præcipue fluminum transitu cavendum monet; durante vero febris accessione quocunque potu frigidiore ægris interdicit. Ut igitur de salis ammoniaci effectibus eorumque constantia & celeritate eo melius quis judicare possit, illos ex observationibus sub calce libri recensitis excerptos & in compendium redactos in unam tabulam coegit Autor, & sic simul uno schemate oculis exposuit, atque repræsentavit; ex qua tabula patet, inter viginti octo ægros febribus tertianis & quotidianis detentos vix quatuor fuisse, qui medicamento hoc usi sanitati non fuerint redditi; quem sinistram curæ eventum gravioribus ab ægro commissis erroribus in victu vel dosibus iterandis sed neglectis adscribit, & tantum abest, ut ullam aliquam noxam ex ejus usu ortam viderit, ut potius absque ullo alterius medicamini subsidio ventriculo appetitum excitatum, cibos bene digestos, faciei colorem & corpori vires exin restitutas deprehenderit. Operandi rationem salis ammoniaci quod attinet, cum Autor Clarissimus nulla hic luxuriantis imaginationis commenta, sed sola observatione comperta, aut justis & legitimis inde confectariis deducta tradere sibi proposuerit, pauca sunt, quæ de illa allegat, hoc tamen observasse se asserit, quod, quamprimum sal ammoniacum in ventriculum delapsum fuerit, mox aliqua ejus portio inde celerrime in corpus diffundatur, & sanguini humoribusque permisceatur, hocque medicamentum nec vomitum ciendo, nec ventrem movendo, nec sudores excitando operetur, sed in his febribus curandis potius earundem causam immutando & corrigendo, quam evacuando e corpore agat. Quanquam autem sal ammoniacum in eradicanda febre quartana non sat efficax fuerit repertum, in tertianis tamen & quotidianis curandis tanta ejus elucet virtus, ut cum cortice Peruviano de præstantia contendere, cetera vero febrifuga longe superare videatur. Corticis quidem hujus virtus in eo major est, quod certius has febres debellet, & tertianas citius curet. In his vero cortici sal ammoniacum præstat, quod ab hujus usu recidivæ omnino rarissimæ, a China China vero frequentissimæ fiant; dein quod tertianæ duplices & quotidianæ, quarum acces-

fiones diu durantes se invicem celeriter insequuntur, exiguo tantum relicto intervallo, quo ægri ad quietem & corporis a febre conquassati refectionem indigent, passim multo commodius ammoniaco sale quam cortice Ganiperide curari possint. Cum autem cortex non nisi in ipsa febrium intermissione adhiberi debeat, illiusque usus & certis restrictus intervallis, & sæpe repetendus sit, pro hoc equidem hic illud, quod paroxysmos separat, tempus neque sat longum, neque satis commodum relinquatur; quare plures paroxysmos ægrum perpeti necessum est, antequam tantam istius medicaminis copiam consumpserit, quanta quidem feбри omnino supprimendæ suffecerit. Ad hæc tertianæ & quotidianæ febres interdum unica & passim binis salis dosibus curari solent, cum istiusmodi ægri sex septemve & nonnunquam multo pluribus Chinæ Chinæ pulveribus ad eandem curationem egeant; atque ita eam, quam ex medicamentis sumendis capiunt, molestiam tanto sæpius subire, ac tædium inde ortum vincere necessarium habeant. Etsi non cunctis, saltem quamplurimis, multo facilius est pauxillum liquoris gulam celerrime transeuntis, in quo sal ammoniacum penitus solutum atque liquatum offertur, sorbere quam pulverem ex ore difficulter amoliendum, & tantæ quidem molis, quantæ illi, qui ex cortice parantur, devorare. Tandem cum multæ, quæ corticem hunc suspectum reddunt, historiæ ubique terrarum fere circumferantur, de sale ammoniaco nullum cuiquam præjudicium hæret, nec ullus inde mali futuri metus est. Quæ circumstantiæ sal ammoniacum in tertianis & quotidianis febribus curandis cortici Peruviano si non anteferri, summo saltem jure atque merito æquiparari posse evincunt.

Observationes quod attinet, quæ dissertationi huic adjunguntur, non solum hæc illas concernunt febres intermittentes, quæ hujus medicamenti usu feliciter fuerunt profligatæ, sed & tales, quæ partim manifesto dosis & methodi defectu vel victus errore, partim fortasse, quod vel mediocri dosi non suffecerit medicamentum, vel virtute impar fuerit, neutiquam curatæ sunt; & unicam de tertiana febre, in qua dubius aliquantulum salis effectus extitit.

D. LAURENTII HEISTERI, MOENO-FRANCOFURTENSIS, Anat. Chirurg. ac Theor. Med. Prof. Publ. Altorfani, Acad. Cesar. Nat. Curios. Regiæque Berolinensis Societatis Scientiarum Collegæ, Apologia & uberior illustratio Systematis sui de Cataracta, Glaucomate & Amavrosi, contra Wolhusii, Ocularii Parisiensis, cavillationes & objectiones, itemque Parisiensis Eruditorum Diarii iniquam censuram.

Altorfii, typis Jod. Guil. Kohlesii, Acad. Typogr. 1717, 8.

Plag. 21 $\frac{1}{2}$.

Recensuimus superiori anno, M. Novembri p. 526 ff. Tractatum hujus Autoris de *Cataracta, Glaucomate & Amavrosi*, atque ex eo ostendimus, Autorem nostrum experimentis & rationibus egregiis demonstrasse, morbum oculi, quem vulgo *suffusionem* sive *Cataractam* vocarunt, & pro membrana in humore aqueo semper habuerunt, plerumque humoris crystallini, & rarissime humoris aquei esse vitium. Hanc sententiam, quamvis nemo hucusque idoneis experimentis impugnaverit, & ne unicum experimentum proftet, ubi cataracta curata membrana in oculo suppressa fuerit inventa; *Wolhusius* tamen, tam in scriptis quibusdam publicis, quam in literis ad Autorem aliquosque datis, vehementer se ei opposuit, eam falsam proclamare magno impetu annifus est, illosque, qui aliud sentiunt, admodum acerbe tractavit. Huic deinde accesserunt Scriptores Diarii Eruditorum Gallici (*Journal des Savans*), qui superiori Anno in analysi Tractatus Autoris nostri, A. 1713 editi, perquam acerbam censuram exhibuerunt.

Has vero censuras quia Autor noster cum veritate non convenire, nominique suo valde ignominiosas esse putavit, hanc Apologiam contra hos adversarios edidit, ut non solum suam sententiam ejusque veritatem luculentius illustraret, & falsa confictaque (ut ait) crimina demonstraret, quorum Adversarii ipsum infimularunt; sed etiam simul publice ostenderet, quam inique illi secum egerint: id quod summam in Præfatione indicat, & postea elenchum rerum subjungit, ex quo totius apologiæ argumenta in compendio conspici possunt.

p. 1 ad 161.

Dividit autem suam apologiam in tres partes: in prima respondet *Wolbusii* objectionibus & cavillationibus, quas tam in literis, nondum antea impressis, Autori nostro opposuit, quam quas contra hoc systema in epistola ad *Palsinum*, Chirurgum & Anatomicum Gandavensem, data habet: ubi Autor demonstrat, *Wolbusium* ne unicum quidem experimentum, necessariis requisitis instructum, contra se protulisse; sed loco talium, quamvis ab Autore antea læsus non fuerit, scommatibus, amarulentis & ignominiosis verbis uti, & simul cum Academicis Regiis Parisinis indecore agere; dum asseveraverat *Wolbusius*, *Heisterum* in suo de cataracta tractatu non nisi *FUTILIA Academicorum* (Parisiensium) argumenta refutasse, scripta ipsius non nisi *VISIONES esse*, neque ipsum nisi interpretis partes egisse, aliaque dictoria & accusationes profert, quæ Autor gravibus argumentis in universum falsa esse ostendit, eumque tam discipuli sui testimonio, quam ex ipsis suis literis & assertis perspicue confutat: quæ vero copiosiora sunt, quam ut hic a nobis in compendium redigi queant.

161 ad 216.

In altera parte refellit *Censuram libri sui a scriptoribus Diarii Gallici exhibitam*, ibidemque duplici ex capite demonstrat, eam valde esse iniquam: primo, quia omnis generis, ut perhibet, falsa ipsi imputarint, sensum verborum suorum inverterint, eumque hoc pacto ridiculum, imo plagiarium efficere conati sint: quas tamen accusationes falsas, & ex odio & invidia ortas esse, fuscè hic probat. Secundo loco analysin *Diarii Gallici* iniquam, & ad contemptum Autoris nostri esse compositam, ex eo patere docet, quia perhibeant tractatum ejus nihil continere, quod non jam ab *Antonio Maitre Jan & Brisæo* fuerit dictum, omniaque omittant, quæ Autor noster notatu digna & curiosa præ illis habet, sicut exemplis quamplurimis comprobatur: quæ, si ab odio aut partium studio liberi videri voluissent, in analysi publica, utilitatis publicæ causa, commemorare debuissent. Inprimis autem ostendit, hos scriptores una cum *Wolbusio* non observasse, ipsum ab omnibus aliis Autoribus circa causam cataractæ differre, (id quod maxime notatu dignum erat) eoque nomine novam & propriam fovere sententiam; dum non, ut

vete-

veteres & *Wolbuius*, solam membranam, neque cum *Antonio & Brissæo* solam humoris crystallini opacitatem, causam cataractæ statuit, sed utramque causam conjungit; sic tamen, ut rarissime membrana cataractæ causa & idoneis experimentis adhuc probanda sit. 2 Manifestat, eos *machina illius curiosa*, quam in Tractatu suo descripsit & delineatam exhibuit, pro demonstratione visus sine humore crystallino, nullam prorsus mentionem fecisse, quæ tamen, ut probat, Parisiis non fuerit, & forte nusquam antea visa sit. 3 Quia in recensendo capite de *amavrosæ* præcipuum momentum, ob quod illam descripsit, nimirum curationem ejus salivatione feliciter peractam, omiserint; quod tamen publico, & præsertim Medicis in solatium talium misererrimorum ægrorum scitu utilissimum fuerit. Silentio hic præmittimus multa alia curiosa additamenta, quæ Autor §. 75, 76, 77, 78, 80 ostendit a Diarii scriptoribus omissa & studio suppressa esse: ex quibus manifestum esse, ait, eos ex invidia vel odio quodam, quæ ipse hic præstitit, suppressere voluisse, ut ignominia nomen ejus afficiant, ac si nihil singulare præ *Antonio & Brissæo* egisset.

In tertia parte refutat objectiones *Wolbuii* in ita dicto Mer- p. 217 & curio eleganti (*Mercurie Galant*) contentas, quas vero, etiam si a 284. *Wolbuiio* & Diario Parisiensi magnopere extollantur, omnino debiles ad systema suum refellendum ac plerumque falsissimas esse demonstrat, præsertim quia nulla experimenta, sed tantum ratiocinia contineant, quæ in hac controversia exigui sint momenti, præsertim quia sententiam Autoris & statum controversiæ non feriant, sed solum hypotheses quasdam minus essentielles *Antonii*, quas tamen Autor non assumpsit: hinc mirandam, censores hos has *Wolbuii* objectiones tantum extulisse, cum, ut Autor innuit, idoneis experimentis potius, quam cavillationibus progredi debuisset, qualia vero, ut Autor ostendit, nusquam protulit.

Finem huic apologiæ imponit *Epilogus*, in quo Autor præcipua controversiæ hujus capita repetit, ut lectores de statu controversiæ, quem adversarii haud rite intellexisse videantur, eo melius judicare queant: quæ vero quia in brevius compen-

dium mittere non possumus, veriti, ne sensum Autoris obscureremus, Lectoribus, hanc controversiam rite perspicere desiderantibus, suademus, ut ea ex ipso Autore petant: nervose enim adversarios suos refutat, Cataractæ & Glaucomatis doctrinam egregie illustrat, nihilque ab illis sibi oppositum prætermittit, quod non solide luculenterque excusserit.

*EXCERPTA EX LITERIS JO. FR. WEIDLERI
Mathes. Prof. Viemb. ad D. J. B. M. d. 14 Apr. datis, de
Aurora Boreali Vitembergæ in Saxonibus
d. X Aprilis observata.*

Dies erat Aprilis decimus, quo toto nobis Borrhapeliotes (N.O.) lenissime spirans peramœnam serenitatem attulerat, atque mercurialem barometri columnam, ultra serenitatis terminum, quem hic notamus, nimirum 29 digitum pedis Romani completum, evexerat. Quanquam autem erat vesperi frigidiusculus ille ventus, serenitatem tamen cœli constantissimam noctu quoque conservavit. Hora vero IX m. 45 cum forte fortuna prope conclavis hypaquilonem (N.G.O.) spectantis, fenestram constitutus, inusitam animadverterem septentrionalis plagæ claritatem, prospiciens curiosius brevi auroram borealem satis illustrem, illi tamen, quæ superioris anni mense Martio conspecta, alibique a me descripta est, parum fulgore inferiorem, deprehendi. Arcus nempe sexaginta, quantum definire potui, graduum, tali prope horizontem nitore emicabat, qui creperæ, post occiduum Solem, relictæ luci albidæ, coloribus non infectæ, finillimus est. Cetera pars cœli serena erat & stellis undiquaque scintillantibus ornata, diffusumque a Borea aurora lumen ita caliginem dissipabat, ut etiam phænomeni, extra ordinem lucentis, ignari vespera laudata noctis insuetam claritatem notarent. Vix eram tractum lucidum contuitus, & jam fulgurationes prælongæ & insignes, ex illo ipso assurgebant, quarum nonnullæ a vigesimo, quem albor lucis septentrionalis continuæ erat assecutus, gradu ad 48, polum versus, protendebantur. Hæ cum nuperis, quantum ad speciem, satis conveniebant, figura apparens trabis cujusdam latioris lucidæ,

vel

vel flammæ infra paulo latioris, superiori vero in parte cuspidatæ, spectabatur. Latitudo erat diversa, quarundam trium quatuorve graduum. Fulgurationes hæ ictu oculi in regione ista lucida genitæ, post celerrimum versus supera ascensum, dicto citius evanescebant. Quædam fere contiguæ simul, eodemque tempore, parallelas prodibant, & uti in aurora nupera, æquidistante situ servato, versus Corum (N. O.) ab hypaquilone ducebantur, sed brevem emensæ viam, citissimæ oculis semet subducebant. Tales flammæ ingentes XII progressu temporis natas, uno horæ quadrante, usque ad hor. X conspexi. Postea nullæ amplius a me visæ sunt, horæ dimidio, quo præterlapso, cum & splendor imminueretur, & descendere aurora videretur, ab observatione destiti. Paulo ante hor. X erat hoc notatu dignissimum spectaculum, quod nubes nigerrimæ & spissæ, in illo ipso lucido tractu, assurgebant, fumi copiosi coagmentati instar referentes. Hæ sensim ad 34° elatæ, & versus Corum propulsæ, cum antea essent continuæ, incipiebant in partes scindi, & quod mihi maxime in hac observatione placuit, intra 15 m. spatium, ita dissolvebantur & dissipabantur, ut ne ullum quidem illarum in cælo vestigium amplius superesset. Quæ nubes quin incensæ sulphuræ materiæ fuligines haberi dicique possint, minime dubito. Nam brevissimo illo tempore in regione illustri nascebantur, sed disjectæ a vento, in auras rursus repente abibant. Ceterum nullum notavi materiæ prorumpentis strepitum, omnia æquabili celerique motu agitabantur. Arcum lucidum prope horizontem, quamvis integrum, quia opposita conclavi meo curiæ aliarumque ædium altiorum tecta prospectum liberiolem impediebant, videre haud potuerim, adfuisse tamen aliquem, alii, qui idem phænomenon conspexerunt, referunt. Mihi, cum vererer, ut representationes novæ, præter expectationem factæ, cito, quemadmodum etiam evenit, desinerent, non erat integrum, alium quærere observationi magis accommodatum locum.

**Ausführliche Beschreibung des Fichtelberges in
Morgau liegend etc.**

*LUCULENTISSIMA DESCRIPTIO MON-
tis Pinniferi apud Nariscos siti, tribus partibus
absoluta.*

Lipsiæ, apud Jo. Christian Martini, 1716, 4.

Alph. 2 Tabb. æn. 13.

Titulū 'Ogoyραφιας toti opusculo tripartito præfixum jure optimo *prima* ejusdem *pars* sibi vindicat: siquidem illa unice versatur in delineatione montis, cui Pinus numeroſe ibi progerminans nomen Pinniferi peperit; nisi forte ab humiditatis abundantia, & sic a Feuchte, pro quo Dialectu Thuringico-Franconica est Sichte, ita dictum existumes, uti p. 40 Autor suspicatur. Hanc conjecturam non omnino infirmam judicabunt illi, qui noverunt lacum infinitæ altitudinis, den Sichtel-See, musco tamen ita obsitum, ut pedibus transire possis, non tantum in isto monte reperiri, sed etiam quatuor fluvios famæ haud exiguæ, Mœnum scil. Nabam, Egiam & Salam, duosque priores ex lacu laudato, posteriores duos ex aliis montis illius partibus profluere: quorum ortus & progressus, nec non augmenta ex accurrentibus rivulis assumta, donec cum aliis fluviis sese junxerint, & in mare devoluti fuerint, accuratissime delineantur. Quibus accedunt, quæ ex regno animali, vegetabili & minerali notatu digna ibidem deprehenduntur. Quorsum pertinent luculentæ descriptiones hominum, brutorum tam cicuratum, quam ferorum, aquatiliū & terrestrium, arborum, frumentorum, florum, herbarum, metallorum, lapidum, petrarum, aliorumque naturalium circa laudatum montem inveniri solitorum. Quarum petrarum, quum stupendæ sint altitudinis, & admiranda plane forma constructæ, imagines æri incisæ oculis subjiciuntur, quas sine horrore vix licet intueri. Lectu per jucunda sunt, quæ Autor in hac parte narrat de Metallorum generatione p. 48 sqq. de ranis, quas lacus quidam, ad ditionem Weisenstadiensem spectans non patitur, cujus terra aliis lacubus injecta, ranas enecat, p. 25, de thesauris & sermone cum spiritibus subterraneis instituto p. 59 sqq. de Pigruis p. 92 & 95, de probatione aeris, quam Autor, ductu & auspicio nescio
cujus

cujus Afan Aphjah Hafum ex orientali Engaddi oriundum p. 133 instituit. Ut taceamus, quæ p. 130 de meteoris quibusdam, p. 106 de specie quarundam avium minorum, quas paros, vernacula Meysen vocamus, flavi coloris, fucorum magnitudinem haud excedentium, & p. 57, 80 sqq. de arcibus in summis montium cacuminibus exædificatis, ut olim latronum essent receptacula, ut & superstiosa nonnulla & œconomica, quæ p. 153 & 157 prolixè recensentur. Nec silentio transmittuntur confines pagi & oppida, quale est Bonfidelium, quod imprimis p. 83 sqq. uberrime delineatur. Scriptores, quorum hic fidem secutus est Autor, p. 11 recensentur, suntque Conradus Celtes, Wilibaldus Pirckheimerus, Conradus Peutingerus, Andreas Althammerus, Betulius, Casparus Bruschius, Johannes Bertschius & M. Joh. Math. Grossius; quorum observationibus suas addit Noster, tanquam testis *αὐτόπης* subinde illorum hallucinationes redarguit, sinistreque prolata emendat.

In *Parte altera* circa oppida, arces, vicos, pagos & thermas atque fontes salubres in confiniis montis pinniferi inveniendos occupatur. Sunt autem oppida fere extantiora Egra & Selackenwaldum: thermæ tamen Carolinæ utramque propemodum hic faciunt paginam: nec diffitetur Autor, se Bruschium, Summerum, & Angli cujusdam, Plumbtre nominati, dissertationem de Thermis Carolinis Halæ Saxon. habitam tantum non descripsisse. Alios tamen ejusdem argumenti scriptores non insuper habuit; quin imo propriam experientiam sæpius ad partes vocavit. Salsa admodum est observatio quam P. I p. 39 & 40 quidem positam, huc tamen spectantem, legimus, aquas nimirum supra nativam virtutem opinione hominum nimium quantum adjuvari; & quod uteri steriles nonnunquam fecundi & ad imprægnationem dispositi revertantur, id non aquis, sed conversationi prolificæ esse acceptum ferendum. *Tertia Pars* varia loca montis pinniferi, Palatinatus, Bavarix, Bohemix, Saxonix superioris & inferioris, aliarumque provinciarum per indicem quasi demonstrat, in quibus ingentes divitiæ, aurum & argentum, aliaque metalla, essent recondita, quæ antehac Wallones, Veneti, Mutinenses,

Brabantini & Flandri in certis libellis, quos *Wahl-Büchlein* vocat, consignassent: quorum artes magicas in obserendis & referendis thesauris recenset, addens signacula nonnulla, quorum iudicio de metallis nobilioribus in terræ meatibus latitantibus capi queat conjectura. Hic tradita facile salivam ciere queant illis, quos auri sacra fames urget, quique nihil habent antiquius, quam ut terræ viscera rimentur, & pretiosiora metalla inde exsculpere satagant, de jactura opum, quam alii tulerunt & doluerunt, parum solliciti. Clauditur universum opusculum variis consiliis & experimentis ad metallorum tractationem, macerationem, separationem, extractionem, præcipitationem, & id genus alia, facientibus, tandemque indice huic *ὄργασις* sufficiente.

THE HISTORY OF THE WARS OF HIS PRESENT
Majesty, CHARLES XII King of Sweden &c.

i. e.

*HISTORIA BELLORUM A CAROLO XII
Sveciæ Rege gestorum, ab expeditione ejus in Daniam
usque ad reditum ex Turcis, scripta a Nobili Scoto.*

Londini, apud A. Bell. & rel. 1715, 8.

Alph. 1 pl. 3.

CUM totum hoc bellum variis & diversissimis partibus terrarum gestum, & plerique ejus eventus ab Autore hujus historiæ, qui in exercitu Regis Sveciæ ab initio ejusdem usque ad prælium ad Pultavam versatus est, descripti in recenti omnium memoria versentur, licebit nobis breviter omnia percurrendo ea solummodo hic annotare, quæ minus vulgaria sunt, pertinentq; ut plurimum ad iudicia Autoris, quæ quidem sæpissime ex studio partium suarum profecta, eo tamen minus de assentatione suspecta habenda sunt, quoties de hostibus feruntur; inter quos in primis *AUGUSTO* Poloniarum Regi frequenter laudes virtutis bellicæ & consiliorum tribuit amplissimas. Causas & antecedentia belli cum inde a morte Johannis Poloniarum Regis or-
A. 1700. sus prolixius edisseruisset, primo quid Danos inter & Holsatiæ
Ducem

Ducem in hoc Ducatu gestum, irruptionem deinde copiarum Saxoniarum in Livoniam, postremo belli cum Russis exordia oppugnatione Narvæ per hos facta enarrat. Deinde quibus viribus tum temporis regnum Sueciæ instructum fuerit, exponit, quas ad numerum 122500 militum, sed variis locis & provinciis dispersorum, accessisse subducto accurato calculo ostendit. Inde cum narrationem belli, quod primum cum Danis gestum & pactione Segebergensi terminatum, ad finem perduxisset, Sueciæ Regem summa celeritate, cum ab expeditione in Seelandiam reversus in regno vix mensem moratus esset, in Livoniam cum exercitu 18000 militum trajecisse narrat. Secutum est ad Narvam prælium absente & plures copias contrahente Imp. Russorum Petro. Ibi magna clade affectis Russis tantum terrorem ait esse incussum, ut passim ridiculas preces, quas exhibet, ad S. Nicolaum, quem summo cultu venerantur, fuderint, quibus auxilium ejus contra Suecos tanquam magicarum artium magistros implorarent. Erepto Russis castro Petschur inter Plefcoviam A. 1701. & Narvam, ineunte vere Rex Sueciæ ad Saxones convertitur. Petrus vero Russorum Imp. habito cum Augusto Poloniæ Rege Birzenæ colloquio (in quo quid singulis diebus ageretur, Rex Sueciæ per fidem quendam itidem nobilem Scotum rescivit) summo studio in emendationem disciplinæ militaris inter suos incumbit, cujus instituti effectum Suecos maximo suo damno expertos Autor identidem testatur. Poloniam cum semel intrasset Rex Sueciæ, dispositis præsidiis in Curlandiæ & extremis Lithuanix oppidis, Respublica Polonorum protestari contra illata arma, & societatem belli in Suecos omnem a se remove. Quod ingratum Regi Sueciæ suisque accidisse, Autor ait, cum ad occupandam, & jure belli in potestatem redigendam aliquam partem Poloniæ animum adjecisset: sed suscepto semel literarum commercio inter Regem Sueciæ & Cardinalem Primatem, aliosque ex magnatibus Polonorum, ille hos de Rege suo regno abdicando sollicitare cœpit. Quod tantam indignationem Polonis movit, ut parum abesset, quin bellum hoc nomine Suecis denunciaret Respublica, testante Cardinale, nihil magis aures offendisse Polonorum, quam tam inauditi facinoris men-

A. 1702.

tionem. Rex Sueciæ vero semel animo concepta consilia exequi statuens, quo causam haberet ulterius in Poloniam penetrandi, patrocinium domus Sapiehanæ contra Ogynskium suscipit, Moscos interea negligens, utpote quos plane pro hominibus nihili haberet; quantumvis Schlippenbackius, quem in Livonia reliquerat, cum 6000 Suecis contra 30000 eorum pugnans detrimentum aliquod accepisset. Deinde ut Rempubl. Pol. vel invitam ad sequendum consilium suum cogeret, ad Warfaviam cum exercitu proficiscitur, edita declaratione sive Manifesto. Interea pax Sapiehas inter & Ogynskium interventu Regis Augusti conciliata, sed Ogynskius susceptis semel inimicitis Suecos persequi non destitit. Rex Sueciæ Cardinalem Primate[m] ad colloquium Warfaviam evocaverat, in cujus comitatu qui erant, modico habitu & cultu Regis offendebantur, qui erant circum Regem, Cardinalem ob exilitatem vocis ridebant. Conditionibus aliquot duris propositis, quas Poloni ægre audiebant, cum satis ostendisset Rex se a proposito flecti non posse, ulterius progressus cum copiis Saxonis, quas Augustus R. iterum editionibus suis adduxerat, ad Clissovia[m] confli- git, in quo prælio Dux Holfatiæ cecidit, victoria penes Suecos fuit. Cum interim Mosci in Livoniam irrumpentes Suecorum manum sibi resistentem concidissent, inque Lithuania Ogynskius multos eorum hinc inde dispersos necaret, gravissime hoc tulisse Suecos Autor innuit, optantes, ut missa Polonia Rex suis ditionibus succurreret, nec suos tam diversis locis adeo exiguo numero dimicare cogeret, iterumque Noster, quam noxius hostium nimius contemptus Suecis extiterit, monet. Post dictam pugnam ad Clissovia[m] Nobilitas Poloniæ majoris jam aperte Suecorum partibus & consiliis se jungere, quibus post mille effugia & reservata accessisse Cardinalem, Autor, non sine censura levitatis ejus, arguit, quæ talis fuerit, ut ad ultimum quidem tam iis ad quos transierat, quam a quibus desciverat, suspectus, Regium montem Borussiae secesserit, quo invidiae se subduceret. Rege Sueciæ in obsidendo Thorunio, quod a Saxonibus tenebatur, occupato, qui ei studebant Warfaviæ Comitia celebrant, non occultis indiciis in Jacobum Joannis Regis demortui filium

A. 1703.

inclis

inclinantes. Hinc Augustus Rex cum fratre in suam potestatem redactum in custodiam dat. Idem convocatis aliis comitiis Sandomirium, a fida sibi nobilitate impetrat, ut foedus ad se defendendum ineant. Rex Sueciæ contra, ut concertationum, quæ inter addictos suis partibus ardebant, finem faceret, ad quatuor propositas conditiones annuit; inter quas erant, ut nullam partem regni Polonici sibi vindicaret, & quæ junctis secum copiis ipsi caperent, Reipublicæ cederent. At ne sic quidem ad exitum tendentibus deliberationibus, cum exercitu Warsaviam venit, diemque eligendo novo Regi promulgare eos compellit. Tergiversationes Cardinalis Rex Sueciæ indigne ferens & gestibus & factis iram non dissimulavit, & eundem Stanislaum, quem novi Regis loco in scenam produxerat, congratulari detrectantem, ex consilio Piperii Comitis, missis in terras ejus militibus, ad faciendam imperata movet. Post hæc gesta Augustus Rex Suecos cum in Russiam pellexisset, iis circa Leopolum occupatis summa celeritate ad Warsaviam advolat, & quoscunque ex adversariis suis ibi diutius morantes deprehendere poterat, abducit. Rex Sueciæ adeo ad amicos suos defendendos revocatus, peditatum Saxonicum duce Schulenburgio in Germaniam se recipientem assequitur, summaque viribus vicibus oppugnat, bis tamen repulsus impedire non potuit, quo minus per silentium noctis trans Oderam in tutum locum se reciperet. Quod factum Schulenburgii non Autor solum magno encomio extollit, sed a Rege Sueciæ ipso laudem tulisse memorat. Inde Stanislaum in cogendis novis comitiis Warsaviensibus lentos expertum successus indicatur, præcipue cum Smigelskius, novus tum plane miles, cujus celeritatem & calliditatem variis locis Autor mire deprædicat, hanc urbem & viciniam infestaret. Tandem de die coronationis inter suos convenit, jussu vero Suecorum Franciscanus frater, qui literas quibus Papa omnibus regni Episcopis hunc actum adjuvare severe interdicebat, Chelmensi suffraganeo insinuaverat, sine mora urbe excedere, nec in conventus sui domum redire compellitur, poena mortis iis denunciata, qui similia attulissent. Omnibus tandem a Suecorum clientibus ex sententia peractis (mortuo interim Cardinali cui lepidum epicedium canit Autor) super-

A. 1704

A. 1705

A. 1706.

venit Rex Augustus cum Moscovitis. Rex Sueciæ expectato aliquantisper majori numero copiarum, Vistulam, trans quam interea se continuerat, transit, Augustumque sequitur ad Tykoczium & Grodnoum, sed prælium jamjam commissurus visa rei difficultate convertit se Vilnam in Lithuaniam, Augusto Rege interea Warsaviam iterum copias admovente. Sed cum prælio ad Frauenstadium Sueci superiores evasissent, perque hyemem Rex Sueciæ in Volhyniam profectus esset, hoc animo, ut eam Stanislao adjungeret, sequente æstate expeditionem in Saxoniam suscepisse memoratur. In pace autem, quæ, non obstante prælio ad Kalischium Suecis admodum funestio, tunc coaluit inter Sueciæ Regem & Augustum Poloniæ, ministros hujus Saxonicos regis sui rationem parum pensi habuisse Autor diferte asserit, memoria vero lapsus longe alium ab iis nominat, qui hoc negotium gesserunt, quales lapsus memoriæ in Autore nostro deprehendi plures, dissimulare non possumus.

A. 1707.

Quid deinde medio tempore, quo Sueci in Germania morati sunt, actum, idem fuse narrat, quot legationibus frequentatus Rex Sueciæ fuerit, cur Gallis tum maxime afflictis suppetias non tulerit, nec minus quid cum Cæsare de libertate Religionis Lutheranæ in Silesia & politicis quibusdam controversiis actum fuerit a Rege tum temporis pro arbitro fere sortis universæ Europæ culto, prolixè exhibetur, cum ipsis articulis totius hujus pactionis. Saxonia tandem relicta Poloniam iterum ingressus Rex Sueciæ supplicium de Patkulo Comite, tanquam de autore & incentore totius belli sumit gravissimum, quo ipso non paucos ex ipsis Suecis maxime animo perturbatos fuisse Autor non diffitetur. Offendit eam non solum ope novi Primatis & Ruforum a Stanislai partibus admodum averfam, sed & ab his plerisque in locis vastatam. Hyeme adeo coactus circa Posnaniam

A. 1708.

subsistere, ineunte vere Lithuaniam petit. Stanislaus cum frustra tentasset exercitum Polonicum in suas partes pertrahere, propere ad Suecos se recipit, metu ne ab eodem exercitu & Russis intercluderetur. Nec Palatinus Kioviensis, qui circa Leopolim cum copiis erat, plus successus habuit, exercitu Polonico & Mazepa Cofaccorum duce, tum adhuc a partibus Suecicis alieno,

for-

fortiter se opponentibus. Russi interea, Suecis ad fines suos accedentibus, semper retrocedere, & insequentes mire fatigare, donec primum ad Wobizam fluvium prope Mohilovium cum 12000 eorum, fere omnibus defultoriis militibus, ad manus ventum esset. Victores fuerunt Sueci, sed iidem non sine admiratione & præfagio futuri mali deprehendebant longe cum alio genere militum sibi esse rem, quam habuissent ad Narvam. Circa Mohilovium Rex diu substetit exercitu ad alteram ripam Boristhenis disposito, expectans adventum Leuenhauptii, qui erat necessarium belli apparatus ex Livonia adducturus. Cum ille diutius abesset, Rex moræ impatiens Boristhenem cum 50 millibus virorum transit, pridem amandato Stanislao in Borussia Polonicam, & a Mazeppa, qui mentem mutaverat, in Australiores partes pellectus secundum flumen ad Czernihoviam proficiscitur. Illic triste nuntium cladis exercitus Leuenhauptiani ipse dux attulit, e qua cum 7500 militibus evaserat. Constitit manus ejus 14000 equitum peditumque, qui contento 34000 Russorum ipsis circa Mohiloviam occurrentium numero ne va lo quidem se munire sustinuerant. Jusso tamen prælio cum superati essent, jamque omnibus impedimentis & quæcunque secum advexerant, amissis, Moscos secunda vice eos invadentes repulerant, & nocte adjuti flumine trajecto ad Regem citatissimo itinere venerant. Nec minus ibidem Palatini Kyovienfis, quem Ribinskius cum parte exercitus Polonici conciderat, calamitas Regi nuntiata. Coactus adeo Rex circa eadem loca tamdiu hærere, donec quæ prælio Leuenhauptii amissæ erant aliunde supplerentur, quibusdam quidem locis secunda prælia facit, sed Mosci Baturinum primariam Mazeppæ urbem, quamvis a 6000 Cosaccis defensam, inspectantibus Suecis, qui ob rapiditatem Desnæ fluvii auxilium ferre non poterant, vi expugnant & diripiunt. Vere inter hæc gesta redeunte, Stanislavam cum Crassovio duce ex Pomerania Rex ad se venire jubet, ipse vero ignobilibus aliquot oppidis in itinere captis ad fatalem locum Pultavam, quem 5000 lectissimorum militum defendebant, progressus est. In cujus obsidione diutius hærens, Russorum Imperatore cum copiis omnibus intra 5 millia-

milliaria versante, & annonariam rem Suecorum in summam difficultatem adducente Rex, ancipitem exitum jamdum augurante animo varia agitabat cum suis consilia. Quorum quod erat utilissimum, recipere nempe se ad Borysthenem, & advenientes exercitus expectare, animo & factis suis indignum censens, ad viam armis sibi parandam, ut Moscos in castris suis munitis aggredere, ipse cum 28 millibus proficiscitur, relicto post se in obsidione Pultavæ non exiguo cohortium numero, quæ omnes postea in potestatem hostium pervenerunt. Cum in conspectum Russorum venisset, vidit hos, instructa acie adventum suum præstolantes, cum equitatu extra munitiones processisse. Quem a Suecis aliquoties loco cedere coactum mira industria præfectorum semper prælium redintegrasse, Autor testatur. Peditatus alia ratio erat, nam 70 tormenta bellica majora inter ordines Russicos producta Suecorum aciem adeo misere lacerabant, ut duces non pugnam sed receptum circumspicerent. Ergo peditatu Suecorum prælio excedente, ancipiti malo equitatus eorum urgeri, moxque totus exercitus pedem retro ferre. Victi adeo sunt, quod non vincerent, iisque se quamvis militari more & ordine recipientibus instantes Mosci reditum ad castra intercludunt, castra ipsa cum omnibus impedimentis capiunt. Reliquiæ afflictæ exercitus cum Rege ad Borysthenem cum contendissent, ipse ægre sibi persuaderi passus, ut hostibus & periculo se eriperet, navigio tumultuarie facto flumen ad Perevoloznam transit, reliquis ad 16000 sub Leuenhauptio duce ob inopiam lignorum ad pontem faciendum relictis, qui, cum Menzikofius Russicus cum 10 saltem millibus equitum sub ejusdem diei finem adesset, pactis quibusdam conditionibus eidem omnes se dediderunt.

Post fatalem hanc rerum conversionem cum quidem *AUGUSTUS* Rex Poloniam repetens Stanislaum cum Crassovio duce eadem excedere coegisset, Dani se in societatem belli contra Suecos junxissent, Mosci Livoniam universam in potestatem redegerunt, quid quibusvis in locis actum sit, prolixius edisserere nunc non attinet. De ipso Rege quid narret Autor, in compendio videbimus. Scilicet is cum Benderium difficili

& pe-

& periculoso ob imminentes Moscos & vulnus in pede exceptum itinere venisset, initio quidem non nisi de reditu in ditiones suas tuto sollicitus, Moscis magno in honore apud Turcas existentibus, qui pacem etiam cum ipsis post prælium ad Pultavam in 20 annos fecerant, repente in amicitiam intimam & A. 1710. partes suas Chamum Tartariæ, quem vocant, perduxit, qui autoritate, qua pollebat in aula Sultani, rem eo deduxit, ut non solum postulata Russorum de removendo ex ditionibus suis Rege rejicerentur, sed etiam bellum contra ipsos in publico concilio 20 Octob. 1710 decerneretur. Exercitus Turcarum, qui A. 1711. circa mensis Julii sequentis anni initium Danubium transferat, 130 millium armatorum erat, quos, si disciplina militaris Germanorum accederet, facile totius Europæ præstantissimos milites Autor credit futuros esse, exceptis equitibus, quos ob imbecillitatem equorum vim Germanorum sustinere non posse judicat. Russorum Imperator interea Moldaviæ Principe in suas partes pertracto, in urbe ejus primaria Jassia magnam vim annonæ comportaverat, ulterius progressurus contemptu, ut credit Autor, Turcarum in extremum propemodum discrimen incidit, cum Turcas præter expectationem ante se, & a tergo incurfantem & loca, per quæ receptus daretur, infestantem haberet Chamum. Qui quidem cum comœatu omni Russos exclusisset, Vezirium Turcarum magnum perpulit, ut prælium cum eis committeret. Mosci munitionibus se tenebant, Turcæ, cum e locis superioribus, unde hostes pepulerant, tormentis eos infestassent, sequenti die quatuor repetitis vicibus castra eorum summa vi oppugnabant, repulsi cum per noctem ad novam oppugnationem se pararent, Imperator Petrus, pecuniæ magna vi, ut vult Autor, placato Vezirio, pacem impetrat, Turcis admodum proficua, Sueciæ tamen Rege plane neglecto, qui de injuria Vezirii graviter una cum Chammo sed nequicquam in aula Turcarum questus est.

Hæc cum de Rege ipso Autor disseruisset, & binas postmodum A. 1712. victorias Steenbokii, & ejusdem maximo suo & exercitus A. 1713. damno susceptam expeditionem in Holsatiam, atque inde tot ditiones urbesque a Suecis diversis partibus amissas indicasset,

A. 1714.

conclusionis loco, quemadmodum res Regis apud Turcas post pacem inter hos & Russos factam se habuerint, breviter exponit: consilium dicens Chami fuisse, Regem in hostium potestatem vivum tradendi. Id cum Regi suboluisse, propere ipsum nunciis Constantinopolim missis veniam ulterius Benderii, dum res suæ ferrent, commorandi sibi pactum, interea tractatibus & colloquiis Chami impetum ad tempus remoratum esse, qui cum diutius cohiberi non posset, quo minus in apertam vim erumperet, jamjam Rege in extremo periculo versante, nuntium Constantinopoli rediisse cum mandatis, ut vi Chamus abstineret, Regemq; ad Sultanum adduceret. A quo ipsum liberaliter habitum, pauloque post honorifice dimissum mense nimirum Februario anni 1714, per ditiones Caroli VI Imperatoris, qui omnibus ejus comitibus & militibus necessaria ad iter quam liberalissime subministrari curaverit, Stralsundam venisse.

NOTITIA GERMANIÆ ANTIQUÆ AB ortu Reipublicæ ad Regnorum Germanorum in Romanis provinciis stabilimenta, Germaniæ & Germanicarum civitatum statum & conditionem plene declarans; Autore JACOBO CAROLO SPENERO; accessit Conspectus Germaniæ Mediæ.

Halæ Magdeburgicæ, sumptibus Bibliopolii novi, 1717, 4.

Alph. 6 pl. 3 & Tabb. Geogr. 2.

EGregie de historia & antiquitatibus Germaniæ nostræ meretur Autor doctissimus, cujus *Historiæ Germaniæ universalis & pragmaticæ* Libros priores commendavimus in Actis Anni 1716 p. 531, de posterioribus Libris VI, pariter nuperrime editis, quibus historiam ad præsentem annum deduxit, proxime dicturi. Quo instituto *Notitiam hanc Germaniæ Antiquæ* elaboraverit, in sua Præfatione ipse docet. Plures nimirum Germanicæ antiquitatis partes copiosius expositurus, primum hic sistit Geographiam. Eam ut gratiorem lectuque jucundio-rem redderet, ubique interspersit populorum historiam, factaque æque ac fata eorum & instituta cum publica tum privata strictim commemoravit. Per sola momenta rerum & numeros periodorum scriptionem antea interdistinctam ex desideriiis aliorum facile

facile in libros capitaque & numeros more hodie solenniori divisit & disposuit. Sex itaque libris nunc totum argumentum absolutum est. Demonstratis in operis limine Geographiæ Germaniæ antiquæ commodis, difficultatibus, terminis; Libro primo Fines Germaniæ Veteris exponuntur. C. I diversitatem finium regionis & nationis declarat; simulque opportune contra variarum vetustissimarum migrationum assertores ostendit, non necessario ex Germania Germanos arcessendos, qui in Sarmatia antiquitus habitaverunt, sed eorum forsitan majores in via in Germaniam statim substituisse extra proprios Germaniæ deinceps definitos limites. C. II Germaniæ regionis fines, C. III nomina Germaniæ Romanis solennia, & denique C. IV Germanicæ nationis fines indicat: capto scilicet ex prima finium divisione singularium historicorum capitum argumento. In Librum secundum enarrationem naturalium notarum, sylvarum, fluviorum, montium veteris Germaniæ Cl. Autor digessit. Docet hic C. 1, quam improbe Germanicæ telluris naturalem conditionem Græci Romanique criminati sint: cujus rei veris idoneisque rationibus detectis, simul culpam graviolem errationem recentiorum scriptorum, ex Romano ubique ore pendentium. C. 2 fluvios Germaniæ & C. 3 saltus montesque ordine justo percenset, historicisque singula observationibus illustrat. Liber Tertius nomina populorum Germaniæ antiquæ enarrat. C. 1, quæ nativa generalia antiquiora nomina fuerint, C. 2, quæ nativa generalia recentiora, C. 3, quæ nativa singularia & C. 4, quæ nomina Germaniæ veteris populorum Romanis Græcisque solennia reperiantur, docetur. Quod nemo vidit, contra Scaligerum Autor pag. 139, 140 Barbariæ Africanæ nominis originem inde deducit, quod Vandali omnium maxime Barbarorum nomine notati illis oris quondam infederint. Liber quartus divisus in certas classes Germania priscos populos Germaniæ occidentalis repræsentat. Consultat Autor C. 1 de commoda historiæ populorum veteris Germaniæ distributione, simulque disquirat de Plinianis populorum classibus, quas rudi tabula statim in limine operis designare visum. C. 2 Occidentalis Germaniæ Australis partis varios populos, C. 3 Occidentalis Germaniæ partis

mediæ historiam, C. 4 Occidentalis Germaniæ partis aquilonaris priscos populos, & denique C. 5 Franciæ & Saxoniam variam considerationem exhibet. Usus Autor in designandis regionum & populorum finibus opera Cluverii, Altingii, Cellarii, aliorum: ut suis vero oculis multa rectius cernere & discernere non minus studuerit. Pari, quo priora, ordine priscos populos Orientalis & aquilonaris Germaniæ Libro V disposuit & perlustravit, C. 1 Peninsulæ Germaniæ prisci populi & C. 2 Insulæ veteris Germaniæ visuntur. C. 3 Suevia varie consideratur. C. 4 Orientalis Germaniæ partis Aquilonaris priscos populos, C. 5 Orientalis Germaniæ partis Mediæ varias nationes, C. 6 Orientalis Germaniæ partis Australis historiam & C. 7 Transmarinæ Germaniæ veterem conditionem demonstrat. Præter reliqua Autor p. 58 sqq. in Gothicas origines copiose inquisivit, & Gethas Gothonesque cognatas esse nationes docuit. Rationes fœderum Germaniæ populorum, quas præcipue Libro III & passim IV illustravit & explicavit, non parum idonee multis mederi difficultatibus alioquin passim obviis, ubique ostendit. Bojoarios Bojosque contra communem sententiam p. 144 pernegat eundem esse populum. Scandinaviæ nimias laudes ab Olao Rudbeckio adfert p. 160 seqq. examini subjicit, sæpeque castigatum illum Autorem passim dimittit. Liber VI pergit ad Germanos extra fines veteris Germaniæ sitos visendos. Habet C. 1 Germanicorum in Sarmatia & cis Istrum populorum considerationem. C. 2 accessiones Germaniæ Cis-Danubianæ provinciæ, C. 3 Sub-Alpinæ Italiæ Germanici & Gallici populi, C. 4 Germaniæ accessiones Gallicæ quædam provinciæ considerantur. C. 5 extremam Cis-Rhenanæ Germaniæ populorum historiam persequitur; Fœderatique præsertim Belgii veteres rationes accurate exponit. Ita sex Libris argumento plene absoluto non incommodè Cl. Autor Conspectum Germaniæ Mediæ adjecit Notitiæ Germaniæ antiquæ: cum ut hanc latius illustraret, tum ut paucis materiam adeo adhuc desertam & incultam attingeret & explanaret. Visum hic Autori C. 1 perpetuas Germaniæ vicissitudines contueri; C. 2 fines Germaniæ Mediæ perlustrare; C. 3 generalem populorum Germaniæ Mediæ partitionem

instruere; C. 4 nationum Germaniæ Mediæ præcipuarum historiam tradere; & denique C. 5 seriores Germaniæ Mediæ vicissitudines indigitare. Quo ceterum brevioris disquisitionem Autor hisce in rebus instituit, eo æquius lectorum iudicium sibi pollicetur, monetque, ultra Carolingicam ætatem hanc Mediæ Germaniam se nunquam tentasse respicere. Toti operi quas novas Geographicas tabulas attemperaverit, docet in præfatione Autor. Observationes ipsi commentariorum contextui statim subjectæ probationes rerum ubiq; continent; passim etiam liberioribus conjecturis huc studio reservatis abundant. Præmissa libro Leibnitiana ad Autorem Epistola summi viri iudicium de libro complectitur. Indices operi adjecti per temporis angustiam ab Autore alius curæ permitti, cui adeo toti debentur.

Die Ehre des Fürst- und Gräflichen Hauses von Mansfeld ꝛc.

i. e.

*MANSFELDICÆ DOMUS GLORIA, CUM
Vita & gestis Petri Ernesti Mansfeldiæ Principis &c.*

Lipsiæ, typis Imman. Titii, 1717, 8.

Plag. 21.

DUabus partibus liber hic, Autore D. Christiano Godofredo Hoffmanno, Collega nostro honoratissimo, ut Dedicatio- nis subscriptio docet, editus absolvitur, quarum prima continuo stylo historiæ universæ domus Mansfeldiæ sistitur, posteriori vita Petri Ernesti, celeberrimi ducis, & primi ex iis, qui dignita- tem principalem eidem familiæ intulerunt, exhibetur. Circa originem ejus pervetustam annotatur, jam inde ab Ottonis II tempore mentionem Mansfeldiorum in relationibus ludorum equestriam fieri. Ernestus deinde Mansfeldiæ Comes contra Henricum IV pugnans in prælio, quo Saxones profligati sunt, captus expressis verbis ab historicis memoratur. Hogenius I vel Magnus a partibus Henrici stetit, in prælio ad Guelphi sylvam cæsus. Cujus stirps cum in Bosone II mox defecisset, partim ma-

rimonio Sophiae ultimae ex Mansfeldiis cum Burcardo VI Querfurtensi contracto, partim emtionis titulo Comitatus idem ad Querfurtensem domum pervenit. Quae quidem jam Henrici Aucupis & Ottonis M. temporibus floruerat, utpote ex qua inter alios ortus Dietricus, qui in obsidione Ehresburgensi & praelio ad Augustam Ottoni strenuam operam navaverat. Eiusdem familiae fuerat non solum Bruno III, qui studio propagandae religionis Christianae accensus Hungaris & Borussis Evangelium praedicavit, ab his postremo martyrio affectus; sed etiam Lotharius Imperator, qui Nobilis Dominus de Querfurt & Comes Supplinburgensis historicis audit. Statim post conjunctionem duarum harum ditionum familia ipsa in duos ramos divisa est, nimirum in Querfurtensem qui in Brunone 1496 defecit, & Mansfeldicum. E quo cum ortus esset Guntherus III, ejus filii Ernestus I & Albertus V uterque novae stirpis autores extiterunt. Ernesti I filii iterum in duas familias divisi: Mittelortensem, quae Schrapelaviensem sub se complexa, & Hinterortensem; quae habuit Albertum VI circa tempora reformationis Lutheri, qui rusticos sub Thoma Munzero tumultuantes oppressit.

Alberti V filius Ernestus II (cujus frater Hogerius in aula Maximiliani I acceptus) viginti duorum liberorum parens familiarum quinque distinctarum progenitor extitit: Bornstetensis, Islebiensis, sive Belgicae, Arnsteinensis, Arterensis, & Heldrungensis.

Bornstetenses plerique omnes in aula Caesarea & Viennensi versati, togaque & sago clari summos honores gesserunt, donec Henricus Franciscus ad dignitatem Principis Imperii evehctus, a Carolo II Hispaniarum Rege titulo Grandis Hispaniae, & principatu Fundano donaretur, cujus filio, soli ex universa Mansfeldiorum prosapia superstiti, liber hic inscriptus est. Friedeburgensis linea Autorem habuit Petrum Ernestum, de quo mox dicendum; cujus legitimus filius fuit Carolus in Hungaria, cum Turcas Strigonium obsidione a se pressum liberaturos fudisset, diarrhoea mortuus, & nothus Petrus Ernestus, qui in bello tricennali ob summam celeritatem & audaciam, Caesareanorum perpetuus hostis, celeberrimum nomen adeptus, post varias fortu-

fortunæ vicissitudines tandem in Bosniæ ignobili vico Uracoviza vitam finiit. Defecit autem hæc stirps statim in filiis Petri Ernesti, quemadmodum etiam Islebiensis 1710 & reliquæ tres paulo maturius desierant.

In vita adeo Petri Ernesti, quæ alteram libri hujus partem constituit, refertur, ipsum tyrocinia sua in aula Imperatoris Ferdinandi I posuisse, Carolo dein V & Philippo II ejus filio militasse. Ob perspectam inde ejus fidem & virtutem a Carolo gubernationi Ducatus Luxemburgici præfectus, hanc provinciam ad mortem usque administravit, eamque in fide erga Regem constanter continuit. Semel a Gallis, cum in eorum potestatem venisset, per quinquennium captivus retentus est, quam injuriam in captivis Gallis, prælio ad St. Quintinum commisso, gravissimo ab iis exacto lytro ultus est. In tumultibus, qui deinde in Belgio orti sunt, constanter a Regis partibus stetit, nec minis Egmondani Comitis, qui ipsi supplicium ab Hispanis paratum insinuaverat, ab officio dimoveri se passus est. Unde modo Bruxellensem, modo Antverpiensem urbem nomine Regis regendam accepit, mox Carolo IX Galliarum Regi auxilio missus, exercitum Hugonotarum, in quo agnatus ejus Volrathus Hinterortensis Germanis auxiliariis præerat, ad Monconturium fudit. Post mortem Zunigæ, qui Belgio universo a Rege præfectus fuerat, cum milites ob pecuniæ defectum rebellarent, Mansfeldius a conjuratis in custodiam datus, non nisi ægre in libertatem restitutus est, quod hi eum maximo impedimento rebus suis esse crederent. Quos ipse paulo post prælio ad Gemblacum commisso vicit, & difficillimæ obsidioni Trajectensi ad Mosam ab Alexandro Farnesio susceptæ finem imposuit, dum ipse dux morbo implicitus curam omnem belli eidem tradidisset. Cui quidem perpetuo adfuit, plurimasque res ejus auspicio gessit, urbesque cepit. Eoque mortuo in ejus locum successus generalis Gubernatoris titulo toti Belgio tamdiu præfuit, donec Ernesto & deinde Alberto Austriacis eadem provincia crederetur. Quo etiam tempore ob insignia in domum Austriacam merita Principis Imperii dignitate a Rudolpho II ornatus est, anno ætatis 87 Luxemburgi mortuus, omnibus suis liberis super-

supervixit, præterquam Petro Ernesto filio notho, de quo supra diximus.

LA SCIENCE DES PERSONNES DE LA COUR, DE
l'Epee & de la Robe.

i. e.

NOTITIAEORUM, QUÆ AULICO, MILITI ET TO-
gato scire expedit; Autore DE CHEVIGNI; opus in novam
plane formam redactum & multis modis auctum ab H. P.
DE LIMIERS, Jur. Doct.

Tomus IV.

Amstelodami, apud Honoré & Chatelain, 1717, 12 maj.

Alph. 3 & Tabb. æn. 66.

ET si jam pridem curiosi se probaverint, quæ Chavignius ju-
veni sive aulam, sive militiam, sive aliud vitæ genus sectatu-
ro scitu necessaria breviter & methodo quidem erotemata
delineaverat, quater quippe jam antea intra annos haud ita
multos excusa, operæ tamen pretium duxit H. P. de Limiers,
(cui & elegantem Ludovici XIV Galliarum Regis historiam nu-
perrime editam debemus) ut librum paulo curatius recon-
ferret, & tum ordinem quodammodo emendaret, tum nova
quoque capita nonnulla adderet. Præmissis itaque præcipuis
de religione capitibus, quæ Sectæ hodie in Europa regnantes fa-
cile omnes admiserint, sequuntur Astronomia multum quinta
hac editione aucta, & Geographia, in qua novus Editor mappas
imprimis Dni de L'Isle secutus est. Hinc Chronologiam idem
paulo rectius instituit, & pro Labbeo, quem Chevignius secutus
fuerat, Usserium & Bossuetum duces elegit; cui deinde Histo-
riam universalem & particularem, sacram & profanam subje-
cit. Præter hæc Noster Logices compendium ad mentem Au-
torum de Port-Royal, disquisitionem succinctam de eo quod
Principum interest, deque jure porro privato & publico, quan-
tum scire quemque expedit, de arte equitandi, bellandi, muni-
menta excitandi, de arte heraldica, de fabulis ac postremo de
regulis viris in aulis versantibus proficuis non ineleganti me-
thodo addidit: quæ cuncta in prioribus libri editionibus frustra
quæras, Ceterum speciminibus e compendio hoc pro-
ferendis facile superfedemus.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii, Anno MDCCXVII.

*ILLUSTRISSIMI VIRI EZECHIELIS SPAN-
HEMII Dissertationum de Præstantia & usu Numismatum
antiquorum Volumen alterum, in quod relatum est, quic-
quid pertinet ad illustrationem rerum Romanarum; opus
posthumum ex Editoris Autographo editum, ac Numi-
smatum iconibus illustratum ab ISAACO
VERBURGIO.*

Amstelædami, apud Rodolph. & Gerhard. Wetstenios H. F.F.

1717, fol.

Alph. 8 pl. 5.

Immortale nominis decus, quod doctrina & eruditione prorsus admirabili Perillustris Spanhemius, quoad viveret, consecutus erat, ne morte quidem ejus aliquantisper immi- nutum est, sed novam adhuc promeritæ laudis capit adore- am, & post fata demum pulchrius nitidiusq; exsplendescit. Illud enim præstantissimum de Præstantia & usu Numismatum an- tiquorum opus, cujus primam partem Acta nostra mense Fe- bruar. A. 1707 & iterum mense Majo ejusdem Anni paulo lucu- lentius recensuimus, laudabili Cl. Isaaci Verburgii industria jam altera sui parte absolvitur, & elegantissime adornatum Roma- norum inprimis Historiæ plurimum novæ lucis affundit. Nam quæ olim priore hujus operis editione carptim quasi strictim- que exhibebantur, in hoc altero recentioris editionis volumine non modo diligentius excutiuntur, sed multis etiam iisque insi- gnibus variarum rerum accessionibus egregie amplificantur.

Decima Operis Numismatici Dissertatio, quæ primum hic locum occupat, usum Numorum, ut vocantur, Consularium in Historia Romana demonstrat. Postquam enim illustrium

Romanarum familiarum commentarii, quales Porciæ gentis se legisse testatur Gellius, & deinceps Varro, Atticus, Hyginus conscripsisse perhibentur, temporis injuria perierunt, complures Viri docti, inter quos Fulvius Ursinus, Patinus, Vaillantius Morellus, qui tamen improvise morte abreptus destinata perficere non potuit, & his nostris temporibus Perillusris Autor eminent, ex numis refarcire aggressi sunt damnum, quo res literaria ex ea parte affligebatur. Hinc quilibet in primum hujus operis vestibulum, ut sic dicam, admissus amplissimum antiquorum Quiritium, Prætorum, Consulium, & Dictatorum, quorum consilio & prudentia res Romana aliquando egregie stetit, concilium uno quasi obtutu sibi intueri videtur. Neque tamen illustres solum in priscis annalibus & fastis, sed etiam obscuriores, & ignotæ fere alias Romanorum familiæ numorum ope legentium oculis exponuntur. Familiam *Cippiam* ab Ursino perperam excogitatam putaverat Nicol. Heinsius, cujus tamen veritas ex aliquot denariis hic adstruitur. *Belliæ* gentis nomen nusquam in Romanorum scriptis comparere Patinus dixerat, sed adducto ex Ciceronis Oratore argumento *Duelliam* & *Belliam* gentem, unam apud Romanos & eandem fuisse, Duelliumque eum, qui Pœnos classe devicit, Bellii nomen primum accepisse, docetur. Ex quibus apparet, quod non continuo expungenda, vel pro arbitrio refingenda in numis nomina, quæ alia forte ratione apud Autores scripta reperiuntur. In plerisque Taciti codicibus, iis etiam quos Viri docti, Lipsius, Gronovius, & Ryckius adornarunt, Syriæ quidam Rector *Numidius* legitur, cum tamen, uti ex numis constat, gens *Umidia*, nulla vero unquam *Numidia* inter Romanos extiterit, unde & Josephus duobus in locis emendandus est, apud quem *Nepidios* Κοιδάριος loco *Oupidios* Κοιδάριος occurrit. De imaginibus aliisque insignibus, quibus Romani originis suæ memoriam ad posteros propagare statuerunt, Perillusris Autor multo prolixius quam antea agit. In primis vero duo Aureliæ gentis numi maxime notabiles sunt, in quibus Centaurorum bigæ exhibentur, quæ quorsum spectent, nondum adhuc inter eruditos convenit. Causam hujus rei se ignorare cum Ursino Morellus ingenue profitetur.

TAB. VI.

Fig. 1. 2.

Fig. 9.

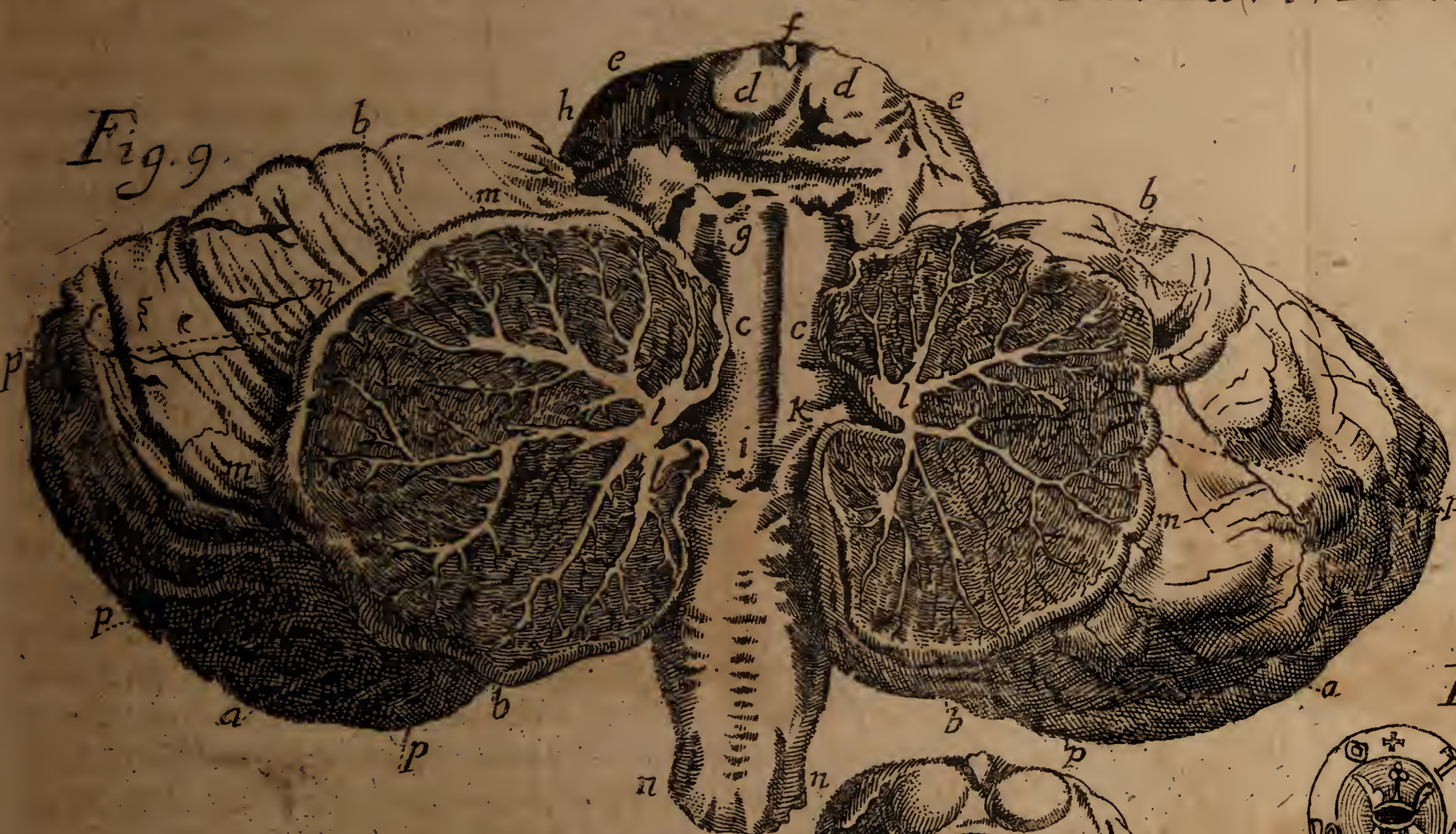

Fig. 11.

Fig. 5.

Fig. 8.

Fig. 7.

Fig. 6.

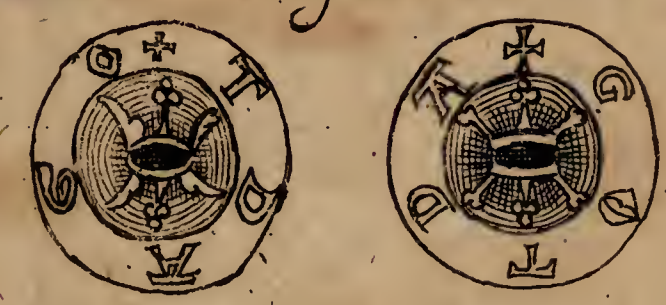

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 10.

Fig. 3.

Fig. 4.

tetur. Ad victoriam Pharfalicam in Thessalia, quæ Centauro-
 rum patria habebatur, Cuperus refert. Centauros in Aure-
 liæ gentis numis spectari Princeps Liniacus arbitratus est, pro-
 pterea quod illi Soli sacri fuerint, a quo scilicet ἀπὸ τῆς ἡλίου gens
 Aurelia id nominis acceperit. Gentem Aureliam, secundum
 Festum, a nomine Aulo Aufeliam prius dictam Perizonius exi-
 stimat, Aufonum vero antiquissimum ἰππομιγῆ seu Centaurum
 fuisse, Ælianus testatur, cujus Centauri imaginem Aurelia gens
 insignium loco assumserit. Non vero nullius plane momenti
 est, quod Perillustris Autor non in omnibus Aureliæ gentis nu-
 mis, sed iis tantum, qui M. Aurel. Cottæ nomen præ se ferunt,
 Centauros inveniri observat, quo sane ad singulare aliquod &
 eximium hujus Viri factum, & forte ad nobilissimæ Ponticæ ur-
 bis Heracleæ, quæ Herculi, a quo Centauri subacti finguntur,
 sacra fuit, respici posse opinatur. Quæ paulo intricatior olim
 fuerat Romanorum Nominum materia, jam in pulcherrimum
 redacta ordinem conspicitur, ubi omnia, quæ ad Prænominum,
 Nominum, & Cognominum apud Romanos notitiam facere vi-
 dentur, uberius exponuntur. Prænomina quidem ab ipsis Ro-
 mæ incunabulis obtinuerunt, ubi non Patris solum, sed etiam
 interdum Avi, & Proavi nomen proprio præmiserunt, ut ex in-
 scriptione apud Sigonium C. OCTAVIUS C. F. C. N. C. P. *Ca-*
jus Octavius, Caji Filius, Caji nepos, Caji Pronepos oppido dispa-
 lescit. Quæ consuetudo etiam si apud Græcos non adeo fre-
 quens fuerit, & obvia, nihilominus tamen Δημοσένης Δημοσένες,
 Αρισόβελος Αρισόβελος κ. τ. λ. notiora sunt, quam ut multis a
 Perillustri Autore adductis exemplis confirmantur. Mulieres
 autem veterum Romanorum uno tantum nomine insignes fue-
 runt, & quamvis posteriore tempore gentili seu paterno earum
 nomini additum fuerit mariti nomen, Autorum tamen qui de
 ipsis scripserunt, id cura factum est, quod Reinesium virum do-
 ctum latuisse miramur, qui Romanorum uxores, ubi in marito-
 rum familias transferant, maritorum gentilitis nominibus cen-
 sas fuisse scribit. Apud Græcos vero addita ejusmodi nomina
 non maritos, sed Parentes mulierum indicant, ut proinde Virgi-
 lium, qui *Hæctoris Andromachen* in scenam producit, more Ro-

mano non Græco loqui deprehendamus. Quæ in excutiendis Romanorum cognominibus, & dignitatibus sacris, civilibus, & militaribus versatur *διάλεξις* luculenta est & jucunditate sua se mirifice commendat. Singulare est, quod TIT. LABIENUS IMPERATOR PARTHICUS appellatus fuerit, non quod vicerit Parthorum gentem, sed quod eos contra Romanos defenderit: abhorrebat enim illud institutum a Romanorum moribus, qui hujusmodi appellationes a victis gentibus desumere solebant.

Undecima Dissertatio Cæsarum & Augustorum seriem exponit, ac eorum conjugia, affinitates, titulos, dignitates, & facta egregia, quæ domi ac foris perpetrarunt, ex numis illustrat. Nobilissimam Quæstionem: utrum tres, an quatuor Gordiani fuerint? Perillustris Autor accuratius expendit, & adductis in utramque partem rationibus sententiam, quæ tres modo Gordianos adstruit, amplectitur. Illam de quatuor Gordianis opinionem Franciscus Angeloni in Historia Augusta e numis illustrata Italice primum proposuerat, quam deinde duo celebres Galliæ Viri opinionis, quam promulgaverat Angelonus, uti fatentur, prorsus ignari, Dn. a Longpré & Abbas du Bos, qui Historiam IV Gordianorum *ἀνωνύμως* ediderat, defendere aggressi sunt. Sed ab Angeloni sententia jam olim discesserat Bellorius, cui se postmodò Anonymus quidam Gallus & illustris Cuperus adjunxerunt, qui receptam de tribus Gordianis sententiam argumentis non contemnendis adstruxerunt, & facierum discrepantiam, quæ in Gordianis numis occurrit, tanti momenti non esse arbitrati sunt, ut quartus aliquis Gordianus propterea effingeretur. Nova propemodum est, quæ de tumultuariis Valeriani & Gallieni ætate Cæsaribus, quos *triginta tyrannorum* nomine Trebellius Pollio complexus est, instituitur narratio, qua complures eorum vix præterquam ex numis noti exhibentur. Ad Historiam Augustarum ubi progreditur Autor, non solum Augustorum uxores, matres, & avias, sed etiam filias, neptes, & sorores Augustarum nomine dictas fuisse declarat. Non omnes quidem priorum Cæsarum conjuges in numis conspicuæ sunt, imò Livia Augusti non nisi post mariti, qui eam in familiam Juliam

TAB. VI.
Fig. 3. 4.

& nomen Augustæ assumserat, excessum in numis depicta cernitur. Eadem vero Livia, quæ ante adoptionem DEA, & JUNO in numis salutabatur, post adoptionem, Vellejo teste, FILIA AUGUSTI appellata est, quod nomen Viris aliquot doctis, interque eos Reinesio imposuit, qui non Liviam, sed Juliam Augusti filiam iisdem nominibus designari existimaverunt.

Dissertatione duodecima Perillusris Autor Titulos & Honores, quibus Romanorum Imperatores in numis maclantur, paulo accuratius perlustrat, & expositis iis, quæ ad CÆSARIS cognomen spectant, illos qui NOBILISSIMI CÆSARIS titulum assumserunt, enarrat. Inde de illustri PRINCIPIS JUVENTUTIS appellatione, quæ a primis liberæ Reipublicæ temporibus derivatur, & nobilissimis equestris ordinis juvenibus concessa erat, uberius agitur. Hic de more cooptandi Augustorum liberos in sacerdotum dignitates, Pontificis scilicet, Auguris &c. quam plurima occurrunt, ipsa vero cooptandi consuetudo in libera jam olim Republica obtinuisse dicitur, ubi amplissima sacerdotia per aliquot secula nobilissimis Patritiorum familiis propria quasi fuerunt. Sanctissimum AUGUSTI nomen, quod ab Octavio Augusto ad reliquos Imperatores transit, eosque vivos quasi divinæ immortalitati consecravit, non hereditarium familiæ, sed supremæ dignitatis nomen fuisse, contra virum doctum quem Harduinum esse opinamur, luculentius ostenditur, simulque de singulari quodam Gratiani numo disputatio instituitur, in cujus altera facie inscriptio AUGG. AUG. uti vero cum Harduino Begerus legit AUG. G. AUG. secundum Gallandum vero AUGGAUG extat. Atque varia isthæc legendi ratio in diversa sententiarum divortia eruditos abduxit. Morellus AUGUSTORUM AUGUSTUS interpretatur, & Valentinianum juniorem Gratiani fratrem, & Theodosium M. intelligit. Anonymus, cujus sententiam diarium Trevoltienese producit, AUGUSTI GERMANUS AUGUSTUS, Valentiniani junioris fratrem Gratianum his verbis designari putat. Alius in eodem diario Trevoltiensium AUGUSTO GENITUS AUGUSTUS. Alius vir doctus a Morello indicatus AUGUSTI AUGUSTUS legit, & ad Valentinianum, & Valentem, & Gra-

tianum juvenem respicit. Harduinus plus justo, ut solet, conjecturis indulget, & AUGUSTI GENER AUGUSTUS legit, quod nimirum Gratianus ducta Honoria Honorii Augusti filia se Augusti generum inscribi voluerit. Perillustris tamen Autor AUGUSTI AUGUSTUS retinet, ita quidem, ut per priorem vocem duo Augusti intelligantur, Valens scilicet & Gratianus, Augustus vero nominetur Valentinianus Junior Gratiani frater, qui ut ætate minor vivo Valente nomine tantum Augustus duobus potioribus & vere Augustis in illo Gratiani numo adjungitur. Jamque relicto AUGUSTI, qui Græcis ΣΕΒΑΣΤΟΣ & ΑΥΤΟΥΣΤΟΣ in numis est, titulo, de Imperatoribus ΒΑΣΙΛΕΟΣ & PONTIFICIS MAXIMI nomine ornatis differitur, qua occasione controversia: *an Imperatores Christiani Pontificis Maximi titulum assumerint?* examinatur, idque appellationis genus a Gentilibus potissimum profectum esse ostenditur, qui moribus suis nimium adsueti Imperatores Christianostali honoris titulo affecerunt. Quod si vero præterea accidit, ut ipsi Imperatores Pontificis Maximi nomen sibi adscriberent, non ideo factum probabile est, ut sacra paganorum a quibus animo multum abhorrebant, approbarent, sed ut sciam sibi tectamque in Romanos Sacerdotes, & Pontifices, quorum plura adhuc in urbe collegia erant, potestatem sine dispendio conservarent. Quæ de PII, FELICIS, PATRIS PATRIÆ, PATRIS CASTRORUM, &c. *Consulis, Proconsulis, Censoris, Domini, Dei* titulis, & speciatim de nominibus a Gentium Diis, populisque devictis, aliisque a generis origine, & affinitate defuntis in hac dissertatione erudite disputantur, satis multa sunt, & proinde non permittunt, ut iis excutiendis diutius immoremur.

Initium Dissertationis decimæ tertiæ, quæ huic præstantissimo operi finem imponit, brevem quasi ἀνακεφαλαίωσιν eorum instituit, quæ numos ab utilitate commendant. Cui insigni numorum utilitati nihil quicquam officiant numi vulgo *Spintrii Tiberiani* dicti, in quibus obscœna Philænidis σχήματα, & impuri Elephantidis libri ab inferis quasi in hanc lucem redisse videntur. Neque tamen, quo jure numi *Spintrii Tiberio*

attribuantur, jam penitus confectum est, siquidem testimonium Suetonii, quod ex c. 48 vit. Tiber. allegare solent, nihil minus quam illud tradit, nec aliud præter numeros I, II &c. monimentum, quod illud indicet, in ipsis numis reperiatur. Quibus insuper accedit, quod Tiberii ingenium a perverso hoc instituto abhorruisse videatur, dum in secessu Capreenfi ejusmodi voluptatibus indulgit, neque in ære ad posterorum memoriam traducere voluit. Quocirca Perillustri Autor argumento ex Martial. Epigr. 78 L. VIII adductus, numos Spintrios theatralibus annumerat, qui in publicis & obscœnis spectaculis magna copia in vulgus spargebantur. Confirmant id ulterius, quæ in illis occurrunt numerorum notæ, & quæ in aliorum anteriore parte conspicitur effigies Augusti cum quadrigis, in averfa autem numeri varii coronæ laureæ inclusi, quos in Circensium ludorum celebritate percussos verisimile est. Hinc forte factum, ut, quia in quibusdam hujusmodi numis Tiberii imago occurrit, ii propterea etiam Tiberio adscriberentur, etiamsi fieri simul potuit, ut impura & lasciva ejusmodi σχήματα ex turpissimis Tiberii figuris desumerentur. Sed relictis, quos tantum ὡς ἐν παρόδῳ attigerat, numis spintriis, Perillustri Autor illustriora Cæsarum facta percurrit, & omnia, quæ pacis & belli tempore domi forisque in æterna urbe, provinciis, urbibus liberis, & fœderatis, in exercitu & castris laudabiliter gesta, & propterea ut perennarent, numis inscripta fuerant, pulchre ac luculenter exponit. Atque hæc de præstantissimi Operis Numismatici altero volumine delibasse sufficiet. Quantumvis enim illud, cum in lucem emitteretur, Parentem jam amiserat, obstetricantibus tamen Cl. Verburgii manibus exceptum feliciter adolevit, ac excellentioris doctrinæ, qua Perillustri Spanhemius ab omnibus eruditis celebratur, laudem egregie sustentat, atque tuetur. Propterea etiam Commentarios, quos de propria vita Illustrissimus Autor scripsisse perhibetur, avidius expectamus, quoniam stricturæ, quas in operis fronte Cl. Verburgius ea de re edidit, sine dubio clariorem lucem exinde sperare jubent.

*CHRISTIANI SCHLEGELII DE NUMMIS
Antiquis Gothanis, Cygneis, Coburgensibus, Vinariensibus
& Merseburgensibus, Dissertatio, in qua simul obiter de
Numis quibusdam priscaevi Altenburgensibus, Augusta-
nis, Halensibus, Francofurtensibus, Noribergensibus
& Ulmensibus agitur.*

Frankof. & Lipsiæ, apud Jo. Georg. Schlessel, 1717, 4.

Alph. 1 pl. 3 Tabb. æn. 4.

- p. 1. **C**L. Autor, qui summæ, quam in historia patria sibi compara-
vit, notitiæ specimina satis eximia dedit, jam de Numis di-
versarum Thuringiæ civitatum accuratius, quam adhuc factum
est, agere constituit. Primo illos numos, in quibus rosa manui
ab una parte est impressa, ab altera vero vel crux solum, vel Leo
cruci inhærens conspicitur, (vid. T. In. 1, 2, 3) Altenburgensi
civitati vindicat, quod ex illius urbis perantiquis insignibus pro-
bat. Quod autem civitas illa eo jam tempore, quo urbis Impe-
rialis libertate gavisa est, monetæ cudendæ jus habuerit, ex
frequenti non solum veterum denariorum Altenburgensium,
sed & ex officinæ monetariæ Altenburgensis, itemque Moneta-
riorum ibidem existentium mentione evincit. Illius monetæ in-
tegritati, & longiori durationi cum prospectum voluerit, fru-
menti, lupuli, lanæ, mellis, emtio & venditio sola Altenburgensi
moneta, vi rescripti Henrici Illustris A. MCCCLVI, facien-
da fuit, neque Monetario Altenburgensi, neque civi aut vi-
cino denarium Altenburgensem confringere licuit. Cl.
4. Autor postea illa diplomatum loca magna cura collegit,
quibus sec. post C. N. XIII & XIV monetæ Altenburgensis
mentio injicitur, unde colligitur, antiquissimis temporibus offi-
cinam & rem monetariam Altenburgensem ad ipsum Regem
Romanorum, sequioribus ad Marchiones Misniæ pertinuisse,
donec a Friderico Placido in Senatum Altenburgensem exem-
plo aliarum urbium transferretur. Halam Suevorum urbem
Haleris, quos vocant, primam dedisse originem extra dubitatio-
nis aleam positum esse concedit, & librarum Halensium usum
ab anno jam MCCXXVIII invaluisse probat, usu licet earum
serius alibi introducto, rejicitque varias *Halerorum* nominis

origines. Exemplum Halæ urbis secutæ sunt aliæ civitates, Noriberga, Augusta Viudelicorum, Ulma, easdemque figuras, manum puta & crucem, numis imprimi curarunt, quod Chronici MSCti Noribergensis verbis probatur: eosdem numos Francofurtensis quoque civitas percussit. Pergit Autor ad numos Gothanos, quorum aliquot hic exhibemus. Fig. 5 duas adversas sibi invicem coronas circumscriptis literis M. N. exhibet, quas per Monetam Novam interpretatur; Fig. 6 circum duas coronas sibi invicem oppositas legitur GOTDA; Fig. 7 GOTHAE conspicitur: ultimus sub Fig. 8 literas THV legendas offert, in ruderibus Grimensteinianis A. 1643 inventus, quem Mellenius, Sagittarius, Tenzelius & Olearius de regno Thuringiæ A. DXXIV post Hermenfriedi Thuringorum & Theodoricæ Francorum Regum bellum ad duos dominos, Francos scilicet & Saxones, relato interpretantur, & literas THV per THVRING. restitui posse existimant. Certiora sunt, quæ Cl. Schlegelius in medium profert, dum probat, numum illum tantæ, ut ferunt, antiquitatis non esse, quum bracteatorum genus post Ottonum demum Cæsarum ævum invaluerit; tum 2 ex eo, quod idem cum illis plane sit, quos integerrimos æri incisos exhibuit, quodque non THVRING sed GOTHA vel GOTHAE legendum sit, optimis rationibus confirmat. Tandem 3 hunc numum Gotham, inter primarias Thuringiæ urbes haud postremam, ad *Linam* flumen sitam, solam agnoscere matrem probat. Sequitur accuratior rei monetariæ in Thuringia historica descriptio, ex qua quædam delibare animus est. Sec. XIII vilissima fuerunt rerum pretia, ut pro decem marcis argenti sylvam centum & quinquaginta jugerum (150 *Ucker Holz*) mansum (eine *Huffe Landes*) quinque, sex, octo, aut decem marcis argenti, *molendinum, arcam, salictum & piscinam* pro quadraginta & tribus marcis comparare licuerit; trium etiam marcarum usura novem cum dimidio aut decem solidi fuerunt; una marca (quæ octo florenos valebat) census annui pro decem marcis comparanda fuit; pecunia & argentum usuale (*ausgemünzt und geprägt Geld*) opponitur argento exanimato (*fein Silber*) & utrumque illo eo tempore vulgo in usu fuit. Seculo

20. 185.

25.

28.

34.

TAB. VI

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

36.

38.

40.

47.

- p. 60. XIV moneta in pejus ruente rerum pretia sensim & pedetentim aucta sunt ita, ut viginti, viginti tribus, imo viginti sex marcis mansus venierit. Marcæ, libræ, talenta, solidi, fertones, denarii utroq; seculo in usu fuerunt, ita tamen, ut ab anno MCCCXLVIII non ex puro amplius sed mixto constiterint argento. Anno
61. M. CCCXXXV prima denariorum *Gothacensium* vel *Gotbensium* mentio injicitur, quum antea *moneta usualis, pecunia usualis, argentum usuale, Fertones usuales* in diplomatibus occurrant; cujus rei ratio ex Cl. Schlegelii sententia est, quod hoc anno demum numos nomine GOTHÆ totidem literis in iis expresso cudere inceperint, cum antea forte vel cum literis M. N. id est *Moneta Nova*, vel plane nullis literis, aut literis initialibus Marchionum & Landgraviorum Thuringiæ tantum additis, signati fuerint. Sub Friderici Strenui regiminis initium monetandi ratio multum mutata, & loco argenti puri mixtum introductum fuit, hinc opus erat, ut ad denotandam admixti æris quantitatem & ad distinguendos numos ab aliarum civitatum pecunia signata, pecuniæ nomine tenus v. g. *Gotbensis, Erfurtensis, Gottinensis*, itemque argenti puritatis, ponderis ac valoris mentionem adderent. De Novis Grossis Misnensibus non ante A. 1386 in Diplomatum urbis Gothæ quidquam occurrit, licet longo jam antea tempore Fribergæ tales percussi fuerint, quos primo sexagenis (*Schocken*) computarunt, quarum unam viginti constituerunt grossi. Fridericus Gravis Misniæ Marchio, ut & Balthasar Landgravius monetariam officinam privatis hominibus pro certo monetario elocarunt, quo factum, ut ex illo tempore in pejus ruere res monetaria cœperit, quum Friderici Admorsii temporibus, ipsius etiam Friderici Gravis ævo, in sua integritate suaque puritate argentum permanferit. Seculo a Christo nato
104. XV Byzantini, Floreni & Grossi in usu fuerunt; hos Bohemi Wenceslai II temporibus invexerunt, quos Misnenses Marchiones, ut hos Moguntini Archiepiscopi, Hassiæque Landgravius & Comites Mansfeldenses imitati fuerunt, retinendo ab una parte Leonem, Misniæ Marchionatus non solum, sed & Landgraviatus Thuringiæ consuetum *δέρμα*, ab altera vero crucem, quam a Gallorum grossis, sive Turonibus mutuatos fuisse, sibi

sibi Cl. Schlegelius persuadet, qui diversam grossorum rationem, illorumque a pristina bonitate declinationem accuratius exponit. Pauca deinde de Monetariis Gothanis subjiciens, duas coronas vel, si mavis, mitras Ducales in Numis, de duplici Regimine, aut potius ornamentis galearum Misnicæ Thuringicæque, Principibus usitatis, explicat. Animadvertit denique, Joh. Fridericum Electorem ad abolendam minus probam monetam tres civitates monetarias constituisse, Gotham, Jenam & Pelsnecum. Extracta olim fuit hæc officina monetaria in arce Grimmenstein, vel statim infra eam, qua occasione nonnulla de numis Jo. Friderici Medii immiscet Autor; illius enim fatis adversis hæc officina diu quievit, donec arce sub Fridensteinii nomine ab Ernesto Pio restaurata, eadem simul restitueretur. Numos Cygneos sistit Cap. II. Jus monetandi in Civitate adhuc libera ab Imperii Præfectis, postea a Marchionibus Misnensibus est exercitum, cuiusque ibidem bracteati, & quos Fribergæ falso vindicavit Sagittarius, grossi circa annum 1390. Numi, Judensium a figura pilei, Judæis usitati, in iisdem expressa nominati, cum Wilhelminis, a Duce Wilhelmo sic dictis, minime confundendi. Porro circa A. 1477 grossi acuti, (Spitzgröschgen) a forma minore, nitidiori typo, & acutis angulis nomen sortiti, invalere quales Lipsiam quoque nostram dedisse nonnullos, haud negandum. Sequuntur grossi censuales a censu, argentei a puriori argento dicti, & circa A. 1492 confecti; præterea penningi minores, rutam Saxoniam, & Leonini Leonem præferentes, circa A. 1512, & unciales alique circa A. 1530 signati. Officina Cygneæ, inde maxime celebris, quod argentum omne ex fodinis Schneebergæ huc delatum, ut typos subiret in domo Rangiana fuit. Circa annum 1500 ista quidem Schneebergam & aliorum est translata, non cessante tamen penitus illa Zwicciavienfi, donec 1534 Schneebergam, & 1558 Dresdam migrare juberentur monetarii; a quo tempore numi ibidem raro cusi sunt, nisi qui anno 1573 in memoriam solennis Principum, aliorumque illustrium virorum, præsentem Serenissimo Electore Augusto sagittis certantium, expressi; & circa A. 1612 grossi vulgares. Tandem A. 1621 leve illud monetæ genus, Kipperorum

p. 106.

108.

109. 111.

118.

123.

124.

137.

152

156.

157.

159.

162.

161.

165.

167.

- p. 168. rum nomine notum, Cygneæ etiam novæ officinæ instruendæ occasionem dedit, unde adeo depravata moneta, ut jam A. 1623 uncialis 10, aureus 17 florenis commutaretur. C. 3 Numos Coburgi, urbis Hennebergicæ, Noster exhibet. Moneta ibi ob æris copiam jam Sec. XIII signata reperitur, ad nostra fere tempora continuata a celeberrimis monetariis, quos inter nobiles de Rosenau connumerantur. Numi antiqui capite Æthiopicis, seu potius S. Mauritii, Patroni olim hujus urbis, sunt conspicui, quo insigni in sigillis quoque civitas utebatur. C. 4 agit de numis Vinariæ, sedis Electorum & Ducum Saxonæ, cujus Commentarios Lorberum, Jctum, nunc moliri, Noster refert. Numos, quos invenire licuit, antiquissimos a Wilhelmo III Landgravio confectos producit Noster, urbis tamen nomine destitutos, in quibus corona conspicitur; plures a Jo. Friderici I tempore prodire numi, quod in vulgus notum. Operi finem imponit C. 5 de numis Merseburgensibus, de quibus parum vulgo constare, cum Pl. Rev. Oleario Noster asserit; unicum, quem exhibet, Episcopo cuidam tribuit; grossos autem ab A. 1600 usque 1620 ibidem signatos, Grossologiae suæ reservat; quam ut propediem feliciter absolvat, enixe optamus.
- 182.

FASTI ECCLESIAE ANGLICANÆ; OR, AN ESSAY towards deducing a regular Succession of all the principal Dignitaries in each Church or Chapel &c.

i. e.

FASTI ECCLESIAE ANGLICANÆ, SIVE, Tentamen, quo regularem successionem omnium dignitatum præcipuarum in quavis Cathedrali ac Collegiata Ecclesia aut Capella, in Anglia & Wallia hodie exstante, a prima ejus institutione ad Annum 1715 deducere annisus est
JOHANNES LE NEVE, nuper Soc. Collegii.
Trinit. Cantabr.

Savoyæ, (qua Londini est) apud Henr. Clements & rel. 1716, f. Alph. 6.

Utilissimum civibus suis, nec levem imo difficillimum laborem subiit operis hujus Editor perindustrius, qui cum vix alium in hoc argumento ducem præter Franciscum Godwin Episc Landavensem & Herefordiensem reperisset, qui breviter nonnulla annotaverat ultra A. 1616 haud progressus, tot Episcoporum Angliæ Archiva scriptaq; alia tum edita tum inedita evolvit, in quibus communicandis illorum facilitatem ac benevolam mentem mire commendat. Certe quantum illi in hoc opere desudandum fuerit, vel ex prolixo illo monumentorum ad sedem Cantuariensem spectantium catalogo, quem Præfationi inseruit, facile conjectare licebit. Nec Episcoporum tantum syllabum tradit, verum & Decanorum, Archi-Diaconorum ac Præbendariorum seriem accurate exponit, nec usquam deficit, nisi quod Præbendariorum Roffensium, Vigorniensium, Chestriensium ac Dunholmensium, de quibus frustra sollicitus fuit, mentionem nullam facere potuit. Sub finem reditus quoque cujusvis Episcopatus commemorat, & insigne ejus accurate describit; nec Collegii Ætonensis Præpositos, Decanos & Præbendarios Westmonasterienses, Decanos & Canonicos Vindeforienses, Academiarum item Cantabrigiæ & Oxoniensis Cancellarios, Vice-Cancellarios, Professores, Collegiorumque, quæ in iis sunt, Rectores omittit. Archi-Episcoporum Cantuariensium Catalogum ab Augustino, qui sedem illam firmasse dicitur A. 598, ad Thomam Tenison, Eboracensium vero a Paulino A. 625 consecrato ad modernum Wilhelmum Dawes deducit; & illius Episcopatus primitias 2682 librar. Sterl. 12 schill. & 2 num. hujus 1610 libr. computat. E reliquis saltim eos hic memorabimus, qui hodie Episcopatibus præfunt, additis annis, quibus ad hanc dignitatem pervenerunt. Sunt ergo Apsphensis Joannes Wynne 1714, Bathoniensis & Wellensis Georgius Hooper 1703, Bristolensis Georgius Smalridge 1714, Cicestriensis Thomas Manningham 1709, Eliensis Wilhelmus Fleetwood 1714, Exoniensis Offspring Blackhall 1707, Glavorniensis Richardus Willis 1714, Herefordiensis Philippus Bisse 1712, Licetfeldensis & Conventriensis Johannes Hugo 1699, Lincolnensis Wilh. Wake 1705, Londinensis Joh.

Robinson 1713, Nordovicensis Carolus Trimmell 1707, Oxoniensis Joh. Potter 1715, Roffensis Franc. Atterbury 1713, Sarrisberiensis Wilh. Talbot 1715, Wincestriensis (cujus primitiæ 3193. libras Sterl. excedunt) Jonathan Trelawny, Vigorniensis Wilh. Lloyd 1699, Carleolensis Wilh. Nicolson 1702, Chestriensis Franc. Gastrell 1714, Dunholmensis Nathanael Crew 1674, Menavensis Thom. Wilson 1697.

THE HISTORY OF OUR LORD AND SAVIOUR
Jesus Christ &c.

HISTORIA DOMINI ET SERVATORIS NO-
stri Jesu Christi in tres partes divisa, cum subje-ctis medita-
tionibus & precibus. Accedunt vitæ Apostolorum & Evan-
gelistarum. Autore WILHELMO REA-
DING, M. A.

Londini, apud W. Mears & J. Browns, 1716, 8.

Alph. 1 plag. 4.

Liber hic usibus sacris destinatus, & sexui elegantiori dedi-
catus, historiam Christi, Apostolorum & Evangelistarum,
ita in compendio repræsentat, ut ex singulis capitibus piæ me-
ditationes ac preces deducantur. Fontes historiæ Christi merito
agnoscit esse quatuor Evangelistas, quibus Josephi testimonium
de Christo, & hujus epistolam ad Abgarum adjungenda putat,
ea tamen quæ de sacerdotio Servatoris nostri Judaico apud Sui-
dam in voce *Jesus* leguntur, ad recentiora figmenta refert. In vi-
tis Apostolorum, ubi idonea monumenta desunt, antiquas tra-
ditiones interdum cum Caveo admittit. In methodo tractandi
hoc argumentum Taylorem Ep. in ordine Echardum, Historiæ
Ecclesiasticæ autorem, in Chronologia Usserium secutus est:
licet in annis Christi notandis æram vulgarem retineat, & pa-
rum interesse judicet, quo loco vel ordine aliquid memoratur,
cum Evangelistas majorem rerum, quam temporis, quo singu-
la acciderint, rationem habuisse, existimet. Fundamentum di-
visionis suæ ponit in Epocha Ministerii Christi, quod post ca-
ptivi-

ptivitate Joannis Baptistæ coeptum esse, statuit, A. C. XXXI Imp. Tiberii XVII, secundum Matthæi IV, 17, Marc. I, 14 & Act. X, 37. Itaque pars I continet historiam Servatoris, a conceptione, usque ad captivitatem Joannis B. P. II sermones & miracula ejus a captivitate Joannis, usque ad magnam hebdomada passionis, P. III historiam hujus ipsius hebdomadis, pariter ac resurrectionis & ascensionis Christi. Ceterum id operam dedit Autor, ut historiam Christi & Apostolorum ex Geographia illustraret, & hinc inde observationes quasdam admiscuit. Ita cap. III nomen Joannis explicat, idque non apud Judæos, sed tantum in familia Zachariæ novum fuisse, ostendit. Cap. IV Christum ex virgine desponsata nasci voluisse, monet, propterea ut honor natiuitati ejus conservaretur apud eos, qui non statim mysterium & miraculum illius intelligebant. Genealogiam Christi a Matthæo & Luca diversimode recensitam conciliaturus, ab altero Josephi, ab altero Mariæ majores, utrosque ex stirpe Davidis, sed ex diversis ejusdem ramis oriundos, commemorari, affirmat: Matthæum, utpote Judæum, Judæis scribentem, *politicam* Christi originem ex Abrahamo & regia Davidis familia deduxisse, ut illum, jure natiuitatis & hæreditatis, legitimum Judæorum Regem fuisse, demonstraret: Lucam, utpote Gentilem, Gentilibus scribentem, *naturalem* successionem eorum, a quibus Servator carnem & sanguinem adsumsit, ob oculos posuisse, & altius usque ad Adamum ascendisse, ut illum, velut semen mulieris, gentibus æque ac Judæis promissum, representaret.

HENRICI MASCAMPPI PROFESS. DUISBURG. Tabulæ Chronologicæ, quibus exhibetur universæ Historiæ Compendium, tali ordinatione, ut æquabilis ubique sit distinctio rei Civilis, Ecclesiasticæ & Literariæ.

Amstelodami & Lipsiæ, apud Mich. Andr. Fuhrmann, Bibliop. Osnabrug. 1717, f.

Plag. 9.

Octo

Octo Tabulas hic exhibemus, forma mediocri, sed nitide & exacte expressas, tantoque studio ab Autore indefesso elaborates, ut illis quæ Petavianæ vulgo audiunt nuperque Lugduni Bat. majori quidem longe ornatu prodierunt, multum præferri mereantur. Tria enim in illis reprehendit Noster, primum quod posito anno Mundi in anno ante C. N. 3983, omnia ante Christum Secula finiantur septendecim annis ante quam debeant, magna inde incertitudine, an prius vel posterius ad Sæculum aliquid pertineat; quod quidem vitium tolli posse putat, si primum mundi Sæculum constituatur annorum 83; sic enim reliqua decurrerent æquabili Sæculorum termino: at magis ipsi probatur Marshami ratio, secundum quam exacte ante Christum Sæcula sunt 40. Alterum est, quod res Civiles, Ecclesiasticæ & Literariæ mire inter se permisceantur, & tertium, quod in singulis non sint convenientes Sectiones. His itaque medellam allaturus Autor, sæculorum ab Orbe condito 30 res civiles *Tabula I*, Ecclesiasticas vero & Literarias *Tab. II*, tum Sæculorum ante Christum 10 res Civiles *Tab. III*, res Eccl. & Liter. *Tab. IV*, Sæculorum post C. N. 9 res Civ. *Tab. V*, Eccl. & Liter. *Tab. VI*, Sæculorum novissimorum 8 res Civ. *Tab. VII* & res Eccl. ac Liter. *Tab. VIII* repræsentat. In rebus civilibus secundum Regna ac populos diversos procedit; in Ecclesiasticis vero Ecclesiæ propagationem, statum & fata, regimen item, doctrinam, ritus, Concilia; in Literariis varia doctrinarum genera considerat; quibus expositis ultimo loco rerum summam repetit, & æras atque epochas diligenter annotat. Ceterum ex his quæ Tabulæ II præmittuntur, intelligimus, Autorem plura quoque, quæ bono publico molitur, & in his *Institutiones imprimis Historicas*, quarum primam Partem, hætenus editam, Suppl. Tomo VI Sect. VIII p. 359 ff. recensuimus, tum *Introductionem in Geographiam universalem, & Delineationem Juris publici universalis*, his Tabulis accurate accommodaturum. Spem quoque facit in ipsa Præfatione Operis chronologici paulo luculentioris, quale Theatrum Historicum Christophori Helvici, cujus nimiam αἰμαξίαν multiplicem emendationem efflagitare censet.

DE JURE CLIENTELARI GERMANORUM
 in Feudis & Coloniis, sigillatim atque ex instituto I dem
 Erbpacht, II Laffgütern, III Curmeden, IV Landsideleihe,
 V Meiergutern, VI Schillingshaverrecht, cum ex moribus
 mediævi, tum ex usu hodierno patriæ forensi erutum
 & declaratum a JOH. PETR. LUDÉWIG, ICio,
 Reg. Cur. & Regim. Consil. in Frideric. Profess.

Halæ, literis orphanotrophii, 1717, 4.

Alph. 2 pl. 3.

TRactatus præsens erudite admodum conscriptus absolvitur,
 more consueto, Præfatione, ipsius operis tractatione & In-
 dice. Præfatio extantiora Juris feudalis recenset fata, redarguit-
 que perversum hoc jus hætenus docendi morem, dum non de-
 rivetur ex sede genuina, quam Cel. Autor esse statuit historiam
 mediævi moresque patrios, non autem solas Leges Longobar-
 dicas, multo minus Jus Civile, nec etiam duo Specula, Saxoni-
 cum puta & Suevicum, quorum compilatores *nugatores specu-*
larios compellare solet. Quum itaque a Dd. nimia feudorum
 facta fuerit confusio, hinc consultum putavit eadem dividere in
 Francica, Germanica, Principalia, Oblata (quæ tamen *simulata*
 dici mavult) Provincialia & Longobardica, fundamento divi-
 sionis a legum morumque vicissitudine desumpto; postea Dd. ob
 commissam confusionem excusat, atq; præsentis sui instituti ra-
 tionem paulo distinctius proponit. Ipsum opus in tres sectiones
 dispescitur: harum *Prima* indolem feudorum universim tradit,
 & quidem in quatuor capitibus, quorum primum operis diffi-
 cultatem & adjuncta, quo referasetiam Glossaria, quibus usus
 est Cl. Autor, alterum vocum *feudi & beneficii* singularia, tertium
 vocabulum *Lehen*, quartum feudi definitionem, cum confuta-
 tione aliarum ab Autoris nostri definitione discrepantium con-
 tinet & exponit. *Secunda* Sectio in capite uno commixtionem
 feudorum cum juribus & contractibus aliis ostendit, in altero
 vero jura feudo affinia & cum isto communia, ut sunt usufru-
 ctus, dominium utile, jus in re, servitus, possessio, dos, emphy-
 teusis, census & alia, recenset. *Tertia* tandem Sectio, quæ no-

vem capitibus constat, circa jura dimidiata & eorum originem occupatur, eorundem divisionem ostendit, & sigillatim jura conductionis Perpetuariæ (Des Erbpachts) Lassiticorum (Derer Laßgüter) Curmedialium (Derer Curmedigen Güter) Landfidelix, Villicorum & Solidariorum (Schillings, Haber, Güter) delineat. Ubique ea proceditur methodo, ut rei tractandæ definitio tam nominalis, quam realis, constitutio & origo, jura, proprietates, convenientia & discrepantia ab aliis, nec non finis & contraria, ut & processualia quædam, succinctis Aphorismis adumbrentur, & singula in notis subjectis variis Legibus, rationibus, testimoniis ex monumentis historicis ac diplomaticis mediæ ævi prolixius dilucidentur: unde insignis & diffusa monumentorum ex barbaris seculis oriundorum Cel. Autoris notitia elucet, quam luculentius adhuc eruditis approbaturus est in Critica mediæ ævi, Jure Feudali Diplomatico, Jure Publico Diplomatico & Historia Diplomatica, qualia opera typis vulganda p. 6 & 10 promittit. Multa singularia & lectu jucunda ex hoc opusculo afferre possemus, nisi brevitatis ratio habenda esset. Sic p. 74 prolixè confutatur communis Dd. sententia, qua Dominum ad fidelitatem reciprocam vasallo exhibendam obligant. P. 188 quæstionem movet, utrum conducatur Principi regale patrimonium jure perpetuario locare, nec ne? & argumenta ab utraque parte proferri solita proponit, neutritamen sententiæ subscribere dignatur. P. 193 refutatur opinio existimantium, per conductionem perpetuariam dominium transferri, ejusque erroris origo exponitur. Quanquam autem p. 200 sqq. conductori perpetuario abjudicetur jus sublocandi citra Domini & locatoris consensum, nihilominus factamen Principi Imperii adjudicatur p. 205 facultas locandi in perpetuum bona sua, etiamsi fiat citra Domini & agnatorum consensum. Vocem *Lassiticorum* ex jure servitutis p. 218 exponit Autor, asseritque & idoneo testimonio probat, apud antiquos Germanos quandam servorum fuisse speciem, quæ *Lassitorum* fuerit appellata. Curmedialia p. 278 definit conductionem dominicam, quasi *Hoffmiethige Güter*. *Meieriam* & nomen villicorum (Derer Meiern) ex appellatione Majorum

domus p. 372 deducit. De bonis *solidorum* p. 471 observatur, quod locator reddito solido eadem recuperare, & conductorem pro lubitu ejicere olim potuerit; illud tamen hodie non amplius procedere, circa calcem hujus tractatus docetur. De plurimis bonorum sigillatim recensitorum speciebus ingenue fatetur, impossibile esse easdem singulas ad certas & universales revocare leges, quum pro ratione provinciarum varient instituta & consuetudines; quare singulos ex cujusvis regionis moribus dijudicandos putat, ejusque rei varia exempla, quæ brevitatis ergo omittimus, adducit.

*ACADEMIÆ CÆSAREO - LEOPOLDINÆ
Carolinæ Naturæ Curiosorum Ephemeridum Centuria
V & VI, cum Appendice.*

Norimbergæ, litteris Melchioris Godofredi Heinii, 1717, 4.
Alph. 3 plag. 17 cum figur. ænear. Tab. 13.

STrenue pergunt Naturæ Curiosi in colligendis Observatio-
nibus suis, e quarum Centuria V & VI, quæ nunc prodiit,
potiora excerpemus.

In Cent. V Obs. 5 D. Christianus Gottlieb Reufnerus virum generosum per tres annos a podagra, cum qua ei hæcenus singulis annis bis circa æquinoctia conflictandum fuerat, se præservasse pediluvio ex aqua simplici subtepidâ, in quam quotidie cubitum iturus pedes ad horam unam immerferat, refert, & Obs. 6 ad tinnitum aurium ac otalgiam instrumentum acusticum, seu tubulum argenteum deauratum, spithamæ longitudine, bis vel ter de die auri dolenti applicandum, ut aer vel flatus sugendo extrahatur, commendat. In Obs. 20 D. David Laurentius Ebersbach in foeminæ vesica urinaria foetum humanum trium mensium, cujus funiculus umbilicalis fundo illius mediante massa carnosa, secundinis non absimili, adhæsit, nullo superflite ulceris uterini vestigio conspexit. In Obs. 24 D. Samuel Grassius ex uteri cavitate sanguine tincta, ejus vero vagina nullum cruentationis signum præbente menses etiam ex ipso utero profluere infert. In Obs. 30 D. Johannes Baptista de Wenckh

mulieris mentionem facit, quæ hausto vino quodam per quatuor annos cum dimidio, siti licet vexata, ne guttam tamen aquæ, vini, mulsi, cerevisiæ, bibere amplius potuit, sed & nec fructus succulentos, aut cibos aqua coctos vel quippiam simile potulentum assumsit, imo si extreme sitibunda vel tantillum similæ, aqua, vino, aut jusculo intinctæ degustare vellet, ne guttulam quidem hujusmodi liquorum deglutire valuit, quin vomitu, tussi, capitisque doloribus usque adeo fuerit divexata, ut complurium septimanarum spatio decumbere necesse haberit; interim tamen quotidie viginti vel triginta uncias urinæ emisit, nec mensium suppressione laboravit; creditque D. Wenckh, mulierem hanc tali magnetico sale fuisse dotatam, ut ex aere tantum humiditatis attraxerit, quantum ad corporis sustentationem diminitique laticis justam proportionem egebat. In Obs. 66 D. Godofredus Klaunius aristolochiæ rotundæ tam infusum in spiritu vini Rhenano, quam essentiam, imo & extractum contra arthritidem laudat; cujus radicis historiam tam Botanicam quam Medicam D. Godofredus Heldius in Centur. VI Obs. 86 fusius exposuit. In Obs. 76 & 77 D. Andreas Fackius hydropem acidularum Wickenfium usu feliciter profligatum testatur, ad calculum vero decoctum silicum prius ignitorum & calcinatorum in vino, cui quandoque Herniaria addenda, commendat. Quoniam cerebelli humani fabrica ab Anatomicis adeo leviter pertractata hætenus fuit, operæ pretium duxit D. Laurentius Heister eandem in Obs. 82 exactius describere & prout recens & præparatum oculis se sistit, delineare. Præparatio autem in eo consistit, ut recenti cerebello per medium prudenter diviso, in vase quodam spiritus vini bono vel rectificatus per noctem affundatur. Eandemque ejus structuram in bestiis reperiri, cerebelli vitulini figura, quam apponi jussit, edocet. Idem in Obs. 83 valvulam & sphincterem pylori non horizontalem habere figuram, quemadmodum ordinario delineatur, sed obliquam & ita quidem constitutam, ut a latere dextro oblique deorsum versus latus sinistrum descendat, edocet, & in Obs. 85 duplicem epiplocelem veram sine intestinorum prolapsu observasse se scribit.

TAB. VI.

Fig. 9 & 10.

Fig. 11.

Sed ad Centuriam VI pergimus, in cujus Obs. 14 D. Johannes Melchior Verdries pro uracho in foetu humano pervio militat. In Obs. 24 & sequentibus supra laudatus D. Laurentius Heister tunicam allantoideam in vacca, cujus existentiam ob propriæ experientiæ defectum hæctenus in dubium vocaverat, nunc meliora eductus, graphice depingi atque ejusdem valorum sanguineorum reptatum oculis lectoris curiosi fisti curavit; vasa lactea non solum ex intestinis tenuibus & crassis, tenuibus proximis, prodeuntia conspexit, sed & fibras annulares in ductu thoracico detexit, quibus mediantibus hic chylum superiora versus promoverè aptus redditur; venam umbilicalem non in venam cavam, sed in sinum venæ portæ hiare demonstrat; ac in duobus subjectis melancholicis, quæ aquæ submersione sibimet ipsis mortem intulerant, præternaturalem pancreatis & folliculi fellis constitutionem advertit; unde concludit, in his duobus subjectis bilem & potissimum succum pancreaticum non rite, nec debita copia secerni & excerni, ideoque nec chylum rite solvi attenuarique potuisse, sicque non semper lienem, sed forte sæpius pancreas & bilis impeditum fluxum melancholiam excitare. In Obs. 43 D. Michael Alberti genealogiam salium mediorum perviam siccam explicat. In Obs. 49 & 50 D. Johannes Christophorus Gerlach mulierem ulcus oris & narium canerosum vitriolo cœruleo, vel per se vel cum oleo olivarum applicato sibi curasse; & luem veneream, consuetis per ligna & mercurium curationibus nihil proficientibus, viridis æris usu interno cum vino rubro penitus profligatam refert. Et tandem D. Godofredus David Mayer in Obs. 57 & 58 hæmoptysis periculum fortuita emesi declinatam & epilepsiam contumacem radicis Ipecacuanhæ usu vindicatam perhibet.

In Appendice continentur D. Lucæ Schroeckii & D. Marci Gerbezii Constitutio Epidemica Augustana & Labacensis annorum 1715 & 1716; Johannis Jacobi Scheuchzeri lexicæ diluvianæ specimen; Johannis Georgii Liebknecht nova approximatō quadrati ad circulum inscriptum per series in infinitum instituta, Lic. Joh. Jacobi Dillenii Dissertationes II de plantarum propagatione; D. Philippi Breynii Epistola de plantis & insectis

fectis quibusdam rarioribus in Hispania observatis; D. Wolfgangi Christiani Manes Bagliviani; Dn. de Vuolhouse operationes Chirurgicæ, quas oculis laborantibus administrat; D. Michaelis Friederici Lochneri Succedanea exotica Thée & Caffée, Botry, Ambrosiode Americana, Ambrosia artemisiæ foliis odorata Malabarensi, Thée de Lima, de Paraguay, Caffée a la Sultane, & oleo Siree; ejusdem Belilli Indicum, una cum Tethyos & Tethyorum Historia; ejusdem Festum Tethinidorum Dianæ Corythalliæ, a nutricibus Spartanis celebratum; D. Godofredi Benjamin Preussii Epistolica Dissertatio ad rem numismaticam Medicorum pertinentia exhibens.

Explicatio Figurarum.

Figura 9 sistit cerebellum humanum recens exemptum.

aaaa. Cerebrum.

bbbb. Cerebellum in medio perpendiculariter divisum.

cc. Medulla oblongata, cujus interventu utraque hemisphæria cohærent.

dd. Nates.

ee. Testes.

f. Glandula pinealis.

g. Anus.

h. Valvula magna Vieussenii paulo distracta.

i. Calamus scriptorius.

k. Crena.

ll. Pedunculi cerebelli.

m. m. m. m. Corticalis substantia longe copiosior, quam vulgo pingitur.

n. n. Medulla spinalis.

pppp. Interstitia inter lobulos, quæ admodum obscure apparent.

Figura 10 exhibet idem cerebellum præparatum.

oooo. lobi & lobuli minimi a se invicem distincti.

Figura 11. repræsentat cerebellum vitulinum.

DE PHYSICES IN REBUS MATHEMATI-
cis utilitate Prælectio habita a JOANNE POLENO, in
Gymnasio Patavino cum ab Astronomiæ & Meteororo-
rum sede ad Philosophiam docendam
transiret.

Patavii, apud Joh. Baptist. Conzatti, 1716, 4.
Plag. 3.

Sicut inter eos, qui solida rerum physicarum cognitione capi-
untur, nemo facile reperietur, qui Matheos in Philosophia
naturali utilitatem, imo & necessitatem non agnoscat, non igna-
rus, absq; Geometriæ & quidem altioris usu præclara Neoterico-
rum inventa omnia in physicis intelligi non posse; ita nemini
mirum videbitur, si amplum dicendi campum sibi aperuerunt
illi, qui Mathematicum in Physicis necessitatem sibi probandam
sumserunt. Eorum tamen vestigiis insistere nolens Vir Cele-
berrimus, Johannes Polenus, Prælectioni suæ, quam tunc publice
dixit, cum sedem Astronomiæ & Meteororum cum Philosophiæ
ordinaria permutaret, aliud argumentum, quod novæ suæ Pro-
fessionis quidem conveniret, nec tamen ab aliis præoccupatum
esset, deligendum sibi arbitratus est. Quam ob rem *de Physices
in rebus Mathematicis utilitate* differere suscepit. Cum Ma-
thesis in *Puram* & *Mixtam* dividi soleat, ideo etiam sermonem
suum in duas partes dispescuit. Mathesi puræ illam Physicæ
partem, quæ animi humani naturam variasque constitutiones
perscrutatur, utilem esse docet, quod intellectus indolem, vires,
proprietas, leges item animæ cum corpore organico, quoad
fieri possit, nosse oporteat ad id, ut, quoniam plurium rerum
notiones uno eodemque tempore percipere distincte non valet,
multo que minus id quod infinitum, regulas dispiciat secundum
quas in indagandis absconditis veritatibus tuto procederet; qui-
bus regulis genuinæ methodi ubi recte uti didicerit intellectus,
futurum probat, ut de ipso infinito quantitatis multa cognitio-
ne & admiratione digna intelligat: propterea, quemadmodum
summus Leibnitijs (cujus gravem jacturam etiam nunc lugent,
quotquot solidioribus literis ac scientiis favent & dediti sunt)

infiniti considerationem tunc maxime necessariam esse judicat, quando de naturæ operationibus agitur, ita vicissim naturæ opera atque adeo Physicam ad infiniti contemplationem erigere humanum intellectum, eleganter Autor noster observat. Reliquæ utilitates, quas Physice in Mathesin puram transfert, respiciunt tum principia, tum etiam demonstrationum methodum, easque omnes acute & docte evolvit.

Altera orationis pars, ut jam dictum, versatur circa Mathesin, quam vocant mixtam, cujus objectum non est extensio in abstracto sumpta, sed qualis in hoc rerum universo existit, qualitatibus physicis vestita sensibusque nostris exposita, quo pertinent Optica, Astronomia, Musica, Mechanicæ & quæ hisce subsunt aliæ scientiæ Physico-Mathematicæ; harum omnium principia accurata phænomenorum observatione fidisque experimentis ex Physica in Mathesin translata esse ostendit Noster, quæ dum solerter deducit, objectionesque nonnullas, quas in contrarium adduci posse arbitratur, diluit, utiles quoque regulas, quas in accurata principiorum indagine observandas esse intelligit, oportune indicat, non omissis laudibus Autorum, qui in promovendis scientiis illis Physico-Mathematicis operam suam utiliter collocarunt: commendat proinde *Cartesii* explanationem Iridum, Ill. *Leibnitii* Systema Dynamicum, Ill. *Newtoni* Princ. Phil. Nat. & Opticen, *Jacobi Bernoulli* Theoriam Resistentiæ solidorum, *Varignonii* & *Hermannii* Observationes circa motus fluidorum, *Wolfii* Aerometriam, aliorumque nonnullorum studia passim laudat.

JOSEPHI VERZALIÆ CÆSENATIS

Epistola ad Geometras.

CUM superioribus diebus, ut Amico per literas imagines Divorum Divarumque quarundam postulanti operam navarem, *Bibliopolam* hunc *Gallum* convenissem; atque ut institutæ jam rei exitum expediret, expectarem, *Academia Parisiensis Commentariorum*, quorum nullum intra novem fere annos videre contigerat, corpora quædam in manus forte

inci-

inciderunt, in quibus *Problemata* illa duo, ad vires *Centrales*, cum in *inani* tum in *pleno* spectantia, quæ primus ego publice *Geometris* posui, ac generalissime persolvi, a *Transalpinis* quibusdam *Viris Eximiis* & luculenter explicantur & extricantur enodanturque copiosissime. Et quanquam suscepti muneris ratio, tempus meridianum importunum, & locus, non modo, ut egregias, quas *Præstantissimi Viri* usurpant, rationes & vias gustarem, non tulerunt, sed vix, ac ne vix quidem, *Disputationum* illarum inscriptiones percurrendi, atque *æquationum* formulas strictim aspiciendi, facultatem dederunt; ex ea tamen *Meditationum* earum vel brevissimi temporis percursione tantam cepi voluptatem, quanta ex re jucundissima maxime capi potest, eoque majorem, quo paucis ante diebus ab Amico acceperam, idem argumentum non uno in loco in aliis quibusdam exteris *Diariis* diligenter quoque pertractari. Quid enim homini, omne otium tempusque in literarum studiis conterenti, carius atque antiquius esse debeat, quam ut lucubrationes suæ ab ingenio excellenti *Viris* probentur, atque ita probentur, ut in illis explicandis aliquam laudis suæ partem ponere videantur, ego quidem non video. Quare ex hac illustri significatione tunc demum perspecto rerum illarum pretio, atque cognito præclaro tantorum *Geometrarum* erga illas studio, ipse mihi gratulatus sum bene locatam in illis perquirendis industriam, venique facile in eam spem, fore, si quid non minoris momenti emitterem, ut id eodem animo *Viri Cl.* acciperent, atque non minori sedulitate excolerent. Quamobrem, cum tunc Opusculum quoddam, in quo, quantum digressionum ratio fert, *Problemata* quædam, ex iis, quæ *Phyfico-Mathematica* vocantur, expediuntur, sexennio ante eoque amplius absolutum, in manibus haberem, neque satis adhuc mihi constaret, quam mox illud evulgaturus essem; aliquod ab illis eligere, atque illud *Geometris* dare, mecum ipse constitui. Est autem id quod sequitur:

Funiculum, sive Catenam, extremis suis ita fulcro alligatam, ut prolabi minime possit, infinitæ Potentiæ, datam servantes le-

gem, paribus intervallis, ad pares angulos pellunt, aut trahunt: quæritur earum formula, habitæ ratione ponderis Funiculi, sive Catena.

Utere hoc in præsens, *Lector Geometra*, atque ubi ad formulæ explanationem perveneris, si penitus ejus naturam inspicias, tunc demum cognosces, illud latius patere, quam primo videatur aspectu. Non modo enim *Problemata* illa egregia a *Principibus Geometris* maxima sui cum laude jam pridem dissoluta, quæ *Velariarum, Linteorum, & Musculorum* dicuntur, nec non (instituta levi mutatione) ea quæ *Catenariarum* vocantur, & præterea sua omnium horum *Inversa* (sic loquuntur,) ut rationes singulares complectitur; sed quod majus atque sublimius quoddam est, *Algebram* nostram, vel in hujusmodi quæstionibus *Physicis* extricandis, notiones quasdam, ab omni materia secretas, consecrari sæpe necessitate coactam, ab hac durissima servitute liberat, atque in dignitatem amplissimam vindicat. Quod si huic superius *Problema* meum, de *Viribus Centralibus Corporum, ambitus quomodocunque incurvos, in medio ut libet crasso, ac illorum motui resistente percurrentium*, adjunxeris; næ *Meditationibus* quilibuscunque nostris aditum, qui antea *Mathematicis* clausus erat, ad innumerabilia ac præclara quæsitâ patefactum esse reperies; præcipue vero, quantum a *Parabolicis* distent missilium semitæ, quæcunque fuerit aeris qui nos circumfundit crassitudo, & illius resistendi ratio; quaque ponderum lege sint onerandæ *Catena*, ut eosdem aut alios nectantur in arcus; atque quo vere tumeant sinu navium *Vela* flante *Notto*, *Linteæ* liquore plena ac *Musculi* a spiritu inflati, quibus in rebus, non modo *Veterum*, sed & *Recentiorum*, quibus ceteroquin tot alia mirabilia debemus, cessavit industria, tunc tandem intelliges.

Ceterum ego *E. E. Æ. S. S. A. I.* ad formulas quæ sequuntur 4. 5. = 2. 4. 4. 6. 4. 4. 4. *d.* 4. 6. 4. 4. 4. *d.* 2. 8. 2. 4. 2. *e.* 8. 3. 6. 8. 4. 2. vel 4. 8. = 2. 8. 4. 8. 4. *d.* 2. 4. 2. 6. 4. 4. 2. *d.* 4. 6. 4. 4. 2. *e.* 8. 3. 6. 8. 4. 4. pervenio.

Analysis Problematis Virium Centralium in pleno.

Vis Centralis, $=f$; r = Resistentiæ, u = Velocitati, du = ejus differentiæ, ac dt = tempori. $f dt = du$ in *inani* (signa pro re nata ipse mutabis,) & per ambitus curvarum, quarum y sunt *Ordinatae*, & dx partes minimæ, sive *rectæ*, sive *circuli*, ab ipsis interceptæ; $f dy : u = du$; Cum ergo in pleno, $f = f - r$, habebimus, $f dy - u r dt = u du$; quæ est formula generalissima, unde emanant omnes aliæ. Alteram addere, supervacaneum duco.

Dum hæc ab Adversariis describerem, incidi in *Theoremata* quædam non inelegantia, quibus dies *Nonarum Decembris* 1705 erat adscripta: *De Corporibus, quæ in cava Conoidum superficie, circum axem torquentur.* Hæc quoque habe, & vale.

1. *Vis Centrifuga Corporis est in ratione composita, ex directâ Subtangenti & reciproca Ordinata, spectantium ad Conoides.* 2. *ejus Velocitas est in ratione subduplicata Subtangenti.* 3. *Tempus est in ratione composita, ex directâ Ordinata, & reciproca subduplicata Subtangenti.* Bononiæ Kal. Junii M. DCCXVII.

ANGELI FONTEFI VERONENSIS EPISTOLA ad V. Cl. JO. BURCHARDUM MENCKENIUM Lipsiensem, de Conspectu insignis Codicis Diplomatico-Historico-Epistolaris ex ἀνολογία Φω, ut quidem videtur, dato ad Actorum Erud. Lips. Collectores a R. P. BERNARDO PEZ, Benedictino & Bibliothecario Mellicensi in Austria.

Veronæ, in ædibus Petri Tuditani, 1717, 4.

Plag. 5 $\frac{1}{2}$.

CUM multorum curiositatem provocaverit vulgato in Actis hujus Anni M. Jan. p. 30 ff. Conspectu Codicis Zwetalensis, mira diplomatum ubertate conspicui, R. P. Bernardus Pez, rem non ingrati & illi & aliis historiarum cupidis se facturum putavit pseudonymus Epistolæ hujus, nuperis Calendis Maji datæ,

Autor (quem Justum Fontaninum esse, celeberrimum Virum, nonnullis indiciis inducti auguramur, quanquam nec id certo asserere ob causas alias audeamus) si de Codice illo, quem integrum prelo parari acceperat, mentem suam publice exponeret, & ubi jam publicata CIX Codicis illius diplomata prostant, indicaret. Nam & ipse Conspectum nostrum legens reminisceretur, præter ea quæ ipse Pezsius antehac edita agnoverat diplomata, complura alia typis excusa jam pridem proflare, & mox a doctissimo Viro, Scipione Mapheo, in ea sententia maxime confirmatus est, qui Jacobum Gretserum pleraque in libro, quo *Divorum Bambergensium* vitas Ingolstadii 1611, 4 exposuit, & in *Defensione* illa, quam statim anno sequenti ibidem in 4 contra Goldastum vulgavit, ex eodem Codice Cæsareo, cuius edendi spem Lambecius, & ipse hujus rei ignarus, fecerat, & præterea Cl Lunigium nostrum in *Spicilegio suo Ecclesiastico* publici juris fecisse deprehendit. Nos, cum nec omnia describi patiatur institutum nostrum, & ipsam Epistolam apud nos recudendam speremus, paucissima, quæ vel obiter monuit Epistolographus, saltem attingemus. Dum suspicatur, unam ex Epistolis tribus Hierosolymitanæ Ecclesiæ ad Latinos de rebus a Francis in Oriente gestis Balduino Rege, esse encyclicam illam ad Paschalem II, quam Baronius Tomo XII ad A. 1100 mense admodum, ut ipse conqueritur, exhibet, quamque adeo e Codice Zwetalensi emendari optat, se plures testatur in schedis suis habere hujus generis literas, quæ Baronii exemplo mirifice medeantur, cuius edere cupienti promptas ac paratas. Cum incidit porro in subscriptionem bullæ Leonis IX, qua omnia bona & privilegia Ecclesiæ Babenbergensi confirmat, & Pezium videt in ea esse sententia, quasi Papebrochius ex illa corrigendus sit, hunc luculenter defendit, remque ita conficit, ut in Codice Zwetalensi pro *Tiburi* legendum *Triburi* seu *Triburix* existimet. Ceterum optat Noster, Epistolas illas, quæ Schismaticorum calumniis repletæ sunt, aliaque id generis scripta, in quibus epitomen illam operis cujusdam, *de controversia inter Hildebrandum & Imp. Henricum, a T. Osneburgensis Ecclesiæ puerorum introductore* confectam, reputat, qualia plura utique, quam

Eccle-

Ecclesiæ expediat, Illyricus, Schardius & Goldastus collegerint, alta nocte premi, cetera vero quæ vel nondum vel haud satis emendate prodire, accurate edi e Codice laudato, & se quoq; flosculos quosdam sparsurum, si tanti videbuntur Rev. Editori, pollicetur, eoq; hic vel obiter notat, se ejusdem Udalrici Babenbergensis, qui Zwetalensem Codicem compilavit, *artem didandi* seu epitomen Rhetoricæ quingentis circiter abhinc annis in membrana descriptam, annotasse. Nec tacemus denique duo a Cl. Autore corrigi sphalmata, quæ in Conspectum Codicis Actis nostris insertum irreperunt, alterum p. 31 lin. 10, ubi pro *XI* legendum *XII*, alterum p. 41 lin. 31, ubi pro *Innocentii I* substituendum *Innocentii II*.

ILLUSTRIS VIRI, GODOFREDI GUILLIELMI LEIBNITII, Collectanea Etymologica illustrationi linguarum veteris Celticæ, Germanicæ, Gallicæ, aliarumque inservientia; cum præfatione JO. GEORGII ECCARDI.

Hanoveræ, sumtibus N. Fœrsteri, 1717, 8.

Alph. 2 plag. 15.

Merito adhuc incommodo detrimentoque nostro dolemus Germani, quod illustrem Leibnitium amisimus, (cujus mox vitam & elogium paulo luculentius exponemus,) civem, quo majorem nec ingenio & eruditione, nec celebritate nominis, nec amore deniq; in patriam, ulla unquam memoria habuit, nec habebit fortassis posteritas, si qua futura est. Ejus in omnes literas & universam eruditionem merita, tametsi invidorum hominum criminationibus appetuntur, tamen perduratura credimus, donec aliqua in terris erit magnorum ingeniorum memoria & donec nondum omnem virtutis sensum hi mores abolent. Non autem solum ista tanti nominis celebritas huic genti laudi cedit, sed & instituta ejus eo spectarunt, ut res nostræ undiquaque consummatæ ceteris gentibus exemplo & æmulationi esse possint. Linguæ consultum hoc in primis opere voluit, in quo de originibus ejus & cognatarum linguarum ita disseritur, ut ex eo ad ipsam linguæ nostræ lucem magna ac-

cessio derivari possit, ne dicamus, ultimis etiam generis nostri stirpibus & inde usque omni antiquitati insignem lucem afferri.

Primum Jo. Georgius Eccardus V. C. cum in Annalibus consignandis immortalis viro adjutor esset, antiquitatibus gentis & linguæ nostræ se dederat, deque eo studio eruditos in *Historia studii Etymologici linguæ Germanicæ impensæ* monuerat. Leibnitius igitur institutum ejus his eruditis symbolis adjuvit, quæ evulgatæ demum ab Eccardo sunt. In præfatione Editorum de his collectis Leibnitianis disserit, tum alia de suo adjungit, quæ magnam ejus in his rebus eruditionem arguunt. Præcipue quæ de Celtico monumento Parisiis invento, de veteribus Druidibus ad illustrandum Plinium Majorem, & de Vulpe Reginardi, antiquo apologo, disputat, eruditis & studiosis harum rerum probabuntur.

In duas partes distributus est liber, utriusque capita speciatim recensere. 1. *Annotationes Leibnitii in Jo. Henrici Ottii Franco-Galliam*, Basileæ 1670 editam, quæ cum ipso libro conferri merentur. Luculenter sane ostendit Ottius, ingentem coloniam Francicarum vocum in Galliam deductam esse. Sed non dissimulandum est, Eccardum in quibusdam a Leibnitio dissentire, in quibus verisimiliora sequi videtur. Quod sane *Ambre* negat ab Arabico recte derivari & totum vocabulum ex Germania venisse ostendit, in eo plures assentientur. Glessum Taciti Germanicum est. Et tametsi Prussi, ex quibus succinum advehitur, lingua Germanica olim non sunt usi, (in quibus vero a multo tempore, ut jam Laonycus Chalcocondylas annotavit, & mores & linguæ Germanorum obtinent) tamen cum a Germanis succinum ultra veniret, ab his etiam verisimile est nomen accepisse eos, qui *Ambarum* vocarunt. Id serico accidit & multis rebus aliis, quæ a Persis ad Græcos Romanosque una cum nominibus aliquando venerunt. Nec tamen hæc conjectura undiquaque firma omnibus videbitur. Præsertim qui Arabicam & Persicam vocem tam peregrinam & longinquam sonare non sentient. Merebitur T. Hyde legi, qui ex Orientalibus libris multa de Ambaro collegit in R. Abrahamum Peritfol de Itineribus mundi commentario.

II Nota ad Glossarii Chaucici specimen, quod a Kelpio Canonico Ramesloviensi scriptum est. Chauci seu incolæ Bremensis & Verdensis terræ aliquas voces habent, quas ceterorum Germanorum maxima pars ignorat. Ex iis tamen aliquæ antiquam stirpem referunt, ut omnino ex plebejis inferioris Saxonix vocibus & ex montanis rusticisque vocabulis multo major seges linguæ Germanicæ, quam ex cultioribus colligi potest.

III Celtica sequuntur. In quibus Leibnitii ad Ludolfum epistola institutum Pezronii Abbatis de illustrandis originibus gentium exponit. Quod luculentius evadit ex Pezronii ad Nicasium Abbatem epistola, quæ hic exstat, & ex ejusdem *Antiquitatibus gentis & linguæ Celticæ* Lutetiæ Parisiorum editis. Argumentum sequitur de hoc labore Leibnitii iudicium, in quo Pezronii causam hætenus agit, ut, tametsi majori ingenio, quam veritatis religione antiquitates tractavit, novaque adeo caligine involvit, tamen hoc ei condonandum esse evincat, quod nihilo minus inter multas tenebras aliquam lucem, ut fieri solet, afferat. In originibus sane & cognitione vocum nostro iudicio curatius & fastidiosius versari oportet, quam a Rudbeccio, Pezronio, Acolutho, Meyero aliisque factum esse meminimus. Multæ quidem voces ab ultima stirpe inter complures gentes perdurant, alias recentius uspiam editas communicarunt inter se gentes, nonnullas tamen arbitramur cognatas sibi sono esse, tametsi nulla consensione gentium usurpatæ, sed sive fortuito, ut sit in tanta sonorum multitudine, conveniunt, sive a naturæ impetu & a notatione sensuum profectæ apud multas gentes eadem sunt. Singulare quiddam in iis vocibus accidit, quibus liberi vocare parentes solent. In his tantum non omnes gentes conveniunt, quod eo videtur factum, quia in liberis primo loquendi tentamina jucundissima parentibus esse solent, atque idcirco, ut primo loquelæ rudimento dicerentur patres, vocabulorum infantium veluti quadam conspiratione accommodarunt. Sive enim divulso leniter & semihiente labello sive offensantis linguæ facili fragmine dici voluerunt. Inde *Αππας* est apud Græcos etiam, ne ceteras gentes dicamus, ut apud Callimachum Diana ad Jovem :

Δός μοι παρθενίην ἀγώνιον, ἄππα, φυλάσσειν

Et πάππα Odyss. Z. v. 57 Naulicaa ad Alcinoium patrem:

Πάππα φίλ', ἐκ ἂν δὴ μοι ἐφοπλίσειας ἀπήνην.

Unde & Jovem παπαῖον a Scythis apud Herodotum & πάπαν a montanis Bithynis apud Arrianum in Bithynicis vocari, Ezechieli Spanhemio ex Eustathio annotatum est. Ex eo vocabulo παππάζειν est, quod in mollissimo suavissimoque Homeri versu Iliad. E. v. 408 occurrit:

Οὐδέ τι μιν παῖδες ποτὶ γένασι παππάζουσιν.

Sed & τάρτα, Latinis, ut ex Martiale constat, & Scythis veteribus hodieque Borussis non ignota vox, apud Homerum exstat Iliad. I. v. 603: Θετταλῶν ἢ Φωνή. καὶ ἔσι προσφώνησις νεωτέρῃ πρὸς πρέσβύτερον, ut ad eum locum Scholiastes dicit. Eum naturæ ad loquelam impetum etiam in aliis infantium vocibus annotavit Jo. Chrysofostomus Homilia III ad cap. I Ep. ad Titum: Ἐι γὰρ πατήρ ἔχ' ὄρα τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτῷ, ἀλλὰ συμψελίξει τοῖς παιδίοις καὶ τροφὴν καὶ ἐδέσματα καὶ πόματα ἔχ' ἑλληνικοῖς ὀνόμασι καλῶν, ἀλλὰ παιδικῇ τινι διαλέξει καὶ βαρβάρῳ πολλῷ μᾶλλον κ. τ. λ. In ejusmodi igitur vocabulis, quæ fortassis complura sint, nihil opus est aut ad ultimam stirpem aut ad aliquam gentium consensionem respicere; multo vero minus in his, quæ sonis aliquantisper conveniunt; ceterum, ut sub aliquam convenientiam notionum coeant, multa arte & exquisitis longe vanisque fidiculis coguntur.

IV Epistola aliqua Acoluthi, quæ consilia ejus de illustrandis orientalibus linguis aperiunt. Quæ monere de iis necesse esset, industria illustris Leibnitii occupavit. Et mirum est Virum doctum adversus Copticam linguam tam multa dixisse, cujus linguæ ne rudimenta quidem novit. Quæ ex ea lingua veteram loca illustrari non posse dixit, ea ostendent alii multo luculentius illustrari posse. Ceterum Bibliotheca ejus orientalis nuper a Senatu urbis nostræ ad reliqua ornamenta Bibliothecæ suæ adjuncta est. Excerptum ex Annalibus suis, quod huic capiti adjecit Leibnitius, ad veterem linguam Theotiscam & Gallicam illustrandam facit. Juramentis enim his Ludovici Germanici,

Calvi,

& Caroli Calvi, nullum in lingua sua antiquius monumentum Gallia, Germania autem non adeo multa habet.

V. *Joannis Claubergii* libellus, quem *Artem Teutonum Etymologicam* vocat, & in quo tres præcipue voces Germanicas illustrat, de laudibus linguæ nostræ differit & præcepta constituit, ad quæ stirpes vocum exigi debeant.

VI. Ultimum caput est *Leibnitii dissertatio de augenda ornandaque lingua nostra.*

In altera parte libri succedunt I *Archæologus Teuto*, seu Glossarium veterum Teutonicorum vocabulorum, ex variis lexicis & Otrifido, Willeramio, ex Glossariis, Rabani, Keronis, Gassari, Lipsii, Lazii congestum ab Abrahamo Mylio. II *Excerpta* ex Wigulei Hundii Glossario manuscripto. III *Nomina Frisica*, quæ omnia sunt contracta eum in modum: Agobardus, Aggo; Sigefridus, Sicco. IV *Excerpta Meyeriana* ex literis Gerardi Meyeri & illustris Leibnitii, quæ etymologiam vocum quarundam exponunt. V *Fragmentum Breviarii rerum fiscalium Caroli M.* ex codice Helmstadiensi. VI de lingua Winidorum Lunenburgensium. VII *Orationis Dominicæ versiones* in linguas Ceremissorum, Samoiedarum, Mogallorum, Tongoinorum & Hottentottarum, a Witsenio communicatæ. Mogalica differunt ab iis, quæ Wilkinus edidit. Sed dicere hoc loco de utraque lingua Mogalica minime constituimus, præterquam ut eruditos moneamus, Cl. Wilkinum bis edidisse versionem Mongalicam Tartarorum Sinensium literis ejus gentis expressam, & quamvis in primo typo se erravisse agnovit, eumque abolevit, tamen in altera editione eundem fere errorem commisisse. Genere enim scribendi $\chi\alpha\mu\alpha\iota\Phi\omicron\rho\sigma\omega$ Mogali utuntur & a dextris ad sinistram scribunt. Eamque versionem Mogalicam eodem modo a Buveto scriptam fuisse compertum habemus. In Hottentotticis ii aliquid Habessinici oris cognoscent, qui difficilem Habyssinorum pronunciationem tenent. VIII *Signa secundum ordinem Cisterciensem, per qua unusquisque monachus valet signare alii sine loquela*, usurpata aliquando in Cœnobio Luccensi. Accedit lex Ludovici & Lotharii Augg. cum antiquissima versione Theotisca ex MS. Cathedralis Trevirensis

sis templi. IX *Registrum antiquum bonorum ecclesie Prumiensis cum explicatione rerum & verborum*, Autore Cæsare Heisterbaciensi; de quo Cl. Eccardus in præfatione legi debet. Cognoscimus denique ex eodem Clarissimo Viro magna cum voluptate, insigni veteris historiæ opus per obscura & dubia tempora a Leibnitio deductum extare ita consummatum, ut edi jam possit, magnamque accessionem nactum iri ab industria Editoris, qui ad proximarum ætatum memoriam pertexendam sedulo incumbit.

ELOGIUM GODOFREDI GUILIELMI
LEIBNITII.

ANno superiori Orbis eruditus amisit non sine ingenti scientiarum atque bonarum artium detrimento ornamentum suum ac decus facile præcipuum, Virum illustrem, Godofredum Guilielmum Leibnitium, in omni scientiarum bonarumque artium genere summum. Natus est Lipsiæ anno superioris Seculi quadragesimo & sexto die vigesima tertia Junii juxta stylium Julianum, seu quarta Julii juxta correctiorem, quo nunc utimur. Patrem habuit *Fridericum Leibnitium*, Moralium Professorum, & Universitatis Actuarium; matrem vero *Catharinam, Guilielmi Schmuckii*, J. U. D. & in Universitate nostra Professoris publici, filiam. E majoribus ejus in celebritate versatus est *Paulus de Leibniz*, frater germanus *Christophori Leibnitii*, qui Nostri atavus fuit: eum etenim *Rudolphus II* Imperator (id quod diploma testatur) ob res in bello præclare gestas ad dignitatem generosi Equitis evexit, concessa peculiari insigni, quo etiam Noster constanter usus est. Soror uterina, *Anna Catharina*, nupsit *Simeoni Læstero*, S. S. Theologiæ Licentiato & ad D. Thomæ in urbe nostra Archidiacono, ex quo conjugio natus est *Fridericus Simeon Læsterus*, in vicinia Pastor, unicus Viri illustris hæres. Ex priori parentis conjugio geniti erant *Johannes Fridericus*, Scholæ Lipsiensis *Thomane* Collega tertius, & *Rosina, Henrici Freislebii*, Doctoris Theologiæ & Antistitis Sacrorum Orlamundanorum, conjux, jam multis abhinc annis una cum Sorore uterina ex hac vita egressi. Patre, cum esset sex annorum puer, A. 1652 d. 5 Sept. mortuo, mater fœmina valde prudens

ac pia in ejus educationem omni studio incubuit, eumque in patriæ ludum Nicolaitanum misit, ubi literis & Latinis & Græcis a *Johanne* inprimis *Hornschuchio* & *Tilemanno Bachusio* institutus est. Vix comprehenderat animo linguæ utriusque elementa, cum privatim ad lectionem *Livii* aliorumque Autorum classicorum, renitentibus Magistris, accederet. E poetis *Virgilium* manu sedula, mente attenta evolvit, ita ut senex tantum non omnes Poetæ versus non interrupta serie recitare potuerit, atque ex ejus lectione adeo profecit, ut aliquando Carmen heroicum trecentorum versuum sine ulla elisione intra unius diei spatium composuerit. Anno ætatis decimo quinto Academica ingressus est studia: ubi primum Philosophiam atque Mathesin, pro viribus illis, excoluit, quod videret, se Scholasticorum veterumque Mathematicorum ac *Cartesii* scripta, quæ in Parentis bibliotheca selecta offendeat, intelligere non posse, etsi Latinitatis melioris optime gnarus. Præcipuo itaque duce usus est *Jacobo Thomasio*, qui literas elegantiores cum Philosophiæ Scholasticæ tunc temporis receptæ studio conjunxerat & quem sine pari futurum fuisse postea judicavit, ubi ad virilem, immo senilem ætatem pervenit, si ea ipsi contigisset felicitas, ut recentiorum in Philosophia atque Mathesi inventa, quæ nostro ævo reservaverat providentia divina, vidisset. In Mathematicis audivit *Johannem Kühnium*, publicum in Universitate patria Mathematicum Professore, cujus obscurius tradita cum ipse accurate perciperet, commilitones vero assequi non possent, ut & ipsi intelligerent, disputando cum Magistro ac in ejus doctrinæ veritatem inquirendo effecit. Mox in Academiam Jenensem se contulit, *Erhardi Weigelii*, Mathematicum Professoris celebris, lectiones Mathematicas frequentaturus: ubi etiam *Johanne Andrea Bosio*, Polyhistore celeberrimo, duce ad studium historicum animum appulit; nec *Falckneri* scholas Juridicas neglexit, cum A. 1662 primam Philosophiæ lauream impetrasset. Anno 1663 in patriam rediit & sub *Thomasi* præsidio de principio individuationis publice disputavit. Eodem anno Brunsvigam abiit salutatum *Johannem Strauchium*, Jctum celeberrimum urbisque Syndicum, matris sororem in matrimonio habentem, &

ut expediret quædam hæreditatis negotia, de quibus dissentiebant. Patriæ redditus 1664 Magister bonarum artium renunciatus est & Philosophiam ad Juris interpretationem applicans, non multo post *Specimen questionum Philosophicarum e Jure collectarum* Præses in cathedram produxit. Magna animi attentione Philosophorum Græcorum scripta evolvit & conciliationem Philosophiæ Platoniciæ atque Aristoteliciæ meditatus, integros sæpe dies in nemore prope Lipsiam consumpsit. Pro loco in ordine Philosophorum obtinendo disputationem de *Complexionibus* habuit, quæ initium fuit Tractatus de arte combinatoria, cujus posteriorem editionem anno nonagesimo superioris seculi se in seio factam ægerrime tulit, cum ad maturiorem ætatem perveniens multas quidem meditationes egregias, multos tamen etiam defectus in eo notaverit. Palmarium vero ipsius studium fuit Jurisprudentia, cui *Bartholomæo Leonhardo Schwendendorffero* & *Quirino Schachero* ducibus vacavit. Sub illius præsidio in cathedra Jætorum A. 1665 de *Conditionibus* bis disputavit & Juris utriusque Baccalaureus creatus est. Horas subcivivas in legendis scriptis literatorum celebratissimorum consumens materiam Tractatus de scriptoribus Lipsianizantibus seu Laconicum Lipsii scribendi genus imitantibus collegit, quem tamen aliis negotiis distractus non perfecit. A. 1666 titulum Doctoris Juris ambiens, eum quidem ob causas arcanas & quod nondum maturus annis crederetur, impetrare non potuit. Quare patriæ valedicens in Academiam Altorfinam se contulit & eodem anno cum incredibili omnium plausu Doctor Juris creatus est, postquam de *Casibus perplexis in Jure* publice disputasset: oblata simul Professio Juris extraordinaria, quam recusavit. Dissertationes ejus Juridicæ postea conjunctim recusæ sub hoc titulo: *Specimina Juris. I Specimen difficultatis in Jure, seu Dissertatio de Casibus perplexis. II Specimen Encyclopediæ in Jure, seu quæstiones Philosophicæ amœniore ex Jure collectæ. III Specimen certitudinis seu Demonstrationum in Jure exhibitum in Doctrina conditionum; Autore Godofredo Guilielmo Leibnitio.* Noribergæ eruditos illius temporis convenit, ut cum iis de rebus ad eruditionem spectantibus colloqueretur. Floruit

tum Societas quædam operationibus chymicis secretis sub directione Clerici cujusdam lapidis Philosophici ergo vacans: ad cuius arcana ut admitteretur, ex celebrium Chymicorum scriptis phrasas maxime obscuras collegit, & literas, quas ipse non intellexit, ad Directorem composuit. Hic ergo *Leibnitium*, quem e grege adeptorum ex literis agnoscere sibi videbatur, in Laboratorium introduxit, ut Secretarius Societatis pro certa pecuniæ vi omnes in eo tentatos processus describeret & in operantium usum celeberrimorum chymicorum scripta exciperet. Accidit vero, ut supremus Electoris Moguntini status Minister *Johannes Christianus L. B. a Boineburg* Noribergam iter faciens una cum *Leibnitio* prandium caperet: ubi ex discursibus eruditissimis perspectis ejus ingenii dotibus & in Jure profectibus judicii-que acumine autor ipsi fuit, ut studium Juris atque Historiarum porro excoleret, se effecturum spondens, ut in aulam Sereniss. Electoris *Jo. Philippi a Schænbörn* vocaretur. Eo fine Noriberga Francofurtum ad Mœnum abiit & propriis primum sumtibus ibi vixit. Cum A. 1668 *Johannes Casimirus*, Rex Polonorum, relicto folio Regio, sceptrum atque coronam Reip. reddidisset, & illustris *Boineburgius* in causa *Philippi Wilhelmi* Comitis Palatini, qui ad Regnum adspirabat, in Poloniam proficisceretur; sub ficto *Georgii Ulicovii Lithuani* nomine, tanquam Vilnæ 1669 impressum, Francofurti ad Mœnum typis describi curavit, *Specimen Demonstrationum politicarum pro eligendo Rege Polonorum, novo scribendi genere ad claram certitudinem exactum*, in quo ostendere satagebat, *Philippo Wilhelmo* meliorem Regem a Rep. eligi non posse. Opusculum hoc pereruditum non modo *Bæclerus*, vir in his studiis excellens ac merito suo celebris, cum legeret, in suo genere sine pari agnovit: verum idem etiam adeo placuit Principi Serenissimo, cujus causam egerat, ut, splendidis conditionibus oblatis, Autorem in aulam suam vocaret, quas tamen, *Boineburgio* suadente, accipere renuit, Consilarii munus in aula Moguntina iisdem præferens. Agnovit statim Elector præclaras viri dotes. Unde *Leibnitius* cum se gratia ejus gaudere videret, quam A. 1668 Francofurti imprimi curabat, *Novam methodum discendæ docendæq; Jurisprudentiæ*, quamq; in

itineris diversiorumq; strepitu destitutus libris conscripserat, eidem submisit dedicavit. Adjecerat sub finem libelli catalogum desideratorum in Jurisprudencia, *novumque corpus Juris* promiserat: quod cum Serenissimo Electori probaretur, suppresso sui & loci impressionis nomine Moguntia eodem plane anno opusculum edidit sub titulo, *Corporis Juris reconcinnavit ratio, & de eodem argumento cum Johanne Alberto Portnero, Jcto celebri, qui idem animoolvebat, per literas egit. Eodem tempore cum Hefenthalero mutuas operas conjungere decreverat, ad Alstedii Encyclopædiam revidendam, corrigendam & augendam: quamvis vero alia deinceps negotia impediverint, quo minus institutum executus fuerit, idem tamen etiam senex probavit, & tribus circiter ante obitum mensibus Cl. Wolfio, quem Halæ invisebat, dixit, se optare, ut post tot recentiorum inventa & lucubrationes aliquis exemplo Alstedii Encyclopædiam quandam conscriberet, cujus in Mathesi vices tueri possent Elementa Matheseos universæ Wolfiana. A. 1670 Marii Nizolii Antibarbarum philosophicum, qui primum Parmæ A. 1553 sub titulo, *de veris principiis & vera ratione philosophandi* comparuerat, cum notulis nonnullis, præfatione erudita & epistola ad Jacobum Thomæsum de Aristotele Philosophis recentioribus reconciliabili denuo recudi curavit, & illustris Boineburgii, Mæcenatis sui, nomini inscripsit, cujus etiam commendatione Johanni Friderico, Duci Brunsvicensi & Luneburgensi, Principi erudito, innotuit, ad quem deinceps, quicquid curiosi ipsi obvium fuit, perscripsit. Cum Boineburgius, ad castra Pontificiorum transiens, *Wissowatium*, Socinianum pereruditum, quo familiariter utebatur, ad eadem perducere vellet, scripta epistola prolixa de antiquitate religionis Pontificiæ; hic vero rescriberet, se mirari, quod Philosophiæ ac Logiciæ probe gnarus fundamento historico parum firmo fidem suam superstruat, & ab eodem requireret, ut in forma ad argumenta Socinianorum responderet: Leibnitius A. 1671 sub ejus nomine epistolam exaravit, cui titulus: *Sacrosancta Trinitas per nova inventa Logica defensa*, in qua errores circa copulam Syllogismorum, hactenus non observatos, monstravit. Eodem anno Moguntia *Novam hypothesein physicam, qua pha-**

nomenorum naturæ plerorumq; causæ ab unico quodam universali motu in globo nostro supposito repetuntur, seu Theoriam motus publici juris faciebat, quæ Societati Regiæ Anglicanæ inscripta Londini recusa, & a Knorrrio de Rosenroth A. 1680 in Germanicum idioma translata, sub ficto Christophori Peganii nomine, addita Thomæ Brownii Pseudodoxia epidemica. Et si autem libellus cum applausu exceptus fuerit, nec pauca contineat egregia; ipse tamen Autor, cum ad maturiores meditationes pervenisset, eundem ex arte non probavit. Edidit tum etiam schedam sub titulo Notitia Opticæ promotæ, in qua inventa quædam nova de vitris poliendis continebantur, & quam ad Benedictum Spinosam, rei Opticæ peritum, misit, addita epistola, quæ in posthumis Spinose una cum ejus ad illam responsione p. 559 & seqq. legitur. Miserat Boineburgius filium suum Lutetiam Parisiorum studiorum & exercitiorum corporis gratia. Quare cum negotia quædam in aula Regia ipsi expedienda acciderent, quæ filio committere non poterat, facile persuasit Leibnitio, ut iter in Galliam susciperet, simulq; filii sui mores observaret, præsertim cum virorum eruditissimorum in urbe tunc temporis degentium celebritatem perpendens perspiceret, quantum ex eorum commercio utilitatis in se sit redundaturum. Nec spem fefellit eventus: erat enim fere hospes in altiori Geometria, cum illuc veniret, sed cum Hugeni in primis consuetudine fruere, ipsiusq; Tractatum ingeniosum de Horologio oscillatorio, Pascalii literas atq; Gregorii a S. Vincentio opus insigne de quadratura circuli & sectionibus conicis attentè mente & sueta solertia perlegeret, subito ipsi non sine omnium admiratione affulsit lux, ut vix esset, qui in hoc studiorum genere perspicacior Leibnitio haberetur. Quamvis autem in Matheseos studio præcipuam temporis partem ibidem consumeret; alia tamen studia insuper non habuit. Unde celeberrimo Huetio instigante, de Martiano Capella cum notis in usum Delphini edendo cogitavit, nec a proposito destitisset, nisi malevolorum malitia, quæ in chartam conjecerat, clam surrepta fuissent. Præterea Arnaldi familiaritate usus est, cum quo ipsi crebrum literarum commercium intercessit circa controversias Theologicas, de quibus cum Malebranchio aliisque eruditis Galliæ publice disputabat Arnaldus. Imperfectionem

machinæ Arithmeticæ, quam *Pascalius* invenerat, sed non perfe-
 cerat, agnoscens, aliam non invita *Minerva* excogitavit, cujus ide-
 am cum *Colberto*, summo status Ministro, & Academiæ Regiæ
 Scientiarum exhiberet, adeo utriq; probata fuit, ut in numerum
 Sociorum reciperetur. A. 1673 missis negotiis *Boineburgii*, qui e
 vivis excesserat, in Angliam navigavit, ubi præter alios eruditos
Collinsium, & *Oldenburgium*, Societatis Regiæ Secretarium, con-
 venit, eorumque amicitiam sibi conciliavit. Postquam vero cum
 morte Electoris Moguntini spes omnis in aula Moguntina
 emergendi decollasse videbatur, annuiq; reditus jam cessabant;
 ex Anglia in Galliam redux, status præsentis rationem, cum ad *Se-*
renissimum Ducem Brunsvicensem, Johannem Fridericum, scri-
 beret, una exposuit, qui eidem respondens Consilarii munus in
 aula sua obtulit, concessa libertate porro Parisiis commorandi,
 donec machinam Arithmeticam perfecisset. Ex itinere Anglico
 enatum ipsi est commercium epistolicum cum *Oldenburgio* &
 ipso mediante cum *Isaaco Newtono*, jam tum Geometra summo.
 Literæ tantum Analyticæ ac Geometriæ reconditæ continentes,
 quantum integra tunc temporis volumina non continebant, le-
 guntur Tomo tertio Operum *Wallisii* f. 617 & seqq. A. 1675 Diario
 Eruditorum Parisino inserta est Methodus ipsius horologia au-
 tomata portatilia perficiendi. Mense Septembri anni sequentis
 per Angliam & Bataviam in Germaniam reversus, Hanoveræ se-
 dem sibi fixam esse voluit. In Batavia cum *Huddenio* locutus, qui
 in numerum Consulium Amstelodamensium relatus, cum ob ne-
 gotia civilia res Mathematicas curare amplius non posset, li-
 brum *MSC.* monstravit egregiis inventis plenum; unde appare-
 bat, non modo quadraturam *Mercatoris* ipsi jam A. 1662 & me-
 thodum Tangentium *Slusii* multo ante, quam publicata fuerat,
 innotuisse; verum etiam eundem methodum *Slusiana* amplio-
 rem aliaq; luce publica dignissima reperisse. Sæpe itaque doluit,
 quod *MSC.* illud forte interciderit. Vix Hanoveram advenerat,
 cum de adornanda Bibliotheca sumtibus Domini sui cogitaret,
 cumq; in finem coemeret libros Physicos, Medicos atq; Histori-
 cos tam typis descriptos, quam *MSC.* multa solertia multoq; ju-
 dicio a viro docto *Martino Fogelio* ex omni Europa undiquaq;
 collectos. Curribus quoque perficiendis, quibus vehimur, utilem ope-

operam navavit: unde *Bechero*, qui indignabatur *Leibnitio*, quod a Duce Serenissimo stipendia annua pro ipso impetrare non potuisset, enata est occasio in libello Germanico de Sapia stia stulta perstringendi Virum ingeniosum, quasi de curru cogitasset, quo quis viginti quatuor horarum spatio Hanovera Amstelodamum vehi posset. Experimentis physicis & chymicis, studio rerum naturalium & rei metallicæ, jubente Domino, multum temporis impendit: unde A. 1677 Diario Eruditorum Parisino inseri curavit relationem de capite capreoli monstroso, mox etiam descriptionem Phosphori a *Kraftio* inventi & in aula ducali præparati, quam postea pleniorẽ edidit in Miscellaneis Berolinensibus. Hæc tamen studia ipsum a rebus politicis atque historicis non revocabant. Quare cum tempore pacis Neomagensis quæstio agigaretur, num Principes Imperii ad tractanda pacis negotia Ablegatos mittere possint, sub ficto *Cesarini Furstenerii* nomine edidit libellum *de Jure Suprematus Principum Imperii*, cujus summam idiomate quoque Gallico publicavit sub titulo: *Entretien de Philarete & d' Eugene sur la question du temps agitée a Nimvegue touchant le droit d' Ambassade des Electeurs & Princes de l' Empire*. Ejusdem argumenti est scriptum Germanicum: **einige Schrifften den Characterem der Chur- und Fürstl. Gesandten betreffend**. Meruit hac ratione, ut in numerum Consiliariorum aulicorum A. 1677 reciperetur. Quod eodem tempore nec Mathematicam culturam neglexerit, testantur quæ de discernendis numeris primitivis & quadratura Cycloidis A. 1678 in Diario Eruditorum Parisino differuit. Multum quoque per literas de controversiis Theologicis cum Pontificiis, *Nicolao* præsertim *Stenone*, Domino de *Reck* & *Ernesto Hassiæ Landgrafio*: cum *Henrico* autem *Eckharto*, Antistite erudito, qui ante Mathematicum Professor in Academia Rintelensi fuerat, de *Cartesii* dogmatibus nonnullis disputavit. A. 1679 *Johanni Friderico*, Duci ac Domino suo, e numero mortalium sublato, Carmine Heroico Latino parentavit. Ejus Successor *Ernestus Augustus*, Episcopus Osnabrugensis, non minori gratia ipsum complexus, qui etiam jussit, ut historiam domus suæ conscriberet. Cum A. 1682, sub directione *Ottonis Menckenii*, Acta Eruditorum Lipsiæ edi cœpissent, institutum hoc valde promovit & præter recensiones varii generis librorum, quas ipse composuit, multis egregiis in Mathesi, Geometria in primis sublimiori ac Arte analytica inventis eadem ornavit, utque Geometriæ primi ordinis alii paria facerent, effecit. Non opus est, ut prolixè recenseamus, quæ in singulis Actorum annis publicavit: omnia enim Viri illustris schediasmata, quæ ibi leguntur, Indices generales uno obtutu conspicienda exhibent.

hibent. A. 1684 in iisdem publicaverat egregium illud calculi differentialis inventum, cujus ideam jam A. 1677 per literas communicaverat cum *Newvtono*, quæ apud *Wallisium* Operum Vol. III f. 648 extant: sed cum ejus utilitatem insignem non statim perviderent Geometræ, ipseque *Hugenius* re non satis intellecta primum sentiret, ope hujus calculi aliter jam inventa nova tantum ratione exprimi, per aliquot annos inglorium jacuit. Accidit vero, ut, cum A. 1686 brevem demonstrationem erroris memorabilis *Cartesii* circa legem naturæ, secundum quam volunt a Deo eandem semper quantitatem motus conservari, in his Actis ederet, Abbas de *Catelan* in Novellis Reip. literariæ ejusdem anni *Cartesium* contra *Leibnitium* defenderet, qui A. 1687 in iisdem eidem respondebat. Enimvero cum Abbas denuo replicaret, nec rei examinandæ par videretur, *Leibnitius* eundem convicturus, *Cartesium* etsi præclara, non tamen omnia dedisse, problema lineæ isochronæ proposuit: quod solvere nescius controversiam missam fecit. Dedit autem solutionem *Hugenius*, suppressa cum demonstratione, tum analysi. Demonstrationem A. 1689 in his Actis postea publicavit *Leibnitius*: analysin ope calculi differentialis tentavit, inventamque in Actis A. 1690 communicavit *Jacobus Bernoullius*, & ad vires calculi examinandas problema catenariæ *Leibnitio* proposuit, quod cum per eum solvisset, publice id in iisdem Actis significans aliis quoque methodos suas exercendi spatium reliquit, & ad novum problema de linea, quam percurrens grave uniformiter recedat a dato puncto, vel accedat ad datum punctum, Geometras insuper invitavit. Solutiones problematis catenarii in Actis A. 1691 impertiti sunt *Hugenius*, *Johannes Bernoullius* & *Leibnitius*, quamvis suppressa analysi: *Jacobus* vero *Bernoullius* varia calculi differentialis specimina exhibuit, publiceque p. 290 fassus est, se in problematibus physicom mechanicis, quæ quis nequicquam alia tentet methodo, calculi *Leibnitiani* eximium & singularem plane usum comperisse, ut ipsum propterea inter primaria seculi nostri inventa censendum esse æstimet. Ab eo tempore majorem celebritatem consecutus est calculus differentialis, ad quam quid imprimis contulerit *Johannes Bernoullius*, in Actis A. 1716 Anonymus docuit. Ceterum *Leibnitius* ab A. 1687 de Historia domus Brunsvicensis ac Luneburgensis serio cogitare cœpit, eoque sine sumtibus Ducis Serenissimi per Bavariam, Franconiam, Sueviam aliasque Germaniæ provincias iter faciens in cœnobiis MSC. sedulo evolvit, ac ubique locorum Viros doctos & artifices ingeniosos invisit. Ad libros rariores ac MSC. excerpendum Francofurti ad Mœnum adsciverat virum juvenem, *Fridericum Heynium*, cum quo Vienne abijt, Bibliothecam Imperialem perlustraturus, & inde in

Italiam excurrit Archiva Principum, Bibliothecas illustres, templa, epitaphia & quicquid curiosi obviam fieret, visurus. A. 1690 domum redux factus ad sua quoque studia redibat, & præter Mathematica, quæ in his Actis dedit, Diario Eruditorum Parisino disquisitionem inseruit: num essentia corporis in extensione consistat? A. 1691 objectiones movit per literas contra scriptum *Pelissonii*, quod sub titulo: *Reflexions sur les differents de la Religion*, editum Reformatis religionem Pontificiam persuadere debebat, quæ una cum responsionibus *Pelissonii*, Sorbona approbante, A. 1692 Parisiis sub titulo: *De la tolerance des Religions Lettres de Mr. de Leibniz & Responce de M. Pelisson, ou quatrieme partie des Reflexions sur les differents de la Religion*, prodire, & mox in Batavia recusæ fuere. Eodem anno in Diario Eruditorum Gallico edita est epistola ad *Foucherium* de axiomatibus quibusdam Philosophicis, & alia de novis literariis in Colloquiis mensuris *Tenzelii*, ut taceamus, quæ in illo de catenaria & analysi transcendenti, ac in his Actis de aliis argumentis Geometricis proposuit. Status Administris suppeditavit, quæ ex Historia & Jure publico scitu necessaria erant, cum Serenissimus Dux *Ernestus Augustus* ad dignitatem Electoralem eveheretur. Cumque etiam hoc anno ideam historiæ Brunsvicensis privatim adornaret ac Electori conspiciendam exhiberet; ex contemplatione status naturalis regionis enatus ipsi est elegans *Protogæorum* Tractatus, in quo de diversis terræ stratis, de reliquiis marinis in iisdem repertis, de metalli fodinis, cryptis, montibus, lacubus aliisque istiusmodi rebus rationes affert. Ejus aliquod specimen exhibuit in Actis A. 1693, quo etiam suas de *Huetii* Censura Philosophiæ Cartesianæ & *Svevingii* ad eam responsione cogitationes ad *Nicaiisium* Abbatem perscripsit, & *Christiano Thomasio* prolixius exposuit, quid in *Cartesii* dogmatibus reprehendat, qui *Notata Leibnitii* circa vitam & doctrinam *Cartesii* Historiæ Sapientiæ & stultitiæ inseruit. In Diario Gallico de axiomatibus quibusdam Philosophicis cum *Foucherio* disputavit, & regulam generalem de compositione motuum dedit: in Colloquiis mensuris *Tenzelii* de *Nodotii* Fragmento *Petronii* differuit. Et quia cura suprema Bibliothecæ Guelpherbytanæ ipsi etiam demandata fuerat; Acta publica sedulo perlustravit, quæ ibidem inter MSC. præsertim *Mazariniana* aservantur, & selectiora una cum aliis, quæ a Principibus & Viris doctis undiquaque acceperat, sub titulo *Codici diplomatici* in folio edidit, præmissa præfatione de principio Juris & amore Dei. A. 1694 controversia juris publici agitata est inter ipsum atque Jctum celebrem *Kulpisium*, quorum ille vexillum Imperii majus Electori suo, hic vero Duci Wurtembergico asseribat, & contra

Pfannerum foedus inter *Carolus* Regem Galliae & Duces Saxoniae *Fridericum* atque *Williermum* A. 1444 initum, ac in Codice Diplomatico assertum, in literis ad *Tenzelium* datis defendit, quae una cum *Pfannerianis* in Actis Eruditorum Germanicis Sect. XXIII postea publicatae sunt. Quae de historia Medica quotannis edenda meditatus, in Diario Gallico reperiuntur: ipse vero de vana *Aimari* arte rhabdomantica, & vita R. P. *la Chaise* fabulosa, in Batavia edita, epistolae ad *Tenzelium* in hujus Colloquiis mensuris leguntur. Matrimonium inter Ducem Mutinensem & *Johannis Friderici* Ducis Brunsvicensis ac Luneburgensis filiam natu majorem initum materiam dedit A. 1698 scripto Gallico, cui titulus: *Lettre sur la Connexion des Maisons de Brunsvic & d'Este*, a *Guidio* Abbate in Italicum idioma translato. Emisit quoque in Actis huius specimen dynamicum pro admirandis naturae legibus circa corporum vires & mutuas actiones detegendis & ad suas causas revocandis; in Diario autem Gallico Systema harmoniae praestabilitae publice primum proposuit, quo solo communicatio substantiarum & commercium inter mentem atque corpus rationali modo explicatur: id quod nec *Balius* in Dictionario critico diffitetur, etsi difficultates quasdam faceflere nitatur, quas per literas ad ipsum datas, sed nondum editas, sustulit. Dolendum vero, quod alteram partem speciminis dynamici, quam promiserat, non addiderit: immo magis dolendum, quod scientiam novam dynamicam, de qua primus cogitavit & quam ipse omnium optime condere poterat, aliis negotiis multiplicibus districtus non perfecit. A. 1696 in publicum emisit specimen historiae arcanae de vita *Alexandri VI* Papae ex Diario MSC. *Johannis Burchardi* Ceremoniarum Magistri, praemissa praefatione de hoc librorum genere erudita: quam plenior ex opere integro *Burchardi*, quod postea ad manus ipsius pervenit, editurus erat, nisi mors propositum evertisset. Eodem anno in novo Diario Eruditorum Berolini edito suas de origine Germanorum cogitationes prodidit, quos eosdem cum *Hermionibus* statuit, a Duce *Irmino*, *Hermينو* seu *Hermanno* nomen adeptis: ad *Cl. Benzelum* vero, hodie Professore & Bibliothecarium Upsaliensem, suam de origine Suecorum sententiam perscripsit, quod scriptum nuper in Miscellaneis suis imprimi curavit *Cl. Fellerus*. Ceterum cum non minora essent Viri summi in domum Electoralem, quam Remp. literariam merita; eodem anno ab Electore in numerum Confiliariorum justitiae intimorum cooptatus est. Ex literis Missionariorum edidit Novissima Sinica de statu religionis Christianae in China, & A. 1698 Accessiones Historicas duobus Tomis, quibus historici medii aevi tum nondum in publicum prostantes continentur.

Tum opera Cl. *Eckhardti* (qui nobiscum liberali manu communicavit ad Elogium *Leibnitii* profutura) ad labores historicos sublevandos uti cœpit. A. 1700, quo & diploma, quo in Academiam Regiam Scientiarum Parisiensem receptus est, accepit, ab Electore Brandenburgico, *Leibnitio* suadente, fundata est Societas Scientiarum, cujus ipse Præsidem egit, etsi maximam partem temporis absens esse cogeretur, usus gratia plane singulari conjugis Electoralis, mox Reginae Borussiae, quæ ipsum in materiis philosophicis profundis ac arduis consulere sueverat. Prodiit eodem tempore Mantissa Codicis diplomatici; prodire observationes de principiis Juris in Diario Eruditorum Germanico a Dn. *Eckhardto* Hanoveræ sub titulo *Auszug neuer Bücher* tum edi cœpto, quibus Anno sequente 1701 accedebant Epistola responsoria de methodo Botanica ad dissertationem *A. C. Gackenholzii*; Annotationes de iis, quæ secundum Jus Gentium modernum ad majestatem Regiam requiruntur, occasione coronationis Regis Borussiae; dissertatio de Numis Gratiani Aug. cum Gloria novi Seculi; Notæ in *Schilteri* Specimen Glossarii Alemannici. In Diario Trevoltienfi de generatione glaciei, de demonstratione existentiae divinæ *Cartesiana*, de instituto Academiae Scientiarum Berolinensis & de quadam moneta Romana, & A. 1702. de calculo suo differentiali egit: in his vero Actis specimen novum Analyseos pro Scientia infiniti circa summas & quadraturas exhibuit: quod, quia singulare & inter inventa recentiora in recondita Geometria vix paria habet, omnino commemorari debet, ut ut reliqua silentio prætereamus, quæ ab eo in iisdem leguntur. Status Regis Borussiae Administris consiliis adfuit, cum de Successione in Principatu Novi Castri deliberaretur. Quoniam Berolini educatio bombycum non male succedebat; eandem in aliis quoque Germaniæ locis promoturus, privilegium a potentissimo Poloniarum Rege obtinuit plantandi moros in omnibus Saxoniae locis, ubicunque commodum visum fuerit: quamvis, cum ipse experimenta Hanoveræ caperet, eademq; ad finem usq; vitæ non sine exiguo damno continuaret, eodem usus non fuerit. A. 1703 eidem Regiæ Majestati persuadere conabatur Academiam Scientiarum Dresdæ fundandam; quod quo minus factum fuerit, turbæ in Polonia exortæ impediverunt. Ab eo autem tempore multum laboris impendit Historiæ Brunsvicensi, & de nova lingua philosophica cogitans, Juveni cuidam docto commisit, ut se duce omnium rerum definitiones colligeret: ejus tamen nihil perfecit. Interim annotationes conscripsit in ea, quæ de prædestinatione & sacra Cœna ex majori opere *Burneti* Anglico descripta & in Latinum idioma translata ad promovendam unionem Reformatorum cum Lu-

theranis imprimi curaverat *Jablonskius*, Regi Borussiae a sacris, ostenditque, *Burnetum* fundamentum controversiae non perspexisse, nec sententiam Lutheranorum satis intellexisse, cujus rationes solide exposuit. Misit eas MSC. ad ipsum *Burnetum*, cui multum probatae fuerunt. Ad ea, quae *David Gregorius* tentamini ejus de motuum caelestium causis in elementis Astronomiae objecerat, prolixè respondit in peculiari dissertatione, quam A. 1704 ad *Wolffium* Lipsiam miserat, ut eam, prout commodum videretur, Actis inseri curaret. Sed cum *B. Menckenius* ob prolixitatem nimiam *Leibnito* gratificari non posset; ejus loco A. 1706 inserta tantum est Epistola, quam de eodem argumento ad Amicum perscripserat. Idem etiam Viri illustris annotationes in *Hickefi* Thesaurum linguarum Septentrionalium seposuerat: quas tamen postea Filius, qui nunc collectionem Actorum moderatur, in Supplementis eorundem prodire voluit. A. 1707 primum edidit Scriptorum Brunsvicensium Tomum, quem postea A. 1710 secundus & 1711 tertius secuti sunt. Quae Miscellaneis Berolinensibus a *Leibnitio* inserta sint, in his Actis recensuimus. De insigni quoque Theodiceae opere, quod A. 1710 primum lucem publicam adspexit, abundè dictum est in his Actis alibi. A. 1711, commendante *Antonio Ulrico*, Duce Brunsvicensi, ab Imperatore in numerum Consiliariorum aulicorum Imperii receptus est *Leibnitius*, & Torgaviae, cum Serenissima Princeps *Charlotta Christiana*, *Sophia* Principi imperii Russici hæredi desponsaretur, cum Russorum Monarcha de declinatione acus magneticæ variisque scientiarum generibus collocutus, ab eo munus insigne accepit, moxque in numerum Consiliariorum justitiæ intimorum relatus est, addito stipendio annuo mille thalerorum Albertinorum. Occasione Historiæ studii Etymologici linguæ Germanicæ impensi, a Cl. *Eckhardto* editæ, Collectanea etymologica scripsit, post ejus obitum ab *Eckhardto* publici juris facta, & paulo ante a nobis recensita. Epistola de principiis operis *Puffendorfiani* de officio hominis & civis, quæ hoc anno in Diario Germanico (*der Bücher-Saal* vulgo dicto) comparuit, dudum ad R. Abbatem *Molanum* scripta fuit. Mortuo Rege Borussiae, Societatis Regiæ Fundatore, de Societate Scientiarum alibi constituenda cogitavit, & commendatione Serenissimi Principis *Eugenii* Imperatorem instituto faventem habuit: quem etiam in finem Viennam profectus stipendium annuum bis mille florenorum obtinuit una cum convictu in aula, duplo auctius obtenturus, ubi sedem fixam (quod facturus erat, si diutius supervivisset) Viennæ constitueret. Quod autem consilia de Academia Scientiarum ibidem condenda successu caruerint, tum pestis Viennæ grassata, tum reditus Hanoveram A. 1714 factus ad perficiendam historiam Brunsvicensem

impedivit. Invenit Hanoveræ laboris socium *Cl. Eckhardtum*, quem Rex Angliæ ideo ex Academia Julia in aulam evocatum titulo Historiographi ornaverat: cumque in Anglia scripta nonnulla contra religionem Lutheranam in odium Regis prodiissent, in tractatu Gallico, cui *Anti-Jacobite* est titulus, ad objectiones respondit & discrimen Ecclesiæ Anglicanæ atq; Lutheranæ in articulo de Cœna distincte exposuit. Viennæ vero cum *Dn. Sully* libellum Gallicum sub titulo: *Regle artificielle du Temps*, in publicum proferret; notas quasdam rogatus adjecit de modo tractandi horologia pendulis & elateribus instructa. Tractatum de originibus Francorum, A. 1715 editum, impugnarunt in Gallia Viri quidam eruditi, & in Germania *Gundlingius*, Eloquentiæ in Academia Halensi Professor. Sed utrisque mox publice satisfacit. A. 1716 per literas de argumentis metaphysicis cum *Clarkio* disputavit, quæ cum in Anglia prælum subire debeant, suo tempore a nobis recensentur. Ad *Dn. Remontium* nonnulla de Theologia Sinenfium Lutetiam Parisiorum misit, & mortuo *Barone de la Hontan* Tractatum edidit Gallicum, cui titulus: *Reponse du Baron de la Hontan à la lettre d'un particulier opposée au Manifeste de la Majesté de la Grande Bretagne comme Electeur de Bronsvvic contre la Suede*. Ad preces *Jablonskii* varias epistolas de unione Protestantium conscripsit. In Anglia nonnemo calculi differentialis inventi gloriam, qua per tot annos fruebatur, dubiam ipsi reddere cœperat ab A. 1708; cui, cum Viennæ esset, chartam quandam volantem interea opposuit & nonnulla, quæ in Diario Hagienfi ea de re publicatis opponerentur, ad Amicum perscripsit, donec redux factus perlustraret commercium, quod eo fine in Anglia prodierat, epistolicum, & distinctius ad singula responderet. Enimvero cum intelligeret, inficetum scribendi genus adamari ab Antagonista, quod & a suo genio & a Seculi moderni moribus alienum noverat, nec ipse a se impetrare potuit, ut Antagonistæ crambem, quam sæpius recoctam apposuit, vel primis labiis degustaret, nec amicis permittere voluit, ut causam suam tuerentur: quare etiam factum est, ut de hac controversia nihil a nobis dictum fuerit in his Actis. Quo tamen perspicerent intelligentes, quid de tota illa controversia sentiendum sit, Commercio epistolico Anglorum aliud quoddam suum idemq; amplius opponere decreverat, & paucis ante obitum diebus *Cl. Wolfio* significavit, se Anglos famam ipsius laceffentes re ipsa refutaturum: quam primum enim a laboribus historicis vacaturus sit, daturum se aliquid in Analyfi prorsus inexpectatum & cum inventis, quæ hactenus in publicum prostant, sive *Newtoni*, sive aliorum nil quicquam affine habens. Enimvero hisce & aliis, quæ a profundo Viri ingenio expectanda erant, carere cogitur Respublica literaria,

post.

postquam præter sui & amicorum expectationem d. 14 Novemb. A. 1716 e vivis discessit. Causa mortis fuit arthritidis humeros investans: contra quam decoctum hauserat a Jesuita Ingolstadiensi commendatum, quod cum per vias naturales ejicere non posset, accedentibus doloribus calculi, convulsiones excitavit mortemq; intra horulæ unius ambitum acceleravit. Ut honeste sepeliretur, nihil omisit hæres unicus *Læfserus*. Historiam Brunsvicensis reliquit, quam cum ab initio regni Caroli M. usque ad A. 1024 perducere constituisset, non nisi ad annum 1005 produxit. Perficiet eam, qui vivo mutuas operas præstitit, *Eckhardtus*, aliquoties jam nobis laudatus, atq; interim, quæ prelo parata sunt, uno alterove tomo edet. Operis ideam ipsius *Leibnitii* verbis expressam proxime dabimus. Erat vero *Leibnitius* staturæ mediocris, myops quidem, sed tamen visus acie pollens usque ad finem vitæ, macilento potius, quam pingui corporis habitu præditus. Potu utebatur modico, victu largiori: vinum aqua temperabat ad præcavendum ardorem stomachi. Nullum ipsi erat prandii, nullum cœnæ tempus: sed quando a studiis vacabat, fame invitante, cibum capiebat. Cum in senectute doloribus arthriticis vexaretur; loco prandii pauculo lactis fruebatur, sed largius cœnabatur, statimq; a cœna cubitum ibat: quod antehac ante horam primam vel secundam matutinam vix contingebat. Sæpius cum Electore aliisque Principibus epulabatur. Et singulari admodum in gratia fuit apud *Sophiam*, Electricem, *Sophiam Charlottam*, Borussiæ Reginam, & *Wilhelminam Charlottam*, *Georgii Augusti* Principis Walliæ illustrissimam conjugem. De nemine unquam male locutus, quin potius omnia in meliorem partem interpretatus est. Multa legit & excerpfit, atque ad singulos fere libros curiosos notulas quasdam in schedulis consignavit: eas tamen statim seposuit, nec memoria pollens unquam relegit. Prolixum nimis foret, si nomina Virorum illustrium ac eruditorum, immo etiam Principum, recensere vellemus, cum quibus ipsi commercium epistolicum intercessit, quod maximam temporis partem absumpsit. Erga domesticos paulo indulgentior erat: ad iram pronus, sed quam mox sedare noverat. Virtutem, si quis alius, sectabatur, nec facile quicquam animi tranquillitatem turbare poterat. Sæpius iter faciebat in aulas Principum, quibus charus habebatur, & in via schediasmata Mathematica, quæ cum in his Actis, tum in aliis Eruditorum Diariis leguntur, composuit. Multa adhuc præclara in MSC. ac schedis ejus latent, quæ in Bibliotheca Regia Hanoveræ nunc servantur. Scripta ejus minora, quæ hætenus figillatim impressa, uno volumine recudi curabit *Eckhardtus*. Idem molitur editionem tam integrorum Tractatum, quos MSC. reliquit, quam Leibnitianorum ex schedis ejus compilandorum

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti, Anno MDCCXVII.

סמיכת משיחנו שקולה כנגד משה

*INAUGURATIO CHRISTI AD DOCENDUM
haud obscurior Mosaica e spectaculis circa baptismum Chri-
sti universe multitudini visis ac distincte intellectis ad Dei
cum Mose Exod. XIX colloquium collatis; pro enervanda
inveterata Judæorum cavillatione & pro confirmanda do-
ctrina Evangelicæ Θεοπνευσίας asserta a JOH. ANDREA
DANZIO, SS. Th. D. ejusque & Sacrar. ac
Orient. ling. P.P. Ord.*

Jenæ, sumtibus Jo. Fel. Bielckii, 1717, 4.

Alph. II pl. 13.

Impedita multis & variis difficultatibus omnis cum Judæis disputatio est. Id vero tum ob complures causas alias, tum quod omnia occupant, in quibus tuto consistere possimus, ac veluti, si nostris quicquam concessum sit, causæ suæ perniciem undiquaque ominentur, nihil firmum relinquunt, quin multa caligine omnia & erroribus involvant. Itaque fieri non potest, si de aliquo doctrinæ Christianæ capite cum illis disputatur, quin tota illa errorum consensio multis tenebris implicata una movenda & expugnanda sit. Id fecerunt nostrum aliqui atque idem Jo. Andream Danzium, in his literis facile inter omnes eruditos principem, sibi proposuisse in hoc commentario videmus. Vere enim dici potest, Virum incomparabilem, qua est doctrina & rerum harum usu, totam gravissimorum errorum conspirationem complexum, omni, quam obtendunt, nocte dispulsa fractaque errorum vi, validissimis momentis veritati pondus addidisse.

Criminantur Judæi antiquo convitio, Christi inaugurationem quam Mosis multo obscuriorem fuisse, legem etiam suam multo illustriorem promulgatam esse quam *εὐαγγέλιον* nostrum. Hanc eorum calumniam alia commentatione aggressus, illam hoc tam luculento commentario profligavit Clarissimus Danzius. Primum enim quæ antiqui Nizachonis Autor, Maimonides & Spinosa convitiantur, exponit, quo loco Maimonidis maxime subobscuram & infidiosam cavillationem detegit. Deinde iis objicit, quod illa magnifici ad Sinai montem spectaculi terriculamenta ex pacto nunquam post id tempus reditura idcirco nec in baptismo Christi, nec in promulgatione *εὐαγγελίῃ* desideranda erant. De baptismo Christi autem ita ex instituto differit, ut in asserenda ejus causa, Grotii sententiam a Calovio confirmatam probet, aliam tamen ante omnes collocet. Quod enim & sacerdotes & doctores V. T. aquis initiarentur, utrumque officium simili inauguratione Christum adisse censet. Hoc magis etiam, quod idem jus cum Prophetis habiturus, aliena a moribus populi Judaici docturus erat. Id enim Prophetis concedunt veteres Judæi, quos citat, magno causæ suæ præjudicio. Quæ igitur obscura aut dubia cuiquam videri possunt in tam illustribus de baptismo Christi Evangelistarum narrationibus, ea deinde illustrat. Vocem enim Evangelistæ diversam aliquantum cælo dilapsam referunt, quam eorum dissensionem facile conciliat. Et sane quæ ex Ebionitarum evangelio in eam rem adfert, non dissimulanda erant. Exploso autem Naziræorum commento, non solum Christum cælo vidisse in se dilapsam Spiritum S. probat. Difficilius fuit explicatu, quis cœlestem vocem audiverit? De Joanne ex confessione ejus confirmat. Vidisse enim se fatetur, quod ita ad sensus transfert V. C. ut eo etiam aurium officia in libris sanctis designari ostendat. Id certe ne Latinis quidem insolitum & a Criticis ad Tibullum annotatum est. Sed quia Christus alicubi dicit: *Patris vocem nunquam audivistis*, id eo interpretantur aliqui, ut vocem cœlestem ab omni turba auditam non fuisse arguant. Quam sententiam multis momentis confirmatorem nihilo nostræ causæ nocere ostendit V. C. quoniam etiam ad exempla V. T. ipsiusque Mosis aliqua suspicio per-

vadit, si hinc nos Judæi urgeant. Nam de Elifæo notum est eum principio *equos & currus igneos* solum vidisse, & de Mosis colloquio, nulli præter Mosen intellecto, Rabbinorum sententias Cl. Autor apponit. Ex quibus illæ ante alias validæ sunt adversus Judæos in hac causa, quæ ne eo quidem tempore, cum lex promulgaretur, articulatam vocem a populo auditam fuisse concedunt. Idcirco si pergunt suspicionibus grassari, suam ipsi causam oppugnant. Sed ista quæ de Mose Judæi temerarie tradunt, fabulosa esse commenta recte arguit, vocemque legislatoris æque ac tonitrua ad sensus omnis populi pervasisse evincit. Quoniam autem ex pacto horrenda illa & terrificæ spectacula deprecantibus Judæis nunquam erant videnda denuo, idcirco ab inauguratione Christi abesse debebant, hoc magis quod etiam cum ingenio Evangelii non convenirent. Reliqua autem omnia quæ Mosen commendarunt populo, multo magnificentius Christo baptizato adfuisse & hic & tota commentatione ostendit. Deum in libero æthere, Christum in medio fluminis Spiritu S. in se descendente conspicuum & cognitum fuisse. Vocem cælo delapsam fulmine aliquo comitante arbitratur. Et de *בתקור & שכניה* vocibusque divinis cœlitus auditis ex opinionibus Judæorum primum differit, deinde cum multa in hac sublimiori disputatione evoluta illustrasset, ad Evangelistas redit ostenditque, eorum qui non solum ad coronam Judæorum sed ad Christum quoque vocem divinam fuisse directam scribunt, testimonia tum alios tum R. Mosen Kozzensem & Lipmannum configere, qui miracula Christi invadunt & in eo colloquium cum Deo desiderant. Kozzenis verba, quæ Veneti omiserant, ex R. Beer *צרה לררר* adducit. Hac criminatione profligata, maxime ostendit, quantum in discrimen ipsa religio Judæorum conjiciatur, si his suspicionibus quibus initia nostræ religionis Christi que res invadunt, nos suas Mosisque res tentaremus. Eo deinde devenit quod caput commentationis est, omnemque Judæorum coronam cœlum apertum ac Spiritum S. *ἐν σαρκὶ καὶ εἶδεν ὡς εἰ περιεργαὸν* descendentem vidisse vocemque Patris audivisse probat. In eaque sententia confirmanda primum de Evangelistarum consensu sollicitus, quæ in Marco obscuriora vi-

debantur, superat. Tum eam multis argumentis stabilit, eoque maxime, quod ipse Christus hanc vocem auditam a populo esse coram viris ex Synedrio fatetur Joh. V, 37 iis verbis: *ὃ πέμψας με πατὴρ αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ*, in quo se Chrysolomum veteresque alios sequi non dissimulat. Accommodat eodem vaticinium Jes. XL, 3, quem locum ad Messiam pertinere, ex Judæorum confessione evincit, deinde præclare illustrat & ab omni oppugnatione vindicat. Nathanaelem arbitratur ex hac cœlesti revelatione Christum Dei filium cognovisse, nec ipsum diabolum aliunde; Judæosque adeo ad imitationem ejus vocis suum *בן קול* postea effinxisse, uti ad eludenda miracula Christi omne præstigiæ genus tentarunt. Cum eam sententiam antiquæ ecclesiæ consensu munivisset, ea quæ opponi possint prolixè exponit & discutit.

Hæc Summe Reverendus & Clarissimus Danzius tanta eruditione condita exposuit, ut non sine magno fructu hic commentarius legi possit. Et quid ejus in his literis aut ignorat laudem aut dissimulat? Idcirco nemo facile, qui his literis suum constare decus patitur, aliter sentiet a nobis, qui magnopere optamus, ut quæ Virum Clarissimum elaborata in scriniis habere scimus, quæque in hoc commentario & alias promisit, magno eruditi & Christiani orbis emolumento edat.

*ANTONII DRIESSEN, ECCLESIASTÆ RHE-
no-Trajectini, Meditationes in Sacram Apocalypsin.*

Trajecti ad Rhenum, apud Guil. van de Water, 1717, 4.

Alph. 2 pl. 13.

ET si Rev. Autor in Præfatione non veretur profiteri, *prophe-*
Etiam apocalypticam sibi videri omnium prophetiarum facilli-
mam, nos tamen valde veremur, ut ipsius exegefin omni exce-
ptione majorem judicaturi sint, quotquot eam legerint, ejusque
fundamenta ea, qua par est, diligentia expenderit. Nostrum
tamen est, brevi eademque simplici hujus libri recensione de-
fungi: id quod eo libentius facimus, quod Cl. Autor præfatur,
se abjectis alienæ autoritatis præjudiciis lectionem Apocalypseos

Joannæ aggressum fuisse, ac soli locum reliquisse meditationi. Placuit ei longa satis adornare Prolegomena, in iisque sua exponere placita, quibus subsequens totius Apocalypseos paraphrasis innititur. Ac priore quidem istorum Prolegomenorum capite inquit in tempora, quibus Ecclesiæ fata illigata esse existimat. Hic supponit, septem Ecclesias Asiaticas, ad quas in divino hoc libro exstant epistolæ, emblemata esse Ecclesiæ in septem distincta tempora, neque adeo in iis obtinere sensum historicum, sed mysticum: hujusque opinionis aliquot adducit rationes. Hinc demonstrare conatur, septem illas Ecclesiæ periodos æqualis esse extensionis, & singulas annis 360 absolvi. Quod ad *duos illos testes*, quorum *Apoc. XI* fit mentio, attinet; non putat Noster, eos ad certam epocham respectum habere, sed ad omnes Ecclesiæ ætates eos refert, adeoque eorum prophetiæ exordium cum Christianismi statim ortu connectit. Hanc suam sententiam inde probat, quod testes isti vocentur *duæ oleæ*. Oleas enim, oleum candelabro septem lampadibus instructo subministrantes, esse dicit veritates in V. & N. T. confignatas, quæ Ecclesiæ septem periodis circumscriptæ flammam alant, atque adeo non ad certum temporis spatium, sed ad omnia tempora referendæ sint. Pari modo mulieris *capite XII* memoratæ, quæ masculum enixa in deserta loca fugisse legitur, fugam in initiis Christianismi collocandam censet: & hinc per *raptum filii ad thronum DEI* significatam putat adscensionem Christi in cælos: quodque mulier illa fugisse dicitur in loca deserta, innuit putat Ecclesiæ ad ethnicos propagationem. Per *draconem Cap. XVII* intelligit Diabolum, se in Romano Imperio ostentantem, cujus capita quinque deciderant, nempe quinque regiminis formæ, *Reges, Consules, Decemviri, Tribuni consulari potestate præditi, & Dictatores perpetui*: sextum caput, scilicet *Imperatores*, tum gestabat: septimum habiturus in *Imperatoribus pseudo Christianis*, vel in Ostrogothorum & Herulorum Regibus: in *Papis Romanis* caput octavum: cornua decem habiturus, id est, decem regna, Galliæ, Hispaniæ, Germaniæ, Angliæ, Scotiæ, Daniæ, Sueciæ, Hungariæ, Bohemiæ, & Poloniæ. Porro ex Autoris nostri hypothese prima Ecclesiæ periodus procedit ab A. C. 34 ad 394: secunda

ab A. 394 ad 754: tertia ab A. 754 ad 1114: quarta ab A. 1114 ad 1474, & sic porro. Quam partitionem ab objectionibus aliquot vindicatum it, contendens simul, nos jam quintam vivere periodum, & meliorem Protestantis ecclesiæ statum, quem repræsentet Philadelphia, adhuc exspectandum esse. Singularis est opinio, quam tuetur de millennio *Cap. XX* memorato. Scilicet illud a septem istis periodis prorsus distinctum esse, docet, pluresque affert rationes, quibus evinci posse sibi persuadet, resurrectionem illud millennium præcessuram omnino literali sensu capiendam esse. Credit igitur, fore, ut millenario illo in regno martyres omnium temporum resurgant a morte, animabus in corpora redeuntibus, cumque Christo regnent. Eodem tempore statuit etiam primarios veræ Ecclesiæ hostes omnis ævi resuscitatum, & inspectante toto martyrum redivivorum choro, cruciatum iri. Porro docet, mundum ineunte illo millennio conflagraturum, factaque expurgatione nova facie reproductum iri, in novoque hoc orbe habituros esse sanctos illos primæ resurrectionis participes factos. Ad hæc per mille annos illos capi jubet annos propheticos, hoc est, ex Autoris nostri supputatione, 360000 annos. Ac, ne nesciamus, initium regni hujus millenarii cadit in annum a Christo nato *MMDLIV*. Altero *Prolegomenorum* Capite in rerum apocalypticarum divisionem, nexum atque seriem inquiritur. Totius hujus capituli summa eo redit, ut Cl. Autor contendat, septem sigilla, tubas, tonitrua, phialas, describere duntaxat ultimæ periodi fata, adeoque nihil earum rerum jam completum, sed omnia ad ventura tempora esse referenda.

Sequitur *Paraphrasis Apocalypseos* secundum singula Capita. Hæc secundum hypotheses, in Prolegomenis expositas, contexta est. Quare hic non est, cur moremur. Indicandum illud unum ducimus, quod Autore nostro iudice, *Cap. XIII, 18* per numerum hominis 666 intelligatur *Vna Vera Catholica Infallibilis ecclesia*.

ANTONII DRIESSEN, ECCLESIASTÆ RHENO-Trajectini, Diatribe de principiis & legibus Theologiæ emblematicæ, allegoricæ, typicæ & propheticæ.

Trajecti ad Rhenum, apud Guil. van de Water, 1717, 4.

Alph. 1 pl. 14.

EJusdem, cujus Meditationes in Apocalypsin modo recensuimus, Rev. Autoris ab ingenio profecta est generalis hæc in Exegetin mysticam Introductio. Ac primo quidem Capite de sensu S. Scripturæ improprio agit, supponens, sacros Scriptores orientalium genio stylum suum accommodasse, variisque sub symbolis, imaginibus, metaphoris animi sui sensa repræsentasse. Cum vero quidam omnem Scripturam sacram convertant in allegoriam, alii ab allegorica & emblematica S. Scripturæ interpretatione nimium abhorreant, Noster certos ponit canones, ad quos allegorica divinorum librorum interpretatio sit exigenda. Scilicet sensum proprium deserendum, & emblematicum quærendum censet, (1) ubi proprius sensus sanæ repugnat rationi, e. g. cum Deo tribuuntur oculi, aures, manus; (2) ubi sensus proprius humilior foret, quam pro dignitate & scopo dicentis. Hinc in Paræmiis Salomonis per feminam Sapientiæ adversariam non capiendam esse putat meretricem proprie sic dictam, sed talem, qualis in Joannea Apocalypsi describitur. (3) ubi sensus proprius manifesto foret falsus, e. g. multis locis, ubi Babel & Ægyptus memorantur. (4) ubi pars aliqua orationis sensum emblematicum admittit, adeoque reliquæ etiam illius orationis partes, quæ eo respiciunt, improprio capiendæ sunt sensu, e. g. quia interprete Paulo Apostolo, Psalmo XIX, 5 intelligitur *sonus Evangelii*, hinc ibidem *cælum, Solem, tugurium Solis & egressum ejus*, mystice Noster interpretanda existimat. (5) ubi sensus proprius *αὐόσατον* infert, e. g. cum *Apoc. IV, 6* quatuor animalia oculis repleta leguntur. Adjicit duas observationes, quarum priore docet, interdum utrumque significatum, literalem pariter ac mysticum, orationi subesse, e. g. cum *Jes. LIII, 4* Christus dicitur morbos nostros (cum corporis, tum animi,) tulisse; posteriori, interdum accidere, ut ante eventum constitui nequeat, proprio an mystico sensu verba sint capienda, e. g. de Elia ante Messiæ adventum in orbem venturo. Denique veram sensus mystici intelligentiam hauriendam esse docet ex analogia, quæ

quæ intercedat inter rem literalem & mysticam, eruta per rectam sanæ mentis ratiocinationem & rerum naturalium scientiam. Quare & eorum sententiam, qui hic ad Ægyptiorum sacra aliarumque gentium symbola confugiunt, rejicit. *Capite II* sollicitum se præbet Cl. Autor de verbo prophetico intelligendo atque interpretando. Contendit hic, Christum & Apostolos in prophetiarum V. T. interpretatione & applicatione semper ferre scopum Spiritus Sancti, ac proinde eorum sententiam, qui prophetias V. T. in N. T. subinde per accommodationem tantum adduci credant, tanquam Christianæ religionis fundamenta subruentem repudiat. Objectionem, ex *Jesaiæ VII, 14* proferri solitam, ita solvit, ut statuatur, omnino per virginem illam capi oportere Mariam Christiparam, sed per puerum *v. 16* memoratum intelligendum esse puerum a Propheta adductum, quem digito demonstrans Propheta dixerit: *Priusquam hic, quem videtis, puer noverit reprobare malum & eligere bonum, terra hæc derelinquetur ab hostibus.* Hinc tradere aggreditur regulas in eruendis V. T. sensibus adhibendas. Scilicet ut verum prophetiæ subjectum detegamus, observari jubet illius *denominationem, prædicata, & contextum.* Sic e. g. ex phrasi: *sedere ad dextram DEI*, Psalmo CX, 1 patere dicit, ibi sermonem esse de Messia. Ceteras observationes eo pertinentes prætermittimus, properantes ad specimen explicationis prophetiæ, quod Autor exhibet in *Psalmo XCI.* Hic eorum subscribit sententiæ, qui hoc in Psalmo Christum ab inhabitante Deitate Deoque Patre confirmatum, erectum, tandemque omnibus *πανδημοσι* ereptum, de malis & hostibus universis triumphantem agnoscunt. Quod autem subjectum hujus Psalmi sit Christus, probat, (1) ex eo, quod *v. 14* certa aliqua persona, non integer fidelium cœtus, sistatur: (2) quod illi personæ *v. 15 & 16* ejusmodi fiant promissiones, quæ sæpius aliis in locis Messia factæ leguntur: (3) quod illi personæ iisdem versibus tribuatur victoria, qualem nullus mortalium unquam reportaverit: (4) quod persona, de qua hic sermo est, describatur *v. 7* tanquam haud impar myriadi hominum: (5) quod *v. 3, 4, 5, 6* describatur tentatio omni humana tentatione major: (6) quod ipse

p. 19.

53.

ipse Diabolus *Matth. IV* hunc Psalmum ad Messiam spectare, supposuerit. Quod postremum argumentum, non obstante mendaci Satanæ natura, quanti ponderis sit, ostendit. An hæc argumenta lectoribus cordatis fidem sint factura, quod hic Psalmus de Messia agat, ipsi viderint. Quæ subsequitur totius illius Psalmi paraphrasis, eam mysticorum sensuum esse refertissimam, facilis est conjectura. Ne justo longiores simus, unam duntaxat inde repetemus ἐξήγησιν. Scilicet *v. 6* per *pestilentiam in caligine grassantem, & venenum in meridie vastans*, respiciat ad trihorium tenebrarum, *Matth. XXVII, 45* relatam, quo Satanæ animam Jesu violentissime oppugnarit, & ab arcu infernali spicula omnia in eum emisit, venenum omne exspuerit, extremo hoc tempore vel victurus vel vincendus. Sequitur ejusdem generis Commentarius ad *Psalmum XLI*, in quo rursus Cl. Autori nostro omnia de Christo dici videntur. Et quia quintus versus obstare videtur huic opinioni, quo quippe aliquis inducitur sua confitens peccata; hinc Cl. Autor statuit, eum, qui *v. 5* loquatur, esse Petrum, qui Christum quidem ter abnegarit, sed delicti hujus veniam oraverit suppliciter. Verba *v. 11: resuscita me*, tribuit animæ Christi a corpore separatæ, suamque cum corpore reunionem ex pacto poscenti. Id quod si somnium est, pius certe & argutum veniaque dignum somnium esse, vix quisquam diffitebitur. *Caput III de typico* inscriptum est *studio*. Ejus initio multis rationibus e Cocceji armario petitis probare studet, totum cultum divinum Mosaicum fuisse typicum: imo omnem historiam sacram Veteris Testamenti simul esse emblematicam rebusque spiritualibus prælusisse: ac dissentientes aliquot argumentis adortus oppugnat. Sed hic quoque exhibet exemplum interpretationis suæ typicæ, qua persequitur Exodi caput XXXIII. Verum non licet nobis hic morari, maxime cum nostratibus Theologis ejusmodi lusus ingeniorum non tanti æstimentur, quanti fortasse aliis. *Capite IV* de allegoria historiarum N. T. agit, ostendens primo, quid parabolas Christi interpretaturo sit observandum: deinde sistens explicationem parabolæ de œconomo injusto *Luc. XVI* exstantis, quæ huc redit. Putat nimirum Cl. Autor, Christum in ista parabola eos discipulorum suo.

p. 45.

76.

93.

suorum respicere, qui antea fuerint publicani. Hinc per *divitem virum* intelligit Imperatorem Romanum, qui vectigalibus colligendis præfecerat publicanos. Hi cum haud fideliter redderent Cæsari, quæ collegerant, ad Cæsaris procuratorem delati merito metuebant, ne sibi munere suo ob id ipsum abdicatis misere vivendum foret, adeoque tabulis, in quibus cujusque facultates consignatæ & æstimatæ erant, immutandis amicos sibi conciliabant in posterum. Ille procurator (ita pergit Interpres noster,) artes hæc laudabat, (Christum enim talium fraudum laudatorem facere, iniquum ducit,) videns, Cæsarem defraudari, uti a se in majoribus, ita a publicano in minoribus. Denique Christus parabolam hanc concludens, ex Cl. Autoris interpretatione, vult, ut publicani bona injuste quæsitâ reddant, vel, si facultatibus affluent, fratri pauperi succurrant. Pergit Cl. Autor ad mysticum miraculorum Christi significatum, ac pro exemplo interpretatur historiam *Matth. VIII, 28 -- 34* descriptam. Scilicet per terram Gadarenorum, quæ partem constituebat Decapoleos, adumbratur, si Nostro credimus, regnum Antichristianum, ex decem regnis constans, & in ipso Ecclesiæ externæ territorio erectum, licet ad illius hæreditatem proprie non pertineat. Dæmoniacus ille est imago Papalis sive Antichristianæ turbæ, ab impuro spiritu actæ. Is Jesum appellans filium DEI altissimi pictura est Papalis Ecclesiæ, quæ licet corde abneget, ore tamen Christum confitetur & adorat. Idem dæmoniacus obviam Christo procedens repræsentat Papam Reformatibus Ecclesiæ sese opponentem. Sed tamen uti a Dæmoniaco Christus expulit dæmonem, sic Reformatores a Papismo liberarunt permultos. Porcos, in quos permissu Christi se receperunt dæmones, Cl. Autor putat significare eos, qui post exortam Reformationis lucem, tamen erroribus Papæis tenaciter adhæserunt, a Satana præcipitandi in mare judiciorum divinorum, hoc est, in stagnum illud sulphureum. Absoluta hujus miraculi interpretatione mystica, Cl. Autor ostendere annititur, ipsi historiæ evangelicæ de Christi passione, sepultura, resurrectione & in cælum reditu typicos subesse atque emblematicos sensus, & juxta mystice exponit Historiam de transformatione Christi in monte facta. *Capita*

pite V inquit in sensum epistolarum Apostolicarum maximam partem propheticum, paradigmatis loco adjungens Commentarium mysticum in primam Joannis Apostoli epistolam, ex quo unum producemus atque alterum specimen. Igitur *Cap. 1 v. 8* verbis: *Si quis dixerit, se peccatum non habere, innui putat cœtum Pontificiorum, qui neget, se habere peccatum, id est, se errare in rebus fidei posse atque a vera fide desciscere.* Porro cum *Cap. II v. 15* dicitur: *Ne diligite mundum, per mundum intelligi putat Ecclesiam Papæam.* Ut paucis dicamus, in tota hac Epistola status Ecclesiæ Pontificiæ & Reformatæ, nisi forte fallitur Noster, graphice depingitur. Subnexa est Appendix, qua Moses tabernaculum in typo & antitypo delineatur, hoc est, primo forma illius tabernaculi ex antiquitatibus Hebraicis diligenter exponitur, ac deinde mystici totius tabernaculi sensus investigantur. Nos hic subsistemus, recordati, nos *A. 1692 p. 319 sqq.* Witsii librum de ejusdem tabernaculi mysteriis recensuisse.

LA VERITE SANS REPLIQUE,

hoc est,

VERITAS OMNI EXCEPTIONE MAJOR.

Amstelodami, sumtibus Autoris, 1716, 8.

Pl. 8.

CONSTAT hic libellus tribus Dissertationibus, quarum *prima* ostenditur, Messiæ adventum inde ab exordio mundi prædictum fuisse, ac, Jesum nostrum esse illum Messiam, ex vaticiniorum de eo exstantium complemento demonstratur. *Alterâ* de Antichristo agitur, ac vaticinia Danielis, Pauli, & Joannis de Antichristo ad Romanum Papam applicantur. Inter hæc negatur, Petrum unquam Romam venisse, adeoque Vicariatus Petri, quem sibi Papæ tribuunt, exploditur, addito judicio, Papas sagacius facturos fuisse, si Pauli se vicarios jactassent, quem certum sit divinitus constitutum fuisse doctorem gentilium, cum Petro duntaxat Judæorum conversio fuerit commissa. Præterea putat Autor, Antichristum Romanum penitus destructum ejusque regnum abolitum iri. Obiter etiam statuit, facultatem remit-

tendi peccata ita a Christo tributam esse Apostolis, ut ad sequentes Ecclesiæ doctores illud privilegium non spectet. *Tertia* eademque postrema Differtatione absolutum DEI decretum homines alios salvandi, alios damnandi, defenditur.

*J. H. SCHEDIASMA DE TRAFECTORIIS
datae Seriei Curvis ad angulos rectos occurrentibus: continens
solutionem generalem Problematis in Actis Erud. 1698
p. 471 primum propositi & in Actis Anni superioris
p. 226 iterati.*

ET si Autor quidam Anonymus, cujus tentamen solutionis in Transactionibus Londinensibus circa hoc problema editum ab Amico accepi, satis abjecte de hoc Problemate sentire videtur, sub prætextu, quod nullius sit utilitatis, non tamen id impedit quominus solutionem ejus generalem hoc loco sim adducturus, tum quia elegans mihi videtur problema, tum etiam quia Amicus optimus id a me exegit. Sed priusquam eam exponam, juvabit Autoris Anonymi textum, quo problema solvere tentavit, attulisse. „Natura curvarum secandarum, inquit ille, dat tangentes earum ad intersectionum puncta quæcunque: & anguli intersectionum dant perpendiculara curvarum secantium; & perpendiculara duo coeuntia per concursum suum ultimum dant centrum curvaminis curvæ secantis ad punctum intersectionis cujuscunque. Ducatur abscissa in situ quocunque commodo, & sit ejus fluxio unitas, & positio perpendiculari dabit fluxionem primam ordinatæ ad curvam quæsitam pertinentis, & curvamen hujus curvæ dabit fluxionem secundam ejusdem ordinatæ. Et sic problema semper deducetur ad æquationes. Quod erat faciendum.

Autor ob inutilitatem, quam causatur, hujus problematis, hæc præcepta nullo exemplo illustrare dignatus est, quare ea tentamen potius solutionis vocavi quam solutionem ipsam; imo tentamen istud, ut ut semper ad æquationem ducat, in curvis secandis transcendentibus, quarum indoles aliter quam per æquationes differentiales exprimi nequit, successu semper destituetur, quis

quia centrum curvaminis curvæ secantis necessario semper datur per quantitatem tres indeterminatas earumque elementa involventem, ex qua etsi ope æquationis differentialis curvæ secandæ, cujus modulus tertiam præbet indeterminatam juxta coordinatas curvæ, hæc tertia indeterminata ejici potest, ejici tamen non poterit moduli elementum, nisi in æquationes identicas incidere velis. Per *modulum* hic intelligo lineam, quæ respectu unius ejusdemque curvæ secandæ est constans, sed in diversis curvis ejusdem speciei diversæ magnitudinis. Itaque Autoris methodus non est generalis, sed ad solas curvas algebraicas aut simplicissimam ex transcendentibus restringenda, id insuper incommodi habens, quod laboriosissimo semper calculo centrum curvaminis invenire atque adeo ad secundas fluxiones descendere jubeat præter necessitatem; quod secundum *Conterranei* cujusdam sui statutum non minus est erroneum quam Problema quoddam construere velle per curvam magis compositam quam necessitas requirit. Videatur Tom. 8 Diarii Hagienfis p. 421 in fine. Dico Autorem nostrum citra necessitatem ad secunda differentialia delabi, cum certum sit, ope canonis mox afferendi & ad transcendentibus curvas æque ac algebraicas sese extendentis, semper æquationem differentialem primi gradus inveniri posse pro trajectoria curvas secandas ad angulos rectos trajiciente. Canon vero ita habet:

In æquatione differentiali curvarum secandarum permutationis coordinatarum elementis, alterutro tamen cum signo mutato, eliciatur valor moduli ex æquatione post hanc permutationem orta, inventusque moduli valor in æquatione curva secanda finitis quantitibus expressa substitutus, suppeditabit æquationem differentialem Trajectoriæ quæsitæ.

EXEMPLUM I. *Invenire Trajectoriam Hyperbolarum ex eodem centro latereque transverso describendarum.*

Sint a semilatus transversum, c semiaxis conjugatus qui, cum in diversis hyperbolis diversæ sit magnitudinis, pro *modulo* sumi debet, x abscissæ & y ordinatæ. Æquatio hyperbolarum erit $ayy = cxx - aac$, in cujus differentiali $aydy = cxdx$ permuto ele-

menta coordinatarum scribendo pro dx , dy & pro dy , $-dx$, scilicet dx cum signo mutato, & provenit $cx dy = -ay dx$, adeoque valor moduli $c = -ay dx : x dy$ in æquatione $ayy = cxx - aac$, præbet æquationem differentialem primi gradus $ayy = -axxy dx + a^2 y dx : x dy$ trajectoriæ quæsitæ, quæ debitis reductionibus contrahitur in $y dy = -x dx, + a dx : x$, cujus integralis est $yy = bb - xx + 2aalx - 2aalb$, ponendo lx & lb pro logarithmis linearum x & constantis b , quæ ad amissim convenit cum ea quam Doctiss. Nic. Bernoulli Johannis Celeberrimi Viri dignissimus Filius dedit in Actis 1716 p. 228.

EXEMP. II. *Invenire Trajectoriam curvarum hæc æquatione $x^3 + y^3 = axy$ expressarum.*

Curvæ æquatio differentialis ex $3xx dx + 3yy dy = ay dx + ax dy$, in qua scribendo pro dx & dy respective dy & $-dx$, invenitur $3xx dy - 3yy dx = ay dy - ax dx$, atque adeo $a = 3xx dy - 3yy dx : y dy - x dx$, qui valor in æquatione $x^3 + y^3 = axy$ substitutus, destructus destruendis & omnibus ad unam æquationis partem dispositis, præbebit $x^2 dx - y^2 dy + 2x^3 y dy - 2xy^3 dx = 0$ æquationem differentialem primi gradus pro trajectoria quæsitæ, in qua æquatione etsi indeterminatæ separari possunt cum suis elementis, huic tamen reductioni, brevitatis studio non immerabor.

EXEMP. III. *Invenire Trajectoriam Logarithmicarum per datum positione punctum transeuntium & communem asymptotam habentium.*

Æquatio earum differentialis $y dx = a dy$, reducitur ad $dx = a dy : y$ & integrando $x = aly$, in prima vero permutatis dx & dy cum dy & $-dx$, fiet $y dy = -a dx$ & $a = y dy : -dx$, qui valor in æquatione $x = aly$ substitutus dat æquationem $-x dx = y ly dy$ differentialem primi gradus Trajectoriæ quæsitæ.

Similis est processus in omnibus alijs curvis algebraicis a trajectoria orthogonaliter secandis, & in illis ex transcendentibus quarum æquationes differentiales in alias finitis quantitatibus expressas mutari possunt, ita tamen ut quantitates transcendentes quibus constabunt modulum non involvant, ut in exemplo præ-

præcedenti. Etsi vero canon noster hæere videtur in aliis curvis transcendentibus, quarum æquationes differentiales ita comparatæ esse videntur ut nequeant quantitatibus finitis ut ut transcendentibus exprimi quibus modulus non involvatur, nihilominus tamen ex exemplo sequenti constabit, ad eas omnino sese extendere levi scilicet facta substitutione novæ cujusdam indeterminatæ loco alterutrius illarum quibus curvæ secundæ æquatio differentialis constat.

EXEMP. IV. *Invenire Trajectoriam curvarum circa eundem axem descriptarum & per datum in axe punctum transeuntium, hancque communem proprietatem habentium, ut in singulis, normalis curvæ ad axem terminata sit ad respectivum radium osculi in data ratione m ad 1.*

Æquatio differentialis hujus curvæ est quæ habetur numero I.
 $dx = y^m dy : \sqrt{(a^{2m} - y^{2m})}$ Æqu. I.

loco ipsius y scribo valorem N. II & ad u : b pro dy in æqu. I fiet
 que - - - - - $y = au : b$ - - Æqu. II.

$dx = adM : b$, ponendo ad abbreviandum valorem dM qui in
 æqu. III. - - - - - $dM = u^m du : \sqrt{(b^{2m} - u^{2m})}$ - - III.

adeoque integrando $dx = adM : b$, elicitur æquat. IV. - - -
 - - - - - $M = bx : a$ - - - - IV.

In æqu. I permutatis coordinatarum elementis more solito, fiet
 $dy = -y^m dx : \sqrt{(a^{2m} - y^{2m})}$, ex qua elicitur $a^m dy = y^m ds$ posita
 $ds^2 = dx^2 + dy^2$, vel facta $ds : dy = p : b$, - - - -
 - - - - - $a = b^{-1:m} p^{1:m} y$ - - V.

Hinc ex æquationibus II & V elicitur - - - $u = b^{m+1:m} p^{-1:m}$ - - VI.

& differentiando - - - $du = -\frac{1}{m} b^{m+1:m} p^{-m-1:m} dp$ - - VII.

Substitutis in æqu. III valoribus u & du ex VI & VII, invenietur

$$dM = -\frac{1}{m} b^{2m+1:m} p^{-m-1:m} q^{-1} dp \dots \text{VIII.}$$

ponendo in præcedenti VIII, $q = \sqrt{(pp - bb)}$.

Substituendo in æqu. IV valorem a ex Vta, fiet - - -
 - - - - - $M = b^{m+1:m} p^{-1:m} xy^{-1}$ - - - IX.

& dif-

& differentiando . . . $dM = \left(-\frac{1}{m} p^{-m-1} xy^{-1} dp + p^{-1} y^{-1} dx - p^{-1} xy^{-2} dy \right) \cdot b^{m+1} \cdot X.$

Jam ex æquationibus VIII & X elicitur alia, quæ multiplicata per $b^{-m-1} p^{1:m} qy^2$, & omnibus membris ad unam æquationis partem rejectis, præbet . . . $byydp - qxydp + mpqydx - mpqxdy. XI.$

Æquationis XI integralis est $bx + qy = y^m p : c^{m-1}$, in qua si loco magnitudinum b, q & p substituam elementa $dy, -dx$ & ds quæ ipsis in eodem ordine proportionalia sunt, mutabitur in $x dy - y dx = y^m ds : c^{m-1} XII.$

Et hæc XII. est æquatio differentialis primi gradus Trajectoriæ quæsitæ. Q. E. I.

Coroll. Si $m = \frac{1}{2}$, æquatio prima abit in $dx = dy \sqrt{y} : \sqrt{a-y}$ æquationem Cycloidis, cujus integralis est $x = A - \sqrt{ay - yy}$, posita $A = \int \frac{1}{2} a dy : \sqrt{ay - yy}$, adeoque A est arcus circularis cujus diameter a & sagitta y . Æquatio quinta præbet hoc casu $abb = ppy$ seu $ady^2 = yds^2$, ex qua eliciuntur $ds = dy \sqrt{ay} : y$, & $dx = -dy \sqrt{ay - yy} : y$; quare hi valores in æquatione XII ad hunc casum applicata $x dy - y dx = ds \sqrt{cy}$, substituti dant $x + \sqrt{ay - yy} = \sqrt{ac}$ vel $x = \sqrt{ac} - \sqrt{ay - yy} = A - \sqrt{ay - yy}$ adeoque $A = \sqrt{ac}$. Hoc est, si in circulo generatore cujuslibet Cycloidis abscindatur arcus ad basin cycloidis terminatus qui sit medium geometricum inter diametrum circuli a & datam rectam c , linea per alterum arcus terminum ad basin cycloidis parallela, cycloidi occurret in quæsitæ trajectoriæ puncto, & hæc ipsissima est constructio, quam Celeberrimus Bernoulli dedit pro sua *Synchrona* in Actis 1697. Est itaque Synchrona Bernoulliana & Trajectoria una eademque curva & utriusque æquatio differentialis $x dy - y dx = ds \sqrt{cy}$.

Indicandum esset, qua ratione methodus nostra applicanda sit, cum trajectoriæ quæruntur, quæ curvas secandas in quolibet dato angulo secant, id vero ut ut facile ex præcedentibus colligi possit, alii tamen schediasmati una cum aliis huc pertinentibus reservabimus.

PROBLEMA POSTHUMUM AB INCOMPARABILI
 Viro Perillustri Dn. GODEFRIDO GUILIELMO Lib.
 Bar. de LEIBNIZ mense Dec. A. 1716 paulo ante mortem
 suam missum & commissum Solutioni R. P. AUGUSTI-
 NITHOMÆ a S. JOSEPHO Ordinis
 Scholarum Piarum Decani.

$$bx + 1 = yy.$$

IN quo b est numerus datus quicumque integer possibilis, x & y quæsitæ hac lege, ut y semper maneat minor quam b. Petitur ejus solutio in integris toties, quoties fieri potest.

In hoc Problemate, ut ut leve, breve, ac facile appareat, latent non contemnenda arcana hæctenus Arithmeticis incognita, ut in sequentibus solutionibus patebit. Itaque fit

Solutio Ima pro omnibus numeris possibilibus constans & unica, omnium facillima. Ponatur $b - z = y$. erit $b^2 - 2bz + z^2 = yy = bx + 1$. Si itaque z supponatur = 1. erit $b^2 - 2b = bx$, & $b - z = x$, & $b - z = b - 1 = y$. Unde colligitur numerum datum b non posse minorem esse ternario, licet possit esse major atque major in infinitum, ad quos omnes sese extendit hæc unica solutio; ita ut in quovis numero a 3 incipiendo verum sit $b - 1 = y$, & $b - 2 = x$. Verum quia Problema innuit pro quibusdam numeris plures Solutiones seu Variationes, quam hanc unicam, nempe toties, quoties fieri potest; idcirco, ne quærantur Variationes frustraneæ, operæ pretium erit præscire, quot Variationes patiatur num. b. Quare fit

Præliminare Universale.

Omnis numerus b integer a 3 inclusive usque in infinitum ex diligenti scrutatione naturæ numerorum observatus est habere solutiones seu variationes vel unicam tantum, vel 3. vel 7 vel 15. vel 31. vel 63. &c. & hac in infinitum progressionem, quæ sic propagatur: Unitas dupla + 1 = 3. hujus duplum + 1 = 7. duplum + 1 = 15. duplum + 1 = 31. duplum + 1 = 63. &c. in infinitum.

Regula 1. Omnes numeri primi, & eorum potestates qualescun-

Y y

lescunque unicam habent solutionem. Ut 3. 9. 27 (5. 25. 125).
7. 49. 343. 2401 &c. &c.

Regula 2. Omnia producta duorum diversorum primorum numerorum, aut duarum potestatum qualiumcunque a diversis primis ortarum, aut permissim numeri primi cum potestate alterius primi tres habent solutiones, seu variationes. Ut 15 ex 3 per 5. 21 ex 3 per 7. 35 ex 5 per 7. 225 ex 9 per 25. 675 ex 27 per 25. 45 ex 5 per 9. 189 ex 7 per 27 &c.

Reg. 3. Omnia producta trium diversorum primorum, aut trium potestatum quarumcunque a diversis primis ortarum, aut permissim, 7 habent solutiones seu variationes. Ut 105 productum a 3, 5, 7. 33075 a 49, 25, 27. 735 a 3, 5, 49 &c. Atque ita porro producta ex quatuor diversis primis solutiones habent 15 ex quinque 31. ex 6, 63 &c. semper uno gradu in præcedenti Præliminari plures &c.

Reg. 4. Dupla numerorum seu productorum in prioribus tribus Regulis non immutant, neque augent numerum solutionum. Quadrupla vero attollunt uno, & octupla duobus gradibus. Sic quadrupla Iæ Reg. 3. 9. 5 nempe 12. 36. 20 &c. habent tres, & octupla 24. 72. 40 &c. 7 solutiones. In Reg. 2da 15. 21 quadrupla 60, 84 habent 7. & octupla 120, 168 &c. 15 solutiones. In Reg. 3a 105. 735 quadrupla 420, 2940 &c. habent 15 & octupla 840, 5880 &c. 31 solutiones. Sic quadrupla productorum ex quatuor primis habent 31 & octupla 63 solutiones &c. neque ultra octuplum altius ascenditur. Nam licet 24 octuplum ipsius 3 admittat 7 solutiones, tamen sedecuplum 48 non admittit plures. Quod & proportionaliter de aliis intelligendum est.

Reg. 5. Numerus 4 habet unicam solutionem, ejus duplum 8 tres, neque porro ascenditur. Hinc 16. 32. 64. 128 &c. in infinitum tres tantum habent solutiones. Præsuppositis admirandis hisce numerum proprietatibus sequitur

Solutio 2da.

Exhibens in specie solutiones possibiles omnium numerorum b. per quadrata.

$bx + 1 = yy$. Ergo $x = \frac{yy-1}{b}$. Hæc æquatio nos docet ex

Tabula quadratorum Neperi vel alterius Autoris excerpenda esse inter b & bb tot quadrata quot solutiones seu variationes recipit num. datus b , & quidem talia, quæ abjecta unitate exacte dividi possint per b ad habendos valores x & y .

Proponatur $b=7$. qui cum sit num. primus, unicam habet solutionem ex Reg. 1. ideoque unicum tantum quadratum intermedium inter b & bb , hoc est, inter 7 & 49 quod -1 dividi possit exacte per $b=7$. nempe $36=yy$. unde $yy-1=36-1=35$.

ideoque $\frac{yy-1}{b} = \frac{35}{7} = 5 = x$. & $y = b$ rad. \square ex 36 . Quod idem

per I. solutionem invenitur. Ubi notandum pro iis numeris, qui unicam tantum habent solutionem, semper assumendum esse tantum quadratum proximum ante bb , ut hic 36 ante 49 .

Sit $b=15$ habens tres solutiones ex Reg. 5. $bb=225$. ideoque tria apta quadrata intermedia inter 15 & 225 quæ -1 dividi possint per 15 seu per 3 & 5 . nempe 16 . 121 . $196=y^2$ quæ -1 sunt 15 . 120 . 195 & divisa per 15 exhibent 1 . 8 . 13 pro x . pro y vero sunt 4 . 11 . 14 . radices excerptorum quadratorum.

Sit $b=24$ habens 7. solutiones ex Reg. 4. ideoque 7 apta quadrata intermedia inter b & bb , seu inter 24 & 576 . quæ -1 dividuntur per 24 seu per 3 & 8 . nempe 25 . 49 . 121 . 169 . 289 . 361 . 529 . quæ -1 sunt 24 . 48 . 120 . 168 . 288 . 360 . 528 . divisa per 24 dant 1 . 2 . 5 . 7 . 12 . 15 . 22 . pro x . pro y vero 5 . 7 . 11 . 13 . 17 . 19 . 23 . radices dictorum quadratorum. Ubi notandum ultimum quadratum ex intermediis inter b & bb semper esse aptum solutioni. Et hæc methodus operandi per quadrata est brevissima & facillima pro numeris, qui patiuntur plures solutiones seu variationes, quam unam; si tamen Tabula quadratorum tam procul extensa sit usque ad bb . Quod si non, utendum erit Factoribus dati numeri b . Ideoque sit

Solutio 3tia per Factores.

Definitio. Factores vocantur duo quicumque numeri, qui simul

mul multiplicati producunt datum numerum b . Habentque quipiam numeri tantum unum par factorum, quales sunt omnes primi, quipiam plura, ut omnes compositi. Sic 3. factores habet 1. 3. &c. 12 habet factores 1 per 12. & 2 per 6. & 3 per 4.

Operatio. $bx + 1 = yy$. Ergo $bx = yy - 1$ quod producitur ab $y + 1$ per $y - 1$. & sic exprimitur: $y^2 + 1 * y^2 - 1$. quare $x = \frac{y^2 - 1}{b}$

$\frac{y + 1 * y - 1}{b}$. quia igitur $y^2 - 1$ duos habet factores $y + 1$ &

$y - 1$. quorum differentia semper $= 2$. idcirco & b dirimendum est in duos factores, quorum unus exacte dividat $y + 1$. alter $y - 1$. Porro hi factores vocentur m & n . stabitque operatio sic:

$$\frac{y + 1}{m} \text{ fit } = \text{ quotienti } z$$

$$\& \frac{y - 1}{n} \text{ fit } = \text{ quotienti } v$$

$$\text{ideoque } y + 1 = m z$$

$$\& y - 1 = n v$$

$$\text{mutuo ductu } y^2 - 1 = m n z v = b x. \text{ est autem } m n = b$$

ideoq; $z v = x$. & y jam supra notum est.

Ex his formatur in numeris hic processus: Esto $b = 7$. factores $1 = n$. $7 = m$. & cum b semper petatur major quam y , non poterit hic $y + 1$ majus esse, quam $b + 1 = 7$. & $y - 1 = b - 1 = 5$. hinc

$$\frac{y + 1}{m} = \frac{7}{7} = 1 = z$$

$$\& \frac{y - 1}{n} = \frac{5}{1} = 5 = v$$

atque ita $z v = 5 = x$. & $y = 6$.

Sit $b = 12$. habet ex Reg. 4. tres solutiones, Factores m . n

vel n m

1. 12

2. 6

3. 4

Hic $y + 1$ & $y - 1$ sumendi sunt tales numeri, ut unus per m , alter per n exacte dividatur.

tur, nempe $\frac{y+1}{m} = \frac{12}{12} = 1 = z$. & $\frac{y-1}{n} = \frac{10}{1} = 10 = v$

hinc $z v = 10 = x$. & $y = 11$. Sequitur

Sit $\frac{y+1}{m} = \frac{6}{6} = 1 = z$. & $\frac{y-1}{n} = \frac{4}{2} = 2 = v$

hinc $z v = 2 = x$. & $y = 5$.

Sit $\frac{y+1}{m} = \frac{8}{4} = 2 = z$. & $\frac{y-1}{n} = \frac{6}{3} = 2 = v$

hinc $z v = 4 = x$. & $y = 7$.

Sunt itaque pro num. $b = 12$. tres solutiones seu variationes pro x . pro y .

2. 5
4. 7
10. 11

Notandum hic occurrere quæpiam compendia. Primo si unus factorum sit 2 & alter ejus confactor numerus par, simpliciter sic locantur:

8 divisum per 2 fit 4 }
6 6 1 } 4 = x. 7 = y. Quod & cum factore 4 practicatur.
4 2 2 } 2 = x. 5 = y.

2do. Cum præter Im. valorem $y = 11$. reliqui duo sint 5 & 7 simul = 12 = b . tunc habito minori 5 habetur illico alter major 7 per subtractionem 5 a 12.

3tio per Crucem sic: $y + 1 = 6$ div. per 6 est 1. $2 - 1 = 1$. 2 per 4 ductum dat $8 = y + 1$

$y - 1 = 4$ ~~2~~ ~~2~~ ~~6 - 2 = 4~~. 1 per 6 $6 = y - 1$

Y y 3

Esto

ACTA ERUDITORUM

Esto nunc datus num. $b = 24$. habens ex Reg. 4 septem solutiones

Factores	m.	n	$y + 1 = 24$	divisum per 24	fit		
	vel n.	m	$y - 1 = 22$				
	1.	24	&c.	14	2	7	$22 = x. y = 23$
	2.	12		12	12	1	$7 = x. y = 13$
	3.	8		10	2	5	$5 = x. y = 11$
	4.	6		8	4	2	$2 = x. y = 7$
				6	6	1	$1 = x. y = 5$
				4	4	1	

NB. nunc per Crucem resumantur factores 4.6

sic :	4	2.	2 a 6 rest. 4	ductum per 4	fit 16	div. per 4	fit 4	
	6	1.	1 a 4	3	6	18	6	3
	4	1.	1 a 6	5	4	20	4	5

Hic per superiora compendia 1m. & 3tium processum est, & factores 2. 12 dederunt duos, 4. 6 vero quatuor valores, & 1. 24 unum.

Supereft, ut per 2dum compendium operemur. Eximantur tres minores valores y.

Sic: Valor	$b = 24$	24	24	
Min. valores	$y = 5$	7	11	Subtr.
Maj. val.	$y = 19$	17	13	ut supra

$y + 1 = 20$	div. per 4	fit 5			
$y - 1 = 18$		6	3		$15 = x$
&c.	16	4	4		$12 = x$
	14	2	7		$7 = x$
	12	12	1		

Per hoc compendium tollitur dimidius labor Operationum.

Proponatur jam exercitii causa $b = 1716$ numero Anni, quo mihi D. Proponens jam lecto detentus hoc Problema solvendum commisit. Hic num. ex Reg. 4 recipit 15 solutiones seu variationes, quia quadruplus est producti trium primorum 3. 11. 13.

Factores: m. n
vel n. m

1. 1716	$y + 1 = 1716$	div. per n = 1716 fit	1	$1714 = x$	$y = 1715$
2. 858	$y - 1 = 1714$	m = 1	1714		
3. 572	$y + 1 = 858$	858	1	$428 = x$	$y = 857$
4. 429	$y - 1 = 856$	2	428		
6. 286	&c. 288	- - - 6	48	$48 = x$	$y = 287$
11. 156	286	286	1		
12. 143	156	- - - 156	1	$14 = x$	$y = 155$
13. 132	154	- - - 11	14		
22. 78	132	- - - 132	1	$10 = x$	$y = 131$
26. 66	130	- - - 13	10		
33. 52	572	- - - 572	1	$190 = x$	$y = 571$
39. 44	570	- - - 3	190		
	728	- - - 52	14	$308 = x$	$y = 727$
	726	- - - 33	22		
	704	- - - 44	16	$288 = x$	$y = 703$
	702	- - - 39	18		
	b = 1716	1716. 1716. 1716. 1716. 1716. 1716. 1716.			
	Min. va	lores y = 857 727. 703. 571. 287. 155. 131. subtr.			
	Maj. va	lores y = 859 989. 1013. 1145. 1429. 1561. 1585. Rest.			
	$y + 1 = 860$	divisum per 2 fit	430	$430 = x$	$y = 859$
	$y - 1 = 858$	- - - 858	1		
	&c. 990	- - - 33	30	$570 = x$	$y = 989$
	988	- - - 52	19		
	1014	- - - 39	26	$598 = x$	$y = 1013$
	1012	- - - 44	23		
	1146	- - - 3	382	$764 = x$	$y = 1145$
	1144	- - - 572	2		
	1430	- - - 286	5	$1190 = x$	$y = 1429$
	1428	- - - 6	238		
	1562	- - - 11	142	$1420 = x$	$y = 1561$
	1560	- - - 156	10		
	1586	- - - 13	122	$1464 = x$	$y = 1585$
	1584	- - - 132	12		

NB. Aptissimi factores sunt, qui in divisione proferrunt unitatem, cum fieri potest.

Hic adhibentur iidem factores, qui supra pro minoribus valoribus adhibiti fuerunt.

Hoc compendio qui volet uti, poterit illud quoque adhibere in pragmatia solutionis $2dæ$ per quadrata. Demam

Demum $b=840$ habens ex Reg. 4ta 31 solutiones exercitio Lectoris relinquimus. Ubi quærendi prius erunt 15 minores valores pro x & y . majores 15 habentur per subtractionem. Maximus denique valor est $b-1=829=y$. & $b-2=838=x$.

Conclusio.

Atque ita videmur intentum Perill. Dn. de Leibniz assecuti, quod erat, ut per hoc ultimum suum, nunc posthumum Problema Arithmeticum altius attolleret, & rariora sub eo contenta arcanæ & artificia, hæcenus omnibus Arithmeticis incognita, eruditiori Seculo patefaceret. Hoc vero suum laudabile propositum ægritudine & morte præventus exequi nequii. Idcirco ab eodem per epistolam specialem Hanovera requisiti illud pro virili nostrum effectum ad conservandam immortalis Viri gloriam deduximus. Nam

Dignum laude Virum Musa vetat mori.

Hor. Lib. 4. carm. Ode 8.

Hornæ Austriæ 22. Apr. 1717.

*NOTITIA DE HISTORIA BRUNSVICENSI,
quam edere paraverat G. G. LEIBNITIUS.*

DE Historia sua Brunsvicensi sequentia in scheda annotata reliquit Illustris Leibnitijs :

Annales originum Brunsvicensium complectentur res Imperii occidentis ab initio regni Caroli Magni usque ad finem Henrici II Imperatoris, & ita ab anno Domini 769 usque ad A. D. 1025. In iis habebuntur antiquitates Saxonice ad stirpem Witikindeam, res superioris Germaniæ ad stirpem Welficam, res Longobardicæ ad stirpem veterum Ducum & Marchionum Tusciæ & Liguriæ spectantes. Ab his enim omnibus Duces Brunsvicenses sunt orti, & regiones habuerunt, itaque totius Imperii Historiam per illa tempora explicari necesse fuit. Et post res Imperatorum ex stirpe Carolina describentur res quinque Imperatorum vel Regum veteris lineæ Brunsvicensis, nempe Henrici Aucupis, trium Ottonum & Henrici secundi, in quæ tempora incidunt etiam ceteræ origines.

Præmittetur his Annalibus quædam dissertatio de antiquissimo harum regionum statu, qui ante Historicos ex naturæ vestigiis haberi potest; & alia de migrationibus gentium, præsertim quæ in has regiones venerunt. Et subjicietur Annalibus deductio Genealogica Guelfica seu Brunsvicensis ad nostra usque tempora ex Tabulariis eruta, brevem sed accuratam familiæ totius Historiam complexa, eminentium familiarum, velut Gibellinæ, Austriacæ veteris & novæ, Andegavensis, Anglicæ, Schirensis seu Bavaro Palatinæ &c. Genealogiis longe melius quam hæctenus constitutis. Per documenta etiam constituetur exacte Chronologia Seculi noni & decimi cum parte octavi & undecimi, quæ hæctenus miris tenebris involuta fuere, adjecta etiam Dissertatiuncula, quæ inscribetur: Flores sparsi in tumulum Papissæ, ubi novis illatis in Historiam luminibus fabula illa explodetur, quæ solis hæctenus tenebris Chronologicis se tuebatur. Denique ausim dicere, nihil tale ad Historiam mediam hæctenus prodiisse, in quo tam multi sunt sublatis errores in Imperii rebus per Germaniam Italiamque, & res in clariore luce positæ. Bina erunt volumina in folii forma, ut vocant, Tabulis æneis veterum monumentorum, documentorum, sigillorum, numismatum ornata.

Ex literis Cl. *Eckhardti*, qui in munere Historiographi Domus Brunsvicensis *Leibnitio* successit, habemus, quod Vir illustris Tractatus de Naturalibus regionis tantum ideam quandam, quam animo conceperat, in schedis suis delineaverit; de migrationibus gentium vero nihil adhuc in chartam conjecerit. In ipsa Historia ab initio regni *Caroli M.* usque ad A. 1005 pervenit. Deductiones chronologicæ omnes, præter majores *Azonis* Marchionis, debentur studio *Eckhardti*, etiam reliqua supplementuri, quæ adhuc desiderantur. Idem spem facit, fore ut duo Tomi priores, in quibus nodi difficillimi genealogici solvuntur & origines omnium familiarum illustrium in Europa explicantur, anno sequente in publicum prodeant. Cetera vero ab Anno Domini 1025 usque ad *Ottonem* primum Ducem Brunsvicensem & Lunenburgensem ante quinquennium vix comparebunt.

MEMOIRES DU MARECHAL DE GRAMMONT,
Duc & Pair de France &c.

i. e.

COMMENTARII HISTORICI DUCIS DE
GRAMONT, Mareschalli, Paris Franciæ, in lucem edi-
ti a GRAMONTO, Filio ejus.

Amstel. sumptibus Societatis, 1717, 12 maj.

Alph. 1 pl. 16.

ANtonius Gramontus, cujus elogium legitur in Perralti Viris Illustribus, vita autem & res gestæ hoc libro copiosius describuntur, A. 1677 æt. 73 defunctus, sub duobus Gallix Regibus præcipuis regni negotiis aut interfuit, aut præfuit. Unde commentarii ejus historiam illorum temporum in multis juvant atque illustrant. A. 1625 adhuc juvenis duelli causa e Gallia profugus ad Tillium, Cæsarei exercitus duem, se contulit. Hujus vestitum speciemque externam valde simplicem, & famæ tanti imperatoris minime respondentem invenit, quæ p. 12 lepide describitur: at paulo post eum non ex habitu, sed ex virtute æstimare didicit. Tuto deinde in patriam reditu impetrato, subito eminere cœpit, & anno 1536, cum Galli, post prælium Nordlingense, Bernhardo Vinariensi opem ferrent, bellumque Hispanis indicerent, exercitui una cum Turenno, campi mareschalli titulo, præfectus est, favore potissimum Richelii, quem erga se constantem usque ad mortem expertus est. Quæ ab hoc tempore Galli usque ad finem belli Germanici, in Belgio, Palatinatu, Alsatia aliisque locis opera ductuque ejus gesserunt, etiam aliunde nota sunt. A. 1649 turbis a Condeo principe excitatis domum revocatus perpetuo Regis & Mazarini, etiam in exilium ejecti, partes secutus est, & consilia cum Hispanis inita conturbavit. Cujus fidelitatis non exiguum fructum cepit, & a Mazarinio, in pristinam fortunam restituto, amplissimam gratiam retulit. Majoris momenti sunt, quæ Tomo II de duplici legatione Gramonti, in Germaniam & Hispaniam suscepta, memorantur. Nam primum A. 1657 Francofurtum ad Comitium Electoralia, post mortem Imp. Ferdinandi III indicta, una cum

Lion.

Lionneo missus est, ut Austriacis, quantum posset, negotium faceretur, & ne Hispanis auxilia in Belgium submitterentur, impediret. In hac legatione primo omnium Electorem Palatinum, magna pecuniæ summa adeo ad voluntatem perduxit, ut chirographo, post finita comitia reddendo, ad omnia, quæ Galli vellent, juberentve, in illis facienda se obstringeret. Nec minus Electorem Moguntinum & Coloniensem, inter se reconciliatos, ad partes Gallicas adjunxit. Trevirenses vero & Saxonem, domui Austriacæ deditos, frustra tentavit: Brandenburgici legatos, quod non diffitetur, muneribus corrupit & additis minis de Clivia ad Neoburgicum transferenda, permovit, ut suffragium suum Gallis commodarent. Electorem Bavarix ipsius Imperii spe lactavit, ad quod ambiendum ille præcipue a conjugæ suæ, fœmina magni animi & gloriæ cupidissima, incitabatur, cujus ambitionem Gramontus, ope Musici cujusdam Itali, magnum gratiæ locum apud illum tenentis, quibus potuit modis aluit, atque adauxit, præterea etiam Egonis Comitæ Furstenbergii opera ad Elect. persuadendum usus est. A mense Septembris usque ad finem Decembris omnia consilia Regis Gallix eo spectabant, ut Elector Bav. Imperator eligeretur. Sed cum ipsi non tantum animi, quantum conjugi ejus, esse deprehenderet, ad Imperium capessendum, mutata sententia id unice egit, ut Leopoldo in capitulatione conditiones quam durissimæ & Gallicis rationibus utilissimæ præscriberentur. Et obtinuit certe, ut per Art. IV Duci Sabaudix Gallorum fœderato & amico satisfaceret, per Art. XIII & XIV Imperatori potestas adimeretur ullam Hispanis contra Gallos opem ferendi, & per Art. XXXIX Duci Mutinensi societas cum Gallis in fraudi non esset. Denique fœdus cum Electoribus Moguntino, Trevirensi, Coloniensi, Episcopo Monasteriensi, Philippo Wilhelmo Comite Palatino Rheno, Rege Suecix, ut Duce Bremensi, Ducibus Brunsvicensibus & Luneburgensibus, ac Landgrafio Hassiæ pepigit, ut pacem Westphalicam conjunctis viribus defenderent, & nullum militem contra Gallos missum per fines suos transire paterentur: quæ res non minimum momentum attulit ad pacem Pirenæam sequenti anno confectam. De singulis Electoribus adduntur

judicia, Trevirensi, Saxoni & Bavaro, qui fistulæ Gallicæ aures præbere noluerunt, minus æqua. Posterior legatio Gramonto imprimis honorifica fuit, qua in Hispaniam missus est ad Mariam Theresiam, sponsam, Regi Galliæ, ut pace Pyrenæa convenerat, adducendam. Præter magnificentum apparatus, quo ipse Madriti, & sponsa regia in finibus Galliæ excepta atque Lutetiam Parisiorum a Ludovico XIV deducta est, totum regni Hispanici statum, Senatus Regii & singulorum Collegiorum Aulicorum rationem, procerum, quos *Grandes* vocant, vitam, mores, ignaviam, ignorantiam, & libidinem breviter ac jucunde describit. Præcipue tribunal Inquisitionis, quo tota religio Hispanica & Regis *Catholicæ* titulus, velut Atlante cœlum, sustinetur, p. 226 constituere, ait, sex Consiliarios Ecclesiasticos, quorum eruditio sit valde mediocris, ac præsidem, qui Inquisitor Generalis dicitur, nihilo doctiorem (*pour le moins aussi ignorant, que ses adjutans*), quod vero scientiæ deest, id supplere confidentiam, & opinionem autoritatis ac sufficientiæ prorsus incredibilem. Huic judicio convenit cognitio de omnibus rebus fidei, licet valde circumscripta, & ad bullas Apostolicas, legesq; tribunalis adstricta. Eide:n subordinata sunt tribunalia inquisitionis inferiora, per provincias Hispanicas dispersa, & p. 227 nominatim recensita. Mazarini exitus, & mutata post illum aulæ Gallicæ ratio p. 271 sqq. ob oculos ponitur, dum Rex ipse gubernaculum Reipubl. suscepit, nec quenquam amplius interiorum consiliorum participem fecit, præter tres ministros, Telleriam, quem in rebus bellicis, Lionneum, quem in negotiis externis, & Colbertum, quem in redituum cura adhibuit.

70. GUILIELMI BERGERI DISSERTATIONES Academicæ, varii argumenti, ex auctoritate publica ante hoc tempus scriptæ, jamque in unum conferræ, cum Antelogo ad Lectorem de proprio dicendi genere, atque Indicibus necessariis, cum Privilegio.

Vitembergæ, apud Sam. Hannauerum, & Lipsiæ, apud Heredes Grossianos, 1717, 4.

Alph. 3 pl. 11.

Varii hæc Dissertationes argumenti sunt, ut vel ex inscriptione discimus, sed ab ipso tamen Cl. Autore divisæ potissimum in classes duas, quarum altera gratulandi complectitur argumentum, altera in celebritate funerum versatur. Ex priori classe, omissis ceteris, exempli gratia proferre placet Dissertationem numero quintam, ad religiosam Acroaterii Academici majoris, recens instaurati, dedicationem pertinentem, in qua Vitemberga a Jacobi Tollii, Belgæ, obtrectatione diligenter vindicatur. Istum in Auditorium Vitembergense ingressum quondam, tantum a memoria divini, quod emendatio religionis attulit, beneficii abfuisse, Noster pronunciat, ut urbem illam negaret quicquam præter famam nominis habere, quo peregrini alliciantur: neque eo secius ipsum locum & amplitudine sua & imaginum elegantia ei perplacuisse, ut adeo non obscure prodiderit studium, locos externa potius specie quam vera sui dignitate æstimandi. Cum autem non, ut Paullus Athenas obiens, (ita loquitur Cl. Autor) *Aram Deo ignoto inscriptam hic reperiret, sed cerneret monimentum verbi cælestis, ab oblivione vitioque hominum vindicati, neque id inani quadam rei sublata pictura, sicut Æneas ille, ruinas Trojæ contemplans cum sociis & lacrymans, verum manifesto religionis, quæ sacro fonte repurgata ad ultimas gentes dimanaverit, primum hic castigata, indicio signatum, cogitare profecto religiosius & poterat & debebat, quid quantumque divinitus huic demum sit Academiæ tributum, ut, si cetera desint cuncta, hæc certe, quæ illi relicta est soli, gloria, præsertim nulla contaminata labe, atque avitæ sanctitatis propugnatione exemploque incorrupta, optimum quemque ad ejus amorem facile invitet.* Et paullo post, *Neque vero ipsi, quicum agimus, Batavo inquit, vel voluptatem quam ex nostrarum picturis tabularum cepit, vel ipsius Pæciles, si quam, Atticæ illi similem, peregre aut domi viderit, statuis simulacrisque ornata, conspectum jucundissimum invidemus, neque ullis Belgii viretis ac nemoribus, aut ulli fontium salientium arte magnificentiaque sic oblectamur, qui alia ac potiori quadam tracti voluptate, in Sionis hujus versari jugis, Dei que fontibus, viva neq; turbida redundantibus aqua, refici malimus.* Hactenus disertissimus Autor noster. Ad cujus

nunc illas quoque Dissertationes progredimur, quæ sunt in celebritate funerum ex autoritate publica conscriptæ. His variorum Clarissimorumq; hominum, qui Vitembergæ his temporibus obierunt, vitæ continentur & fata, ut Mich. Strauchii, Gothofr. Sperlingii, Jo. Georgii Neumanni, Jo. Bapt. Rœschelii, aliorum; imprimis vero celeb. Viri Conr. Sam. Schurtzfleischii. Hujus memoriæ destinata est Dissertatio nona, quæ liber potius quam Dissertatio videtur appellanda. Namque non modo de natali ejus, de patria, moribus, provinciis, peregrinationibus, de scriptis item, deque genere dicendi, de libris non editis, bibliotheca, re numaria, literarum commercio, in ista Dissertatione diligentissime exponit Noster, sed etiam ea doctrinæ liberalis ac latius fusæ præcepta, quibus ipse in politissimis Viri doctissimi scholis annos complures fuit innutritus, quam uberrime persequitur: componit eum cum Dionysio Longino Cassio, quem illa ætas, quæ Origine, Plotino, Porphyrio, horumque similibus floruit, tantæ affectit auctoritatis honore, ut in veterum scriptis, si quid a quocquam reprehensum foret, id quidem tum demum ratum firmumque haberetur, cum Longini esset sententia comprobatum, quiq; tanta ceteros æquales antecedebat gloria, ut spirans ævi sui bibliotheca & vivum quoddam Museum diceretur: atque, ut breviter dicamus, nihil omittit, quod ad veras, non ambitiose conquistas, tanti Viri laudes pertinere videatur. Id autem non solum in hac, sed in ceteris etiam omnibus Dissertationibus magnopere contendit ac laborat, ut genere dicendi utatur recto, æquabili, aurium judicio dimenso, castigato, maximeque proprio, quod & amavit semper & imitandum, quoad potuit, exprimendumque duxit, ut adeo magni Schurtzfleischii, in cujus locum successus est, dignus plane atque idoneus successor habeatur. Ceterum eorum, quæ, demandata publice scribendi provincia, confecit, nunc quidem tantummodo partem edit: quæ reliqua sunt, si hæc intellexerit non displicuisse, propediem sese adjuncturam pollicetur. Restat ut de Antelagio ad Lectorem paucis videamus. Disputat in eo Cl. Autor de proprio dicendi genere. Ac primum quidem loquendi proprietatem magnopere collaudat, quam voces, rei cujusque ingenio ac designatio-

ni conjunctas, depromere, eoque verborum delectu, quid aut quemadmodum quodque sit intelligendum, declarare, ostendit. Tum minus facile nativam propriamque orationem confici, quam infucatam, & coloribus ambitiose quæsitis exornatam, fastuque turgentem inani, demonstrat. Post in tria eam genera distribuit, quippe cum, ex ejus sententia, potissimum cernatur, vel ab ultimis verborum incunabulis profecta, vel privata singularique artificum appellatione inducta, vel sancita denique ipsa consuetudine: unam cum Græcis *ἑτυμολογικὴν* dicit, aliam *τεχνικὴν*, tertiam *πολιτικὴν*. Tandem singula genera aggreditur, copioseque, pro more, atque erudite eadem pertractat, quod ex ipso libro discere Lectorem fatius putamus.

D. LAURENTII HEISTERI, ANAT. CHIRURG. ac Theor. Med. P.P. Altorfini, Academ. Cesareæ & Reg. Berolin. Collegæ, Compendium Anatomicum, veterum recentiorumque Observationes & inventa brevissime complectens.

Altorfi Noric. literis Jod. Guil. Kohlesii, 1717, 4.
Plag. 17.

HUjus opusculi Autori Clarissimo, (cujus *scripta de Casura* *Hæta* in Actis Anni 1716 p. 526 & A. 1717 p. 267 recensuimus) propositum fuit totam rem anatomicam in novum, concinnumque, & quantum fieri potuit, accuratum compendium redigere, quia hujus artis scita nullo in libro ita conjuncta reperiuntur, ne tyrones magna cum molestia temporisque dispendio tot scriptores, qui anatomen auxerunt, evolvere necesse habeant, sed unico in libro brevissime omnia & cum selectu tradita reperire queant, quæ sparsim in tam multis libris fuissent quaerenda.

Ut autem eo melius ostenderet, quid in hoc compendio præstiterit, in scenam produxit *Clariff. Verheyeni Anatomiam*, tanquam enchiridium Anatomicum recentissimum, & in Academiis usitatissimum: ex eoque demonstravit, hunc Autorem non solum quam plurimas pulchras scituque dignas observatio-

nes.

nes omisſiſſe, ſed etiam adhuc erroribus multis ſcatere. In præfatione igitur multos recenſet Autores Anatomicos, quorum obſervationes & inventa, imo integri libri, *Verheyenum* fugiſſe videntur: uti *Guil. Cowperi* ſcripta, *Keilii* Anatomie corp. hum. *Drakii* Anthropologia, *Haveri* Osteologia, *Ridlejus* de cerebro, *Transactiones Anglicanae*, aliaque ſcripta ſermone Anglicano exarata, quia nuſquam eorum mentionem facit. Ita eandem obſervationem nec relationes noviſſe videtur, quæ de his libris in *Ephemeredibus Gallorum*, *Actis* his *Eruditorum*, aliisque ſimilibus ſcriptis jam diu Reipublicæ literariæ innotuerunt. Nec uſquam meminit laborum *Clariff. Pauli*, quos impendit *Hornii microcoſmo* illuſtrando, univerſæque arti Anatomicæ locupletandæ. Sic quoque omiſiſſe dicitur *Swammerdamium* de utero, *Gagliardi* obſervationes de offibus, *Bonclari* & *Lealis* de teſtibus, ejuſdemque veſicularum ſeminalium curioſam reſolutionem. Prætermiſit quoque *Duvernejum* & *Valsalvam* de Aure, *Terraneum* de glandulis urelloræ, *Meibomium* de vaſis novis palpebrarum, *Rivinum* & *Bartholinum* de ductu ſalivali glandulæ ſublingualis, *Pacchioni* obſervationes de dura matre, *Peyerum* de glandulis inteſtinorum, *Nabothum* de Ovario novo, *Thebeſium* de venis novis cordis, multaque, quæ *Vieuſſenius* & *Ruyſchius* variis in ſcriptis ediderunt. Tacemus Autores, qui vel circa idem tempus, vel poſtea prodierunt, ut *Littrium*, *Alghiſium*, *Fantonum*, *Blancum*, *Saltzmannum*, *Henningerum*, *Vercellonium*, *Brunium*, *Ettmüllerum*, de ovario novo, alioſque, quorum obſervationes *Verheyenus* ne quidem tum cognoſcere & in librum ſuum referre potuit.

Sed adhuc alios huius compendii Autor errores a *Verheyeno* admiſſos obſervandos putat: & ſpeciatiſſime quidem contra hunc contendit, dextrum ventriculi orificium ſiniſtro altitudine non æquale eſſe; ſed dextrum ſiniſtro eſſe inferius. 2 Valvulam pylori a *Verheyeno* male eſſe deſcriptam atque delineatam, ejuſque ſitum non eſſe horizontalem, ſed inclinatum oſtendit, a dextro verſus ſiniſtrum. 3 Valvulam quoque coli non eſſe circulaſſem, prout a *Verheyeno* delineatur, ſed longitudinalem, ex duabus membranis, quaſi ſemilunaribus, e regione poſitis, compoſitam.

Lieni

4 Lieni tunicam duplicem adscribit *Verheyenus*, quas quidem in vitulis adesse concedit Autor, sed in homine tantum unicam reperiri affirmat, eamque satis tenuem. Et in hoc viscere in univ-
 versum plerosque recentiores errasse scriptores, quod descripti-
 onem lienis vitulini pro humano dederint, cum humanus nec
 cellulas nec venam perforatam aut cribriformem habeat, ut vi-
 tulinus. 5 Bilem in homine per unum eundemque ductum cy-
 sticum in vesiculam felleam influere, & inde quoq; rursus efflu-
 ere posse, *Verheyenus* negat; quod vero Autor ex analogia ve-
 sicularum seminalium manifestum esse putat. 6 Capsulas atra-
 bilarias in homine non sitas esse inter renes & aortam, ut a *Ver-
 heyeno* delineantur, sed ipsi renum parti superiori ex parte in-
 cumbere, docet. 7 Prostatas contra *Verheyenum* non ex duobus
 corporibus, sed ex unico constare docet. 8 Glandem penis a
Verheyeno pessime esse descriptam indicat, 9 Globulos in mam-
 mis mox sub cute pro glandulis a *Verheyeno* aliisque descriptos,
 Noster ex pinguedine constare affirmat, eosque minime pro
 glandulis haberi posse; at in medio mammæ sub pinguedine la-
 tere substantiam glandulosam, brutorum uberibus haud abfimi-
 lem. 10 Arterias cordis coronarias sub valvulis semilunaribus
 aortæ oriri tradit *Verheyen*; cum tamen supra eas orientur. 11
 Per foraminula, in ventriculos cordis hiantia, fermentum cordis
 excerni affirmat ille; Autor vero nil nisi sanguinem venosum ex
 cordis substantia per hæc foraminula influere affirmat. 12 Glan-
 dulam thyroideam non duplicem esse, sed unicam Autor sustinet
 contra *Verheyenum*. 13 Corpora globosa aut ovata in corticali
 cerebri substantia, qualia a *Verheyeno* aliisque delineantur, se,
 cum *Ruyschio*, nulla arte cognoscere posse: ideoque talia ibidem
 dari negat. 14 Sic & cerebelli mirabilem fabricam, quæ ab Au-
 tore in *Ephem. N. Cur. Cent. V Obs. 82.* & ex his in *Actis nostris*
Menſe Julio A. 1717 p 308, 310 exhibita est, male a *Verheyeno*
 aliisque repræsentari ait. 15 *Vias* a glandula pituitaria ad os vel
 nares, quas *Verheyenus* affirmat, Autor negat. 16 Musculos pal-
 pebrarum, labrorum & oculorum a *Verheyeno* male esse descri-
 ptos docet, aliaque curiosa circa oculum ab illo aut omiſſa esse,
 aut male descripta, ostendit. 17 In descriptione linguæ tuni-
 cam

cam reticularem, aliaque apud *Malpighium* &c. descripta, *Verheyen* omifisse, & vaforum nervorumque linguæ nullam hic mentionem fecisse innuit. 18 Etiam circa ductuum salivalium, uvulæ & musculorum ossis hyoidis descriptionem Autor varios errores indicat. 19 Capiti infantis recens nati magnum processum mastoideum appingit *Verheyenus*, quem tamen in talibus prorsus deficere Autor affirmat. Ita & musculos quosdam capitis omisit, qui tamen a multis aliis jam descripti sint, & facile possint demonstrari: aliosque adhuc multos dicitur commifisse errores, quos vero ob prolixitatem hic enarrare non possumus.

His igitur causis adductus, se hoc compendium in usum studiosæ juventutis conscripisse, ait, ut ex eo hætenus nota cognosci & addisci queant. In ipsa vero tractatione anatomiarum partium mollium præmisit succinctam osteologiam. Postea, subjuncta generaliori rerum anatomicarum notitia, ad partes molles progressum facit, ubi primum tegumenta corporis describit: deinde partes abdominis explicat; post has pergit ad thoracem, collum & caput: ac tandem ad systema arteriarum, venarum, nervorumque describendum progreditur; denique myologiam exhibet. In toto vero hoc compendio rem ita digerere studuit, ut plerumque singulas partes organicas, ut & systema arteriosum, venosum, & nervosum una in pagina, vel in duabus e regione positis, explicaverit, quo unico aspectu intueri queat Lector, quid in qualibet parte, aut demonstratione, notandum occurrat, id quod tam ad attentionem excitandam, quam memoriam juvenum adjuvandam multum conferre posse existimat. Cum itaque Autor in hoc compendio conscribendo omnes fere recentiores scriptores adhibuerit, eorumque inventa & observationes suos in loculos digesserit, concinnoque ordine disposuerit, & sic veteribus nova superaddiderit, libellus hic non tantum tyronibus, sed etiam doctioribus pro enchiridio commode inservire poterit; præsertim cum haud pauci linguarum exoticarum sint expertes, aut libros tales obtinere nequeant, aut alios ob labores tempus tot Autoribus evolvendis impendere haud possint. Ceterum, quæ hac in editione adhuc deficient, aliquando in altera hujus compendii editione, aut in paulo majori opere anatomico, quod

quod Autor molitur, se suppleturum, erroresque hic forte commissos, observatione accuratiore emendaturum, & sic adhuc perfectius compendium confecturum pollicetur. Denique etiam adhuc adverti vult Cl. Autor, *Cl. Mangetum*, quamvis theatrum ejus anatomicum sit opus magnum & splendidum, nonnullos egregios scriptores anatomicos recentes non habuisse, eorumque propterea figuras & observationes in suo opere omis-
sisse, quorum Autor noster aliquot indicavit: sic, ut varia in compendio hoc reperiri credat, quæ in magno illius opere haud essent. Postremo etiam percepimus, Autorem clarissimum jam in elaboranda Chirurgia esse occupatum: in qua quoque optimas encheirifes, & quicquid in hac arte novi & boni apud recentissimos scriptores Latinos, Gallos, Anglos, Italos, Belgas atque Germanos reperitur, una cum suis observationibus patefaciet.

ERASMI SCHMIDII CONCORDANTIÆ NOVI Testamenti Græci, singulari studio denuo revisæ atque innumeris mendis repurgatæ. Accedit nova Præfatio ERNESTI SALOM. CYPRIANI.

Gothæ, sumt. Jo. Andreæ Reyheri, 1717, fol.

Alph. 7 plag. 10.

ERasmus Schmidius, prout literis Græcis, quarum florem summo instauravit studio, excelluit maxime, sic opere Concordantiarum Græcarum Novi Fœderis ejusmodi præstitit operam, quæ Philologiæ sacræ cultoribus non solum necessaria, sed & utilis est atque multum commoda. Non est, quod de fatiis & præstantia libri hujus disseramus copiose, præcipue quum monumentum sit, tanto terrarum spatio celebratum, quanto Musarum sacrarum fama percerebuit, ulliusque libri laus dilatatur. Quum copia illius rarior adhuc fuerit, visum est, exemplorum penuriæ subvenire, & ipsum opus repetita editione ita in lucem revocare, ut & pulcritudine typographica, & fide emendatorum errorum, qui post Autoris obitum in tanta accentuum & numerorum copia irreplerant innumeri, esset illustre. Summe reverendus *D. Cyprianus* Præfationem præmisit, qua primum de signifi-

ficatione vocis *Evangelii* doctissime disputat, observans, primæ
 notæ scriptoribus *εὐαγγελίζεσθαι* esse lætum nuncium afferre,
 quam in rem Aristophanis profert testimonium; evangelium
 autem significare lætum nuncium, quem qui attulissent, coro-
 nam a veteribus, aut magnam certe accepissent gratiam. Quan-
 quam Græci, qui a sacris Christi erant alieni, vocem hanc ad alias
 quoque res transtulerunt; ista tamen a significatione lætitiæ
 nunquam recessit. Namque festos dies ob res lætas indictos
 evangelia dixerunt: *δῶρον ὑπὲρ ἀγαθῆς ἀγγελίας*, præmium,
 quo læta nunciantes afficiebant, vocarunt evangelium, qua lo-
 quendi ratione & Cicero usus est; & sacrificia, quæ secundo re-
 rum eventu grati animi significandi causa offerebant Diis, evan-
 gelia appellare consueverunt. Quibus expositis, miratur vene-
 randus Cyprianus, quum omnes libri, quibus doctrina Christiana
 tractatur, a DEO sint profecti, tantam opinionum discrepanti-
 am interpretibus purioris religionis obrepere potuisse, quantam
 vix alius cujusdam libri unquam protruserit interpretatio. Quam
 diversitatem non aliunde derivari posse existimat, quam quod
 sacer codex non ex sacro codice sit explicatus; & quamvis ad di-
 vini hujus codicis, imprimis res ad salutem non pertinentes nar-
 rantis, expositionem linguarum artiumque & antiquitatis co-
 gnitio sit afferenda, nec rationis usus, cujus æque ac revelationis
 autor sit Deus, possit removeri; sufficiat tamen ad explicandam
 ipsam doctrinæ Christianæ summam, cujus notitia nemo sine sa-
 lutis jactura carere queat, linguarum orientalium peritum, abje-
 cta animi impietate, attulisse desiderium veritatis, a spiritu DEI
 ex sacris literis discendæ, cum fideli proposito vitæ in pastoris
 munere ita conformandæ, ut ovibus proponi possit ad imitan-
 dum. Ad hæc tam diversæ interpretationes subinde oriuntur,
 quod occupati præjudicatis opinionibus opus oracula divina ex-
 plicandi aggrediantur, nec veritatem eruere, sed famæ nominis
 sui constituendæ augendæque consulere, in animo habeant. Præ-
 ter hanc elegantissimam præfationem editioni huic Concordan-
 tiarum nihil accessit, quam ob rem nihil habemus, quod dictis
 addamus.

M. JO. LEONH. FROEREISENII COMMENTATIO de præjudiciis in studiis historicis evitandis.

Jenæ, apud C. David Wertherum, 1717, 4.

Plag. 10.

Opus hoc quinque capitibus absolvitur. Primum illorum de *præjudiciis* generatim disserit, ita, ut Auctores, qui argumentum hoc jam pertractarunt, copiose proferantur, atque hujusmodi falsarum opinionum, quæ aliorum fontes sunt errorum, natura, origo, causæ, occasiones, sedes, divisio, objecta, multitudo, damna & media explicentur erudite. Secundo agit Cl. Autor *de præjudiciis in studiis historicis in genere*, ejusmodi sibi præscripta lege, hoc & reliquis capitibus, ut ipsos vulgares errores, quibus multi in literas historicas grassari solent, subnotet, istos nullo niti fundamento ostendat, ac varia, quæ rem possunt illustrare, subjiciat. Ad præjudicia generalia hæc referuntur: historica studia non insignem præ se habere utilitatem, quamvis ista maxime sit amplissima; non plurimis obnoxia esse difficultatibus; sine applicatione ac judicio pragmatico, uti dicunt, multum prodesse; sine cognitione linguæ Latinæ ac Græcæ historiarum, imprimis veterum, solidam acquiri posse notitiam; sine cognitione orbis geographici, magnatum genealogico-heraldica, temporumque chronologica felici successu legi posse historicos; historiam veterem æque utilem & certam esse, ac recentiorum; historicorum, etiam qui res sui ævi consignarunt, fidem semper esse sanctam; veteres historicos eodem, quo hodie a nonnullis id fieri soleat, scribendi pruritu suos literis tradidisse annales; vel multos nostra ætate fuisse, aut adhuc esse scriptores historiarum, qui more veterum politica ratione sua tractent negotia; possibilitatem, uti philosophi ajunt, aut probabilitatem solam sufficere ad historiæ certitudinem; traditionem & pictores non multa falsa inseruisse historicis; juvenem non esse idoneum historiarum lectorem auditoremve; historiam non esse partem eruditionis humanæ, & denique unum atque idem esse, quænam ratio tractandi observetur. Hæ sunt præoccupatæ opinionum generales. Pergit doctissimus Autor ad specialiores in-

tuitu certorum historiarum generum. Quo nomine caput tertium disputat *de præjudiciis in studio historiae civilis evitandis*. Ad horum classem ab Autore referuntur: historiae civilis studium non præ reliquis studiorum historicorum speciebus, difficilimum pariter atque incertissimum esse; studium hoc non æque Theologo ac Jurisperito, quam politico, esse necessarium; historiam civilem cum ecclesiastica & litteraria non arctissimo cohærere nexu; sine cognitione specialium regnorum, regum ac rerum publicarum aliquid solidi posse præstari; religionis non magnam habendam esse rationem, nec rituum, morum, consuetudinum, legum saltem potiorum; felicem exitum prudentiæ, aut infelicem stultitiæ seu præcipitantiæ saltem esse signum; methodum chronologicam præferendam esse illi, quæ juxta ordinem principum, aut principes reipublicæ mutationes tractet historias; eos historicorum, qui vel summorum principum, vel aliorum in administrandis rebus publicis summorum virorum vitas descriperunt, non optima, si fructus politicos in lectore spectes, usos fuisse methodo. Caput quartum *de præjudiciis in studio historiae literariæ evitandis*, hæc observat: historiae literariæ studium non cuivis erudito necessarium æque ac utile esse; præsentis id non diligentius, quam præterito tempore tractari; non multos eodem hodie abuti; ephemerides ad conservandam augendamque eruditionem aut plane esse necessarias, aut omnes rejiciendas; novellas res eruditas narrantes non egregium commodis literatorum promovendis usum præbere; historiam literariam hodie ita excultam esse, ut nihil amplius in ejus tractandi ratione queat desiderari. Capite quinto *de præjudiciis in studio historiae philosophiæ evitandis* sequentes errores vulgares castigantur: veteres Philosophos eadem, qua nonnullos recentiorum, rerum Philosophicarum cognitione fuisse imbutos; Philosophos veteres tam probos fuisse & laudabiles, ac nobis videantur plerumque; controversias veteres non æque, ac recentiores pravis animi affectibus esse agitata; omnes illius fuisse sententiæ, quæ ab adversariis fuerit attributa; ad recte intelligenda veterum Philosophorum scripta, & rite dijudicandas eorundem controversias historiam Philosophicam non admodum esse

esse necessariam; non insignem in recentiori quoque Philosophia hujusque controversiis veteris Philosophiæ historiam præbere usum; Theologum historia Philosophica in intelligendis ecclesiæ patribus, imo ipsa quandoque Scriptura sacra non insigniter adjuvari; Jureconsultum Philosophiæ historia in intelligendis veterum Romanorum legibus non habere opus; methodum juxta materias hanc tractandi historiam non præstare illi, quæ secundum seriem Philosophorum tradat eandem; non plurima in hoc quoque studio adhuc esse desideranda; non Judæorum æque, ac Barbarorum, quam Græcorum atque Romanorum rationem esse habendam; status politici considerationem in describendis Philosophi cujusdam moribus ac placitis non maxime utilem esse; ad veram sapientiam sapientiæ historiam non plane esse necessariam; veteres Philosophos eos omnes libros conscripsisse, quorum in historia Philosophica injiciatur mentio, magnam Philosophi celebritatem, magnam ipsis sapientiam declarare. Hæc est summa hujus operis, cujus extremo Cl. Autor promittit, argumentum hoc verbosius tractare, idque variis observationibus illustrare, aliorumque confirmare testimoniis.

MEMOIRS OF THE LIFE OF JOHN LORD

Somers.

i. e.

*COMMENTARII HISTORICI IN VITAM
JOH. SOMERI.*

Londini, apud Joh. Robertum, 1716, 8.

Plag. 8.

Autor hujus libelli utilitatem magnorum in Republ. Virorum vitas consignandi ab objectionibus Anonymi vindicat, & quo magis illa pateat, ipsi opusculo orationes Someri, in Parlamento Anglicano de rebus maximi momenti habitas, immiscet. Natus fuit Jo. Somers A. 1652 patre Johanne Procuratore Vigornia, matre Catharina Ceavernia. Literis a juventute probe innutritus, mox eruditionis haud vulgaris fama inclaruit. Operam vero dedit imprimis Jurisprudentiæ, simulque

- que Historiarum & Poeseos delicias degustavit, cujus studii insignia monumenta quædam adhuc exstant. In foro primum dedit eloquentiæ specimen, cum Episcoporum causam contra potestatem dispensandi a Jacobo II usurpatam diceret, unde celebre postea nomen inter JCtos obtinuit. Arausionensem, cum in Angliam cum classe appulisset, quantum in ipso fuit, juvit maxime.
17. Confessu Statuum Britannicorum convocato gravissimis argumentis probavit, non deseruisse tantum sceptrum, sed plane Regno se abdicasse Jacobum. Wilhelmo inaugurato, in Equitum ordinem cooptatus, & Procurator Generalis factus, fidem suam, detecta Prestoni conjuratione, probavit. A. 1691 supremus Angliæ Judex, 1692 Sigilli Magni custos creatus, atque inde omnium fere Regis secretorum conscius, ab A. 1695 usque ad annum 1699, absente Rege, Rempublicam una cum aliis summa dexterritate administravit; eamque ob causam 1697 a Rege honores Baronis Eveshami, & munus Magni Angliæ Cancellarii simulque donum 600 libr. Sterling. ex redditibus publicis impetravit.
48. Eruditos amavit, eorumque necessitati subvenit. In Tractatum isto tempore maxime agitatum, de dividenda hæreditate Hispanica, invitus consensit. Tandem invidia licet adversariorum, qui turbare omnia cupiebant, ab officio Cancellarii motus, nihilo fecius patriæ inservire perrexit. Equidem inimici criminabantur, quod divisionem terrarum Hispanicarum subsignasset, haud consulto Regni senatu, & quæ fuere alia, sed ipse se Regis, cujus potestati id reservatum fuerit, jussu subscripsisse causatus, articulis minime probatis, & lite inter utramque Parliamenti Curiam mota, a superiori absolutus est, frustra contranitente inferiori.
52. 109. Hinc vero literis se magis dedit, rei præsertim numariæ intentus, & ectypos numerorum ære conflatos, ac supellectilem librariam exquisitissimam sedulo collegit. Annæ temporibus ab eorum partibus stetit, qui vanis consiliis haud abrepti a Gallorum insidiis patriam tutabantur; ad unionem cum Scotis pangendam delegatus eam maxime adjuvit; A. 1708 Præses Consilii Sanctioris creatus prudentiæ fideique singularis laudes meruit; A. 1709 cura exulum Palatinorum ipsi commissa est; turbis a Saccheverellio motis magno conatu restitit. Sed ex eo tempore Regina
114. Gal-

Gallishaud adversa, ipse ab officio motus, eruditis præsertim prodesse studuit. Mortua Anna & inaugurato *GEORGIO*, Somerus adversa jam laborans valetudine in Senatum sanctiorem allectus, raro eidem interesse potuit, demumque A. 1716 die 26 April. apoplexia extinctus est.

AN ACCOUNT OF THE LIFE AND DEATH
of the late Reverend Mr. Matthew Henry.

i. e.

HISTORIA VITÆ ET MORTIS VIRI QUONDAM Reverendi, MATTHÆI HENRY, Evangelii Ministri Hacknejensis, mortui d. 22 Jun. 1714, ætat. 52; collecta præcipue e schedis ejus, & fideliter publicata
a *W. TONG.*

Londini, apud M. Lawrence, E. Matthews & S. Cliff, 1716, 8.
Alph. 1 pl. 3.

AUtor Ecclesiæ ab Anglicana dissentientis, ut ipse aliquoties non obscure prodit, Minister in Dedicatione ad viduam Matthæi Henry præmissa inter alia laudat librum Wilhelmi Bagshaw *de spiritualibus Pecci*, sive de insignibus Ecclesiæ Ministris & Christianis aliis, suo tempore Pecci & in vicinia ejusdem habitantibus; seque optasse ait, ut quemadmodum multi naturalem variarum Angliæ partium historiam scripserint, ita aliqui etiam spiritualem locorum, in quibus degant, historiam componant, cum hæc in praxi Christiana magnum usum habere possit. Ipse quidem hanc historiam de Viro variis virtutibus & pietate eminente, non sine sensu quodam pietatis eandem ob causam a se literis consignatam, in sex capita divisit. *Primo* nativitatem ejus, juventutem & characterem delineat; *secundo* præparaciones & ordinationem ad ministerium Ecclesiasticum; *tertio* initia Cestriensis officii, matrimonium & alia quæ ad familiam ejus pertinent; *quarto* muneris functionem; *quinto* media, quibus ad varios labores subeundos & vitæ sanctimoniam usus est; *sexto* denique discessum ad vicum *Hackney* prope Londinum, muneris ibi factam administrationem, vitæ ultima & scri-

- Cap. I p. 1. pta. Nos potiora inde momenta enarrabimus. Natus est Matthæus Henry A. 1662 d. 18 Octob. in pago *Broad Oak* ad oppidum *Iscoid*, in Comitatu Flintensi situm, pertinente, Patre Philippo Henry, Ministro Ecclesiæ Presbyterianæ, matre Catharina Matthews, sine susceptoribus baptizatus. Anno ætatis decimo tertio catalogum confecit & spiritualium & temporalium DEI beneficiorum in se collatorum, hic etiam, additis animadversionibus quibusdam, insertum. Memoria valuit tenaci & expedita & diligentia singulari, jamque in pueritia propensionis suæ ad officium Ecclesiasticum haut vulgaria dedit indicia. In Grammaticis Præceptorem habuit Wilhelmum Turnerum, qui A. 1695 Historiam omnium Religionum edidit; cetera vero & divinis & humanis literis usque ad annum ætatis decimum octavum a Parente institutus est. Etsi infans tener admodum esset & imbecillis, crescentibus tamen annis robore & prospera valetudine usus est. Temperamento erat amabili, & facultate res propositas facile capiendi ac dijudicandi præditus. Finitis laboribus consuetudine amicorum unice delectabatur. Animo erat nunquam non præsentissimo, a superbia interim & arrogantia plane alienus. In Academiam parens ipsum mittere noluit, ut evitaret illecebras & tentationes ibi obvias; cujus interea ductu & in linguis, Hebræa maxime, & disciplinis bene profecit. Parente autem ob sermones in agro hic illic habendos sæpius absente, Noster A. 1680 Londinum missus curæ Thomæ Doolittle tum temporis Islingtoni V. D. Ministri traditus est. Inde A. 1682 domum reversus studia diligenter est profecutus, eodemque rursus anno nova DEI beneficia literis mandavit. A. 1685 cum propter domesticas causas, tum quod Jurisprudentiæ quoque usus esset in Theologia, iterum Londinum abiens, in Collegio, vulgo *Grays-Inn* appellato, studio Juris incubuit, Theologiæ interim & pietatis exercitiorum minime oblitus. Cui rei inter alia fidem facit Epistola ejus ad amicum, de locis Scripturæ, quæ Christiano ad recte instituendam conversationem manuducunt, scripta. A. 1686 Londino iterum in patriam reversus sæpius e suggestu verba felici successu fecit, totumque se ministerio Ecclesiastico consecravit. Cestriam, ut Dissidentium quos

quos vocant, Ecclesiæ ministraret, invitatus, in consilium adhibitis amicis, officii, quod suscipere tandem decrevit, gravitatem diligenter perpendit, suasque simul vires exploravit, quemadmodum patet ex scheda, quam reliquit sub titulo, *Serious Self-Examination before Ordination*, quæ a futuris Ecclesiæ ministris non sine fructu legi potest. Cumque dubium ipsi videretur, an potius ordinationem ab Episcopis an a Presbyteris acciperet, re in utramque partem ponderata, ordinationem Presbyterorum prætulit, & A. 1687 d. 9 Maji, proposita & asserta Thesi, quod homo justificetur fide absque operibus legis, & fidei confessione edita, a ministris Londinensibus clam inauguratus est. Cestriam d. 1 Jun. perveniens, & officium sermone ad 1 Cor. II, 2 habito auspiciatus, maximo cum gaudio receptus est. Matrimonium inde iniit cum Catharina Hardwaria, in puerperio postea extincta, filia quidem, quam pepererat, Catharina superstitite. A. 1690 secundas nuptias celebravit cum Maria, Roberti Warburtoni, Armigeri Grangensis, filia. Ex hoc tempore inchoavit Diarium, quo singulis diebus consignavit, quid egerit, quos inviserit, & a quibus ipse fuerit salutatus, quoties & quibus locis sermones sacros habuerit; divinæ item providentiæ vias in familia sua & amicis, eventus insolitos, statum rerum publicarum, additis animadversionibus prudenter & sobrie concinnatis; quos denique libros legerit, quæ itinera susceperit, quo fuerit animo &c. quibus singulis pias cogitationes & suspiria intersperavit. Ex altera conjuge suscepit octo filias, & filium unicum, Philippum. In familia quidem regenda pietatem, & erga parentes æque ac amicos amorem singularem declaravit. A. 1696 patre orbatus, proxima Cœnæ Dominicæ fruitione eo solemnius cum Deo tanquam Patre unico fœdus iniit. In officio & variis laboribus suis, sive domi in cœtu suo, sive foris in aliis Presbyterianorum Ecclesiis susceptis, sive publicis sive privatis, sive ordinariis, sive extraordinariis, singularem diligentiam, fidem, dexteritatem, omnibus probavit, quemadmodum Autor prolixè ostendit, qui simul omnium sermonum ejus Cestriæ habitorum catalogum exhibet, & de societate reformandi mores ibidem instituta agit. Ut laboribus accurate defungi & vitæ quoque sancti-

57.
58 sqq.
76 sqq.
82 sqq.
85 sqq.
Cap. III p.
97.
103.
105.
107.
110.
III.
112 sqq.
124 sqq.
131.
135.
Cap. IV.
155 sqq.
163 sqq.
242 sqq.
C. V. p. 292

294. moniam servare posset, hac ratione res suas instituebat. Sæpe studia ab hora quinta, aliquando etiam a quarta matutina ad septimam vel octavam usque continuavit, & tum post cultum divinum cum familia institutum, & brevem recreationem in iisdem perrexit usque ad meridiem, eademque post prandium etiam sæpius ad horam quartam produxit. Tum exiit ad visitandos ægrotos & amicos, & post cœnam, dimissa familia, plures subinde horas literis infumfit. Quin & quo provectior factus est
295. ætate, eo majorem temporis parcendi curam habuit. Absque precibus, quibus plurimum valuit, nihil plane aggressus est. Divinæ providentiæ rationem in rebus publicis atq; privatis, & Sancti Spiritus in anima sua operationes observavit diligenter.
296. Dies anniversarios sibi & familiæ suæ luctuosos mente demissa, lætos vero & misericordia divina plenos laude & gratiarum actione celebravit. Raro in Diario suo omisit natalem suum sine cogitationibus humilem & pium animum spirantibus.
- 304 sqq. In eodem sub finem semper anni præteriti, ut eo melius novo se pararet, in rerum suarum statum animadvertit. Fœdus cum Deo non solum singulis mensibus Cœna Dominica, sed etiam sub
- 313 sqq. novi anni auspiciis renovavit. Aliquoties ad Hacknejensem Ecclesiam, quæ prope Londinum est, imo & ad Londinenses quosdam cœtus vocatus, constanter renuit. Tandem tamen A. 1712 Hacknejam concessit, neq; ibi solum laboribus ordinariis diligenter vacavit, sed præter ordinem etiam Londini, & in suburbiis ejus sæpius sermones ad populum & catechetica examina instituit. A. 1714 Cestriam profectus, sermones ibi duos ad Hebr. IV, 9 & I de æterno Sabbatho, prolixè hic recensitos, habuerat, at in reditu ad Hacknejenfes in pago *Nantwich* imbecillitate quadam pedem sistere coactus, & apoplexia postmodum correptus d. 22 Jun. decessit. Cestriam inde delatus in templo Trinitatis sepultus est. Quantum ad scripta ejus, in lingua vernacula præter Dissertationem de natura schismatis, Vitam Parentis, aliaque Opuscula practica, & sacros sermones varios edidit. Expositionum Scripturæ quatuor priora Volumina in fol. Veteri Testamento explicando inservientia, quæ in Actis nostris A. p. 1713 337 sqq. & 1715 p. 354 sqq. recensita sunt. Quintum
385. Evan.
- 386.
- 389.
- 390.
- 391.
- 395.

Evangelistas & Acta Apostolorum interpretatur. Reliquam partem, si mansisset superstes, sexto absolvisset.

PHILIPPI A TURRE EPISCOPI ADRIÆ ELOGIUM, a JACOBO FACCIOLATO scriptum.

Philippus a Turre ea morum probitate fuit, eaque literarum gloria, ut merito de fortuna queri potuerit, nisi ad ceteras animi dotes insignem moderationem addidisset. Non caruit ille quidem bonis, quæ fortunæ dicuntur; abundavit etiam, si fortunæ duntaxat ratio ducatur; sed singularis illius, atque inaudita virtus majus aliquid postulare visa est, unde hominem posteri metirentur. Natus est in urbe Foro-Julii vulgo *Cividale*, Kal. Maj. A. MDCLVII, parentibus apprimè nobilibus, Mario a Turre, & Camilla de Frumentinis. Quod in primæ ætate rarissimum est, libros semper maluit, quam crepundia; cumque Rhetoricum & Philosophicum cursum in Patria celerrime absolvisset, Patavium migravit. Ibi rursus humaniores litteras tractare cœpit, ad quas potissimum factus videbatur, tum se Jurisprudentiæ dedit, nec interim Mathematicum, aut Anatomicum studium, qua erat ingenii abundantia, prætermisit. Annos natus fere viginti, publicum utriusq; Juris examen subiit, probatusque suffragiis omnibus, in Patriam revertit: ubi paucis post annis Patruo Civitatis Canonico suffectus, antiquæ eruditionis studium suscepit, seu potius renovavit. Hunc enim amorem jam tum imbiberat cum Patavii esset, & Octavium Ferrarium eruditissimum superioris sæculi virum frequentissime audiret. Tametsi Ferrarius politio-rem antiquitatem tractabat; Philippus vero in sui Capituli Archivo rudiora monumenta, sed magis recondita invenit, quibus & ornandæ antiquissimæ Patriæ, & obscurissimæ ætatis illustrandæ incredibili ardore succensus est. Sed cum intelligeret, hujusmodi literarum genus magnam librorum copiam, & eruditorum commercium postulare, Romam demigravit: anno MDCLXXXVII ibique ita se totum antiquæ historiæ tradidit, præsertim vero Ecclesiasticæ, ut non multo post inter delectos Academicos Collegii *de propaganda Fide* relatus fuerit. Tum vero primum in magna illa non dicam multorum hominum, sed omnium fere nationum luce fulgere cœpit, & quantus futurus

esset, ostendere. Ingenium multi admirabantur, sed acerrimus hominum æstimator Carolus Augustinus Fabronus, nunc S.R.E. Cardinalis, in primis coluit, ejusque commendatione factum est, ut cum eminentissimus Josephus Renatus Imperialis Ferrariam Legatus missus esset, Philippum sibi adjungeret, & juri dicundo præficeret, quod officium *Auditoris* appellant. Sexennium in ea Legatione commoratus, ita se omnibus singulari prudentia, fide, integritate commendavit, ut cum Cardinalis provincia decederet, eum sibi retinendum putaverit, ut Romæ quoque in multarum *Congregationum* negotiis ejus opera uteretur. Quo in munere sane gravissimo, quidquid supererat otii, id totum in antiquitatis studium conferebat; eaque industria celeberrimo Cardinali Norisio plurimum probatus, ad intima ejus literarum consilia admissus est, multisque benevolentiae testimoniis supra ceteros ornatus. Accidit per ea tempora, ut Antii rudera ad portus constructionem effoderentur, ex quo intellectum est, literas quoque fortuna indigere, nihilque admodum valere sive ad opes, sive etiam ad famam, nisi illam sibi sociam adsciscant. Cum enim magnis illis effossionibus monumenta quædam antiquissimæ formæ detecta essent, hinc sibi Philippus occasionem arripuit ingenii prodendi sui eo Syntagmate, quod est de *monumentis Antii*; in quod tam multa, tam varia, tam recondita ex omni eruditione conjecit, ut minima pars titulo significetur. Egregiam lucubrationem Innocentius XII Pont. Max. valde probavit, nec laudibus solum, quarum multi solent esse liberalissimi, sed etiam beneficiis ornavit, plura daturus, nisi fato interceptus fuisset. Veruntamen quod ille præstare non potuit, abunde præstitit Clemens XI, qui pro sua quadam non religionis modo, sed etiam literarum cura Philippum complexus, Adriensem Episcopum renunciavit XVIII Kal. Feb. A. MDCCII. Qui hominis virtutes & ingenium noverant, non eum libenter discedere Roma patiebantur, ut in Italiæ angulo nec prorsus illustri, neque saluberrimo delitesceret; sed ille tamen nihil tale recusandum ratus, in quo divina quædam vis apparebat & providentia, Rhodigium statim profectus est, totumque se ejus Ecclesiæ rebus addixit. Magna in eo fuit & intelligendi, & agendi celeritas: itaque cum

omnia

omnia suæ provinciæ negotia ipse per se diligentissime expedi-
 ret, optimique Præfulis partes impleret, sua tamen tempora
 Musis quoque tribuebat. Hujus industriæ quærenti socium, non
 defuit comes Camillus *de Silvestris*, notum in Rep. literaria no-
 men, ætate pene pari, morum vero elegantia, & antiquitatis stu-
 dio nihil dissimili. Hunc sibi Philippus tanquam divinitus datum
 in urbe multis quidem rebus ornata, sed literis colendis non ad-
 modum opportuna, cupidissime adjunxit, eoq; uno familiarissi-
 me, quam diu vixit, usus est. Curavit etiam sibi a Dominicana Fa-
 milia virum in primis clarum Thomam *Minorellum*, ex cujus po-
 litissimo ingenio, quo tempore Rhodigii fuit, & ipse magnum
 cepit consuetudinis fructum, & Rhodigina juventus institutionis.
 Sed & absentium amicitias studiosissime coluit, quicumque ali-
 quo insigni literaturæ genere præstarent; & Patavium identidem
 excurrebat, iis præsertim diebus, quibus Seminarii census ab Em-
 Georgio Card. CORNELIO haberi solet, cum ut se omnium fere
 disciplinarum, linguarumque disputationibus continenter habi-
 tis recrearet, tum vero maxime ut Antistiti optimo, & ad literas
 promovendas incitatissimo gratificaretur. Cetera lætus, & quod
 in humanis rarissimum est, sua contentus sorte, id unum primis
 annis dolebat, quod librorum copia careret, nec satis haberet
 fortunarum, quibus & Episcopalem dignitatem sustinere posset,
 & honestissimum hoc desiderium explere. Post aliquanto respi-
 ravit, instructaq; decenter domo, de libris comparandis cogitare
 cœpit, quod ipsum ita præstitit, ut vel ex hoc uno de summa ejus
 sapientia conjici possit. Per hæc adjumenta non paucas pro re na-
 ta dissertationes composuit, de *Taurobolio*, de *vermibus corporis*
humani, de *Solis Eclipsi*, de *Anniæ Faustinae numo*, de *annis Impe-*
rii Elegabali, ab iis editas, ad quos per epistolam missæ sunt, præ-
 ter ultimam, quam edidit ipse typis Seminarii Patavini A.
 MDCCXIII. Scripsit præterea ad amicos Latine, & Italice multa,
 non soluta modo, sed etiam ligata oratione, quæ singule quidem
 minuta sunt, sed in unum tamen collecta corpus, justum volu-
 men efficerent. Nolim equidem quæcunque scripsit sive serio,
 sive joco, statim vulgari, quam ego Amicorum curam magnorum
 virorum existimationi sæpe fatalem animadverti: sed quædam
 tamen de militaribus itineribus, ac de tota illa controversia, quæ
 ipsi

ipsi cum præstantissimo Adversario Joanne Vignolio de *Imperio Severi Alexandri* fuit, omnino jacere non debent, quod jam ad umbilicos pervenerint, & famam ejus sustinere possint. Multa etiam mihi de Patriarchis Aquileiensibus legit, multa ostendit ex abditissima antiquitate deprompta; sed pleraque informia sunt, nec lucem sperare possunt, nisi forte a Clarissimo Viro Justo *Fontanino*, qui & ea eruditione est, ut nihil hujusmodi formidare debeat, & iis moribus, ut nihil omittere possit, quod ad Præfulis de se meritisimi gloriam conducere videatur. Reliquum est, ut de ejus morte dicamus, quod paucis absolvetur; nam ne dissecto quidem, exploratoq; cadavere, Medici ipsi ceteroquin peritissimi statuere potuerunt, quo genere morbi consumptus sit, quique hydropem accusant, ita rem involvunt, ut nec satis appareat quomodo gigni potuerit, nec quomodo cognosci, nec quomodo sanari. Quod certum est, duos ferme, antequam moreretur, menses perpetua fiti laboravit, eodemq; tempore *δυσγία*, morbo illo quidem non novo, sed pene jam familiari. Sitis in febriculam desiit, quæ & ab ipso contempta est, nec a Medicis valde oppugnata, quod ex *δυσγία* proficisci crederetur, nihilque hujusmodi portenderet, quale postea consecutum est. Quid plura? Sic erat in fatis: repente in extremis fuit. Itaq; cum se ad illam supremam luctam rebus divinis comparasset, incredibili virtute, & constantia decessit V Kal. Mart. M DCC XVII. Rhodigii sepultus est ingenti totius civitatis luctu, quæ calamitatem hanc acerbissime tulit, & pro summa temporum difficultate etiam in omen vertit. Talis fuit Episcopus, ut non solum cum probatissimis hujus ætatis, sed cum majoribus etiam comparari potuerit. Severus & gravis, sed idem, cum tempus posceret, blandus & affabilis, supra quam ejus vultus plane censorius polliceri videretur. Sermo compositus, & in re qualibet ita eruditus, ut semper meditatum crederes. Id fuit in illo singulare, quod cum plurimum temporis literarum studiis concederet, non tamen se rebus agendis subducebat; quo factum est, ut doctissimus esset, idemq; prudentissimus. Id ipsi apud suos magnam auctoritatem conciliavit, liberalitas vero gratiam, & benevolentiam. Amicitiiis usus est omnium ferme sui temporis literatorum, multorum etiam hospitiiis. Nam id in primis curabat, ut hospites frequenter haberet; cumque ipse tenuissimo victu uteretur, alios splendidissime excipiebat.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXVII.

RERUM GERMANICARUM SCRIPTORES
*aliquot insignes, qui gesta sub Regibus & Imperatoribus
 Teutonicis literis mandata posteritati reliquerunt. Ex Bi-
 bliotheca MARQU. FREHERI Consil. Palatini olim editi,
 nunc denuo recogniti, additis scriptoribus ineditis, cum Glos-
 sario, locis aliorum Auctorum parallelis, notis ac indice re-
 rum & verborum copiosissimo; editio tertia reliquis locu-
 pletior & emendatior, curante BURCARD GOTT-
 HELF STRUVIO, Consil. &
 Historic. Saxonico.*

Tomi III.

Argentorati, sumtibus Jo. Reinhold. Dulsseckeri, 1717, fol.
 Alph. 24 $\frac{1}{2}$.

INter eos, qui hac nostra ætate de historia communis patriæ præclare merentur, omnium facile judicio Celeberrimus Struvius locum haut postremum tenet, qui post varia, quæ olim edidit, elegantioris doctrinæ & ingenii monimenta, antiquis rerum Germanicarum Scriptoribus permultum decoris & ornamenti affert. Ista enim, quam recensere instituimus, operis Freheriani editio, novo jam ab eo ornata habitu in publicum procedit, & aliquot accessionibus adaucta, de magna ejus industria, quæ cum eximia rerum peritia conjuncta est, satis & abunde testatur. Collegerat Marquardus Freherus Consiliarius Palatinus rerum Germanicarum aliquot Scriptores maxima ex parte nondum editos, quos in tabulario Palatino invenerat, & uno volumine comprehensos A. 1600 in lucem jusserat prodire. Haud multo post, anno scilicet 1602, alterum volumen sequebatur,

batur, cui A. 1611 tertium subjecit, quartum etiam, quod animo meditabatur, emissurus, nisi improvisa mors destinatis intervenisset. Postmodo prior tomus A. 1624 & alter A. 1637 a Wecheliani heredibus Francofurti rursus editi sunt, num vero tertius etiam ex eorum officina prodierit, neque Cl. Struvio, neque nobis accurate constat, quibus tertium prioris modo editionis volumen Hannoveræ impressum oculis cernere licuit. Inveniuntur autem in primo operis Tomo scriptores, qui ab ætate, ut vocatur, Carolingica ad tempora usque Friderici III historiæ nonnihil pertexerunt. Qui sane tomus nobilissimam totius operis partem constituit, quandoquidem scriptores ante parum cognitos, & qui ad Imperatorum Carolingicorum, Saxoniorum, Francicorum, Suevicorum, & priorum Austriacorum historiam potissimum faciunt, in eo deprehendimus. Alter Tomus scriptores, qui ad historiam Friderici III & Maximiliani I Imperatorum spectant, complectitur. Hunc excipit Tomus tertius, qui præter ea, quæ ad superiora Imperatorum tempora pertinent, Caroli V præsertim historiam illustrat. Plerique hujusmodi scriptores, ut recte Cl. Editor monet, sunt selectiores, nisi quod quædam orationes ceteris admiscuntur, quæ ad luculentiorum historiæ cognitionem non ita multum conducere videntur. Quam vero operi Freheriano Cl. Editor navaverit operam, breviter nunc indicabimus. Initio scilicet singulorum scriptorum textum ad codicum manu exaratorum, aliarumque editionum, si quas forte earum nancisci potuit, fidem revocavit, ac summa emendavit industria; tum vero Scriptores non solum, qui eadem cum vetustioribus illis ætate vixerunt, consuluit, sed etiam recentiores, qui res ab Imperatoribus gestas accuratius examinarunt, evoluit, & parallela, quæ dicuntur, loca in paginarum margine apposuit. Cumque multa, ut ferebat istorum temporum ratio, ab Autoribus obscure dicta fuerint, adjectis pleraque notis illustravit, & ea simul, quæ a se invicem dissentire videbantur, conciliavit. Præterea singulis scriptis docta præmittitur præfatio, quæ cujuslibet historiam & materiam, quæ in eo fuerit pertractata, exponit, & scriptores, qui ad ejus illustrationem adhibiti fuerunt, copiosius recenset. Neque ullo modo prætermittendæ

tendæ sunt variæ accessiones, quibus propter materiæ affinitatem Freheriani Scriptores egregie locupletantur, quarum in numero occurrunt, quas ipse Freherus quarto Tomo inferere statuerat. Namque primus Tomus ex rerum Francicarum monumentis, quæ Andreas du Chesne edidit, antiquissimam formulam fœderis, quod anno DCCCXLII inter Ludovicum Germaniæ, & Carolum Galliæ Regem apud Argentoratum percussum fuit, exhibet, cui elegans quæstio: *Qua proprie lingua Francorum Reges usi fuerint?* annectitur. Sequuntur complura diplomata ex Tolnero & Helwichio deprompta, quæ Laurishamensis monasterii historiam valde illustrant. Quem etiam in finem ex MSto Georgii Vogelii *brevis & compendiosa Relatio de fundatione & fati monasterii Laurishamensis*, quæ jam primum lucem videt, adjicitur; ea vero quæ olim a Frehero in appendice collocata fuere, nunc suis quælibet locis sunt inserta. Secundus Tomus Nicolai Lanckmanni de Falckenstein, Capellani Cæsarei, *Historiam desponsationis Friderici III cum Eleonora Lusitanica* ex MSto jam prima vice producit, quam Freherus sine dubio subscriptione, quæ in fine libri conspicitur, deceptus Nicolao Episcopo Hipponensi olim attribuerat, qui tamen, uti ex epistola, qua Maximiliano eum librum dedicavit, apparet, Editoris modo nomen sibi vendicat. Post hæc historia & Acta appellationis Sigismundi Ducis Austriæ a Pontifice Pio II ad Concilium generale & liberum ex Goldasti Monarchia S.R. Imperii plurimum augmentur; & Jo. Trithemii historia belli Bavatici ex annalibus Hirsaugiensibus cum notis seorsim quondam edita adjicitur. Tertius Tomus nihil quicquam novi argumenti accepit, quoniam scriptores, qui ad Caroli V historiam faciunt, in Schardii opere reperiuntur. Et ne forte voces horridiores & barbaræ, quæ priore potissimum tomo continentur, Lectores turbare, iisque inter legendum remoram injicere possint, Glossarium, quod illas explicat, eidem adjunctum est. Omnibus autem totius operis voluminibus index rerum luculentus finem imponit.

*ALVREDI BEVERLACENSIS ANNALES,
sive Historia de gestis Regum Britannie, Libris IX. E Codice*

per vetusto, calamo exarato, in Bibliotheca Viri Clarissimi THOMÆ RAWLINSONI, Armigeri, descripsit ediditque THO. HEARNIUS, A. M. Oxoniensis, qui & Præfatione, Notis atque Indice illustravit.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, sumptibus Editoris, 1716, 8.

Alph. 1. plag. 6.

Quo diutius in eruditorum scriniis delituere hi Annales, eo majores debentur grates Clar. Rawlinsono, qui eos Doctiff. Hearnio, typis publicis vulgandas, tradidit. Pertinent autem ea, quæ Alvredus sibi pertexenda sumfit, ad antiquam imprimis Angliæ historiam, siquidem ab adventu Bruti, quem pronepotem Æneæ faciunt, usque ad annum æræ Christianæ MCXXIX res gestas eorum, qui Magnæ Britannæ scepra gesserunt, delineat. Adeoque insigniora, quæ isto temporis intervallo acciderunt, sunt (1) adventus Bruti ex Italia in Græciam relegati, una cum Trojanis quibusdam exulibus, (2) Julii Cæsaris expeditio contra Britones, qua eos Romanis subjecit, (3) Christianæ religionis introductio, quam Regem Lucium circa annum Christi 156 suscepisse, postmodum vero veneno Arii & Pelagii infectam, imo crebris irruptionibus Scotorum, Pictorum aliorumque paganorum tantum non deletam fuisse commemoratur (4) Saxonum invitatio, adventus & imperium, (5) Danorum Norvagiorumque invasio, & tandem (6) gesta Arturi, Wilhelmi Conquestoris, & Henrici I, quæ paulo prolixius describit. Sequutus est Autor, ut ex allegationibus apparet, Bedam imprimis, Gildam, Eutropium, Suetonium & Trogum, per quem tamen intelligi ejus epitomatores Justinum Clariff. Editor in notis ad p. 24 lin. 12 p. 157 existimat. Universo autem operi præmittitur Geographica quædam Britannæ descriptio. Quod ad *Præfationem* a Doctiff. Hearnio præmissam attinet, agit illa cum de ipso opere & MSti conditione, tum de Autore, quem a multiplici eruditione, fide & notitia tam Historica, quam Geographica laudat, ita tamen, ut errorem ab Alvredo in Geographia commissum ingenue §. 10 reprehendat. Singularem scribendi modum, nisi vitia orthographica dici malueris, tantum abest, ut

Alvredo, ut potius ignorantia scribæ imputet. Sunt autem ejus generis in parvo hoc opusculo quam plurima, ut *temptavit* pro *tentavit*, *perhennis* pro *perennis*, *inquit* pro *inquit*, *ydoneus* pro *idoneus*, *solempne* pro *solenne*, & alia. Ut vero eloquentiam & facundiam Alvredi extollat noster Hearnius, vix tamen est ut eidem puritatem sermonis tribuamus. Quis enim quæso hunc flosculum, qui extat p. 139, *Anno VII percussus infirmitate valida Rex Willielmus Glavornia, per totam Quadragesimam jacuit languosus*: cum Latinitate puriore conciliabit? Ut taceamus, multa, quæ Vulgatæ dicendi genus redoleant, ibidem inveniri. Sed dandum hoc est seculi istius genio, sufficitque, Alvredum in reliquis officium boni historici adimplevisse. Quod enim prodigia & fabulosas quasdam, quamvis non adeo multas, inseruerit narrationiunculas, id vitii ex aliorum historicorum lectione facile traxit. De cetero, quod Baleus, Pitseus atque Vossius Alvredo quatuor distincta adscribant opera, quæ tamen pro uno eodemque sunt habenda, in eo recte refutari videntur a Clar. Editore, qui & ex ipso textu ostendit, eos in termino vitæ Alvredi hallucinatos esse, quandoquidem Baleus & Pitseus A. 1136, Vossius vero A. 1126 eundem vitam cum morte commutasse opinatur, quum tamen ad A. 1129, quo falces tenuit Henricus I, pertingat historia, unde probabile fit ante istum annum e vivis non excessisse Alvredum. Circa *Notas* opusculo huic subjectas non opus est ut diutius commoremur: sunt enim non adeo multæ, & si duas aut tres excipias, vix quicquam, præter MSCti lectiones vitiosas, per Clar. Editoris hariolationem tamen eo reductas, ut sensum fundant, quem vindicat, in iisdem invenies. *Index* est realis, & facile huic opellæ potest sufficere. *Chronicon Anonymi* cujusdam, a mundo condito ad Henricum VI Angliæ Regem, mancum tamen ab initio & a fine, adjecturus Alvredo erat Doctiss. Hearnius, nisi Clar. Rawlinsonus interdixisset. Ad calcem præfationis excitat Nobil. Hearnius eruditos, ut in indigando opere a Gesnero citato: *Titi Livii Foro-Julienfis, de Orthographia*: socias manus afferre ne dedignentur.

P. VIRGILII MARONIS OPERA, CUM INTEGRIS COMMENTARIIS SERVII, PHILARGYRII, PIERII. ACCEDUNT SCALIGERI & LINDENBORGGII NOTÆ AD CULICEM, CIRIN. CATALECTA AD COD. MS. REGIUM PARISIENSEM RECENSUIT PANCRATIUS MASVICIUS.

Tomii II.

Leovardiæ, apud Francisc. Halmam, 1717, 4.

Alph. 9 plag. 12.

Dignus omnino Virgilius est, qui tam polita splendidaque indutus veste iterum prodeat in lucem, cum e Latinis carminum Autoribus nullus sit, qui præferatur ei, sive decus & vim poeseos, sive ipsius sermonis castitatem spectemus. Summa studii operisque, quod Cl. *Masvicius* in renovando hoc principe Romanæ orationis ligatæ locavit, in eo posita est, ut partim ipsa Virgilio carmina, partim *Servii* interpretamenta, quibus ista illustrare laboravit, dederit castigatiora. Namque Cl. *Theodorus Ryckius* olim ceperat consilium, Servium cum *Donato* orbi erudito emendatiorem aliquando exhibere, & inter alia subsidia, quæ sibi ad negotium hoc paraverat, optimæ notæ membranaeum Virgilio codicem cum *Servii* commentariis a *Nicolao Heinsio* ex regia Parisiensi bibliotheca, ut Editor noster opinatur, depromptum, conferendum acceperat. Verum quum *Ryckius* magno damno meliorum litterarum, quarum tutor erat fidelissimus, exspiraret, opus hoc *Masvicius* in se suscepit, & præter alia, quæ necessaria esse videbantur, regium quoque codicem præstantissimum nactus est, ad cuius fidem hanc Virgilio editionem imprimendam curavit. Fatetur quidem, cum contulerit librum hunc scriptum cum Virgilio *Nicolai Heinsii*, se deprehendisse, optimas quasque emendationes accurate cum hoc codice convenire, quamvis lectiones aliquot, quas *Heinsius* suis ductus rationibus haud receperat in contextam Virgilio orationem, quibusdam in locis, non hujus codicis solum, sed & aliorum nobilissimorum autoritate motus admiserit. Præter hunc alio adhuc manu exarato libro usus est, qui autem in comparationem prioris, vel vetustate, vel lectionum & rationis scribendi puritate haud

haud possit evehi, de cetero propter multiplicem scripturarum discrepantiam, in quibus etiam quædam minus contemnendæ conspiciantur, colendus. Servii commentarii, in quorum gratiam hæc editio inprimis adornata fuit, majorem requirebant medicinam, cum sensim ac sensim gravioribus correpti sint morbis, & pauci criticorum medica ope istos pristinae firmitati restituere allaboraverint. Id emendationis opus Masvicius adgressus est, primum dicti regii codicis fiducia, ad cujus oram Servii commentarii vetustissima quoque manu, quamvis non integri, erant impressi, quoniam desiderabantur, quæ a *Petro Daniele* ex Fuldensi codice post fuerunt addita: deinde usus est codice scripto ex bibliotheca Daventriensi, virorum doctorum aliquot emendationibus, nec non antiquissima nitidissimaque Servii editione, in folio, ut loquuntur, sine Virgilio contextu, addito neque loco, neque anno, quamque edidit *Udalricus Gallus*, & adhuc alia Genevensi, ac secunda Fabricii editione. De ipso Servio Masvicius in præfatione varia observatione digna collegit, de nomine quippe illius, quod in variis codicibus varia scribatur ratione, *Servius* quippe *Maurus Honoratus*, *Servius Marius Honoratus*, *Marius Servius Grammaticus*, *Maurus Servius Honoratus*, item *Servius Honoratus*; de ipsius ætate, qua Macrobio fuerit æqualis; de præstantia commentariorum, & de aliis, quæ conscripserit, operibus. Servio conjunxit *Philargyrii* in Bucolica & Georgica notas, & his *Jo. Pierii Valeriani castigations*, & *varietates Virgilianæ lectionis* summa industria ex optimis manuscriptis ab ipso collectas, & Romæ primum 1521 & mox a *Roberto Stephano* Parisiis 1532 publicatas addidit, ex quibus aliquid refecare fuit religio. Præter hæc accesserunt *Scaligeri* & *Lindenbrogii* notæ ad Culicem, Cirin, Catalecta; Virgilio historia a doctissimo *Ruæo* per Consules descripta, & duplex index, alter *Erythraei* Virgilio operi cujuslibet editionis ab *Antonio Maria Basse*, Cremonensi accommodatus; alter in Servii commentarios. Ex penu sui ingenii nihil adjecit Editor, ita ut neque discrepantes observaverit lectiones, neque emendationum in Servio dederit rationes, neque quasdam addiderit interpretationes, quibus de causis non habemus, quæ veluti specimina quædam adnotare possemus.

JO. ALBERTI FABRICII S.S. THEOLOG. D
 & Prof. Publ. Bibliothecæ Græcæ Volumen octavum, sive
 Libri V Pars IV penultima.

Hamburgi, sumtu Christiani Liebezeit, 1717, 4.

Alph. 4 pl. 20.

HOc octavum Volumen Bibliothecæ Græcæ celeberrimi Fa-
 bricii, qui eruditos, in primis Græcæ litteraturæ æstimatores
 opere hoc sibi reddidit obligatos quam maxime, libri quinti par-
 tem quartam complectitur, & capite XVIII facit initium, quod
 de *Themistio Euphrada* tractat. Qui Themistius Paphlago ex
 loco ignobili, Eugenii Philosophi nobilis filius, laude eloquen-
 tiæ fuit clarissimus, ac Philosophiæ fama multum celebris, in cu-
 jus præceptis Aristotelem quidem maxime est sectatus, ita ta-
 men, ut a doctrinis Platonis Pythagoræque non plane abhorre-
 ret. Alius adhuc fuit Themistius longe junior, atq; ab isto omnino
 diversus, qui a Christi sacris haud alienus, sed Diaconus Alexan-
 drinus erat, & autor sectæ, quam a doctrina, qua Christum λόγον
 multa ignorare contendebant, *Agnœtas* alii appellant, Damasce-
 nus *Themistianos*. De orationibus Themistii Euphradæ omni-
 um maxime meritus est Jo. Harduinus, qui illarum XXXIII col-
 legit, earumque luculentam locupletissimamque dedit editio-
 nem; Fabricius vero in præsentî opere indicem scriptorum &
 aliorum virorum celebrium in hisce Themistii sermonibus lau-
 datorum adjiciendum curavit. Præter has orationes Themisti-
 us reliquit posteritati varias paraphrases in Aristotelem, para-
 phrasin quippe *libri I & II posteriorum Analyticorum; octo libro-
 rum Physicorum; librorum III de anima; libri de memoria
 & reminiscencia, de somno & vigilia, de insomniis, & de divina-
 tione per somnum*, quæ omnia Græce edidit *Victor Trincavel-
 lus* cum octo Themistii orationibus; item paraphrasin *in libros
 quatuor Aristotelis de cælo, in librum duodecimum Metaphysico-
 rum Aristotelis*, quæ duo postrema opera Latina tantum exstant.
 Scriptorum, quorum Themistius in hac ad Aristotelem para-
 phrasi fecit mentionem, indicem Autor noster addidit, qui & pau-
 cis insuper commemoratis scriptis Themistii deperditis, prout
 sunt

sunt paraphrasis in *Aristotelis Categorias*, in *priora Analytica*, in *Topica*, in *libros de celo & alia*; Libanii ad Themistium epistolas Græce & Latine inseruit, & deniq; interpretatus est locum Themistii de Empedocle oratione duodecima, qua Jovinianum Imper. Christian. ob sancitam lege religionis libertatem celebrat, & videtur innuere Empedoclem quendam juniorem, eumque cum illo veteri conferre, qui Pythagoricæ sectæ magna nominis fama fuit addictus. Cap. XIX agit de *Basilio Magno & Seleuciensi*. Basilius M. natus Neocæsareæ circa A. C. 316 eloquentiæ & artium magistris Antiochiæ & CPoli usus est Libanio, Himerio Proæresioque, functusque variis muneribus, tandem Cæsareensis Episcopus per annos octo fuit. Multi cum vetustioris, tum recentioris ævi sunt, qui in vita & laudibus Basilii Magni literis tradendis tempus consumserunt, quos Fabricius studiose collegit, iisque indicem aliorum Basiliorum ultra XXX subjunxit. Inter editiones Basilii præstantissima est Græco-Latina Paris. 1618 fol. 2 volum. cura *Frontonis Ducai & Fed. Morelli*; novam vero innotiti fuerunt *Franciscus Combefs, Wilh. Ernestus Tenzelius, Godfr. Olearius*, quam adhuc Monachi Benedictini jubent expectare a *Juliano Garniero*. Autor noster magno studio recenset non solum scripta Basilii M. quæ in editionibus Græco-Latinis Paris. & ista, quam laudavimus, & alia 1638 fol. 3 vol. exstant, sed ea quoque, quæ Basilii hujus nomen præ se habent, in editionibus autem dictis Græco-Latinis haud deprehenduntur, & ubiq; multas observationes more suo, id est, doctissimas addit. Hæc omnia sequitur index eorum, ad quos epistolas scripsit, & quorum in epistolis meminit S. Basilius, item index Homiliarum & epistolarum S. Basilii adscriptis ordine Alphabeti singularum initiis. Quod ad *Basilium Seleuciensem* attinet, qui Seleuciæ in Isauria fuit Episcopus, differitur de ejus homiliis, contra Judæos demonstratione, Actis Theclæ & de illis, quæ in editione Basilii hujus Parisiensi desiderantur, quibus appendicis loco Fabricius subjecit alterius Basilii longe junioris *Patricii, & Cubiculi* apud Imperatorem Constantinum Porphyrogenetum *Præfecti*, Naumachica, Gabrieli Naudæo primum laudata, & adhuc inedita, Græce. Capite XX de *Gregorio Nysseno* differit, qui frater erat Basilii M.

& in Cappadocia Episcopus, cujus scripta eo ordine, quo in Græco-Latinis editionibus exhibentur, quæve in appendice ad editionem Græco-Latinam anno 1615 edita Paris. 1618 exstant, item quæ in neutra editione Græco-Latina Paris. 1615 Volum. 2 cura Frontonis Ducæi, & 1638 fol. Volum. 3 habentur, persequitur Autor noster, variis subjunctis observationibus, Cap. XXI tradit ea, quæ notatu digna sunt de *Eustathio* Antiocheno, *Serapione* Thmuitano, & *Sophronio*. *Eustathius* Episcopus Berrhoensis in Syria, Synodo Nicænæ interfuit, & postea Episcopus Antiochenus constitutus in locum Paulini. Sub ejus nomine exstat allocutio ad Imperatorem Constantinum in Concilio Nicæno, quam heic Fabricius subjecit; Commentarius in *Hexæmeron*, quem Græce & Latine cum eruditis & copiosis notis primus edidit Leo Allatius; item de *engastrimytho* i Sam. XXVIII *disputatio*. Quibus traditis, Fabricius fragmenta ex libris Eustathii hujus deperditis, & catalogum aliorum Eustathiorum subjunxit. *Serapio* fuit Thmuitanus in Ægypto Episcopus, cujus liber contra Manichæos solus tulit ætatem. In veterum monumentis alii adhuc occurrunt Serapiones, quos Autor noster diligenter collegit, quod & occasione *Sophronii* cum aliis nominis hujus egit, scripta imprimis *Sophronii* Damasceni, patriarchæ Hierosolymitani, quæ sub nomine ipsius feruntur, recensens studiose. Caput XXII agit primum de *Pappo* Alexandrino, qui Theodosii magni temporibus vixisse a Suida traditur, quemque rei mathematicæ miruisse studiosum ac peritum, monumenta ipsius ingenii, quæ posteritati servata sunt, testantur, libri quippe μαθηματικῶν συγγρωγῶν, sive *mathematicarum collectionum*, qui a medio libri secundi usque ad octavi finem Græce fuere in bibliotheca Isaaci Vossii, atque in Bodlejana inter libros Savilianos, aliisque bibliothecis reperiuntur, ex quibus perpauca Græce aspexerunt lucem. Addidit Fabricius indicem cum scriptorum in Pappi hujus mathematica collectione laudatorum, qui ad paginas editionis Bononiensis compositus est; tum aliorum quorundam Papporum. Pappum sequitur *Theo* Alexandrinus, ejus æqualis, etiam Mathematicus, ab alio vero Theone Mathematico, qui Hadriani tempore observationes suscepit astronomicas, distinguendus. Exstant hodie Theonis hujus ἐκδοσις ac recensio *elemen-*

mentorum Euclidis; fragmenta Commentarii in Ptolemæi πρό-
 χειρον κατόνα, scholia in Aratum, quæ ipsi Ricciolus in Almage-
 sto, Kusterus ad Suidam & alii tribuerunt; *commentarius in ma-*
gnam Ptolemæi Syntaxin. Patrem Theonem excipit filia
Hypatia, literis cultissima, quamvis ex scriptis ipsius nihil tulit
 ætatem; & hanc *Synefius Cyrenæus*, cujus monumentis diligen-
 ter commemoratis, apparet in hac Bibliotheca index eorum, ad
 quos scripsit *Synefius*, & epistola ad Dioscorum Serapidis
 Sacerdotem, jam primum Græce edita, cum Latina versione Do-
 minici Pizimentii. Capite XXIII de *Eunomio* & aliis quarti se-
 culi hæreticis differit Fabricius. Autor est hic *Eunomius* sectæ
Anomæorum, qui a doctrina ita dicebantur, quod filium non mo-
 do æqualem, ut cæteri Ariani, sed etiam similem & ὁμοιον Deo
 patri negarent. Scripserat *commentarium in epistolam ad Ro-*
manos, epistolas & fidei libellum, quem heic Autor noster inte-
 grum cum *apologetico*, quem primus jam edit, Græce & Latine
 exhibet. Hæretici, de quibus capite hoc agit Fabricius, sunt
Arius, Photinus, Aetius, Aerijs, Apollinaris, Colluthus, Hieracas,
Lucius, Macedonius, Marcellus. Capite XXIV sequuntur alii
 seculi quarti scriptores, quorum primus est *Acacius*, cujus occa-
 sione indicem Episcoporum Cæsarensium addidit, qualem ex
 Actis Conciliorum Relandus in Palæstina sua Lib. 3 p. 676 sqq.
 exhibuit. Accacium sequuntur *Alexander*, Alexandrinus Episco-
 pus, qui in Concilio Alexandrino A. 324 & Nicæno A. 325
 damnavit Arium; *Ambrosius*, Alexandrinus, Didymi auditor;
Ammon sive *Ammonas* vel *Ammonius*; *S. Antonius*; *Aquilius Se-*
verus; *Basilus*, Episcopus Ancyranus; *Crescentius*; *Diadochus*,
 Photices in veteri Epiro, sive Illyrico Episcopus; *Didymus* Alex-
 andrinus, Didymo Alexandrino grammatico Chalcentero annis
 prope quadringentis junior, cujus liber de *Spiritu S.* item *breves*
enarrationes in Epistolas canonicas, Latine, & major pars libri
adversus Manichæos adhuc exstant, reliqua vero magno numero
 scripta perierunt; *Diodorus* sive *Theodorus*, e monacho Antio-
 chenus presbyter, Tarfi Episcopus, & metropolitanus Ciliciæ,
 qui contra fatum illudque asserentes astronomos atque astro-
 logos, & hæreticos Bardesanem aliosque; adversus ethnicos, eo-
 rum-

rumque idola; Photinum Malchionem, Sabellium & Marcel-
 lum Ancyranum; chronicon, quo errata ab Eusebio in libro
 de temporibus admitta emendantur; de eo, quod sit unus DEUS
 in Trinitate; contra Melchisedecitas; Judæos; de anima ad-
 versus varias de illa hæreticorum opiniones; de providentia;
 adversus Synusiaftas; commentarios in libros Scripturæ Sacræ
 plerosque & alia scripsit; *Esaïas* monachus, cujus capitula asce-
 tica Græce & Latine, Sermones etiam Latine viderunt lucem;
Evagrius ab Iboris Ponticus Hyperborita, quem sacras literas do-
 cuit, diaconumque CPoli A. 381 Gregorius Nazianzenus ordina-
 vit, quique plura composuit ascetica; *Eusebius*, Emesenus Episco-
 pus; *Eustachius*, *Eudoxius*, *Stagirius*, *Pronous*, *Photius* Sophistæ;
Euthalius, Episcopus Sulcensis, *Flavianus*, Episcopus Antioche-
 nus, a quo distinguendus alius Flavianus, episcopus Constanti-
 nopolitanus; *Gelasius*, Cæsareæ Palæstinæ Episcopus, qua occa-
 sione Autor noster de aliis quibusdam Gelasiis agit; *Georgius*,
 Alexandrinus primum, deinde in Syria Arethusanus presbyter,
 denique Episcopus Laodicensis; *Helladius*, qui in Episcopatu
 Cæsareensi Cappadociæ Basilio M. successit, atque Concilio
 CPolitano non modo A. 381 sed & 394 interfuit; *S. Hiero-
 nymus* Stridonensis, cujus Fabricius ideo meminit, quod
 non modo ipse plurima de Græco convertit, sed nonnulla ejus
 quoque jam olim e Latino Græce versa sunt a Sophronio, atque
 catalogus Scriptorum ecclesiasticorum Hieronymianus Græce,
 sive ab illo Sophronio, sive ab alio translatus, etiamnum exstat:
 cumque alius adhuc fuerit Hieronymus Theologus Græcus, qui
 dialogi more commentationem scripsit de sensu gratiæ divinæ
 in baptismo & Christianismi, & alium dialogum Christiani cum
 Judæo, hoc utrumque opusculum post operam Morelli & Dau-
 mii Autor noster emendatus ope codicis scripti bibliothecæ
 Johanneæ Hamburgenfis Græce & Latine heic addidit. Hiero-
 nimum excipit *Hosius* Cordubensis ultra sexaginta annos Epi-
 scopus, quem sequuntur *Jacobus* Nisibenus; *Joannes* ab anno
 386 episcopus Hierosolymitanus, famæ Originis adversus Epi-
 phanium & Hieronymum strenuus defensor; *Julius* primus,
Liberius, Romani Episcopi; *Lucifer* Calaritanus in Sardinia Epi-
 scopus, qui quamvis scripserit Latine, eo tamen nomine Autori
 nostro

nostro haud erat tacendus, quoniam scripta ejus Græce transfere-
 renda curavit S. Athanasius, sive, ut in Marcellini & Faustini li-
 bello precum traditur, ipse transtulit; *Marcus* Arethusius; *Me-
 letius*, Antiochiæ Episcopus, quo loco Fabricius alios Meletios
 decem commemoravit; *Nectarius*, ortu Tarsensis Cilix, e Sena-
 tore ac præfecto CPol. atque adeo laico, nec dum baptizato Epi-
 scopus CPolitanus; *Nicobulus*, Gregorii Nazianzeni amicus &
 propinquus; *Orestes*; *Pachomius*; *Paulinus* Episcopus Antio-
 chenus, cujus vitæ accessit index aliorum Paulinorum; *Petrus*,
 Episcopus Alexandrinus uterque; *Petrus*, S. Basilii & Gregorii
 Nysseni frater, Episcopus Sebastenus; *Theodorus* presbyter, Pa-
 chomii in Abbatia Tabennensis monasterii successor; *Theodorus*
 Heracleæ Episcopus in Thracia; *Theotimus* Scythiæ Tomorum
 Episcopus; *Titus* Bostrorum Episcopus, & *Triphyllius* Constan-
 tii Imper. temporibus clarus, Ledrorum in Cypro Episcopus.
 Caput XXV continet *Maximi* Philosophi carmen $\pi\epsilon\rho\iota\ \kappa\alpha\lambda\alpha\epsilon\rho\chi\omega\nu$
 de electionibus, sive auspiciis actionum, quas aliquis suscipit, ex
 positu lunæ, prosperene an secus successuræ sint, dijudicandis,
 nunc primum editum e codice Mediceo, Græce & Latine. Caput
 XXVI exponit de Philosophis *Syriano*, *Proclo Lycio* & *Marino*,
 & præter horum vitas & scripta exhibet catalogum Scriptorum
 a Syriano in commentariis ad Metaphysic. allegatorum, compo-
 situm ad paginas editionis Latinæ Venetæ; indicem variorum
 Proclorum, qui partim antiquiores sunt, partim juniores, vario-
 rum Marinorum: item Procli Lycii librum de *Providentia &
 fato & eo, quod in nobis*, ad Theodorum Mechanicum, nunc
 primum editum ex versione veteri Guilelmi de Marbeka, Archi-
 episcopi Corinthii; excerpta ex libris ineditis Procli de *decem dis-
 putationibus circa providentiam, & de malorum subsistentia*; hy-
 mnos Procli, primum in Solem, secundum in Musas, Godfr. Ole-
 ario interprete, tertium & quartum in Venerem, interprete Hu-
 gone Grotio; indicem Scriptorum in Procli commentariis ad
 Timæum & rempublicam Platonis, nec non in Theologia ejus
 Platonicâ memoratorum. Capite XXVII de S. *Cyrillo Alexan-
 drino* primum tradit Autor noster præter vitam illius, indicem
 aliorum Cyrillorum; deinde commemorat non solum Cyrilli

Alexandrini operum editiones partim editas, Latinas quippe, & Græco-Latinam unicam Joannis Auberti, quæ Parisiis anno 1638 fol. septem Volum. prodiit, partim promissas, Bonaventuræ Vulcanii, Frontonis Ducæi, Conradi Rittershusii, sed & singula Cyrilli hujus scripta eo ordine, quo in editione Parisiensi Græco-Latina extant, more suo recenset, ita ut multa observatione digna ex literatissima ingenii sui penu adjiciat. Quibus expositis apparent varii indices, homiliarum quippe, epistolarum & scriptorum minorum Cyrilli Alexandrini, Scriptorum cum Cyrillianis in editione Græco-Latina vulgatorum; Scriptorum Cyrilli editorum, quæ in editione Parisiensi desiderantur; item quæ sub Cyrilli nomine feruntur, sed in Græco-Latina editione Parisiensi sunt omissa; quæ sunt inedita & deperdita, nec non index eorum, ad quos, vel contra quos scripsit Cyrillus, ac denique catalogus chronologicus Episcoporum, Archi-Episcoporum, & Patriarcharum Alexandrinorum. Caput XXIX agit de *Proclo* CPolitano, qui Chrysofomi amanuensis, postea notarius fuit Attici, & demum Archi-Episcopus CPolitanus, cujus Scripta collegit Elmenhorstius, & longe plura Vincentius Riccardus, a quo tempore ipsius homilias ad MSS. codices recensuit, nova versione donavit, brevibusque notis illustravit Franciscus Combefisius in Auctario novo Bibl. Patrum; de *Asterio*, Amasæ metropolis Ponti Episcopo, cujus variæ extant homiliæ, quarum nonnullas Joannes Brantius, quasdam vero Franciscus Combefisius edidit, & de *Johanne*, qui cognomento *scholasticus* dicitur, quamvis notior sit nomine *Climaci*, quod accepit ab opere edito, cui titulus *κλίμαξ* five *Scala Paradisi*. Caput XXIX inscriptum est de *Simplicio*, interprete *Aristotelis* & *Epieteti*, qui quum inter alia conscripsit commentarium in Aristotelis *physica* & *Categorias*, & in Epieteti *enchiridion*, addidit Fabricius triplicem indicem scriptorum, qui in hisce commentariis laudantur, & extremo accessit catalogus aliorum *Simpliciorum*. Cap. XXX agit de *Jo. Stobæo* & aliis Græcis locorum communium Scriptoribus, de *S. Maximo*, de *Joune Damasceno*, de *Antonio Melissa*, & aliis; & caput ultimum voluminis hujus complectitur duas orationes *Choricii* Sophistæ, alteram in funere *Procopii Gazæi* Sophistæ, alteram

in Summum Ducem, nunc primum editas e codice Holsteniano,
Græce & Latine.

JO. MARCKII SYLLOGE DISSERTATIONUM
Philologico-Theologicarum ad selectos quosdam
Textus Vet. Test.

Lugduni Batavorum, apud Petrum van der Aa, 1717, 4.

Alph. 4 plag. 10.

IN hoc sacrarum Exercitationum fasciulo præcipua quædam
V. T. loca Celeb. Autor, per sæpe in his Actis laudatus, more
suo per erudite illustrat, & exponit, factò initio a Cap. I Genes. 7.
versu 1, ubi in sensum inquirens divinæ creationis cælorum &
terræ in principio, communissimam veterum ac recentiorum 11.
sententiam sequitur, de intelligenda hic totius mundi mole prin-
cipio primi diei ex nihilo producta a Deo. Ex Mosaicæ narra- 20.
tionis nexu vix dubium relinqui opinatur, quod cælum illud su-
premmum minime fuerit ab initio terræ permixtum, aut perinde
vastum, uti terra, sed mox a terra opposita ita distinctum, ut si-
mul ornatum & splendorem suum omnem cum ipsa productione
sua receperit a Deo. Ad Genes. XIV, 18 Melchizedeci Regis 35.
& Sacerdotis Salem diligentius investigat, eandemque loci Ca-
nanæi nomen, ac ipsam Jerusalem esse, collato Psalm. LXXVI, 36.
2, 3 aliisque argumentis, monstrat, & a Jo. Clerici exceptione vin- 37.
dicat. Historia gestorum, Deum inter & Abramum Genes. XV,
8-17 illustrata, ex ceremoniis ab Abramo peractis, & in secuta 81.
visione, colligit aptitudinem sacrificialem, usu typico, qui varie 82.
admodum a veteribus sit traditus, & fœderali non excluso;
Abramum obstrictum fuisse, se cum omnibus suis DEO in per- 83.
petuum servitium tradere, Deumque vicissim se obstrinxisse ad
promissa sua antea Abramo facta, & nunc latius repetita, infalli-
biliter præstanda. Deum sui fœderis promissa a sui parte con-
firmaturum, in facis igneæ emblemate victimarum partes a se
accendendas ita transiisse, ut idem non plane neglexerit Abra-
mus, sed & egerit ab ipso initio, dum partes animalium dissectas
sibi invicem opponeret, eas sic habens ab utroque latere suo.

Ver-

- P. 108. Verba Zipporæ Exod. IV, 24 *Sponsus sanguinum tu mihi es*, ad Mosén pertinere putat, quasi sponsus esset a morte redimendus & quasi de novo acquirendus per fufum filii sanguinem, tanquam pretium carissimum; quemadmodum nuptiæ olim apud Hebræos factæ fuerint coemptione Hof. III, 2. Per *librum Dei* Ex. XXXII, 32 intelligit catalogum amicorum DEI. *Deletio* ex illo libro a Mose rogata Autori est totalis exclusio ab omni divino favore, abjectio, ac perditio temporalis atque æterna. Hoc Mo-
 125. fis exemplum a Deo nequaquam reprehensum, Paulum Aposto-
 127. lum Rom. IX, 3 imitatum esse, quin etiam insignem Messiaæ ty-
 137. pum fuisse, qui se Patri in victimam piacularem obtulerit, ut nos
 149. ab ira divinâ redimeret, Gal. III, 13, Hebr. X, 10. Ignem Levit. VI,
 168. 13 extra ordinem a Deo in altare ad victimas absumendas im-
 missum, cura sacerdotum jugiter alendum fuisse, ne exstingue-
 retur, contra Jo. Buxtorffium observat. Ad Levit. XVI, 4 disqui-
 rit, fueritne Pontifex, cum die expiationis intra velum interius
 cum sanguine piaculari ingrederetur, amictus vestibus aureis, an
 lineis tantum? Enarratis utriusque sententiæ patronis & argu-
 mentis, mavult pronunciare pro linearum vestium usu. Per *Ha-*
 186. *zazelem* diabolum intelligit, cui alter hircorum mittendus fue-
 194. rit, non ut munus divino prorsus æquale, & consecratione reli-
 giosa, sed alio, idoneoque sensu. Hircum nempe vivum in de-
 sertum dimittendum fuisse ad Azazelem, ut ei tanquam *κατάρα*,
 & commune *καθήαρμα* cederet divina traditione, vel a populo
 ablatum, & sibi impositum peccatorum onus in ipsum devolve-
 ret omne, ex DEI justissimo imperio, quatenus hic eorum erat
 203. causa prima, & sic merito gravissime puniendus. In hoc hirco
 206. agnoscit illustrem typum Christi, pro peccatis populi sui satisfac-
 208. cientis, imprimis autem ex morte redivivi, & peracturi per in-
 tercessionem suam sacerdotalem æque ac per regiam poten-
 209. tiam, ut expiatio populi sui per sui ipsius oblationem promerita,
 plenum habeat effectum, per veram illius liberationem ab omni-
 bus peccatis, Satanæque perditionem, & expulsionem conne-
 215. xam, ex orbe etiam gentili. Sub finem Jo. Spencersi conjecturas
 de hoc hirco sub examen vocat, atque refellit. Divinum ince-
 storum congressum interdictum Levit. XVII, 6-17 declaratu-

rus, observat, legem hanc in Genere Masculino latam, æque ad mulieres spectare, perinde atq; ad omnem sanguinis propinquitatem nimiam, quæ, sive a viro, aut muliere oriatur, eodem loco sit habenda. Legem hanc totam esse putat juris divini perpetui, & universalis. Præceptum de uxore ad sororem vivam non assumenda v. 18 ad Polygamiam simultaneam unice spectare opinatur, & non ad interdictam in conjugio cognationem, quæ per mortem unius sororis neququam tollatur, secundum phrasin Hebræorum, qui res & personas quascunque inter se similes nominibus fratrum & sororum exprimere soleant. Ad Levit. XXIV, 15, 16 interdictum nominis divini illustrat, & argumenta pro recepta nominis לשם lectione urget, & a præcipuis exceptionibus vindicat. In nomen, & computum annorum Jubilæorum Levit. XXV, 10 inquirens, annum quinquagesimum potius, quam quadragesimum nonum pro Jubilæo habendum esse opinatur. In Synedrii Judaici origines inquirens, an recentiores, ut multi putant, an antiquiores sint, primo distinguit Synedrium ipsum ab isto ejus nomine, & personarum numero, constitutione, jure, aliisque circumstantiis. Deinde observat, multa de Synedrio hoc a Judæis tradi, quæ probari nequeant, nec unquam forte in usu fuerint. Fuisse tamen vere Synedrium aliquod posterioribus Judæorum temporibus in ea gente ex Viris LXX rotunde vel præcise constans, cujus prima origo ab antiquissima illius gentis ætate repetenda videatur, ita ut Synedrium hoc successive, non tamen absque omni interruptione, aut imminutione autoritatis, continuatum sit ad feriora gentis tempora, quam sententiam apte propugnat, & contra secus sentientes tuetur. Korachi crimen suppliciumque ex Num. XVI describens, negat, rebelles descendisse ad infernum, & locum damnatorum, sed de profundiore terræ voragine, igne forte subterraneo æstuante, cogitandum esse. Agi quippe h. l. de supplicio de perduellibus sumto, & ab universo populo spectando; infernalibus vero tormenta videri non potuisse. Silere etiam de illis S. Scripturam. Oraculum Mosis Deut. XVIII, 15, 16 de Propheta simili Mosi multis argumentis Messix vindicat, & adversariorum rationes diluit. De doctrina Servatoris circa di-

222.

225.

231.

222.

800.

248.

282.

302.

341.

343.

369.

371.

374.

378.

383.

387.

413.

446.

P. 489.

§ 22.

§ 30.

§ 90.

§ 94.

620.

654.

vortium Matth. V, 31, XIX, 8.9, Marc. X, 2 concilianda cum lege Mosis Deut. XXIV, 1 sollicitus, divinam legem decenter exponit, ostenditque, tantum abesse, ut divortia extra casum adulterii, DEUS probaverit, aut tanquam licita indulserit, ut illa potius per talem Constitutionem Civilem damnarit. Lege enim nihil aliud quam casum proponi, minime laudatum aut laudabilem, uti constitutio pœnalis liquido arguat. Diligentius inquirens in Jephthæ votum Jud. XI, 30. 40 illorum defendit sententiam, qui opinantur, Jephtham filiam, secundum votum ex imprudentia factum, Jehovæ in holocaustum obtulisse & mactasse. Pythonissæ historiam recensens ex I Sam. XXVIII, 7, illos refellit, qui non nisi humanam fraudem admittunt, idoneisque argumentis ostendit, diabolicam fraudem hic omnino agnoscendam esse. Notabilem difficultatem, qua Regi Achazix eodem tempore ætas XLII & XXII annorum 2 Reg. VIII, 26, 2 Chron. XXII, 2, tribuitur, examinat, excussisque variis conciliandi rationibus, quas interpretes excogitarunt, suspicatur, numerum XLII in Chronicis negligentia descriptorum mendose expressum, verumque XXII annorum numerum ex 2 Reg. VIII, 26 restituendum esse. Verba Jobi XIV, 4 de mundo non dando explicat de nativa corruptione omnium, & de immunditie spirituali, secundum Psal. LI, 7. Sub finem adjecta est nonnullorum Psalmorum brevis Analysis Exegetica.

J. THOMASII PHILIPPS DISSERTATIO

Historico-Philosophica de Atheismo, sive Historia Atheismi.

Londini, sumptibus Auctoris, 1716, 8.

Plag. I I $\frac{1}{2}$.

Cap. I Auctor Cl. sententiam, quod existere Athei speculativi possint, autoritate Tronchini, Buddei, Hulfemanni tuetur, adjicitque rationem aliam ex Ps. XIV ubi כלבן ita interpretatur, *dari stultum hominem, qui toto corde & serio credat, nullum esse Deum.* Cap. 2 de causis differit: quo refert dogma de fato, neglectumque demonstrationis existentix divinæ, quam primæ etiam ætati instillandam censet: ita quidem, ut simul explicetur discrimen corporis & spiritus, quo cognito, putat fieri non posse, ut in atheismum homo prolabatur. In causis numerat porro

fu.

superstitionem, & servilem de Deo truculento conceptum, item humani ingenii fastum, quo eo tandem progrediuntur mortales, ut nil, nisi demonstratione mathematica firmatum, admittere cupiant: culpat quoque eos, qui nova pro Numinis existentia ostendenda argumenta curiose subtiliterque anquirunt, & vetera, subtilibus istis meliora, enervare omni studio laborant. Memorat hinc novas causas, controversias Theologicas, de rebus aut nostrum captum superantibus, aut ad fidem non pertinentibus: mores dissolutissimos Christianorum, perversam naturalis scientiæ tractationem, & tandem speciatim juventutis Academicæ mores corruptos, qui vel exemplo suo plebi maximæ esse offensionem queant. Cap. III de characteribus Atheismi, & divisione ejusdem agit, & p. 29 putat, Atheorum tempore Moysi existentiam ex initio Geneseos probari posse, si, ut sentiunt Judæi, præfixa vocis תשנתא assumatur pro אע, ut sensus sit: *Cum principio rerum creavit Deus &c.* Cap. IV accusat nugæ Poetarum Græcorum, indigna Deo tribuentium facinora, itemque quorundam Philosophorum, omnia a materia æterna derivantium, opiniones. Cap. V accedit ad atomorum defensores, ostenditque, illos, dum bruto cuncta atomorum motui vindicant, non honorificentius de Numine existimasse. Cap. VI de Diagoræ, Protagoræ, Theodori, Epicuri, Lucretii, in Atheismum propensione, & sententiis eorum ad Atheismum ducentibus disquirit. Cap. VII ad recentiora tempora conversus, memorat ex Atheis Hermolaum Barbarum, Marsil. Ficinum, Angelum Politianum, Pomponatium, Simonem Portium, Claudium Berigardium, Hier. Cardanum, Pet. Aretinum. Cap. VIII Vanini atheismum describit. Cap. IX Bodinum & Cherburium ἀθεότυλος immerito suspectos haberi censet; Thomam vero *Hobbesium* tales sententias, quæ Numinis, spirituum, mentisque humanæ ipsius naturam destruant, fovisse, fatetur. Cap. X de Spinoza, Cnuzio, Lizynskio Polono quædam refert, ex quibus pleraque in vulgus nota sunt, neque nos eorum repetitione fatigabimur. Cap. XI nomina sola quorundam, qui contra Atheos integra commentaria pararunt, laudat. Sed unus interea temporis accessit iisdem Vener. *Buddei* de Atheismo & superstitione

ne tractatus, qui multis aliorum de simili argumento descriptionibus non uno nomine meretur anteferri.

JACOBI HOVII P. F. PHIL. ET MED. DOCTORIS, Tractatus de Circulari Humororum motu in Oculis.

Lugduni Batavorum, apud Jo. Arn. Langerack, 1716, 8 maj. Plag. 16 Fig. Tab. 7.

Quem circularem humorum in oculis motum nobiliss. Autor ante A. 1700 Mercurii injecti subsidio primum detexit ac in *Disputatione sua inaugurali*, A. 1702 Trajecti ad Rhenum habitata & a nobis in *Actis Eruditorum Mense Majo* A. 1703 p. 221 cum potioribus Figuris excerpta, descripsit, eundem multo accuratorem & locupletiozem novisque Figuris illustratum in præsentis sistit Tractatu. Ingentem namque oculorum, ex variis animantium generibus desumptorum, copiam denuo scrutatus, materiam pro injectione simul tam subtilem præparavit, ut hæc non minutissima solum humoris vitrei ac crystallini vascula cum reliquis neuro-lymphaticis repleret, sed & in iis frigidata consisteret, plurimaque longe exactius cum novis nonnullis exhiberet. Vascula nempe quemadmodum in genere tam ea, quæ materiam ad oculorum humores nutriendos immediate adducunt, quam quæ eandem abducunt, inter ea nunc refert, quæ *Vieussens* in *novo Vasorum systemate* neuro-lymphatica salutavit, quorum priora oblique ex arteriolis emergerent, posteriora vero in venulas definerent, ita in specie pro vasculis aquosis, materiam in humoris aquei conservationem advehentibus, haud amplius arteriolas per uveam vermiculariter contortas, sed numerosissimas potius vascula neuro-lymphatica oblique a circuli arteriosi parte exteriori æque ac arteriolis istis vermicularibus prodeuntia & prope limbum uveæ terminantia venditat. Quo genuinam vero ac naturalem vasorum per choroideam distinctionem accuratius sisteret, typicam hancce quinque e laminis constructam annotat: primam quippe earum & anteriorem, quæ tenuissima existeret e vasis subtilissimis subjacentis laminæ undiquaque oriundis contexta, tenuique pigmento nigro, aqua abstergendo involuta, nigram & villosam appellat. Inter secundam vero ac tertiam lamellam, itidem tenuis-

nuissimas & a pia meninge secundum Veteres productas, vasa ferri perhibet, tum arteriosa, per scleroticam accepta & ad uveæ circulum arteriosum dimissa, tum venosa cum arteriis continuata & ad venosum uveæ circulum propagata. Quarta hinc lamella ob contextum reticulofum & copiosa vascula neuro-lymphatica cum suis non minus arteriis vermicularibus, a quibus emergunt, quam similibus venis, materiam ab humoris vitrei & crystallini nutritione refluantem excipientibus, neuro-lymphatica vel reticularis audit. Quinta denique e striis oblongioribus, quasi nerveis, conflata, dum præcedentis tunicæ five lamellæ neuro-lymphatica dispersa in paulo majora, veluti papillas, conjungit, papillosa denominatur. In humore vitreo, e nervis pellucidissimis ac neuro-lymphaticis, clarissimum & limpidissimum humorem continentibus, contexto, sextuplicem vasculorum ejusmodi describit ordinem, prout alia eorum a fundo oculi crystallinum versus ascenderent, alia a crystallino fundum versus descenderent, alia juxta latitudinem a dextro ad sinistrum, alia a sinistro ad dextrum vergentem latus, & alia oblique incederent & cruciatim se invicem fecerent. In processibus ciliaribus, omnium vasculorum ordine mirabiliter instructis, vascula itidem vel e circulo arterioso descendencia, vel e parte inferiori ascendencia, expendit, ligamentum ciliare nil, nisi meram neuro-lymphaticorum nervorumque pellucidorum congeriem innuens, nigra villosaque pellicula obductorum ac striatim & funicularum ad instar ad crystallinum & vitreum humorem pergentium ac utrumque intrantium. Quamvis autem humor crystallinus contextus pariter mere vasculosus haberetur, e nervis pellucidis neuroque lymphaticis, cum ad, tum abducentibus conflatus ac tenuissima & pellucida tunica obvelatus, ipsa tamen in crystallino vascula arctiora & firmiter composita cum subdivisionibus imperisotabilibus designantur absque eo, ut in opposito latere illum defererent, cum e diverso in humore vitreo multo longiora illa occurrerent sine ullis aut faltem perpauca subdivisionibus, ab una parte intrantia, & ex opposita humorem deferentia. Et ne in ipso oculo humano humorum hujus circulatio in dubium vocetur, nunc vasa arteriosa, fontium nomine in-

digitata & per scleroticam ascendente cum circulo arterioso, nunc vascula per duplicaturam scleroticæ densa serie cum obviis venosis disseminata & cum reunitis vermicularibus circulum arteriosum petentia, nunc neuro-lymphatica, tum adducentia, tum abducentia, aquosa, vitrea & crystallina, prolixius in præfenti una recenset, etiamsi figuris omnia dilucidare inopia subsectorum prohibuerit. Glandulam in postica oculi piscium parte interius occurrentem pro peculiari habet ab animalium conglomeratis & conglobatis discrepante: glandulam enim conglomeratam contextum esse plane vasculosum, omnium vasorum ordine mediantibus membranis firmiter ac fortiter colligatorum instructum, cujus arteria pro humoris ablegatione, antequam in venam terminetur, in omnibus suis circumvolutionibus copiosa lateralia emitteret vascula, varie in majora, & demum in communem ductum excretorium, notabili humoris ablegationi dicatum, unienda. Conglobatam densam existere congeriem vasorum sanguineorum & nervorum fibris carneis æqualiter circumductorum, e quibus folliculi sive loculi membranosi oblongi pro acidi humoris in hisce secreti receptione efformarentur, quo hic lymphæ lymphaticorum pertransuentium admixtus eam pro nova nutritione restauraret. Ast internam oculi piscium glandulam, corporis reticuloso-glandulosi titulo merito insigniendam, talem contextum videri vasculosum, cujus vasa membranarum interventu nec tam arcte tamque fortiter conglomerarentur, neque lateraliter emissa pro communi ductu excretorio corpus suum intra proprium recolligerentur. Qua occasione scriptum de glandulis conglobatis, præter aliud de vasis lymphaticis, pollicetur, beneficio autem novæ suæ injectionis chymicæ sicuti pericardii humorem a vasculis neuro-lymphaticis arteriarum cordis musculosi exteriorem substantiam perreptantium deducit, ita humiditatem pariter per tunicæ corneæ porulos transfudantem, neutiquam ipsum humorem aqueum esse, sed partim a similibus vasculis arteriarum circa corneæ limbum vagantium, partim a duobus novis ductibus, quos in oculo vitulino a glandula innominata detexit ac in Fig. 5 Tab. 7 depinxit, provenire ostendit. Cataractam demum acu de-

deponendi rationem ob multa mala insequentia, ut fontium, ductuum per ligamentum ciliare excurrentium, circuli arteriosi, nec non vasculorum neuro-lymphaticorum ex eodem ad aqueum tendentium, læsiones ac obstructions, prorsus respuit, methodum potius a se excogitatam cataractam omnem omni tempore tuto removendi commendans. Cum *Noster* autem a *Clariss. Ruyschio* in *Thesauri sexti Prodromo* de plagio fuerit postulatus, in *Epistola apologetica* subjuncta crimen tale strenue a se amoliri contendit, ex iis ipsis, quæ *Ruyschius* de oculis conscripsit antea non visa, ante omnium oculos clare ponendo, neque vasa humorum oculorum circulationi destinata, vel in totum, vel quoad usum, neque circulationem ipsam in totum *Ruyschio* suam ante dissertationem innotuisse. Erroris tamen in simul eundem arguit, quod omnem humorum secretionem in ipsis arteriarum extremitatibus perfici existimaret, postquam diversorum humorum a sanguine separationem vasculis potius deberi neuro-lymphaticis, e parietibus arteriarum oblique prodeuntibus ac insensibilium ostiolorum magnitudine, figura & situ varie differentibus, dum reliquus sanguis rubicundus, nullam in extremitatibus arteriarum mutationem subiens, immediate in venas, ceu vasa ubivis cum arteriis continua propellitur, experientissimus *Vioussens* evidentius & accuratius demonstrasset. Ceterum sub calcem *Dissertatio* pariter medica, quam in auguralem *Adam Christianus Thebesius de circulo Sanguinis in corde* Lugduni Batavorum A. 1709 habuit ac in qua multa venularum oscula in apricum protulit, quæ non modo in dextro cordis ventriculo, uti *Vioussens* in *novis de corde inventis* ad Boudinum gallice perscriptis, sed & in sinistro ac in utraque auricula vidisset, una cum *Figurarum Tabula* occurrit annexa.

GEORGI WOLFFGANGI WEDELII LIBER
de Morbis Infantum.

Jenæ, sumptibus Joh. Felicis Bielckii, 1717, 4.

Plag. 20.

Quamquam ardua res sit in Medicina puerulis mederi, maxime cum, quod ipsis male est, referre nequeant, nec applicari æque patiantur medicamina, tantum tamen abesse putat *Clarissimus Wedelius*, ut tenella ætas obstet, vel contraindicet medicæ artis

artis præfidia, ut potius aliis contra majori ope indigeat, quanto delicatior est machina corporea, & facilius patitur, graviusque afficitur. Cum igitur ferre debita & tuto possint, & expectent infantes, naturæ nullo modo relinquendi, sibi mederi non valenti, vel imperitis obstetricibus, aliisque vetulis & empiricis, nec minor laus sit infantibus mederi quam adultis; hanc in se suscepit operam Autor Clarissimus, ut morborum tam communium quam propriorum, seu huic ætati congruorum, causas non minus eruat, quam curationem suppeditet. Nos impræsentiarum ea, quæ clarissimus Autor ex propria experientia observavit, sive theoriam, sive remedia evporista spectent, speciminis loco allegabimus.

p. 8.

9. Vidit pedibus natum foetum manualibus, magis scilicet manus quam pedes referentibus, & alium, in sinistra nate lituram offerentem, cum mater gravida sinistro hypogastrio dolorificum sensum aliquandiu sensisset, indicio sanguinis ibidem minus æqualiter circulati. Tumorem genæ connatum emplastro miraculoso imposito plurimum imminuit; & alium nævum maternum prope oculum in puella, & in capite alterius infantis per lapidem corrosivum destructum, in cancerum vero degenerantem in virgine vidit, ab aqua forti improvide applicata, quoniam nævus non tam extirpatus quam irritatus saltem fuit, ubi simul in toto abdomine & mammis tumores glandosi lividi sub cute exorti sunt. In infante nondum fere annum nato intra octo dies labii leporini limbum perfecte confutum & coalitum, futura non nisi ficca, observavit, postquam ante sectionem uncinuli undique agglutinati fuerunt, ut citra ullam futuram cruentam circumvolutio commodior & minus dolorifica contactum vulnerum promoveret. Uvulæ defectum in infante advertit, quod mater pisciculis vivis deglutiendis addicta ore aliquando piscis aperto inspectoque dedisset ad talem ideam repræsentandam occasionem. Postquam igitur eapropter infans lac per nares reddere visus fuit, papillam longius in os ejus ingerere jussit, ut breviori via lac melius deglutiri posset, in progressu tamen ætatis certas literas idem exprimere non potuit. In ano imperforato abdomen a retitantibus fæcibus alvi intumuisse, vomitumque iliacum insecutum fuisse, in puella intestinum rectum ad puden-
- 10.
- 12.
- 14.

dum muliebri protensum & locum excretionis vicarium invenisse recordatur. Pueri mentionem facit, qui dormiens optime respiravit, simulac vero e somno expergetus, sonora voce spiritum traxit, & quasi dormiens ronchos duxit, lenim magis magisque adauctos & sonorius expressos, adeo ut per totum conclave exaudiretur, cetera sanus; idque per novem integros menses duravit, quibus exactis penitus sed successive restitutus fuit. Infanti triduo, qui inquietudinem passus & minus placabilis deprehensus fuerat, aliis non juvantibus, pro deplorato jam habito clysterem cum successu adhibuit. Puellum sex mensium commemorat, qui graviter epilepsia laboravit, tandem e naribus materia crassa, a constrictione cerebri progressa, ejusque æmula substantia excreta, mox mortuus. Hydrocephalum refert a natiuitate ab impressione matris ob visum crebrius tempore gestationis caput ligneum in puella, quæ ultra duodecim annos vivebat. Contusiones & vulnera capitis in adultis, & in infantibus longe magis facile, aliquid ichorescentiæ fermenticæ post se relinquere, in futurum saltem erupturæ, exemplis paralyseos & epilepsiæ probat. In ophthalmia infantum aliquot mensium vesicatorium in nucha vel pone aures, in adultioribus duorum, quatuor, vel novem annorum setaceum adhibere, imo & fonticulum excitare non dubitavit; ad externam autem pinguedinem viperinam recentem palpebris illitam, vel pro re nata etiam instillatam, reliquis omnibus antefert. Pice liquida loto capite curatam tineam & pediculorum proventum præmissis tamen internis testatur. Ranulam sub lingua sublatam perhibet frictione cultelli vel gladioli myrtini ex ligno, quo bufo confossus erat, semel iterumque adhibita, quo facto cuticula secessit, involucrum membraneum malumque penitus evanuit. Puellam allegat quinque annorum, quæ sana ceteroquin visa ex scorbuto universum corpus maculis punctatis ex rubro fuscis pictum unaque glandulas subcutaneas in conglobatas mutatas, pressa cute sublucentes, lividas habebat, perfecte tamen sanata fuit. Infantis mentionem facit unius anni, qui ex utroque oculi cantho sanguinem excrevit. Serpentem ex infante trium annorum vivum excretum adhuc asservat. Ex incurvatione quasi serpentina

p. 16.

29.

43.

47.

51.

54.

61.

71.

77.

82.

118.

124.

139. tina costæ majori & neglecta præcidentiam uteri ob viscerum compressionem in virgine inde coortam notavit. Infantem vidit ex utero materno vix egressum luis venereæ connatæ notas manifestas, præcipue in pudendis exhibentem, & brevi tempore hinc mortuum, quamvis in parentibus, ipsius quidem conscientia, nullum hujus vestigium præiens adfuisset. Fissuras in angulis labiorum & ulcuscula Anno 1711 prope Sondershusam in aliquot generosis infantibus observavit.
- 152.

EQUITIS ET ANIMI ET INGENII VIRIBUS præstantissimi ULRICHI DE HUTTEN ad B. Pirckheimer Patr. Norimb. Epistola, qua & vitæ suæ rationem & temporum, in quæ ætas ipsius incidit. conditionem luculenter descripsit; in lucem denuo protulit & Commentarium, quo illustris hujus Equitis fata & merita exponuntur. Subjecit JACOBUS BURCKHARD, illustr.
Gymnas. Hildburgh. P. P.

Wolfenbütteli, apud God. Freytag, 1717, 8.

Plag. 18.

IN iis, quibus in publicam lucem producendis occasionem dedit annus, qui nunc agitur, repurgatæ opera D. Lutheri fidei sæcularis, censendus etiam est præsens hic de *Hutteni* vita meritisque Commentarius. Egregiam hæc exponendi occasionem nactus est Cl. Editor, dum ex bibliotheca *Perizoniana* inter varia *Hutteni* scripta præsentem quoque accepit Epistolam, cui accessit fratrum suorum benignitas, qua ex Wolfenbüttelenfi Bibliotheca eximia ad hoc negotium subsidia ipsi fuerunt subministrata. Cum vero eadem hæc epistola Francofurti 1610 in 4to libro cuidam fuerit inserta, qui inscribitur: *Discursus Epistolares Politico-Theologici de statu Reip. Christianæ degenerantis, tum de reformatandis moribus & abusibus Ecclesiæ &c.* ne eodem illa heic appareret habitu, prolixum de *Hutteni* vita fatisque addere consultum duxit Commentarium, cujus prima pars epistolæ huic est annexa. Epistola vero hæc *Hutteniana*, d. VIII Cal. Nov. MDXVIII Augustæ data, est responsio ad judicium B. Pirckheimeri,

meri,

meri, quod ipse ad Huttenum de *Dialogo* ipsius de *Aula* perscripserat, & in quo ei de vita aulica deferenda seque studiis consecrando consilium dederat. Displicet *Hutteno* hoc consilium, qui otio indulgere erudito non consueverat; se itaque, scribit, suo per XII annos itinere exacto denuo quasi vitam spiritumque recipere velle, nec sibi animum esse solitudini se dandi librosque conscribendi. Nec tamen ideo inter aulae curas litterarum se negligere studia, pergit, quamvis id amici Itali putantes ea ex causa litterarum commercia cum eo continuare recusassent. Ut vero suum hunc in literas amorem porro confirmet, provocat ad zelum, quo *Reuchlini* scripta contra iniquos defenderat, id quod variis comprobatis documentis, ex quibus illius tempestatis barbaries & quanto odio contemptuque cultiorum litterarum initia fuerint exposita, luculenter potest cognosci. Tum praesentis vitae rationem ei exponit, se temporis vacationem a negotiis admetiri studiis, portatilem maxime bibliothecam & optimum quemque Autorem secum circumferre solere, sibi que jam quaerere anagnostam, qui ipsi in studiis ministret ac laborem minuat. Dein turbulentum nobilium, qui agros incolebant, statum describit, qui sibi ipsis quotidiana bella intestina movebant, adeo ut non nisi armatis multoque milite stipatis licuerit exspatiari. De *Sermone* suo ad Principes *exhortatorio* se impediri enarrat, quin eo, quo illum habuerit, modo imprimi curare posset, additque simul turbas super ipsius scripto, quod *Nemo* inscribitur, exortas, tandemque literas hasce concludit, facta antea *Lutheri*, *Oecolampadii*, *Erasmi*, *Guil. Buddei* aliorumque hominum doctissimorum mentione, qua satis ostendit, ipsi gratissimam fuisse renascentium litterarum fideique purioris salutem. Huic itaque epistolae, cujus potiora haec enerravimus momenta, duos addidit *Cl. Editor* Commentarios, quorum alter notas in epistolam hanc *Hutteni* continet, alter ejusdem vitam recenset, cujus priorem tamen partem modo haec nobis exhibuit, quam posterior proxime haud dubie consequetur. Hic vero generis antiquitate, virtute & doctrina nobilissimus eques *Ulrichus de Hutten* d. XX aut XXI Apr. 1488 in gentilitia arce sua *Steckelberg* fuit natus. Anno aetatis XLmo in Monasterium *Fuldense* ad profe-

P. 3.

4.

6.

18.

20.

33.

45.

57.

63.

66.

- quenda literarum studia missus quin ab Abbate in ordinem suum solenni reverendis hominibus formula reciperetur, impedivit nobilis Suevus, Eitelwolff a Stein, Abbati id strenue agenti
- p. 67. dicens: *Tune hoc ingenium perdes?* Fulda Coloniam Agrippinam & exin Francofurtum ad Viadrum abiit, ubi omnium primo, qui in ista Academia celebratus est, anno 1506 promotionis actu anno ætatis XVIII Magistri titulis & honoribus fuit insignitus. Anno ejusdem Sæculi nono Imperatoris in Italia castra fuit secutus, vel ea adductus ratione, quod in itinere viatico destitutus prosequi illud non posset. Germanorum musis redditus scriptis inclarescere cœpit, inter quæ *Ars Versificatoria*, carmine heroico Wittenbergæ A. 1511 edita, qua eruditorum amorem, parentis vero sui ab humanitatis studiis multum alieni odium in se convertit, qui eum denuo in Italiam ad Juris scientiam melius excolendam ablegavit, ubi a Gallorum militibus, qui Papiam Insubrorum adversus Helvetos corona cinxerant, tres dies integros, febre præterea laborans, in angustiissimo domus recessu obsessus, certusque mori, hoc sibi composuit epitaphium:

Qui misere natus miserabile transiit ævum,
 Sæpe malum terra, sæpeque passus aqua,
 Hic jacet Huttenus, Galli nil tale merenti
 In fontem gladiis eripuerunt animam.
 Si fuit ex fato, ut totos male viveret annos,
 Optatum est, quod tam corruit illa cito.

- Urbe vero ab Helvetis capta ipse quoque captus, spoliatus crudeliterque fuit habitus, donec tandem post bonorum & pecuniarum aliquam jacturam fuit liberatus. Secutis vero annis humaniori doctrinæ se totum consecravit, Poesi imprimis, & quid in ea præstiterit, docent inter multa alia ejus *Epigrammata*, ab aliis ipso inscio & invito collecta publicæque luci exposita. Anno 1515 patruelis ipsius, *Jo. Huttenus*, ab *Ulrico Duce Wurtenbergensi* in silva *Beblingensi*, propterea quod Princeps illius conjugem deperierat, ipsius manu fuit occisus, quo truculento facinore Noster adeo est commotus, ut multis iisque acerrimis scriptis, præcipue quatuor *orationibus* in occisorem inveheretur.
85.
 90.
 93.

Eodem

Eodem funestissimo & fatali anno summum fere patronum suum, *Eitelwolfum de Lapide*, Magistrum Curiae & civitatis Moguntinae praefectum lugubri fato amisit. Tertium tandem A. 1516 juris civilis ediscendi causa in Italiam abiit, ubi iterum ingenti vitae discrimini fuit expositus, quandoquidem quinque Galli praedones nefando ausu ipsum aggressi vitae ejus insidiabantur, sed praesentissima DEI ope latronibus profligatis, unoque eorum interfecto, feliciter huic periculo, nisi accepto in sinistra bucca vulnere, tum quidem ereptus est. Enimvero mox in aliud incidit, orta scilicet Bononiae inter Germanos ac Longobardos seditione pene interemtus est, jussusque causam apud civitatis praesidem communi civium nomine peroravit. Redux in patria Augusta a Maximiliano Imperatore laurea poetica fuit donatus, laetumque accepit nuntium, Erasmum publicam ipsius in sua Novi Instrumenti editione fecisse mentionem, qua de causa ei in epistola quadam gratias deinceps persolvit. Tandem in arcem suam Steckelberg reversus, *Laurentii Valla librum de Donatione Constantini M. ementita* recudi curavit, Leoni X Pontifici dedicatum, ubi durissimis & maxime aculeatis verbis Pontifices, qui Leonem antecesserunt, perstringit, furumque, tyrannorum & depeculatorum nomine producit. Elapso exin aliquo tempore, & itinere ad Gallos feliciter exacto, in *Alberti Moguntini* Archi-Episcopi aula commoratus, diversa edidit scripta, in quibus *Dialogi de Aula* praefationem, Epistolamque *Pirckheimeri*, cui Epistola supra exposita responderat *Huttenus*, Cl. Editor heic inserens praesenti operi finem imponit, reliqua *Hutteni* fata alii reservaturus occasioni.

p. 101.

108.

109.

111.

117.

119.

124.

GEORGII NICOLAI KRIEGK COMMENTARIUS de Vita Celeberrimi Viri JUSTI ADRANSFELD, Pædagogiarchoe ultra semiseculum promeriti. Subnexæ notæ, Athenæi Gættingensis historiam contextumque totum illustrantes.

Jenæ, apud Jo. Fel. Bielkium, 1717, 8.

Alph. 2.

Fff 3

Agri.

Agricolæ, foceri sui, vitam & merita descripturus Tacitus li-
 brum hunc suum pietatis professione aut laudatum iri sperat
 aut excusatum. Non indigere hac præfatione videtur præsens
 hæc Commentatio, quam Cl. Autor honori foceri sui destinavit,
 quippe quo pietatis suæ officio ita est defunctus, ut sui non mo-
 do *Dransfeldii* merita prolixè exponeret, sed & Gœttingensis
 scholæ historiam, quæ ejus erat tempestat, sollicitè nobis recen-
 seret. *Gœttingæ* autem, perantiqua in *Gothorum* sede ad *Lainam*,
 d. 27 Jun. A. 1633 primum lucem adspexit Justus a Dransfeld,
 ea omnino tempestate, qua belli funestissimi flamma *Germanos*
 & inter illos *Saxoniam* præsertim *inferiorem* longe ferali admo-
 dumque diuturno incendio exhausta penitusque conquassavit.
 15. Gente præclara, patricia &, observante Jo. Leznero, jam ab anno
 post reparatam gratiam 1200 nobilissima prognatus patrem ha-
 buit *Bernhardum*, virum sapientem, gravem & singulari prædi-
 tum pietate; matre vero usus est *Anna Hardegia*, cui potissimum
 18. debuit, dum quinque annorum puer genitorem amisit, quod
 ingenuè & liberaliter fuerit educatus. Ab hac enim primum fi-
 dei & curæ doctorum in schola urbis patriæ inferiore publico-
 rum, *Justi Nictmanni*, *Jo. Wolffii* & *Thom. Spangenbergii* tradi-
 tus fuit & commissus, dein alios adhuc habuit magistros, in qui-
 26. bus eximie collaudavit *Henr. Cælerum*, *Anton. Blumium* ac *Jo.*
 28. *Speckbættelium*. Præcipuam vero doctrinæ suæ partem in acce-
 ptis tulit *Jo. Christoph. Koblansio*, ipsum in Mathematicis & hu-
 maniore Græcorum doctrina sollicitè instituenti, cui *Coburgum*
 vocato cum in publico docendi munere succederet *Jo. Georg.*
Brombergius, eandem & parem in erudiendo *Dransfeldio* adhi-
 buit dexteritatem. Cum itaque præter ingenii docilitatem,
 quod supra ætatis modum præcox ac velocius imo plane divi-
 num fuit, pietas & virtus in tenero ejus pectore præmature eluce-
 rent, factum est, ut in publicum prodire & in convocato audi-
 entium confessu orare, disputare juvenis adhuc non erubuerit,
 & quo ex omnium consensu altioribus Academiæ subfelliis
 dignus habeatur, disputationem de Physicæ natura Marte suo
 52. confectam inter ingentes præceptorum & commilitonum plau-
 sus & admirationes habuit, quacum conjunxit sermonem epico
 carmi.

carmine compositum, quo de *Gættingæ* laudibus differens patriæ suæ ultimum solenni in scholis formula vale acclamavit. Telam igitur hanc studiorum in patrio ludo semel feliciter egregieque cœptam in Academia *Julia* pertexere & conficere strenue est aggressus, dum publicos in ea doctores, *Jo. Hilperum*, *Jo. Hornejum*, *Andream Frœlingium*, *Hermannum Conringium* aliosque complures frequentissime audivit; præcipue vero a *Sollenio*, scholastico quondam præceptore suo, fidei & doctrinæ *Christophori Schraderi* fuit commendatus, ad cujus pedes federe sibi semper duxit felicitati, ita ut ab illo inter secretiores etiam parietes eloquentiam, historiam, de temporum locorumque intervallis aliasque doctrinas solertissime fuerit edoctus, qui ipsum etiam tanti habuit, ut unum ex filiis in Græcis literis instituentum ei crederet, quod in parentis museo & eodem præsentè feliciter diuque fuit exsecutus. Postquam autem illas doctrinas, quas in Theologiæ cultura nobis prodesse novimus, satis perceperat & excoluerat, ad sanctissima hæc literarum studia animum appulit, quæ ut apprehenderet, doctoribus usus est *Gerhardo Titio Frid. Ulrico Calixto*, filio, *Balthasare Cellario* & in primis *Joach. Hildebrando*, in cujus domum & convictus societatem receptus libero in museum ejus egregia & copiosa librorum supellectile instructum fruitus est accessu. Nec illibata etiam Juris consultorum relinquere voluit præcepta, quare Jus, quod vocant, *Canonicum Georgium Wernerum*, leges vero & instituta explicantem audivit *Enochum Glaserum*. Hæc itaque doctrinarum divitias largissime hæctenus collectas ut aliis exponeret, facultatem ipsi concessit inclyta Academia *Julia*, qua selectiora ingenia optimas docere litteras, quæ ab humanitate appellantur, in regnum ipsi fuit, licet nondum ex adultæ Academicarum more publicis doctrinæ titularis insignito. Qua sua virtute & eruditione effecit, ut illustribus aulæ proceribus commendatus beneficiis a *Georgio Wilhelmo*, Duce *Brunsvicensi* & *Lunaburgensi*, tractaretur, quibus egregie sublevatus stadium suum, quod occæperat, decurrere valuit, donec *Hannovera*, quo ad filios quorundam procerum instituendos per aliquod tempus profectus fuerat, reverso primum Prorectoris, dein novem exactis annis *Pædagogiarum*

p. 53.

59.

86.

61.

97.

103.

I 12.

17.

119.

121.

124.

128.

chæ

- p. 196. chæ & ante aliquot etiam annos Theologiæ in Gymnasio doctoris dignitas ipsi fuerit collata. Quanta pietate, docendi prudentia, quam facili ad molestias scholarum deglutiendas, erga laborum socios pacis studioso, inque contemnendis aduersitatibus heroico plane & constanti animo, quanta tandem autoritate, fide & amore in discipulos, liberalitate in egentiores atque temperantia officiis hisce fuerit defunctus, prolixè enarrat Cl.
272. Autor, præsertim vero in *B. Dransfeldio* laudatur animi moderatio, qua nihil iræ, nihil fervori dedit, quo factum etiam est, ut tot laboribus totque annorum molestiis corpus & ipsius valetudo neutiquam frangeretur, cujus cum quidam belli dux ex eo sciscitaretur causam & quibus subsidiis ad tantam pervenerit senectutem, respondit: se addidicisse posse ferre stultos. Egregiam ipsius doctrinam satis abundeque nos edocent monumenta
274. ejus publicæ luci exposita, *Programmata soluti & ligati styli*, varia dramatica, *prodromus monumentorum quorundam Gattin-*
216. *gensium, Ciceronis Epistolarum libri ad diversos*, variaque alia, quorum plura adhuc in scriniis delitescunt. Huic itaque suæ
219. virtuti, doctrinæ & diligentiae non hæc tantum constiterunt præmia, sed sine ullo majorum exemplo etiam ad dignitatem *Canon-*
296. *ici Eimbeccensis* fuit evectus. Bis conjugium iniit, primum suafore & consultore *Justo Gesenio*, A. 1671 cum *Clara Sophia, Christi-*
303. *ani Wilhelmi*, Medicinæ Doctoris & Physici Hallensis Saxonum filia, quæ filium unum quatuorque filias enixa post XXIV annorum conjugium ex ejus amplexibus fuit erepta; dein decem annorum viduus cum *Margaretha Elisabetha, Jo. Meelbaum,*
311. Antecessoris & Consilarii Brunsvicensis, filia, quæ cum adversa
312. corporis valetudine diu conflictata post paucorum annorum decursus est demortua. Hisce vero calamitatibus admodum debilitatus morti, quam sibi nunc instare judicabat, egregie se præparavit & cum adesse horam decretoriam persentisceret, in eximium sui solatium Joannis C. XIV--XVII & 2 Cor. V a v. 1 ad 18 moribundo sibi Græco sermone prælegi curavit, multas precandi formulas ipse consignavit & tandem somno quasi placide capienti simillimus d. XVI Aug. elapsi anni animam gravi senio curisque gravioribus fractam & confectam exspiravit.

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXVII. 417

*GODEFRIDI HECHTII GERMANIA SACRA
& literata; sive de origine & progressu rei sacræ atque po-
litiõis in Germania doctrinæ ex ævo medio
Commentarii.*

Vitembergæ, apud Godofr. Zimmermanum, 1717, 8.

Alph. 2 plag. 4.

QPtime Cl. Hechtius de Republica literaria meretur, qui post-
habita quidem rerum politicarum tractatione, rei sacræ &
doctrinæ elegantioris vicissitudines hoc opere recensere instituit,
destinatis cuivis seculo libris duobus, quorum alter res sacras, al-
ter humanioris doctrinæ rationes complectitur. In vicissitu-
dinibus ecclesiæ exponendis, ea plerumque via incedit, ut incre-
menta & decrementa religionis, ritus sacros, schismata & hære-
ses, mores cleri, & Judæorum in ecclesia fata quovis seculo de-
pingat. Literarum statum dum tradit, monasteriorum & Aca-
demiarum faciem, dein oratores, poetas & musicos, tum verna-
culæ linguæ culturam, & tandem bibliothecarum curam enarrat.
Atque ista methodo ad Seculi XVI primordia progreditur, quo
tempore salutaris reformationis beneficio & ecclesiastica & lite-
raria res publica efflorescere denuo cœpit. De toto vero hoc ope-
re id fatendum, haud perfunctorie in ejus compositione fuisse
versatum Autorem, & fontes identidem atque cœvos rerum te-
stes diligenter consuluisse. Recentiores si quandoque in subsidi-
um adhibuit, minime dissimulat, & in Leibnitii, Reimanni, Ha-
chenbergii & aliorum laudes hoc nomine sæpius excurrit. Sin-
gularia ubivis selegit, fabulas rejecit, errores aliorum emenda-
vit, conjecturas addidit. Nos quædam specimina, cum Auto-
rem per omnia sequi instituti ratio minime patiatur, affere-
mus. Profanæ religionis cultum ante Caroli M. tempora de-
scribit; atque Deos, sacrificia, lucos & sacerdotes vel breviter
attingit. Lucos eos delegisse, quibus flumen proximum fuit, vel-
ut singulare observat simulq; aliquot Autorum loca explicat. *Μα-
τημψύχως*, quam credebant Druides, ex schola Pythagoræo-
rum profecta videtur. Multum autem inter utrosque interesse
vel eo argumento evincit, quod Pythagoras statuatur, animam ho-

p. 23.

30.

minum migrare in corpora pecudum, ex iisque ad homines re-
 migrare; Druides contra putant, eam continuo ab homini-
 bus ad alios homines transire. P. 2 L. I de auspiciis religionis
 P. 74. Christianæ agit, quæ nimis obscura esse conqueritur: Germa-
 nos tamen Britannis ejus incrementa debere & viros doctrina
 & moribus graves ad eos transnavigasse ostendit. Saxones Wit-
 90. tekindo Duce, post gravissima bella cum Carolo gesta, supersti-
 tioni tandem nuntium remiserunt. Neutiquam tamen ut vi-
 cti, quod vult Eginhardus, religionem Christianam amplexi
 sunt, sed liberi eam susceperunt, finesque simul tuiti sunt. Lu-
 dovicus Pius, ut incolumis confisteret doctrina cœlestis, multa
 I 21. cœnobia exstruxit, in quibus Corbejense eminet, ex quo tan-
 quam equo Trojano complures literati & egregii viri prodie-
 runt, quos nominat Noster. Degenerare tamen hoc jam secu-
 lo doctrina & mores clericorum ceperunt, turbasque jam non
 exiguas excitavit Godeschalckus, docens, homines quosdam vitæ
 I 45. æternæ, quosdam morti divinitus destinatos, quos in scholis
 prædestinatos vocant. Seculo X gravior a paganis clades eccle-
 siæ illata, hinc Danis & Slavis, inde Boemis & Hungaris eam
 I 95. turbantibus. Halcyonia tamen eidem ab Henrico Aucupe & Ot-
 tonibus restituta. Magna Slavorum pars ab Ottone M. debel-
 lata, beneficio Geronis, primi Lusatia Marchionis, cujus memo-
 riam ex cœnobii Gerenrodensis monumentis J. C. Becmannus
 restauravit, qui idem diplomata a Papenrodio male expressa cor-
 306. rexerit. Optat hac occasione Cl. Autor, ut Becmannus, quod jam
 pridem in animo habuit, perficiat, & Papenrodium emen-
 datum literato orbi restituat, id quod edito nuper paulo ante ejus
 mortem tertio Historiæ Anhaltinæ Tomo factum esse constat.
 Præterea hujus potissimum ætatis clericos falcem in alienam
 messem immisisse, seculi artes cum sacerdotio conjunxisse, at-
 que reipublicæ causas egisse, communis fuit politicorum quere-
 la. Calamitas summa Germaniam Seculo XI misere pressit. De-
 testanda enim barbaries, intestini Saxonum, Slavorum & Cleri-
 corum motus, Romanique Pontificis tyrannis in ruinam ejus
 conspirasse videbantur. Seculo XII eadem fere erat rerum sa-
 crarum facies. Inter arma fiebant de cultu divino leges; quin-
 imo

imo tanta erat confusio, ut, Alberto Stadenſi teſte, in diebus illis non fuerit ſacerdos in univerſa gente Lutitorum, Obottitorum, ſive Vagitorum, niſi tantum in urbe Lubeca. Pontificis placita tanquam e tripode dicta excipiebantur; actumque ſine dubio de Germanorum libertate fuiſſet, niſi Fridericus I eandem defendendam ſuſcepſiſſet, nimiamque Pontificis proterviam coercuiſſet. Seculo XIII pejor erat politicarum non minus quam ſacrarum rerum ſtatus. Durante pernicioſo interregno elatius ſe gerebant Pontifices, & ſervile Germaniæ proceribus obſequium imperabant. Tanto nimirum odio eos habebat Martinus II, ut ſæpius optaret, commutari in ciconiam vel in luciam, quo vel ſic eos tanquam ranas ex paludibus capere & devorare poſſet. Plures hoc ſeculo ordines cœpere, quos inter ordo enſiferorum, fratres calendarii & flagellatores apprime notandi, quorum origo hoc libro explicatur. Eadem fata ſeculo ſequenti ſacra Germanorum experiebantur. Nam eſi Taulerus & Rusbrockius magno ordinis ſui ornamento flourerent, & templariorum etiam ordo deleretur, maxima tamen cleri pars antiquum obtinebat, delitiis ſtudia poſtponebat, & in crassa omnium rerum ignorantia verſabatur. Exemplum rudis ejuſmodi Sacerdotis aſſert Auctor. Candidatus quidam ab Antifite interrogatus, cur lapſi eſſent angeli? reſpondit: quia non ſervarunt jejunium. Item an Pontifex mentiri poſſet, cum omnes homines mentiri queant? hæc quæſtio, dixit, eſt metaphyſica; tum, cur Pontifex vocaret ſe ſervum ſervorum Dei? quia ab omnibus, reſpoſuit, in mundo profitum ſuum habet. Seculo XV Pontificis in Germania vires paulatim fractæ, Germanorum vero dignitas aſſerta fuit. Tres uno tempore Pontifices, Johannes, Gregorius & Benedictus maximo diſſidio autoritatem Pontificiæ dignitatis labefactabant, contentio de conciliorum autoritate, cui ſe Pontifices ſubmittere detrectabant, auſta, controverſia, an Maria peccato originis fuerit ſubjecta? maxima animorum concitatione agitata, & ignorantia clericorum omnium riſui expoſita fuit. Tulit & hoc ſeculum multos in ipſis Papiſmi tenebris veritatis teſtes, qui vaticiniis egregiis futuræ reformationi præluſerunt. Sunt iſti Joh. Huſſus, Hier. Pragenſis, Joh. Weſſelus, Joh. Geilerus, Kai-

p. 362.

436.

518.

581.

570. *P.* sersbergius, Seb. Brandius, Joh. Hiltenus, Andr. Proles, Nicol. Ruffy, & alii, quorum vitæ & præfagia enarrantur. Habita & hac ætate celebratissima concilia, Constantiense alterum, alterum Basileense. Interim Monachorum istius temporis status erat corruptissimus. Literæ fere exulabant, Antistites rudes erant & eruditionis omnis expertes, vulgus vero clericorum, si corporum habitus excipias, nihil fere humani habebat. Nullum erat vitiorum genus, cui non immersum legimus istius ævi clerum, quod multis & risu dignis exemplis ab Autore probatur. Lepidi sunt rhythmici, quibus plebs de Gebhardo Antistite Halberstadiensi cecinisse dicitur,

569.

*Biskop Gebhard van der Bode,
Sin Ros beschritt er node,
Sin Stab ist kurt und schlicht,
Zum Biskops Amt toegt er nit.*

594.

599.

603.

Ipsi proin Pontificiorum cordatiores necessariam esse monachis reformationem judicabant. Instituebatur hanc ob causam memorabilis inter Pontificios Bursfeldensis unio, cujus membra literati quidam & probi viri monasteriorum emendationem urgebant. Ipse Papa Nicolaus V Nicolaum de Cusa Purpuratum eo in Germaniam mittebat, ut monasteriorum regulas, quæ oblitteratæ erant, renovaret, ad normam reformationis Bursfeldensis emendari juberet, formam etiam modumque iis, quos in emendationis societatem cooptaverat, præscriberet. Laudabili vero hinc instituto maxima pertinacia resistebant monachi, monasteriorumque præfecti. Sexus etiam fœmineus suam licentiam servare quam melioris vitæ rationem probare malebat. Legi certe meretur responsio, quam virgines apud Mindenses vestales Buschio eas emendaturo, manibus ante pectus complicatis stantes, uno ore his verbis dederunt: *Nos omnes pariter conclusimus, & simul juravimus, quod nolumus nos reformare, nec regulam nostram observare, rogamus, ut non faciatis nos perjuras.* Ipsa vero hæc emendatio, si dicendum quod res est, erat fere superficialia; quandoquidem non doctrina corrupta, sed ritus tantum.

tum immutandi erant. Suppetunt Autori litteræ, in concilio Basileensi editæ, atque a Fr. Dyonisio descriptæ, quibus, quæ fuerit hujus emendationis ratio, clarissime patet; quæ adeo hic integre, etsi prolixiores, typis exscriptæ Lectori communicantur. Pari industria & dexteritate in explanandis literarum apud Germanos fatis versatus est Cl. Autor; de quibus multa singularia collegit. Sed quoniam excerpti limites transgredi non licet, malumus illa Lectorem ex ipso fonte haurire. p. 607.

*JO. MABILLONII ITER GERMANICUM ET
JO. LAUNOJI de scholis celebrioribus a Carolo M. & post
Carolus M. in Occidente instauratis Liber. Accedunt: Fa-
cultas Parisiensis de Doctrina pronuntians & veteres For-
mulae Protestationum Romæ a Pontificibus in Parisiensi &
quibusdam aliis Academiis a Doctoribus fieri solita-
rum. Præmissa est Præfatio JO. ALBERTI
FABRICII, D. & Prof. Publ.*

Hamburgi, sumtu Christiani Liebezeit, 1717, 8.

Alph. I^r.

CL. Fabricio, qui in literarum orbe scriptorum & multitudine & elegantia nominis immortalitatem jam dudum merito suo est adeptus, debemus iterum duo hæc rariora scripta, quorum prius est Jo. Mabillonii, doctissimi quondam ex ordine fratrum D. Benedicti, posterius vero Jo. Lounoji; ille, Jo. videlicet Mabillonius, qui auspiciis, liberalitate suaque illustrissimi Jo. Baptiste Colberti, primi tunc & præcipui inter Regis Galliarum amicos, iter quoddam A. 1683 cum socio, Michaele Germano, in Germanorum terras suscepit, profectionis hujus suæ historiam quarto veterum Analectorum Parisiis 1685 publicæ luci expositorum volumini inseruit, unde, cum Analecta ista eruditorum oculis nunc sese subduxerint & rariora sint facta, depromsit Cl. Editor. In hoc vero scripto morem illorum non sequitur Jo. Mabillonius, qui, dum itinera sua recensent, in describendo terrarum urbiumque situ, in soli natura, fructibus, animalibus plantisque enarrandis prolixi sunt imo prodigi, sed quas Biblio-

thecas inviserit, quibus cum viris doctis consueverit, quos rariores codices manu conscriptos oculis usurpaverit & in usus suos converterit, luculenter exponit. Launoji librum quod attinet, qui in ultimas scholarum in Germania origines & incunabula inquirat eademque excutit, & egregie omnino literarum patriæ nostræ historiam illustrat, facile & a raritate & ab argumento, & potissimum quoque ab Autore & parente suo ejusque nominis celebritate sese ubique commendat, cui egregia doctrina, candor & in recensendis alienorum etiam a fide sua historiis dexteritas fidesque, & diligentia in primis scribendique sedulitas magnum in orbe peperere nomen, quæ omnia luculenter admodum ex scriptorum recensione patent, quam prolixè heic Cl. Editor anteloquii sui fini adjecit.

LIBER LXX HEBDOMADUM RESIGNATUS,
seu in Cap. IX Danielis Dissertatio, in qua per genuinam editionis Vulgatae interpretationem Hebraico textu illustratam
Prophetiæ celeberrimæ nodus dissolvitur; Autore
JACOBO MARIA AYROLO, Societ. Jesu.

Romæ, typis Georgii Plachi apud S. Marcum, 1713, 8 maj.

Plag. 15.

PERarduus est locus, qui Cap. IX Danielis extat, ob ambiguitatem chronologiæ, quam secum fert in 70 hebdomadibus computandis, adeo, ut in ea solvenda viri magni ingenii hucusque defudarint. Hac de materia Celeb. Autor opus parare quadripartitum fidem nobis facit, cujus prima pars *Prophetiam de 70 hebdomadis*, altera *eorum, qui hebdomadas a Christo distrahunt, Rabbinorum in primis confutationem*, tertia *questionem de anno Dominicæ Passionis, circa quam hebdomades finem accipiunt*, quarta *Chronicum atque annos expansos triplici huic operi necessarios, complectatur*. Primæ ergo partis epitomen, Dissertationem videlicet de 70 hebdomadis hic edidit, tanquam operis subsequenti prodromum, occasionem nactus ex singulari S. Pontificis clementia, qua auditores suos specimina studii sui Ebraici ipsi offerentes excepit, & pro ulteriori harum literarum incitamento

mento pretiosa numismata, quæ suam ex altera parte effigiem, addito emblemate: **אֶהְיֶה לְעַמִּים שְׂפָה כְרוּרָה** *Reddam populi labium electum*, (Hebraicum idioma niinirum, ut Kimchi & Abben Esra in Sophon. interpretantur,) ex altera vero hebdomadas quatuor præferrent, sanctorum nuper fastis adscriptos, tribuenda iisdem iussit. Perspicue atque distincte Autor Noster mentem suam proposuit, totamque materiam in 34 capita dispescuit, quorum I *questionis dignitatem & difficultatem* proponit, tam quod nullus præter Daniele adeo aperte dixerit de Christo, quam quod plurimi Interpretum, teste Deckerio, cum quadratura circuli Mathematicorum cerebrum vexante comparare hanc quæstionem non erubuerint. Interim Judæos ait inde nihil lucrari, cum contra illos sufficiat ostendere, hebdomadas, undecunq; inchoentur, ante annos mille & sexcentos esse completas, sicque Messiam, cujus cædes prædicitur, occisum tunc esse. Hæc duo ostendere Autori nostro arduum non videtur, *major: inquit, est arduitas, ut hebdomadam initium determinetur.* Quod posterius nunc aggreditur, supponens primo, hebdomadas, 70 esse annorum hebdomadas, atque annos efficere 490, secundo illas circa Christi mortem finem suum accepisse. Quibus suppositis C. II *duas* proponit *sententias* de initio hebdomadam 70, quarum altera ab anno 7 Artaxerxis Longimani Persarum Regis, altera a 20 initium hujusmodi desumendum statuit. Ultima plures sibi habet faventes, ea ductos ratione, quod anno 20 per Nehemiam ab Artaxerxe missum muri Jerusalem sint ædificati. Quapropter C. III *difficultatem* exhibet *contra annum Artaxerxis vigesimum*, quæ in eo consistit, quia annus Artaxerxis vigesimus est ante Christum 444, cui si adjiciantur anni vitæ Christi 33, summa fiet 477, hinc deerunt ad annos 490 seu hebdomadas 70 explendas anni 13. In qua difficultate solvenda multa præclara desudarunt ingenia, duplicemque solutionem adhibere consueverunt. Prima est Julii Africani apud Hieronymum, quem secuti sunt Zonaras, Pererius, Torniellus & Huetius, dicendo, hebdomadas 70 per annos lunares ab angelo fuisse computatas, sicque ex annis solaribus 477 effici annos lunares 490. Altera est illorum, qui annum Artaxerxis 20, ab Esra memoratum, non a morte

Xer-

Xerxis derivant, sed ab anno ipsius 12, quo anno Artaxerxem a patre in regni societatem assumptum ex *Diodori & Thucydidis* testimonio colligunt, sicque decem annis repertis annorum numerum ad hebdomadas necessarium ita complent, ut nulla hebdomas plena desideretur. Sed Autor noster C. IV *improbat primam solutionem*, quia Judæi, licet annos lunares ad festa mobilia celebranda observarent, illos tamen per mensem intercalarem subinde adjectum solaribus annis pares fecerunt, & per annos solares tempora computaverunt, teste Lyrano, Spondano, Torniello & Maimonide, qui expresse fatetur *חֲרָשֵׁי הַשָּׁנָה חָם חֲרָשֵׁי הַלְּבָנָה וְהַשָּׁנִים שָׂאֵנוּ מֵחֲשֵׁבֵין הֵם שְׁנֵי הַחֲמָה* *Menses anni sunt menses luna, anni vero, quibus computamus, solis sunt.* Neque chronologiam per annos lunares texere Judæis possibile fuit, cum ipsorum mensis Nisan, quo Pascha erat celebrandum, decursu temporis cum omnibus anni solaris mensibus conjungeretur, hoc enim anno in d. 20 Martii, altero in d. 9 Mart. (quia diebus 11 diem 20 Martii necessario antevertit) incidere, atque adeo Pascha in æstatem, autumnum & hyemem incurreret, quod ex instituto Mosis circa vernalis æquinoctium celebrandum erat. C. V *duplicem Artaxerxis epocham firmam non esse demonstrat*: nam qui eam affirmant, probant ex *Diodoro*, qui fugam Themistoclis conjicit in annum 2 Olympiadis 77, Xerxis 14, & *Thucydide*, qui libro primo tradit, Themistoclem fugientem ad Artaxerxem Xerxis filium, qui nuper regnare cœperat, dedisse literas, unde colligunt anno Xerxis 14 Artaxerxem in regni societatem esse admotum: sed hanc rationem nullam esse Autor ostendit, Diodorum ex *Diodoro* refutans; constat enim ex *Thucydide*, Themistoclem fugientem Naxum delatum esse, quam Athenienses Cimone duce obsidebant, sed Cimon, teste *Diodoro*, anno demum *tertio* Olympiadis 77 in belli ducem fuit delectus, ergo qua ratione fieri potuit, ut Themistocles anno 2 Olympiad. 77 ad Xerxem fugerit? denique C. VI eandem duplicem epocham a Pererio & Daniele Huetio olim improbatam exhibet, inconstantiamque Autorum v. g. Tirini, Riccioli, Petavii in prima Artaxerxis epocha statuenda demonstrat, tandemque C. VII *admissa duplici Artaxerxis epocha annum ipsius vigesimum*

*simum non a prima, sed a secunda esse computandum ostendit, quia, si annus 7, cujus fit mentio Efr. VII, a morte Xerxis est computatus, a morte Xerxis similiter annus 20 computetur necesse est, quis enim dixerit, annum 7 & 20 non ab eadem, sed ab alia atque alia epocha in libris Efræ esse derivatos? quod vero annus 7 inde fit numerandus, patet ex decreto, in quo Patris nulla fit mentio, filius Rex Regum nominatur, quod patri certe, si vixisset, magis quam filio debuisset. C. VIII refellit objectionem contra hoc argumentum, probandam sc. esse prædictam propositionem, cum qui duplicem Artaxerxis epocham tuetur, illam statim explodat: nam, respondet Autor, probare alterum debere, quo jure annus 7 & 20, quorum in libris Efræ fit mentio, a duplici epocha derivandos esse statuat? Denique C. IX hebdomadas 70 ab anno 7 Artaxerxis derivandas probat ex Chronologia, sequenti modo, annus 7 Artaxerxis concurret cum anno 3 Olympiadis 80 i. e. cum anno ante æram communem 457, additis ergo annis 29, (quo æræ anno Christi contigit passio, cum hujus æræ initium 4 vel 5 annis anno Dominicæ Nativitatis posterius sit,) fient anni 486, atque adeo incidet Christi mors in dimidium hebdomadæ, additisque annis 4 i. e. dimidio hebdomadæ reliquo fient anni exacte & ad amissum 490 seu hebdomadæ 70. Postea quomodo ratione Prophetici textus verum sit, ut in annum 7 quadret exitus sermonis, ut ædificetur Jerusalem, ostendit ex reædificatione civitatis, quæ civium ac legum restitutionem tanquam magis principale significare ipsi videtur, quam thesin C. XI--XVI ex opposita notione verbi *Destruo*, ex contextu, circumstantia temporis & Hebraico verbo *לְהַשִּׁיב* confirmat. C. XV & XVI tria circa rem Judaicam decreta Persarum Regum ex sacris literis referri sc. Efr. I, Efr. VI, Efr. VII, quartum autem, quod 2 Efr. c. 2 habetur, non recte ut decretum adduci probat. Quod si autem quis concedat, illud pro decreto stricte sic dicto haberi non posse, nihilo tamen minus facultatem ædificandi Jerusalem significare, refellit id C. XVII. Tandem demonstrat C. XVIII, quod neq; ad Cyri, neque ad Darii decretum referri possit initium hebdomadum, partim ratione chronologiæ, quæ numerum 70 hebdomadum superat, partim ratione duplicis characteris, quo hebdomadum ini-*

tium ab Angelo designatur, i. e. להשיב ולבנות ירושלם, quod nec in Cyrum, nec in Darium, sed in Artaxerxem quadrare videtur, qui ἀποστολαίαν Judæis concessit. C. XX expendit beneficia, quæ decreto suo Artaxerxes Judæis contulit, facultatem meri imperii, ut patet ex Efr. VII, 14, 15, 16, illis concedendo. A Cap. XXI usq; ad XXVI characterem alterum ולבנות ירושלם decreto Artaxerxis inesse, stanteque hoc decreto *jure natura, gentium, civili & divino*, Hierosolymam reædificare licuisse, neque hanc facultatem explicite in decreto exprimi opus fuisse, ostendit. C. XXIX & XXX occurrit objectioni, qua quis Hebraicam rempublicam vere per Efram restitutam negaret, solvitque dubium de distantia 13 annorum, quæ inter *exitum sermonis & ædificium* intercedit. C. XXXI interpretatur totum versum 25 Dan. IX, conjungendo voces שבועים שבעה ושבועים ששים ושנים & per Ablativum exprimendo, vocemque חשב per *quiescere seu habitare* reddendo, sequentem in modum: *Ab exitu sermonis ad redire faciendum & ædificandum Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomadis 7 & hebdomadis sexaginta duabus redibit. sive habitabit, & ædificabitur platea & muri in angustia temporum;* quæ verba juxta Autorem nostrum duplicem exhibent sensum, nec solum significant, ab exitu sermonis de Hierosolyma ædificanda usque ad Christum ducem fore hebdomadas 69, sed significant præterea, Hierosolymæ incolas hebdomadis iisdem 69 in urbe futuros, & urbem sic restitutam in sua restitutione 69 hebdomades duraturam. C. XXXII, XXXIII, XXXIV hanc interpretationem Syriaci, Arabici, septuaginta aliorumque Interpretum testimonio confirmat, & ex annis Sabbaticis ac Jubileis probat. C. XXXV-XXXVIII rationem dat, cur Angelus dividerit hebdomadas in 7, 62 & unam, sc. ut numero 7 *hebdomadam* in Jubileum seu *remissionis annum*, qui semper in quinquagesimum annum incidebat, collimaret, mysticum que numerum, Jubileorum decadem, 70 hebdomadis comprehensam, Jubileo uno, tanquam indice illico indigaret, & remissionem quam secum ferrent hebdomadam tempora, argumento manifestissimo significaret: dein numero 62 promulgationem hujus Jubilei indicaret, a Christo post baptismum hebdomada 69 factam;

numero autem *unius hebdomadæ* consummationem innueret jubilei, dicendo; *Confirmabit pactum multis hebdomada una*, quando & Christus anno tertio hebdomadæ 70 mortem obiit. C. XXXIX illos refellere promittit, qui hebdomadas a Christo distrahunt, & *Christum ducem* Cyrum interpretantur, cui sententiæ Marshamus & Rabbiorum plerique favent, quemadmodum in peculiari libello *מעיני ישועה* *Fontes salutis* dicto sagacissimus Abarbanel id evincere, Christianorumque argumenta destruere omnibus viribus est annisus. Accentum quoque *Athnach*, qui minori distinctioni interdum serviat, ansam non præbere demonstrat sejungendi 7 & 62 hebdomadas. Cap. XL ostendit, quod ex prædicta hebdomadum divisione annus dominicæ passionis, ex anno autem dominicæ passionis initium hebdomadum confirmetur. Caput XLI solvit difficultatem verborum *post hebdomadas 62 occidetur Christus*, cum is tamen post 69 sit interfectus, hoc modo: quia dicitur *השבועים*. He præfixum determinat hebdomadas illas 62, quæ post 7 sunt enumeratæ, ita, ut perinde sit, sive dicas, occidetur Christus post hebdomadas *illas* 62, sive dicas, occidetur Christus post hebdomadas 69, quandoquidem illæ 62 non nisi post septem alias præcedentes sunt transituræ. Cap. XLII, XLIII visione linteï, per quam Apostolorum princeps Petrus ad Evangelium gentes admittere iussus est, hebdomadas terminari, dimidium autem hebdomadis, in quo defectura dicitur hostia & sacrificium ad tempora Hierosolymitani excidii pertinere ostendit.

Ad hoc magna eruditione conditum volumen accedit Appendix, quæ refert sententiam *Nicolai Abrahami* Soc. Jes. in Universitate Mussiponti Sacrarum literarum olim Interpretis, de his septuaginta hebdomadibus, ex libro olim ab ipso edito substitit. *Pharus Vet. Testam.* depromptam. Hic Nicolaus cum Autore nostro consentit, derivando initium hebdomadarum ab anno Artaxerxis 7, immiscuit autem quædam tractatui suo, in quibus Autor noster ab illo discrepat, v. g. quod a Regibus Persarum quatuor lata in Judæorum favorem decreta statuit, Autor noster

tria tantum; dein quod iis verbis *ab exitu sermonis*, ut iterum *edificetur Jerusalem* iteratam populi reductionem significari asserit, quarum prior sub Cyro, posterior sub Artaxerxe sit facta; quæ iterata reductio juxta Autorem nostrum in textu Dan. omni caret fundamento: post discrepat ab eo, quod triplex initium & triplicem similiter hebdomadam finem admittit, ac Nehemiam prius, quam Esram in Judæam venisse affirmat. Ex his omnibus præclara atque singularis Autoris nostri non tantum in Philologicis, sed & Chronologicis ac Historicis doctrina apparet, quæ cujusvis cupiditatem accendit, eandem materiam uberius diductam & ab adversariorum technis liberatam in opere ipsius quadripartito, cui hæc reservavit, conspiciendi, quod ut propediem feliciter absolvat, magnoque eruditi & Christiani orbis emolumento edat, enixe optamus.

VOYAGE DE L' ARABIE HEUREUSE &c.

i. e.

ITINERARIUM DESCRIBENS ARABIAM Felicem, cum delineatione Arboris fructum, quem Caffè dicimus, edentis, & historica narratione de origine & progressu potus calidi ejusdem nominis in terris Asiæ, Africæ & Europæ.

Amstel. apud Steenhouwer & Uytwerf, 1716, 12.

Plag. 16 Tabb. æn. 5.

PRæfens Itinerarium, cujus Autorem, docente Dedicazione, *de la Roque* putamus, quatuor absolvitur Tractatibus. *Primus* iter maritimum A. 1708 e Gallia in Arabiam susceptum & duobus annis subsequentibus perfectum describit. *Secundus* ejusdem est argumenti: siquidem A. 1711. 1712. 1713 eandem viam repetierunt Galli. *Tertius* naturam modumque crescendi fabarum Arabicarum, quibus utimur ad præparationem potus calidioris, quem *Caffè* salutamus, explicat, nec non effigiem arboris, unde proveniunt, æri incisam exhibet. Videas in illa simul flores cum fructibus maturis & immaturis existere.

Quar-

Quartus & ultimus historiam de ortu & progressu laudati potus explanat. Consistit autem fere in nuda recensione quorundam scriptorum hujus argumenti, ut sunt Naironii, Dufourii (cujus Acta nostra A. 1686 Mens. Mart. meminere) Falconneti, Nicol. de Blegny & Gallandii Tractatus. Oriundus est ille potus ex oppido Arabiæ *Aden* dicto, unde in Africam & reliquas Asiæ partes sese diffudit. Per Venetos primum circa initium seculi 17 in Europam advectus, circa annum 1660 autem Galliam intrasse, primamque tabernam Marsiliæ constitutam, postmodum Lugdunum & tandem Parisios A. 1669 (ubi nunc 300 existant tabernæ) occasione legationis Turcicæ translatus fuisse existimatur. Adjiciuntur elogia poetica in hunc potum decantata, ut & medicorum disputationes de eo, utrum potus iste sanitati conveniat, nec ne. De cetero p. 247 communis persuasio falsitatis accusatur, qua putant, Arabes vim fructiferam fabarum extinguere; quemadmodum & p. 220 vulgaris error, qui universam Arabiam tyrannidi Turcarum subjicit, notatur, observaturque, Regem Yemensem ab isto jugo omnino liberum esse pronuntiandum. De Banjaniis, India oriundis & mercatum venientibus in Arabiam p. 133, 134 refertur, quod Metempsychosin statuunt, ideoque ab omni animante abstineant, præ ceteris tamen vaccam religiose colant. Meretur & legi p. 166 sqq. descriptio Insulæ Maris Indici, quam *Bourbon* vocant. Fœminas vulgo Arabicas in naribus gestare annulos aureos majores, eoque nares infra perforatas habere, p. 228 traditur. Ea, quæ de variis animalium, piscium, avium plantarumque speciebus passim referuntur, nos morari nequeunt. Ne autem causam nescias L. B. cur huic imprimis itinerario tum multa de fabis Arabicis fuerint addita, scias velim, duo illa Gallorum itinera istud genus mercium comparandi, eoque Galliæ lucrum conciliandi causa, fuisse suscepta. Quæ res etiam non infeliciter cessit, legique possunt Contractus conclusi cum Gubernatoribus Adenensi & Mokenfi, Regis Yemensis scepro parentibus. Ceterum cui volupe est modum præparandi potum Caffæ, quo honoratiores in Arabia delectantur quique *à la*

Sultane dicitur, addiscere, is p. 243 evolvet, quo loco Autor accurate rem exposuit.

ELOGIUM FELICIS SPITZII.

REbus humanis, & sacro imprimis D. Themidos templo non ita pridem valedixit Jctus Excellentissimus, D. FELIX SPITZIUS, illustris & S. R. I. liberæ Reipublicæ Norimbergensis Confiliarius, Academiæ Altorfinæ Senior, & Antecessor Primarius, Codicis Jurisque Feudalis Professor Publicus optime meritus, nec non Collegii Juridici h. t. Decanus spectatissimus, vir meritorum gloria, senii gravitate, vitæque sanctioris exemplo venerabilis. Vitales primum auras hausit Ronneburgi, oppido non ignobili ad Principatum Altenburgensem pertinente, A. 1641 d. 1 Decembr. post horam quintam matutinam. Patrem ibi habuit Jacobum Spitzium, scholæ oppidanæ per plures annos Rectorem; Matrem vero Margaretham Winckleriam, fœminam singulari pietate priscisque moribus ornatissimam. Primis literarum rudimentis domi positus, paternaque cura probe præparatus, A. 1655 ad illustre, quod Geræ Variscorum floret, Rutheneum abiit, ubi plenioris studii literarii cursum inire cœpit, Præceptoribus præsertim Johanne Sebast. Mitternachtio, & Valentino Bergero, Viris celeberrimis, formandæque Juventuti quasi natis. Ex hoc Lyceo A. 1661 in Salanam progressus Academiam, magno animi conatu id potissimum egit, ut egregias doctrinæ opes undique colligeret, eaque imprimis ingenio complecteretur, quæ publice aliquando prodesse, & cum veræ felicitatis rationibus conjungerentur. In gravissimo legum studio, cui se totum dicaverat, magno cum fructu præ ceteris coluit summos ævi sui Papinianos, D. Joh. Strauchium, & D. Georgium Adamum Struvium, quos vetusta pariter atque recentiora recitantes Jura assidue diligenterque auscultavit. A. 1667 cum illustri Juvene Harstallio fidei suæ concredito Tubingam concessit, ibidemque per integrum fere triennium scholas gravissimorum Jctorum, Gravii, Frommanni, Lauterbachii & Bardili sedulo frequentavit, habita etiam

de Arbitrio boni Viri solenni dissertatione. Postea cum eodem Harstallio præcipuas Germaniæ provincias, Helvetiam, Galliasque peragravit, harumque Gentium mores ac cultum prudenti oculo lustravit. A. 1671 in patriam reversus Celsissimi Comitis Rutheni, Henrici VIII, vitæ studiorumque director fuit constitutus. Publicis tandem muneribus ad moveri Noster debuit: dum a Serenissimo Bernardo, Saxonæ Duce, Principali Judicio in Civitate Jenensi non tantum præfectus est; sed Consilarii etiam Ducalis honoribus deinde hæc, rei sacræ & scholasticæ lustrandæ curandæque provinciam, Generalis visitatoris titulo, suscepit. Laudatissimo Principe Bernardo 1678 fatis functo, non minorem Serenissimi Johannis Ernesti gratiam sibi conciliavit Spitzius: qui etiam, perspecta ejus in administrandis rebus fide ac solertia, præfecturam oppidi atque agri Alstætensis in Palatinatu Saxonico clementissime commisit. A. 1685 in Academiam Altorfinam rite excitus, ibidemque Institutionum Imperialium Professor publica ac solenni autoritate factus est, ubi paulatim postea ad Primarii Jcti dignitatem merito suo adspiravit. In matrimonio Spitzius noster habuit Annam Catharinam, Erhardi Weigeli, celebratissimi quondam in Academia Salana Mathematici, filiam, foeminam pienssimam, & fecundam XI liberorum matrem. Filii tres, Christophorus, Erhardus, Henricus Felix, Viri Jurisprudentiæ usu studioque Nobilissimi, paternas virtutes, famam, ac merita felici æmulatione sectantur. Quatuor Filia celeberrimis Viris feliciter fuerunt elocatae, (1) Sophia Catharina 1695 Georgio Albrechto Hambergero, quondam in incluta Jenensium Academia Rerum Mathematicarum ac Naturalium Professore Publico, A. 1716 d. 13 Febr. præmatura morte extincto; (2) Dorothea 1704 D. Johann Michaeli Langio, t. t. S. S. Theol. Prof. & Symmystæ in Ecclesia & Academia Altorfina, nunc vero Ecclesiæ Prentzlaviensis in Marchia Uckerana Pastori Primario & reliquarum Inspectori &c. (3) Margaretha Catharina 1713 D. Joh. Christophoro Gœtzio, Medico Reipubl. Norimbergensis clarissimo; (4) Sybilla 1711 Antonio Schuslero, Pastori Ecclesiæ Boizenburgensis & Neugartensis in Marchia Ucker-

Uckerana vigilantissimo. Magistratum Academicum ὁ μακαρίτης semel tantum, Collegii autem Juridici Decanatum decies cum laude gessit. Muneribus suis impigre semper, magnaque fide est perfunctus, sive de Jure quæreretur, sive antiquas novasque leges publice aut privatim explicaret, non inanem doctrinæ ostentationem, sed justitiæ & æquitatis amorem in consilium adhibuit, usumque maxime spectavit. Imprimis in eo totus erat, ut, quicumque ipsius scholis utebantur, non recte tantum sentire, sed etiam bene beateque vivere, addiscerent. Inter scripta Viri Celeberrimi eminent Tractatus *de oppignoratione Jurium*, Jenæ 167 - - in 4 & *Paraphrasis Paratitularis cum Commentario ad Institutiones Justinianæ*, Altorfi A. 1715. Dotes animi pariter ac corporis quod concernit, ingenium B. Spitzio erat excellens solidaque Jurium doctrina excultum: animus pius, candidus, ab omni luxu, vanisque seculi deliciis alienus, laborum patiens, justitiæ & æquitatis studiosissimus. Structura corporis concinna erat, justa, & satis firma; vultus placidus, & ad omnem modestiam compositus. Ingravescente autem senio, varia quoque sensit ejusdem incommoda, quæ tamen more suo, h. e. moderate fortiterque tulit. Tandem apoplexia correptus subito, hilaris ipso d. S. Hilario in fastis sacro, nempe d. 13 Jan. hujus anni ad æterna in cœlis Hilaria evolavit, æt. anno 75, Profess. Juridicæ 31.

LECTORI.

Quam superiori Mense Julio p. 316 Cel. *Fontaninio* quodam modo adscripsimus Epistolam, eam non diffitemur, certioribus nunc indiciis adducti, Viro non minus doctrinæ quam morum commendatione celeberrimo *Joanni Benedicto Gentilotti ab Engelsbrun*, Bibliothecæ Cæsareæ Præfecto supremo, deberi, qui nomen *Engelsbrun* sub *Angeli Fonteji* fictis nominibus velare videtur.

Postquam intra paucas septimanas Supplementorum Tomi VI Sectiones IX, X & XI prodire, jam etiam Sectionem ultimam seu XII illius Tomi una cum Indicibus Autorum & rerum prelo subjecimus, quam adeo pariter proxime in lucem prodituram speramus.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXVII.

NOVUM TESTAMENTUM ÆGYPTIUM
vulgo Copticum, ex MSS. Bodljeanis descripsit, cum Vaticanis & Parisiensibus contulit & in Latinum sermonem convertit DAVID WILKINS, Ecclesiæ Anglicanæ Presbyter.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, typis & sumtibus Academiæ, 1716, 4.

Alphab. 3 plag. 16.

Bene habet, quod, cum in Ægypto nunc maxime antiquissimæ linguæ literisque exequias itur, in nostro orbe vindices sunt nactæ per quos aliqua sui parte vivent. Ab eo enim tempore, quo Arabes & cetera colluvies regionem istam tenuerunt, non infecta solum lingua contagione dominorum fuit, ut, cum sub imperio Græcorum esset, sed tanquam concisis radicibus exaruit. Inter Constitutiones Synodales Gabrielis Patriarchæ Jacobitarum Alexandrini, ante annos propemodum sexcentos, hæc una fuit: *Uti Episcopi Symbolum fidei Orationemque Dominicam lingua vulgari populo explicarent.* Quam constitutionem, ut alia, digna sane memoria, Eusebio Renaudoto debemus, cujus opera Jacobitarum Alexandrinorum res ita sunt illustratæ, ut nunquam fuerunt antea a quoquam alio. Et post id tempus ipsi sanctissimi Libri nostri & liturgiæ fere non aliter scriptæ sunt, quam ut e regione Arabica interpretatio ad verbum religiose conversa esset; & glossarum Coptico Arabicarum collectiones sunt complures factæ, quarum aliquæ satis antiquæ in bibliothecis orbis nostri exstant, aliquæ etiam editæ sunt a Kirchero. Paulo autem ante nostrum tempus Ro-

bertum Huntingtonum, cum in Ægyptum venisset, pæne sub ipsum exequiarum linguæ istius apparatus adfuisse meminimus. Interim in hoc communi veluti totius orbis theatro, quicquid vetustas abolevit, aut longinquitas aliqua tenet, aut injuria quædam occupavit, nostrorum hominum seculitas ab aliquot annis vindicat. Nec Coptica lingua neglecta fuit, sed nunquam majorem lucem, quam hac veluti opportunitate temporis adepta est, cum & aliqui in abdita seclusaque sacraria vetustissimorum temporum, per has cadentium circum se literarum ruinas contendunt, & in eo posteritatem ipsam Clarissimi Wilkinii industria adjuvare atque incendere videtur. Itaque & ei & temporum simul felicitati gratulamur. Nec possumus dissimulare, doctum illum Virum, qui post Grabii mortem in Anglia Borufficæ gentis nomen vindicat, eam gratulationem ab omnibus mereri, quam ejusdem gentis illustre & mirificum ingenium iis versibus fecit, quos, quia non possumus pati, ut aut Clarissimus Wilkinsius tanto præcone aut eruditi suavitate & elegantia istius ingenii non perfruantur, ita Autoris Clarissimi pace inferemus, ut ad manus nostras pervenerunt:

In D. Wilkinsium.

Ingeniis fixisse cruces Gens ausa nepotum
 Monstrifero rupes scivit arare stilo.
 Sunt illic vermes, ululæ, pygmæus, aristæ,
 Intortus coluber, fascia, musca volans,
 Nec numeranda mihi formarum ludicra, sed quæ
 Dissimulant imis sensa reposita fibris.
 His sibi plaudebat Copti vetus incola monstris,
 Hæc fuit Oedipodi vincere cura novo.
 Jam Coptus, jam Roma suos pertæsa obeliscos,
 Quid toties tenebris ludificamur? ait;
 Hic nobis meliora tulit, decus auget utrique
 Coptum Romano qui facit ore loqui:
 Tristia Niliacis simulacra faceffite saxis,
 Hæc pia Wilkinsi nomina fronte gerant.

In Librum.

Ista salutiferum tibi pagina reddit Jesum,
 Qualis in Ægypto pagina nota fuit.
 Sed fuit, & multis velut intermortua seclis
 Conticuit patrio lingua repulsa solo.
 Suscitata in primis Wilkinsi cura sepultam,
 Dispositisque docet vincere fata typis.
 Insolitum reduci, Lector, gratare nitorem,
 Nec tua te pigeat jungere verba meis:
 Mortua quæ jacuit, tam docto lingua revixit
 Vindice splendidior; sic periisse juvat.

Eam gratulationem hoc magis jure suo meretur Wilkinsius, quod neminem in lingua omnium, quæ sunt, quæque fuerunt, difficillima habuit, quem tuto sequeretur. Neque dissimulavit V. C. eorum, qui ante se linguam eam cognovissent, aliquos plura quam potuerunt, esse molitos, aliorum autem industriam ad publicos usus nihil elaborasse. De iis dicemus etiam nos aliqua: nam, qui hodie ejus linguæ studio celebrantur, eos exemplo Wilkinsii & eorum modestiæ causa, ab hoc sermone sejungemus. Athanasium etiam Kircherum, quem & hic & alibi notavit, ob eam causam prætermittimus, quia nos ejus fortunæ miseret, tametsi ideo justa videtur esse, quod, qui aliquando veritatem salutarem cum istis erroribus, idem magnam famam denique cum magno ludibrio commutavit. Non oportet quemquam credere, eum, quod promiserat, Libros nostros editurum unquam fuisse Coptice, nisi tam inquinate, quam glossas istas, ex quibus errores in aliorum etiam scripta pervenerunt, pervenientque donec istæ aliquo loco habebuntur. Maxima autem spes de Th. Marefchallo fuit, eum editurum esse hos Libros ea ætate, qua & majus harum literarum, quam nunc est vulgo, pretium erat, & nihil deficiebat, quod ad juvandam rem faceret. Sed de fortuna ejus consilii præter Wilkinsium Thomas Smithus in vitis R. Huntingtoni & E. Bernhardi dixit. Eo tamen juvit consilium istud, ut cum Joannis Felli beneficio typi in eam rem confecti Oxonii exstarent, iisdem posteritas denique hunc librum

haberet. Nollemus hic Wilkinsium Huntingtoni, Bernhardi & imprimis Ludovici Pickesii in has literas merita tacuisse. Nec ausimus Sibrando Lubberto aut Danieli Heinsio fidem derogare, qui J. J. Scaligerum hac lingua doctum fuisse tradiderunt, atque etiam Psalmos, librum sane difficilem, editioni destinasse. Præterquam enim quod istud omnium temporum exemplum nihil de se prædicare est solitum, quin re ipsa longe superaret omnem de se expectationem; idem etiam ex eo suspicamur, quod Salmasium has literas ita constat cognovisse, ut qui maxime, eumque in iis Scaligero magistro usum fuisse non dubitamus. Quam sagaciter autem Salmasius sacraria hujus linguæ detexerit, ex iis facile cognoscimus, quæ neglectim & sparsim in libris suis tradidit, cetera, quæ commentario de lingua Ægyptiaca destinaverat, perierunt nobis. De Guilielmo Bonjurio non possumus, quin, cum Wilkinsius curtam supellectilem ejus & hic & alibi a se visam Romæ fuisse commemorat, famæ eruditissimi viri causa (quam ipsi Wilkinsio, qua est humanitate, cordi esse credimus) aliqua moneamus. Possumus utique Virum gravem & eruditum inter nostrates nominare, qui eodem tempore Romæ fuit, viditque quotidie in Vaticana bibliotheca nitidissima Bonjurii manu describi Copticos libros. Deinde nihil dubitamus, ejus ingenium huic rei suffecturum fuisse, nam de singulari eruditione ejus in his literis ex iis, quæ edidit, existimare possumus. Is labor, utcunque interceptus, eo in Sinis mortuo, una interiit. Theodorum denique Petræum non negligit Wilkinsius, qui in ipsa Ægypto linguam didicit, multaque non contemnenda secum attulit, quæ in Bibliotheca Regia Berolinensi existare scimus. Ejus tamen industria quia latuit, paucis profuit.

Per quatuor deinde capita operam in præfatione distribuit Wilkinsius. Primo de versionis Copticæ antiquitate disquirit. Et cum eam præjudiciis quibusdam ad ultimam stirpem Christiani nominis revocasset, Athanasii, Palladii & Theodoretii auctoritatibus ista eo confirmat, ut eorum tempore & aliquanto ante versionem Ægyptiacam Librorum nostrorum existisse doceat, sed quantum id ad hanc versionem pertineat, nondum ex iis putamus aliquanto magis constare, quam ex Martyrologii Coptici

Coptici aut Nicephori testimoniis. Antiquam tamen esse interpretationem, ex eo facile apparet, quod tam diligenter ex Græcis conversa est, ut nihil interpretis diligentiam fugerit, quin majora, minima, medioxima religiose ex Græcis in Ægyptiaca transferret. Antiquitatis autem tam ultimæ existimationem tum aliqua alia tum istud etiam turbat, quod, quia codices quidam ita variant, ut pæne diversæ interpretationes locis quibusdam videantur esse, nondum sane apparet, cui earum ante ceteras major vetustas tribuenda sit. Secundo capite codices MSS. recenset, quibus usus fuit. Bodlejanos, quos Huntingtonus & Mareschallus in eam bibliothecam reposituerant, primum descripsit, deinde Vaticanos & Parisienses denique contulit, quorum ætatem sedulo annotavit. Tertio capite vocum Ægyptiacarum compendia quædam exponit, ex quibus primum & ultimum, pace Viri Clarissimi, non possumus concedere. Nam quis se explicabit tam multis locis, quibus *κύριον* significare primum compendium apparet, si ex Græco Θεός compositum sit? Tria loca appellabimus ex Lucæ cap. XVI, 3, 5, 8, quibus sine omni controversia, vox illa dominum significat, non Deum. Copti inferioris Ægypti *Ibscheus* pronunciant, ut Petrus ex eorum ore accepit & in primo Psalmo annotavit. Igitur qui *Pischios* legunt, totius superioris Ægypti consensu probabuntur. Vocem quam *Pbtha* legit, etiam Huntingtonus se in Ægypto pronunciarum audivisse retulit. Sed Petrus ab inferioris Ægypti Christianis *Ibnudi* legi idoneus autor est. Itaque qui *Pinuti* legunt, istos aut potius superioris Ægypti Christianos, quorum pronuntiatio integrior est, obtendent, nec minus ipsos codices, qui, ubi sine compendio vox ista scripta fuit, eo plane modo habent. Ipse Wilkinsius eos sequitur Matth. XXVII, 46: *Panuti Panuti Deus mi! Deus mi!* Joan. XX, 28 & alibi. Vocem autem NHIΘ aliunde originem quam isthinc habere, edocti sumus. Quarto capite rationem reddit eorum, quæ in editione sua præstitit, & loca adfert quæ a Græco textu dissentire deprehendit. Ex quibus facile apparet, optandum esse, ut hæc editio cum omnibus codicibus qui exstant aliquando conferatur. Ne dicamus de iis in quibus ipse diversam invenit interpretationem; ab hac quæ nunc

exstat, Petræi codices ita accepimus differre locis quibusdam, ut qui maxime. Itaque cum aliqui ad oppugnandam cœlestem veritatem etiam hanc versionem expediunt, ii ejusdem versionis autoritate ante propulsandi erunt, quam adversus Græca pugnare possint. Et ex hac denique versione nihil variantis lectionis notari oportet, qua Græcus, quo usi sunt interpretes Copti, a nostro disfidere dici debeat, antequam de ipsius versionis integritate satis cautum sit.

Ipsa editio, quam Amstelodami curare primum constituerat Cl. V. Wilkinsius, ubi quoque specimen A. CI. MCCXV prodiit, tam est nitida, tam digna ingenio & industria Autoris, tam ipsius gentis in has literas meritis, ut solus splendor etiam ignaros ad voluptatem aliquam commovere possit. Aliquibus locis, iisque etiam quæ supra citavimus, voces non diremptæ sunt satis religiose, quod his earum literarum, initiis res sane magna & fastidiosa fuit. Versionem addidit commendandam ob V. C. diligentiam maxime, quæ juvare magnopere lectores poterit, si quæ tamen ad Græcum textum ex hac versione notandæ sint variantes lectiones, ut Millius ex Mareschalli schedis fecit aliquibus locis, non ista solum, quæ supra monuimus, firma esse & certa oportebit, sed ipsam etiam versionem, quam potest, accuratissime cum Græco conferri, ne Latinæ versionis auctoritatem pro ipsa Coptica substituamus. Dicemus exempli causa Marci I, 30 *Nurum* verti, quod nemo existimet ita Coptum habere, nam *Socrum* scribere voluit Clarissimus Interpres: id vox Ægyptia significat & ita alibi etiam ab eo exposita est.

Si quid nostra vota valent, iis quantum possumus tum Cl. V. Wilkinsium tum Oxonienses Mæcenates incendimus, ut & Veteris Testamenti libros & liturgias omnes eorum beneficio habeamus. Quod quidem beneficium ita interpretabitur eruditus orbis, ut majus se accipere hoc tempore posse non sit existimaturus. Quanquam enim Renaudotus de antiquitatibus Copticæ ecclesiæ satis bene sit meritis, tamen non possumus dissimulare eum minori integritatis & fidei, quam partium suarum studio in his commentariis versatum fuisse. Quæ non eo dicimus, ut hac veluti denunciatione acerbitatem ejus in nostros homines

vindicemus, sed quo aliorum studia ad convincendos ejus errores excitemus. Ita vero denique magnam Jacobitarum res accipient lucem, cum ejus ecclesiæ plurima exstabant monumenta. Nam & hanc Copticam versionem & Syriacam illam, quam aliqui pæne ad Apostolos retulerunt, Jacobitarum esse, non possumus dissimulare. Non autem ad Christianorum solum res explicandas illa lingua juvat, sed etiam antiquas & reclusas opes multo plures, quam ulla alia aperit. Magnam ejus partem Græcam esse dixerunt aliqui. Satis pro imperio. Exceptis enim paucis vocibus Græcis, quæ sæpe non ex necessitate, quia Ægyptiæ eadem significatione exstant, sed quodam prolabio adhibentur, tota pæne, ut eam Græci cognoverunt, in libris conservata est. Præterquam quod aliquid Syriacæ consuetudinis in ea lingua animadvertitur, nulla alia lingua est, quacum conveniat, aut quæ id habeat, quod in ea *μυστηριωδέσερον* est. Ob eam causam in tanto honore olim fuit, ut mystæ solam etiam linguam aliquid sanctitatis & virium habere existimarent. Jamblichus id tradit, qui etiam ita describit linguam in Mysteriis f. 154: "Ἐχὲρ τὰ βάρβαρα ὀνόματα πολλὴν μὲν ἔμφασιν, πολλὴν δὲ συντομίαν, ἔμφιβολίας τε ἐλάττωνος μετέσχηκε ἢ ποιητικίας, ἢ τῆς πλήθους τῶν λέξεων. διὰ πάντα δὲ ἐν ταῦτα συναρμόζει τοῖς κρείττοσι. Hæc tametsi ad Phœniceas etiam voces pertinere apparet, tamen ad Ægyptias maxime pertinent, quas ita fere alicubi etiam Hieronymus commendat. Mirum igitur non est, etiam Deorum nomina cum cetera superstitione ex ea gente ad Græcos pervenisse, quorum rationem nulla alia quam Coptica lingua explicare potest.

A COLLECTION OF PAPERS, WHICH PASSED
between the late learned Mr. Leibniz and Dr.
Clarke &c.

COLLECTIO SCHEDARUM, PER QUAS VIR
Illustris Leibnitius & D. Clarkius A. 1715 & 1716 de principiis
quibusdam Philosophiæ & Religionis naturalis disputa-
ru & una cum Appendicè; editore SAMUELE
CLARKIO, D. D. Rectore.

Londini, apud Jacobum Knapton, 1717, 8.

Alph. 2 plag. 4.

QUa occasione controversia inter illustrem *Leibnitium* & Cl. *Clarkium* orta fuerit, optime discere licet ex iis, quæ ipse *Leibnitius* d. 23 Decembr. A. 1715 ad *Wolfium* scripsit. Ecce tibi „epistolæ verba huc spectantia : Serenissima *Princeps Wallia*, „quæ *Theodicæam* meam legit cum attentione animi eaque delectata est, nuper pro ea cum quodam Anglo ecclesiastici ordinis „accessum in aula habente disputavit, ut ipsa mihi significat. „Improbat illa, quod *Newtonus* cum suis vult, Deum subinde „opus habere correctione suæ machinæ & reanimatione. Meam „sententiam, qua omnia ex præstabilito bene procedunt, nec „opus est correctione, sed tantum sustentatione divina, magis „perfectionibus Dei congruere putat. Ille dedit Serenitati suæ „Regiæ schedam Anglico sermone a se conscriptam, qua *Newtoni* „sententiam tueri conatur meamque impugnare. Libenter mihi „hi imputaret divinam gubernationem tolli, si omnia per se bene procedant: sed non considerat, divinam gubernationem „circa naturalia in ipsa sustentatione consistere, nec debere eam „sumi ἀνθρώπων ἰσχύϊ. Respondi nuperrime & responsionem meam ad Principem mihi „Capita controversa, quæ non satis perpenderit *Clarkius*, in scheda quarta p. 68 Collectionis præsentis distincte enumerat *Leibnitius*. Quæstio scilicet erat, num Deus agat maxime regulariter & omnium perfectissime? Num machina ejus incidere possit in irregularitates, per remedia extraordinaria corrigendas? Num voluntas divina agere possit sine ratione? Num spatium sit ens absolutum? Quænam sit natura miraculorum? In hac igitur Collectione primo loco exhibetur excerptum ex epistola mense Novembri A. 1715 a *Leibnitio* dubio procul (ceu ex modo allatis apparet) ad Serenissimam *Walliæ* Principem scripta. Conqueritur *Leibnitius* de languescente in Anglia religionis naturalis statu, cum multi animas corporeas esse fingant, imo alii Deum ipsum corporeum esse affirmant: quare & *Lockium* & ejus sectatores de animæ immaterialitate minimum dubitantes, & *Newtonum* in *Opticæ* appendice asserentem,

tem, quod spatium sit organum sensorium Dei, unde sequi arbitratur, quod mundus ab eo non dependeat, nec sit productio ejus. Reprehendit præterea, quod jam ante indicavimus, *Newtonum* (quæ vulgi opinio est divina ab humanis non discernentis) statuentem, quædam interdum per concursum extraordinarium in machina universi a Deo emendari debere. Hoc excerptum excipit scheda *Clarkiana*, cujus ante mentio facta in literis *Leibnitianis*. Sententiam *Newtoni* defensus *Clarkius* monet, *Newtonum* non statuere, quod Deus utatur spatio tanquam medio sentiendi, sed quod omnia sentiat per præsentiam immediatam in omnibus spatiis. *Newtonum* scilicet considerare cerebrum & organa sensoria ut medium, per quod formantur imagines, quibus mens præsens est; non ut medium, per quod anima imagines istas sentit. Sententiam *Leibnitianam* impugnaturus objicit, fatalitatem introduci, si mundus machina statuatur, Deo non interveniente motum continuans, & providentiam divinam a *Leibnitio* tolli, mundique æternitatem introduci, quando Deum *intelligentiam supramundanam* pronunciet. Respondet *Leibnitius* in altera sua scheda, cui tertius in Collectione locus est, ad percipiendum non solam præsentiam sufficere. Deum non per simplicem præsentiam, sed per operationem res mundanas percipere. Sensorium semper significasse organum sentiendi. Eo ipso, quod in machina mundana citra correctionem ex præstabilito omnia bene succedant, providentiam divinam non tolli, sed fundari, cum inde sequatur, Deum omnia prævidisse & prædeterminasse. Quod si autem correctione opus sit, aut Deum esse debere animam mundi, aut illam fieri debere supernaturaliter adeoque per miraculum. Ceterum *Leibnitius* initio ejusdem schedæ notat, fundamentum *Matheseos* esse *principium contradictionis* seu *identitatis*, quod nempe eadem enunciatio non possit eodem tempore esse vera & falsa, quod omni *Arithmeticæ* ac *Geometriæ* demonstrandæ sufficiat: in *Physicis* vero & *Metaphysicis* opus adhuc esse *principio rationis sufficientis*, quod toti fere *Metaphysicæ*, immo & *principiis dynamicis* demonstrandis inserviat. *Clarkius* in altera sua scheda, quæ quarto loco comparet, verum esse agnoscit, quod nihil sit sine ratione sufficiente, cur potius sit,

quam non sit: hanc vero rationem interdum esse posse simplicem Numinis voluntatem, veluti si ratio quærat, cur hæc pars materiæ in hoc potius loco quam in alio a Deo fuerit collocata. Quod si voluntas Dei agere non possit, nisi ab aliqua causa prædeterminetur, eam minime liberam esse censet, atque sic fatalitatem rerum introduci arbitratur. Negat, a se supponi, quod præsentia sola sufficiat ad percipiendum: quin potius præter præsentiam a se adhuc requiri, ut substantia præsens sit viva. Atque hinc Deum res percipere nec per simplicem præsentiam, nec per operationem; sed quia rebus omnibus præsens & præterea vivus ac intelligens est. Vocem correctionis non intelligendam esse respectu Dei, sed respectu nostri. Negat etiam, sensorium denotare organum sensationis; putat enim hac voce significari sensationis locum. Carpit præterea, miraculosum a *Leibnitio* vocari, quicquid a Deo fit, cum hac ratione regimen universi divinum excludatur. Sequitur *Leibnitii* scheda tertia, in qua statim ab initio ostendit, principium rationis sufficientis a *Clarkio* non comprehendi. Beneplacitum enim sine ratione aliqua inclinante utique cum eodem pugnat. Instantiam, quam dederat *Clarkius*, a chimerica spatii notionem ortum trahere monstrat *Leibnitius*, quando scilicet eum vulgo ipsum pro ente absoluto habent Angli quidam moderni, cum tamen non sit nisi ens pure relativum, nempe ordo coexistentiarum, sicuti tempus ordo successionum. Nimirum ipsum principium rationis sufficientis abunde arguit, spatium ac tempus non posse esse entia absoluta: cum enim ubique sint uniformia, nulla reddi potest ratio, cur corpora in hoc potius, quam in alio loco sint collocata, cur non plagæ sint inversæ &c. & cur non omnia a Deo sint uno anno anticipata vel postposita. Juxta *Leibnitianam* vero spatii ac temporis notionem nulla opus est ratione, cur plagæ non sint inversæ, quia duo isti status discerni nequeunt, adeoque nulla ratio, cur unus alteri præferatur. Fatalitatem, quam metuit *Clarkius*, esse optimum providentiæ ordinem, brutam enim necessitatem evitari, ubi sapiens datur electio. De significatione vocis *Sensorii* in rem suam citat *Rudolphum Goslenium*, qui in Dictionario Philosophico sensorium explicat per organum sensationis. Simplicem præsentiam substan-

stantiæ intelligentis sufficere ad percipiendum, instantia aliqua refellit, scilicet quia cæcus aut aliis cogitationibus distractus non videt. Deum rebus præsentem esse non per situationem, sed per essentiam & præsentiam, manifestari per operationem immediatam: animæ vero præsentiam alterius prorsus esse naturæ. Ipsum irregularitates præcavisse per media sufficientia. Quod naturale & supernaturale respectu Dei non differant, quemadmodum *Clarkius* a *Lockio*, *Lockius* a *Spinoza* sumit, Theologis non probatum iri arbitratur *Leibnitius*, qui cum ipsis miraculosum vocat, quod vires naturales corporum excedit. In scheda sua tertia regerit *Clarkius*, etiamsi spatium non sit nisi ordo coexistentium, nullam tamen aliam dari rationem præter simplicem Numinis nutum, cur unum corpus potius hoc, quam alio in loco posuerit: unde nullum hinc argumentum contra spatii absolutam realitatem peti posse sibi persuadet. Videtur quoque sibi fallitatem notionis *Leibnitianæ* ostendisse, ubi ait, inde sequi, Solem & Lunam fore in eodem adhuc loco, etiamsi ibi constituantur, ubi nunc sunt fixæ: immo mundum loco suo motum in eodem adhuc esse loco. Eandem se de notione temporis monstrasse confidit, ubi ait, inde sequi, Deum non citius creasse mundum, quam creavit, etiamsi eum aliquot millenariis ante creasse supponatur. Arguit præterea, si semper aliqua adesse debeat ratio externa, cur voluntas divina determinetur ad agendum, Deum per modum machinæ ad agendum determinari. Deum dici posse sensu *Leibnitiano* intelligentiam supramundanam, re attentius considerata, admittit. Notionem tamen miraculorum, a Theologis constanter usurpatam, ipse Theologus (quod mirum videri poterat, nisi de præjudicio autoritatis *Lockianæ* constaret) admittere non vult, quam falsam esse putat, quod inde sequi videatur, motus animalium esse miracula. *Leibnitius* in scheda sua quarta monet, voluntatem simplicem sine motivo ullo esse fictionem & contradictionem, quemadmodum id prolixè ostendit in Theodicæa: in rebus indifferentibus nullum esse locum electioni, cum desit ratio, cur unum alteri præferatur. Monet porro, non dari duo individua indiscernibilia & principium identitatis indiscernibilium jungendum esse principio rationis sufficientis,

entis, siquidem in metaphysicis ad notiones reales & demonstrationes pervenire volueris: qua occasione notat, vi principii identitatis indiscernibilium ruere atomos. Et eodem principio utitur, ut demonstret, universum hoc concipere alio in loco & alio tempore esse fictionem impossibilem. Ostendit præterea, Deum non determinari a causa externa, cum per cognitionem suam determinetur, antequam res existant. Monstrat discrimen, quod inter cognitionem divinam & cognitionem animarum intercedit. Deus scilicet res agnoscit, quia eas producit; animæ vero easdem agnoscunt, quia Deus ipsis indidit principium repræsentativum ejus, quod extra est. Notionem miraculi, quæ in inusualitate fundatur, locum habere non posse evincit, cum vi ejus monstra in numerum miraculorum sint referenda. Cur motus animalium per vires naturales sint inexplicabiles, non videt. Addit postscriptum, in quo vacui & atomorum absurditatem ex notione perfectionis Dei & principio rationis sufficientis demonstrat. Sumit scilicet, omnem perfectionem, quam Deus rebus indere potuit absque præjudicio reliquarum, quæ insunt, ab ipso quoque naturæ inditam esse. Unde tam plenitudinem universi, quam infinitam cujusvis corpusculi subdivisionem infert, qua obtinetur, ut in quovis corpusculo integrum quoddam novarum creaturarum universum contineatur. Sumit secundo loco, non dari principium determinandi rationem pleni ad vacuum. Cum enim materia sit perfectior vacuo, proportio Geometrica observanda erat, ita ut quantitas materiæ superet quantitatem vacui in ratione perfectionis suæ ad perfectionem hujus. Sed materia est ad vacuum ut ens ad nihil. Ergo vacuum datur nullum. Similiter nullam dari rationem existimat, quæ vim naturæ in subdivisionis progressu terminare possit. Quoniam *Clarkius* in scheda sua quarta responderat, quæ parum ad rem faciebant, & unde constabat, ipsum vix principiorum *Leibnitianorum* non percepisse; *Leibnitius* tandem visurus, num Antagonista veritatis amore, an contradicendi libidine ducatur, omnia prolixius & distinctius explicat. Tradit itaque differentias necessitatis metaphysicæ, physicæ atque moralis, in præclaro Theodicæ opere jam clare admodum expositas. Eleganter ostendit, quo-

quomodo nec præscientia & præordinatio divina, nec necessitas moralis derogat libertati. Cur motivum non necessitet, rationem reddit, quia scilicet oppositum æque possibile. Necessitatem moralem a principio rationis sufficientis, metaphysicam vero a principio identitatis seu contradictionis petit. Fatum Christianum esse decretum providentiæ statuit, ejusque a Muhamedano & Stoico differentiam assignat. Sub motivis comprehendit omnes dispositiones, quas spiritus habere potest, ut libere agat, nempe non solum rationes, sed etiam inclinationes, quæ ortum habent a passionibus aut aliis impressionibus præcedentibus. Non admittit corpora simplicia & similia, quæ ex falsa positione vacui & atomorum, seu *philosophia pigrorum*, quæ in analysi rerum non satis procul procedit & ad prima elementa se pervenisse arbitratur, consequi ait. Corpora similia non absolute impossibilia pronunciat, ea tamen vi sapientiæ divinæ existere non posse, per principium rationis sufficientis probat. Simples Mathematicos, qui non occupantur nisi lusibus imaginationis, spatium extra mundum materiale reale admittere posse affirmat. Causam resistantiæ non in materia, sed in difficultate, quæ cedit, ponit. E. gr. lignum aquæ innatans minus massæ continet quam aqua sub æquali volumine, magis tamen navi resistit. Ostendit etiam, quod ad notionem spatii formandam tantum considerari debeant rerum erga se invicem situationes & earum mutationes, nulla autem opus sit realitate extra res, quarum situatio spectatur, & hinc cum loci, tum spatii definitiones nominales exstruit. Cum *Clarkius* comprehendere non posset, quomodo spatium possit esse quantum, si non sit nisi ordo coexistentiarum; *Leibnitius* ipsum docet, quomodo etiam relationes quantitatem habere possint. Quomodo anima & Deus res diversa ratione percipiant, supra jam indicavimus; hic vero a Viro perspicacissimo enucleatius proponitur: qua data occasione simul possibilitatem harmoniæ præstabilitæ & quod libertati non obstat, evincit. Attractiones *Newtoni* & aëclarum validis argumentis oppugnat & optime monet, vires naturales corporum subesse legibus mechanicis; vires vero spirituum moralibus; illas sequi ordinem causarum efficientium; hæc finalium. Quia

Clarkius asseruerat, principium rationis sufficientis gratis assumi, non probari, etsi ipsum (quemadmodum supra monuimus) verum esse concesserat, antequam ejus contra opiniones *Newtonianas*, seu vulgares, vim sentiret; veritatem ejus a posteriori satis constare observat, quod innumera exempla pro ipso afferri possint, nulla vero adversus ipsum instantia reperiatur. En semina quædam veritatum fœcunda, quæ ex scripto *Leibnitiano* huc afferri operæ pretium duximus. Equidem *Clarkius* non minus prolixè ad ultimum *Leibnitii* scriptum respondet, (quam responsionem *Leibnitius* rebus humanis exemptus non vidit;) sed cum in defendendis hypothefibus vulgaribus dudum satis notis persistat, non opus est, ut quædam huc transcribamus. Quamvis enim *Newtoni* defensorem agat; nihil tamen in hoc argumento juvat ejus autoritas. In re Mathematica laude summa fruitur Vir magno suo merito celeberrimus *Newtonus*: sed in explicanda natura non sufficere Mathesin solam, quin potius eam citra *Metaphysicæ* verioris subsidium monstra imaginationis parere, cognitioni Naturæ obicem ponentia, & paulo ante notatum & alibi iteratum est in his Actis. Enimvero cum *Metaphysica* spissis adhuc tenebris sepulta sit, in ea vero in lucem protrahenda multum studii atque laboris posuisse *Leibnitium* non ignoremus, ita ut ejus dogmata servato rigore veterum Geometrarum a se demonstrari posse (qualium demonstrationum extra Mathesin specimen hæctenus dedit nullus) non una vice asseruerit, cum Amico de falso jactatis a nonnullis extra Mathesin demonstrationibus (quales sunt e. gr. *Raphsoni* de Deo) collocutus; dolendum profecto, quod mors impediverit, quo minus in lucem edere potuerit, quæ in *Metaphysicis* fœcunda ingenii videtexit. In appendice *Clarkius* congeffit excerpta ex *Theodicæa* & schediasmatis *Leibnitii*, quæ in his Actis leguntur, quibus dogmata nonnulla *metaphysico-physica* ab ipso oppugnata continentur. Ceterum cum *Leibnitius* Gallice, *Clarkius* Anglice scripserit; in hac collectione una exhibetur *Leibnitianorum* Anglica, *Clarkianorum* vero Gallica versio. Ad calcem libri adjiciuntur epistolæ ab Anglo Anonymo ad *Clarkium* Anglice scriptæ, una cum hujus ad eas responsionibus, in quibus de libertate ac necessitate

controvertitur. Subjiciuntur Animadversiones in librum Anonymi Angli de inquisitione philosophica in libertatem humanam, de quibus mox dicemus.

A PHILOSOPHICAL INQUIRY CONCERNING
human Liberty &c.

hoc est

DISQUISITIO PHILOSOPHICA DE LIBERTATE humana. Editio secunda correctior.

Londini, apud R. Robinson, 1717, 8.

Plag. 8.

AUtor sex argumentis probare nititur, hominem esse agens necessarium. Assumit autem, hoc a se probatum esse, ubi ostenderit, actiones omnes determinari per causas, quæ ipsas præcedunt. Etenim tum demum liberum fore hominem, ubi positis circumstantiis & causis determinantibus indifferens fuerit ad agendum & non agendum. Primum argumentum ab experientia desumit indifferentiæ adversa. Secundum huc redit: omnes actiones habent initium: quod habet initium, habet causam: omnis causa est necessaria: ergo omnes actiones sunt necessariae. Tertio libertatem in imperfectionum numerum refert, majoremque mentis perfectionem esse statuit, si necessario determinatur, quod inter alia Dei atque angelorum exemplo probat. Quarto præscientiam divinam libertati adversam judicat, quæ supponat, futura necessario extitura tali tempore & sub talibus circumstantiis. Urget quinto, nisi homo determinaretur per motiva, nullum esse pœnis ac præmiis locum, nec sexto moralitatis notionem, nec praxin haberi. Respondet deinde ad objectiones, quæ contra necessitatem afferri solent, nempe 1 quod homo puniri non debeat, 2 quod pœnæ sint frustraneæ, libertate sublata, 3 quod admonitionibus & reprehensionibus nullus relinquatur locus, 4 quod homo agere nequeat contra conscientiam. Scilicet pœnas infligi observat ad emendationem etiam necessariis agentibus & in exemplum aliorum, cumque voluntatem homi-

nis ad conformitatem legum determinant, utiles omnino sunt, si agens necessarium fuerit: id quod etiam de admonitionibus & reprehensionibus notandum. Conscientia vero est hominis de actione opinio: unde fieri potest, ut de perpetrata aliter judicet, quam de perpetranda. Facile apparet, Autorem necessitatem moralem cum absoluta confundere, consequenter re ipsa libertatem veram stabilire, etsi eam sibi impugnandam famserit. Re vera autem impugnat chimericam vulgi libertatem in indifferentia ad agendum & non agendum consistentem, quæ nullibi reperitur.

A VINDICATION OF MANKIND, OR FREE-
will asserted.

hoc est,

*VINDICATIO GENERIS HUMANI, SEU LI-
berum arbitrium assertum.*

Londini, apud S. Popping, 1717, 8.

Plag. 2 $\frac{1}{2}$.

AUtor anonymus sub forma dialogi argumenta contra libertatem humanam ab Anonymo libri præcedentis Autore alata refellere conatur. Misso argumento ab experientia petito, quia alii sibi contrarium experiri videntur, ad secundum respondet, mentem determinare se ipsam, non autem per naturam rerum determinari. Ad quartum urget, præscientiam divinam non causari certitudinem rerum, sed ipsam fundari in realitate existentia earundem, nec certitudinem eventuum involvere necessitatem. Ad argumentum quintum monet, quod idem subsistat, etiamsi homo sit agens liberum, quia homo non prorsus liber ab affectibus. Ad sextum denique negat, virtutes & vitia in istiusmodi actionibus consistere, quæ sua natura voluptatem aut tædium pariunt.

REMARKS UPON A BOOK ENTITUL'D: A
Philosophical Enquiry &c.

hoc est,

ANIMADVERSIONES IN LIBRUM, CUI TI-

ulus: Philosophica disquisitio de libertate humana.

Autore SAMUELE CLARKIO, D. D. Rectore ad S.

Jacobum Westmonasterii.

Londini, apud Jacobum Knapton, 1717, 8.

Plag. 3.

CL. Clarkio agens necessarium contradictio in adjecto esse videtur: quod enim necessario agit, non agere, sed pati existimat. Agens definit per ens, quod potentiam habet incipiendi motum. Motum vero a necessario initium habere posse negat, quia supponit causam efficientem superiorem, cui resistere nequit, quod movetur. Similiter negat, causam efficientem actionis esse motivum, sed eam principium se ipsum movendi assignat. Unde juxta ipsius hypotheses rationes & perceptiones actionem determinare nequeunt. Libertatis essentiam consistere ait in virtute agendi. Absurdum ipsi videtur, quod motiva mentem, sicuti corpus in motu constitutum quiescens, impellant, & necessitatem moralem, quam pro vocabulo metaphorico habet, a physica intrinsece non differre statuit. Respondet deinde distincte ad singula argumenta Autoris Tractatus modo recensiti. Scilicet 1. negat, per experientiam probari posse libertatem. Perinde hic sese rem habere, ac si quis per eandem corporum existentiam sibi probandam sumat. Utrobique remanere dubium, an non Deus mentem ita formaverit, ut constanter decipiatur. 2. In secundo argumento Anonymum perperam supponere judicat, quod potentia se ipsum movendi sit impossibilis, quæ tamen utique possibilis, quoniam alias non citra absurditatem admitti deberet infinita progressio effectuum dependentium sine ulla causa. 3. Argumentum tertium in ridicula libertatis definitione fundatum esse pronunciat, quasi vis agendi implicet vim intelligendi prout placuerit. 4. In argumento quarto fallaciam committi in non recto usu vocis præscientiæ, quod prolixius ostenderit in disursu de existentia & attributis Dei. 5. In quinto supponi censet tanquam absurdum, quod vis activa seu se ipsum movendi non habere possit respectum ad motiva actionis

nis, & indifferentiam virtutis ac inclinationis male pro iisdem haberi. Ad ultimum nihil reponit, quia numerum tantum, non pondus augere judicat.

THE CONSTRUCTION OF MAPS, AND
Globes:

h. e.

DE CONSTRUCTIONE MAPPARUM ET
Globorum Tractatus, constans duabus Partibus,
cum appendice.

Londini, sumptibus T. Horne & sociorum, 1717, 8.
Plag 18 $\frac{1}{2}$. & Tabb. æneis 18.

IN præfatione hujus tractatus Autor anonymus admirationem suam exponit, conceptam ex eo, quod hæctenus nulla lingua tractatio omnibus numeris perfecta, quæ naturam & constitutionem mapparum, Geographicarum scilicet & Hydrographicarum, explicat, conscripta extet; nec quisquam *Varenii* & epitomatoris ejus *Newtoni* (cujus liber *idea navigantium* audit) defectus suppleverit, vel errores emendaverit. Inde motum se esse, ait, ut peculiari hoc scripto gentis suæ commodis confuleret, quo ipso non minorem, imo majorem gratiam se apud eam iuturum confidit, quam *Alinghamius*, cujus, licet etiam imperfectum in hoc genere, tractatum avidè arripuerit.

Animadversionem tractatui præmittit, quæ in delineanda regione circa veterem Babylonem exhibet exemplum regularum infra tradendarum, quomodo scilicet ex *itinerariis* & *relationibus peregrinantium* mappæ combinari possint, & si quæ pugnantia a diversis peregrinatoribus tradita, eelexis institui debeat. Ex qua liquido apparet dissensus autorum circa verum situm urbis ipsius *Babylonis*, inter quos Nostrò maxime probantur ii, qui ad Euphratem in vicinia urbis, quæ nunc vocatur *Felugia*, eam collocant, argumento petito a pontis vicinia, cujus rudera adhuc ibi visuntur, licet alii fidem incolarum modernorum secuti eam medio loco inter Euphratem & Tigrim quærant. Tangit etiam variantes sententias de *turre Babelica*: Nec minus quædam

dam ex veteri Geographia, *sepulcrum* nempe *Ezechielis*, *campos Sinearis* olim fertilissimos nunc plane desertos, *Canalem* inter Tigrim & Euphratem duo flumina connectentem, opus *Nitocris* reginæ primum, deinde a *Seleuco Nicanore* repurgatum: itemque celebriora in nova Geographia, loca, *Kufam*, *Hellam*, *Bagdadum* ad Tigrim &c. Quorum accuratiorem discussionem in *Mac Gregorii* descriptione imperii Turcarum in Europa & Asia existentis exhibitum iri spem facit, aque *Hallejo* propediem novam Ptolemæi editionem, etiam his rebus lucem allaturam, expectari innuit.

Ipsam tractatum dividit in 3 partes, quarum ultima appendicis titulum præ se fert. *Prima* agit de constructione & usu *Mapparum*, quam materiam 18 capitibus persequitur. Quorum tertio præliminariter *projectionum*, quæ secundum *opticæ* & *perspectivæ* leges conficiuntur, naturam explicat, ad eum modum quo *Varenius* usus est. Deinde *conditiones* essentielles mapparum trinas eodem modo, quo modo dictus *Varenius* enumerat. Notat vero, ad summum duas ex his conditionibus simul in aliqua delineatione mapparum observari posse. Cap. IV agit de *Stereographica* projectione in planum *Æquatoris* facta. V de projectione *Orthographica* in planum *Æquatoris*, VI de *Stereographica* projectione in planum *Meridiani*, VII de *Orthographica* projectione in *idem* planum. Caput VIII tractat de *Stereographica* projectione *Horizontali*, sive cujus extrema Horizonte loci in centro constituti cinguntur. Suntque modi hi recensiti omnium confessione legitimi & probi, quibus Autor jungit plures alios, mixtos ex probatis & minus probatis. Sic qui Cap. IX exhibetur, quem vocat pariter *Horizontalem*, projectionem absolvit solum ope anguli positionis & distantiae locorum ab aliquo loco in medio mappæ utcunque cognitæ. Cap. X docet modum *paradoxum* *Hubbardi*, quem inventor ejus ad usus nauticos utilem prædicat. C. XI exponit eum, qui *parallelos* ut *arcus circulares*, *meridianos* ut *curvas* irregulares exhibet: C. XII, qui utitur *meridianis rectilineis* & in eodem puncto concurrentibus, *parallelis* vero *circularibus*: Cap. XIII modum *Sansonis* & ejus sequacibus præcipue familiarem, in quo paralleli sunt *rectæ* æquali distantia

sejunctæ, inque ratione *cosinum latitudinis* decrecentes, unde *meridiani* exurgunt lineæ curvæ, *cosinum* dictæ, nonnisi per infinita puncta exhibendæ. Cap. XIV proponitur modus probus *specialium* mapparum, in quo per *angulos positionum & distantias* præcipue itinerarias chartæ componuntur. C. XV Chartarum *rectilinearium*, quæ distantias omnium parallelorum & meridianorum *æquales*, & intersectiones *rectangulares* exhibent: C. XVI *rectilineares*, quarum *meridiani* in polo coeunt, *paralleli* etiam rectilinei æquali distantia separantur, recenset, & omni jure utrumque hunc modum inter parum probatos numerat. Cap. vero XVII quinque modos exponit describendi chartas *Hydrographicas*, *Mercatoris* vulgo dictas, quarum inventionem *Wrightio* Autor vendicat. Ultimo tandem seu XVIII capite peculiarem quandam sibi que propriam rationem *particularium* chartarum conficiendarum commendat, in quo meridianos *rectas* facit superius convergentes, sed latitudinis circulos plane nova via nec satis accurata venatur. Quemadmodum & pleræque regulæ, quas tradit in hac parte pro descriptione modorum recensitorum, nec sufficientes ubique, nec accuratæ; nec judicia ipsius de usu vel præstantia singulorum modorum satis exasciata fortasse alicui videbuntur.

Parte II ostendit modos conficiendi *globos* 1 *ex magnete*, qui adeo attractionem telluris, quæ gravitatis juxta eum causa est, directionemque polorum ejusdem referant: 2 *ex ebore* vel *cupro*: 3 *ex charta*. Quæ postrema scilicet ratio inservit pro globis vulgo vendi solitis, compositis ex duodecim vel quatuordecim portionibus, quarum illæ priores circa æquatorem, hæ circa polos applicantur. Circulos *latitudinis* in qualibet harum portionum peculiari, sed non adeo proba ratione describere docet, *meridianos* quamlibet earum comprehendentes non per arcus circulares, quod utique minus curatum esset, sed per infinita puncta determinat. Eos, qui de *usu globorum* edoceri volunt, ad *Harrisii* tractatum de globo cœlesti amandat.

Tertia partis, ut diximus, vicem supplet appendix, in qua in præsentem *habitum Geographiæ* inquiritur. Cujus Cap. I commendat eam ab *antiquitate*, & *dignitate*, qua apud Principes sem-

semper fuit; utpote quæ ab incunabulis jam suis amata sit *Pharaoni Neconi, Dario, Alexandro* (cujus duo Geographi *Diagetus & Beto* cum Philosopho *Callisthene* comites & descriptores itinerum ejus memorantur) *Romanis* ipsis, qui omnes diversis temporibus ad inquirendum statum regionum incognitarum homines & classes miserint; quæque item *Abulfeda Hamæ & Ulug Beighi Mawaralnaharæ Principum, Haithonique Armeniæ Regis* fratris scriptis illustrata sit. Præter hos celebriores Geographos recenset *Ptolemaum, Strabonem, Plinium, Melam*, ex veteribus, *Mercatorem, Ortelium, Blavium, & Samsonium* e recentioribus; inter quos etiam non postremum locum meretur *de l'Islius*, solus fere nostro tempore ultra vulgus Geographorum practicorum & Chalcographorum sapiens.

Quorum posteriorum *navos*, quibus divinam hanc scientiam deformarunt, capite 2 exagitat. Monstrans scilicet plerumque non sollicitos eos esse de perficiendis amplius, quæ celeberrimi Viri, antecessores eorum, observassent, sed potius turpissima lucelli cupidine ductos eorum saltem exscriptores existere, nec quæ suis temporibus a peregrinatoribus reperta & tradita, in usum suum vertere solere, erroresque non solum veteres usque recoquere, sed, quod pejus, novos quam plurimos invehere, imprimis cum ex diversis quoad principia, vel circa initium longitudinum numerandarum non convenientibus mappis novam nullo judicio compilent. Illustrat dicta exemplo *Constantinopolis*, cujus vera latitudo $41^{\circ} 6'$ abhinc 60 annis a *Greavesio* inventa, & a *Smitho ac Wheelerio* confirmata in plerisque mappis non exhibeatur: itemque urbis *Caramid*, quæ tria hæc nomina ferat *Caramid, Amid & Diarbekir*, ex quibus tres diversas urbes vulgus Geographorum fecerit, & e contrario urbem illam *Diarbekir & Asanchif* eandem credat, quæ sint testimonio peregrinantium plane distinctæ: *Nili* item, cujus septem ostia usque hodie describantur. Imprimis multorum errorum mappam, quæ *Isbrandi Idesii* narrationi legationis in Sinam Moscoviticæ præfixa cernitur, ream agit. Capite vero III eosdem, qui circa hanc praxin versantur, quomodo *cautius se gerere* debeant, instruit. Requiring adeo in iis *scientiam Geographicam*, deinde commendans *selectum* in mappis, quas imitantur vel exscribunt, instituendum,

& uno eodemque meridiano five *initio numerandi longitudines* eos uti vult. Et sane optandum foret, ut, cum vix sperandum sit omnes Geographos unquam in uno aliquo ejusmodi initio consensuros, tamen quilibet in margine & titulo cujusvis vel majoris vel minoris chartæ expressis verbis notaret, quo meridiano, ut vocant, primo ipse usus sit in ea concinnanda. Ulterius multis argumentis probat, summe necessariam esse *itinerum & viarum* in regionibus præcipue minus notis descriptionem, *autoritates* etiam, quas quisque secutus sit, in opere ipso notari debere, nec contemnendas *delineationes urbium graphicas* ad latus mappæ adjunctas judicat. E contrario loca quorum *situs incertus* sit, rectius omitti censet; (nisi forte melius factum quis existimet, eorum locorum nuda nomina, sine nota circelli, quo perfecte cognitorum situs vulgo determinatur, in charta describi, ubi eadem loca esse aliquibus rationibus suadentibus creduntur) spemque facit ultimo loco *Tractatus*, qui exhibeat itinerarias vias locorum in Africa, Asia & America sitorum, a se edendi.

Capite IV eorum, qui *scriptis* Geographiam explicarunt, *navos* examinat, quos sane Historica magis quam Geographica spectare arguit, nullumque selectum in tradendis longitudinibus locorum observare, imo ex mappis potius quam aliis observationibus & fundamentis eas depromere. Quidque in quovis ex Geographis illis Anglis, *Eachardo, Mordenio, Gordonio, Atlantis Geographici autore, Heylino & Mollio* desiderari possit, exponit.

Cap. V quomodo hi defectus *corrigi* debeant ostendit. Conficiendas pro quavis regione *novas tabulas*, exque iis iudicium de viarum & distantiarum ratione ferendum, *exemplumque veterum* imitandum, qui non Historica sed Geographica nobis dederint, eoque effecerint, ne in hac parte in tenebris plane versemur, inter quos commendat *Ptolemaum, Geographos Græcos, itinerarium Antonini, Tabulam Peutingerianam, Persas, Arabes & imprimis Geographum Nubiensem*. Ordinem deinde peculiarem tractandi & disponendi omnes materias præscribit.

Cap. VI de *peregrinatoribus*, qui regiones & orbem terrarum circumierunt, agit Autor, dolens quorundam *ignorantiam* vel

vel negligentiam] vel utramque simul in causa esse, cur Geographicam longe imperfectiorem quam Historicam de regionibus longinquis notitiam habeamus, imprimis ægre fert, quod *vias itinerarias* plerique tam incuriose vel plane non describant, quidam *compilationes* solum aliorum pro suismet peregrinationibus & observationibus venditent, ut Hennepinius alique fecerint. *Catalogum* deinde nectit prolixum omnium *peregrinatorum*, quorum notitiam habuerat, præcipue laudans *veteres*, qui præ recentioribus magis accurati usque deprehendantur. Qua occasione observat, ex relatione *Joannis de Castro*, qui circa annum 1540 rubri maris litora perlustravit, jam dudum constare potuisse, latitudinem extremi sinus ejusdem, quem trajecisse Israelitas credibile sit, 3 leucas non excedere, longitudine 28 leucarum existente, adeoque dubiis, quæ sibi aliqui finxerint, occurrere.

Cap. VII tandem iisdem peregrinatoribus *regulas* dicit, quas observare teneantur, si *Geographia* aliquod ex ipsorum laboribus augmentum capere debeat, omissis iis, quas alii ad cognoscendum *statum regionum politicum, naturalem &c.* proprias dederunt. Illæ sunt, quod notitia *Geographiæ & Astronomiæ, artisq; pictoriæ* imbuti iter ingredi, regiones non nimis festinanter percurrere, *viarum & distantia* locorum descriptionem non negligere, & ad hoc commodius efficiendum *horologio portatili & pyxide magnetica* instructi esse debeant. *Latitudines* locorum quantum pote observandas, & si ferat opportunitas, *longitudines* etiam ope eclipsium circumjovialium, *Geographos* autem, si qui sint ejus loci vel metropoleos alicujus regionis, sollicitè quærendos & consulendos monet. *Ministrique* adeo mercatorum, commerciorum causa frequentissime in exteras regiones dimissi, his subsidiis instructi ut itinera ingrediantur, optat.

Ultimo capite *Collectiones* ejusmodi itinerariorum recensens, earum quæ in ipsius cognitionem devenerunt exhibet sequentes: *Joannis & Theodori de Brie* editam 1591 Francof. *Ramusii* 1588 Venetiis excusam, *Hakluitii, Purchasii, Thevenotii, Oglebyi*, Duo volumina itinerariorum 1704 Anglice edita, *Navigantium* atque itinerantium *Bibliothecam Edenii*, & *Willii* Collectionem

1577 publicatam, Biddulphi itinera edita a *Lavendero* 1609, Collectionem ejusmodi itinerum Anglicam mensibus singulis publicatam &c. Deinde, quid in iis desiderari possit, ostendit, methodumque commendat, qua in concinnandis novis ejusmodi Collectionibus uti deceat.

*EXPERIENTIA DE PULVERE PYRIO IN
Antro Canis, quod Puteolis est, accenso: ex litteris JO. BAPT.
LAMBERTI Neapoli datis ad Amicum Regio-
montanum C. G.*

AD ea quæ de pulvere pyrio scripseram, nostrorum refutans sententiam circa locum incendi (Vesuviani,) reposuisti, a Germano quodam non potuisse in Canum Antro explodi sclopetum. Quod ego non ipsi pulveri tribuo, qui in eo loco non accendatur, ut fere omnibus exteris qui eo accesserunt, scriptisque sua itinera consignarunt, sine ratione persuasum est. Etenim tentantibus illis sclopetum explodere, pulvis non accenditur, quia ignis scintillæ a silice per chalybem expressæ, antequam ad pulverem pertingant, a mephite oppressæ extinguuntur, quod pluries notavi, immo ad movens pulveri irgentem & fervidam facem perspexi, aliisq; demonstravi, illam prius fuisse extinctam, quam ad pulverem perveniret. Hæc mihi observatio declaravit, pulverem non accendi ob ignis debilitatem, qui mephitis viribus resistere non poterat, quique si longe vividior & fortior fuisset, pulverem potuisset in ipsa mephite inflammare. Hinc excitato igne in ipso pulvere, hunc non solum conflagrare, sed etiam accendi in ipsa mephite deprehendi. Nam acceptam pulveris portionem cum aqua miscui & conflata massam deinde Solis calore exsiccandam curavi, sic compositus pulvis non statim totus igne conflagrat, sed paulatim consumitur, quare massam illam extra mephitem accensam igne, in mephitem ipsam injeci, eamque vidi non sine magna animi voluptate in illis ipsis mephitis locis, in quibus prius faces extinctæ fuerant, conflagrare & consumi. Quo experimento doctior pulverem ipsum pyrium sine aliqua mistione in ipsa mephite deposui, ad quem
aliam

aliam massam superiori similem extra mephitim accensam ad-
 movi, quæ & ipsa, ut solebat, in mephite arsit, & pulverem illum
 quoque in mephite jacentem accendit. Hoc ego experimen-
 tum pluries feci, ne quis suspicioni locus relinqueretur, semper-
 que idem fieri deprehendi & mecum alii observatores notarunt,
 nec video, quæ exactior diligentia in ea re adhiberi potuerit.

DISSERTATION SUR LA CAUSE DE LA LU-
 miere des Phosphores & de Noctiluques, qui a remporté le prix
 à l'Academie Royale des belles lettres, sciences & Arts, de
 Bordeaux, pour l'annee 1717.

h. e.

DISSERTATIO DE CAUSA LUCIS PHOSPHO-
 rorum & Noctilucarum, quæ in Academia Regia humanio-
 rum literarum, scientiarum & artium Burdegalensi
 præmius tulit; Autore DORTOUS DE
 MAYRAN.

Burdegalæ, apud R. Brun, Academix typogr. 1717, 8.

Plag. 38.

PER lucem, quatenus refertur ad corpus luminosum, Autor in-
 telligit agitationem vel motum rapidissimum partium ejus
 insensibilium; quatenus refertur ad oculum, tremulationem,
 qua fibræ tunicarum in fundo oculi extensarum aliquam vesti-
 entes, ipsique cerebro per nervum opticum annexæ, quatiuntur;
 quatenus denique respectus habetur ad perceptionem ipsius, sen-
 sationem, quæ moti organi occasione excitatur. Porro solutio-
 nem casus specialis circa effectus lucis aggressuro, cum necessa-
 rium visum sit, generalem ejus naturam prius investigare; quic-
 quid de hac hypothetici hucusque perhibuere, ad capita duo re-
 ducit. Primum est Systema pressionis, alterum successivæ
 emanationis corpusculorum. Postquam illius ideam ex mente re-
 centissimorum ejus emendatorum formavit, e legibus pressionis
 fluidi in spatio pleno inclusi sic totum convellit, ut per ejus eco-
 nomiam nec noctes, nec umbras, nec corpora opaca, nec ulla vi-
 forum locorum differentias consistere posse ostendat, quod & ab

aliis factum est. At hujus necessitatem non tantum comprobare ipsi videntur impossibilitas tertii alicujus systematis, & ostensa falsitas primi: verum etiam perfecta cum phænomenis congruentia. Quam antequam ex conceptu Autoris attingamus notari expedit, ex utroque systemate quædam ab Autore assumi, quædam rejici, aliaque, quæ ipsi deesse videbantur, suppleri. Nam & vortices, instar globorum subtilissimo fluido, quod subinde æthereum vocat, penitus repletorum, & Solem in centro cujusvis ex eadem materia infinite agitata compactum, supponit. Præterea conatum non tantum materiæ tribuit Solari recedendi a centro, e gyratione circa axem motus circularis oriundum, sed etiam speciem quandam ebullitionis: quorum tamen motuum effectum consumi & aboleri putat actione undarum fluidi ambientis, a vicinis vorticibus undique compressi, majorique velocitate revolventis, quam est velocitas materiæ Solaris. Rejicit autem pressionem fluidi ætherei, in qua istius systematis defensores illuminationis principium & causam ponere consueverunt. Quod deerat systemati pressionum, id e systemate fluxus successivi corpusculorum sic supplet. Ebullientem massam Solis corpuscula undique in circuitu jaculari per vorticem ejus, vi fere infinita, quæ pervadant ætherem circumfusum inque lineis rectis ad occursum corporum ipsi innatantium ferantur, quæque in terra, Planetis, oculisque animantium illos effectus producant, qui luci tribuuntur. Quam ejaculationem imprimis juvare ætheris pressionem, reciprocasque Solis dilatationes, Autori persuasum est; adeo, ut non dubitet comparare globum Solis vel cum globo aquam per foramina hinc inde facta digitis comprimentibus ejaculante, vel cum corde alternis Systoles & Diastoles motibus oscillante, materiamque quam dilatando admiserat, contrahendo projiciente. Ceterum nec vacuum, nec atomos, graves & in se mutuo agentes, admitti posse censet, si systematis probabilitati consulendum. Atque ex his sequi putat & motum lucis rectilineum, quem plane supposuit, & ex hoc umbrarum variationes; porro velocitatem quidem insignem; non tamen instantaneum motum, opacitatem corporum, quorum meatus angustiores ingredi nequeat, nisi efficaciam suam tot repetitis reflexionibus

xionibus minuendo vel penitus perdendo. Quibus tamen durius dictum videri possit, corpuscula inde a Sole per tantum ætheris tractum spatio 7 vel 8 minutorum delata non retardari, vel non minui massam Solis tanta partium amissione per tot annorum myriadas: iis & possibilem ætheris subtilitatem, & vim jaculatricem Solis *fere infinitam* in respectu ad velocitatem globi e tormento projecti, & possibilem restaurationem massæ Solaris, vel etiam summam tenuitatem corpusculorum lucis, mature reponendam existimavit. Quam tenuitatem possibilem adstruit e Theorematis Keillii adductis in Diario Literario mense Nov. & Dec. anni 1714 p. 415, 416, eodemque modo ex ipsis infert, quo Keillius, decrementum Solaris massæ insensibile esse posse: dum interea restaurationem vel a luce aliorum luminosorum, vel a præparatione ætheris in Diastole Solem ingredientis facile peti posse existimat. Hæc ubi in genere de luce, respectu ad luminosum habito, edisseruit, suam de corpusculis illis in se spectatis sententiam profert, quæ huc redit. Quum corporis essentia in extensione sit posita, omnem corporum differentiam in differentia extensionis, id est, in differentia figurarum, motuum, magnitudinum, situum quærendam esse: quam quando assequi humana industria nequit, satis esse, ut ad ea quæ ex illa prodeunt magis mixta & sensibus obvia, attendamus: ejusmodi esse chymica principia, atque in his Sulphur: cujus partes, si pro principio activo, sensu Chymicorum, tam subtili habeantur, ut & Analysis omnem respuant & in sensus non cadant, nisi heterogeneis diverso gradu commixtæ, (quæ heterogenea sulphuris nomine communiter veniunt) optime pro iisdem cum corpusculis fluidi istius lucentis poni posse videri. Has partes Sulphurei fluidi sphaeras esse, majores materia subtili, & circa centra rotari. Quarum omnium rationem ut e phænomenis reddere possit, tradit historiam Phosphorum & Noctilucarum. Ubi quidem lumina Martio & Aprile superioris anni in variis Europæ partibus visa eadem esse conjicit cum lumine a Dn. Cassini A. 1683 circa æquinoctium observato. Deinde notat ad historiam phosphorum, pleraque ejusmodi corpora pingua & sulphurea esse; quæ lucent & urunt, salibus præter Sulphura scatere, qualia ipsi

combustio videtur requirere; Phosphoros corporum animalium & vegetabilium fermentatione opus habere, ut luceant; alia corpora lucentia fricanda, ut luceant; porro Phosphoros artificiales, excepto Mercurio, omnes ignem patiendo, corpora exhibere, varia ratione mutata. Tandem ex his omnibus infert, causam immediatam lucis Phosphorum & Noctilucarum, id omne esse, quod Sulphura ipsorum corporum ab heterogeneis particulis liberata in motum ciet & agitatur: & id quidem evenire variis casibus posse, imprimis autem fermentatione, agitatione externa, frictione & igne. Quæ vero in Mercurio vacuo incluso atque concusso comparet lux, sulphuri jam commoto, sed tam obscure radianti tribuitur, ut debilis ejus lux facile ab aere ambiente frangi, atque extinguere possit. Id quod non tantum de aere vulgari verum esse Autori videtur, quippe qui e tubis & campanis facile excluditur; sed etiam de aere quodam diverso plane, & ab aere vulgari, & a materia subtili, cujus imprimis notat sequentem effectum. Quum Mercurii superficies sit, quæ concusso Barometro lucet, nec luceat hæc nisi Mercurio descendente, facile colligi, inesse quandam materiam vacuæ tubi parti, alienam & ab aere, a quo quippe vacua illa pars dicitur, & ab æthere, qui ipsum mercurium permeat: mercurium enim ascendente per illam tubi partem in illam materiam impingere, eoque impactu Sulphura mercurii lucentia impediri, quo minus egrediendo e carceribus consuetum effectum edere possint: cum contra mercurio descendente fieri possit, ut aliquo temporis intervallo, licet parvo, superficies ejus a tenuis illius aeris contactu libera sit, partibus ejus per poros vitri ad implendum spatium a mercurio derelictum non tam celeriter intransantibus, ac Mercurius descendit. Præterea Sulphuris motum suis limitibus includit, quos transgrediendo vel dissipatio sequatur partium ejus, vel nimis exigua agitatio. Atque hunc casum obtinere in illo lapidis Bononiensis phænomeno, in quo postquam radiis Solaribus expositus fuit, minus fulgere observatur, quam ubi mediæ luci. Quæ dum latius explicat, particulas lucis sphaerulis ætheris majores esse debere simul innuit, ne tunicas videlicet transeant, quæ pro primario visionis organo habentur, quale in Choroide quæri mavult, quam

quam in Retina, transparente quippe nec ad recipiendos lucis ictus tam apta. Ultimo loco inquisitio conspicitur in colores Phosphori Bononiensis. Observatur enim, Lapidem dictum illius ignis colore fulgere, quo fuit calcinatus. Atque hic Autor proprietates lucis heterogeneæ detectas a Newtono late recenset, ipsarumque causam a diversa velocitate partium lucis, hanc vero a diversa ipsarum massa, repetendam existimat. Quod ut probet, sic arguit: corpus omne, quod transeundo in medium diversæ densitatis deflectit, a mediæ resistantia detorquetur, atque adeo refractionis major est, quando resistantia est major. Est autem duorum mediorum differentia resistantiæ, ut corporis velocitas inverse, quæ proinde variat velocitate variante; atque adeo variarum velocitatum radiis varia refractionis erit, si varia velocitas, major quidem si velocitas minor, & minor, si major. Massæ vero diversitatem probat e diversa velocitate corporum eadem vi impulsorum, quales ipsi sunt partes lucis. Quibus præmissis Lapidem Bononiensem ignis illius globulis impleri ait inter calcinandum, cui exponitur, ut rubeis, violaceis, si ignis rubens vel violaceus fuerit, eoque fieri ut pori ejus illam figuram & magnitudinem induant, qualis est dictarum partium lucis. Unde porro mirum non esse ait, lapidem luci expositum alias heterogeneæ lucis partes non admittere, quam quarum figura & magnitudo congruit poris id est radios ejusdem coloris, qualis fuerat igni. Quod etiam evenire posse putat, si ponatur lux diurna Sulphura in lapide abscondita, & motus in igne accepti determinationem adhuc fervantia, denuo excitare.

METHODUS SINGULARIS, QUA SOLIS Parallaxis sive distantia a Terra, ope Veneris intra Solem conspiciendæ, tuto determinari poterit: proposita coram Regia Societate ab EDM. HALLE F. U. D. ejusdem Societatis Secretario. E Transact. Angl. A. 1716 N. 348.

PLurima sunt maxime quidem paradoxa, omnemque fidem apud vulgus superantia, quæ tamen adhibitis Mathematicarum Scientiarum principiis levi negotio enodantur. Ac sane nullum problema magis arduum ac difficile videbitur, quam est

Solis a Terra distantiam vero proximam determinare; quod tamen obtentis accuratis quibusdam observationibus, ad electa & prævisa tempora peractis, non multo opere efficietur. Id quod inclytæ huic Societati, quam immortalem fore auguror, in hac dissertatione ob oculos ponere libet, ut junioribus nostris Astronomis, quibus forsan hæc observare ob minorem ætatem obtinere potest, viam præmonstrem, qua immensam *Solis* distantiam intra quingentesimam sui partem rite dimetiri poterint.

Notum autem vobis est hanc distantiam a diversis Astronomiæ autoribus diversam fingi, prout cuique ex conjectura probabile visum est: a *Ptolemaeo* quidem ejusque asseclis, uti & *Copernico* & *Tycho* *Brabæo*, *Terræ* semidiametris mille & ducentis, *Keplero* ter mille quingentis fere. *Ricciolus* distantiam *Keplerianam* duplicat, quam tamen *Hevelius* dimidio tantum auget. At vero visis in *Solis* disco ope telescopii Planetis *Veneris* & *Mercurio* mutuato fulgore nudatis, tandem compertum est Planetarum diametros visibiles multo minores esse quam eatenus haberentur; *Veneris*que Semidiametrum a *Sole* visam, non nisi quartam minuti primi partem vel quindecim secunda subtendere; *Mercurii*que semidiametrum, ad mediam ipsius a *Sole* distantiam, sub angulo decem tantum secundorum conspici; atque sub eodem etiam *Saturni* semidiametrum e *Sole* videri. *Jovis* autem Planetarum maximi semidiametrum non nisi tertiam minuti primi partem apud *Solem* subtendere. Unde, servata analogia, nonnullis e modernis Astronomis visum est, *Terræ* quoque semidiametrum e *Sole* conspectam, medio loco inter *Jovis* majorem & *Saturni* & *Mercurii* minorem angulum subtendere, *Veneris*que æqualem, nempe quindecim secundorum: adeoque *Solem* a *Terræ* quatuordecim fere millibus semidiametrorum *Terræ* distare. Iisdem autem Autoribus aliud argumentum paulo ampliavit hanc distantiam: quoniam enim *Lunæ* diameter paulo major est quarta parte diametri *Terræ*, si Parallaxis *Solis* ponatur quindecim minutorum secundorum, fieret *Lunæ* corpus corpore *Mercurii* majus, Planeta scil. secundarius primario major; quod concinnitati Systematis mundani contrariari videretur. E contra vero *Venerem* inferiorem & Satellitio desti-

tutam,

tutam, majorem esse *Terra* nostra superiori & tam insignem comitem nacta, vix concedere videtur eadem concinnitas. Ut itaque medio loco incedamus, ponatur *Terra* semidiameter e *Sole* visa, seu quod idem est, *Solis* Parallaxis horizontalis, duodecim secundorum cum semisse: unde *Luna* minor erit *Mercurio* & *Terra Venere* major; ac proveniet *Solis* a *Terra* distantia sedecies mille cum quingentis *Terra* semidiametris proxime. Huic autem distantiae in praesentiarum assensum praebere, usque dum experimento, quod proponimus, quanta sit, certius constet. Nec moror auctoritatem quantumvis gravem eorum, qui *Solem* ultra hos terminos in immensum evehunt, freti observationibus vibrantis Penduli, determinandis his angulorum minutiis, uti videtur, haud satis fidis: saltem hac methodo tentanti Parallaxis aliquando nulla, aliquando etiam negativa occurret; hoc est distantia vel infinita fiet, vel infinito major: quod absurdum. Et, ut verum fatear, minuta secunda vel etiam dena secunda instrumentis quantumvis affabre factis certo distinguere vix homini datum est; atque adeo minime mirandum, si tantorum Artificum multos & ingeniosos conatus hactenus eluserit rei ipsius maxima subtilitas.

Dum autem, ante 40 fere annos, in Insula *Sancta Helena*, siderum polum Australem ambientium observationibus operam darem; contigit mihi *Mercurium* sub *Solis* disco transeuntem omni adhibita diligentia observare: quodque mihi praeter spem feliciter successit, momentum quo *Mercurius* ingrediens *Solis* limbum interius contingere visus est, pariterque momentum quo egrediens limbum *Solis* strinxit, facto angulo contactus interioris, tubo optimo viginti quatuor pedum accuratissime obtinui. Unde pro comperto habui intervallum, quo *Mercurius* totus intra *Solis* discum tum temporis apparuit, etiam absque errore unius minuti secundi temporis: nam filum luminis Solaris, inter limbum planetae obscurum & *Solis* lucidum interceptum, quantumvis tenue in oculos incurrere visum est; & in ictu oculi denticulas in limbo *Solis* a *Mercurio* ingrediente factus evanescere, uti ab egrediente factus quasi momento incipere. Hoc autem perspecto statim intellexi, *Solis* Parallaxin ex hu-

jusmodi observationibus rite concludi posse, si modo *Mercurius Terris* vicinior majorem haberet parallaxin a *Sole*; etenim hæc parallaxium differentia tantilla est, ut semper minor sit ipsa *Solari* quam quærimus; proinde *Mercurius*, licet frequenter intra *Solem* videndus, huic nostro negotio vix satis aptus habebitur.

Restat itaque *Veneris* transitus per *Solis* discum, cujus parallaxis quadruplo fere major *Solari*, maxime sensibiles efficiet differentias, inter spatia temporis quibus *Venus Solem* perambulare videbitur, in diversis *Terræ* nostræ regionibus. Ex his autem differentiis debito modo observatis, dico determinari posse *Solis* parallaxin etiam intra scrupuli secundi exiguam partem. Neque alia instrumenta postulamus præter *Telescopia & Horologia* vulgaria sed bona: & in Observatoribus non nisi fides & diligentia, cum modica rerum Astronomicarum peritia desiderantur. Non enim opus est, ut latitudo loci scrupulose inquiretur, nec ut horæ ipsæ respectu meridiani accurate determinentur: sufficit, Horologiis ad cæli revolutiones probe correctis, si numerentur tempora a totali ingressu *Veneris* infra discum *Solis*, ad principium egressus ex eodem; cum scilicet primum incipiat Globus *Veneris* opacus limbum *Solis* lucidum attingere; quæ quidem momenta, propria experientia novi, ad ipsum secundum temporis minutum observari posse.

Ob leges autem motuum admodum arctas, rarissime intra *Solis* orbem conspicitur *Venus*, ac per plus quam centum & viginti annorum decursum, ne semel quidem ibidem videbitur; nempe ab anno 1639 (cum præclaro Juveni *Horroxio* nostro, eique primo & soli a rerum conditu, jucundissimum hoc spectaculum obtigit,) usque in annum 1761, quo juxta Theorias quas hætenus cælo conformes experimur, Stella *Veneris* iterum subtercurret *Solem Maji* 26 mane; ita ut *Londini* hora fere sexta matutina in medio disci *Solaris* expectanda sit, nec nisi quatuor minutis centro *Solis* Australior. Duratio autem hujus transitus erit octo fere Horarum, nempe a secunda usque in decimam fere matutinam. Atque adeo ingressus minime *Anglis* conspicuus erit: cum autem Sol tum temporis occupaturus sit 16 *Geminorum* gradum, viginti tres ferme gradus in Boream decli-

nans;

nans; per totam quasi Zonam frigidam Septentrionalem inocciduis conspicietur: ac proinde qui littus *Norwegiæ* incolunt ultra Urbem *Nidrosiam*, quam *Drontem* vocant, usque ad Promontorium ejus *Boreale*, *Venerem Solis* discum subingredientem observare poterunt; ac fortasse *Scotis* Borealioribus & Insulæ *Hetlandiæ*, olim *Thylen* dictæ, incolis in oriente Sole ingressus ille conspici poterit. Quo tempore vero *Venus Solis* centro proxima erit, *Sol* verticalis erit supra littora Borealia sinus *Gangetici*, vel potius regni *Peguani*; ac proinde in Regionibus circumvicinis, cum *Sol* in ingressu *Veneris* quatuor fere horis distabit ad ortum, & in egressu totidem fere ad occasum, accelerabitur motus apparens *Veneris* intra *Solem* duplo fere parallaxeos horizontalis *Veneris* a *Sole*; quia *Venus* tunc ab ortu in occasum fertur retrograde, interea dum oculus ad *Terræ* superficiem positus in contrarias partes ab occasu in ortum gyratur.

Posita autem parallaxi *Solis*, uti diximus, duodecim secundorum cum semisse, erit parallaxis *Veneris* 43um secundorum; & sublata parallaxi *Solis*, restabit saltem semiminutum pro parallaxi Horizontali *Veneris* a *Sole*, ac proinde dodrante saltem minuti promovebitur *Veneris* motus a parallaxi illa, interea dum *Solis* discum percurrit, in iis scilicet Poli altitudinibus quæ Tropico vicinæ sunt; atque adhuc amplius in vicinia *Æquatoris*. *Venus* autem tum temporis satis accurate quatuor minuta prima singulis horis intra *Solem* conficiet; ac propterea dodranti minuti undecim saltem temporis minuta prima competunt, quibus duratio *Eclipseos* hujus *Veneriæ* ob parallaxin contrahetur. Atque ex hac contractione sola liceret de parallaxi quam quærimus tuto pronunciare, si modo darentur *Solis* diameter *Veneris*que Latitudo in minimis accuratæ; quas tamen ad computum postulare, in re tam subtili, haud integrum est.

Procuranda est igitur alia observatio, si fieri possit, in locis illis ubi medium *Solis* occupat *Venus* in ipso Medinoctio; nempe sub Meridiano priori opposito, *i. e.* sex quasi horis vel 90 gradibus *Londino* occidentalior, & ubi *Venus* paulo ante occasum *Solem* subintrat, paulo post ortum, exit; id quod fiet in dicto Meridiano, sub altitudine Poli Borei quinquaginta sex circiter

graduum: hoc est, in eo sinu qui *Hudsoni* dicitur, ad Portum ejus cui nomen *Nelsoni* inditum. In locis enim huic circumvicinis parallaxis *Veneris* durationem transitus protrahet, & sex saltem temporis minutis longiorem efficiet; quia dum *Sol* ab occasu in ortum sub Polo tendere videtur, ea loca in disco *Terræ*, motu contrario in occasum ferri videbuntur, hoc est motu cum motu proprio *Veneris* conspirante; proinde tardius moveri videbitur *Venus* intra *Solem*, ac cum diuturniore mora discum ejus pertransire.

Si itaque in utroque loco hic transitus ab Artificibus idoneis contigerit debite observari, manifestum est totis septendecim minutis longiorem futuram esse moram in portu *Nelsoni* observabilem, quam quæ apud *Indos* orientales expectanda est: nec multum refert an ad Fortalitium *Sancti Georgii* vulgo *Maderas* dictum, vel ad *Bencoulam* in litore occiduo Insulæ *Sumatraræ* prope æquatorem capiatur observatio, si *Anglis* tum temporis hæc studia curæ fuerint. Si vero *Gallis* his rebus invigilare placuerit, non incommode apud *Poudechery* se sistet Observator in litore *Sinus Gangetici* occidentali, sub altitudine Poli duodecim fere graduum. *Batavis* autem celeberrimum *Bataviæ* suæ Emporium Observatorium huic negotio satis aptum ministrat, si modo illis etiam animus fuerit hac in parte cœlorum scientiam promovere. Ac sane vellem diversis in locis ejusdem Phænomeni observationes a pluribus institui, tum ad majorem adstruendam ex consensu fidem, tum ne nubium interventu frustraretur singularis Spectator, eo spectaculo quod nescio an denuo visuri sunt hujus & subsequents seculi mortales; & a quo pendet Problematis nobilissimi & aliunde inaccessi solutio certa & adæquata. Curiosis igitur syderum scrutatoribus, quibus, nobis vita functis, hæc observanda reservantur, iterum iterumque commendamus, ut, moniti hujus nostri memores, observationi peragendaæ strenue totisque viribus incumbant; iisque fausta omnia exoptamus & vovemus, præprimis ne nubili cœli importuna obscuritate exoptatissimo spectaculo priventur; utque tandem Orbium cœlestium magnitudines intra arctiores limites coercitæ in eorum gloriam famamque sempiternam cedant.

Diximus autem, hac ratione Solis Parallaxin intra quingentesimam ſui partem inveſtigari poſſe, id quod nonnullis mirum ſine dubio videbitur. Veruntamen ſi in utroque e locis nuper deſignatis accurata habeatur obſervatio; jam monſtravimus, totis ſeptendecim minutis differre inter ſe durationes *Eclipſearum* harum *Venerearum*, ex Hypotheſi ſcilicet, quod Solis parallaxis fuerit duodecim cum dimidio minutorum ſecundorum. Quod ſi major vel minor reperiatur ex obſervatione hæc differentia, in eadem fere ratione major vel minor erit Solis parallaxis. Cumque 17 minuta prima temporis competant duodecim ſecundis cum dimidio parallaxeos Solaris; pro unoquoque parallaxeos minuto ſecundo, orietur differentia plusquam 80 ſecundorum minutorum temporis; adeoque ſi habeatur differentia hæc intra bina ſecunda vere & comprobata, intra quadrageſimam partem unius ſecundi minuti conſtabit, quanta ſit Solis Parallaxis; ac proinde diſtantia ejus determinabitur intra quingenteſimam ſui partem, ſaltem ſi parallaxis non minor reperiatur ea quam ſuppoſuimus: quadragies enim duodecim cum dimidio fiunt quingenti.

Hactenus Aſtronomice doctis ſatis ſuperque rem indicaffe mihi videor, quos etiam monitos velim, me in hoc argumento Latitudinis Planetæ rationem non habuiſſe, tum ad vitandas calculi intricatioris moleſtias, conſuſionem etiam minus evidentem reddituras; tum ob motum Nodorum *Veneris* nondum compertum, nec niſi ex hujusmodi corporalibus Planetæ cum *Sole* Conjunctionibus rite determinandum. Non enim conſuſum eſt *Venerem* quatuor minuta infra *Solis* centrum tranſituram, niſi ex Hypotheſi quod Planum Orbitæ *Veneris*, in Sphæra ſtellarum fixarum immobile, Nodos ſuos iisdem in locis habiturum ſit, ubi anno 1639 inventi ſunt. Quod ſi tramite Auſtraliore tranſeat anno 1761, liquido patebit Nodos regredi; ſi vero Borealiore, progredi inter Fixas; idque in ratione $5\frac{1}{2}$ min. in centum annis *Julianis*, pro unoquoque minuto, quo via *Veneris* tum temporis plus vel minus diſtabit a *Solis* centro quam dictis quatuor minutis. Differentia autem inter durationes harum *Eclipſium* paulo minor fiet ſeptendecim minutis, ob Lati-

tudinem *Veneris* Australem; major vero futura, si, procedentibus Nodis, ad Boream centri *Solem* transferit.

In eorum autem gratiam, qui cum observandis syderibus oblectentur, nondum tamen integram Pallaxium doctrinam hausserint, libet Schemate simulque Calculo paulo accuratiorem plenius exponere.

Ponamus igitur, anno 1761, *Maii* 25 17h. 55'. *Londini*, *Solem* occupaturum *Gemin.* 15°. 37'. ac proinde ad centrum ejus *Eclipticam* tendere in Boream angulo 6°. 15'. *Veneris* autem visibilem intra *Solis* discum viam tum temporis descendere in Austrum, facto angulo cum *Ecliptica* 8°. 28' : proinde via *Veneris* tendet parum in Austrum respectu æquatoris, interfecans declinationis parallelos angulo 2°. 18'. Ponamus etiam *Venerem* ad dictum tempus *Solis* centro proximam fore, ac ab eodem quatuor minutis distare ad Austrum; singulisque horis etiam quatuor minuta prima intra *Solem* motu retrogrado describere. Erit autem *Solis* Semidiameter 15'. 51". proxime, *Veneris* vero 0' 37" $\frac{1}{2}$. Ac supponamus, experimenti gratia, differentiam parallaxium Horizontalium *Veneris* & *Solis*, quam quærimus, 0'. 31" esse, qualis ex supposita *Solis* Parallaxi 0'. 12" $\frac{1}{2}$ elicitur. Describatur itaque (*Fig. 1.*) centro *C* circellus *AEBD*, cujus semidiameter sit 0'. 31". discum *Terræ* repræsentans, & in eo Ellipses parallelorum 22 & 56 grad. Latitudinis Borealis, modo jam ad construendas *Eclipses Solares* ab Astronomis usitato, ut *DabE, cde*: sit autem *BCA* Meridianus in quo *Sol*; ad quem inclinetur recta *FHG* viam *Veneris* designans angulo 2°. 18', quæque distet a centro *C* 240 partibus qualium *BC* est 31; & de *C* cadat recta *CH* ipsi *FG* perpendicularis. Ac posito planeta in *H* ad 17h. 55', vel 5h. 55' mane, dividatur recta *FHG* in spatia Horaria III. IV, IV. V, V. VI, &c. ipsi *CH*, hoc est quatuor minutis æqualia. Fiat etiam recta *KL*, æqualis differentię apparentium Semidiametrorum *Solis* & *Veneris* sive 15'. 13" $\frac{1}{2}$. Et circulus radio *KL*, centro vero quolibet puncto intra circellum disci *Terræ* descriptus, occurret rectæ *FG* in puncto denotante quota hora *Londini* numerabitur, cum in eo *Terræ* superficie loco, qui sumto in disco puncto subjacet, *Veneris*

TAB. VII.

Fig. 1.

TAB. VII ad A. 1717. M. Oct. pag. 468.

Fig. 2.

Figura Veneris
Solis Discum
intransit.

Fig. 3.

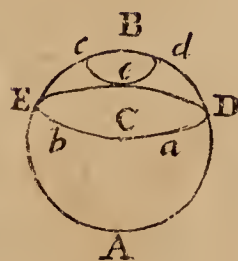

Fig. 1.

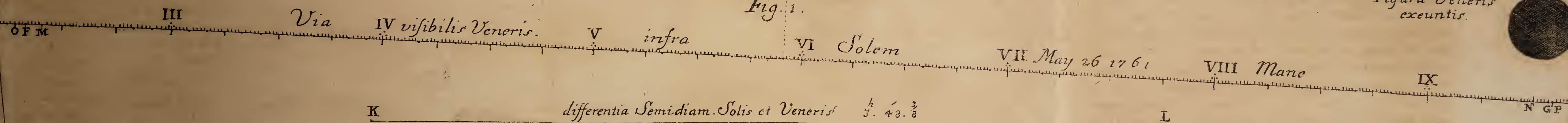
Fig. 4.

Figura Veneris
exeuntis.

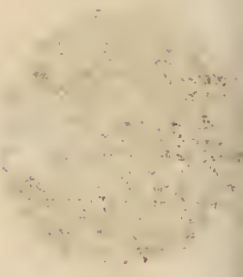
Limbus Solis Or.

Limbus Solis Occ.

Faint, illegible text or markings, possibly a signature or a small stamp, located to the right of the central circular stamp.

Faint, illegible text or markings at the bottom left of the page.

Faint, illegible text or markings in the bottom center of the page.

Faint, illegible text or markings at the bottom right of the page.

nus angulo contactus interioris *Solis* limbum continget. Ac si centro *C* radio *KL* descriptus circulus occurrat ipsi *FG* in punctis *F* & *G* erunt recte $FH, HG = 14'. 41''$, id quod percurrere videbitur *Venus* tribus horis cum 40 min. Cadet igitur *F* in llb. 15', *Londini*; *G* vero in IXh. 35' mane. Unde manifestum est, quod, si *Terræ* magnitudo, ob immensam distantiam, quasi in punctum evanesceret; vel si motu diurno destituta *Solem* haberet eidem puncto *C* semper verticalem, *Eclipseos* hujus mora integra per septem horas cum triente duraret. Verum *Terra* interea motu motui *Veneris* contrario gyrata per 110 grad. Longitudinis suæ, ac proinde contracta dictæ moræ duratione, puta 12 min. proveniet ea 7h. 8'. proxime, sive 107 grad.

Jam in ipso Meridiano *Venus Solis* centro proxima erit ad Ostium orientale fluminis *Gangis*, ubi poli altitudo est 22 grad. circiter. Locus igitur ille utrinque æqualiter distabit a Sole, in momentis introitus & exitus planetæ, nempe $53^{\circ} \frac{1}{2}$ grad. ut sunt puncta *a, b*, in parallelo majore *DabE*. Erit autem Diameter *AB* ad distantiam *ab* ut quadratum Radii ad contentum sub Sinibus $53^{\circ} \frac{1}{2}$ & 68° grad. hoc est, ut 1'. 02" ad 0'. 46". 13"; ac calculo rite instituto (quem ne Lectori tædio sit, omittere præstat) invenio, quod circulus centro *a* & radio *KL* descriptus occurrat rectæ *FH*, in puncto *M*, ad IIh. 20'. 40"; centro vero *b* descriptus occurrat ipsi *HG* in *N*, ad IXh. 29'. 22"; horis scilicet *Londini* numeratis; proinde tota *Venus* intra *Solem* conspicietur ad *Gangis* ripas, per 7h. 8'. 42". Recte igitur posuimus durationem fore 7h. 8'; cum pars minuti hic nullius sit momenti.

Aptato autem calculo ad *Portum Nelsoni*, invenio, quod Sole jamjam occasuro, discum ejus subitura sit *Venus*, statim vero ab ortu ejus exitura ab eodem; Loco illo interea per Hemisphærium a Sole aversum de *c* ad *d* translato, motu motui *Veneris* conspirante. Mox igitur *Veneris* intra *Solem* diuturnior fiet ob Parallaxin, puta quatuor minutis; ut sit omnino 7h. 24'. sive 111 grad. æquatoris. Cumque Latitudo Loci sit 56 grad. erit ut Quadratum Radii ad contentum sub Sinibus $55^{\circ} \frac{1}{2}$ & 34 grad. ita $AB = 1', 02''$ ad $cd = 28'. 33''$. Ac calculo rite peracto constabit, circulum centro *c* radio

KL descriptum rectæ *FH* occurrurum in *O*, ad *II*h. 12'. 45", centro vero *d* descriptum ipsi *HG* in *P*, ad *IX*h. 36'. 37". Quocirca duratio moræ ad *Nelsoni* portum erit 7h. 23'. 52"; major scilicet quam ad ostia *Gangis* totis 15'. 10" temporis. Quod si *Venus* absque Latitudine transierit, fiet dicta differentia 18'. 40", augebitur eadem differentia, multo major futura aucta planetæ Latitudine Borea.

Londini autem, ex prædictis Hypothesibus, consequitur *Venerem* jam tum infra *Solem* ingressam orituram; & ad 9h. 37' mane, & in egressu *Solis* limbum interius contacturam; ac denique non nisi hora 9. 56' orbem ejus integrum relicturam esse.

Iisdem etiam Hypothesibus constat, *Venerem* extremum *Solis* limbum Boreum quasi centro suo stringere debere, Anno 1769, *Maii*, 23 11h. 00' ita ut, ob Parallaxin, in Borealibus *Norwegiæ* partibus, tota intra *Solem* in occiduum apparere poterit: dum in litoribus *Peruvia* & *Chili*, vix exiguo sui segmento cadentis *Solis* disco quasi inequitare videbitur; uti in Insulis *Moluccis* earumque vicinia, oriente *Sole*. Quod si Nodi *Veneris* retrocedere reperiantur (ut ob nuperas quasdam observationes suspicio est) tum toto corpore intra orbem *Solis* ubique conspicua, maxima harum Eclipsarum differentia, argumentum Parallaxeos *Solaris* præbebit adhuc multo luculentius.

Quomodo autem ex observatis alicubi apud *Indos* Orientales, anno 1671, ingressu & egressu *Veneris*, & cum exitu ejus apud nos observabili collatis, eadem Parallaxis derivari poterit; aptando scilicet angulos Trianguli specie dati in trium Circulorum æqualium circumferentias, alia occasione docebitur.

Die Haupt-Zugenden eines löbl. Landes-Herren auf eine verborgene Weise ordentlich und sinnreich vorgestellet, etc.

i. e.

*PRIMARIÆ VIRTUTES BONI PRINCIPIS
Symbolice representatæ in gemma antiqua numophylacii Re-
gii Berolinensis, observatæ nunc primum & Serenissimo Bo-
russorum Regi FRIDERICO WILHELMO submissa
devotione expositæ a JO. CAROLO SCHOTTO.*

Berolini, sumtibus Jo. Mich. Rüdigeri, 1717, 4.

Plag. 5 $\frac{1}{2}$.

Valetudinem Clarissimi Autoris magno damno erudito orbi
fuisse sensimus. In quo enim animus collapsus pæne cor-
pore sic vivit, ut ad hæc edenda multa que alia elaboranda suffi-
ceret, in eo facile existimare possumus, quam se illa virtus inte-
gra & incolumi valetudine exseruisset. Gratulamur tamen ei
pariter & nobis ob aliquam spem valetudinis obtinendæ multo
quam dudum majorem atque istud quod edidit nuper opuscu-
lum, veluti pignus ceterorum quæ adfecta & parata habet, acci-
pimus. In numophylacio Augustissimi Borussorum Regis in-
signi artificio symbolum in Carniola scite cælatum exsta-
bat, quod nec notum ante id tempus Antiquariis, nec visum
multis & ipsi Begero neglectum in lucem protulit Cl. Schot-
tus. Viderat eam gemmam, quam etiam hic exstare voluimus, **TAB. VII.**
ambitiosa obscuritate crucem figere sibi, quod de ea cogitaret **Fig. 2.**
quidquam eorum, quæ communi Antiquariorum opinione de
ea dici possent. Socratis nomen aliquando, ut isti fere solent,
ad hoc Symbolum applicuit, quod denique non est visum huc
multo magis pertinere quam Jovis Ammonis aut Panis vultum,
si quis Mystra eum se hic conspexisse dicat. Id sentit igitur
nunc, Symboli hujus Autorem, ut fuerunt Romani Græcique
veteres mira in componendis istiusmodi mysteriis astutia, uno
artificio pacis bellique artes conjunxisse. Caput senile, quic-
quid etiam a Socrate habere videatur, ad senilem maturamque
prudentiam transfert. Divinitatem autem sapientium anima-
rum radiis, qui se ex isto veluti exserunt, significari putat. Nam
radios Divis concessos fuisse, & aliquid divinitatis sanctitatis-
que habere, ex duobus numis Regii numophylacii, a nobis hic
representatis, ostendit, in quorum altero Vespasianus radiatam **Fig. 3.**
coro-

TAB. VII.
Fig. 4.

coronam gerit, cujus CONSECratio eodem numo commemoratur, in altero autem, qui Aureliani est, Solis effigies, radiis id genus insignitur, ad quem Solem etiam inscriptionem RESTITUTOR ORBIS primus transfert ex superstitione Aureliani, a Vopisco notata, ei veluti Deo suo tributam. Equinum caput ad belli tumultus, laureamque ad victoriam spectare facile erat cognoscere. De caduceo, qui ad pacem refertur ex Macrobio & Hygino constat, sed quod angues cristati non sunt, id ad pacem maxime pertinere monet, deque ea re & de cristis quæ galeas tegunt, se ex antiquitate alio tempore & loco dicturum esse spem facit. Arietem ad affluentiam pecudis aut ad mercaturam significandam adhiberi probat. Nam de arista, quæ ex Cereris mysteriis maxime nota, agri fertilitatem signat, nihil opus est dubitare. Mercaturam autem ita transfert ad arietem, ut cum Mercurio mercatorum ob lanæ beneficia ab eo accepta Deo sacrum fuisse ex Pausania & gemma antiqua ostendit, eorum errores redarguat, qui se in ejusmodi monumentis caprum videre autumarunt. Galli pedes in quos commentum definit, ita ut equinum caput, victoriam tum vigilantiam ex veterum sententia significare, postremo ostendit. Cetera quæ passim non notata aliis animadvertit, maluius apud ipsum Autorem legi. Est quidem conjecturale hoc regnum non liberum solum, ut cuique liceat sentire aliter, si quid verisimilius in mentem venit, sed etiam turbidum pæne & seditiosum, ut multi sibi non placeant, si cum cujusquam inventis sua cogitatio conformari debeat. Arbitramur tamen, interpretationem eam tam erudite & ingeniose tam etiam verisimiliter excogitatam confirmatamque suis autoritatibus esse, ut ne huic quidem generi eruditorum displicere debeat; alterum quidem qua est summa modestia & humanitate Cl. Autor, non tantum a se dissentire patietur, sed & meliora certioraque allaturum, facile, quod singulare ejus Viri ingenium est, suo suffragio & sententia adjuturus est. Cum denique nobis constet & de ea re etiam bibliopola moneat, Virum eruditissimum tum alia editioni paratum habere, tum dissertationes hujus generis plures evulgaturum, in primis ob eam spem gaudemus, optamusque, ut diu fructu tam sublimis & eruditi ingenii perfruamur.

M. T.

M. T. CICERONIS DE OFFICIIS LIBRI TRES,

Cato major, Lælius, Paradoxa, Somnium Scipionis.

Recensuit & notas adjecit TH. TOOLY.

Oxonæ, ex theatro Sheldoniano, 1717, 8.

Alphab. 1.

QUAMVIS Ciceronis libros, quos de officiis conscripsit, ex Anglis *Thomas Cockmann* singulari fide ad codices scriptos recognoverit, uti patet ex Actis A. 1696 M. Sept. p. 413, attamen & hæc editio, quam doctissimo *Thomæ Tooly* debemus, suos habebit fautores. Namque Editor noster primum adjecit libros de senectute, amicitia, paradoxa, & somnium Scipionis, quorum apud *Cockmannum* nulla datur copia: deinde plane aliam quoque ingressus est viam, quum ex Manutio, Mureto, Lambino, Wolfio, Guilielmo, Rachelio, Grævio, Gronovio, & aliis ejusmodi collegit animadversiones, quæ obscurioribus locis adferunt lucem. Verum *Cockmann* id tantum egit, ut copiam variantium scripturarum ex libris manuscriptis exhiberet, quarum Editor noster nullam habuit rationem. Quibus de causis *Cockmanni* labor imprimis Criticis inservire potest, ea autem, quæ *Tooly* præstitit, pertinent ad Grammaticos, & ejusmodi ingenia, quæ intelligendis antiquis scriptoribus adhuc addicta sunt. Extremo accessit index rerum & verborum satis copiosus. Præfationem nullam præmisit Editor.

HENR. BENED. STARKI בְּאִוְרֵי הַמִּקְרָא *SIVE* *Notæ Selectæ, Criticæ, Philologicæ, Exegeticæ, in loca dubia ac difficiliora Jobi, Psalmorum, Proverbiorum, Ecclesiastice & Cantici, ex consilio fontium imprimis interpolationis Authenticæ.*

Lipsiæ, sumtibus Jo. Frid. Braunii, 1717, 4.

Alph. 2 plag. 4.

EDIDIT Cl. Autor A. 1714 בְּאִוְרֵי הַמִּקְרָא *sive* *Notas selectas, Criticas, Philologicas, Exegeticas, in loca dubia ac difficiliora Pentateuchi, Josuæ, Judicum, Samuelis, Regum, Chronicorum, Esræ & Nehemiæ: de quo libro eo ipso Anno M. Martio p. 119 mentionem fecimus, speciminibus nonnullis in medium adductis. Nunc opus suum continuavit, notasque pari diligentia atque eruditione elaboratas, in loca difficiliora Jobi, Psalmorum,*

MEUM ET VINDICEM (qui perditum me sibi vindicavit ut filium, ut cohæredem, ut consanguineum &c.) וַיִּחַי VIVUM, VIVERE (& vitam in se habere & vitam mihi mortuo restituere,) ET ULTIMO (TEMPORE, coll. Jes. VIII, 23) SUPER TERRAM (coll. Gen. II, 7 cum c. III, 19 & Kohel. XII, 7) SURRECTURUM SEU VENTURUM: (coll. Dsvt. XXV, 6. 2 Chr. XXI, 4. Job. XXV, 3. Nah. I, 9) ET QUAMVIS POST CUTEM MEAM DESTRINXERINT (sc. destringentes vermes) HOC (CARNIS, e membr. seqv.) TAMEN EX CARNE MEA (ceu subjecto) VIDEBO DEUM (Redemptorem meum) ETC. Pag. 192 seq. ubi de versibus 18, 19, 20 capitis XXX Prov. agit, in celeb. Danzii sententiam pedibus ire haud dubitat. Itaque postquam cum ipso supposuit, verbum notitiæ וַיִּחַי sumi affective & effective, (*non novi, id est, non approbo, rejicio, detestor*, coll. Matth. VII, 23 &c.) nec non וַיִּחַי viam pro ratione agendi, studio ac moribus, itemque גַּבְרִים virum pro marito; his verbis rem explicat: Admiratur sapiens cum detestatione, & se ignorare ait, qui fiat, quod tam operoso, & sæpe peccaminoso, periculoso, & nihilominus haut raro inani molimine, talia quærantur, quæ faciliori negotio absque periculo & licite obtineri poterant. Atque hoc quatuor hisce illustrat exemplis, vel quinque potius. Miratur, cur aquila velox inter volatilia, tam magno tanque inani molimine, nulla cogente necessitate, nubium tenus se efferat, nubes ipsas transcendat, ubi tamen nullam inventura erat prædam, quam tranquillius invenisset, vel in terra ipsa vel in locis non alte nimis ab ea remotis: miratur, cur serpens super rupem degat, ubi tamen raro inveniat quo se saturet &c. Porro admiratur protervam hominum audaciam, qui tanto periculo se exponunt, ut viam navis ים בַּלַּב in cor seu medium maris dirigant, ubi tamen, ut Cæsar conqueritur, neque anchoræ funesque subsistunt, neque nautæ gubernatoresque vim tempestatis pati possunt &c. In primis autem miratur ac detestatur Sapiens vim malitiæ & regni diaboli in homine, in sanctitate, justitia & sapientia ad imaginem creatoris sui condito, qui se adeo excecari patitur, ut inhonestæ rationalique creatura minus digna, & sæpe periculosa, immo expressa lege prohibita, præsumat & efflagitet, ut nempe & maritus, non contentus propria uxore, virginis amoribus infidietur, cum tamen absque periculo domi

cupiditates honeste relinqueret possit, & mulieris adulteræ, quæ pari modo furtivos juvenum ut consequatur amores, multas ærumnas sedit, quamvis amorem apud maritum honestius posset explere.

Nichtige Lebens-Borurtheile der Welt-Kinder.

h. e.

SECULI MODERNI PRÆJUDICIA VITAM CONCERNENTIA; Autore M. CAROLO GODOFREDO ENGEL-SCHALL, Concionatore Aulico & Regio Elect. Saxonico.

Lipsiæ, apud Augustum Martini, 1717, 8.

Alph. 2 pl. 18.

AUtor Pl. Rev. anno superiori illas confutans præjudicatas opiniones, quas corruptum seculum circa credenda sovere solet, quemadmodum dictum est in Actis A. 1719 M. Jun. p. 259, in se receperat illas quoque discutere, quæ agenda spectant; id quod altera hacce parte perficere annisus est. Probe enim intelligens, quamplurimas nostri ævi hominibus insidere inique animis infixas hæere persuasiones, quibus ab sinceræ pietatis studio abducantur, id dedit operam, ut eorum mentibus illas eximeret, latiusque indies se diffundenti morum pesti medelam afferret. Hoc animo Cap. I eorum aggressus est præconceptam opinionem, qui pœnitentiam ad extremum usque vitæ diem sine periculo salutis differri posse, falso sibi persuadent, ostendens sublata omni procrastinatione pœnitentiam esse agendam. Cap. II illos confutat, qui magnitudine divinæ misericordiæ ad turpissima flagitia committenda abutuntur. Cap. III ad illos se convertit, qui pietatis studium accusant, quod meram tristitiam molestissimamque melancholiam procreet, demonstrans ejusmodi tristitiam vel maxime esse necessariam & utilem, vel falso illi attribui. Cap IV illos probe confellit, qui frequentibus sanctorum Virorum lapsibus & peccatis suam palliare malitiam consueverunt. C. V hostes publicorum cœtuum & frequentationis templorum prosternit, docens veræ pietatis indolem talia a quovis Christiano exercitia exigere. Cap. VI convertit se ad illos, qui sanctimonix nunquam dum vivimus superanda imperfectione suam tuentur impietatem, exponens, quo altiori in loco perfectionem positam intelligimus, eo ardentiori studio ad illam esse contendendum. C. VII

immortalitatem animi idoneis argumentorum momentis firmat adversus eos, qui eam in dubium revocant, atque ita pro lubricine sua scelestissimam vitam agunt. Cap. VIII nullum impiæ vitæ præsidium in eo positum esse monstrat, quod fortassis ipse Verbi divini Minister quam longissime a vitæ sanctimonia absit; quum & corrupti moris Sacerdos, uti evidenter probat, salutariter munus suum gerere queat. Cap. IX docet, æternæ salutis consecutionem haud ita esse facilem, prout plerique existimant. Cap. X evincit, falsissimam esse conclusionem: quia sancta vita cœlestis beatitudinis participes haud reddimur ideo illi plane non esse studendum. Cap. XI cum illis disputat, qui in omnibus rebus conscientiam haud esse respiciendam contendunt. Cap. XII divinam Scripturæ inspirationem vindicat ab illorum insultibus, qui eam destructum eunt, ut eo liberiores peccandi licentiam nanciscantur. Cap. XIII de correptionis fraternæ necessitate differit contra eos, qui illam sublatam cupiunt. Cap. XIV & XV, Christianorum Sacramentorum, i.e. sacri Baptismi & Sacræ Cœnæ usum flocci haud esse faciendum, probat. Cap. XVI contemptores funebrium Concionum castigat. Cap. XVII rejicit pestilentissimum illud principium: homines hominum moribus & seculi genio sese accommodare par esse. Cap. XVIII resurrectionem Jesu capitæ & futuram hominum resurrectionem atque extremum judicium variis rationibus fulcit, ne impunitatis spe male feriat homines peccare pergant. Cap. XIX ostendit, sine ablatorum restitutione pœnitentiam non agi sed fingi. Cap. XX inquit in eorum præjudicium, qui in religionis negotio majorem cœtum sequendum esse dictitant. Capite tandem XXI illorum cavillationes perstringit, qui emendationem Religionis D. Lutheri studio factam pro insigni Numinis beneficio minus reputandam esse censent. In singulis hisce capitibus eam Autor ingressus est viam, ut initio corrupti seculi sententiam, indicatis, ubi e re fuit visum, ejusdem fontibus, in medium proposuerit; argumentorum pondera, quibus eadem destruat, admetitus sit; ea tandem robora, quibus inniti præcipue videatur, dejecerit atq; everterit. Ipse Autor in præfamine fatetur, accuratioris ordinis rationem in collocandis hisce præjudiciis a se servatum non fuisse, quan-

doquidem singula, ut in manus venerint, typis imprimenda dederit. Ceterum ubique fontes, ex quibus vel argumenta, vel illustriores sententias repetierit, ingenue indicat, permultaque passim venerandorum Ecclesiæ Patrum dicta adducit. Qui perver-
sitate hodierni seculi intimius paululum perspexerit, negare nullo modo poterit, ejusmodi conatum valde esse laudabilem maximeque necessarium, ac fructum aliquem haud obscure polliceri.

BIBLIOTHECA CURIOSA DEDUCTIONUM,
worinn eine zuverlässige Nachricht vieler merck-
würdiger Schrifften vorhanden, &c.

h. e.

BIBLIOTHECA CURIOSA DEDUCTIONUM, IN QUA
accurata notitia scriptorum notatu dignorum communica-
tur, quæ tam ab Imperatoria Majestate, quam Electoribus
& Statibus Imperii, Nobilibus immediatis, Regibus, Princi-
pibus & Rebus publicis extraneis ob diversa jura, præten-
siones, præcedentiarumque lites &c. publicata fuerunt: col-
lecta a JOHANNE CHRISTIANO LUNIGIO.

Lipsiæ, apud hæredes Lanckisiorum 1717, 8.

Alph. 2 plag. 14.

Pergit Vir celeberrimus rei literariæ indefessa diligentia pro-
desse, & proluxioris literarii commercii, quo pene in omnia
Germaniæ loca penetravit, fructus in sinum orbis literati effun-
dere. Novum hoc opus diuque desideratum in publicum pro-
duxit, cujus utilitatem omnes periti rerum harum æstimatores
agnoscent. In illo enim aliquot millia scriptorum nominantur,
quæ paucis forte visa, plurimis ne quidem cognita fuerunt. Ha-
bent enim scripta hujus generis ea fata, ut rarissime in multo-
rum manus veniant eoque cito hominum memoria excidant.
Multum tamen eorum prodesse solet notitia iis, qui jura princi-
pum, horumque jurium argumenta accuratius introspicere vo-
lunt: repræsentant communiter litigantium rationes, facti spe-
ciem, fundamenta juris, quæ omnia vix aliunde cognosci possunt.
Et hi certe quorum interest, ubi solos titulos cognoverint, viam
forte invenient ipsa scripta consequendi. Multum quoque evol-
ventium commoditati inservire visus est Autor diligentissimus,
quod

quod alphabeticum ordinem observat, ita ut sub quovis nomine familiae, regionis ac status inveniri queant tituli scriptorum in causis publicis litigiosis confectorum. Ceterum Viri de re literaria meritissimi scrinia nondum ita penitus exhausta aut expilata sunt, ut Germania nostra nihil ab ejus diligentia porro sperare debeat. Notissima sunt opera ejus diplomatica, quae jam in majora volumina excreverunt; sed fervat adhuc spicilegium ita quidem largum ut parum ab ipsa messe differat, quod etiam in publicam utilitatem quam primum profundet, cum parata omnia sint prelum subire & in publicum sub sequenti titulo prodire: *Spicilegium seculare des teutschen Reichs-Archivs &c. h. e. Spicilegium seculare Archivi Imperii Germanici, in quo multa notatu digna foedera, pacificationes, pacta hereditaria, confraternitates, recessus, conventiones, tractatus, testamenta, fideicommissa, pacta familiae, literae investiturarum reversales, privilegia Principum, Comitum, Dominorum, aliaque diplomata continentur, quae tam ad partem generalem dicti Archivi ejusque continuationem, quam ad partem specialem ejusque continuationem spectant, & Imperatoriam Majestatem, Electores & Status S. R. Imperii concernunt: accedit amplissimus Index in integrum opus, ejus continuationem & spicilegia. Sed ne haec quidem sufficiunt: nam & proxime prelo subjiciet elegantissimam collectionem ceremoniarum quae in aulis Principum observari consueverunt, vernaculo pariter sermone compositam, cujus titulus Latinus hic fere est: *Theatrum historico-politicum Ceremoniale omnium ceremoniarum, quae in electionibus Pontificum, Imperatorum ac Regum, eorumque coronationibus, aliisque actibus homagiorum, investiturarum, deputationum, pacificationum, in publicis nuptiarum festivitatibus, & baptismatum, sepulturarum, introductionum, ingressuum publicorum, salutationum & resalutationum, collationum tam secularium quam ecclesiasticorum ordinum, Torneamentorum aliisque actibus solennioribus observatae fuerunt. Exhibetur quoque Ceremoniale Cancellariarum, quo Imperatores, Reges, Electores, Principes, Comites ac Domini, liberae Respublicae, imperii, status bellici aliaque secularia & ecclesiastica collegia utuntur, & tandem adduntur modi, quibus nobiles ac ignobiles utriusque sexus se invicem litteris compellare sueverunt, adjectis elenchis ac indicibus.**

*CHRISTIANI FALSTERI SUPPLEMENTUM LIN-
guæ Latinæ seu observationes ad Lexicon Fabro-Cellarianum
(edit. noviss. Lips. A. MDCCX) cujus mille aliquot lacunæ ex
Autoribus aureæ, argenteæ, & æneæ ætatis supple-
ur, ad-
jectis passim Notis Criticis, & Philologicis, nec non Indice
quadruplici, cum præfatione SEVERINI LINTRU-
P II P. P. Hafniensis.*

Flensburgi, sumtib. Balthaf. Otton. Bosseckii, 1717, 8.

Alph. I pl. I.

Non inutilem elegantiori literaturæ operam navant, qui de
incompactæ Latinitatis nitore solliciti, scriptores, quos vetus
Latium tulit, diligenter evolvunt, voces, quibus usi sunt, excuti-
unt, & qua quælibet earum ætate in civitatem, ut sic loquamur,
recepta sit, accurate commonstrant. Qui labor etiam si in Lexicis,
quæ vocum naturam exponunt, conficiendis potissimum versa-
tur, difficilis tamen est, nec inglorius propterea dici meretur, si-
quidem cum maximo Juventutis scholasticæ usu conjunctus est,
& laudabili clarorum virorum exemplo se defendit. Iste quem Cl.
Falsterus Ripensium in Cimbris Con-Rector edidit, libellus in
eorum numero, qui Latinam linguam sartam tectamque cupi-
unt, merito censetur, dum in Lexico Fabro-Cellariano, quod A.
1710 heic apud nos prodiit, mille aliquot lacunas, ut vocat, ex
autoribus aureæ, argenteæ, & æneæ ætatis supplet, & complu-
res voces Latine restituit, quæ recentioribus quibusdam Criticis
peregrinitatis suspectæ, & propterea communi eorum suffragio
proscriptæ fuerunt. Nonnunquam etiam variæ Philologorum ob-
servations adjiuntur, quæ Cl. Stubelio, qui de hoc Fabri Lexico
præclare meritus est, & novam multisque accessionibus auctam
editionem hoc ipso anno in lucem emisit, usui forte esse po-
tuissent, nisi aliquanto serius, & cum ultra umbilicum, & fere ad
calcem perductum esset Fabri Lexicon, hic Falsteri liber in has
oras fuisset perlatus. Ex quo ut quædam speciminis loco adfera-
mus, instituti ratio non patitur, hincque etiam eruditam præfa-
tionem, qua Celeber. Lintrupius hunc librum ornavit, sicco pede
transimus, quamvis non pauca, quæ ad Lexicorum Historiam fa-
ciunt, & Gentium Borealium in literas merita exponunt,
in eadem deprehendantur.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXVII.

*ACCESSIONES HISTORIÆ ANHALTINÆ,
sive de variis Principatum Anhaltinum concernentibus ma-
teriis ac documentis, una cum Continuatione Historiæ An-
haltinæ ab A. 1709 ad A. 1716; Autore JO. CHRI-
STOPHORO BECMANNO D.*

Servestæ, apud Gottfr. Zimmermann, 1716, fol.

Alph. 9 pl. 15 Tabb. æn. maj. 5.

ANhaltinæ Gentis Historiam, quam Cl. Becmannus paucos abhinc annos magno studio adornavit, Acta nostra A. 1711 p. 335 & iterum Tom. VI Supplement. Sect. 12 p. 538 rite exposuerunt. Illæ vero, quas jam recensere instituimus, Accessiones similiter ad eandem Historiam Anhaltinam pertinent, ejusque Tomum tertium constituunt, in quo superius commemorata vel ex antiquioribus monumentis, ad quæ Cl. Autor ante provocaverat, luculentius illustrantur, vel novis rerum narrationibus ad hæc nostra usque tempora deducuntur. Ad primam autem accessionum classem referri debet *Henrici Basse monachi Ballenstedensis Panegyricus Genealogiarum Principum Anhaltinorum*, qui anno 1519 ab Autore suo primum in lucem editus est, & Gentis Anhaltinæ natales per octingentos annos evolvit. Eum Cl. Becmannus variis subinde notis locupletavit, & ubi a veritate interdum longius abire solet, ingenue castigavit. Multa enim, quæ in eo traduntur, neque cum aliis Historicis, neque inter se satis conspirant, immo in re genealogica suorum temporum, quam accuratius tamen nosse debebat, a recto tramite nonnunquam insigniter deflectit. Neque tamen omnia, quæ hic reperiuntur, ejusdem sunt generis,

siquidem haut pauca quoque occurrunt, quæ neque indigna sunt ingenio boni Historici, neque forte ab aliis scriptoribus nisi parce admodum, & leviter exposita fuerunt. Sic generosioris prorsus animi indicium est, quod Henricus noster affinitatem Illustrissimæ Ursinorum in Italia familiæ cum Serenissima domo Anhaltina non pertinacius adserit, sed in medio quasi relinquit, *quoniam, ut ait, nulla ea de re conscriptio apud nos invenitur.* Simili ratione opinioni de septem urbibus Germaniæ nostræ Borealis a totidem planetis nominatis, quam multi adhuc retinent, & acrius defendunt, non multum tribuere videtur. Transactionem vero domus Anhaltinæ cum familia Brandenburgica, solemnia funebria Henrici I, vitam Adolphi, Principum Anhaltinorum, Wilhelmi Principis Anhaltini & ordinis S. Francisci, imprimis autem Scholasticæ Principis Anhaltinæ & Abbatissæ Gernrodenfis studiose, & diligenter describit, quam postremam Scholasticæ scilicet vitam tanti æstimavit Henricus Meibomius, ut integram notis suis ad Popperodii annales intexeret. His succedunt ipsi *Andrea Popperodii annales Gernrodenses*, quos jam nominatus Meibomius a Jo. Henrico Eggelingio acceptos Tomo secundo scriptorum Germanicorum inseruerat, suisque notis illustratos ante viginti, & quod excurrit, annos in publicum primum iusserat prodire. In ea tamen re propter nominis studiorumque similitudinem Vir celebris deceptus est, quod Hopperodii nomen his annalibus præponeret, in quam sententiam sine dubio Andreas Hopperodius eum induxerat, qui Popperodii *εύχρονος* Heckstedii in Comitatu Mansfeldensi sacerdotis munere functus est, & varias Genealogias Personarum illustrium titulo: *Eines Stammbuchs* conscripsit. Illud autem prærogativæ Popperodii annales a Becmanno editi acceperunt, quod hic secus ac in Meibomiana editione factum est, diplomata integra exhibeantur, & a compluribus vitiis, quibus subinde adspersa fuere, denuo liberentur. Præterea quoque Cl. Becmannus alius adhuc codicis manu exarati, qui in tabulario Dessaviensi adservatur, meminit, cujus titulus: *Historia Ecclesiæ Gernrodensis: Illustrissimi Principis & Domini Geronis primi Marchionis in Germania, Ducis Saxonie, & Lusatia Principis &c. res gestæ,*

ac Abbatia Gernrodensis fundatio descripta per Andream Poppe-
rod. A. N. C. 1560. Qua sane ratione hoc MStum integro decen-
nio antiquius est ipsis Annalibus, quod etiam, ut ex luculento
specimine, quod Becmannus suppeditat, oppido manifestum
est, in rerum quidem summa cum annalibus convenit, verbis ta-
men, & proponendi modo ab ipsis multum differt. Hincque
cum codicem operis Historici *συναγχαφισαν*, ex qua tandem an-
nales compositi fuerunt, complecti, probabile admodum est,
quoniam similia fata etiam Brotuffii Chronico accidisse novi-
mus, cujus exemplum MStum in archivo, quod vocant, Dessa-
viensi, & Bibliotheca Reimmanni mirifice a Chronico discrepat,
quod literis excusum est, & in omnium manibus adhuc versatur.
Istis varia quae ad Principes Anhaltinos superiorum temporum
spectant, subjiciuntur. Comprehenditur autem eo nomine mo-
nimentum aliquod Maximiliani I Imperatoris, in quo res gestae
Rudolphi Principis Anhaltini Oeniponte in templo Franciscano-
rum depictae conspiciuntur; Jo. Tuberini Panegyricus Adolpho
Principi Anhaltino & Episcopo Martisburgensi dictus; Martini
Lutheri ad Wolfgangum, Georgium, Joachimum, Principes
Anhaltinos, epistolae; varia Melancthonis epistolae ad Johan-
nem, Georgium, Joachimum, Principes Anhaltinos, accessione
XLII nunc primum editarum auctae. Jac. Segurii Oratoris seu le-
gati Henrici IV Regis Navarræ ac post Galliae literæ ad Joachi-
mum Ernestum Principem Anhaltinum, in quarum una crimi-
nationem Henrico Regi objectam diluit, quod is efflagitandi au-
xilii causa legatos ad Turcas miserit, falsissimum hoc esse, dicit,
quod & ipse facillime testari posset, eo tantum id consilio a Pon-
tificiis fuisse excogitatum, ut Serenissimum Navarræ Regem su-
spectum omnibus Principibus Evangelicis redderent. Succedit
ejusdem Segurii Instructio Doctori Grays, qui ad Anhaltinos mis-
sus erat, data, ad Joachimum Principem, una cum Casparis Peu-
ceri Epistolis ad Joh. Georgium, & præcipue Christianum Prin-
cipes Anhaltinos exaratis. Elegantissima vero est itineris, quod
Princeps Ludovicus cum fratre Ernesto A. 1596 per Germani-
am, Belgium, Galliam, Italiam, & Angliam suscepit, descriptio,
quam ipse Princeps Ludovicus mille aliquot versibus Germani-

cis nitide & eleganter concinnavit, & instar monimenti pio ac erudito Principe digni posteris reliquit. Quemadmodum & simili eruditionis laude se tuetur *Oratio Latina*, quam Wilhelmus Ludovicus Princeps Anhaltinus in Gymnasio Servedano, cum novus in eo Rector introduceretur, *de Cura & Custodia scholarum* habuit. Eam *duæ aliæ Orationes* excipiunt, quarum alteram Abrahamus Vaterus, Medicus Wittebergensis, in obitum Emanuelis Lebrechti, alteram Jo. Dan. Cramerus, Doctor & Professor in illustri Gymnasio Servedano, in mortem Wilhelmi Principis Anhaltini publice dixit. Ad alteram accessionum classem præter *tabulas genealogicas*, quibus illustrissima Principum Anhaltinorum prosapia a prima sua origine ad hanc nostram usque ætatem pertexitur, & *Diarium Anhaltinorum*, quo quid singulis diebus in gente Anhaltina memoria dignum accidit, breviter exponitur, in primis quoque *Continuatio Historiæ* pertinet, quæ ab A. 1709 cœpta ad annum usque 1716 producitur. Præcipue vero in ea illustrissimi Principis Leopoldi, qui hodie adhuc fortitudinis laude & rerum bellicarum peritia egregie floret, res gestæ accuratius describuntur. Agmen vero in hoc opere claudunt varia, quæ de Gentis Anhaltinæ cum sacris, tum civilibus rebus adferuntur, Miscellanea, quibus etiam familiarum aliquot nobilium, quæ inter Anhaltinos domi forisque celebriores fuerunt, genealogiæ & insignia adjiciuntur.

*E LITERIS CHRISTFRIDI WÆCHTLERI,
J.C. de Hieronymi Epistola LXXXV ad Evagrium.*

INscripta est L. XIC. *Theod. de Pagan*. Evagrius, præfecto Augustali & Romano Comiti Ægypti, A. 391. Et nostra epistola Hieronymi scripta perhibetur circa A. 388. Ad Præfectum illum scripsit præterea Gregorius Nazianzenus epistolam 153, tribuens ei titulum Excellentiæ. Sed nihil tale apud Nostros. In Catalogo scriptorum ecclesiasticorum mentio fit Evagrii, qui Hieronymo homilias diversarum hypothesium legerit. Non liquet tamen, an ad istum scripta sit hæc epistola, an vero ille sit, cujus meminit in Epist. 5, 41, 49, & ad quem missa est Epist. tota

141. Nostram hanc fere totam recitat etiam Gratianus c. 24' *Dist.* 93, deditque adeo Canonici Juris peritis libertatem cogitandi de genuino illius sensu. Recitabimus igitur similiter. *Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, ut diaconos presbyteris, i. e. episcopis, anteferret.* Scripserat de tumido quodam diacono Evagrius ad Hieronymum rem hanc velut novam: sicut ei misit volumen anonymi de Melchisedech, ut, quid sentiret Noster, disceret. Vidit Franc. Duarenus *de sacrif. eccles. minist. Lib. I c. 12 f. 1159* hanc quæstionem de insolentia diaconorum apud Augustinum esse Qv. 101 V. & N. T. Autorem illarum quæstionum ajunt esse Hilarium, Ecclesiæ Romanæ diaconum, non episcopum Pictaviensem. Nec dubitat amplius de Autore Jo. Garnarius *Diss. 1 ad Marium Mercatorem, c. 8 §. 5. f. 161.* Ibi vero nomen istius tumidi etiam exprimitur. *Quidam, qui nomen habet Falcidii, duce stultitia & civitatis Romanæ jactantia, Levitas sacerdotibus & diaconos presbyteris coequare contendit, non dicam præferre.* Res tota videbatur forte parvi momenti, neque digna ut hæc epistola a nobis excuteretur. Sed quia Hieronymus a levi occasione ad majora ascendit, atque elaborate rescripsit, ab omnibus partibus epistola hæc in difficili negotio totius hierarchiæ, diversissimis studiis fuit exposita. Non quærebatur de Episcopis. Noster tamen cum iis statim conjunxit Presbyteros, ut ostenderet, ante omnia respiciendum ad primam ætatem Apostolorum, qua communi nomine vocabantur aliquandiu. *Nam quum Apostolus perspicue doceat, eosdem esse presbyteros, quos episcopos, quid patitur mensarum & viduarum minister, ut supra eos se tumidus efferat? De mensis & viduarum ministerio constat.* Fatetur tamen Chrysostronus, primos etiam diaconos ad τὰ πνευματικὰ simul vocatos, imprimis πρὸς ἀποδημίας. τὰ γὰρ πλείω ἤνυσον. ἔως ἐνεχειρίσθησαν ἔτοιτον λόγον. *Homil. XIV ad Aët. Supra eos, inquam, ad quorum preces Christi corpus sanguis que conficitur.* Ita tunc loquebantur: & Noster iterum in epist. ad Heliodorum: *absit, ut de his quicquam sinistrum loquar, qui apostolico gradui succedentes Christi corpus sacro ore (ad eorum preces,) conficiunt: per quos & nos Christiani sumus.* Disputans autem cum Falcidio, *quæris, inquit, auctoritatem? audi testimonium,*

Philipp. I, 1. Arguit enim, ibi sub episcopis contineri presbyteros. *Vis & aliud exemplum?* Act. XX, 17 & 28. Ibi enim commutari presbyteros & episcopos. *Ac ne quis contentiose contendat, in una ecclesia plures episcopos fuisse* (adeoque plane excludi presbyteros, quod tamen non tulisset prima illa ætas,) *audi & aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur,* (in edit. Lugd. 1510 & declaratur) *eundem esse episcopum atque presbyterum.* Tit. I, 5, 6, 7. I Tim. IV, 14. I Petr. V, 1, 2. Ait Petrus ad presbyteros, & inspicite, juxta Deum: *quod quidem Græce significantius dicitur, ἐπίσκοποι ὄντες, unde & nomen episcopi tractum est.* *Parva tibi videntur tantorum virorum testimonia?* additque 2 Joh. I, 1 & III, 1. Hactenus de ignobili, ceu putabatur, præcedentia. Nunc crescit paulatim elaboratio. *Quod autem postea unus electus est, qui ceteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi ecclesiam, rumperet.* Per modum digressionis recedit a presbyteris tantisper, & originem totius hierarchiæ episcopalis, quæ post primam illam ætatem lenta incrementa accepit, ostendit. Mens Nostri: aucto cœtu fidelium providisse DEUM etiam de œconomia ecclesiæ paulo ampliore, neque tamen reperta fuisse nova vocabula, sed jam recepta *episcopi, presbyteri, diaconi,* ita distincta tantum, ut prospiceretur cœtui. Timens enim ecclesia, ne propter indistinctam *episcopi* significationem, res ipsæ fierent turbidæ, accepit jus propriis nominibus circumscribendi munerum diversitatem. Ubi vero D. Hulsemanni verba faciamus nostra: *Ubi primo cœpit a presbytero distingui episcopus: sive id ex ecclesiæ ordinatione processerit, ad evitandum schisma inter sacerdotes, ut Hieronymus existimavit in Epist. ad Evagrium; sive, quod verius est, ex Spiritus S. & Apostolorum ordinatione; (etsi in ipso statim principio talis distinctio observata non fuerit, ut multa alia: quod observavit Ambrosius in Comm. ad C. IV Ephes.) certe episcopi gradus perpetuus & fixus erat, a presbytero distinctus.* Apol. Minist. Evang. §. LXIV. Conformiter loquitur etiam Hieronymus, *dialogo adversus Lucifer. Arca Noë ecclesiæ typus fuit, habuit nidos suos: habet ecclesia plurimas mansiones. A triginta cubitis incipiens, usq; ad unum cubitum paulatim decrescens: construitur similiter & eccle-*

ecclesia multis gradibus consistens, ad extremum diaconis, presbyteris, episcopisque finitur. Uti ergo diaconi & presbyteri, sic & episcopi certus & fixus gradus est, non mobilis & temporaneus. Nemo autem hinc concludat, juris divini fuisse illum episcopatum, qui totus in fastu & dominatu consistit. Loquimur enim perpetuo de analogia primæ ecclesiæ, incorruptæ adhuc & ab inquinamentis istis œconomix suæ plane intactæ. Nam & Alexandria a Marco Evangelista usque ad Heraclam & Dionysium, episcopos, presbyteri semper unum ex se electum in excelsiori gradu collocatum, episcopum nominabant. Gaudemus, ad hæc verba Hieronymi provocasse ipsum etiam Divum Lutherum ante hæc duo secula, in articulis Smalcaldicis. Sic enim ait: *Hieronymus scribit de ecclesia Alexandrina, eam primum ab episcopis, presbyteris, & ministris, communi opera gubernatam fuisse. Quapropter, sicut vetera exempla Ecclesiæ & Patrum nos docent, idoneos ad hoc officium IPSI ORDINARE DEBEMUS ET VOLUMUS. Quis Patriarchas Alexandrinos incusavit irritæ ordinationis, qui per priores ducentos a Christo annos a solis presbyteris suis ordinati sunt Episcopi & patriarchæ Alexandrini?* Apud Gratianum olim scriptum erat, usque ad Esdram, pro, Heraclam. Emendarunt hoc Canonistæ, sed retinent errorem alium adhuc majorem: dicunt enim, quia Marcus Evangelista contemporaneus fuit Petro, Heracla & Dionysius contemporanei etiam fuerunt ipsi Hieronymo. Extant hæc in ipsa edit. Parisiensi MDCL, quæ tamen typis alias nitet. Dudum objecit hunc ipsis lapsum Jo. Seldenus, *Comment. ad Eutychiei Orig. Eccl. Alex. p. 135 A. MDCXLII.* Cumque Seldeno librum vicissim satis magnum vindiciarum pro episcopalibus, Romæ adeo opponeret Abrahamus Ecchelenfis MDCLXI, poterant utique Jcti Romani spongiam mature adhibere. Primus annus Heraclæ, (qui Origenis erat discipulus) incidit in annum Christi CCXXXI, Dionysii autem in annum CCXLVII. Ita sane neuter Hieronymo fuit contemporaneus, sed centum annorum spatium eum antecedunt. Addenda his tabula Eusebiana apud Henr. Dodwellum, *Diss. singul. de Pontif. Rom. prim. success. integro c. 6 de success. sedis Alexandrinæ, p. 84.* Quis est usus Indicium expurgatoriorum, si nævi Juris Ca-

noni-

nonici nondum expurgantur? Is autem Dionysius Alexandrinus reliquit multa nobis fragmenta, apud Athanasium, & Basilium, tum apud Eusebium maxime. Sed & IV Canones in epistola Canonica ad Basilidem Episcopum, apud *Beveregium Tom. II fol. 1-7*. In vindiciis illis, quas dixi, per plura capita urget Abraham Ecchellenfis, presbyteros istos Alexandrinos elegisse tantum Episcopos, non autem vere ordinasse per manuum impositionem vel ordinem contulisse, sed de suffragiis suis tantum fuisse contestatos, & personam a se electam designasse, approbasse, admisisse. Benedictionem etiam tunc denotasse tantum consensum vel congratulationem, vel salutationem: non autem contulisse ordinationem essentialem & consecrationem episcopalem: quæ a solo Episcopo genuino sit expectanda. Si vera hæc sunt, Ecclesia Alexandrina ab excessu D. Marci Evangelistæ ultra duo secula non habuit verum Episcopum, sed abusivum tantum & titularem, & omnes effectus juris aut cessarunt, aut dormierunt. Quod a capite visibili universali utique non fuerat tolerandum. Instat: in ipsa nostra Epistola sermonem esse non nisi de mera electione. Nugæ. Communi opera & consilio gubernare ecclesiam Alexandrinam & regere, plus est opinor, quam in solo Actu electionis acquiescere neque ad efficaciam juris aspirare. Pergit: D. Marcum ante obitum potestate Episcopali instituisse ordinem presbyterorum & Episcoporum velut perpetuum, & qui nunquam deficeret. Atqui nova semper succedebat electio, & recens electus collocabatur in cathedram excelsiorem, per eosdem actus, quos prima ecclesia ab Apostolis acceperat. Itaque *c. 6 p. 101* largitur denique, Hieronymum in hac epistola ad Evagrium non de aliis loqui ecclesiis, quam de Alexandrina, deque pervetusto illo more, quo Alexandrini presbyteri ab aliis aliarum ecclesiarum discrepant: *sive id ex indulto aliquo peculiari, sive ex abusu, sive alio jure profectum*. Sed neutrum horum habet fidem veri, vel liquidas probationes. Ipse enim *c. XIII p. 220* mittit ista ac contendit, locum hunc Hieronymi, *qui triumphare sibi videantur adversarii*, dubio omni procul de presbyteris, qui ordinatione ipsi sunt Episcopi, intelligendum esse. At nulla iterum ratio genuina & specialis allegatur, quæ

quæ ex meris presbyteris eligentibus faceret proprie dictos episcopos, per solum actum ordinationis. Presbyteros appellatos vult quidem, sed ex illius ævi usu, more & lingua, tum ob ætatem & honoris ergo, ac respectu principalis Episcopi, qui eo nomine præcipue dignosceretur. Si hic nobis sufficit, quod fatetur, *neutiquam improbabile id fuisse*, magis enim probabile est totum contrarium. Quis erat etiam tunc Episcopus ille principalis Alexandrinus? Recte ergo triumphant vestri adversarii: diu enim torfistis vos, ut hunc nobis virum eriperetis, Hieronymum. Modum habendi etiam regendique ecclesiam Alexandrinam, discretis nobis aperit: *quomodo si exercitus imperatorem faciat, aut diaconi eligant de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent*. Non disjungendæ sunt duæ hæ comparationes: altera enim alteram vindicat ac purgat. Glossatores certe iterum labuntur, & textum hunc de Juribus Imperatoris Romani exaudiunt. Loquitur autem Noster de exercitu sui juris, faciente sibi eum ducem, quem ipsi fortissimum arbitrantur, & sub cujus ductu tantisper pugnant, nullo quoad cetera ipsius jure proprio in exercitum. Tales omnes erant illi excellentes Græcorum imperatores: qui vel a republica, vel civitate libera, vel ab exercitu, eligebantur ad expeditionem præsentem. Similiter eligi potest a diaconis, si cetera sint paria, is, qui est industrius, eumque vocare possunt Archidiaconum: nullo alio jure, quam cathedræ melioris. Marfilus Patavinus, qui claruit 1324, ingenue scripsit: „Diaconi ex ipsis Archidiaconum eligunt, cui meritum⁶⁶ essentialiale seu sacrum ordinem diaconatu amplioem talis electio minime tribuit, sed solum qualem quandam humanam⁶⁶ potestatem ordinandi seu regulandi diaconos reliquos. Hoc⁶⁶ modo militantes in bellis sibi eligunt capitaneum, quem præceptorem seu imperatorem antiquitus solebant dicere; non autem⁶⁶ usu moderno, secundum quem Imperator dicit modum Monarchæ, & ad regalis Monarchiæ speciem, aliarum quasi supremam, translatum fuit hoc nomen. *Def. Pac. part. 2 c. 15 p. 258 seq.* Multum ergo abiit Noster hæctenus a prima quæstione Falcidii, & nunc deflectit iterum ad fata ecclesiæ sui temporis. *Quid enim facit Episcopus excepta ordinatione, quod presbyter non faciat?* Sui inquam

temporis: quod ferre nunquam potuere adversarii. Verum est, anteriora verba loqui de statu primæ ætatis, & ex abrupto, veluti deletis quibusdam, transiri ad tempora Hieronymi. Sed hic reviviscit vetus illa censura Erasmi, nimium quantum passum fuisse hunc Patrem a suis pridem Indicibus purgatoriis, neque ad nos pervenisse integrum. Nec tamen repugnat, hanc mentem fuisse Nostri, adhuc hodie non amissa esse omnia axiomata presbyterorum, qualia erant olim excepta ordinatione. Quo tempore hæc amissa sit, non definiam. Video allegari canonem XIX Concilii Arelatensis I sub Constantino M. anno CCCXIV adeoque ante natum adhuc Hieronymum; cujus natalem referunt ad annum CCCXXIX rectius ad CCCXXXI. Eoque legendus est Ant. Pagi, Tom. 2 f. 176 ad Baronium. Dicunt tamen, canone illo id tantum presbyteris ademptum, ut nihil faciant sine conscientia episcoporum, vel iis contemptis, qui sunt ordinarii. Henricus Spelmannus autem, *de Concil. Britann. f. 41* facit Canonem XVIII & eum plane aliter recitat, *diaconi urbici non presumant sibi tantum, sed presbyteris honorem reservent, ut sine conscientia eorum nihil tale faciant.* Iterum hic Abr. Ecchellensis c. 5 & 6 p. 70, 95 pertendit, exceptionem istam de ipsissimis illis ac solis presbyteris Alexandrinis, & non de aliis aliarum ecclesiarum intelligendam. Nam multa licuisse illis, præter ordinationem, quæ aliis minime fas sit obire. Esto etiam: succurrant loca Hieronymi non pauca, quæ hic eum de sui seculi moribus loqui omnino comprobant. Sic in Epist. LXXXIII ad Oceanum: *Apud veteres iidem Episcopi & presbyteri fuerunt.* (Debebat opinor denuo dicere, *excepta ordinatione.*) *Ideo in utraque epistola ad Timotheum & Titum jubentur monogami in clerum eligi, sive Episcopi sive presbyteri, quanquam iidem fuerint.* Ad Titum c. 1. *Hæc propterea, ut ostenderemus, apud Veteres, eosdem fuisse presbyteros, quos & Episcopos: paulatim vero, ut dissensionum semina evellerentur, ad unum omnem sollicitudinem esse delatam.* Bis ecce, **APUD VETERES.** Ergo tempora sua opponit præcis: cœu valde distantibus, & post longam æram, qua steterant, nunc elapsis. Perpetua est ista oppositio apud omne genus scriptorum. Alias falsum esset. presbyteros ex ecclesiæ consuetudine & contra pri-

nam rerum dispositionem subjectos esse iis, qui ipsis præpositi. Æque esset falsum, Episcopos magis consuetudine quam dispositionis Dominicæ veritate presbyteris majores. Utrumque tamen affirmavit cordate Hieronymus, eodem loco. Partem illius loci etiam Gratianus recitat *c. 5 dist. 95*, sed ob id censuram passus Antonii Augustini, *lib. I Dial. XV*. *Quædam quamvis ita sint in veteribus libris, ut Gratianus refert, tamen aut male is interpretatur, aut non debuerunt ab eo edi: utpote quæ magis noceant, quam prosint. - - Hoc nolo differre, quod Gratianus refert ex Hieronymo in Epist. ad Titum, c. 1.* Olim idem erat presbyter, qui & Episcopus, & quæ sequuntur. (Apud veteres, scilicet:) *Totus ille Hieronymi locus, nisi plenius scribatur, & cum aliis Hieronymi scriptis conferatur, nocere magis quam prodesse potest.* Nunquam nocet sibi ipsi candor & veritas: nocent autem interpolationes, & adimunt suis autoribus omnem viri boni characterem. Dabo plura ejusdem: *Presbyteri ab initio (ecce iterum, apud veteres,) ut legimus, negotiorum judices esse mandati sunt, presbyteri interesse sacerdotum concilio, quoniam & ipse presbyteri, ut legimus (apud veteres nimirum) Episcopi nuncupantur, secundum quod scriptum est ad episcopum, & alibi ad majores natu. Sed oderunt hoc sacerdotes superbi (nostri scil. secuti temporibus recentioribus) in presbyteris nomen. Propterea hæc scribo, ut si præteriti temporis error non potest jam (nostro inquit, i. e. suo seculo) revocari, vel ad præsens in ecclesiis servetur humilitas. Ut presbyteri hoc in ecclesiis suis faciant, non quod Romæ (ita lego) sed quod in Oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hispania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibus locis fit, ubi humilitas perseverat, & (quod majus est) in cælis. Qui poterat tempora Veterum cum suis comparare elegantius? Cur ex parte tantum laudet Gallias, non adeo liquet. Britannia seculo quarto Hieronymi nondum tota erat Christiana, sed maxima ex parte. Nam Edvinus, Nord Humborum Rex, conversus est demum circa annum DCXXIII. Beda *Hist. Eccl. Angl. l. 2 c. 14*. Forte dicere voluit, quod etiam ex parte per Britanniam. Romam autem opponit toti Ecclesiæ. Sic enim statim etiam in nostra ad Evagrium: *nec altera Romanæ urbis ecclesia, altera to-**

rius Orbis existimanda est. Non sunt ideo duæ Ecclesiæ, etsi discrepet unius Urbis consuetudo a regula communis veritatis. Si hunc sensum in mente non habuit Hieronymus, dic' quæso meliorem. Loquebatur abruptius subinde, & caute. Stant autem pro ipso, quæ sequuntur verba prorsus clara: Et Gallia & Britannia & Africa & Persis, & Oriens & India & omnes barbaræ nationes, unum Christum adorant, unam observant regulam veritatis. Editio Lugdun. 1510. Nam & Africa. Nam illud mutavit sedem. Scribe igitur: Nam & Gallia, & Britannia, & Africa. Magna felicitas temporum. Rursus in Dialogo adversus Lucifer. Gratulor interim tibi, & Christo, DEO meo, gratias ago, quia animo bono a falsitatis ardore ad totius orbis te saporem contulisti. Allocutio Patris impleta est: postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. --- Quomodo destructæ sunt diaboli civitates, & in fine, b. e. in seculorum consummatione, idola corruerunt. Si ecclesiam non habet Christus, aut si in Sardinia tantum habet, nimium pauper factus est. Nonne hic iterum tectius loquitur? & patet tamen, quos stringat. En si Britannias, Gallias, Orientem, Indorum populos, Barbaras nationes, & totum semel mundum possidet Satanus, quomodo ad angulum universæ terræ crucis trophæa collata sunt? Dicebant ad Hieronymum objicientes, plures synagogas tunc esse quam Ecclesias. Respondet, nondum extinctam Ecclesiam per totum mundum. Nimirum adversarius potens concessit Christo Hiberiam & Celtiberos, luridos homines, Æthiopumque provinciam dedignatus est possidere. Hoc est, meliores etiam ac cultiores gentes Christo adhærent, quæ olim tenebris obsessæ. Alibi magis perspicue: Neque enim olim Britannia, fertilis provincia tyrannorum, & Scoticæ gentes, omnesque ad Oceanum usque per circuitum barbaræ nationes, Moysen Prophetasque cognoverant, sed nunc Christum cognoscunt. Adversus Pelagium ad Ctesiphontem. Jam concludit, ad Evagrium: Si autoritas queritur, orbis major est urbe. Ubiunque igitur fuerit Episcopus, sive Romæ sive Eugubii (angulo Umbriæ) sive Rhegii (Neapoli) sive Alexandria, sive Tanis, (in Ægypto) ejusdem meriti, ejusdem est & sacerdotii. Nemo non videt, pungi superbiam quorundam. Pro Tanis scriptum erat

in Edit. 1 § 10 *sive Thebis*, & tunc sequitur, *sive Guarmatia*. Recte deleverunt ultima, alterum emendarunt. Quis enim credat, Sarmatiam, sive Europæam sive Asianam, a nostro intelligi. Agit de urbibus hic, non de regnis nec populis. *Tanis* est oppidum Ægypti, *Tanais* autem & urbs & fluvius Sarmatiæ. Fieri potuit itaque, ut in ipso textu scriberetur, *sive Sarmatia*. Sauromatas suscepisse τῶν σαυροθέων τῶν νόμων, *leges crucifixi*, testis est sui temporis Theodoretus, *Serm. 9 de curand. Græc. affect.* sed seculo quinto, diu post Hieronymum. Origenes autem seculo adhuc tertio, *Homil. XXVIII in Math. 24, 14. f. 55 b Paris. 1519.* Multi enim non solum barbararum sed etiam nostrarum gentium usque nunc non audierunt Christianitatis verbum. --- Non enim fertur prædicatum esse Evangelium apud omnes Æthiopas, maxime apud eos, qui sunt ultra flumen, sed nec apud Sores, nec apud Orientem. Quid autem dicamus de Britannis, aut Germanis, qui SUNT CIRCA OCEANUM: vel apud Barbaros, Dacos & SARMATAS, & Scythas, quorum plurimi nondum audierunt Evangelii verbum, audituri sunt autem in ipsa Seculi consummatione. Sarmatiæ certe & regnum, & fidei professionem ipsimet Gentis Historici a seculo demum quinto derivant. Noster: potentia divitiarum & paupertatis humilitas, vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit: ceterum omnes Apostolorum successores sunt. Editio Nurnbergensis 1495 omittit negativam, quod placuit etiam Salmasio, *de Primatu, p. 95.* Tota structura orationis comparat moderna cum priscis; etiam inquit, qui nunc vivunt presbyteri & Episcopi, pauperes pariter & divites, successores sunt Apostolorum, etiamsi iis adempta sit ordinatio. Eo pertinet, quod Gratianus iterum affert ex Nostro: *Nunc, ex quo in ecclesiis, sicut in Romano Imperio, crevit avaritia, periit lex de Sacerdote, & visio de Propheta. c. 23. dist. 93.* Acerbius adhuc Hilarius Diaconus, *Qu. 101: quia ecclesiæ Romanæ ministri sunt, idcirco honorabiliores putantur, quam apud ceteras ecclesias; propter magnificentiam urbis Romanæ, quæ caput esse videtur omnium civitatum.* Retinuit hæc Salmasius etiam, sed non annotavit, cohærere quæstionem illam cum Epistola nostra ad Evagrium, & utrobique responderi Falcidio. Redit autem Hieronymus nunc ad hunc

Falcidium: *Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium Diaconi presbyter ordinatur? Ergo in iis, quæ antecedunt, utroque oculo intuebatur Noster Romam. Respondet: quid mihi profers unius Urbis consuetudinem? Largitur, aliter Romæ, aliter alibi confiderari presbyteros: consuetudinem & mores non esse supra præceptum. Firmilianus, de quo infra, in epist. ad Cyprianum: II, qui Romæ sunt, non ea in omnibus observant, quæ sunt ab origine tradita, & frustra Apostolorum auctoritatem prætendunt, nec observant omnia equaliter, quæ Hierosolymis observantur. Et Gregorius M. notabiliter: mihi placet, ut sive in Romana sive in Galliarum, seu in qualibet ecclesia, aliquid invenisti, quod DEO plus placeat, sollicitè eligas. --- Ex singulis ergo quibusque ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige, & hæc quasi in fasciculum collecta apud Anglorum mentes in consuetudinem deponere. Apud Bedam Lib. I. c. 27. & Spelmann. Concil. Angl. f. 96. Quid sit autem, ad testimonium diaconi presbyterum ordinari, tradit Hilarius ibidem, Legimus ad plebem dixisse Petrum, eligite ex vobis, Act. VI, 3, 5. Ecce Laicorum testimonio creati sunt Diaconi. Nec tamen ideo Laici iis anteferendi. Et Apostolus eum, qui ordinandus dicitur Episcopus, etiam testimonium vult habere Gentilium. i Tim III. Omnium ergo est, testimonium dare. Judicare enim omnes possunt, & non tamen omnes possunt esse, quod judicant. --- Diaconi creandis presbyteris in obsequium mittuntur, ut dignos eos fieri sacerdotes, omnes intelligant. Hieronymus parcius respondit: paucitas diaconorum occasionem dedit supercilio: nec tamen ideo in vim legis & contra leges Ecclesiæ debere allegari. Septem diaconi erant in quavis civitate, etiam magna: Presbyteri plurimi. Dallæus de cult. lat. relig. L. 4 c. 7 p. 490. Dodwell Diss. Cypr. X §. XII. f. 53. Quid paucitatem, pergunt Noster, in leges ecclesiæ vindicare? Turba horum, (presbyterorum) contemptibiles eos facit. Etiam in Ecclesia Romæ presbyteri sedent, et stant diaconi. Idem dixit Hilarius, quanquam Romana ecclesiæ diaconi modico in verecundiores videantur, sedendi tamen dignitatem in ecclesia non præsumunt. add. c. 14, 15 Dist. 93. Nec tamen dissimulat Hieronymus, increbrescentibus paulatim vitiis vidisse se, sedere diaconum inter presbyteros absente episcopo. Vidisse etiam, in domesticis convivis benedictiones presbyteris dare. Alibi, coram presbyteris. Clarius Hilarius: nunc enim videmus diaconos temere, quod sacerdotum est, agere per convivia, & in oratione (hæc est*

est forte benedictio, *id velle, ut respondeatur illis; cum istud solis liceat sacerdotibus. Diaconi ergo ordo est, accipere a sacerdote, & sic dare plebi. Vides, quid pariat vana presumptio.* Gvilelmus Beyerus *de Hierarch. Eccles. Qu. 14. c. 5 p. 660. Antvv. 1666.* tres affert expositiones horum verborum Hilarii. „Ambigua, inquit, hæc sunt, variaque significant: Forte, quod sibi corpus Christi erogandi potestatem concedi vellent, & sibi responderi, *Amen,* a communicantibus, ex antiqua formula. Forte, quod benedictiones publicas vellent super populum fundere, eisque bene precari, ita ut responderet populus, *& cum spiritu tuo,* quod solis presbyteris tunc esset proprium. Forte, quod orationes publicas vellent dicere, & sibi populum respondere. „Atqui de domesticis conviviis potius loquitur & Hieronymus & Hilarius. Et cogitent de his alii ulterius. Jam circa finem epistolæ nostræ repetit, quod dixerat, *in Episcopo contineri & presbyterum: quia aliud ætatis, aliud dignitatis est nomen. De ordinatione episcopi dicitur, de presbyteris omnino reticetur;* ad Tit. & Tim. Alibi Noster, *putet aliquis, non scripturarum sed nostram esse sententiam, episcopum & presbyterum unum esse, & aliud ætatis, aliud esse nomen officii:* relegat Apostoli ad Philippenses verba: „omnibus Sanctis, qui sunt Philippis, cum Episcopis. Philippi una est urbs Macedoniæ: & certe in una civitate plures, ut nuncupantur, (lege, ut *nunc nuncupantur,* duplicantur enim literæ) Episcopi esse non poterant. Sed quia illo tempore eosdem Episcopos, quos & presbyteros appellarunt, propterea indifferenter de Episcopis, quasi de presbyteris, est locutus. Eadem mens Petavii, *de eccles. Hierarch. L. 5 c. 5 §. 4: Episcopi tunc esse plures non poterant in una civitate, cujusmodi eo, quo scribebat Hieronymus, tempore nuncupabantur.* Tunc enim per consuetudinem jam alia rerum erat facies. Ipse Hieronymus alibi: *audiant Episcopi, ut nunc sunt.* i. e. ut nuncupantur. Sed reliqua cum prolixiora sint, proximo Mensi servamus.

ABRAHAMI ARNOLDI VAN TOLL, T. F.
Dissertatio de Dominio.

Amst. apud R. & G. Wetstenios, 1716, 8.

Plag. 8 $\frac{1}{2}$.

Intri.

INtricatam omnino de Dominio ejusque origine esse materi-
 lam, inter cordatiores Theologos pariter ac Moralistas constat.
 Elegantem hac de re conscripsit Dissertationem pl. Rev. & do-
 ctissimus Tollius, Ecclesiastes Lopicensis, cujus in Parte priorē
 potissimum agit de *Dominio ante Lapsum*; in Parte vero poste-
 riore de *Dominio post Lapsum*, ac in specie de Dominio Mariti in
 uxorem, & Parentum in liberos differit. Ubi sub initium statim
 curiosam proposuit quæstionem: num scilicet Adamus, si nullo
 se unquam scelere maculasset, verum in statu integritatis per-
 mansisset, cum posteris suis gemmis & margaritis ornatus inces-
 sisset, an ædes & urbes extruxisset? Ad quam negando respondet;
 quoniam hisce rebus omnibus carere facile poterat Adamus,
 partim ob liquidum & tenuem aerem, qui sanctos mulcebat ho-
 mines in Paradiso, horto amœnissimo; partim quia innocentiam
 tegere opus non erat, siquidem hominum integrorum nullus
 erat pudor, nullaque turpitudine; ipsi insuper imagine Dei satis
 ornati atque vestiti incedebant. Neque tamen eo minus homo
 dici poterat *dominari in terram*, licet vestibus & ædibus non in-
 digens nudus viveret; dominium enim terræ non tam consiste-
 bat in pecudibus mactandis, ædificiis extruendis arboribusque
 cædendis, quam potius in summa omnium rerum expletione,
 qua omnia elementa homini, si integer mansisset, certatim
 quasi lubenter & sponte morem gessissent. Quia vero homo sin-
 gulis diebus alimentis indigeat ad vitam tuendam, hinc in statu
 quoque integritatis terram fodere, arare & plurimam in agris
 colendis operam ponere debebant homines; & quamvis Ada-
 mus recens conditus inveniret, quo corpus aleret, Deus tamen
 deinceps non nisi laboranti quotidianum panem dare decreverat.
 Frigus denique, famem & sitim homines in integritate constitutos
 sentire certum erat, licet remedia corpora sua contra istas incom-
 moditates muniendi ipsis neutiquam deessent. Hactenus de do-
 minio ante lapsum. De dominio post lapsum ita sentit: illud scil. a
 pristino suo splendore non parum defecisse & in duram penitus
 servitutem commutatum fuisse; neque enim tantummodo *pec-
 catorem* in sudore vultus agellos nunc colere, verum etiam spem,
 quam flavescentes segetes faciebant, variis injuriis cœli interce-
 ptam

ptam sæpe dolere, agros quoque nunc frequentius exigere quietem & cessationem. Animantia porro mite ingenium exuisse; pleraque hominum consortium fugere, alia nocere & vexare, multa quoque homines dilaniare ac devorare; imo totam hujus universi machinam cruciare nunc peccatorem & sollicitum habere. De Dominio Mariti in uxorem ita statuit Autor, ante Lapsum uxorem non tam mariti imperio subfuisse, quam potius obsequium ultro præstitisse; ast vero lapsu insecuto, durissimo mariti dominio eam fuisse subditam, adeo ut mariti molestam & supercilii plenam morositatem, denique importunitatem qualemcunque perferre patienter teneatur. Indignum proinde esse homine liberaliter educato, usque eo descendere atque se totum ita conformare ad voluntatem puellæ, ut ipsi servire turpiter non gravetur. Indignum quoque videri, ut scœmina regni alicujus habenas administret & leges det aliis, quæ parere debebat. Denique de Dominio Parentum ita philosophatur Autor pl. Rev. scilicet illud jam ante lapsum competiisse Parentibus, quatenus modicam castigationem & justam morum correctionem contineat, ut crescant liberi in disciplina & admonitione domini, eoque a parte liberorum requiri obsequium & obedientiam in omnibus; quam primum vero liberi ad tempus perfecti judicii pervenerint, cessare istud imperium; ubi simul respondetur ad exempla contraria Isaaci Gen. XXII, 6, Josephi Gen. XXXVII, 13, 14, Filiæ Jephthæ Jud. XI, Samuelis I Sam. I, 11, imo ipsius Servatoris nostri Luc. II, 51, aliorumque. Matrimonii igitur ineundi facultatem habere liberos, ignorantibus imo invitis etiam parentibus; licet prudenter utique faciant, si in tali negotio periculi & timoris pleno in consilium advocent ipsos Parentes. Ceterum quæ in præsentia Autor pl. Rev. differuit, alio tempore ad limam se revocaturum, eaque quæ de Dominio primogenitorum & statu rerum ante diluvium jam dudum adnotavit, simul subjuncturum pollicetur.

C. 4 §. 2

5.

10.

20.

C. 5. §. 6.

1.

2.

10

13 ff.

19.

ARISTARCHUS ANTI-BENTLEJANUS, XLVI
*Bentleji errores super Horatii odarum libro primo, item XC
 ejus in Latinitate lapsus fœdissimos ostendens; Autore*

R r r

R I.

RICHARDO JOHNSON, *Ludimagistro*
Nottinghamiensi.

Nottinghamiæ, typis Guil. Ayscough, 1717, 8.

Plag. 16.

Postquam novus hic Aristarchus utilitatem necessitatemque artis criticæ contra imperitum vulgus vindicavit in Præfatione, ad Bentlejum, virum clarissimum, se convertit, eumque Grammaticæ, quæ tamen Critices prora & puppis sit, imperitum esse arguit, ejus imperitiæ plurima documenta in Horatio Bentlejano reperiri affirmans. Ceterum cum prævideat, a multis vitio sibi datum iri, quod tantum virum tam inclementer tractet, hoc in acerbitatis suæ excusationem affert, quod ipse Bentlejus nimis de se magnifice sentiens ceteros viros doctrina & ingenio illustres habeat vilissimos, eosque excipiat modis indignissimis. Exhibet etiam Catalogum locorum, in quibus aut de se gloriosius prædicasse, aut alios injuriosius tractasse ipsi videtur Bentlejus. Nos asperiorum verborum repetitione merito superfedentes, rem ipsam contemplabimur, ac nonnulla afferemus, in quibus a Bentleji sententia discedendum sibi fuisse Johnsonus statuit. Statim primam Horatii odam a critica Bentleji Johnsonus defendit, eumque in sensum eam exponit, nulla ut emendatione sit opus. Ac sane facilius videtur hic Aristarchus suam interpretationem lectori persuasurus esse, quam emendationem suam Bentlejus: quanquam fortasse non ineptum fuerit, si Palæmon quispiam interveniat, & quod multis aliorum scriptorum exemplis constat, Horatium quoque hoc loco grammaticæ structuræ oblitum fuisse statuatur. *Lib. I od. 1 v. 10 per columbas significari palumbes*, evincit Johnsonus e Virgilio ac Suetonio. *Od. 6 v. 3* contra Muretum ac Bentlejum defendit, servandum esse *quam rem cunque*, & ita explicat Poetæ verba, ut manifestissimum sit, vulgatae lectionem recte se habere. Et hoc modo totum primum odarum librum persequitur Johnsonus, compluriumque locorum vulgatae lectionem tuetur docta sane ac probabili ratione, majorem haud dubie ab humanitatis studiosis initurus gratiam, si contumeliis abstinuisset. Accedimus ad Partem Aristarchi

secundæ

secundam, visuri, quæ peccata in Latinitatem admissa Bentleio & quo jure objiciat. Abhorrere igitur a consuetudine Latine loquentium p. 2 existimat illud Bentleji: *Metuendum erat, ne quis Pompejo persuaserit. Persuaderet* dicendum fuisse, adductis plurimis veterum locis contendit. P. 12 observat, Bentlejum *malo* navis adjunxisse epitheton feminini generis. P. 29 sqq. ostendit Bentlejo, *credere se alicui*, id est, *committere*, Latinissime dici. P. 40 notat illam dicendi formulam, qua Bentlejus usus fuerat: *illud continuo præcesserat*, proque *continuo* dici oportuisse censet *proxime*. P. 63 reprehendit hanc Bentleji phrasin: *in alicujus sententiam accedere*. P. 70 rejicit Bentlejanum *nuperius*, & p. 71 vocabulum *alliterationis*, & p. 89 vocem *abiturire*. Cetera mittimus, agnoscentes, Johnsonum esse doctum grammaticum & in veterum Latinorum Autorum lectione non perfunctorie versatum. An tanta fuerit acerbitate opus in notandis Bentleji, Critici nihilominus summi, peccatis, aliorum esto judicium.

HISTOIRE DES SEPT SAGES, &c.

hoc est,

HISTORIA SEPTEM SAPIENTUM GRÆCIE, Autore LARRÆO, Regis Borussiae Consiliario.

Pars II.

Roterodami, apud Mich. Bohmium, 1716, 8.

Alph. I pl. 15.

PRIorem hujus Operis elegantissimi Partem A. 1713 p. 455 recensuimus. In præfenti eadem, qua ante, usus methodo Cl. Autor, septem sapientes fama notissimos inducit peregrinationem suam continuantes, & in celeberrimas urbes, laudatissima templa, magnificentissimas aulas delatos, dataque occasione de historicis, physicis, moralibus, ac politicis materiis præclare differentes. Non est igitur, quod Lector veram hic historiam septem Sophorum quærat. Omnes enim sermones, qui hic occurrunt, philosophici, non Solonis aut Thaletis ceterorumque

prisci ævi Philosophorum sunt, sed elegantissimi Larræi, eorum personam induti, & hac veluti Romanensi fabula cum veteres historias, tum præcepta sapientiæ potissima, perquam amœnum in modum complexi. In primis, ut sub finem Præfationis fateatur, id ipsi fuit propositum, ut princeps puer, cui hanc Historiam inscripsit, fictas hæc peregrinationes & confabulationes legens, sub dulcibus his crustulis percipiat præcepta virtutis ac prudentiæ, regiæque eruditionis fundamenta jaciat.

Ceterum occasione itinerum, quæ Sophis suis tribuit Cl. Autor, describuntur ex priscis monumentis complures historiæ. Deferetur itaque Lector una cum sapientibus illis Græcis in montem Musis sacrum, eumque curioso contemplabitur oculo. Viset celebratissimum illud templum Delphicum, ejusque inscriptiones non intuebitur solum, sed & audiet peritissimos earum interpretes. Profectus in insulam Cretam non solum ejus historiæ docebitur, verum etiam antiquas de ea sive veras sive fictas fabulas. Romæ etiam priscae historia inde ab origine usque ad Regum ejectionem hic exponitur. Videre hic etiam licet Danielem prophetam in aula Babylonica versantem, ac sapientissimos cum Græciæ sapientibus cædentem sermones. Porro quicquid de Theseo, de Pythagora, de Cyro Græca tradit historia, Gallica hic lingua politissime edisseritur. Tyri quoque historia plures hic facit paginas. Quid? potissima capita historiæ Sinensis ex recentissimis ejus scriptoribus enarrantur, addita vita factisque & doctrinis Confucii, summi Sinensium Sophi. Eamque historiæ Larræus edifferentem inducit Anacharsin Scytham, quem non dubitat ob vicinitatem patriæ ad Sinenses se contulisse, eorumque imbibisse doctrinas. Lectu jucundissima est oratio Solonis ad Cræsum de felicitate hominis habita, itemque ceteræ dissertationes, quarum multas Autor fatetur se mutuas sumsisse ex Plutarchi libris, cum quo etiam (p. 44) docet, superstitionem plus damni afferre rebus humanis, quam atheismum. Unum ex tam copioso horreo liceat repetere, quod scilicet Larræus antiquissimam illam de sagitta Abaridis fabulam morali sensu interpretetur, cum eaque conferat plebis nostræ fabellas de sagis, facta corporis unctione baculo sese imponenti-

bus,

bus, felicique volatu eum in montem, ubi suum celebrant Sabbathum, devehit solitis.

JO. FABRICII HISTORIA BIBLIOTHECÆ suæ, qua singuli sui libri, eorumque contenta, & si quæ dantur variæ editiones, augmenta, epitomæ, versiones, scriptæ adversa, & hisce oppositæ apologiæ, sive defensiones autorum, errores, & vitæ, doctorumque virorum de autoribus illis, eorumque libris judicia, & alia ad rem librariam facientia recensentur, scriptoresque anonymi & pseudonymi, nec non scripta spuria indicantur.

Wolffenbuttelii, apud Godofr. Freytagium, 1717, 4.

Alph. 2 plag. 16.

Vir suo merito celeberrimus, Jo. Fabricius, Serenissimi Ducis Brunsvic. & Luneb. Consiliarius consistorii & ecclesiasticus, Abbas Regiæ Luteræ, Doctor & Professor in academia Julia honorarius, alibi jam sæpius a nobis commendatus, eleganti hoc opere complectitur ἐξωνυχισμένα bibliothecæ suæ, a majoribus, qui de religione ecclesiæque egregie fuere meriti, & a parente, qui non minus nominis sui famam vulgatis libris longe lateque sparsit, ad se translata, impendiisque propriis, per tot annos partim in peregrinationibus, ac diversis academiis, partim per literas cum clarissimis hominibus in Belgio, Anglia, Gallia, Italia cum primis comparata.

Etenim hic primam tantum partem producit, libros in forma folii, ut loquuntur, expressos & Biblicum quidem argumentum aut Historiam Ecclesiasticam concernentes complexam, in qua ita versatur, ut operum librorumque argumenta, & quæ in iis potiora continentur exponat. Capiuntur recensendi primordia ab Hebraicis & Chaldaicis *Bibliis*, cum Masora, ac selectissimis Hebræorum interpretum commentariis, R. Salomonis Jarchi, R. Abrahami, Aben Esræ, R. Davidis Kimchi, R. Levi ben Gerson, R. Saadiæ Gaon, R. Jeschaïæ, & notis ex autore libri, quem Baal Turim vocant, collectis, studio & labore Jo. *Buxtorfii*. Ab his pergitur ad Biblia cum interpretatione Xantis *Pagnini*, & Benedicti Ariæ *Montani*; vetus & novum Testamentum Græcum;

Biblia cum glossa ordinaria *Strabi*, *Onkelosi Targum*, *Cypriani de Valera* hispanico idiomate; *Roberti Stephani* Latina, *Castellionis*, *Jos. Athia*, *Lucæ & Andreæ Osiandri*; Italica *Nicolai Madermii*; Germanica nitidissimo caractere apud *Anton. Koburgerum*, *Noribergæ*, 1483, Volum. II; *Martini Lutheri*, diversis annis; *Jo. Diätenbergeri*, *Vinariensia*; *Statuum generalium Belgica*, *Erasmi Schmidii*: laudatam hanc codicum sanctorum seriem claudunt *Jo. Buxtorfii* patris *Concordantiæ Ebraicæ*, cum *Concordantiis Chaldaicis*, & præfatione filii; neque non *Erasmi Schmidii*, & *Frid. Lankischii*. Excipiunt *Patres*, qui temporibus *Apostolicis* floruerunt: quorum opera edita & inedita, cum versione, & notis *Cotelerii*, aliorumque, & *Clerici* prodire: hæc traduntur commemoratione uberiore; & quæ *Autoris* iudicii acrimonia est, expenduntur singula curatius. Qui ab horum temporibus vixerunt ad annum *CHRISTI* 1000, dicti scriptores ecclesiastici, tam *Græci*, quam *Latini*, interpretatique sunt *Scripturam* sacram, subjiciuntur: nimirum *Justinus Martyr*, *Athenagoras*, *Theophilus*, *Tatianus*, *Hermias*; *Irenæus*, *Optatus Milevianus*, *Clemens Alexandrinus*, *Origenes*, *Eusebius*, *Athanasius*, *Basiliius*, *Gregorius Nazianzenus*, *Theophylactus*, *Gregorius Nyssenus*, *Dionysius Areopagita*, *Epiphanius*, *Chrysostomus*, *Isidorus Pelusiota*, *Cyrillus Alexandrinus*, *Theodoretus*; operumque hujus, aliorumque patrum auctarium *Joannis Garnerii*: *Jo. Damascenus*, *Tertullianus*, *Cyprianus*, *Arnobius*, *Lactantius*; *Hilarius*, *Ambrosius*, *Hieronimus*, *Augustinus*; *Leo M. Maximus Turinensis*, *Petrus Chrysologus*, *Fulgentius*, *Amadeus abbas Altacumbensis*, & denique factus *Episcopus Laufannensis*; *Asterius Amasenus Episcopus*, *Prosper Aquitanicus*, *Bernhardus*. Commodissime huic, qui agmen claudit, subnectuntur *Ottomari Epplini*, *Prussorum Ducis concionatoris aulici*, qui floruit medio seculo XVI, selectiora patrum iudicia de pericopis evangelicis, quæ quotannis in ecclesiis explicantur. His similis generis scripta, bibliotheca homiliarum, & sermonum priscorum patrum, adduntur. Perutilis posthæc opera insumta in dilucidanda *Mischna*, quam cum *Maimonidis*, & *Bartenoræ* commentariis, & variorum *Autorum*, *Guifi*, *Scheringamii*, *Houtingii*, *Leusdenii*, *Fagii*, & *Mich.*

& Mich. *Arnoldi*, versionibus ac notis, item versione & notis Guil. *Surenhusii* habemus. Paucis oppido constat, quid illa complectatur, quive ejus ordines vel partes: heic vero omnia quasi in tabella repræsentantur, & quid de studio Talmudico sit judicandum, quamque adferat utilitatem, docetur pluribus per testimonia luculenta. Progreditur Maxime Rev. Autor ad explicatores literarum divinarum veteris & novi Instrumenti: quorum in numero collocatur Jac. *Fabri* Stapulensis quintuplex psalterium, & annotationes in epistolas Paulinas, Emanuelis *Sa* annotationes, *Jansenii* paraphrasis in psalmos, proverbia Salomonis, & ecclesiasticum, Jo. *Vicars* decapla in Psalmos, Casp. *Sanctii* commentarius in Jobum; Cornelii *a Lapide* commentarii: eminent deinceps *Tirinus*, Benedictus *Pererius*, Jo. *Maldonatus*, Guil. *Estius*, Matth. *Flacius*, Nic. *Selneccerus*, David *Ghytraeus*, & Jo. *Olearius*, in explicatione Biblica per VI volumina. Meliore autem loco habenda opera Criticorum sacrorum, sive annotationum in sacram Scripturam, aliorumque tractatum eo interservientium, cum supplementorum Tomis. Magno fane se beneficio abs Autore affectos arbitrari oportet sanctiori doctrinæ mancipatos, quando grandia hæc volumina, excerpta, examinata, collocata hunc in modum contuentur, eoque intelligunt, quæ comprehendant, quidque existimandum de iis, qui confecerunt eadem. Reliqui vero ne requirantur explanatores oraculorum cœlestium, tum memoratur, quid præstiterint Jo. *Calvinus*, Martinus *Borrhaus*, Ludovicus *le Blanc*, Petrus Martyr *Vermilius*, Jo. *Wolphius*, Henr. *Bullingerus*, Wolfg. *Musculus*, Rudolph. *Hospinianus*, Hieronymus *Zanchius*, Jo. *Crocus*, Jo. *Spencerus*, Jo. *Clericus*, *Erasmus* potissimum, Ge. *Cassander*, ac Simon *de Muis* operibus collectis & editis a Claudio d' Auvergne. In scriptorum denique omnium enarratione nullum laboriosius studium adhibitum, quam in *Lutheri* operibus, præcipue tomis Jenensibus Germanicis. Nisi fallimur, videtur Autor diligentissimus tantopere laborasse hoc Jubilæo reformationis altero, ut subveniret exteris, qui Germanicam linguam non adeo callent, simulque illius meritorum magnitudinem eveheret.

ret. Finiunt totum opus cuncta *Melanchthonis*, fidei doctrinæ ac rerum omnium Lutheri focii, scripta. Hactenus de argumentis & libris, qui memorati, nunc respiciendum ad *editiones*, quæ promittuntur in titulo: hæ tam fideliter indicantur, ut intelligentissimus Autor suis etiam meliores ac præstantiores præferat, commendetque: quod patet in Irenæo p. 69, quem Oxonii Jo. Ernestus *Grabe* 1702, Optato Millevitano p. 73, quem Lud. El. *Du Pin*, Parisiis 1700, Athanasio item p. 93, quem *Monachi S. Benedicti e congregatione S. Mauri* ibidem edidere. Neque reticet eas editiones, quæ promissæ sunt, atque hodie expectantur; id quod ex aliis elucet p. 94. Dicendum quoque nunc breviter est de ceteris, quorum mentio injicitur in titulo: hi sunt *Autorum errores*, in quos inciderunt, quos pro insigni candore modeste & absque insultandi pruritu indicat ac emendat. Ut quando Paulus *Fagius* & Petrus *Galatinus* perhibuerunt, Onkelosum eundem esse, qui Aquila Ponticus, profelium, sororium Titi Vespasiani, universique paraphrasten veteris Testamenti p. 11. Similiter dum alii non dubitarunt statuere, Nicolaum Lyranum, sive de Lyra, dici ab oppido Brabantix, vel Angliæ p. 19: Benedicti, qui Pagnini versionem Veteris Testamenti Latinam correxit, verum cognomen fuisse Montani p. 6: Leonem Magnum fuisse natione Tuscum, p. 230: Gregorium fuisse appellatum Nazianzenum, quod Nazianzi esset generatus, de quo p. 108: & Lactantium a lacteo, quo gaudebat, eloquentiæ flumine, vocatum p. 179. Tam æquus præterea est Noster, ut dignitati aliorum lubenter suffragetur, quemadmodum patet exemplo *Maldonati*, magno viri animo, quem contra Thomam Malvendam tuetur p. 267, sic & de *Erasmi* suscepto patrocinio agitur p. 375. Superest, ut indicemus, quæ in *Autorum vitis* exponendis habita ratio. Huc illud spectat, quod nomina Autorum non Latina tantum, quibus vulgo uti consueverunt, sed & vernacula accurate indicat: qualia sunt Junii, patria lingua *Young* p. 55, Fronto *Ducæus*, *Du Duc* p. 131, Desiderius *Erasmus*, *Gerardus Gerardi* p. 320, David *Chytræus*, *Kochhafen* p. 275, Ger. *Vossius*, *Voskens* p. 121, Nicolaus *Faber*, *du Faur* p. 336. Notat porro subinde vitia eruditorum. Ut in-

geni-

genium inquietum, quod fuit in *Flacio* p. 272: calami intemperantiam, & maledicta, quorum infimulatus *Maldonatus*, p. 269: fabularum amorem, cui, si *Dallæo* credendum, *Franc. Turrianus*, Legionensis, deditus, p. 120. E diversa parte commendatur moderatio & candor in *Jo. Buxtorfio* patre, p. 4: prisca fides in *Erasmo Schmidio*, p. 41: beneficentia erga pauperes in *Gabr. Albaspineo*, p. 76: pietatis informatio & cultus in *Davide Hæschelio*, p. 319: prudentia in *Davide Chytrao*, p. 276: æquabilis in utraque fortuna constantia in *Jacobo Usserio*, p. 337: moderatio & æquitas in *Georgio Cassandro*, p. 281. Intersperguntur ubique utiles, & egregiæ animadversiones & notæ, quo pertinet quod adducit de versionibus Scripturæ, magno Dei beneficio, p. 5: de versione hodierna Græca, ejusque ab antiqua genuina differentia, p. 7: de *Luca Osiandro*, ejusque Bibliis, p. 22, 23: de *Martino Luthero*, p. 27: de autoribus Bibliorum glossatorum *Noribergensium*, sive *Vinariensium*, p. 31: de lectione *Patrum*, p. 57, de *Origene*, p. 81, *Dionysio Petavio*, p. 83, *Aldo Manutio*, p. 153, *Cypriano*, p. 171, 172, *Benedicto Pererio*, p. 265, de crisi & *Judæorum* interpretatione, p. 315. Sed plura excerpta dare instituti ratio non patitur; unum precamur, ut Deus vires concedat summe Rev. Autori, quo & reliquas Bibliothecæ suæ partes quas sub manibus habet, feliciter absolvat.

M. GEORGII ANDREÆ Zelwings, PASTORIS
Angerburg. & Reg. Societ. Berolin. Membri Litho-
graphia Angerburgica.

Regiomonti, literis Joh. Stelteri, 1717, 4.

Plag. 14 $\frac{1}{2}$ cum figur. ænear. Tab. II.

In signi Botanices amore a prima jam ætate flagrasse Autorem doctissimum, in Actis A. 1713 Mense Majo, p. 223 monuimus, ubi ejus Floram quasimodogenitam commendavimus; non minorem autem ejus ad regni mineralis thesauros recludendos esse propensionem, præsens tractatus abunde docet. In quo conscribendo non quidem generationem & originem lapidum vel præcipuarum causarum, qualitatum, virtutumque ex principiis

Cap. I.

Philosophiæ Naturalis eruere rationes, multo minus explicare differentias internas, animus ei fuit, cum id quam solertissime curiosissimi naturæ mystæ jam pridem præstiterint; sed ea tantum, quæ sub obtutum cadunt, & ad qualemcunque Historiæ Naturalis Prussiæ cognitionem spectare videbantur, recensere sustinuit. Agit itaque in genere de Terra Angerburgensi, simulque de lacubus & fluminibus, eorumque situ; qua occasione, quod alii Autores de toto globo terraqueo asseruerunt, illud pariter de terra Prussica, & in specie de Angerburgica affirmandum esse iudicat; proflare scilicet & hic universalis cataclysmi testimonia. Adest enim mirifice variantis terræ mixtura; conspiciuntur in eodem fere loco sabulosæ, argillofæ, tophaceæ, margacea materia interspersæ, & mox lapillis, mox testaceis varii generis perstratæ terrarum compages. Clarius hoc ad littora & ripas sese offerentia strata, quorum alia ita locantur super alia, ut diversitatem soli, gravioris quidem profundius, levioris vero superius locati, animadvertere possis, ostendunt. Hinc terras in specie, earumque differentias lustrat, quas inter argillam vulgarem flavescens, rubicundam, cœruleam tenuem, quæ visciditate, pinguedine & lentore suo ad quævis paranda figulina vasa apta est, cineream, candidam, & nigram; margam duplicis generis; terram croceam, quam Alanam ab Alanis populis dictam esse credit; ochram, rubricam, & terram medicinalem vitriolatam, jure meritoque sigillandam, commemorat. Inter lapides certa figura carentes præter arenas varii generis, statuarii, seu sculptiles, calcarii, gypsei, alabastrum, tophi, pumex nigricans, ammochrysi, marmora, filices nominantur. De lapidibus diaphanis dum sermonem facit, Achatis, Chalcedonii, Sardi, Adamantis degeneris, Borussici, alias Bohemici seu Pseudoadamantis vocati, Crystalli, quam vicinia alit, Fluorum, Granatorum, & Rubini, prope Elbingam ab amne ejecti, mentio fit, quo & Jaspis propter pretium refertur. Ex classe lapidum certa figura præditorum in scenam producit sphaericos, plumbeam sphaeram æmulantes, ovaes, hemisphaericos, depressos, e. g. in casei Belgici figuram formatos, item panibus similagineis æmulos, ætita, geodes; sub conica figura Belemnites; sub aliis mathe-

mathematicis figuris astroites, trochos & entrochos, lapides certas literas referentes. Inde illos allegat, quires naturales representant. Sunt enim, qui ex Regno Vegetabili vel fructus & femina mentiuntur, e. g. nucem moschatam, glandem, amygdalas, fabas, frumenti, milii, papaveris femina; vel plantas, fungos, folia, ligna exhibent, e. g. herbam herniariæ, lignum abiegnum & quernum; vel a radicibus dependent, quibus unis & foliis tota structura osteocollæ adscribenda venit. Huc corallia fossilia spectant. Dantur etiam, qui ex Regno Animali effigies humani corporis vel membrorum referunt, aut reliquorum animalium partes exprimunt, ut cornua, linguas, dentes, nidum vesparum, scarabæum in nido quasi delitescentem, favos, nidulos vermium aquatilium, ovula, spinam dorsi piscis, caudam cancri, aut testacea petrificata. Imo conspiciuntur, qui ex Regno Minerali metalla continent, ut lapis fere totus metallicus, quem fluorem cum pyrite vocat Noster, item mineræ ferri; aut sale scatent, e. g. nitro & aphronitro; aut bituminosi sunt, ut cespites bituminosi, succinum. Coronidem operi imponunt reliqui lapides & fossilia, & quidem artefacta, ubi inter lapides superstitiosos fulminaris & ulcerosus, denique variæ reliquiæ sepulchrorum atque numi diversi effossi commemorantur.

PIENA ESPOSIZIONE DEI DIRITTI IMPERIALI
ed Estensi sopra la Città di Comacchio &c.

i. e.

PLENA EXPOSITIO JURIS IMPERIALIUM ac Estensium in urbem Comacini pro responsione duabus defensionibus Domini temporalis sedis Apostolicæ in Comacinum, & dissertationi Historicæ: accessit Tabula Chronologica cum Appendice Investiturarum Cæsarearum, aliorumque documentorum pertinentium ad eandem controversiam.

Anno 1712, fol.

Alph. 2 plag. 6.

Sss 2

Fidem

Eidem, quam dederat Estensis Autor, quem Cl. Muratorium esse nulli dubitamus, in Libello Supplici Raynaldi Estensis Ducis Mutinæ ad Sac. Cæs. Maj. Josephi I Imp. Rom. de quo in Actis Eruditorum A. 1711 Mense Majo, jam pridem liberavit hoc scripto, quod & in Gallicum idioma translatum sub titulo: *Les droits de l'Empire sur l'Etat Ecclesiastique recherchés & plaiement éclaircis à l'occasion de la dispute de Comacchio &c.* Ultrajecti 1713,4, prodiit. Hic latius ea exponit doctissimus Autor, quæ in libello supplici breviter tantum perstricta fuerant, simulque respondet alteri Romanorum scripturæ editæ A. 1711, in qua Dominium temporale sedis Apostolicæ in Civitatem Comaclensem Pontificii defendere iterum annisi sunt. Quia vero secundæ huic defensionis Romanus scriptor tabulam chronologicam attexuerat, in qua ea quæ ad præsentem quæstionem pertinent, a temporibus Pipini ad hæc usque nostra pro sede Apostolica ex una parte, quam plurima illa quidem ac uberrime, ex alia pro Estensibus perpauca ac jejune admodum disponuntur; eandem Autor Estensis tabulam initio sui operis statim repetit, illa addendo, quæ & fallacem Pontificiorum apparatus ad ludibrium imperitorum detegant, & latos hiatus pro parte Estensium a Romano scriptore dolose relictos impleant, longeq; ampliorem pro his messem vel ob oculos tantum spectantium ponant. Fusc quoque in Proœmio, quod & ubique sparsim fit in toto opere, accusationes Romanorum refellit, quibus in illorum scripturis mordaci calamo vel tanquam malæ fidei scriptor vel cum Heterodoxorum dogmatibus conveniens, passim injuria se carpi dolet, videlicet eo decertandi genere, fane nil tale cogitantem, impeti, quod quam a sincera veritatis indagatione maxime alienum sit, ac imprimis sedis Apostolicæ sanctitati indecorum, nemo non videat.

Ceterum liber in tres partes dividitur. Prima pars supremum Romanorum Imperatorum dominium in Romanam urbem ac exarchatum expendit. Secunda simile dominium eorundem Imperatorum in Comaclum firmat, deque valore Investiturarum, quæ a Carolo IV A. 1354 primum, mox a sequentibus Imperatoribus usque ad Augustiss. Josephum I Estensibus

continenter concessæ sunt, omnem dubitandi locum præcludit. Tertia denique oppugnat præcipuum ac recens extructum Pontificiorum asylum, quo Comaclum in Comitatu Ferrariæ contendunt comprehendi, ac propterea Pontificem eodem in illud, quo in Ferrariam, jure gaudere, imo Estenses ipsos tacite a Pontificibus ipsius Investituras, nempe in Investituris Ferrariæ comprehensas, accepisse.

Quoad primum, Imperatorum Græcorum tempora usque ad Pipinum indicat, quem non restituisse (ut Romani vellent) sed donasse sanctæ sedi Exarchatum, invalide tamen, eo quod Imperatore Græco legitimo illius Domino renuente, comprobatur. Carolus quoque Magnus non Advocatus Ecclesiæ solus sed & verus Romanorum Imperator ac Dominus constitutus ostenditur: ipsius vero donationem, ac Ludovici Pii, siquidem hæc vera sit, de quo dubitandi fundamenta afferuntur, uti & Ottonis Primi ac Henrici II vel non esse cum ea amplitudine intelligendas, cum qua fortasse ad pompam concessæ sunt, vel certe quoad translationem supremi in Pontifices dominii, nullum revera effectum nactas fuisse, luce meridiana clarius apparet, tum ex propriis dominii actis, quæ Pontificibus haud invitis in ipsa Romana urbe Imperatores iidem & sequentes exercuerunt, tum ex autoritate scriptorum illius ævi, qui concorditer id testantur, aliorumque documentorum, quæ omnia Estensis Autor primis duodecim libri Capitibus late profequitur.

Verum rem propius attingit in secunda parte, in qua idem Imperatorum dominium in Comaclum ipsum, ac Estensium Investituras expendit. A. 809 Pipinus Caroli, M. Filius ac Italiæ Rex Comaclo dominatus est; exinde Carolus Calvus, Lambertus, & Berengarius I, Imperatores, Rodolphus, Vgo, Lotharius, Berengarius II, & Adalbertus Italiæ Reges toto Sæculo nono ac decimo idem cum Exarchatu tenuerunt, quod tum ex pactis Imperatorum ac Regum Italiæ cum Venetis, tum ex Testamento Marchionis Almerici, ac Diplomate Lotharii Regis compertum est. Præter alia supremi in Comaclum Dominii documenta, eadem pacta cum Venetis ab Ottone I confirmata sunt A. 964, ab Ottone II A. 983, adversus quem nullius momenti est fictitia Gregorii V

Bulla. Rursus Otto III jure eodem supremo usus regalia quædam in Exarchatu cum Abbatia Pomposiana permutavit, cujus Diploma ab adversariorum censura iterum defenditur. Nec dissimilia summi Domini documenta dedere Henricus II cognomento ac re Sanctus post celebrem quoque donationem Ecclesiæ Romanæ factam, Conradus Salicus, Henricus III & IV, quo tempore obortas Sacerdotium inter & Imperium dissensiones quod & quatenus Estensis Autor indicaverit, a Romanorum querimoniis vindicat: Henricus V, a quo pacta supra dicta cum Venetis confirmata sunt A. 1111, quinque Bullis Pontificum nequidquam in contrarium oppositis, quæ dubiæ sunt, ac interpolatæ: Lotharius II, Fridericus I, Henricus VI, Otto IV, Fridericus II, ac demum Rodolphus I, cujus Diplomate Imperii jura neutiquam læsa sunt, licet sub Ludovico Bavaro turbata, vi potius quam ratione, infelici bello hinc atque inde depræliante. A. 1297 Comacenses Principibus Estensibus sponte dediti, ac rursus A. 1325 sub ditionem recepti, tandem a Carolo IV Anno 1354 & 1361 Investitura Imperiali subjecti sunt, quam omnes sequentes Cæsares usque ad Josephum I perpetuo confirmaverunt. Contra quas Investituras censura adversariorum eliditur, vel quod annuus census ab Estensibus non solvatur, qui nec pro aliis Feudis Imperialibus consuevit solvi, vel quod Cæsaream tantummodo protectionem erga Estenses significant, vel quod (mirum sane assertum) nullum fuerint sortitæ effectum, vel denique quod sedi Apostolicæ fuerint ignotæ. Hæc a Capite 13 usque ad 29 inclusive.

Ultimo tandem loco effugium omne adversariorum præcludit, dum Comaclum in districtu Ferrariæ probat non comprehendi. Huc se recepere hodie tanquam in arcem munitissimam ac inexpugnabilem adversarii, ac propterea aliquanto fusius id examinat, nempe a Capite 30 usque ad 43. Itaque rejecta breviter quadam supposititia Cati scriptura, exhibetur legitimus sensus Diplomatis Henrici VI, cujus verba si bene perpendantur, non modo in Ferrariæ Comitatu Comaclum non includunt, verum de Comaclo tanquam de finitima, ac limitanea quidem, sed alia ditione loquuntur; atque ita sensisse dictum Impera-

peratorein clarius elucescit ex ipsius posteriori Diplomate A. 1195 Abbatiae Pomposianae concessio, cui simile est aliud Friderici II A. 1220, ac ex pactis cum Venetis ab eodem Henrico confirmatis A. 1197. Capitula quoque pacis initae inter Ferrarienses ac Ravennates A. 1200, rursusque alterius A. 1234, se junctum a districtu Ferrariensi Comaclum evincunt. Neque audiendi sunt scriptores quidam Ferrarienses, qui Patriae amore perperam ducti contrarium senserunt; uti & Acta Annorum 1309, 11 & 13, silentium Cortusiorum, pacta A. 1240, Bulla Johannis 22, quaedam Estensium foedera, Acta Friderici III, antiqui Estensium tituli, liber Privilegiorum Comaclensium, statutum Gabel-larum Ferrariæ, Pax A. 1484, munera Ferrariensibus a Comaclo dari quotannis solita, Ferrariæ statutum in urbe Comacli usurpatum, frustra pro se a Pontificiis præcipue in secunda defensione afferuntur.

Contra Comaclum ad Ferrariensem districtum nunquam pertinuisse, præter Anastasium Bibliothecarium dicentem, Astul-phum Pipino cogente dedisse Stephano II *Ravennatum urbem vel ceteras Exarchatus Civitates, addens & castrum quod cognominatur Comiacium*; constat ex autoritate plurium Pontificum ac Imperatorum, Ferrariam a Comaclo semper in suis Diploma-tibus distinguendum. Præterea Comaclenses antequam Polen-tanis ac Estensibus se dederent, Ravennatibus subiecti fuere; nihilq; in Comaclo juris tanquam a Ferraria se juncto se tunc temporis habuisse tacite fatetur ipse Johannes XXII in sua Bulla contra Atestinos A. 1324. Idem Pontifex dum A. 1332 Estensibus jam Comacli Dominis Ferrariæ Investituram primum concessit, neque tacite Comaclum in ea inclusit. Chronica, quam Parvam dicunt, a districtu Ferrariæ illud excludit: excludunt Estenses in foedere cum Scaligeris & Gonzagis inito A. 1331. Imo Comaclum ipsum ut tale ac a sede Apostolica minime dependens, in scenam veluti prodiit, palamque est habitum, dum pro Estensibus, Vicariatus Ferrariæ Investitura recens donatis a Johanne XXII A. 1332, & iterum a Clemente VI A. 1344, simul cum Florentia, Mutina, ac Adria fide jussit. Quid clarius? Ita quoque distinctum est in alio foedere A. 1357, alioque documento A. 1361.

Acta visitationis Cardinalis Anglici in adversarios retorquentur, quibus nihil profunt aut formulæ receptorum censuum in Libris Rev. Cameræ pro amanuensium libito consignatæ, aut oratorie prolata Cælii Calcagnini dicta.

Exponitur controversia de condendo sale Comacii sub Julio II excitata, circa quam dignum notatu est, Alphonsum I Ferrariz Ducem publice ac coram Pontificiis Ministris professum esse, se Comaclum ab Imperatoribus, non vero a sancta sede, Ferdinome acceptam habere, nullamque ejus dicti (quod tamen tanquam maximum in Vasallo crimen læsæ Majestatis habendum fuisset) retractationem Pontifices poposcisse. Alia de hac controversia, ac de concordatis tempore sequentium Pontificum referuntur, utpote nullo modo juribus Imperialibus in Comaclum, ac Estensibus adversantia, imo ipsis aperte faventia. Posthæc exemplum Alphonsi I secuti sunt Hercules II & Alphonsus II, se Comacii Dominos ac Ferrariz Duces distinctis titulis, Pontificiis non improbantibus, passim scribentes. Testamentum Nicolai Marchionis Estensis A. 1442, Bulla Nicolai V An. 1450, ac pleraque Estensium Acta pro Comaclensibus uti vera distinctionis utriusque districtus documenta rursus defenduntur. Quid plura? Clemens ipse VIII, qui A. 1598 Comaclum Estensibus vi eripuit, neque ut inclusum in districtu Ferrariz censuit, neque hoc titulo usus est, imo primus edita Bulla adnexuit, uti & Bullæ celebri in Cœna Domini inseruit.

Tandem liber clauditur epilogo omnium rationum tuendis juribus Imperialibus atque Estensibus in Comaclum inservientium: ac inculcatur id quod tam sæpe hic & alibi in omnibus scripturis est repetitum: haud ab antiquorum seculorum obscura ac tenebricosa inspectione rem dependere, e quorum ruderibus vix quidquam argumentorum erui queat, quod non emarcidum, aut cariosum sit, prorsusque rei conficiendæ prudenti certoque judicio inutile: insistendum vero esse legitimæ Præscriptioni ultimorum temporum, quæ nec incerta, nec obscura, vel sola est, vel profecto expeditior via, qua ad stabilienda dominia citra fallaciarum ambages statim perveniatur. Hac præcipue permotus Leopoldus I A. 1694 in ipsa urbe simul cum ceteris juris Cæsarei

farei statibus Comaclum repetiit, ac A. 1708 de facto armis feliciter cepit Josephus I, cui reliquum est ut ex parte Reverendæ Camerae accedat ingenua evidentis juris confessio ; idque maxime nunc temporis est sperandum , quo a sanctiss. Clemente XI ac Augustissimo Carolo VI votis communibus nihil aliud utrinque sincere petitur, quam ut satis justitiæ fiat.

GEORGII NITSCHII MYSTA IN PULPITO
simplex, sive dissertatio Theologica de simplicitate, quam
Ecclesiasticus Præsul in suggestu servare debet.

Wolffenbuttelæ, sumtibus Gottofredi Freytagii, 1716, 4.

Alph. I plag. 13.

PRO ea, qua abundat Maxime Reverendus Autor lectione ac doctrina, caput in Theologia infigne, de simplicitate Doctori Ecclesiæ commendanda, ita excussit, ut Lectorem tractatio isthæc, ubi nuda scilicet exulant verba, merito attentum defixumque teneat. Nexus in Ecclesiaste inter Urim & Thummim, *γνώσιν καὶ πράξιν*, scientiam & conscientiam, Catechesin & *ἀσκησιν*, veritatem & sinceritatem, notionem & devotionem, cum manus, juxta Gregorium, sub pennis, virtus operis sub volatu contemplationis esse debeat, merito urgetur; femina a docendi munere in pœnam quasi linguæ, male in Paradiso usurpatæ, arcetur; duriora quorundam de impiorum Ministerio loca afferuntur; contra dulcissime vanos (qui character alias Homeri fit) divitiarum item corrafores, audaculos, vel alia ratione male sobrios ministros scite differitur; pii contra beneque morati ulterius excitantur, ut fratri defuncto, Christo, spiritualiter suscitent prolem, suspiria laboribus immisceant, zelo denique moderato pergant, ne, quod de Balduino Urbanus Pontifex dixit, iis eveniat, qui scilicet fervens Monachus fuerit, postea vero calidus Abbas, tepidus porro Episcopus, & frigidus tandem Archi-Episcopus evaserit. Quibus ita præmissis, de simplicitate differere ex instituto sic incipit Autor, ut vocem enucleet, fundamentum indaget, quæstiones insigniores moveat, de mediis denique simplicitatis Ecclesiasticæ dispiciat. Ignorantiam, malam in se, pessimam

P. 3. 4.
 4. 5.
 5.
 I I. 13.
 I I.
 14.
 15.
 16.
 19.

- p. 23. finam vero in sacerdote mire detestatur, dum cœcum Deo animal minime offerendum, quin Abrahamus potius Buchholzerus audiendus sit, qui Prædicamentis Ministri virtutes hoc modo attemperet: sit substantia simplex, non mixta, & pie subjecta Enti transcendenti: quantitas discreta, qualitas literata, & morata, passio voluntaria, sit ubique, semel & semper τετραγώνος, & habitu, voce totaque vita doceat. Historia de Laico Confessore, subtilem inter Arianos disputatorem confundente, a Caveo jam tum in dubium vocata, perinde & hic redditur dubia; *Stylus hominis* Jesaianus non tam de perspicuitate, quam caractere intelligitur, quo voces sequentes, *velox spoliator, festinus prædator*, fuerint exprimendæ. Nec spem suam frustrabitur Lector, si quæ hic de Viris eruditis quærere judicia velit. In Jesuitas ingeniose dicta hic inveniet; Vaninus Martyr Diaboli, Knuzius vero egregius illius fraterculus, Atheismi impurissimus ac nequissimus profeminator audit; Scriverus insomnis providentiæ divinæ observator, Spenerus Theologus nemini secundus ac vere ἀκριβής, in cujus juxta, ac Breithauptii, Franckiique hominibus non solum candida veritas, sed & ubique elegans & gravis dicendi ratio fulgeat, appellitantur; Barclajus vero Quackero- rum Apologeta, primus inter suos nugari desuisse, perhibetur. Mystæ obscuriores, nimium pungentes, & affectationi asveti, jocantes in loco sacro, peregrinis terminis utentes, (hymnus *In dulci jubilo*, præeunte Anonymo, quoque non adeo probatur) passim hic perstringuntur; honoris vero tituli & amoris, quibus auditores compellet Minister, pro licitis habentur, nisi, ubi major auditorum pars obstinate in peccatis perseveret, ubi hos titulos exesse jubet. Moderatus locorum profanorum usus non rejicitur, imo, licet illa non sint fidei probæque vitæ medium directe & per modum efficientiæ, pro *medio* indirecte & per modum præparationis ad hunc finem obtinendum habentur. Locus Prov. XXIV, 16 de lapsu maxime Rever. Autori loquitur non in peccata, sed miseriam, Petrinus vero 2 Pet. II, 12 seqq. secus, quam Lutherus vertit, non de eo, quod angeli (passive) *judicium portent*, sed quod (active) *ferant*, explicatur.

CARMEN HOMERI DE Βάτραχομομαχία, RANARUM, MURIUM & CANCRORUM pugna, Trachiniorum, Myonensium & Acarnanum bello, illustratum ab HERMANNO von der Hardt, Acad. Jul. Prof. & Præpos. Mariæb.

Helmstadii, typis Hammii, 1717, 8. Plag. 14.

Quæ Celeb. Autor superiori anno ex Mythologia Græcorum de Pygmaeorum cum gruibus pugna vulgavit, indicavimus in Actis Supplem. T. VI Sect. IX p. 410. Eodem anno & de Circe Homeri non nihil commentatus est, per quam nimirum indicari existimat urbem Phocidis Cirrham ex Ioni vicinitate, ut per Ulyssem Thesprotum seu Thesprotiam gentem; quæ, cum Cirrhenibus arma inferre intenderet, blandimentis horum ita capta, ut desisteret a proposito subjugarique se pateretur, quod sub μέλαρος Φώσσει in suos significetur. Thesprotus postea injuriam hanc ulturus cum reliquis copiis Cirrham tendit, a Mercurio, seu Orchomeniis, apud quos Mercurius colebatur, monitus, ut stricto gladio illos petat, ni socios dolo subactos reddere velint, tradito hanc ob causam μάλω, i. e. historia bellorum a μάλος bellum, pro symbolo & monumento, ad hanc quoque pugnam subeundam, quod consilium cum Ulysses seu Thesprotus sequeretur, Cirrhenes pacem petentes fœdus ineunt honestum, quod concubitu Circes cum Ulyssæ indicatur. Nunc progressus est Celeb. Autor ad vetustum Homeri carmen de murium, ranarum & cancrorum pugna, pro mero ingenii lusu antea habitum, sed a summis Romanis Principibus dignum judicatum, quod in publicis monumentis marmoreis Romæ in Homeri honorem positis una cum Odysseæ & Iliadis voluminibus distincte fit designatum, testibus Kirchero, Cupero & Schotto. Postquam itaque Noster universam Græcorum mythologiam historias populorum, regionum, urbium, præclarasque heroum res gestas variis imaginibus describere affirmavit, idque Homerum in suis poematibus maxime intendisse ex Strabone probavit p. 11, 12, 13, 14, atque illos qui Phycas moralesque fabulas ex veterum Mythologia eruere conantur, ex Eusebio refutavit p. 15, 16; Myonensium, Trachiniorum & Acarnanum res in murium, ranarum & cancrorum militia detegit, ut Myonenses a Poeta μύες mures, Trachinii nominati fuerint Βάτραχοι ranæ, pro familiari veteris orbis allu-

sione, quæ ad aptam rerum similitudinem ex nominum sono vicinas elegantes gignit appellationes. *Myoniam* urbem in Locride in vicinia Phocidis delineat Pausanias Phocic. f. 897. *Trachin* vero urbem Phtiotidis in Thessalia Herodotus f. 450 & Strabo l. 9 f. 428. Cum ergo Locrenses, Phocenses & Thessali arma sibi frequenter inferrent, multo sanguine fuso, ejusmodi belli certamen in lepida *murium & ranarum* scena Homerus cecinisse Autori nostro videtur. Quod ut confirmet, interpretatur totum carmen. Priores, inquit, tres versus, pro more Poetarum captant benevolentiam Musarum, quippe carmina elegantia cantari solita a Musis, *aut doctis collegiis in monte Helicone*, in Bœotia juxta lacum Copaidem. Vers. 4, 5 argumentum carminis sc. bellum ferale, & 6, 7 specialem descriptionem belligerantium partium proponit, *mures*, inquit Homerus, *in ranas insurrexerunt, illis ut fierent superiores*, i. e. Myonenses arma intulerunt Trachiniis, quod illi ab his offensi. Comparat Myonensium conatum cum *γηγενέων ἀνδρῶν terrigenarum gigantum* factis i. e. priscorum Titanum, ex *γαλαῖα terra* poetis Achaja dicta, populorum rebus gestis, quas Ovidius aliique fuisse descriperunt. Origo belli sub iisdem imaginibus delineatur, *murem sc. sitientem felis periculum evitaturum molliusculam barbam in vicinum lacum tinxisse, & aqua dulci delectatum cognitum esse a rana & ad colloquium invitatum*, i. e. Myonenses coloniam ducturos sedem quæsiuisse, metuentes *ἀγέλην* i. e. *λεχᾶιον Lecheum* portum Corinthiorum, quorum insidias jam olim erant experti, ad vicinum lacum ad boream migrandum esse judicavisse. Aqua *μελιηδῆς* vocatur allusione facta ad locum, *Maliensem* sc. regionem, ubi lacus Maliensis, de quo Herod. f. 450, ubi insula, quæ Myonensibus cessit pro colonia, Myonnesi nomen inde adepti. Hos ergo Myonenses a Trachiniis vicinis cognitos esse ait, sequentibusque verbis ab iis exceptos, *qui sint, & unde venerint?* celebrato insuper genere Trachiniorum sub colore *ranarum ducis Φοσιγυάδης* buccam infantis, quem Peleus genuerit *Hydromeduse* amore captus apud ripam Eridani, i. e. Trachinios, (quorum nuntium sub *Phy* signato intelligit,) *Phylacenses* esse origine, mixtis *Roduntiis*, Meliensibus ad fluvium *Pyram* habitantibus, & conjunctim coloniam in vicinam *Trachin*

chin ducentibus, hinc expectare se Myonenfium hofpitem laudes, fi quas habeant de genere fuo prædicandas. Horum refponfio fequitur fub idea *familia murina*, cujus Rex *Psicharpax* (*Ψυχία ἀρπάξων* micas furrapiens) filius *Troxarta*, matre *Lichomite* (molam lingente) filia *Pernotrofta* Regis (perna vefcentis) in tugurio natus dicitur, natura fua *rana* plane diffimilis tam quoad cibum, quam quoad opera; pro fymbolo, Myonenfes gentem efle *Scarphia*, quæ coloniam ex Throniis & Calliario urbe ab Opuntiis exftructa, teftante Grentemesnil p. 572, fit nafta, in *καλύβη* i. e. civitate *Αλόπη* Alope, vires fuas adepta, fed adeo vivendi genere differre a Trachiniis, ut non facile coire amicitia queant. Præferunt dein fuam nationem Phtiotis, majorumque fuorum heroica facinora bellica decantant fub idea *muris intrepidi fortiter pugnantis*: addunt denique pro fua apologia, fibi nihil rei efle cum Trachiniis, nec eorum emolumentis fe inhiare, ut *mures non quærant cibum ranarum, fed falvum illis linquant*. Hanc *muris* Locrenfis orationem excipit altera Trachiniorum, qui infignem jaftantiam Locrenfibus objiciunt, feque etiam pofle ajunt, fi velint, oftentare oppidorum in Phtiotide multitudinem, regionis amplitudinem, quæ maritima eflet mediterraneaque, invitare fe autem Myonenfes in Phtiotidem, ut ipfi cognofcant. Quæ callida & dolofa invitatio vehiculum tradit *tergum rana* pro scenæ fpectaculo ridendo, pro hiftoria *navem*, qua legatus Trachiniorum in infulam Myonnesum trajecerat, qua Myonnesios exciperet in Trachiniam ducendos. Quod stratagema non animadvertentes Locrenfes temere Trachinio fidem haberunt, fed dolo ejus circumventi e nave præcipitati ingenti cum dolore & clamore perierunt. Trachiniorum hoc facinus mus *Lichopinax* i. e. Locrus Alponenfis vidit, vicinisque muribus, i. e. Locris, Epicnenidiis & Opuntiis nuntiavit, qui ad arma concurrerunt, *thoraces* i. e. Tarphenfes ex *fele excoriato* i. e. captivis Lechæenfibus fibi junxerunt, & per fecialem Trachiniis bellum denunciarunt, qui excufare quidem crimen conabantur transferendo culpam exitii in Myonenfes temerarios, poftea tamen callidum confilium de Locris extinguendis captabant, excipiendos nimirum efle Locros Thermopylas penetrantes & interficien-

dos, haud aliter ac si omnes in lacum Maliacum præcipitarentur. Postea Jupiter, i. e. urbs Pisa in Elide, cujus dominium tunc super ceteras civitates eminebat, subrisisse magna molimina parvarum gentium & per nuntios cum Minerva i. e. Atheniensibus, quorum symbolum erat Minerva, egisse dicitur, num vellet Locris in bello esse adjumento, quæ tamen tam Locris, quam Trachiniis opem ferre negat ab utrisque sæpius provocata. Tunc theatrum belli pingitur, in quo Locri Trachiniis non tam superiores fuere, quam prorsus exitum minati illis videntur, quo commotus Jupiter, (i. e. urbs Pisa) consultum duxit accedere & ignem restinguere, missis nuntiis vicinorum populorum, qui serio hortarentur, ut desisterent ab armis, quæ tamen monita cum Locri tenerent, delegandi fuerunt *καρχίνοι* i. e. *Acaruanes*, qui *mures* Locros coercuerunt, ab armis avocarunt, bellique finem fecerunt.

LEONARDI ADAMI τῆ ἐν Ἀργείοις PHILOCLIS ἌΡΕΙ
Arcadicorum Volumen primum.

Romæ, apud Franc. Andreolum, 1716, 4.

Alph. 1 pl. 8.

Vix annum vigesimum quartum egressus diligentissimus Arcas, Leonardus Adamus, hoc primum Arcadicorum suorum volumen, tanta lectione, & tot ingenii critici testimoniis locupletatum, jam ob solverat, ut inter præcoces ingenio eruditos referendus videatur; & quanquam annis ante aliquot prælo paratum fuit, edi tamen citius in fatis non fuit. Ab origine vero prima Arcadiæ suæ historiam repetiit, & dicta veterum testimoniis, summa industria collatis, ac genuinæ scripturæ & sensui restitutis, critica industria confirmavit, quod quidem eo sæpius Autorem duxit, ut seriem narrationis interruperit, plusculum verborum integritate occupatus, quo Critici magis partes, quam Historici videtur explevisse. Interim si non ipsam exhibebit justæ formæ Arcadiæ historiam, illi certe, qui manum inde adhibebit operi, luculentam præbuit materiam. Primum hoc volumen quatuor absolvitur libris, quorum primus a Pelasgo, qui primus post Argivos Arcadiæ Rex fuit, narrationis filum ducit, ab hoc Pelasgia dicta est, & gens rudis, feræ magis, quam homini similem

vitam agens, in ordinem redacta est, & Deos colere docta, quod hinc ad alios in universum populos transit. Post hunc Lycaon filius imperium tenuit, a quo Arcadia Lycaonia dicta est, Cecropi *σύγχρονος*: de hoc narratur fabula, quod hospites mactaverit, quam excutit doctissimus Autor noster, & inde agit de numerosa prole ejus, quæ ad LXXIX numerum extenditur, unde variæ urbes, & populi suam trahunt originem, quos aliquot capitibus Autor recensuit. Ex filiis in regno successit Nyctimus natu maximus, quo regnante Deucalioneum diluvium contigisse narrant fabulæ. Filia vero Lycaonis Callisto ex Jove Arcadem peperit, qui ad se traxit, Pelasgiis ejectis, imperium, & suo nomine appellari regionem fecit, atque a Triptolemo agrum colere frumentumque ferere, atque ab Adrasta lanam ducere doctus, artem inter cives propagavit, & tandem inter tres filios regnum partitus est. Inter hos Azan potentia reliquis major extitit, a quo Arcadia universa Azania dici cœpit, & Clitor hujus filius & successor Clitora civitatem condidit, & suæ ætatis potentissimus, improlis e vita decessit, atq; imperium Æpyto, Elati Arcadenati filio, reliquit, qui sine liberis pariter mortuus, Aleo ex Arcadis pro sapia Aphidantis filio, regnum concessit, qui cum Argonautis in Colchidem ivit, & ejus tempore Hercules clarus esse cœpit. Aleum in imperio Lycurgus sequutus est, qui Molejam festum, post Arethum interfectum instituit, Meursio ignoratum. Hunc filiis orbatum excepit imperio Echemus, Aeropi filius, Herculis comes, cujus inde Hyllum filium singulari certamine prostravit; hoc mortuo Agapenor, Ancæi & Jotis filius, Lycurgi nepos, regnum adeptus est, qui inter Helenes procos fuit, & cum Arcadibus ad Trojanum bellum profectus est. In tertium librum congesta illa sunt, quæ in Regum serie ducenda locum invenire non poterant, potissima sunt bella cum Thebanis ab Arcadibus gesta, Herculis facinora & Evandri fuga, & alia, quæ ad Ilii excidium protensa sunt. Priora quatuor prioribus III libris absoluta sunt. Hinc gesta Herculis recensentur. Evandri fugam sequentia describunt, & ultimo hujus libri capite de diversis Helenæ raptibus agitur. Quarto libro historia Regum Arcadiæ ab Agapenore, ubi desierat, repetitur, & Hippothoi gesta enarrantur, quo imperium tenente Æneas cum

Anchise venit in Arcadiam, & Anchises mortuus hic sepultus est. Post Hippothoum filius Æpytus Arcadibus imperavit, & ejus ætate in Arcadiam Orestes ab Apolline ire jussus est. Post Æpytum Cypselus regnavit: quando Heraclidæ in Peloponesum redeunt Cypselus Eleusiniæ Cereri festum instituit, in quo de forma mulieres *χευσοφόροι* inter se certarent. Cypseli filius & successor Olæus fuit, qui Arcadiæ reliquit filium Bucolion, qui Phialum genuit, post se Regem factum, qui inde Sinum filium successorem habuit, quem Pompus filius excepit, & hunc Æginetes ex eo genitus. Hinc Polymestore Æginetæ filio regnum administrante, bella cum Laconibus gesserunt Arcades & Charillum ducem captivum retulerunt. Polymestor filium non habuit atque ad Nepotem ex fratre Brixa Æchmin devolutum est imperium, qui cum Messeniis societate inita Lacedæmoniorum potentiam atteruit. Aristocrates Æchmidis filius in tyrannidem convertit imperium, & propter facinora nefanda & vim illatam Dianæ Hymniæ sacerdoti, lapidibus a subditis obrutus, & filio Hicetæ concedere regnum coactus est. Hicetam vero pariter Aristocrates filius secutus, qui a Lacedæmoniis pecunia corruptus, Messenios socios hostibus bis prodidit, & in pœnam ab Arcadibus lapidibus necatus est: atque inde Arcades Regum imperium amplius ferre noluerunt. Stetit vero per annos CMXL ex doctissimi Adami rationibus, a Pelasgo una ætate Cecrope majore, ad Aristocratem, qui Ira anno l. olymp. XXVIII capta neci datus est. Inter Reges Arcadiæ, præter heic in serie exhibitos, nominari alios ab antiquis scriptoribus Autor non abnegat, Verum pro singularium Arcadiæ civitatum ducibus magis, quam pro universi imperii Regibus esse habendos, autumat. Interim minime dubitandum est, in tanta obscuritate temporum, & historicorum vel deficiente fide, vel manifesta confusione, multa relinqui incerta & suspecta. Sicut vero hæc satis testantur de Autoris ingenio & industria, ita non levem in nobis excitavit spem, fore, ut eadem diligentia perficiat reliqua, quæ jam exorsum se esse in his professus est, Libanii Sophistæ opera auctiora & emendatiora, quæ quam primum editum iri pollicetur in horum præfatione; Miscellanea Arcadica; Argolica; & Messenica, quorum passim in his Arcadicis mentionem injicit.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno M DCCXVII.

*CASP. THEOD. SUMMERMANNI, JC. ET
antecefforis Duisburgensis Primarii ΠΡΩΤΑ, seu prima
Pandectarum Pars, in qua non solum vera & genuina Juris
Romani praxis in summo Camera Imperialis Judicio, cete-
risque Germanicis precipue autem Cliviensibus & Marca-
nis Foris ostenditur, verum etiam differentie Juris Romani
& Cameralis, itemque patrii perspicue demonstrantur.*

Cum Indice rerum & verborum locupletissimo.

Amstelod. impensis Mich. Frid. Fuhrmann. Bibliop. Osnabrug.

1717, 4.

Alph. 4 plag. 1.

Bono fidere Commentarium celeberrimi Jcti, Gerardi Noodt, ad priores quatuor libros Pandectarum, proxime a nobis recensitum, statim nunc excipit V. Cl. Casp. Theod. Summermanni Commentarius ad eosdem illos similiter. Certant enim quodammodo inter se; non eadem quidem via incedentes per omnia, sed eandem tamen industriam sectantes. Uterque enim eo annisus est laudabiliter ut Jurisprudencia non sit amplius parum amœna ac tristis vel austera subtilitas, sed pulchra & elegans historia rerum civilium, cum omni cultura sapientiæ conjuncta. Statim descriptio Justitiæ Ulpiani *L. 10 pr. de Just. & jur.* ex observatione Nostri, atque si *L. 1 T. 1.* originem ejus spectes, Deam Gentilium Græcorum proponit. p. 8 & 65. Hos enim Themidi tres tribuere filias, Eunomiam, Dicen, Ire-seq. nen. Dicen cuncta ex justa ratione distribuere; seu, quod idem, jus suum cuique. Et quamvis Justinianus non fuerit Gentilis, retinuisse eum tamen hanc Ulpiani, Jcti Gentilis, descriptionem,

ignarum siue dubio veræ hac in re antiquitatis. Reliqua etiam verba Ulpiani de separatis tribus præceptis, ex iisdem Græcorum tribus Horis seu filiabus Themidis provenire. Eunomiam enim per omnia se diffundere, cunctaque boni virtute conservare: quod sit honestatis. Dicen rectum constituere rebus ordinem: & hinc alterum præceptum. Irenes attributum esse pacem, concordiam atque dilectionem; inde tertium de nemine lædendo. Horas illas apud Homerum ipsum, ex eoque apud Lucianum & Pausaniam occurrere. In idem commentum concessisse Ovidium: *præsideo (Janus) cæli portis cum mitibus Horis*. Horatium etiam: *qui res hominum ac Deorum, qui mare & terras variisque mundum temperat Horis*. Ubi Joannes Bondius quatuor anni tempora perperam intelligat. Docuerat Noster, ex conversatione cum aliis pervenisse quædam ad gentiles, quæ vulgo ex ratione intelligi postea credantur, initio tamen solis Judæis revelata sint; & hic incidit Noster in eclogam quartam Virgilii, *ultima Cumæi &c.* putatque, Poetam ea, quæ de Salvatore generis humani duntaxat loquuntur, ignarum hujus rei, ad filium Pollioni natum applicare. Perhibere enim quosdam, Virgilium permittente Augusto libros Sibyllinos inspexisse, & quæ ibi Sibylla de Christo prædixerat, legisse. Vera ratio, quare Codici Justiniano eorum Impp. constitutiones, qui ante edictum perpetuum, vel ante Hadrianum regnarunt, insertæ non sint, hæc Nostro esse videtur, quod a Salvio Juliano jam tum insertæ fuerint Edicto eidem, atque hinc capita quædam illarum adhuc in Pandectis deprehendi. Vulgo *Ochridam* urbem, patriam Justiniani appellari, & collocari in ea Pannoniæ parte, quæ hodie Bulgaria. Cl. Mascampium vero in *diff. de patria Imp.* ostendere, urbem illam caput fuisse Daciæ mediterraneæ. Favere huic opinioni vel solam Novelam XI. Cujus hæc summa: sub Justinianæ istius primæ antistite non modo Daciam mediterraneam, sed & Ripensem fore & provincias alias. Porro ad historiam Justiniani pertinere rebatur Noster etiam duo illa acerbissima testimonia, Evagrii, *Hist. Eccles. L. 5 c. 1* & Procopii, *in fine anecdot.* Confutasse quidem alios, & potissimum Eichelium historiam illam arcanam; sed contemnenda non esse, quæ hic Ill. Thomafius in *navis Jurispr. præf.*

p. 38. 39.

T. 2.

74.

75.

76.

pres. §. 3 monuerit. In doctrina de statu hominum dividuntur
 foeminae in virgines & non virgines. Apud Hebraeos colligere
 gentis illius scriptores ex *Deut. XXII, 13 seqq.* in usu fuisse, ut para-
 nymphae linteum ex primo concubitu cruore aspersum, asserva-
 rent. Et hos amicos sponsi, postquam neo conjuges in thalamum
 introducti, foris interim stetisse ceu observatores ac testes, de-
 inde intrasse, vestemque sublatam nominasse pannum sudarium.
 Quod si ita est, facile, inquit, crediderim, sponsum voce quadam
 hilari repertum a se virginitatis signum significasse paranym-
 phis: & ad hunc morem respexisse verisimiliter Joannem Bapti-
 stam Joh. III, 29, *qui habet sponsam, sponsus est. Amicus autem
 sponsi, qui stat & audit, cum gaudio gaudet propter vocem sponsi.* A-
 pud Alexandrinos ejusmodi linthea (*Φουλακεία*) custodita fuisse a
 Pontificibus, si Isidoro Philosopho apud Photium credamus.
 Grotium ea dicta velle τὰ ἐκμαγεῖα τῶν γυναικέων μολυσμῶν.
 Sed illud nequeo capere, pergat, quomodo ex oculis foemina-
 rum certum incorrupti status criterium desumi valeat, de quo
 Aeschyli versus a Salmasio in notis ad Solinum restituti ita inci-
 piunt:

*Ritu puellis nuptiali expertibus,
 Immotus oculus in terram defigitur.*

A statu libertatis excluditur, etiam ipso Jure Romano, major,
 qui ad pretium participandum, gnarus conditionis suae, ignoran-
 ti emptori libertatem dolose vendidit, & partem pretii, ipsius de-
 cipiendi gratia, vere accepit. Non licebat enim in ea Republica
 civi per privatam conventionem libertatem vendere: & hinc, si
 passus quis esset venum se dari, vel in servitutem quaqua ratione
 deduci, nihil ei oberat, quo minus posset iterum libertatem pro-
 clamare; nisi participasset pretium, & illius gratia consensum
 servituti dedisse probaretur. *L. 7 pr. D. L. 5 C. de lib. causa.* Si-
 militer excluditur libertus a statu suo, qui ob ingratitude pat-
 rono in servitutem iterum per sententiam judicis traditur. Si
 autem mulier libera se servo alieno junxerit, beneficio Justiniani
 nec libertatem amittit, nec substantiam; sicut ante ipsum: puta-
 bat enim hoc temporibus suis indignum. *L. un. C. de SC. Claud.
 toll.* Sed & servitutem poenae is plane abrogavit non obstante a-

T. 5. p. 137
 seq.

138.

145.

- trocitate sententiæ Nov. 22 c. 8. Auth. *sed hodie. C. de donat. int. vir. & ux.* Ibi: *neque enim mutamus formam liberam in servilem statum, aut in servilem conditionem ex pœnæ qualitate deducimus.*
- p. 148. L. 24 C. d. t. Hodie servitutem inter Germanos non esse abrogatam, sed revera obtinere: & fieri servos per privatam conventionem, vulgoque dici homines proprios. Differre eos tamen a servis Romanorum multis modis, v. g. competere illis jura conubiorum, contractuum & testamentorum, quæ in Rep. Romana denegabantur: sed & hac in re statuta & consuetudines locorum iterum discrepare inter se, ex quibus cognoscendum sit, utrum habeant tantummodo facultatem disponendi inter vivos, an etiam per ultimas voluntates? certe & hominem proprium & servum, manumissione demum libertatem accipere. In Flandria obtinere singularem servitutis speciem, quæ appelletur *jus optimi Catalli*. A civibus Romanorum distinguuntur peregrini, Imperio Romano subjecti quidem, sed jus civitatis non habentes; nisi id impetretur a Principe. Omnes autem, qui in orbe Romano sunt, per Antonium Caracallam effectos cives Romanos, testante Dione in excerptis Valesianis, libro 77; cui magis fidentum sit quam Nov. 78. c. *fin.* Effectos autem etiam libertinos; specie quidem honoris, revera ut fiscum augerent, alias enim illi immunes fuissent ab his vectigalibus, quorum causa tamen civitas dabatur. Verba §. *fin. J. de libertin.* ex Caji institutionibus sumpta esse, longe autem aliam faciem accepisse per Antoninum Caracallam. Quando itaque in legibus Romanis talia Justiniano adscribuntur, quæ diuante obtinuerunt, & constituta sunt, ea eum grano salis debere intelligi. Satis ad hederam.
- 153.
- 156.
- 163.

CONTINUATIO EXCERPTORUM E LITERIS
CHRISTFRIDI WÆCHTLERI JC. de Hieronymi
Epistola LXXXV ad Evagrium.

Aliud argumentum contra Falcidium: *qui provebitur, de minori ad majus provebitur. Aut igitur ex presbytero ordinatur Diaconus, ut presbyter minor Diacono comprobetur, in quem crescit ex parvo: aut si ex Diacono ordinatur presbyter, noverit, se laicis majorem, sacerdotibus esse minorem.* Ita editur hæctenus.

Sed

Sed cum Stephano Baluzio retinebimus, quod est in originali: *noverit, se lucris minorem, sacerdotio esse majorem.* Notis ad Ant. August. p. 763. Etiam hæc Hilarius noster tetigit: *Sic autem diaconos defendit Falcius, quasi ex presbyteris diaconi, & non ex diaconis presbyteri ordinentur.* Explicit Gratianus. Nobis autem addenda etiam sunt postrema verba epistolæ: *Et ut sciamus, traditiones Apostolicas sumptas esse de V.T. concludo, quod Aaron & filii ejus atque Levitæ in templo fuerunt, hoc sibi Episcopi & Presbyteri & Diaconi vendicent in ecclesia.* Hæserunt hic Blondellus & Salmasius. Utique enim Hierarchia Mosaica nullum amplius exemplum habet. Et a typica ratione illius recte quidem concludo ad Messiam, non autem antitypum quæras cum Dodvello in œconomia ecclesiæ N. T. Merus est flos comparationis, in uno vel altero capite, non per omnia. Cessat in presbyteris jus familiæ, neque in filiis Aaronis omnia nostrorum presbyterorum axiomata deprehenduntur. Alibi Noster, *noverint Episcopi, se in commune debere Ecclesiam regere, imitantes Moysen, qui cum haberet solus præesse populo, LXX elegit, cum quibus populum judicaret.* Ad Titum. Hic neuter obhæsit: nec Hierarchiam N. T. quæsit in locutione quodam modo populari. Lucas tamen Holstenius, in Apologia pro Arcudio *Diss. 1 de ministro confirmationis apud Græcos, ad c. 1 p. 10 & c. 3 p. 23. Romæ 1666,* in adversario suo ne hoc quidem ferre potuit, eum a Philippo diacono absolute argumentari ad LXX discipulos N. T. vel etiam presbyteris eos æquiparare. Nam LXX illos ipsius Christi electione XII Apostolis ad prædicandum Evangelium fuisse succenturiatos, neque adeo ab Apostolis iterum degradandos. Fuisse illos LXX revera Apostolorum collegas, licet gradu inferiores; non ergo meros presbyteros; neque tamen æquales ceteris discipulis Apostolorum, ita ut in presbyterorum ordinem redigi deinceps possent. Neque Philippum, qui Samaritanos baptizaverat, ex LXX istorum numero fuisse. Simpliciter Noster *in epistola ad Nepotianum:* „illud etiam dico, quod Episcopi sacerdotes se esse noverint, non dominos: honorent clericos, quasi clericos, ut & ipsis a clericis, quasi Episcopis, honor deferatur. Quod Aaron & filii ejus, hoc episcopum & presbyterum esse nove-

rimus. Unus dominus, unum templum, unum sit etiam ministerium. Ecce plane aliud tertium comparandi. Pessimæ consuetudinis est in quibusdam ecclesiis, tacere presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui e suggestu: quasi aut invideant, aut non dignentur audire. Et ad c. 3 Esa. *inter senes & principes hoc fuisse reor in veteri populo, quod nunc est inter presbyteros & Episcopos*, si cetera sint paria. Ad priorem locum vid. Math. Larroquan. *Adversar. Sacr. L. 2 c. 21 p. 313 seq.* Nec apparet hic αὐσάρον aliquid, quod solvi nequeat, ceu putabat Hammondus, *contra Blondellum p. 124.* Major paulo dubitandi ansa nasci poterat ex verbis Hieronymi, *in Comment. ad Titum*: antequam diceretur in populis, *ego sum Pauli*, communi presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabantur. Postquam vero unusquisque eos, quos baptizarat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, ut unus de presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret & schismatum semina tollerentur. Nihil hæc ad Ecclesiam Alexandrinam. Dicunt ergo hic adversarii: atqui nullum jam Concilium œcumenicum ad id congregatum fuerat. Ergo ab ipsis Apostolis, cum fidem toto orbe promulgarent, hæc forma regendi ecclesiam, statim constituta est. Sed credo nihil hic sequi. Cum dicebatur in civitate aliqua, *ego sum Pauli*, nondum id dicebatur *in populis*. Semina illa extirpabantur subito, neque vivente & vidente Apostolo fortasse repullularunt. Si cum ipsa illico promulgatione fidei introducta subito esset ista regiminis forma, ne potuisset quidem quisquam dicere, *ego sum Pauli, ego Apollo*. Pugnasset enim cum introducta ista forma, abire ab eo, cui eras jam adstrictus. Sed cum, adulta jam quodammodo ecclesia, nec tamen ad regulas recentiores adhuc alligata, libertas illa cœpisset de novo semina spargere schismatum, vigilavit iterum divina pronœa, monstravitque modum gubernationis optimæ, & quid jam lateat in vocabulis pridem adhibitis. Quid est ergo, *in populis*? idem quod sequitur, *in toto orbe*. Incrementa Ecclesiæ tractum temporum postulabant idoneum, ut eo modo liceret loqui. Nec poterat Hieronymus provocare *ad Veteres*, si nunquam fuere Veteres, qui recentiorum gubernandi modum ad-

huc

huc non viderant. Sic igitur divino consilio in toto deinceps orbe potuit esse decretum, quod nullo congressu vel conventu ecclesiarum conclusum, sed communi consensu successive receptum. Divinæ viæ moram non semper patiuntur. Exemplum solius Ecclesiæ Alexandrinæ per Ægyptum coruscabat & per plurimas orbis partes usq; ad tertium seculum, poteratq; multorum mature oculos in se convertere. Sed de illa hic non loquimur. Etiam de Scotis suis circa an. DCCCXL. refert Spelmannus, *Concil. Angl. f. 342, nondum in Diœceses divisam tunc fuisse Ecclesiam, sed quemvis Episcoporum, quocunq; fuisset loco, sine discrimine, munera pontificia obiisse.* Ceterum Abrah. Eccheliensem afflixere alia adhuc Hieronymi verba, *contra Lucifer.* "Si quæris, quare in Ecclesia baptizatus non accipiat Spiritum S. nisi per manus Episcopi? Discite, hanc observationem ex ea autoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus S. ad Apostolos descendit. Loquitur de prima occasione ritus. Sic autem ille ait: si solam Hieronymus ordinationem excipit, qua veritate affirmavit, Alexandrinos presbyteros potuisse etiam chrismationem conferre. Atqui nihil de hac apud Nostrum ceu Sacramento putativo. Inverto etiam argumentum. Ademptio solius ordinationis firmat regulam in non ademptis. Deinde totum illud caput Hieronymi legendum est. Incipit, *non quidem abnuo, hanc esse ecclesiarum consuetudinem.* Et repugnat, observationi illi mere rituali prætendi effusionem Spiritus Sancti, in Apostolos semel factam. *Nam factitatum est illud, ut Episcopus baptizatis a presbytero, postea manum imponeret, multis in locis, ad honorem potius sacerdotii quam ad legis necessitatem. Alioquin lugendi sunt, qui ante dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur.* Si sine chrismate & Episcopi iussione, neque presbyter neque diaconus habuisset jus baptizandi, certe hæc potestas Episcopi nimium fuisset *exors*, ac nimium *eminens*. Neque tamen omnino legit hic Grotius in verbis Hieronymi, *eminens*, sed, *exors quædam & ab omnibus detur potestas.* In margine adscripsit præterea, *Danilsonus ipse legit, HOMINIBUS.* *de Imper. Summ. potest. circa Sacra c. XI p. 353.* Volebat Grotius opinor discerni jus *eminens* supremæ potestatis a potestate clericali nondum ita *eminente*. Jam & Hieronymus ibidem, *f. bapti-*

baptizati sunt vero & legitimo ecclesie baptismate, & Spiritum S. ita consecuti sunt, & tu Apostolorum sequere auctoritatem, & baptiza eos, & poteris invocare Sp. Sanctum. Replicabat Luciferianus: baptizatis manus postea imponuntur, & ita invocatur Sp. Sanctus. Respondet Noster: Sed nos asserimus, Sp. Sanctum in ipso baptismate vero tribui; non ergo ad Episcopi tantum imprecationem defluit. Pridem Ignatius, epist. ad Smyrnens. jussit, plebem sequi presbyterum, sicut Apostolos: non ergo adimere illi voluit jus dandi Baptifismum, sed plebi, quam alloquitur. Mereturque hic legi tota illa Dissertatio I & II Lucæ Holstenii, certe κατ' ἀνθρώπων. De Græca Ecclesia ait, omisisse eam impositionem manuum, dum virtutum & linguarum donum defuit, usum autem & administrationem confirmationis per chrisma permisisse Episcopis promiscue & sacerdotibus: quod obsignatio illa, quam baptismato semper adjungunt, episcopalem dignitatem haud quaquam requirere absolute videatur: ante schisma, & post schisma obtinuisse constantem hunc usum orientalis ecclesie, quem nulla lege ecclesiastica vetitum afferunt. Scio, inquit ad C. IV p. 31 in libro questionum Hilarii V. & N. T. inter Augustini opera delitescente, pro consignat, legi consecrat. Ibi: nam in Alexandria & per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consecrat presbyter. Sed si utrumque locum (qu. 101 & in Epist. ad Ephes.) inspexisset adversarius, contulisset que cum judicio, facile perspexisset, hunc locum ex altero emendandum; quod Arcudius, Sirmondus alique fecere, non illum ex hoc itidem corrumpendum.

„Tota enim illa disputatio Hilarii vana erit & inanis, nisi presbyteris functio aliqua episcopalis tribuatur. Expositio autem „ista consecrationis, ex recentiori usu loquendi petita, plane aliena est ab eo loco imo manifeste absurda. Quod enim alibi „non nisi jubente Episcopo licebat presbyteris, id Alexandrini „quasi ordinario jure sibi licitum exercebant. Tum vero sub- jicit Holstenius p. 33 verba ipsius Hieronymi ex epistola nostra, additque, non omnes ecclesias istorum temporum ex usu & consuetudine Romana metiri decet; ubi multo minus honoris & auctoritatis relictum fuit presbyteris, quam in aliis provinciis. Gemina reor sunt hæc iis, quæ supra adduximus. Verba Dionysii

Areopagite, inquit p. 34, *de functionibus reservatis Episcopo ἐνιαύως b. e. uni & soli, exclusis ceteris omnibus, valde sunt clara Hier. Eccl. c. V f. 123.* Obiter hoc pluribus tangendum nobis est. Nam reliqua loca Dionysii fortassis non inspexit Holstenius: aut tota ista Dissertatio affecta magis quam perfecta a moribundo commendata est Editori. Sermo ibi est de ἀγιασεία sacerdotis vel presbyteri, de confectioe τῶ Θεῶς μύσθ, & de consecratione altaris. Dicit: functiones has tres ἐνιαύως *singulari munere spectare ad Episcopum.* Primus interpret Latinus scriptoris istius, Joannes Erigena, Scotus, omissus videtur in Editione Parisiensi MDCXV. Græcus autem Scholiastes, Maximus, floruit seculo septimo, Joannes nono. Maximus ἐνιαύως, exponit, μονομερῶς. Sed non perpetuo & ubique hoc vocabulo usus eo sensu est scriptor iste. Nam C. 3 *Eccles. Hierarch. f. 86* de nomine communionis & synaxeos ait, ἐκκρίτως καὶ ἐνιαύως attribui sacramento Cœnæ, non ergo uni & soli, sed peculiariter & specialiter. Similiter conjungit duo ista c. 5. f. 123. Sic f. 90 de primo illo Sacramento, τὰς νοεράς ἡμῶν ὄψεις ἐνιαύθ Φοσὸς ἀποπλήρωσον, *obscuros mentis nostræ oculos singulari luce imple.* C. 6 f. 134 ἐνιαύθ ζῶνν tribuit monachis, & f. 137 ipsos monachos appellat ἐνιαύθς, *singulares.* Denique c. 5 f. 131 ἐκκρίτων usurpat pro ἐνιαύθ plane. Judicandum est de mente scriptoris secundum eam ætatem, de qua loquitur. Certum est autem hæcenus, ante putativum hunc Dionysium neminem æque diserte scripsisse de Theologia mystica. Stante igitur hoc, promptum etiam est, eum non scripsisse ista seculo quarto, sed quinto, aut initio sexti. Accessit enim sexto seculo Collatio Hypatiana cum Severianis, ubi primum omnium solenniter allegata sunt ab Hæreticis scripta hæc mystica, quæ antea latuerant; sed ita, ut ipsis statim contradiceretur a Catholicis. Nulla potest afferi stringens ratio, Apollinarium, vel patrem vel filium illorum autorem esse. Uterque vixit seculo quarto & neuter fuit mysticus. Neque eo tempore Theologia Platonica tantas jam radices jecerat in Ecclesia, sed tectè adhuc serpebat, quod Holstenius ipse fusius exequitur in *Dissertat. de vita & scriptis Porphyrii, c. 6 p. 26.* Ergo anonymus ille vel pseudonymus omnino non loquitur de prima ætate

Ecclesiæ Apostolicæ: sed supergressus est seculum Hieronymi; neque adeo cum illo pugnat in eo capite quod est in manu. Neque etiam describit mores ac ritus seculi quarti, (quod serio negare haud potuit Jo. Pearsonius) sed nescio quid non vel miscet vel fingit; quorum singula aliis expendenda sunt. Haftenus de ecclesia Græca, jam ecce, quid de Latina sua & occidentali sentiat Holstenius. *Idem, inquit, illius sensus, nec usus dispar. Nam Gallicanas & Hispanienses ecclesias unctiorem sive obsignationem frontis presbyteris quoque cum baptismo peragendam permisisse, certissimum est; ita ut Episcopis sola manus impositio sine chrisimatione reservaretur.* Romanam tamen Ecclesiam ejusque dioccesin excipit, quæ peculiari consuetudine, præter manuum impositionem, etiam frontis unctiorem solis adhuc Episcopis seculo quinto ac deinceps vindicavit: relicta presbyteris chrisimatione verticis; ne ipsis omnis plane unctio baptismalis adempta videretur. De pectore hic loquitur Dallæus. Et hunc confirmandi modum sexto deinde & septimo seculo, Pontificum Romanorum instantia, sensim omnes per Occidentem ecclesias recepisse, ita ut veteris usus non solum vestigia, sed etiam ipsa memoria oblivione evanuerit. Ad hanc rem non parum profuisse natas circa septingentesimum Christi annum, i. e. sub initium seculi septimi, supposititias veterum aliquot Pontificum literas, quæ antiquitatis specie & splendido magnorum Pontificum nomine rudi & inficeto seculo fucum fecerint. Hic nondum loquitur Hölstenius de collatione Isidori Mercatoris. Nam hanc confictam ait *ad c. 4 p. 44* sub finem demum seculi septimi, & per eam consuetudines nuper receptas, fucum antiquitatis tanto magis fuisse incrustatas. Scio, Dodwellum Collationem Isidori referre ad annum 785, quo cusa sit. Sed committamus eos. Satis de loco Hieronymi. Nunc alium similem nobis ex Tertuliano, de *Baptismo*, opponit Ecchellensis: *Dandi jus baptismi habet summus Sacerdos, qui est Episcopus. Dehinc presbyteri, & Diaconi, non tamen sine Episcopi autoritate; propter ecclesiæ honorem.* Atqui idem rotunde alibi scripserat, *Sacerdos offert & tingit. de castitat. c. 7.* Videturque Hieronymus verbis Tertuliani plane inductus fuisse, ac descripsisse illa; nisi tamen ab alie-

na manu id utrobique factum. Credo autem, distinctione verborum rem fieri posse clariorem. *Habet summus sacerdos, qui est Episcopus, dehinc habent presbyteri, & Diaconi, non tamen (repeto, Diaconi) sine Episcopi autoritate; propter ecclesiæ honorem. Distinguuntur presbyteri a Diaconis: quod non repugnat moribus illorum temporum, Tertulliani & Hieronymi. Facile est, ait Grotius, infinitos Patrum locos producere, qui presbyteris omnibus tribuunt jus pascendi gregem, baptizandi, & corpus Dominicum exhibendi, atque eatenus omnes presbyteros Episcopis adequant, & Apostolorum vocant successores.* Servit nobis iterum confessio ista, saltem κατ' ἀρχαίων: tum vero ideo etiam, quod paulo post adducuntur a Grotio ipsa verba ex epistolæ nostræ principio: *Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, ut Diaconos presbyteris anteferret.* Ecce idem discrimen. *de Jur. Summ. potest. circa Sacra C. XI p. 365, 366.* Mox apud eundem locus Tertulliani, ex *Apolog. de jure clavium presbyteris competente: president probati quinque Seniores, honorem istum non pretio sed testimonio adepti.* Jus dandi baptismum a jure clavium Tertullianum voluisse avellere, nemo dixerit. Conjunctim ibidem Firmilianus Episcopus Cæsariensis Cappadocum seculi tertii, Origenis discipulus, eique perquam familiaris in Epistola, quæ inter Cyprianicas extat LXXV, sed ab Asiatico homine Græce scripta erat, *president in ecclesia majores natu (πρεσβύτεροι) qui & baptizandi, & manum imponendi & ordinandi possident potestatem.* p. 369. Recte omittitur chrisma, tunc quidem in numero sacramentorum incognitum. *Conf. Ballæum de cult. relig. Latin. L. 2 c. 25, 29, 36. De Confirm. L. 2 c. 22 p. 253.* Nunc videamus, quid Hieronymo Joannes Pearsonus imputet. Incipit a verbis epistolæ pene ultimis: *Ut sciamus, traditiones Apostolicas &c.* Quomodo, inquit, hæc traditio Apostolica esse potuit, quomodo ex V. T. desumpta, si non Apostolorum ævo Episcopi superiores presbyteris existerunt, quemadmodum Aaron filiis utique superior fuit? *Vindi. Ignat. part. 2 C. XIII p. 176.* Dic, etiam illa de V. T. dici desumpta, quæ post mortem Apostolorum demum effloruerunt. Sed modus ille desumendi multum differt. Vidimus supra, florem etiam comparationis desumi ex

V. T. Alia ratio est eorum, quæ originem & fontem, ac propagationem inde accipiunt. Pergit: Atqui diserte Hieronymus scripsit ad Mathæi c. 23: *Apostoli ipsi, per singulas provincias presbyteros & Episcopos ordinabant.* Ergo feris saltem Apostolorum temporibus vel paulo ante illorum obitum, certe ante mortem S. Joannis, in toto orbe unus superponebatur ceteris Episcopus proprie. Iterum dic: Apostolos, quum ordinarent per singulas provincias, noluisse omnino formam Hierarchiæ Judaicæ introducere. An paulo ante obitum illorum in toto orbe decretum tale innotuerit, non definit Hieronymus. Instat alter: exemplum luculentissimum esse in Ecclesia Alexandrina, nostro allegatum. Imo dispar plane. Opponit enim Noster Episcopos illos, improprie tales, Episcopis sui seculi valde diversis. Nec vero perpetuam communionem nominum nos affectamus, fastuosam tantum & plane irregularem Hierocratiam rejicimus, qualem post tot alios descripsit Petrus Josephus Cantelius, *Histor. Urb. Metrop.* Adhuc Pearsonus: utique duos tunc Philippis fuisse, i. e. extitisse Episcopos, quum Paulus ad ipsos scriberet, proprie dictos. Ideo enim temperamentum quærere ipsum Hieronymum per verba, *ac ne quis contentiose contendat, in una ecclesia plures Episcopos fuisse.* Cognovisse Paulum, eos tunc Philippis adesse, licet aliarum civitatum essent Episcopi. Dic: Hieronymum ergo ludere in verbis, quod valde absit. Serio scripsit, in una civitate & ecclesia plures, *ut nunc nuncupantur*, Episcopos esse, i. e. ordinari, non posse. Si hæc mihi quis eo sensu objiciat, sufficit sane, in prima ætate tales nondum extitisse. Si plures ex variis civitatibus Philippis convenissent, etiam illi non fuissent proprie tales. Cur non fingimus, etiam plures simul Diaconos peregrinos ibi concurrisse? Et quare omittimus presbyteros? qui tunc iidem erant cum Episcopis etiam peregrinis. Provocat ad Epiphanium, Apostolos in quibusdam civitatibus ordinasse Episcopos cum suis diaconis, nullis omnino presbyteris ibidem constitutis. Mens Epiphanii, *Hæres. LXXV*, cum haud magna multitudo erat, & reperiri nulli potuerunt, qui Presbyteri crearentur, *καὶ ἠεκέδησαν ἐπὶ τῷ κατὰ τόπον μόνῳ ἐπισκόπῳ, contenti erant uno presbytero singulis locis, qui vocabatur etiam*

Episcopus. Loquitur enim de recenti adhuc ecclesia, νέε ὄντος τῆς κηρύγματος. Si aliæ Ecclesiæ, præter Alexandrinam, duos habuere Episcopos, quod ait *Hæres. LXIIX*, iterum intelliguntur presbyteri pro illa ætate. Atqui, inquit, Apostolus nunquam scripsit ad alicujus ecclesiæ presbyteros; quod a Veteribus annotatum est. Nota, semel etiam tantum scripsisse ad Episcopos ecclesiæ. Atque illo tempore nomen Episcopi non ideo fuit per omnia ταυτὸ, etsi nondum esset evolutum. Argute Pearsonus, forte scripsit Apostolus conjunctim cum Episcopis & diaconis, non ad illos. Scripsisset ergo, Παῦλος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι, quomodo Polycarpus ad eosdem Philippenses, Πολύκαρπος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι. Et Arsenius Episcopus ad Athanasium ἅμα πρεσβυτέροις, cum presbyteris & diaconis. Pluribus disputat Phil. Jac. Hartmann. *de rebus gestis Christ. sub Apost. c. 8 p. 157 seqq.* contra Pearsonum. Certum est, Hieronymum legisse Chrysostomum. Ac legit eum in hac ipsa causa etiam. Sic enim is, *Homil. 1 ad Philipp.* *Quid hoc rei est? an unius civitatis plures erant Episcopi? εἰδαιμῶς ἀλλὰ τῆς πρεσβυτέρης ἕως ἐκάλεσε. Τότε γὰρ τῶς ἐκοινώνεν τοῖς ὀνόμασι. λοιπὸν δὲ τὸ ἰδιόζον ἐκάτω ἀπονέμηται ὄνομα, postea proprium cuique distributum est nomen.* λοιπὸν opponit τῷ παλαιῷ. Vides, utrumque uno ore loqui. Ab eodem petitum est caput alterum de excepta ordinatione. εἰ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων--τῇ γὰρ χειροτονία μόνη ὑπερβεβήκασιν, καὶ τέτο μόνον δοκῶσι πλεονεκτεῖν τῆς πρεσβυτέρης. *Homil. XI ad 1 Timoth. 3.* Pearsonus p. 173 vertit pro sua hypothese, *sola potestate ordinandi excellunt Episcopi, & hac una re videntur presbyteris superiores esse.* Profanis Scriptoribus in utramque partem accipitur πλεονεκτεῖν, non Apostolo. Hic semper vitium connotat: sed & ὑπερβαίνειν, quo semel usus. Chrysostomus ergo, si interrogaretur, mallet utique cum Scriptore sacro intelligi. Ergo nec Petavio favendum est; eodem enim recidit ipsius translatio. Contra omnes D. Hulsemannus Nostras d. I. § XXVI. *opponere Chrysostomum hoc loco jus divinum & consuetudinem suæ ætatis patet ex oppositione characterum grammaticorum temporis.* Per verba præsentis temporis, ait, εἰ πολὺ τὸ μέσον, ταῦτα καὶ περὶ πρεσβυτέρων ἀρμόττει,

Character Episcopi etiam in presbyterum apte quadrat. „Quid
 „autem succedente ætate sibi præripere & lucrifacere visi sint
 „Episcopi præ presbyteris, hoc effert per verba præteriti tempo-
 „ris. Non dicit, constitutos esse Episcopos super presbyteros di-
 „gnitate imponendi manus ordinandis ad sacerdotium, aut tri-
 „butam illis a Christo fuisse hanc præminentiam, sed de facto
 „proprio Sacerdotum ait: sola impositione manuum ascende-
 „runt super presbyteros: & hoc unum videntur sibi lucrifecisse.
 Ergo tota prælatio terminat se hæcenus in meram usurpationem facti. Scripsit sane Chrysostronus Homil. XIII in 1 Tim. 4, *neque enim profecto presbyteri Episcopum ordinarent.* Sed rursus intuitu suæ ætatis. Quando autem de prima ætate & ordinatione Pauli & Barnabæ loquitur, *vide, inquit, a quibus ordinantur: a Lucio Cyrenæo & Manæ, imo a Spiritu.* Quanto enim persone humiliores erant, tanto purior DEI apparuit gratia. Homil. 27 ad Acta. *Sudes in oculis est adversariis, loqui eum intuitu suæ ætatis.* Sed ecce iterum ordinationem Mathiæ. *Considera, Petrum agere omnia μετὰ κοινῆς γνώμης, ἔδὲν αὐθεντικῶς, ἔδὲ ἀρχικῶς.* Et tamen fatetur, eum fuisse τῶν πρώτων. Statim, *τοὺς αὐτὰς βέλομαι τὰς ἐκκλησίας εἶναι καὶ νῦν.* Homil. III in c. 1 Act. Ecce dignitas ecclesiæ, & status angelicus. Porro, *sententiam ipse protulit Petrus, sed hanc quoque declarans suam non esse, sed a supernis profectam, juxta prophetiam, ὡς ἐξηγητῆς γέγονεν, ἔδιδάσκαλος, recitator fuit non præceptor.* De Christo dicit, LXX *quos selegerat, aut alii quoque probiores, qualis est hic Joseph, Mathias, mulieres, quæ a Galilæa secutæ fuerant illum, simul & ubique adfuerant.* Αὐτῆ πρόνοια διδασκάλος, Christi, qui πρώτον ἔτον διδάσκαλον κατέστησεν. Supremus Magister ipse primum tunc magistrum ecclesiæ dedit. Jam & de Petro incipit. Non dixit ille, nos XI ad docendum jam sufficimus. Usque aberat ab omni inanis gloriæ studio, & ad unum tantum spectabat, ad Magistrum inquam suum. Post pauca iterum ad suam ætatem respicit Noster *ἀλλ' ἔχὶ νῦν ἔτω γίνεται, ἀλλ' ἅπαν τεναντίον, nunc non eodem modo fit sed prorsus aliter.* Pridem fassus est Erasmus, etiam Chrysostronum fœde truncatum esse. Et quæ sequuntur, hoc comprobant. καὶ τοὶ ἔδὲ ἰσότυπον ἀπαίσιον εἶχε τὴν κατό-

στασιν.

535. Illud ἔδὲ omisit Latinus, omittunt etiam codices Savili-
 ani, ac legunt præterea, καὶ τοὶ γε ἰσότιμον ἀπάσιν εἶχε τὴν κατὰ-
 535. Quamcunque lectionem sequamur, adhuc tamen ob-
 scurior est ubique sensus. Regreditur Chrysofostomus ad verba
 textus priora, ecce centum ἑῷ viginti erant, ἑῷ unum duntaxat po-
 stulat a tota multitudine. De Petro intellexit Erasimus; id enim
 ostendere sequentia, merito primus omnium autoritatem usurpat
 in negotio, ut qui omnes habeat in manu. Ad hunc enim dixit
 Christus, & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Per-
 peram. CXX non sequebantur Petrum sed Christum. Is unum
 postulat a tota multitudine. Sicut enim is præsens elegerat, ita
 ἑῷ absens elegit. De Petro autem, non hæc, inquit ille, accidunt
 meo consilio, meaque voluntate, sed illius, qui hæc prædixit; ne vi-
 deretur ipse rem arduam conari, sed talem, cui Christus testem ad-
 hibuerit prophetam. Non & quæ sequuntur εἰκότως πρῶτος τῶ
 πράγματος ἀυθεντεῖ. αἴτε γὰρ αὐτὸς πάντα ἐγχειροῦν. For-
 te, τὰ γματ Ⓞ, nam ministerii totius, & ordinis evangelici fun-
 dator authenticus est Christus. Similiter τὰ γμα, de ordine pres-
 byterorum, Homil. XI ad 1 Tim. 3. Neque etiam Petrus reliquos
 habuit in manu. Nullibi tribuitur Petro ἀυθεντία, neque ipse sibi
 ipsi; apud Chrysofostomum, ἔδὲν ἀυθεντικῶς. Non licet nobis quid-
 quam ex autoritate præcipere ἀπ' ἐξουσίας (ἀυθεντίας multo mi-
 nus) ἐπιτάξαι. Nunc autem non aliter quam profanos magi-
 stratus & hanc affectamus dignitatem. Perierunt omnia, corru-
 ptaque sunt. Habes iterum imaginem illorum temporum. Di-
 stinguendæ ergo, ἀρχή, ἀυθεντία, ἐξουσία, προσασία, Hom. XI.
 Iterum Hom. V, ἔ γὰρ ἀυθεντικῶς, ἔδὲ δεσποτικῶς, ἔδὲ μετ' ἐξου-
 535. Homil. III ad Coloss. Splendida nomina video, θρόν Ⓞ,
 προέθρία, ἀξία, ἰσχύς. Sed illico purgantur, ἔ δὲ ἡμᾶς, ἀλλ' δὲ
 ὑμᾶς. ἔχ ἡμεῖς, ἀλλ' αὐτὴ ἢ ἐπισκοπή, ἔχ ὁ δεῖνα, ἀλλ' ὁ ἐπίσκο-
 535.πος, μηθεὶς ἐμῆ ἀκρότω, ἀλλὰ τῶ ἐξιώματ Ⓞ. Quid fiet ita
 reliquis verbis Chrysofostomi, ad hunc enim Petrum dixit Christus,
 & tu aliquando. Perpetuus fane Dialogus inter Magistrum & di-
 scipulum Petrum. Non sunt hæc Chrysofostomi. D. Olearius in
 literis: videntur mihi ab aliena manu nasuti lectoris παπιζοντ Ⓞ
 esse, qui meliorem rationem sibi quam Chrysofostomo, suppetere exi-
 stima-

stimavit. Eandem interpolationem in textu alio Græco vidit D. Hulsemannus d. l. §. XVII & XIX in *Homilia XXXI ad Act. c. 14, 23 f. 256, 257.* „Non immerito dubitatur, sententiam hanc Chry-
 „ostomi esse: illico enim immediate sequuntur nonnulla, quæ
 „manum interpolatricem detegunt. Allegantur tanquam ver-
 „ba textus καὶ ὁ λόγος ἐκράτει ἔ verbum invalescebat. Quæ non
 „leguntur in isto capite. Et mox iterum tanquam verba textus,
 „venerunt docentes, quæ nec ipsa leguntur, exponuntur autem
 „sub persona Nostri, ὅτι ἐικοτῶς ἐχειροτονήθησαν ὑπὸ τῆ πνεύμα-
 „τῶ. Si ita comparatus est textus Græcus, quid censebimus de
 illius interpretatione. Nam nec Erasmus ipse, sed amanuensis
 ejus periculum fecit in vertendis his Homiliis. Vide eundem §.
 IV ibique Jac. Billium, A. Rivetum, & Jo. Rainoldum, ibidem. Sic
 igitur manent nostri Hieronymus & Chrysostomus, concludit
 D. Bebelius, *antiqu. Eccles. Sec. IV art. 2 Sect. 2 §. 11 ἔ per tot. Su-*
 pra non pauca de Baptismo. Sed nihil adhuc de ecclesiis bapti-
 simalibus. Seculis primis fere tribus parum cognitæ: nam neque
 templa tunc ecclesia habuit, sed baptizabant sive in flumine, sive
 in mari, sive in stagno. Utrum post pacem Christianis undiq; red-
 ditam solæ Episcopales ecclesiæ baptisteria acceperint, ac sero ad
 parochiales etiam pervenerint, non plane liquet. Seculo quarto
 videmus baptisteria apud Athanasium, Ambrosium, Augustinum
 promiscue. De eodem loquitur *c. 1 de Præscript.* ex Concilio A-
 fricano, Seculi IV exeuntis. Illæ igitur ecclesiæ, ubi baptismata
 erant, vocabantur baptismales, & matrices. Dabantur illis eo no-
 mine decimæ, & aliæ oblationes. *c. 45, 54, 55 C. XVI quest. 1.* In
 ecclesiis autem minoribus, quas capellas auxiliares & adjutrices
 appellabant, non baptizabant, quia hæ non per se, sed intra ma-
 tricem erant constructæ. De finibus illarum vide *c. 6 C. XVII*
qv. 4. de subjectione, c. XI de major. ἔ obed. de novi operis nunc-
ciatione c. 1 de nov. op. nunc. In his ecclesiis baptismalibus jus
 dandi Baptismum exercuit utique presbyter. Martinus Bracca-
 rensis, scriptor sexti Seculi, meminit baptisterii, *can. 53 Biblioth.*
Jur. can. Tom. I in app. fol. 25. Sed ille canon sumptus est ex can.
 Laodic. §. 56. Ibi autem βῆμα non est baptisterium. Goarus me-
 minit *f. 357, 359.* Sane τῆ μεγάλη βαπτιστήρις, καὶ τῆ μικρῆ φω-

τῆς ἑξῆς, sed initia rituum non distinguit. Vide etiam LL. Longobard. L. 3 T. 13, 17, 24, 29 & Tit. 10, 4. *Siquis Episcopus baptismales ecclesias, suæ Ecclesiæ pertinentes, cuilibet per emphiteasos contractus dederit, potestatem talia mutandi rectoribus ecclesiarum concedimus.* Tit. I, 24. *Placuit nobis de ecclesiis baptismalibus, ut in omnibus ita debeant esse ordinatæ & conservatæ, ut dominus Carolus Rex commendavit, & in suo capitulari continentur.* Retulit hæc Lindenbrogius ad seculum septimum. *Observ. ad Paul. Warnefrid. p. 356.* De Carolo nil hæctenus reperio in septem libris apud eundem.

**RARIORA MUSEI BESLERIANI, QUÆ OLIM
BASILIUS & MICHAEL BESLERI collegerunt, æneisque
Tabulis ad vivum incisa evulgarunt, nunc Commenta-
riolo illustrata a JOHANNE HENRICO
LOCHNERO.**

Anno 1716, fol.

Alphab. I plag. 10 cum Fig. ænear. Tab. 40.

Musei Besleriani Rariora æneis tantum tabulis dudum in lucem edita denuo in conspectum nunc prodeunt Noribergæ, descriptione locupletata a Joh. Henrico Lochnero. Juvenis scilicet hic ad optima quæque natus a prima statim juventute studiis apta, ut librorum & liberalium artium, ita maxime historiæ naturalis amore captus, indies majora sui desiderii incrementa accepit per consortium, quod cum Engellandio Juniore, cujus Pater Basilii Besleri Museum ad se hereditatis jure devolutum possidet, contraxerat. Occasionem inde nactus, descriptionem aliquam hæc tabulis addere in animum induxit, quem laborem in se suscepturum esse Parentem suum, Michaëlem Fridericum Lochnerum, Archiatrum Cæsareum, olim audiverat, quem tamen ob Præceos concatenata impedimenta paulatim ab hoc studio avocatum intellexerat. Receptis igitur in manus schedis illius ipse manum operi admovit, & collectis ex optimis Autoribus subsidiis, in eam, qua nunc prodiit, molem descriptionem congeffit, plura præsidia in itineribus per Belgium, Angliam Galliasque tandem suscipiendis collecturus & deinde ultimam ei

linam manumque additurus. Verum enim vero divino placuit Numini Vitembergæ IV Non. Januar. 1715 iter in patriam ipsi cœlestem imperare, ut spretis his naturæ terrestribus, cœlestibus fruere gazis. Has igitur tristes beatissimi filii sedulitatis reliquias ut cum orbe literato communicaret Pater modestissimus, publicæ utilitatis studium effecit, præsertim cum Rariora hæc Beslerorum figuris solis tantum constantia tanto tamen curiosorum favore excepta fuerint, ut viri in studio naturali vere Principes illa ob figurarum elegantiam & ad naturæ leges expressam concinnitatem non laudare tantum, sed impensius commendare haud erubuerint; et ut virtuti τὸ μακάριον extaret monumentum, Laudationem ejus funebrem a Clariss. M. Stephano Kazavero, Ord. Phil. Assessore, habitam adjecit. Cum autem Besleri haud exiguam in scholis medicis promeruerint laudem, haud ingratum Lectori Benevolo fore auguramur, si quædam de iisdem ex præfatione Clarissimi Michaelis Friderici Lochneri huic descriptioni præfixa commemoremus.

Basilus ætate major, Michaelis Besleri, Theologi urbis Noricæ celeberrimi, filius, & Hieronymi, Medici felicissimi, frater erat. Humanioribus cum fratre literis expolitus & ab ineunte statim ætate rei herbariæ studio mirifice captus hac occasione in magno isto naturæ volumine evolvendo non parum studii & diligentia posuit, indeque factum est, ut arti se addiceret pharmaceuticæ, hortulumque quendam sibi privatum institueret, quo animum ulterius in studio Botanico progredi gestientem exsatiaret. Nec effectum caruit nobilis hic ardor, peperit quippe Beslero summorum Imperii Romani Procerum favorem, celeberrimorum Botanicorum amicitiam. Primos inter erat præcipue Reverendissimus & Celsissimus Episcopus Eystadtenfis, Dn. Johannes Conradus a Gemmingen, piæ memoriæ Princeps, qui non solum eum hortis suis elegantissimis, quibus arcem episcopalem in D. Willibaldi monte cinxit, excolendis præfecit, sed & eorum descriptionem & æterni operis editionem reluctanti licet demandare ac delegare non dubitavit. Intimam interim inivit amicitiam noster cum Carolo Clasio, Maximiliani II gloriosissimæ memoriæ Archiatro hortique Cæsarei Præfecto,
& cum

& cum Johanne Richolzio, Archiatro Cæsareo & Professore, cui Noster persuasit, ut Noricorum senatui aliquot florenorum millia ea conditione elocaverit, ut census quotannis inde fluens in Medicinæ Candidatos ad itinera in exteras regiones aptius suscipienda derivaretur. Imo in patria familiares sibi habuit Camerarium, Patrem, Michaelem Rœtenbeccium, Ludovicum Jungermannum, Georgium Remum, aliosque. Nec Beslero mortuo nominis ejus gloria periit, loquitur hoc abunde novum plantarum genus, ab ejus nomine nomen ducens, seculo fere post Besleri obitum a Botanico Gallo Carolo Plumier acceptum. Sequens inscriptio legitur in ejus sepulchrali cœmeterio D. Johannis: *Credo Resurrectionem carnis. Basilius Besler, Noricus, Artis Pharmaceuticæ Amator singularis, rei herbariæ studiosus. 1629. Una custodia Pietas.* Unicum reliquit filium, quo absque liberis mortuo, vidua ejus Henrico Engellandio nupsit, sicque Besleriana hereditas ad Johannem Christianum Engellandium devoluta est.

Michael Rupertus Beslerus lucem hausit primam Noribergæ anno 1607, Patre Hieronymo Beslero, primo in Collegium a Camerario tum erectum recepto Medico; Matre Apollonia Buchneria, ex antiqua nobilique familia oriunda. Hausit Noster studii Naturalis delicias a Patre, & Patruo, easque positus prius in Gymnasio Brandenburgico Heilbronnensi fundamentis studiorum humaniorum ac Philosophiæ in Italicas excurrens Academicas acrius sectatus est, & discendi ardore virorum ævi & studii sui illustrium favorem promeruit perennem, quos inter Marcus Aurelius Severinus non ultimum occupat locum. Relictis tandem Athenis Italicis, patriis redditus laribus, in patria Academia habita de sanguine secundum & præter naturam disputatione inaugurali anno 1631 summos in Arte salutari honores obtinuit, viventeque ac applaudente Patre locum in Collegio Medico acquisivit sequente anno, qui fatalis extitit Parenti. Exhibuit statim Patriæ, quas in exteris regionibus collegit, ingenii opes, habitaque anno 1633 in orphanotrophio viri ob scelera perpetrata decollati Anatomie publica, dexteritate secandi, demonstrandique peritia facundiaque se omnibus probavit, quod ulte-

rius scriptis Anatomicis luci publicæ commissis, quorum Titulis: *Admiranda Fabricæ humanæ Mulieris partium tam ante quam post partum, Generationi potissimum inservientium, & fœtus humani Delineatio*: Item: *observatio Anatomica Mulieris tres filios viventes naturalis magnitudinis enixæ &c. &c.* confirmavit. Nec Anatomicis solum vacavit lucubrationibus, sed studium rerum naturalium & Botanicæ hisce pariter indefesso sociavit labore, cujus testis *Viretum admirandum*, cujus Tabulæ æneæ partem dedere *Gazophylacii rerum naturalium* Anno 1642 impressi. Duas progenuit filias cum filio unico, Joachimo Hieronymo, qui dum studio Medico Avi, Patruï, Patrisque insistens vestigiis operam dare cuperet, infelici lapsu e scala & vitam & Beslerorum extinxit familiam, cum paulo ante tristitia hæc fata Parens ab aliquot annis cachexia scorbutica cum pedum tumentium exulceratione excruciatas accedente tandem catarrho suffocativo e vinculis corporis ad superos evolasset.

HENRICI HILDEBRANDI, D. SEREN. DUC. Palat. Solisb. nec non Reipubl. Noric. Consil. & Antecess. atque Prof. Altorff. Introductio in Juris Principia secundum ordinem Institutionum.

Altorffii, typis Jod. Guil. Kohlesii, 1717, 8.

Alphab. 2 plag. 2.

QUOD Consult. Autor antehac IV Dissertationibus Academicis ad Institutiones Justinianeas erat commentatus, id nunc alia forma cupidæ legem Juventuti communicare sustinuit: non quod abundantiam hujus generis commentariorum nesciret, sed quoniam se obligatum putavit, studiosorum industriam methodo concinniori quadantenus adjuvare. De qua hoc accipe. Postquam Lib. I *Præcognita*, de Libris Juris, eorum autoritate & ipsius Juris historia concepta, singulis capitibus seorsim præmissit, generalia Juris aggreditur, præcipitque III Capitibus de *Justitia, Jurisprudencia & Jure*. Quibus expositis, ad specialia proceditur, *Jusque Personarum* XII Capitibus delineatur. Liber II *Juri in Re* destinatur, eoq; materia *Dominii, Servitutis, Pignoris,*

Pol.

Possessionis & Hereditatis XI Capitibus absolvitur. Sequitur Liber III, qui *Jus ad Rem* XII Capitibus evolvit. Clauditur tandem Lib. IV *Jure personarum in Judicio occupatarum*, cujus summa III Capitibus proponitur. Singularia, quæ hic præstitisse videri poterat Conf. Autor, eo fere redeunt, quod singula argumenta per aliquot titulos antea dispersa, ad singula capita redegerit. Sic Juri hereditario, quatenus ex Testamento venit, unicum tantummodo assignavit caput, quum alias in plures titulos idem a Justiniano dispositum legamus. De pignore, tanquam specie Juris in re, cujus alias parcius fit mentio in primis Legum elementis, occasione §. 1 I. quib. alien. lic. vel non, prolixius agit; quemadmodum & §. 3. 4 & 5 I. per quas pers. cuique acquir. ansam suppeditat tractandi Jus in re Possessionis, quod ab aliis ad titulum de Usucap. & longi temp. Præscript. exponi consuevit. Silentium Imperatoris de Contractibus Innominatis sarcitur a Nostro speciali eorundem delineatione, nec non capite ultimo Lib. IV circa Processum quædam monentur. Probationis tandem loco, præter jura hæcenus recepta, leges patriæ & statuta subinde adducuntur. Ne autem tirones nesciant, quonam digitum intendat Commentator, tituli Institutionum suis locis adducuntur & §§. in margine annotantur, ut adeo facili negotio cum textu conferri queat commentatio. Actiones ex singulis Juris speciebus oriundas in fine Libri cujusvis subjiciuntur, nec, ut alias fieri solet, ad Lib. IV tit. 6 reservantur. Specimina afferre nec vacat, nec opus fuerit: rivuli enim ex usitatis fontibus derivati, solenni indicio indigere haud videntur.

CHRISTIANI JACOBI HEIL, J. U. D. SEREN.
Duc. Sax. Barb. Consil. Cur. Prov. & Consist. Eccl. Viten-
berg. Advoc. Ordinar. Judex & Defensor in Processu
*Inquisitionis, seu Tractatus Criminalis Theo-
retico-Præcticus.*

Lipsiæ, impensis Joh. Frid. Gleditschii B. Filii, 1717, 8.

Alphab. 3 plag. 13.

Quanto judicio & quam prudenti circumspectione sit opus in causis criminalibus, ubi Judex non solum pro reo gravando,

sed etiam pro eodem liberando laborare, defensorque sollicitus secum statuere debet, ne malitiam pœnis subducat, innocentiam vero negligenter tractet indefensamve relinquat, utroque autem modo conscientiam lædat, nemo est, qui nesciat. Bene proinde ac sapienter faciunt, qui omnibus viribus eo annituntur, ut res tam arduæ liquidius exponantur. Præstitit hoc Consult. Autor noster in Tractatu multis nominibus laudando, quem ut ederet, variæ urgebant causæ in Præfatione recensitæ. Constat ille octo Capitibus, quorum *primum* de Inquisitione Generali, *secundum* de Citatione, Captura, & salvo Conductu, *tertium* de speciali Inquisitione, *quartum* de Purgatorio, *quintum* de Tortura, *sextum* de Pœnis & Causis tollendi & mitigandi pœnas, *septimum* de absente & contumace, *octavum* tandem de sumtibus Processus (nempe Inquisitorii) agit uberrime. Ante omnia modum procedendi criminaliter delineat, cautelas Judici & Defensori in omnibus hujus Judicii partibus observandas inculcat, officia utriusque prolixè deducit, media colligendi indicia eademque prudenter dijudicandi suppeditat, theses suas Juribus Imperii, Carolinis & præcipue Saxonis Electoralibus ut & Doctorum sententiis comprobat, postmodum vero rem omnem exemplis illustrat, formatque integrum processum inquisitorium, quem secundum omnes, saltem hætenus notas, circumstantias pertractat, registraturis & formulis in foro, & quidem tum in processu dirigendo, quam in pronuntiando, usitatis illustrat, deductiones & varii generis defensiones luculentissime elaboratas subinde adjungit, optimoque instituto lingua utitur vernacula, ut & melius cum iudices experientia nondum adeo imbutos, tum neo Practicos informet, & ad observantiam fori assuefaciat. Nec insuper habet solennia isto imprimis tempore, quo iudicium criminale publice celebratur, observanda, quibus adstantes ad reverentiam pariter ac horrorem commoveri debent: siquidem horum prout Lipsiæ, Vitemberga & alias usitata, a p. 467 - 486 luculentiore deprehendes descriptionem. Perplacuit tandem exemplum Processus Bannitorii, quod Cap. VIII abunde pertractatur & formulis solennibus declaratur.

Versuchs der Universal-Vermehrung ꝛc.

hoc est,

TENTAMINIS MULTIPLICATIONIS UNIVERSALIS omnium arborum, fruticum & florum Tomus secundus. Autore GEORGIO ANDREA AGRICOLA, Philol. & Med. Doct. & Phys. Ordin. Ratisbonens.

Ratisbonæ, sumtibus Autoris, 1716, fol.

Prostat Lipsiæ apud Joh. Theod. Boetium.

Alph. I plag. II Tab. æn. 16.

CUM Cl. Autor sua de multiplicatione universali arborum cogitata, de quibus in his Actis mense Februario p. 85 diximus, in lucem publicam proferret; non defuere, qui vel avaritiæ, vel ambitionis, vel jactantiæ, vel philavtiæ labem ipsi adspargere conati sunt. Contra eorum accusationes se in præfatione tuetur, & rationem, cur partum immaturum in lucem protruderit, invidiam esse fatetur, veritus scilicet, ne alius ipsum in publicando invento præcurreret. Addit, se pecuniam ab iis, quibuscum inventum communicavit, poposcisse, non ut laboris præmium, sed ut depositum, ne deessent sumtus ad experimentandum ac opus suum edendum. Et quoniam non diffitetur, methodum, quam universalem commendaverat, universalitatis laudem minime mereri; idcirco phrasin distinctione inter universale collective & distributive sumtum salvat. Modos universales collective sumtos se exhibuisse ait in Tomo primo; universalem distributive acceptum se proponere confidit in hoc altero, cujus decem sunt capita. Eorum primo in compendio repetit modos multiplicandi arbores, quos parte prima descripserrat, a nobis in Actis anni præsentis p. 87 indicatos. Obiter notamus, experimentum arboris ex folio citrino producendæ primum in Italia sumsisse *Augustinum Mandirolam*, ordinis Minorum *S. Francisci*, & cum aliis circa hortorum culturam curiosis observationibus patrio idiomate descripsisse, Nostro referente. Occasionem experimento dedit *Opuntia*, quæ hac ratione pro-

propagari solet. Capite secundo Cl. Autor modum describit multiplicandi arbores, quem ubivis successurum esse confidit. Jubet scilicet ramos dividi in annua arboris incrementa hosque surculos munia (quam vocat) vegetabili, hoc est, refina vel pica liquata contra humorem munitos terræ committi. Monet autem c. 3, teste *Mandirola* ante laudato, Italos hoc modo citros propagare, eandemque ab *Hobbergio* in *Georgic. curios. part. I lib. 6 c. 36 p. 615* commendari. C. 4 ostendit, quomodo hac ratione arbores cum in sylvis, tum in hortis multiplicari possint. Tempus labori maxime commodum esse censet autumnum. In primis etiam c. 5 methodum istam commendat ad lignorum in sylvis multiplicationem, cujus ideam sibi a rustico venisse notat, qui asseruerat, se vidisse arbores ex ramis & truncis in terram defossis prognatas. Eandem c. 6 applicat ad vineas condendas, eique alteram jungit radicum divisione innixam. C. 7 docet, quomodo diversarum arborum trunci ita conjugari debeant, ut in unam arborem coalescant fructus diversæ speciei edituram. Tandem c. 8 & 9 methodum suam transfert ad pumiliones & monstra arborum gignendum. C. 10 sive ultimo tomum tertium operis promittit, in quo candide relaturus, quomodo experimentis juxta theorias nunc in publicum evulgatas sumtis responderit eventus, rogans interea alios, ut una in arenam descendant & naturæ vires hac in re experiantur. Ad calcem libri adjicitur index locupletissimus rerum memorabilium in utroque tomo occurrentium.

Auszug aus den Anfangsgründen ꝛc.

hoc est,

COMPENDIUM ELEMENTORUM MATHE-
 seos Universæ CHRISTIANI WOLFII, Potent. Regis Bo-
 russiæ Consilarii aulici, Mathematicum & Naturalium
 P.P.O. Societ. Reg. Brit. atque Boruss. Sodalis.

Halæ Saxonum, sumtibus Rengerianis, 1717, 8.

Alph. 2 Tab. æn. 44.

Cum

CUM hoc ipso anno Elementa Matheseos Wolfiana, de quibus diximus in Actis A. 1710 p. 486, auctiora & emendatiora prodirent; non defuere, qui literis & ad Autorem, & ad Bibliopolam datis flagitarent, ut aliquod eorum compendium ad commodiorem tyronum usum prodiret. Autor itaque celeb. cui curæ cordique est incrementum studii Mathematici in scholis & Aca-
demiis quovis modo promovere, ex opere prolixiore delevit, quorum notitia tyrones sub initium studii mathematici carere poterant, reliqua iisdem verbis, quibus in illo continentur, servatis ubique methodi veterum Geometrarum legibus, denuo imprimi curavit & figuris novis æri affabre incisis exornavit. Præmisit præfationem, in qua usum studii Mathematici a metho-
do fluentem commendat, & una docet, quomodo in scholis primum cum pueris, deinde cum adolescentibus studium Mathe-
maticum tractari debeat, ut usus rationis amplificetur.

*ERDMANNI RUDOLPHI FISCHERI, VERBI
divini Ministri, de Θεοδόμοις, veteris ecclesie legatis, in S.
Ignatii Epistolam ad Polycarpum brevis Commentatio. Præ-
fationem addidit ERN. SAL. CYPRIANUS, Consilia-
rius Consistorialis & Eccles. Saxo-Gothanus.*

Coburgi, apud P. G. Pfothenauer, 1717, 8.

Plag. 13.

PLUR. Reverendus Autor, sacrarum antiquitatum scientiæ in-
vestigandæ & amplificandæ deditissimus, argumentum de
Θεοδόμοις, a nemine adhuc sigillatim pertractatum, evolven-
dum sibi sumsit. Quam commentationem sex capitibus absolvit.
Caput I circa vocabulum *Θεοδόμος* versatur, ac ostendit, illud in
omnibus Lexicis Gr. præterquam in Suiceri Thesauro, frustra
quæri, & notare cursorem divinum. §. 1. Solum Ignatium vocem
Θεοδόμος usurpare docetur §. 2, & quidem duplici significatu:
primo notare quemvis verum Christianum Ep. ad Philad. cap.
2, deinde hominem, qui peculiarem operam ecclesie Dei com-
modo susceperit Ep. ad Polyc. cap. 7, quem locum ac significa-
tum tota commentatio respicit. Et quum diversæ diversorum

sint sententiæ de hoc Θεόδωμω Ignatii, in has IV capitibus inquiratur. Igitur *Caput II* sistit Grotii sententiam, statuentis, Θεόδωμον eodem, quo Apostoli Ebræorum, munere functum, sacram pecuniam portasse. Quæ confutatur ex ea ratione, quod nullum vestigium in tota Ignatii epistola appareat pecuniæ sacræ a Θεόδωμω ecclesiæ Smyrnenensis ad Antiochenam deferendæ. *Caput III* proponit Baronii sententiam, qui Θεόδωμους cœtum fidelium ad sacra convocasse opinatur, eamque refutat, quod Θεόδωμος mittendus dicatur Antiochiam, gratulandi huic ecclesiæ, ac Smyrnenfium caritatis testandæ causa, non autem fideles convocandi ergo, quippe quod tanquam peregrinus commode præstare non potuerit. §. 1 & 14. Hinc ansam arripit Autor loquendi de variis veteris ecclesiæ modis indicendi conventus sacros. Ac signa quidem convocandi fideles ad sacra dividit in privata & publica. Ad illa refert 1 vocem Alleluia, 2 Tubam, 3 Malleum excitatorium, 4 Tintinnabula. §. 2--5. Falso autem ad hæc signa Plausum a Ferrario referri demonstrat §. 6. In recensendis signis publicis orditur a campanis, de quibus ita agit, ut tempus orti vocabuli & introducti in ecclesiam æris hujus designet. §. 8-10. Pergit ad ligna sacra, pulsata in ecclesia Græca post Constantinum M. quæ in parva & magna dividit, & superstitiosè a Pontificiis hebdomadè magna pulsari ostendit §. 11. Quo facto Cl. Autor inquirat, qua ratione fideles tribus primis a N. C. sæculis ad sacra sint vocati, illudque non tubæ sonitu factum esse contra Corderium, ad vocem Dionysii ἀπεριστάλπιγκτοι provocantem, evincit §. 12. Nec Casparo Calvør assentitur, horas Apostolicas celebrandis sacris destinatas fuisse affirmanti: multo minus Straboni, triplicem rationem conveniendi ad sacra fuisse tradenti. §. 13. Improbatur porro hyperaspistæ Baronii & Jo. Hornbeckii opinionem, præcones indixisse conventus sacros ex Hieronymo & Gregorio Naz. probare conantium, ac duorum horum Patrum loca explicat & illustrat §. 14. Denique §. 15 convocationem ad sacra dictis sæculis per ministros & ministras καὶ οἶκον factam esse cum Spanhemio asserit, probationem petens e Tertulliani lib. 2. c. 4 ad uxorem. *Capite IV* nova Franc. Brokesbii opinio refellitur, statuentis, Θεόδωμον idem munus obivisse, quod περιόδευται post-

postea sustinuerint. Nam Periodevtarum fuisse docet, Episcopi sui diœcesin visitare: hoc autem non convenire in Θεόδωρον Ignatii, quippe qui Smyrna Antiochiam, adeoque in plane aliam diœcesin missus sit. §. 1 & 7. Quod ut dilucidius appareat, rationem muneris Periodevtarum breviter exponit. Ac initio duplicem significationem τὸ περιόδευεν, qua circumnire & mederi notat, e Zonara & Balsamone conjungendam esse monet in assignanda appellandi ratione periodevtarum. §. 2. Sequitur §. 3 plena Periodevtarum descriptio, & §. 4 origo eorum ad Concilium Laodicenum refertur. Presbyteros eos fuisse e §. 5 claret, & §. 6 synonyma Periodevtarum habentur, in quibus minus recte Visitatores Gregorii M. a Beveregio & Spanhemio numerari ostenditur. *Caput V* agit de tabellariis ecclesiasticis, eosque falli ostendit, qui putant, Θεόδωρον egisse tabellarii ecclesiastici partes, quum nulla plane ab Ignatio mentio fiat literarum per Θεόδωρον mittendarum, atq; vicinarum ecclesiarum epistolæ Θεόδωρῶν isti diserte opponantur. §. 1, 2. Hinc materiam de tabellariis eccles. Autor plenius tractat, afferens synonyma §. 4. Porro nonnisi probatæ fidei viros tabellarios electos esse ex epistolis Apostolorum & Patrum demonstrat §. 5, & quidem plerumque Clericos, eosque certos ac veluti determinatos, §. 6, 7. Tandem virtutes tabellarii ecclesiastici ex Augustini Ep. 71 describuntur. Expositis ita ac refutatis diversis sententiis, Autor suam subjicit *Capite VI*, atque quinque rationibus probat, Θεόδωρον Ignatianum fuisse ecclesiæ Smyrnenensis legatum, ad ecclesiam Antiochenam mittendum, ut illi partim pacem adeptam gratularetur, partim impigram Smyrnenensium caritatem testaretur, in primis autem electioni novi Episcopi interesset. §. 1 Primam probandi rationem petit a verborum in epistola Ignatii ad Polycarpum nexu ac perspicuitate. §. 2 Secundam ex epistola ejus ad Smyrn. cap. 11. §. 3 Tertiam ex Ep. Polycarpi ad Phil. cap. 13, qui Θεόδωρον vocat πρεσβύτην. §. 4 Quartam ex Ep. Ignatii ad Philad. c. 10. §. 5 Quintam a κακοζηλίᾳ Peregrini, Philosophi Cynici. §. 6. Addit §. 7 Autores sibi consentientes. Quo facto argumentum de legatis veteris ecclesiæ, utpote palmarium suæ tractationis, plenius exponit, ac §. 8 contra Baronium de-

monstrat, *Ἐκδομοίαι* non constituisse peculiarem in clero ordinem; neque etiam τῶν *Ἐκδομῶν* appellationem legatis eccles. fuisse propriam. §. 9. Postea colligit synonyma §. 10 & ad hæc neutquam Deputatos pertinere ostendit §. 11. Primam legationum eccles. originem arcessit a Concilio Hierosolymitano §. 12. Obierunt eas tantum Clerici, virtute alios superantes, neque tamen ex uno tantum cleri ordine, sed nunc ex superioribus, nunc ex inferioribus ordinibus, ut patet ex §. 13. 14. Elapso autem seculo IV Episcopus Rom. Diaconum potissimum elegit, quem legatum Constantinopolin ad Comitatum misit, Responsalem dictum. §. 15. Numerum legatorum, ad unam legationem adhibitorum, incertum quidem fuisse, plerasque tamen legationes a duobus administratas esse docet §. 16. Ostensa dignitate legatorum contra Is. Vossium §. 17, enumerantur præcipuæ causæ susceptarum legationum eccles. Quarum prima dicitur electio Episcoporum, quippe quæ conjunctis fratrum vicinarum eccles. consiliis facta sit, lata Sec. IV ea de re lege; quod hodie negligitur Autor §. 18. Altera causa habetur purgatio doctrinæ per hæreses ac schismata adulteratæ, & dissidiorum inter fratres compositio. §. 19. Tertia causa Autori est collectio & asportatio stipis sacræ. §. 20. Quarta depulsio calumniarum, quibus Christiani a gentilibus onerabantur. §. 21. Legationes imperare penes totam ecclesiam aut Presbyterium fuisse probat Autor §. 22. Potestatem autem legatorum plerumque fuisse circumscriptam, dato iis literarum quodam genere, quod Commonitorium audivit, quandoque fuisse liberam, ex §. 23 intelligitur. Claudit tandem Autor commentationem suam cum legatis a latere, quorum appellationem medio Sec. IV ortam esse, e Concilio Sardicensi probat. Antiquos autem legatos a latere ab hodiernis Sec. XIII ab Innocentio IV constitutis immane quantum differre verbis M. Antonii de Dominis docetur.

In præfatione Summe Rev. D. Cyprianus id agit, ut schismatis turpitudinem atque damnum exponat, docendo, schisma primum abhorrere ab indole civitatis Dei, quam Deus vocet populum, gregem atq; corpus capiti adhærescens ac membris apte inter se collocatis conspicuum: deinde repugnare præxi primorum

Chri-

Christianorum, qui suam inter se consensionem in doctrina Christi inter alia prodiderint frequenti in cœtibus sacris conjunctione, nec posse quenquam fidelium Christi affectuum proferri, qui obtentu navorum ab ecclesiæ communionem discesserit. Sollicitam hanc ecclesiarum inter se communionem firmissimum esse rei Christianæ præsidium, & hoc magis hodie servandam, quo majorem perturbationem ejus neglectus ecclesiis evangelicis inde ab initio repurgatæ religionis intulerit. Hodie autem ecclesiarum communionem territorii plerumque finibus terminari gravis est Celeber. D. Cypriani querela. Hoc vero non convenire moribus primitivæ ecclesiæ, inter alia inde probat, quod illa institutis *Συνδρόμοις* amicitiam confociationemque ecclesiarum orthodoxarum diligentissime sustinuerit. Hos enim fuisse legatos, ac, sive literas ad fratres perferendo, sive fideles de instante persecutione coram monendo, ac in veritatis professione confirmando, communionem ecclesiarum egregie sustentasse docet, commentationisque hujus Autorem recte hoc argumentum explicuisse confirmat.

Des Heil. Röm. Reichs Staats-Acta vom
 jeßigen XVIII Seculo.

i. e.

SACRI ROMANI IMPERII ACTA PUBLICA
 Seculi decimi octavi, opera CASSANDRI THUCELII.

Tomus III.

Francof. & Lipsiæ, apud Joh. Felicem Bielcke, 1717, fol.

Alph. 8 plag. 13.

CUM sub prelo sudaret Tomus hicce tertius, anno proxime elapso de vita decessit Autor illius D. Christophorus Leonhardus Leucht, Jctus Norinbergensis, editis sub ficto Thucelii, & Antonii Fabri nomine, *Electis Juris Publici, Actis hilsce publicis, & Cancellaria Imperii Germanici* celeberrimus. Materiem tamen universo operi huic destinatam, & ad annum usque 1716 optime digestam reliquit, quam curæ Viri in Imperii Notitia verfatissimi demandatam se impostero statu tempore emitturum,

Bielckius pollicetur. Tertius hic Tomus continet Acta potissimum anni 1703, additis hinc inde nonnullis anni 1702 & 1704, quæ res anno 1703 gestas magis illustrare videbantur. C. I sistit Decreta de Deputatione Imperii ad tollenda Religionis Gravamina, quibus tota res binis Deputatis ex singulis Collegiis committitur. C. II exhibet Libellum Gallico idiomate exaratum, de Austriaco successionis jure in Hispaniam, ex historiarum, jurisque Naturalis, civilis & Canonici fontibus eruditissime vindicato, 2 Jus Austriacum in successione regnorum Hispaniæ, quo Annotationes adversus Obrechtii tractatum, & observationes ad pacta Austriaca aliaque comprehenduntur, 3 Com. de Melgar, Castellani Classis Præfecti, literæ ad Pontificem, quibus deteguntur fraudes ad conficiendum famosum illud Testamentum comparatæ. C. III litem de successione Palatina motam multis describit. Mortuo namque Carolo Electore Palatino, & linea Simmerana mascula cum ipso extincta, hæredem omnium fere terrarum se gerebat Soror ipsius, Duci Aurelianensi nupta, cujus jura Galli armis crudelissime tutabantur, donec pace Rysvicensi arbitrium Imperatori, Regique Galliarum permetteretur, Pontifice arbitro superiore constituto, qui demum anno 1702 laudum pronuntiavit, ut acceptis 300000 Scutis monetiæ Romanæ Aurelianensis juri suo renunciaret. C. IV agit de turbis Bavaricis, ubi notanda narratio eorum, quæ tum temporis in Principali Comitatu Tyrolensi gesta sunt. C. V leguntur consilia de securitate Comitiorum & Civitatis Ratisbonensis; C. VI quo modo ducatus Neoburgicus a Bavaris subactus; C. VII Circuli Franconici Decreta ad retundendas Gallorum Bavarorumque vires; qua occasione clades Styrumio haud procul Oberklavio a Gallis atque Bavaris illata pluribus refertur. C. VIII sistuntur res gestæ ejusdem Circuli in superiori Palatinatu, captis præsertim Neomarchia, & Amberga, atque Rothenberga munimentis nudata. C. IX ob oculos ponuntur Conclusa Imperii de apparatu bellico adversus Gallos, & copiis per Circulos colligendis; & C. X ejusdem Decreta ad reficiendas arces Kehl ac Philippoburgum. Denique in C. XI, quod ex Miscellaneis constat, haud prætereunda solennia, quibus Equites Borussiae Aquilæ Nigræ investiti-

p. 358.

423.

734.

vesti-

vestiuntur; Diploma, quo uxor Principis Anhaltino-Deßaviensis una cum liberis dignitate Principum ornatur; ut & Testamentum Emanuelis Lebrechti, Principis Anhaltino-Cothani.

L'HISTOIRE PROFANE DEPUIS SON COMMENCEMENT jusqu' a present, &c.

h. e.

HISTORIA PROFANA AB INITIO USQUE ad præsens tempus, Autore L.E. DU PIN.

Tomus VI.

Antvverpiæ, ap. Jo. Francisc. Lucam, 1717, 12 maj.

Alph. 4 plag. 13.

Brevem atque succinctam elegantissimi operis descriptionem daturi, ad tria imprimis momenta attendendum putamus, Præfationem scilicet, cujusque Tomi contenta, & modum tractandi. *Præfatio* erudite admodum conscripta complectitur Historiæ definitionem, antiquitatem, modum existendi, ut & methodum eandem concinnandi, quam Celeb. Autor narrationem simplicem eamque fidelem esse existimat. Hinc proceditur ad historiæ objectum, quod constituit religio & vita civilis, quæ occasionem divisionis suppeditat. Utque de officio historici luculentius constare queat, quatuor regulæ eidem observandæ communicantur, selectus, ordo, partitio & distributio scribendorum suadetur, nec non de stilo, necessitate, utilitate, jucunditate & amplitudine hujus studii docte disseritur. Contenta cujusque Tomi ita se invicem ordine excipiunt: Tomus I tractat tempora obscura & fabulosa usque ad Alexandrum M. Tom. II incipit ab Alexandro M. definitque in Augusto. Tom. III ab Augusto ad tempora usque Arcadii & Honorii procedit. Tom. IV telam cœptam ab Arcadio & Honorio usque ad Carolum M. uti habet titulus, revera tamen ad finem usque Sec. X post C. N. pertexit. Tom. V a fine Sec. X usque ad an. 1600 pertingit. Tom. VI res gestas ab an. 1600 ad an. 1715, qui Ludovico XIV Galliarum Regi fuit fatalis, enarrat. Huic Tomo subjecta est brevis quidem, memoriæ tamen utilissima delineatio successuum sum-

morum imperantium, quos omnia totius universi imperia, regna & status unquam habuere, in qua ab uno latere annus vel ante vel post C.N. in medio nomen summi imperantis, & ab altero latere annus regiminis conspicitur, quibus succincta delineatio gentis, cujus summi imperantes recensentur, præmittitur. Singuli tandem Tomi adjectam habent *Tabulam Chronologicam* una cum *indice* rerum expositarum. Tantum vero abest, ut Cel. Autor in historia politica acquiescat, ut potius cuivis periodo singularia quædam ad *historiam literariam* facientia subjungat, communicatis non tantum eruditorum nominibus, ortu, morte & scriptis, sed etiam Academiæ fundationibus & factis. Ad modum tractandi quod attinet, proceditur secundum seriem temporum; &, ut omnis evitetur confusio, posthabito parallelismo ex Tabulis chronologicis facile supplendo, cujusque regni periodi cum rebus gestis imperantium seorsim adumbrantur. In allegandis scriptoribus parcus admodum est Autor noster, procul dubio, ne tædium crearet lectori; interim persuasos cupit Lectores, quod Autoribus coævus recensendis singularem navaverit operam. Nec est, cur de dictionis, qua usus est, elegantia & fluiditate dicamus, quum de tanti nominis Viro non nisi præclara sperari queant, ex ipsiusque operis lectione abunde pateat, ipsum regulas historico præscriptas exacte observasse.

HISTOIRE DU MONDE,

i. e.

HISTORIA MUNDI, AUTORE URBANO CHEVREAU. Tertia editio, revisa, correctæ & auctæ historia Imperatorum Occidentis usque ad Carolum VI, ut & aliis additionibus in ipso opere passim adjectis, Autore Abbate DE VERTOT.

Tomus VIII.

Amstelod. apud Davidem Mortier, 1717, 12 maj.

Alphab. 7 plag. 21.

Quid præsens operis absolutissimi editio a prioribus differat vel ex forma & titulo liquere potest. Augmentum illud, cujus

ius mentio fit in rubro, potissimum Tomo V continetur, & præter historiam Imperatorum, qui a Carolo M. ad Carolum VI usque imperii sceptrum tenuere, quid in aliis Occidentis regnis gestum fuerit, declaratur. Observationes chronologicæ, quas Autor subinde inspergere consultum existimavit, cum Tomo IV desinunt, & in reliquis Tomis secundum seriem annorum proceditur. Indicem in universum opus Tomus VIII exhibet plenissimum. Plura de opere isto, inde ab A. 1686, quo primum Paris. duobus Voll. in 4 prodiit, satis celebrato, hic commentari superfedemus.

EMENDANDA.

Pag. 92 lin. 10 pro *pure lege non pure*, p. 95 lin. 24 pro *complectebantur*, lege *connectebantur*, p. 114 lin. 26 pro ² *2* : 1 lege ¹² *2* : 1, p. 289 lin. 24 pro *recensuimus*, lege *recensuerunt*, p. 386 lin. 10 pro *pertexerant*, lege *pertexuerunt*.
 P. 329 Prænomen D. Eckhardi, cum quo Illustri Leibnizio literarum commercium intercessit, non fuit Henricus sed Arnaldus, qui in Algebraicis ac Philosophia Cartesiana egregie fuit versatus, ac primum in Academia Rintelensi Mathesin publice docuit, postea vero sacris Fensibus præfectus est.
 Pag. 336 lin. 3 pro *Ingolstadiensi lege Viennensi*. Præterea in Actis Anni 1716 pag. 314 lin. 27 pro *meam lege eam*.

INDEX AUTORUM,

Quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recensentur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A Cta Apostolorum Græco-Latine literis majusculis, ex ed. Th. Hearnii.	100
Anonymi veritas omni exceptione major.	347
Ayroli (Jac. Mariæ) Liber LXX Hebdomadum resignatus.	422
Clementis Alexandrini Opera ex ed. Jo. Potteri.	97
A a a a	Dan.

INDEX AUTORUM.

- Danzii (Jo. Andr.) *Inauguratio Christi ad docendum haud obscurior Mosaica ad Exod. XIX.* 337
- Driessen (Ant.) *Meditationes in S. Apocalypsin.* 340
DiatrIBE de principiis & legibus Theologiae emblematica, allegorica, typica & prophetica. 342
- Dupin (Lud. El.) *Methodus studii Theologici.* 14
- Engelschall (Car. Godofr.) *Seculi moderni Praejudicia vitam concernentia.* 476
- Fischeri (Erdmanni Rud.) *de Θεοδόμοις, veteris Ecclesiae Legatis, in S. Ignatii Epistolam ad Polycarpum commentatio.* 545
- J. G. *Breviarium Criticum de scriptoribus Ecclesiasticis.* 255
- Hechtii (Godefr.) *Germania sacra & literata.* 417
- Langii (Joach.) *Mysterium Christi & Christianismi in fasciis typicis Antiquitatum Biblicarum V. T.* 74
- Loescheri (Jo. Casp.) *Parergorum Sacrorum Exercit. I. II. III.* 143
- Marckii (Jo.) *Sylloge Dissertationum Philologico-Theologicarum ad selectos quosdam textus Vet. Test.* 399
- De Meyer (Livini) *Historiae controversiarum de divinae gratiae auxiliis ab objectionibus R. P. Hiacinti Serrii vindicatae Libri III.* 159
- Missionariorum Regis Daniae Relationes undecim, de rebus a se inter Indos Christianae religionis stabilienda causa gestis.* 241
- Le Neve (Job.) *Fasti Ecclesiae Anglicanae, seu successio omnium dignitatum Ecclesiae in Anglia & Wallia.* 300
- Nitschii (Georgii) *Mysta in pulpito simplex.* 513
- Novum Testamentum ex originali in linguam Damulicam versum, opera Barth. Ziegenbalg & Jo. Ern. Grundleri.* 249
Aegyptium vulgo Copticum; Latine versum a Davide Wilkins. 433
- Pez (Bernardi) *Bibliotheca Benedictino-Mauriana.* 119
- Philips (J. Thomasi) *Dissertationes varii argumenti.* 258
Dissertatio hist. philos. de Atheismo, sive Historia Atheismi. 402
- Pregizeri (Jo. Ulr.) *Suevia & Wirtembergia sacra.* 123

INDEX AUTORUM.

<i>Reading (Wilh.) Historia Jesu Christi cum meditationibus & precibus.</i>	302
<i>Van Toll (Abr. Arnoldi) Dissertatio de Dominio.</i>	495
<i>Schmidii (Erasmi) Concordantia Novi Testamenti Græci, cum Pref. Ern. Sal. Cypriani.</i>	371
<i>Starkii (Henr. Bened.) Nota selecta in loca dubia Jobi, Psalmorum, Proverbiorum, Ecclesiastæ & Cantici.</i>	473
<i>Wæchtleri (Christfridi) de Hieronymi Epistola LXXXV ad Evagrium cogitata.</i>	484.524
<i>Wilkius (David) Novi Testamenti Coptici versio Latina.</i>	433
<i>Wockenii (Franc.) Meditationes privatae Theologico-Philologico-Philosophico-Criticae.</i>	118

II. Libri Juridici.

<i>Constitutiones Bellicæ de Officio belli Ducum in Russia &c. Ruthe- nice & Germanice.</i>	260
<i>Corvini a Belderen (Arnoldi) Jus Canonicum methodo Institutio- num per Aphorismos strictim explicatum, cum notis Justii Henningi Bæbmeri.</i>	162
<i>Dupin (L. E.) Defensio Monarchiæ Siculae adversus usurpationes aulæ Romanæ.</i>	130
<i>Heil (Christiani Jacobi) Judex & Defensor in Processu Inquisitio- nis.</i>	541
<i>Hildebrandi (Henr.) Introductio in Juris principia secundum or- dinem Institutionum.</i>	540
<i>Ludewig (Jo. Petri) de jure clientelari Germanorum in feudis & coloniis.</i>	305
<i>Equ. de Hein (Jo. Ern. Olympii) Jus Publicum Imperii Rom. Germ. in VI Libros divisum.</i>	165
<i>Muratorii (Lud. Ant.) plena Expositio Jurium Imperialium ac Esterensium in urbem Comacini.</i>	507
<i>Noodt (Gerardi) Comm. in D. Justiniani Digesta sive Pandectas juris enucleati. Pars I.</i>	193
<i>De Rohr (Julii Bern.) Jus æconomicum absolutissimum.</i>	139

INDEX AUTORUM.

Summerrmanni (Casp. Theod.) ΠΡΩΤΑ, seu prima Pandectarum Pars.	521
Tedeschii <i>Dissertatio de Ecclesiastici interdicti sententia nec ul- tum ob metum violanda, nec subditorum judicio expendenda, ex occasione Sicularum Censurarum.</i>	204
Van Toll (Abr. Arnoldi) <i>Dissertatio de Dominio.</i>	495
Wissenbachii (Jo. Jac.) <i>Contradictiones Juris Canonici & Differentia Juris Civilis & Canonici.</i>	162

III. Libri Medici & Physici.

A Cademiæ Casareo-Leopoldinae Carolinae <i>Natura Curiosorum Ephemeridum Centuria V & VI.</i>	307
Agricolæ (Georgii Andr.) <i>Tentamen multiplicationis universalis omnium arborum, fruticum & florum. Tomus I.</i>	84
	Tomus II. 543
<i>Anonymi luculentissima descriptio montis Pinniferi apud Naris- cos siti.</i>	272
Dortous de Mayran <i>Dissertatio de causa lucis phosphorum & noctilucarum.</i>	457
Franci de Franckenau (Georgii) <i>Liber de Palingenesia plantarum, hominum & animalium e suis cineribus, cum Comm. Jo. Christ. Nebringii.</i>	115
Franci de Franckenau (Georgii Frid.) <i>Diapedesis restituta.</i>	26
Friend (Jo.) <i>novem de Febribus Commentarii ad Hippocratis de morbis popularibus L. I & III accommodati.</i>	152
Goris (Gerardi) <i>Mercurius triumphator.</i>	154
Heisteri (Laur.) <i>Apologia & uberior illustratio Systematis sui de Cataracta, Glaucomate & Amavrosi.</i>	267
	Compendium Anatomicum. 367
Hovii (Jac.) <i>Tract. de circulari humorum motu in oculis.</i>	404
Helvving (Ge. Andr.) <i>Lithographia Angerburgica.</i>	507
Herzog (Christiani) <i>Mumiographia Medica, speciatim de Mumia Gothana.</i>	234

INDEX AUTORUM.

Hippocratis <i>de morbis popularibus Liber I & III Græco-Lat. cum Jo. Friend novem Comm. de Febris.</i>	152
Lamberti (Jo. Bapt.) <i>experientia de pulvere pyrio in Antro Canis, quod Puteolis est accenso.</i>	456
Lehmanni (Jo. Christiani) <i>utilitatis physicae veræ Specimen II, seu Descriptio machinarum, quibus ad contundendas terras metallicas uti licet.</i>	30
Lochneri (Mich. Frid.) <i>Nerium sive Rhododaphne veterum ac recentiorum.</i>	209
(Jo. Henr.) <i>Rariora Musei Besleriani Commentario illustrata.</i>	537
Le Long (Jac.) <i>de scriptoribus Historiæ Naturalis Gallia.</i>	160
Mangeti (Jo. Jac.) <i>Theatrum Anatomicum.</i>	207
Mariotti <i>Opera.</i>	145
De Mayran <i>vide Dortous.</i>	
Muys (Wyeri Guil.) <i>Dissertatio & Observationes de salis Ammoniacy præclaro ad febres intermittentes usu.</i>	262
Nehringii (Jo. Christiani) <i>Commentarius in G. Franci de Frankenu librum de Palingenesia.</i>	115
Poleni (Jo.) <i>de Physices in rebus Mathematicis utilitate Prælectio.</i>	311
Scheuchzeri (Jo. Jac.) <i>Museum Diluvianum.</i>	117
<i>Bibliotheca scriptorum Historiæ naturalium omnium terræ regionum inservientium.</i>	160
Strother (Eduardi) <i>Criticon Februm.</i>	82
Wedelii (Ge. Wolffg.) <i>Liber de morbis Infantum.</i>	407
Weidleri (Jo. Fr.) <i>Observatio de Aurora Boreali Vitembergæ in Saxonibus d. X Aprilis observata.</i>	270

IV. Libri Mathematici.

A	<i>Nonymi notanda circa Theoriam Colorum Newtonianam. 232 de constructione mapparum & globorum Tractatus.</i>	450
C. G.	<i>Temperamentum Musicum universale.</i>	115

INDEX AUTORUM.

- Desplaces *Ephemerides motuum cœlestium ab A. 1715. ad 1725.* 149
- Doriæ (Pauli Matthiæ) *nova Methodus Geometrica pro invenien-
dis mediis continuo proportionabilibus infinitis, inter du-
as rectas datas.* 226
- Gauppii (Job.) *Ephemeris motuum cœlestium ad A. 1717 e Tabb.
Phil. de la Hire computata.* 150
- Halleji (Edmundi) *nova Methodus inveniendi ætatem mundi seu
status præsentis Telluris.* 117
*Methodus singularis, qua Solis Parallaxis sive
distantia a Terra, ope Veneris intra Solem conspicien-
de, tuto determinari poterit.* 461
- Horrebovii (Petri) *determinatio apparentis diametri Solaris.* 92
- J. H. Schediasma de Trajectoriis datae seriei Curvis ad angulos re-
ctos occurrentibus. 348
- Leibnitii (Godofr. Guil.) *Problema posthumum Augustini Thomæ
a S. Josepho solutioni commissum.* 353
- Mariotti Opera. 145
- Poleni (Jo.) *de Physices in rebus Mathematicis utilitate Præle-
ctio.* 311
- Schmidii (A. M.) *Deductio ulterior inventionis suæ de vero Pla-
netico-Solari Systemate palpabili modo demonstrando.* 151
Tentamen tertium novæ inventionis &c. 152
- Verzaliæ (Josephi) *Epistola ad Geometras.* 312
- Wolfii (Christiani) *Lexicon Mathematicum.* 88
*Theoremata Geometrica nova, quibus omni-
um Parabolæ, Hyperbolæ & Cissoïdum in infini-
tum aliarumque innumerarum Curvarum novarum de-
scriptiones simplicissimæ continentur.* 109
Compendium Elementorum Mathematicorum. 544
- V. Libri Historici, Geographici &c.**
- A** Dami (Leonardi) *Arcadicorum Volumen I.* 518
- A** Alvredi Beverlacensis *Annales seu de gestis Regum Britan-
niæ, cum Notis Th. Hearne.* 387
- Angliæ

INDEX AUTORUM.

<i>Angliæ Principum Epistolarum Sylloge, edita a Tb. Hearnio.</i>	167
<i>Anonymi Vita Annae Stuartæ, Reginae M. Brit.</i>	136
<i>Historia bellorum a Carolo XII R. Suec. gestorum.</i>	274
<i>Descriptio montis pinniferi apud Nariscos siti.</i>	272
<i>Commentarii de vita Jo. Someri.</i>	375
<i>Elogium Jacobi Gronovii.</i>	189
<i>Elogium Godofredi Guilielmi Leibnitii.</i>	322
<i>Elogium Philippi a Turre.</i>	381
<i>Elogium Felicis Spitzii.</i>	430
<i>Aventini (Jo.) Chronicon Schirense.</i>	143
<i>Becmanni (Jo. Christoph.) Accessiones Historiæ Anhaltinæ.</i>	481
<i>Bonneti Historia Musices.</i>	213
<i>Burckhard (Jacobi) Commentarii de Vita Ulrichi de Hutten</i>	
<i>Pars I.</i>	410
<i>De Chevigny Notitia eorum quæ Aulico, Militi & Togato scire</i>	
<i>expedit, aucta ab H. P. de Limiers.</i>	288
<i>Chevreau (Urbani) Historia mundi, aucta ab Abbate de Vertot.</i>	
	552
<i>F. Conradi Philosophi Chronicon Schirense.</i>	143
<i>Corfignani (Petri Ant.) de Viris illustribus Marsorum.</i>	224
<i>Dupin (L. E.) Defensio Monarchiæ Siculæ adversus usurpationes</i>	
<i>aule Romanæ.</i>	130.
<i>Historia Regni Ludovici XIII. Tomus I. II & III</i>	
	178
<i>Historia profana ab initio usque ad præsens tempus.</i>	
<i>Tomus VI.</i>	551
<i>Fabricii (Job.) Historia Bibliothecæ suæ.</i>	501
<i>March. de la Fare Commentarii historici de his, quæ regnante Lu-</i>	
<i>dovico XIV evenerunt.</i>	135
<i>Freheri (Marqu.) rerum Germanicarum Scriptores, Tomi tres,</i>	
<i>cura B. G. Struvii.</i>	385
<i>Frœreifeinii (Jo. Leonh.) Commentatio de præjudiciis in studiis</i>	
<i>historicis evitandis.</i>	373
<i>Gladovii (Friderici) Tentamen plenæ atque accuratæ historiæ Im-</i>	
<i>perii Germanici.</i>	127

INDEX AUTORUM.

Gramonti (Ant.) <i>Commentarii historici Gallici.</i>	362
Guerin <i>Descriptio Academiae Regiae Artium, Picturae & Sculpturae.</i>	189
Hechtii (Godefr.) <i>Germania Sacra & Literata.</i>	417
Hoffmanni (Christiani Godofr.) <i>Mansfeldicae Domus Gloria, cum vita & gestis Petri Ernesti Mansfeldiae Principis.</i>	285
Huetii (Dan.) <i>Historia commercii & Navigationis Veterum.</i>	16
Kriegk (Ge. Nic.) <i>Comm. de vita Justiciarii Dransfeld.</i>	413
Larrey <i>Historia septem Sapientum Graeciae. Pars II.</i>	499
Launoji (Jo.) <i>de scholis celebrioribus a Carolo M. & post eum in Occidente instauratis Liber ex ed. J. A. Fabricii.</i>	421
Leibnitii (G. G.) <i>Notitia de Historia sua Brunsvicensi.</i>	360
Lelandi (Joannis) <i>de rebus Britannicis Collectanea.</i>	103
Titii Livii <i>Forojulienensis Vita Henrici V Regis Angl.</i>	167
Lochneri (Mich. Frid.) <i>Daphne Constantiniana.</i>	209
Le Long (Jacobi) <i>de scriptoribus Historiae Naturalis Galliae.</i>	160
Mabillonii (Jo.) <i>Iter Germanicum ex ed. J. A. Fabricii.</i>	421
Mascampii (Henr.) <i>Tabulae Chronologicae.</i>	303
Musgrave (Guil.) <i>Getae Britannicus.</i>	22
<i>Domus Severiana synopsis Chronologica.</i>	ib.
<i>Dissertatio de incunula Regis Aelfredi.</i>	ib.
Muratorii (Lud. Ant.) <i>plena Exquisitio jurium Imperialium ac Eftenfium in urbem Comacini.</i>	507
Parei (Dan.) <i>Historia Bavarico-Palatina cum annotat. Ge. Christ. Johannis.</i>	173
Pez (Bernardi) <i>Bibliotheca Benedictino-Mauriana.</i>	119
Pregizeri (Jo. Ulrici) <i>Suevia & Wirtenbergia sacra.</i>	123
Roger (Woodes) <i>Iter circum terrae orbem coeptum 1708 & finitum 1711.</i>	131
De la Roque <i>Itinerarium describens Arabiam Felicem.</i>	428
De Sallengre (Alb. Henr.) <i>Novus Thesaurus Antiquitatum Romanarum. Tomus I.</i>	49
Scheuchzeri (Jo. Jac.) <i>Bibliotheca scriptorum Historiae naturali omnium terrae regionum inservientium.</i>	160
Schreberii (Jo. Dav.) <i>Vita Georgii Fabricii.</i>	93 seq. Spe-

INDEX AUTORUM.

Speneri (Jac. Car.) <i>Notitia Germaniæ antiqua; accessit Conspectus Germaniæ Mediæ.</i>	282
Struvii (Burcardi Gottbelff) <i>Syntagma Historia Germanicæ.</i>	126
Thucelii (Cassandri) <i>S. Rom. Imperii Acta publica Seculi XVIII. Tomus III.</i>	549
Tong (W.) <i>Historia vitæ Matthæi Henry.</i>	377
Zeltneri (Jo. Conr.) <i>Correctorum in typographiis eruditorum centuria.</i>	137

VI. Libri Miscellanei.

A Nonymi <i>Disquisitio Philosophica de libertate humana.</i>	447
<i>Vindicatio generis humani, seu liberum arbitrium as-</i>	448
<i>sertum.</i>	
Arpe (Petri Frid.) <i>de prodigiosis naturæ & artis operibus, Talis-</i>	79
<i>manes & amuleta dictis, cum recensione scriptorum hujus</i>	
<i>argumenti.</i>	
Bergeri (Jo. Guil.) <i>Dissertationes Academicae varii argumenti.</i>	364
Blumbergi (Christiani Gottbulff) <i>Fundamenta Linguae Copticæ.</i>	184
De Chevigni <i>Notitia eorum quæ Aulico, Militi & Togato scire expe-</i>	288
<i>dit, aucta ab H. P. de Limiers.</i>	
M. T. Ciceronis <i>Dialogi tres de Oratore, cum notis Zachar. Pearce.</i>	58
<i>de officiis libri III, Cato major & c. ex ed. Th. Tooley.</i>	473
Clarkii (Sam.) <i>collectio suarum & Leibnitii literarum de principiis</i>	439
<i>quibusdam Philosophiæ & religionis naturalis.</i>	
<i>Animadversiones in librum, cui titulus: Disquisitio</i>	449
<i>de libertate humana.</i>	
Clementis Alexandrini <i>Opera ex ed. Jo. Potteri.</i>	97
Fabritii (Jo. Alb.) <i>Bibliotheca Græca Volumen VIII, sive Libri V</i>	392
<i>Pars IV.</i>	
Falsteri (Christiani) <i>Supplementum Linguae Latine, seu Observati-</i>	480
<i>ones ad Lexicon Fabro-Cellarianum.</i>	
Fonteji (Angeli) <i>Epistola de Conspectu Codicis diplomatico-histo-</i>	315
<i>rico-epistolaris a Bern. Pez in Actis Er. dato.</i>	
Grævii (Jo. Ge.) <i>Orationes, quas Ultrajecti habuit.</i>	180
Bon der Hardt (Hermann) <i>Carmen Homeri de Ranarum, Murium</i>	515
<i>& Cancrorum pugna, Trachiniorum, Myonenjum & A-</i>	
<i>carnanum bello illustratum.</i>	

INDEX AUTORUM.

- Huetii (Dan.) *Historia commercii & navigationis Veterum.* 16
- Ab Hutten (Ulrichi) *Epistola ad B. Pirckheymerum.* 410
- Johnson (Richardi) *Aristarchus Anti-Bentlejanus.* 497
- Kriegk (Ge. Nic.) *Constitutio rei scholasticae Ilfeldensis, cui inserta
Commentatio parergica de ratione studiorum humanio-
rum.* 222
- Kundmanni (Jo. Chr.) *brevis Commentatio de intellectu humano
ante & post lapsum humani generis.* 187
- Leibnitii (God. Guil.) *Collectanea etymologica.* 317
Commercium Epistolicum cum Sam. Clarkio. 439
- Lieb knecht (Jo. Georgii) *Dissertatio Epist. de nonnullis bracteatis
numis Hassiacis & eorum usu.* 20
- Lunig (Jo. Christ.) *Bibliotheca curiosa Deductionum.* 478
- Mervefni *Historia & regulae Poeseos Gallicae.* 239
- Miscellanea Lipsiensia. Tomus III & IV.* 215
- Pez (Bernardi) *Conspectus insignis Codicis Diplomatico - Historico-
Epistolaris Udalrici Babenbergensis.* 30
- Philips (J. Thomasi) *Dissertationes varii argumenti.* 258
- C. Plinii *Panegyricus Trajano dictus cum Notis Jac. de la Baune.* 183
- Relandi (Hadr.) *de spoliis templi Hierosolymitani in arcu Titiano
Romae conspicuis Liber singularis.* 69
- De Rohr (Julii Bernh.) *Bibliotheca aeconomica succincta.* 25
- De Sallengre (Alb. Henr.) *Novus Thesaurus Antiquitatum Roma-
narum. Tomus I.* 49
- Ohlegelii (Christiani) *de Numis antiquis Gothanis, Cygneis, Cobur-
gensibus, Vinariensibus & Merseburgensibus Dissertatio.* 296
- Schotti (Jo. Car.) *primariae virtutes boni Principis in gemma Nu-
mophylacii Regii Berolin. symbolice representatae.* 471
- C. Sillii Italici *Punicorum Libri XVII, cura Arnoldi Drackenborch.* 54
- Spanhemii (Ezechielis) *Dissertationum de praestantia & usu Numi-
smatum antiquorum Volumen II.* 289
- Stockii (Christiani) *Clavis linguae Sanctae aditum aperiens.* 78
- P. Virgilii Maronis *Opera ex ed. Pancratii Masvicii.* 390
- Ziegenbalg (Barthol) *Grammatica Damulica.* 253

I N D E X R E R U M

A bbreviatorum <i>societas fig- mentum.</i>	216	Aeris <i>probatio.</i>	272. 273
Academia <i>scientiarum Viennæ fundanda.</i>	334	<i>gravitas & elasticitas pro- bata.</i>	146
Acaciæ <i>fructus siliqua.</i>	236	<i>compressio ponderi prementi proportionalis.</i>	146
Achajæ <i>nomen unde?</i>	516	Aerometria <i>Wolffi commendata.</i>	312
Acoluthus <i>notatus.</i>	320	Ætas <i>mundi ut invenienda?</i>	117
Actio <i>unde determinetur?</i>	449	Æthiops <i>mineralis nullius est mo- menti.</i>	158
Actionis <i>causa efficiens.</i>	449	Æthiopum <i>commercia.</i>	18. 20
Actiones <i>honestæ & inhonestæ quæ non sint?</i>	448	Affectus <i>per Musicam moventur.</i>	214
Adamus <i>num in statu integr. usus fuisse ornamentis, adibus &c.</i>	496	Agens <i>necessarium est contradi- ctorium.</i>	449
Adami <i>dominium quale in statu integritatis?</i>	496	Agentis <i>definitio.</i>	449
Adami (Leonardi) <i>elogium.</i>	518	Albaspinæus (Gabr.) <i>laudatus.</i>	505
<i>opera promissa.</i>	520	Alexandri VI <i>Papæ vita.</i>	32
Admonitionum <i>finis.</i>	448	Alexipharmacorum <i>usus in fe- bribus.</i>	84
Ægyptiorum <i>commercia mariti- ma.</i>	17	Alhaschar <i>saccharum quid?</i>	210
<i>superstitio.</i>	80	Alinghamius <i>notatus.</i>	450
<i>lingua post Ebrai- cam antiquissima.</i>	185	Allantoidea <i>tunica in vaccis.</i>	309
<i>tria scribendi ge- nera exposita.</i>	185	Almagesti <i>Ptolemæi Epitome com- mendata.</i>	89
<i>literarum propria- rum jactura.</i>	185	Alphabetum <i>quot literis apud Latinos olim constiterit?</i>	213
<i>Pontifices a Regi- bus distincti.</i>	186	<i>quando septem pri- mas literas usibus musicis præ- buerit?</i>	214
<i>Mumie.</i>	234. seq.	Altenburgi <i>jus cudendæ monetæ.</i>	296
Æolii <i>modi in Musica usus.</i>	214	Altingius (Jac.) <i>refutatus.</i>	143
Aer <i>in ratione ponderum compri- mitur.</i>	146	Alvredus <i>Beverlacensis notatus.</i>	388
<i>in fluidis dissolvitur.</i>	146	Ambre <i>qualis vox?</i>	318
<i>in pulmonibus num sanguini misceatur?</i>	146	Bbbb 2	Am-

INDEX RERUM

<i>Ambrosia artemisia folio odorata Malabarensis.</i>	310	<i>Anomœi quinam heretici?</i>	395
<i>Ambrosiodes Americana.</i>	310	<i>Anonymi scriptum de scriptoribus Eccles. quando exaratum?</i>	122. seq.
<i>Americanorum origines.</i>	133	<i>Antliæ pneumaticæ inventor.</i>	90
<i>Amnii humor unde?</i>	28	<i>In Apocalypsi quid millennium denotet?</i>	342
<i>Amor Dei.</i>	331	<i>Apollo Musices inventor.</i>	213
<i>Amuleta.</i>	79	<i>Ἄππœ qualis vox?</i>	319
<i>Amuletorum hieroglyphicorum recensio.</i>	257. seq.	<i>Aquæ num prægnationem promoveant?</i>	273
<i>Amyni laurus est Rhododaphne.</i>	210	<i>Aquis quinam tempore V. T. initiati?</i>	334
<i>Analyseos novum specimen.</i>	333	<i>Arabum commercia.</i>	18. 20
<i>Analytici inventi irreparabilis jactura.</i>	335	<i>Arabicæ fabæ, e quibus Coffee paratur, descriptæ.</i>	428. seq.
<i>Anastomosis delineata.</i>	29	<i>Arbor philosophica.</i>	116
<i>Anatomicum Theatrum.</i>	207	<i>e folio educata.</i>	87
<i>Compendium.</i>	322	<i>Arbores cur hyeme folia deponant?</i>	86
<i>Angelus Jehovæ quis?</i>	78	<i>metallicæ.</i>	116
<i>In Anglia religionis naturalis status qualis?</i>	440	<i>quo tempore propaganda?</i>	544
<i>Anglicanæ & Lutheranæ ecclesiæ discrimen.</i>	335	<i>Arborum multiplicatio tentata.</i>	84. 544
<i>Ab Anglicana ecclesia dissentiens muneri publico non admotus.</i>	137	<i>medullæ usus?</i>	88
<i>Animæ num sint corporeæ?</i>	440	<i>morbi & mors.</i>	86
<i>præsentia ut differat a præsentia Dei?</i>	443	<i>resuscitatio non datur.</i>	87
<i>quomodo res agnoscant?</i>	444	<i>Arcadiæ Regum historia.</i>	518
<i>quanta vis præfagiendi?</i>	187. seq.	<i>Argentum vivum quid?</i>	156
<i>operationes in corpus quanam?</i>	188	<i>excoquendi ratio.</i>	156
<i>Annæ Regine Angl. vita.</i>	136	<i>non concedit a-</i>	
<i>Annus Jubilæus apud Judeos quinam?</i>	401	<i>quam, spiritum, oleum & sal.</i>	158
<i>Anni prophetici.</i>	342	<i>Argenti usualis & exanimati differentia.</i>	297
<i>In Ano perforato feces per pendenda excreta.</i>	408. 409!	<i>vivi historia.</i>	154
		<i>investigatio.</i>	155
		<i>noxæ.</i>	

INDEX RERUM.

Barthius (Casp.) notatus.	56	Boehmer (Just. Henning) laudatus.	163
De Basilio Magno & Seleuciensi varia.	393	In Boethium (Hect.) epigramma.	107
Basse (Henr.) notatus.	481	Bojoarii & Boji num iidem?	284
Becheri odium in Leibnitium unde?	329	Boleniæ (Anna) responsoria ad Henricum VIII.	170
Beda quando natus?	104	Bombycum educatio in Germania sumtus non refundit.	333
Belilli Indicum.	310	Bona solidorum descripta.	307
Bellia & Duellia gens una eademque.	290	Bondius (Jo.) refutatus.	522
Bellorius (J. P.) notatus.	20	Bonjurius (Guil.) laudatus.	436
Benjamin Tudelensis notatus.	20	Bonnetus autor Historiæ Musicæ.	213
Benedictinæ Congregationis S. Mauri origo.	120	Bonfideli delineatio.	273
Bentlejus (Rich.) refutatus.	498	Bornstetensis familia ubi floruerit?	286
Bergerus (Jo. Guil.) laudatus.	366	Botrys.	310
Bernardus (Eduard.) notatus.	249	Bracteati vide Numi.	
Bernoulli (Jac.) Theoria resistentiæ solidorum commendata.	312	Bredwardine (Thoma) ortus honores.	106
Besleri (Basili) vita.	538	mors.	107
(Mic. Ruperti) vita.	539	Breithauptius laudatus.	514
Besleriani musei varia descripta.	537	Britannicarum rerum evolutio.	103. ff. 388. ff.
Blumbergi (Christ. Gottbulf) promissa.	187	Brunsvicensis historia Leibnitiana idea.	360
Bibliothecæ Hanoveranæ Electoralis primordia.	328	Bruta per Musicam commoventur.	215
Bilis ut in hepate colligatur? per eundem ductum in folliculum influit & effluit.	369	De Bruyn (Jo.) oratio parentalis.	182
Bœclerus (Jo. Henr.) laudatus.	325	De Burneti (Gilb.) Historia Reformationis judicium.	103
		Burnetus (Gilb.) notatus.	103.
			334
			Bux.

INDEX RERUM

Buxtorfius (Jo.) refutatus.	400	Cantionum modi ad affectus mo-	
laudatus.	505	vendos adhibiti.	214
C Abbalisticus lusus de prece-		Capitis vulnera & contusiones	
pto summo & maximo re-		suspectæ.	409
jectus.	F18. 119	Capitolinus (Jul.) Autor vitæ	
Cæsari num soli jus condendæ ci-		Getæ Britannici.	22
vitatis competat?	166	Nigri & Caracallæ.	23
Cæsarum priorum conjuges num		Capitulationum origo.	166
omnes in numis conspicuæ?		vinculum qua-	
	292	le?	166
Caffée succedanea.	310	Capulæ atrabilariæ renum par-	
à la Sultane.	310	ti superiori incubant.	369
origo.	429	Caput Bonæ Spei Salomonis ata-	
vimnum Arabes extin-		te frequentatum.	17
guant?	429	Caracallæ vitæ autor Jul. Capi-	
preparandi modus in A-		tolinus.	23
rabia.	429	mater num Julia?	24
Calculus differentialis.	333	Carolus Calvus Imperatoribus	
Calculi differentialis inventio		annumeratus.	166
controversa.	335	Caroli XII R. Suec. in Turciage-	
	historia.	sta.	280
	330	reditus in Germ.	
Ad Calculum decoctum silicum			282
cum herniaria.	308	Cartesius commendatus.	312
Callimachus illustratus.	319. sq.	Cartesii dogmata notata.	331
Camæræ obscuræ inventor.	90	Carthaginensium commercia.	
Camerarius (Joach.) laudatus.			18
	94	Casaubonus (Js.) num typogra-	
Canon N. T. a quo constitutus?		phis operam commodaverit?	
	256		138
Canones, ad quos Script. S. in-		Cassander (Georg.) laudatus.	
terpretatio allegorica exigen-			505
da.	343	Casus perplexi iniure.	324
Canonicorum origo.	164	Cataractæ cause.	268. 269
alii regulares alii		Cataractam removendi ratio no-	
seculares.	164	va.	407
			acur.

INDEX RERUM.

Cataractarum acu deponendi ratio
periculosa.	407	ad Petrum & Paulum scri-
pserit?	81
Causarum patroni Germanis o-
lim exosi.	221	cur e virgine desponsata
voluerit nasci?	303
Cebes, autor Tabulae, cujus secta
Philosophus?	216	num solus viderit Spiri-
tum S. e caelo in se delapsum?	338 sq.
Cellae aestate calidiores, quam
hyeme.	147	Christi mors pro reprobis.	5
Cerebelli humani fabrica exacte
delineata.	308. 369.	spiritus vitalis an pars
essentialis baptismi?	113
preparatio A-
natomica.	308	duplex generatio ficta.	149
Cerebri cortex non habet corpo-
ra ovata.	369	testimonium apud Jose-
phum a quo profectum?	256
Chappellii (Guil.) vita.	108	genealogia a Mattheo &
Luca diversimode recensita.	303
Chartae rectilinearis.	452	inauguratio contra Ju-
daeos defensa & exposita.	338
hydrographica.	452	typus bircus in desertum
dimissus.	400
Chartarum particularium con-
ficiendarum methodus nova.	452	& Apostolorum historia.	302. ff.
Chirurgicae operationes in ocu-
lorum morbis.	310	Chrysostronus illustratus.	320
Choricus Sophista.	398. sq.	Chylus an vasis sanguineis in
ventriculo communicetur?	27
Choroideae tunicae in oculo ana-
tome.	404	ut lactea vasa intret?	27
Chrismationis usus in Ecclesia
occidentali.	530	Chymia non patefacit vires
plantarum.	146
sacramentum olim
incognitum.	531	Chytraeus (Dav.) laudatus.	505
Christiani veteres imaginibus
delectati.	98	Cippia familia apud Romanos
num unquam fuerit?	290
Christianae religionis auspicia.	418	Per Circen Homeri quid indice-
tur?	515
in Sarma-
tia ortus.	493	Circini proportionum inventor.	90
Christus num Magicos libros		Circuli divisio.	90
		proprietas nova.	111
		Cissoi-	

INDEX RERUM.

Cissoïdum infinitarum descriptiones faciles. 110. 111 Cives Romani quinam? 524 Civilis historię præjudicia quęnam evitanda? 374 Clemens Alexandr. illustratus. 98. ff. Clyfma per urinam redditum. 28 Clericus (Jo.) notatus. 194. 399 Clerici Seculi X notati. 418 XIV notati. 419 Cochleę perpetuę usus. 90 Cœlestini epistola ad Gallię Episcopos. 12 De Cœna sententia Lutherano-rum vindicata. 334 Codices MSpti Bibliothecarum Anglię recensiti. 106 Codicis diplomatici Udalrici Babenbergensis contenta. 30. 315 Cognitio humana quotuplex. 90. 91 Cognitionis divinę & animarum quale discrimen? 444 Coli valvula est longitudinalis. 368 Colores primitivi sunt immutabiles. 232 per prismata refracti num sint primitivi? 232 Colorum causę. 147 theoria Nevvtoniana confirmata. 232 phosphori Bononiensis ratio. 461	Comaclum num comprehendatur in districtu Ferrarię. 510. ff. In Comaclum Imperatorum & Estensium dominium assertum. 508. ff. Cometę theoria geometrica. 90 an malorum nuntii? 181 quid sint? 181 Commercia variarum gentium. 17. seq. Conchoidis usus. 90 Confessio auricularis confutata. 169 Conrado cognomen Philosophi unde? 143. seq. Conscientię definitio. 448 Constantinopolis latitudo vera. 453 Contradictionis principium. 441 Conventus Eccles. indicendi modi apud veteres. 546 Cordis arterię coronarię unde oriuntur? 369 ventriculi foraminula quem habeant usum? 369 In Corde venularum oscula. 407 Corpora simplicia & similaria nulla. 445 Corporis essentia num in extensione consistat? 331 Corporum existentia per experientiam comprobari nequit. 449 Copticę linguę origo. 186. 439 usus. ibid. corruptio. 433 studio celebres. 435 Correctorum eruditorum series. 138. seq. Corticis Peruviani virtus antefebtilis inferior vi salis ammoniaci. 265. seq. Cccc Col-

INDEX RERUM.

<p>Cosmas <i>Aegyptius unde Indico-pleustes dictus?</i> 243</p> <p>Crenius (Thomas) <i>defensus.</i> 138</p> <p>Criminalis <i>inquisitionis Processus.</i> 541</p> <p>A Curia (Desid.) <i>v. Desiderius.</i></p> <p>Currus <i>novos construxit Leibniti-
tius.</i> 328. 329</p> <p>Curvarum <i>usus.</i> 90</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>novarum descriptio-
nes.</i> 109</p> <p>Cycloidis <i>trajectoria.</i> 352</p> <p>De S. Cyrillo <i>Alexandrino varia.</i> 397. ff.</p> <p>Dæmones <i>virtutum & vitio-
rum præfides.</i> 99</p> <p>Damulicæ <i>linguæ elogium.</i> 254</p> <p>De Danielis <i>LXX Hebdomadibus
Dissertatio.</i> 422</p> <p>Danzius (Jo. Andr.) <i>laudatus.</i> 334. 337</p> <p>Daphnes <i>quid?</i> 212</p> <p>Dausqueius (Claud.) <i>notatus.</i> 56</p> <p>Deductionum <i>juridicarum colle-
ctio.</i> 478</p> <p>Demonstrandi <i>genus mechani-
cum.</i> 91</p> <p>Demonstrationis <i>indoles.</i> 91</p> <p>Demonstrationes <i>extra Mathe-
sin hæctenus dedit nemo.</i> 446</p> <p>Demonstrationum <i>politicarum
specimen.</i> 325</p> <p>Denariorum <i>Gothanorum origo.</i> 298</p> <p>Dentium <i>figura optima.</i> 91</p> <p>Desiderius <i>autor Congreg. S. Mau-
ri.</i> 121</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>quando mortuus?</i> 121</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ejus vita.</i> 120</p> <p>Desmurs (Jo.) <i>inventum.</i> 214</p> <p>Deus <i>non habet opus correctione
machinae suæ.</i> 440</p> | <p>Deus <i>ut omnia sentiat? 441. 444
unde determinetur? 444
ut rebus præsens sit? 442. sq.</i></p> <p>Dei <i>gubernatio in quo consistat?</i> 440</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>voluntas num agere possit
sineratione.</i> 442</p> <p>Deusingius (Herm.) <i>refutatus.</i> 143</p> <p>Deorum <i>imagines adoratae.</i> 24</p> <p>Diabolus <i>Philosophiæ autor ha-
bitus.</i> 99</p> <p>Diaconi <i>num fuerint olim ab Epi-
scopis & Presbyteris diversi.</i> 524. ff.</p> <p>Dialectus <i>Jonica.</i> 154</p> <p>Diameter <i>solis apparens quanta?</i> 92. 93</p> <p>Diapedesis <i>quid?</i> 26</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>restituta.</i> 26</p> <p>Diaphoreticorum <i>usus in febri-
bus.</i> 84</p> <p>Dices, <i>filia Themidis, officium.</i> 521. 522</p> <p>De Didymo <i>Alexandrino varia.</i> 395</p> <p>Diemberbroeckii (Isbrand) <i>scri-
pta.</i> 182</p> <p>Dii <i>marini Deaque in gemmis
numisque quales ramos gestent?</i> 210</p> <p>Diluvii <i>documenta Angerburgica.</i> 506</p> <p>Diluvianæ <i>hypotheseos in fossili-
bus figuratis explicandis primi
autores.</i> 117</p> <p>Diluviani <i>Lexici specimen.</i> 309</p> <p>Diodorus <i>Siculus refutatus.</i> 424</p> <p>De Diodoro seu Theodoro <i>va-
ria.</i> 395. sq.</p> <p>Discipulorum <i>LXX ratio.</i> 525</p> <p style="text-align: right;">Divis</p> |
|---|---|

INDEX RERUM.

<p><i>Divisum radii concessi fuerint?</i> 471. ff.</p> <p><i>Divisio rerum in spirituales & temporales rejecta.</i> 164</p> <p><i>Dominium in statu integritatis quale?</i> 496</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>mariti in uxorem quale?</i> 497</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>parentum quale?</i> 497</p> <p><i>Dominii origo.</i> 496</p> <p><i>Domitii Poetae etas.</i> 225</p> <p><i>Dorii modi usus in Musica.</i> 214</p> <p><i>Drackenborch (Arn.) laudatus.</i> 57</p> <p><i>Draco in Apocalypsi quid?</i> 341</p> <p><i>A Dransfeld (Justi) vita scripta.</i> 414. ff. 416</p> <p><i>Ductus thoracici fibrae annulares.</i> 309</p> <p><i>Dudaim Hebraeorum quid?</i> 211</p> <p><i>Duellia & Bellia gens una eademque.</i> 290</p> <p><i>Dupinius (L. E.) laudatus.</i> 552</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>autor Methodi studii Theologici.</i> 14</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Defensionis Monarchiae Siculae.</i> 130</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Historiae Regni Ludovici XIII.</i> 178</p> <p><i>Dynamica scientia a Leibnitio non perfecta.</i> 332</p> <p><i>Dynamicae fundamentum.</i> 441</p> <p><i>Dynamicum systema Leibnitii commendatum.</i> 312</p> <p>E Braicorum Lexicorum autores. 79</p> <p><i>Eccardi (Jo. Georg.) promissa.</i> 336 361</p> <p><i>Ecchellenfis (Abr.) refutatus.</i> 448. ff.</p>	<p><i>Ecclesiae Anglicanae & Lutheranae discrimen.</i> 335</p> <p><i>Ecclesiae VII in Apocalypsi quid designent?</i> 341</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>baptismales & matrices quanam dictae?</i> 536</p> <p><i>Ecclesiastes ut simplicitatem in suggestu servare debeat?</i> 513</p> <p><i>Ecclesiastici juris varia tractandi ratio.</i> 162</p> <p><i>De Ecclesiasticis scriptoribus iudicia.</i> 255. ff.</p> <p><i>Eclipsis Solaris causam quinam detexerit?</i> 91</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Lunaris causam libere olim profiteri non licuit.</i> 91</p> <p><i>Egia fluvius.</i> 272</p> <p><i>Elasticitas aeris asserta.</i> 146</p> <p><i>Elisabethae Anglicae Literae Latinae ad Eduardum laudatae.</i> 172</p> <p><i>Ellipses in S. Literis immerito eumulantur.</i> 118</p> <p><i>Emeticorum usus in febris.</i> 84</p> <p><i>Empyema per diapodesin solvitur.</i> 29</p> <p><i>Encyclopaedia desideratur.</i> 326</p> <p><i>De Ephemeridibus universalibus edendis consilium.</i> 219</p> <p><i>Ephemeridum Gallicarum autor laudatus.</i> 119</p> <p><i>Epidemica constitutio annorum 1715 & 1716.</i> 309</p> <p><i>Epilepsia radice Ipecacuanha curata.</i> 309</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>post excretam e naribus materiam cerebriformem lethalis.</i> 409</p> <p><i>Epiplocele vera sine intestinorum prolapsu.</i> 308</p>
---	---

INDEX RERUM.

Episcopi, Diaconi & Presbyteri tempore Apostolorum an iidem? 485. ff. 524. ff.	Familiarum Romanorum scri- ptores quinam? 290
Episcoporum Anglicorum series. 301	Fatistæ quinam? 240
Eruditi, de quorum morte falsus rumor. 220	Fatum Christianorum ut differat a Stoico & Mahumedano. 445
Esaïas monachus. 396	Febris quid? 82
Etyimologica collectanea. 334	differentia. 82
Evacuationum necessitas in fe- bribus. 153	origo. 82
Evagrius. 396	therapia. 82
Evangelium quid notet? Matthæi num. he- braice scriptum? 256	Febrium Criticon. 81
Εὐαγγελίῳ Ματθαίου quid notet? 372	intermittentium anti- dotum Sal ammoniacum. 262
Ab Eucharistiæ usu qui olim re- moti? 164	De Febribus Commentarius. 152
In Eucharistia qualis panis ad bibendus? 259	In Febribus evacuationes necessa- ria. 153
quando transub- stantiatio secundum Græcam & Lat. Eccl. fiat? 259. seq.	putridis variolas ex- cipientibus purgatio necessa- ria. 154
Eventuum certitudo qualis? 448	Flacii ingenium quale? 505
Eunomiæ, filia Themidis, offici- um. 522	Florentius quando mortuus? 105
Eunomius. 395	Florentii plagium. 105
Eustathius Antiochenus. 394	Fœminæ imperium num dignum videatur? 497
Excommunicationis jus num spectet ad Ecclesiam? 164	Fœminis Romanorum vini usus cur interdictus? 217
Exorcismi usus qualis olim? 164	Fœtus humanus in vesica urina- ria repertus. 307
Extractionis radicum regula universalis. 91. 92	urinam in tuni- ea allantoidea colligit. 38
F abæ Arabica, vulgo Caffee. 428. ff.	Folia cur decidant hyeme ab ar- boribus? 86
Fabricius (Jo. Alb.) laudatus. 421	Ex Folio arbor educata. 87
Fabricii (Georgii) vita. 94. ff.	arborem quis primus edu- xerit? 543
modestia. 96	Fonteji (Angeli) verum nomen. 432
Fabricii (Jo.) Bibliotheca histo- ria. 501. sq.	Fossilium figuratorum classes. 117
Fagius (Paul.) notatus. 504	Franckius laudatus. 514
	Francoberga. 21
	Freherus (Marqu.) notatus. 387
	Fride-

INDEX RERUM.

- Friderici IV *Daniae Regis in propagando evangelio zelus.* 241. seq.
- Erigus *est privatio caloris.* 147
- Erœreisenii (Jo. Leonh.) *promissa.* 375
- Eulguris *effectuum causa.* 145
- Eurstenarii (Casarini) *verum nomen.* 329
- Galatinus (Petr.) *notatus.* 504
- Galfredus Monumetensis *notatus.* 104. 105
- Galliae *damnum ex violenta Reformatorum conversione.* 136
- Gallorum *Poeta.* 240
- Gassendus (Petr.) *laudatus.* 94
- De Gebhardo Ep. Halberst. *judicium.* 420
- Gemmae Cimelirachio *Berolin. illustrata.* 471. seq.
- Geographiae *status praesens.* 452
453
antiquitas. 453
- Geographorum *navi notati.* 453
ut corrigendi? 454
- Geometriae *altioris in Physicis utilitas.* 311
- Germania *ferax fabularum de prodigiis.* 161
- Germaniae *antiquae descriptio.* 282. sq.
mediae conspectus. 284
historia illustrata. 385 ff.
- In Germania *sacrae & elegantioris doctrinae ortus & progressus.* 417. sq.
- Germanorum *origo.* 332
veterum odium in causarum patronos. 221
- Getæ *Britannici vita Julio Capitolino vindicata.* 22
- Gigantes *circa fretum Magellanicum.* 132
- Glaciei *generatio.* 333
- Gladovii (Frid.) *obitus & scripta.* 127
Geographia sub nomine Sperandri edita. 127.
128
- Glandula *conglomerata quid?* 406
conglobata quid? 406
- Globorum *constructio.* 450. 452
usus. 452
- Glossarium *Alemannicum.* 333
- Godefridus *Wintoniensis laudatus.* 104
- Godeschalkii *doctrina.* 418
- Gordiani *quot fuerint?* 292
- Gothanorum *denariorum origo.* 298
- Græcorum *commercia.* 18
sapientum VII historia. 499. sq.
- Grævius (Jo.) *laudatus.* 49. 180
- Gramonti (Ant) *Ducis vita & res gesta.* 362
- De Gratiae *divinae auxiliis controversiae.* 1. ff. 59. ff.
- Gratianus *emendatus.* 487
- Gravitas *aeris asserta.* 146
- Gregorius M. *primus alphabeti literas usibus Musicis destinavit.* 214
Musicam in templis adhiberi praecipit. 214
- Gregorii (Davidis) *Astronomia notata.* 89
- Grevv (Nehem.) *refutatus.* 236

INDEX RERUM

Gronovii (Jac.) <i>elogium</i> . 189. ff.	VIII in <i>Epistolis ad Annam Bol. obscaenus</i> . 168
acerbius ingenium notatum. 191	Henrici V <i>Angl. R. Vita</i> . 167. sq.
scripta. 191. ff.	Henry (Matth.) <i>vita</i> . 377. ff.
Grossorum <i>Misnensium origo</i> . 298	Hermanni <i>observationes circa motum fluidorum commendate</i> . 312
consualium origo. 299	Hermetes <i>Aegyptii quot & qui fuerint?</i> 185
Groffest (Rob.) <i>scripta</i> . 106	Herodotus <i>notatus</i> . 247
Guido (Aretin.) <i>inventor nominum modorum ut, re, mi, &c. in Musica</i> . 214	Hickelius <i>notatus</i> . 334
Gulbadamus <i>planta quid?</i> 211	Hieroglyphica <i>scribendi ratio Aegyptiorum exposita</i> . 185
H æmoptysis <i>per vomitum curata</i> . 309	cum <i>Sinensium veterum scribendi genere convenit</i> . 185
Halenfium <i>librarum origo</i> . 296	ad <i>superstitionem ducit</i> . 236. ff.
Halerorum <i>origo</i> . 296 sq.	Hieroglyphicæ <i>notæ in mumiis quid denotent?</i> 236
Hanifius <i>commendatus</i> . 452	Hieronimus <i>emendatus</i> . 491. ff.
Harduinus <i>notatus</i> . 294	Hieronimi <i>epistola ad Evagrium explicata</i> . 484. ff. 524. ff.
Harmonix <i>prestabilitate possibilitas evicta</i> . 445	De Hieronymo <i>Stridonensi varia</i> . 396
Hartnaccius <i>notatus</i> . 276	Hierosolymitani <i>templi spolia ubi servantur?</i> 69
Hazazel <i>quid?</i> 400	ex- plicata. 70. sq.
Halæ <i>Suevorum urbis origo</i> . 296	Hilarius <i>expositus</i> . 495
seq.	Hippocrates <i>emendatus</i> . 220
Hearnii (Th.) <i>scripta</i> . 108	Hirdophnian <i>qualis herba?</i> 212
De <i>Hebdomadibus Danielis LXX Dissertatio</i> . 422. ff.	Hispanicus <i>status notatus</i> . 364
Heinsius (Nic.) <i>notatus</i> . 290	Historia <i>Germanica illustrata</i> . 126. ff.
Helladius. 396	Bava-
Helvicus (Christoph.) <i>notatus</i> . 304	
Hennepinius <i>notatus</i> . 455	
Henricus IV <i>an Turcarum auxilium efflagitaverit?</i> 483	

INDEX RERUM.

Historia Bavarico - Palatina.	Humoris aquei oculorum origo.
173. seq.	29
Historiæ Brunsvicensis Leibniti-	crystallini in oculo a-
ana idea.	natome.
360. 361.	405
mathematicæ subsidia. 89	Humorum non omnium secretio
In Historicis quænam præjudi-	in arteriis perficitur.
cia evitanda?	407
373. ff.	Hættæni (Ulr.) vita.
Hæschelius (Dav.) laudatus. 505	411. ff.
Holcot (Rob.) verus autor libri	scripta.
Philobiblia.	412. ff.
108	Hydraulica veterum.
Homerus illustratus. 320. 515. ff.	219
Homeri carmen de Βαλεαχομου-	Hydrocephalus ex imaginatio-
πραχλα expositum.	nematrix.
515. ff.	409
Homo agens necessarium. 447	Hydrophobia singularis.
Horæ & filia Themidis eadem.	307.
522.	308
Horarum origo.	Hydrops acidularum Wickenfi-
219	um usu curata.
diversitas apud Judæ.	308
or tempore Christi.	Hydropis lactei causa.
219	27
Horatius emendatus. 220. ff. 498. ff.	Hyperbolæ Apolloniana descri-
Horologia tractandi methodis.	ptio simplicissima.
335	114
portatilia perficiendi	Hyperbolarum trajectoria.
methodus.	infinitarum de-
328	scriptiones faciles.
Horologiorum origo & incre-	1103
menta.	Hyperii (Andr. Gerb.) liber de
219	studio Theol. sub quo nomine
Hottentottorum barbaries. 134	editus?
Huddenii MSC. mathematica	14
commendata.	Hypothesis nova Physica.
328	326.
Huetius (Dan.) autor Historiæ	327
commercii & navigationis. 16	Hypsistarii ignis & lychnorum
Huetii (Dan.) promissa. 17	cultores.
Hummelburgii (Mich.) scri-	71
ptum contra Lutherum. 259	I χθυσ symbolum nominis Chri-
Humor pericardii per diapede-	sti.
sin colligitur.	99
29	Jephtha an filiam in holocaustum
	obtulerit?
	402
	Jesuitarum cum Dominicanis
	controversiæ de Auxiliis Gra-
	tiæ historia.
	I. ff. 59. ff.

INDEX RERUM.

Alfeldensis <i>Lycei fundatio & status.</i>	222. ff.	Interdicti <i>Ecclesiastici origo.</i>	205. seq.
Illiterati <i>ut a sapientum scholis abacti?</i>	99	Interpretibus <i>Scripturae S. unde tot opiniones?</i>	372
Ex <i>Imaginatione matris uvulae defectus.</i>	408	Inquisitionis <i>criminalis processus.</i>	541
Imagines <i>in camera obscura ut erigantur?</i>	90	Investiturae <i>jus penes quem?</i>	165
Imaginum <i>Deorum adoratio asserpta.</i>	24	Joannae <i>Papissae fabula explosa.</i>	361
De <i>Imitatione Christi libri quis autor?</i>	257	Joannes <i>Saresbiriensis sit Episcopus.</i>	104. 105.
Imperatores <i>Christiani an Pontificis Maximi titulum assumpserint?</i>	294	unde <i>Saresbiriensis dictus?</i>	105
Imperium <i>Rom. Germ. num quarta Monarchia?</i>	166	Joannis <i>Baptistae nomen cur novum vocetur?</i>	303
forma <i>quanam?</i>	167	Johnsius <i>(Rich.)</i>	499
Inclinationes <i>unde ortum trahant?</i>	445	Josephi <i>testimonium de Christo a quo profectum?</i>	256
Indicationum <i>basis.</i>	82	duo <i>loca corrupta emendata.</i>	290
Individa <i>indiscernibilia.</i>	443	Ipecacuanhae <i>radice curata epilepsia.</i>	209
Indorum <i>veterum commercia.</i>	17	Irenes, <i>filiæ Themidos, officium.</i>	522
hodiernorum <i>superstitio.</i>	247	Iridis <i>explicationem unde Cartesius descripserit?</i>	92
Infantes <i>olim lacte & melle nutriti.</i>	99	Iridis <i>colorum expertes.</i>	147
cur <i>Papa loqui incipient?</i>	919. sq.	causa.	147
Infantium <i>morbi.</i>	407	Irregularitates <i>in universo ut Deus præcaverit?</i>	443
Infiniti <i>consideratio in operationibus naturæ necessaria.</i>	312	In <i>Ischuria urina per album excreta unde?</i>	28
Insecta <i>rariora in Hispania.</i>	310	De <i>Isle Geographus laudatus.</i>	453
Intellectus <i>hominis ante & post lapsum.</i>	187. sq.	Jubilæus <i>annus apud Hebraeos quinam?</i>	401
perfectio <i>prima.</i>	89		Judæi

INDEX RERUM

Judæi ut tempora computave- rint? 424	Labium leporinum futura sicca curatum. 408
Juden = Hite quales numi? 299	Lacrymarum vitrearum phe- nomena unde? 146
Judicii criminalis preses in Rus- sia quando & cur bacillum gladiumque gestet? 261	Lactantius illustratus. 217. 219
processus. 541	Lactea vasa intestinorum cras- sorum. 309
Julia vera mater Caracalle. 24	Lanfranci obitus. 104
In Jurisprudentia desiderata. 326	Langeton (Steph.) mors. 104
Jus Ecclesiasticum varie tracta- tum. 162	honores. 105
publicum Imperii Rom. 165.	postilla. 105
ff.	Langii (Joach) Historia Eccl. promissa. 78
clientelare Germanorum in feudis expositum. 305	Lapidis Bononiensis phenomena. 460
Juris feudalis fontes. 305	Lapides figurati. 506. ff.
principia. 331. 333	De Lapidibus Angerburgicis Tractatus. 505
canonici contradictiones. 163	Lassi quinam servi apud Germa- nos veteres? 306
& civilis diffe- rentia. 163	Latina lingua v. Lingua.
corpus novum. 326	Latini quot alphabeti literis olim sint usi? 213
Jura æconomica explicata. 139	Laudum Pontificis in causa Pa- latina. 550
Justiniani Imp. patria. 522	Laurus Amyci est Rhododaphne. 210
Ad K Elpii Glossarium Chau- cicum nota. 319	Legati num a Principibus Im- perii ad tractanda pacis ne- gotia mitti possint? 329
Kipperorum origo. 299. sq.	Legationum Eccl. origo. 548
Kircherus (Athanas.) notatus. 185.	dignitas. 548
187. 435	Leges corporum a legibus spiri- tuum ut differant? 445
Knuzius notatus. 514	illustrata & emendata:
Kúρι @ quid notet? 437	
L Abienus Imp. unde Par- thicus dictus? 292	

INDEX RERUM.

- L 12 ff. de statu hom. 197
 34 ff. de adopt. 197.
 7 ff. de diu. temp. præscr. 198
 1 ff. de transact. 200
 2 §. 5 ff. de his qui not. infam. 201
 6 §. 3 ff. de neg. gest. 202
 1 §. 3. ff. de Calumniat. 202
 1 §. 8 ff. ad SC. Tertull. 203
 1 ff. de alien jud. mut. 203
 10 pr. de just. & jur. 521
- Leibnitii (God. Guil.) elogium. 317. 322. ff. scripta. 324. ff. mores. 336
 consilium combinandi textus Digestorum. 193
 in Acta Erud. merita. 329
- Lenientium usus in febris. 84
- Leucht (Christoph. Leonh.) obitus. 549
- Lexica Ebraica recensita. 78. sq.
- Libella admodum simplex. 148
- Libellatio aquarum. 148
- Liberi Augustorum cooptati. 293
 an matrimonium insciis & invitis parentibus inire queant? 497
- Libertas hominis impugnata. 447. sq. asserta. 448
 per experientiam probari nequit. 449
- Libertatis essentia quænam? 447. 449
 ridicula definitio. 449
- ELibertatis statu ut excludatur major? 523
- Libertas ut retrahatur in servitutem? 523
- Libertum arbitrium assertum. 448
- Liboya genus serpentum. 132
- Liebkaecht (Jo. Ge.) laudatus. 21
- Lien unicam habet tunicam in homine. 369
 humanus non habet cellulas nec venam cribriformem 369
- Ligamentum ciliare in oculo quid? 405
- In Linacrum epigramma. 107
- Lingua Philosophica nova. 333
 Damulica caret interpunctionibus. 254
 laudata. ib.
 Germanica & Celtica illustrata. 319
- Linguae Latine usus pristinus in curia. 218
 sub Constantino M. 218
 Gallicæ antiquissimum monumentum quodnam? 320 seq.
 Copticæ fundamenta. 184. seq.
 origo. 185
 De

INDEX RERUM.

De Lingua Mogalica quid censendum? 321	Ludovici XIII vita & res gestæ. 178. sq.
Linguarum Malabaricarum diversitas. 248. 249	Ludovici XIV R. G. ingenium, institutio & mores. 135
origo. 249	Ludovicus Balbus Imperatoribus annumeratus. 166
etyma indagata. 317	Lue Venerea infectus fœtus salvis parentibus. 410
seq.	Luis venereæ origo. 159
Literæ humaniores commendate. 180	curatio. 160
Literariæ historiæ præjudicia quænam evitanda? 374	Luminis radii sunt heterogenei. 232
Livia Augusti in numis quando fuerit depicta. 292. seq.	phosphororum & noctilucarum causa. 457. 459
Dea & Juno salutata. 293	Lunæ luminis secundarii causa. 92
T. Livius Foro-Julien-sis, nomen fictum. 167	Lundii (Jo.) Antiquitates Ebraicæ illustratæ & auctæ. 74
Lochneri (Jo. Henr.) obitus. 538	Lunigii (Jo. Chr.) promissa. 479
Lockius notatus. 440	Lutheri (Mart.) enchiridion Malabarice versum. 242
Logarithmorum inventores. 92	Lux quid? 457
Logicæ tentamen. 149	Lydii modi in Musica usus. 214
Logisticæ sexagenariæ demonstrationes quinam dederit? 89	Lymphaticorum vasorum ortus in visceribus. 28
Logisticam decimalem quis invenit & quinam exsolverint? 89	M Achina terras metallicas contundens. 30
Lollus qualis De aster? 219	Machinæ arithmeticæ inventor. 328
Longini (Dionys.) Casii auctoritas qualis? 366	Magicos libros num Christus scripserit? 81
Lucianus notatus. 217	Majestatis regiæ requisita. 333
De Lucifero Calaritano. 396. sq.	Maimonides refutatus. 338
Lucos quosnam religionis causa selegerint antiqui? 417	Malabares cur aversentur Christianam religionem? 246
Ludewig (Jo. Petr.) promissa. 306	quibus linguis utantur? 248
	Malabarica scripta. 251
	typographia. 252. 253
	Maldonatus defensus. 504
	notatus. 505

INDEX RERUM.

Mammularum globuli num glandula?	369	mixta objectum.	312
Mansfeldiorum origo.	285	usus & abusus in Medicina.	82
historia.	285. sq.	Matrimonium an liberi insciis & invitis parentibus inire queant?	497
Mansveldii (Regneri) scripta.	182	Matrimoniales causa Principum Protestantium a quo decidenda?	166. sq.
Mappæ ex itinerariis construenda.	450	S. Matthæi Evangelium num Ebraice scriptum?	256
Mapparum constructio.	450. ff.	Mazzarini (Ful.) nativitas singularis.	225
usus.	451	Mediarum continue proportionaliu inventio.	226
navi notati.	453	Medicamentorum notitia desideratur.	262
Mariani Scoti ætas.	104	vires ut exploranda?	262
Maris falsedo unde?	117	In Medicina usus & abusus Matheos.	82
Marshamus notatus.	19	Medicorum evodia.	82
Marsorum nomen unde?	224	res numismatica.	310
origo.	224	Melancholiæ causa.	309
finis.	225	Mens unde determinetur?	448
eruditi.	226	Mercatoris chartas hydrographicas quis invenerit?	
Martialis illustratus.	295	Mercatorum privilegia.	20
Mascampii (Henr.) promissa.	304	Mercaturæ symbolum aries.	472
Mastoideus processus est in capitibus infantum.	370	Mercurius met allorum luem veneream melius profligat, quam vulgaris.	158
Mathematicæ historiæ subsidia.	89	Mercurii lux in barometro unde?	460
Mathematicarum doctrinarum sedes ubi indicentur?	88	Merorim quid notet?	211. sq.
Mathematici termini ubi explicentur?	88	Merseburgenses numi descripti.	300
occupantur lusibus imaginationis.	445	In Metalla astra num influant?	157
Mathematicum compendium.	545	inquirendi ratio.	274
Lexicon.	88	Metal-	
Mathesis an sola sufficiat in explicanda natura?	446		
cur aliis studiis præmitenda?	91		
in Physica necessaria.	311		
Matheos studium commendatum.	142		
fundamentum?	441		

INDEX RERUM

Museum Diluvianum Scheucheri. 117 Mufices <i>systema</i> quamdiu perstiterit? 213 usus in templis. 214 in sanandis animi & corporis morbis. 214 modi ut, re, mi &c. a quo inventi? ib. studium apud Gentes. 214. Italicæ & Gallicæ discrimen. 215 vis in movendis brutis. ib. Mystica scripta quando invaluerint? 529 Mythologia Græcorum explicata. 515 Naba fluvius. 272 Nævi materni. 408 Nardius refutatus. 236 Nares apud Vitruvium quid? 210 Narica piscis genus. 210 Naturale & supernaturale respectu Dei num differat? 443 Naturalis historia Bibliotheca. 160 Navigium, die Sæbre dictum, num ad res mobiles pertineat? 142 Nazaræorum Evangelii quis auctor? 256 Necessitatis metaphysica, physica & moralis differentia. 444. ff. Necessitas moralis a physica intrinsece non differt. 449 Nereidum origo. 210 Nerium qualis quox? 210 qualis planta? 210 quem usum præbeat? 212 Nesselii (Dan.) promissa. 31	Newtonus (Is.) notatus. 440. 445 laudatus. 446 Nicrokis insula nomen fictum. 20 Nigri Imp. Vitæ autor Jul. Capitol. 23 Noctilucarum causa. 457. 459 Nomine unico mulieres olim apud Romanos insignes. 291 Nominum Romanorum evolutio. 291. sq. Noodt (Ger.) laudatus. 194. 521 Numeri definitio. 92 primitivi ut discernendi? 329 Numidia familia num inter Romanas exstiterit? 290 Numus Titianæ, Pertinacis Imp. uxoris. 108 Gratiani Imp. 333 Numi bracteati cur percussi? 21 unde? 21. 297 quarundam civitatum. 296 ff. spintrii quales? 294. sq. Diocletiani & Licinii. 52 Aureliæ gentis cur Centaurum representent? 290. 291 cum epigraphe: Constantiniana Daphne, explicati. 212 Numorum consularium usus in historia. 289. 290 Numismatica res Medicorum. 310 Nundinæ Romanorum. 20 Nutritio plantarum ut fiat? 86 OChridæ urbis situs. 522 Oculi fœminarum num præbeant criterium status corrupti? 523

INDEX RERUM

In Oculis humorum motus circularis.	404	Pappi Alexandrini scripta mathematica.	394
Oeconomix definitio.	25	Parabolæ altiores non sunt curva.	231
divisio.	25	generatio.	230
studium a literatis neglectum.	25	Parabolarum infinitarum descriptiones faciles.	109. 110
Oldermannus (Jo.) notatus.	186	Paranymphorum officium.	523
Olympius (Jo. Ern.) notatus.	165	Parasceves diei initium.	219. ff.
Olympus heremitorum inventor.	213	Parei (Dan.) promissa.	176
Omnipræsentia Dei explicata.	443	atas.	ib.
Ophir quid notet?	17	scripta.	177
Ophthalmia curata.	409	Historia Palat. notata.	177
Opiatorum usus in febris.	84	Parkerus (Matth.) notatus.	167
In Oris ulcere vis vitrioli cærulei.	309	seq.	
Osteocolla a radicibus oritur.	507	Parkeri (Rich.) Σκέλεος Cantabrigiensis.	107
Othones aenei genuini num den- tur?	52. 53	Parorum certa species.	273
P Acti formæ duæ.	200	Patrimonium regale an Principi jure perpetuario locare conducatur?	306
P ædantissimi species.	220	Pausanias explicatus.	17
In Palatina causa laudum Papa.	550	Peccata num Ecclesiæ Ministri remittere possint?	347. sq.
Palatina historia Dan. Parei recusa & continuata.	176. ff.	Pecock (Reginaldus.)	106
Palingenesia plantarum impugnata.	87	Pedibus manus referentibus natus foetus.	408
Pancreatici succi origo.	27	Pegani (Christoph.) verum nomen.	327
Pannus sudarius quid?	523	Pendulorum motus.	148
Πάπια & παπῶν. unde Jupiter dictus?	320	Peningi minores quando cusi?	299
Papæ vicariatus Petri.	347	Pentateuchi quis autor?	255
Papatus stabilimentum quale?	258	Peregrinatio quem usum præstet Theologiae cultori?	258
Papebrochius notatus.	42		
Πάπια & παπῶν. quales voces?	320		

Peregrinatio

INDEX RERUM.

Peregrinatorum <i>nævi.</i>	454. ff.	Pinniferi montis nomen unde?	272
<i>catalogus.</i>	455	<i>Πηγωπυς</i> quid notet?	186
<i>requisita.</i>	455	In Piscium oculis glandula sin-	
Pericardii humoris origo.	406	<i>gularis.</i>	406
Periodictarum in Eccl. munus.	547	Pitiscus refutatus.	389
Perpetuum mobile Orffyreii.	92	Pituitariæ glandule ductus.	369
Perlarum commercia.	18	Planetarum semidiametri appa-	
Petavianæ tabule notate.	304	<i>rentes.</i>	462
Petri Ernesti Mansfeldensis ge-		Planta omnis radicem habet.	86
<i>sta.</i>	287	<i>tota num in semine præex-</i>	
Pez (Bern.) de Benedictinis in		<i>istat?</i>	146
<i>Germania opus promissum.</i>	123	Plantæ sexu differunt.	86
Pharaonis nomen quid notet?	186	<i>ut nutriantur?</i>	86
Philosophia pigrorum.	445	<i>rariores Hispanica.</i>	310
Philosophiæ autor diabolus ha-		Plantarum palingenesis impu-	
<i>bitus.</i>	99	<i>gnata.</i>	87
Philosophica lingua nova.	333	<i>vegetatio explicata.</i>	146
Philosophicæ historie præjudi-		<i>principia.</i>	146
<i>cia quanam evitanda?</i>	374. sq.	<i>virtutes.</i>	146
Philosophandi in physicis me-		<i>propagatio.</i>	309
<i>thodus quanam optima?</i>	147	Plebis idioma ab aliorum lingua	
Phœnicum commercia.	17	<i>an diversum?</i>	218
<i>colonia.</i>	17	Plinii (C.) Panegyricus lauda-	
Phospori historia.	329	<i>tus.</i>	183
Phosphorum lucis causa.	457.	In Podagra pedilavii usus.	307
	459	Pœnarum finis.	447
Phrygii modi in Musica usus.	214	Poeseos Gallica historia.	239. ff.
Physices in Mathematicis usus	311	Poggius laudatus.	55
<i>In Physicis philosophandi me-</i>		Pollinctorum corporum usus	
<i>thodus quanam optima?</i>	147	<i>qualis olim?</i>	234
Picturis Christiani veteres de-		Pollinctura ut olim peracta?	236
<i>lectati.</i>	98	Poloni Regem Augustum ab dica-	
		<i>re nolunt.</i>	275

INDEX RERUM

Pontificis Maximi titulum an & quare Imp. Christiani assumerint?	294	contradictionis.	441
Pontifices levi de causa lites movent.	130	rationis sufficientis.	441
Potentiarum superiorum differentia.	231	indiscernibilium.	443
Potterus (Jo.) laudatus.	97	rationis sufficientis stabilitum.	446
Præjudicia in studiis historicis quænam evitanda?	373. ff.	Principiorum inventio.	149
vitam concernentia refutata.	476. sq.	Processus ciliaris in oculo anatomico.	405
Prænomina apud Romanos & Græcos.	291	Proclus C. P. tanus.	398
Præscientia divina libertati hominis adversa.	447	Profanorum scriptorum pro concione usus.	514
non adversa.	448	Projectionum species.	451
Præsentia num sufficiat ad percipiendum?	442	Proportionalium inventio.	226
Pregizerus (Jo. Ulr.) notatus.	124	Proprietas loquendi.	366
die natali mortuus.	123	Prostatæ ex uno constant corpore.	369
Presbyteri & Episcopi tempore Apostolorum num iidem?	485. ff.	Protestantium Principum cause matrimoniales ut decidende?	166. sq.
Pressionis systema.	458	Prussi num lingua Germanica olim usi?	318
Prætia rerum Sec. VIII & XIV.	297. sq.	Ptolemæi editio nova promissa.	451
Principis Juventutis appellatio- nis origo & usus.	293	Pufendorfius (Sam.) notatus.	334
Principes Imperii num legatos ad pacis tractatus mittere possint?	329	In Pulmonibus diapodesis.	28
Principium vegetans in semine.	85. sq.	Pulveris pyrii experimentum in antro canis.	456
		Ad Pultavam Sueci victi.	280
		Pygmæi.	272
		Pylori valvula & sphincter.	308
		situm habet obliquum.	368

INDEX RERUM.

Pythagoras monocordi inven- tor.	213	Religionis Christianæ in Suevia ortus & progressus.	123. sq. veritas
Q uadrati ad circulum in- scriptum per series in in- finitum instituta approxima- tio.	309	confirmata.	181
Quadraturam Mercatoris ante invenit Huddenius.	328	status.	332
Quæstionum Philos. e Jure col- lectarum specimen.	324	Renaudotus notatus.	438
Quænellus (Paschas.) notatus.	4	In Renibus diapedefis.	28
sub quo nomine late- at?	4	Reprehensionum finis.	448
R adicem habent omnes plan- tae.	86	Resistentiæ causa.	445
Radices ex ramis arborum elici possunt.	87	Resuscitatio rerum.	115
Radibus arborum rami inseri possunt.	85	Rhododaphne qualis planta? 210. ff.	
Radicula ex semine primo pro- germinat.	86	Rhododaphnes historia.	209
Radicularum numerus in quali- bet arbore.	86	Romæ qualis tragœdia quotan- nis celebretur?	258
Radii per prisma non satis sepa- rantur.	232	Romanarum familiarum scri- ptores.	290
ut separentur?	232. 233	Romanensium scriptorum ori- go.	240
Ramos quales in numis teneant Dii marini?	210	Romani appellationes a victis gentibus non accepere.	292
Ranas non patitur lacus Weisen- stad.	272	Romanorum commercia.	18 ff. nundinae. 20
Ranulæ sub lingua curatio.	409	De la Roque autor Itinerarii in Arabiam Felicem.	428
Raphson notatus.	446	De Rosenroth (Knorr) ficto nomine Christoph. Peganius dictus.	327
Relationes quantitatem habere possunt.	445	S agittarius notatus.	299
Religio naturalis in Anglia lan- guescit.	440	Sala fluvius.	272
		Salis quantitas in mari quotidie augetur.	117
		Ammoniacy usus ad febres intermittentes.	262
		Salis	

INDEX RERUM.

Salis Ammon. Historia.	263	Scriptores Lipsianizantes.	324
Salium mediorum genealogia per viam siccam.	309	Scriptorum Sacrorum Stylus.	343
De Sallengre (Alb. Henr.) pro- missa.	50	Scripturæ S. interpretatio alle- gorica ad quos canones exi- genda?	343
Salmasius (Cl.) laudatus.	436	interpretes cur adeo inter se discrepent?	372
Salsedo maris unde?	117	Scripturæ S. Loca illustrata & explicata:	
Sanguis ex oculorum cantibus ex- cretus.	409	Gen. I, 1.	399. 403
Santgallensis Ecclesiæ historia.	259	II, 7.	475
Sarmatæ quando religionem Christianam susceperint?	493	III, 19.	475
Scenici autores num infames?	201	XIV, 18.	399
Schellii (Rabod. Herm.) scripta.	180	XV, 8. 17.	399
Scheuchzeri (Jo. Jac.) promissa.	161	XXII, 6.	497
Schilterus (Jo.) laudatus.	163	XXXVII, 13, 14.	497
Schifinatis turpitude & da- mnum.	548. sq.	Exod. IV, 24.	400
Schlegelii (Chr.) promissa.	300	XII, 8.	211
Schmidius (Erasm.) laudatus.	505	XV, 25.	212
Scholæ Ilfeldensis status.	222. ff.	XXXII, 32.	400
Scholarum in Germania incuna- bula.	422	Levit. VI, 13.	400
Schotti (Jo. Cas.) promissa.	471	XVI, 4.	400
Schurzfleischius (Conr. Sam.) laudatus.	366	XVIII, 6-17.	400. sqq.
Scientiarum principia.	149	18.	401
Scorbuti phenomena.	409	XX, 17.	474
Scottus (Jo.) graphiis interse- ctus.	104	XXIV, 15, 16.	401
		XXV, 10.	401
		Num. V, 11.	212
		XVI.	401
		Deut. XVIII, 15, 16.	401
		XXIV, 1.	402
		XXV, 6.	475
		Jud. XI, 30-40.	402
		XIII, 20.	78
		XV, 4.	221

INDEX RERUM.

<i>1. Sam.</i> I, 11	497	<i>Matth.</i> VII, 23.	475	
	XXVIII, 7.		VIII, 28-34.	346
<i>2. Reg.</i> VIII, 26.	402		XIX, 8, 9.	402
<i>2. Chron.</i> XXI, 4.	475		XXVII, 45.	345
<i>Esr.</i> VII.	425	<i>Marc.</i> I, 14.		303
	14-16.	<i>Luc.</i> II, 51.		497
<i>Job.</i> VI, 14.	474		XVI, 19 <i>sqq.</i>	346
	XIV, 4.	<i>Jo.</i> III, 29.		523
	XVIII, 21.		V, 37.	340
	XIX, 25.	<i>Act.</i> I, 15.		102
	26. 27.		II, 21.	102
	XXV, 3.		VI, 3, 5.	494
	XXXVII, 7.		X, 37.	303
<i>Pf.</i> XIV, 1.	402		XX, 17, 28.	486
	XV, 4.	<i>Rom.</i> IX, 3.		400
	XIX, 5.	<i>1. Cor.</i> XV, 29.		119
	XLI, 5.	<i>Gal.</i> III, 13.		400
	1.	<i>Phil.</i> I, 1.		486
	LI, 7.	<i>1. Tim.</i> IV, 14.		486
	LXXVI, 2 3.	<i>2. Tim.</i> III, 16.		75
	XCI,	<i>Tit.</i> I, 5-7.		486
	CX, 1.	<i>1. Petr.</i> V, 1, 2.		486
<i>Prov.</i> XXIV, 16.	514	<i>2. Petr.</i> II, 12 <i>sqq.</i>		514
	XXX, 18-20.	<i>1. Jo.</i> I, 8.		347
<i>Kobel.</i> XII, 7.	475		II, 15.	347
<i>Jes.</i> VII, 14.	344		III, 1.	486
	16.		<i>2. Jo.</i> I, 1.	486
	VIII, 23.	<i>Hebr.</i> X, 10.		400
	XL, 3.	<i>Apoc.</i> IV, 6.		343
	LIII, 4.		XI, 3, 4.	341
<i>Ezech.</i> VIII, 6. <i>fl.</i>	237		XII, 4, 5.	341
<i>Dan.</i> IX, 25	426		XVII, 3.	341
<i>Hof.</i> III, 2.	400		XX, 2.	342
<i>Matth.</i> IV, 17.	303			
	V, 31.			

Scri-

INDEX RERUM.

Scriviarius laudatus.	514	de propaganda fide in	
Selah vox quid notet?	217	Anglia institutum.	244
Seminis principium vegetans.	85. sq.	Scientiarum Borussiae	
Sensorium quid notet?	442	fundatio.	333
Septalius (Lud.) laudatus.	25	Sol an decrementum capiat?	459
Septizonium cur Severianæ gen-		Solis parallaxis ope Veneris circa	
tis sepulcrum dicatur?	24	Solem conspiciendæ determi-	
Serapion.	394	nanda.	461
Serpens vivus excretus.	409	distantia a terra.	462. sq.
Serpentes in usitate molis.	132	Solidorum bona.	307
Serrius (Jac. Hyac.) refutatus. 2.		Somer (Jo.) vita.	375. sq.
ff. 95 ff.		Spanhemii (Ez.) notæ in Aristoph.	
Servi Germanorum moderni ut a		elogium.	139
Romanis differant?	524	Comm. de vita	
Servitutis in Flandria species		propria promissus.	295
singularis.	524	Spatium quomodo sit quantum?	
Servii Grammatici nomen varie			445
scribitur.	391	Spatii definitio.	443
Severianæ domus Chronologia.		notio ut formetur?	445
	124	Specificorum notitia in Medici-	
Sexus discrimen in plantis.	86	na desiderata.	262
Sibyllini libri quando confecti?	256	Speculi Saxonici & Suevici com-	
Sibyllinorum librorum quis au-		pilatores notati.	305
tor?	256	Spencerus (Jo.) refutatus.	400
Siciliæ Regni jura defensa.	130	Spenerus laudatus.	514
refutata.	204	Spintrii Tiberiani numi quales	
Silius unde Italicus dictus?	54		294
inedia mortuus.	55	Spiritus animales per diapodesin	
Simonidis inventum.	213	elaborantur.	29
Simplicitas ministro ecclesiæ ser-		subterranei ad colloqui-	
vandæ.	513 ff.	um admissi.	272
Simplicius.	398	Spitzgröschgen quales numi?	
Sinensium origo.	17		299
A Sinensibus num scientiæ deri-		Spitzii (Fel.) elogium.	430. ff.
vandæ?	17. 18	scripta.	432
Siree oleum.	310	Sponsaliorum divisio excussa.	164
Societatis charitatis & scientia-		seq.	
rum in Anglia origo & finis.	218	Sterilitas num thermis tollatur?	
			273
		Stertor infantis vigilantis.	409
		Struvius (B. G.) laudatus.	385
		F f f f	Sua-

INDEX RERUM.

Suarezii (Jof. Mar.) scripta.	51	Terra Angerburgica.	506
Succus nutritius plantarum.	86	Alana quæ?	506
in plantis circum-		Testamentum Vetus num Seculo	
latur.	146	IV auctum fuerit?	25
Sudarius pannus quid?	523	Testamenti Novi versio Damu-	
Sueci ad Pultavam victi.	280	lica.	249
Sueciæ Regis res in Turcia gesta.	282	Coptica.	434
Suecorum origo.	332	canon a quo	
Suetonius illustratus.	295	constitutus?	254
Suinished laudatus.	106	Veteris historia sacra	
Sulphur quid?	459. sq.	num emblematica?	345
Syllogismorum figura & modi		Tethinidiorum festum Diana	
rejecti.	149	Corythallia.	310
Synedrii Dudaici origo.	401	Tethyos & Tethyorum histo-	
Synesius Cyrenæus.	395	ria.	310
Systema Copernicanum ut demon-		Tetrachordi inventor.	213
strandum?	151. sq.	Tharsis vox quid notet?	17
harmonia præstabilitæ?	332	Thea succedanea.	310
Abellarii Eccles. descripti.	547	de Lima.	310
Tacitus emendatus.	290	de Paragny.	310
Tacqueti (Andr.) Astronomia no-		Theclæ Actorum fragmentum.	
tata.	89		108
Talismanici scriptores.	80. 81	Themidis filia tres.	521
Talismanum origo.	80	Themistii Euphrada vita &	
exempla.	80	scripta.	392. ff.
Tangentium methodum Slustia-		locus expositus.	393
nam prior invenit Huddenius.	328	Theodorus vid. Diodorus.	
Tapperus (Ruard) a Semipela-		Theodorus Eleutherius est Livi-	
gianismo defensus.	8. 9	nus de Meyer.	1. 2.
Τάρτα qualis vox?	320	De Θεοδόσιος tractatus.	545. ff.
Telesmanicarum curationum		Theologia Sinenisum.	335
Fautores.	81	Theologiæ studiosi requisita.	15
Temperamentum Musicum uni-		usus quinam ex pere-	
versale.	114	grinatione?	258
Tempus quid sit?	442. 443. 444	studium qua methodo	
Tephillim Judæorum.	80	tractandum?	14. sq.
Teraphim Labani.	80	In Theologiam mysticam intro-	
Terra Adamica.	116	ductio.	343. sq.
		De Theologis scholasticis quid	
		consensendum?	15

Theo-

INDEX RERUM.

Theonis <i>Alexandrini scripta.</i>	394. sq.	Transcendentium quarundam
<i>trajectoria.</i>	351
Theoremata <i>Geometrica nova.</i>	109	Transubstantiatio in <i>S. Cœna</i>
<i>quando secundum Græcos &</i>
<i>Latinos fiat?</i>	259. ff.
Thermarum <i>Carolinarum de-</i>
<i>scriptio.</i>	273	Trillerus <i>notatus.</i>	119
Thesaurorum <i>acquisitio per ma-</i>
<i>giam.</i>	274	<i>S. Trinitas num ex lumine natu-</i>
<i>ra demonstrari possit?</i>	143
Thomas Aquinas <i>a plagio vin-</i>
<i>dicatus.</i>	257. sq.	<i>per nova inventa Lo-</i>
<i>gica defensa.</i>	326
<i>S. Thomæ Apostoli historia in</i>
<i>India inventa.</i>	248	Tumor <i>genæ connatus emplastro</i>
<i>miraculoso imminutus.</i>	408
Thomæsius (<i>Fac.</i>) <i>laudatus.</i>	323	<i>connatus irritatione in</i>
<i>cancrum degenerans.</i>	408
Thyroidea <i>glandula unica est.</i>	369	<i>A Turre (Phil.) vita.</i>	382. sq.
Tiberiani <i>spintrii numi quales?</i>	294	Turrianus (<i>Franc.</i>) <i>notatus.</i>	505
Timon <i>Misanthropus quis fue-</i>
<i>rit?</i>	217	Tusci <i>quinam?</i>	224
Tinea <i>per lotionem capitis cum</i>
<i>pice liquida curata.</i>	409	Typi <i>V. T. cum antitypis N. T.</i>
<i>collati & explicati.</i>	74. sq.
Titianæ, <i>Pertinacis Imp. uxoris,</i>
<i>numus.</i>	108	Tyri <i>urbis origo & fata.</i>	218
<i>Van Toll (Abr. Arn.) promissa.</i>	497	VAcuum <i>explosum.</i>	444
Tollius (<i>Fac.</i>) <i>notatus.</i>	365	VAlle (<i>Christoph.</i>) <i>lauda-</i>
<i>tus.</i>	120
Trajectinæ <i>urbis scriptores.</i>	183	Vaninus <i>notatus.</i>	511
Trajectoriæ <i>datæ seriei curvis</i>
<i>ad angulos rectos occurrenti-</i>
<i>bus.</i>	348	Vaporum <i>figura spherica.</i>	147
Trajectoriarum <i>problema in An-</i>
<i>glia male solutum.</i>	348. 349	Varenius <i>notatus.</i>	450
In <i>Tranquebar Christianismi</i>
<i>initia, progressus, & impedi-</i>
<i>menta.</i>	241. sq.	Varignonii <i>observationes circa</i>
<i>motus fluidorum commenda-</i>
<i>tæ.</i>	312
		Vasa <i>nepbro-lymphatica in ocu-</i>
<i>lis.</i>	404
		Le Vassor (<i>Mich</i>) <i>notatus.</i>	179
		Vegetationis <i>principium.</i>	85
		<i>ratio.</i>	86
		<i>accelerata experi-</i>
<i>menta promissa.</i>	87
		Venæ <i>sectionis usus in febris.</i>	83
		Ffff 2	Ven-

INDEX RERUM

Ventriculi orificium dextrum sinistro inferius est. 368 In Ventriculo diapedefis. 27 Venus in Sole videnda. 464 Vergilius (Polyd.) refutatus. 107 Vesicatoriorum usus in febris. 84 Vexillum Imperii majus ad quem pertineat? 231 Videre vox etiam aurium officium designat. 338 De Villavicentia (Laur.) plagarius. 14 De Vini usu fœminis Romanis interdicto legis origo & causa. 217 Vires spirituum subsunt legibus moralibus. 445 Virgæ mercurialis usus. 142 Virgilius illustratus. 291. ff. laudatus. 390 De Virgilio Ecloga IV judicium. 522 Viridis æris usus in lue venerea. 309 Virium centralium problemata quis primus solverit? 313 in pleno analysis. 315 Virtus in qualibus actionibus consistat? 448 Virtutibus Demones attributi. 99 Visionis organum est tunica choroidea. 460 Vitemberga a Jac. Tollii obtretatione vindicata. 365 Vitia in quo consistant? 448 Vitiis Demones attributi. 99 Vitrorum poliendorum inventa nova. 327 Vitrei humoris in oculis anatomie. 405 Vitrioli cœrulei vis in oris ac narium ulcere. 309	Ulpianus illustratus. 195. sq. Per Ulysseni quid indicetur? 515 Umbilicalis vena in sinum venæ portæ biat. 309 Umidia gens apud Romanos. 290 Unio Protestantium defensa. 335 Vocum origines qua cautione indaganda? 319. sq. Voluntatis indoles explicata. 443 Vossius (Is.) refutatus. 389 Urachus in fœtu humano datur. 309 Urina in vesica per diapedefin colligitur. 28 per alvum in Ischuria excreta unde? 28 Urinæ transitus citior in potatibus unde? 28 Usserius (Jac.) laudatus. 505 Uteri prolapsus ex gibbo. 410 Uvulæ defectus ex imaginatione matris. 408 WEisenstadiensis lacus ranis infestus. 272 Wilkinsius (Dav.) laudatus. 434. ff. notatus. 321. 437. ff. Witechindi (Herm.) ætas. 175 obitus. 175 Wolfius (Chr.) cur Mathesti operam dederit? 88 Wolfii (Chr.) Aerometria commendata. 312 Elementa Mathestios commendata. 326 Wolhusius refutatus. 268 Wightii inventum. 452 Zrlini (Jos.) opera musica laudata. 214 Zeilerus (Mart.) notatus. 174 Ziegenbalg (Barthol.) Bibliotheca Malabarica promissa. 249

